

IJA # 84

אור גדול ספר במדבר

Or Gadol Sefer Ba-Midbar

Livorno, 5700 (1939 or 1940)

ספר במדבר

ספר במדבר

בס"ת יניה ד' שטין פנויות ויתחיל משטה חמישית

א וידבר יהוה אל משה במדבר סיני
 באהל מועד באחד להחדש
 השני בשנה השנית לצאתם מארץ
 מצרים לאמר : ב שאו את ראש כל
 עדת בני ישראל למשפחתם לבית
 אבתם במספר שמות כל זכר
 לגלגלתם : ג מבן עשרים שנה ומעלה
 כל יצא צבא בישראל תפקדו אתם
 לצבאתם אתה ואהרן : ד ואתכם יהיו
 איש איש למטה איש ראש לבית
 אבתיו הוא : ה ואלה שמות האנשים
 אשר יעמדו אתכם לראובן אליצור

בן

בעל הטורים למעלה כתיב וכל מועד בקר וצאן ומייד ליה טאו חק ראש
 על סס מה טכאמר עוד קעברכס הצאן על ידי מוכס : אקס
 ואהרן ולמעלה כתי קטא לא סייע אהרן באוקו מכין לפי טעל ידו נעסה העגל טכטכילו
 סוצרכו למכין לכך לא מנאס הוא : טכטיאס מתחיל באליצור ומסייס בעינן ע"ס
 יכרכו כאישון עיכו וע"י הענן :

בן שדיאור : ו לשמעון שלמיאל בן
 צורישרי : ז ליהודה נחשון בן עמינדב :
 ח ליששכר נתנאל בן צוער : ט לזבולן

אליאב

תרגום

אונקלוס

א ומליל יי עם משה במדברא דסיני כמשכן זמנא בחד
 לירחא תנינא בשתא תניתא למפקחין מארעא
 דמצרים למימר : ב קבילו ירת חושבן כר כנשתא דבני
 ישראל לזרעתהון לבית אבתהון כמנין שמחן כל דכורא
 לגולגלתהון : ג מבר עשרין שנין ודעילא כל גפיק חילא
 בישראל תמנין יתהון לחוליהון את ואהרן : ד ועמכון
 יהון גברא גברא לשבטא גבר ריש בית אבתהון הוא :
 ה ואלין שמחת גובריא די וקומון עמכון לראובן אליצור
 בר שדיאור : ו לשמעון שלמיאל בר צורישרי : ז ליהודה
 נחשון בר עמינדב : ח ליששכר נתנאל בר צוער :
 ט לזבולן

רש"י

א במדבר סיני באחד לחדש מתוך חובתן לפני ומנוה אותם כל
 טעה כשיצאו ממדבר סיני וכשנפלו בעגל וסנאן לידע
 מנין הנותרים כשכח להשרות שכונתו עליה באחד בניסן שהוקם
 המשכן מנאס ובאחד באייר מנאס : ב למשפחותם לידע מנין כל
 שבט ושכט לבית אבותם מי שהביו משכט אחר ואמנו משכט אחד
 יקום על שבט אביו לגלגלתם על ידי שקלים דקע לגלגלת : ג כל
 יוצא צבא מניד שאין יולא ככח פחות מבן עשרים : ד ואתכם יהיו
 כשתפקדו

אליאב בן חלון : י לבני יוסף לאפרים
אלישמע בן עמיהוד למנשה גמליאל
בן פדהצור : יא לבנימין אבירן בן
גדעני : יב לרן אחיעזר בן עמישדי :
יג לאשר פגעיאל בן עכרון : יד לגר
אליסף בן דעואל : טו לנפתלי אחירע
בן עינן : טז אלה קריאי העדה נשיאי
משות אבותם ראשי אלפי ישראל
הם : יז ויקח משה ואהרן את האנשים
האלה אשר נקבו בשמות : יח ואת
כל העדה הקהילו באחד לחדש השני
ויתלדו על משפחתם לבית אבתם
במספר שמות מן עשרים שנה
ומעלה לגלותם : יט כאשר צוה יהוה
את משה ויפקדם במדבר סיני : ס
שני כ ויהיו בני ראובן בכר ישראל
תולדתם למשפחתם לבית אבתם

קרואי ק במספר

בעל הטורים במדבר סיני ב' דסמיו בס"פ סכא ואורך להקריב את קרבניה
במדבר סיני לסי סכססיו ממנו היו מקריבים עליוס קרבנות
כדי שלא יסלט בהם דבר כהקרב כי קסא וכו' ונתנו איס כפר כססו :

במספר שמות לגלותם כל זכר מן
עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא :
כאפקדיהם למטה ראובן ששה וארבעים
ארף וחמש מאות : פ כב לבני שמעון

תולדתם

תרנוס

ט לזבולן אליאב בר חלון י לבני יוסף לאפרים
בר עמיהוד למנשה גמליאל בר פדהצור יא לבנימין
אבירן בר גדעני : יב לרן אחיעזר בר עמישדי יג לאשר
פגעיאל בר עכרון : יד לגר אליסף בר דעואל : טו לנפתלי
אחירע בר עינן : טז אלון מערעי כנשתא רברבי שבטי
אבהתהון רישי אלפיא דישראל אינון : יז ונסיב משה
ואהרן ית גוכריא האלון דיתפרשו בשמחן : יח וית כל
כנשתא כנשו בחד לירחא תנינא ואתיחסו על זרעיתיהון
לבית אבהתהון כמנין שמחן מכר עשרין שנין ודעילא
לגולגלתהון : יט כמא די פקוד יג ית משה ומנינון
במדברא דסיני : כ ותוו בני ראובן בוכרא דישראל
תולדתהון זרעיתיהון לבית אבהתהון כמנין שמחן
לגולגלתהון כד דכורא מכר עשרין שנין ודעילא כל נפיק
חילא : כא מניניהון לשבטא דראובן ארבעין ושתא אלפין
וחמש מאה : כב לבני שמעון תולדתהון זרעיתיהון לבית

אבהתהון

רשיי

כשתפקדו אותם יהיו עמכם נשיא כל שבט ושבת : טז אלה קרואי
הערה הנקראים לכל דבר חשיבות טבעיה : יז האנשים האלה הם
שנים עשר נשיאים הללו : אשר נקבו לו כהן בשמות : יח ויתלדו
על משפחותם הכיאו ספרי ימוסיהם ועדי חוקת לידתם כל אחד ואחד
לחתיחס

תולדתם למשפחתם לבית אבתם
פקדיו במספר שמות לגוללתם כל
זכר מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא
צבא: כג פקדיהם למטה שמעון תשעה
וחמשים אלף ושלש מאות: פ כד לבני
גד תולדתם למשפחתם לבית אבתם
במספר שמות מבן עשרים שנה
ומעלה כל יצא צבא: כה פקדיהם
למטה גד חמשה וארבעים אלף ושיש
מאות וחמשים: פ כו לבני יהודה
תולדתם למשפחתם לבית אבתם
במספר שמות מבן עשרים שנה ומעלה
כל יצא צבא: כז פקדיהם למטה יהודה
ארבעה ושבעים אלף ושיש מאות: פ
כח לבני יששכר תולדתם למשפחתם
לבית אבתם במספר שמות מבן
עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא:
כט פקדיהם למטה יששכר ארבעה
וחמשים אלף וארבע מאות: פ ל לבני
זבולן

זבולן תולדתם למשפחתם לבית
אבתם במספר שמות מבן עשרים
שנה ומעלה כל יצא צבא: לא פקדיהם
למטה זבולן שבעה וחמשים אלף
וארבע מאות: פ לב לבני יוסף לבני
אפרים

בעל הטורים לבני יוסף לבני אפרים לא אמר לבני יוסף אפרים לפי שיוסף לא
כשא נמסר אביו מסוס כבוד מלכות לא רצה למנותו בדגלים
ונקרא בדגל ע"ס בניו לכך אמר לבני אפרים כדרך שאמר בכולם:

הרגום

אבהתהוין מנגייהי במנין שמהן לגוללתהוין כל דבורא
מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא: כג מנגייהוין
לשכטא דשמעון חמשיין יהושע אלפין ותלת מאה:
כד לבני גד תולדתהוין לזרעיתהוין לבית אבהתהוין במנין
שמהן מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא:
כה מנגייהוין לשכטא דגד ארבעין וחמש אלפין ושית מאה
וחמשיין: כו לבני יהודה תולדתהוין לזרעיתהוין לבית
אבהתהוין במנין שמהן מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק
חילא: כז מנגייהוין לשכטא דיהודה שבעין וארבע אלפין
ושית מאה: כח לבני יששכר תולדתהוין לזרעיתהוין לבית
אבהתהוין במנין שמהן מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק
חילא: כט מנגייהוין לשכטא דייששכר חמשיין וארבע אלפין
וארבע מאה: ל לבני זבולן תולדתהוין לזרעיתהוין לבית
אבהתהוין במנין שמהן מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק
חילא: לא מנגייהוין לשכטא דזבולן חמשיין ושבע אלפין
וארבע מאה: לב לבני יוסף לבני אפרים תולדתהוין
לזרעיתהוין

אפרים תולדתם למשפחתם לבית
 אבתם במספר שמות מבין עשרים
 שנה ומעלה כל יצא צבא: לו פקדיהם
 למטה אפרים ארבעים אלף וחמש
 מאות: פ לו לבני מנשה תולדתם
 למשפחתם לבית אבתם במספר
 שמות מבין עשרים שנה ומעלה כל
 יצא צבא: לה פקדיהם למטה מנשה
 שנים ושלשים אלף ומאתים: פ
 לו לבני בנימן תולדתם למשפחתם
 לבית אבתם במספר שמות מבין עשרים
 שנה ומעלה כל יצא צבא: לו פקדיהם
 למטה בנימן חמשה ושלשים אלף
 וארבע מאות: פ לה לבני דן תולדתם
 למשפחתם לבית אבתם במספר
 שמות מבין עשרים שנה ומעלה כל
 יצא צבא: טל פקדיהם למטה דן שנים
 ושלשים אלף ושבע מאות: פ מ לבני
 אשר תולדתם למשפחתם לבית

אבתם

אבתם במספר שמות מבין עשרים
 שנה ומעלה כל יצא צבא: מא פקדיהם
 למטה אשר אחד וארבעים אלף וחמש
 מאות: פ מכ בני נפתלי תולדתם
 למשפחתם לבית אבתם במספר
 שמות

בעל הטורים כפי נפתלי ככלל חומר לבני לכך מנפתלי סמוכה בני לפי שבט
 נפתלי בני צבוק ויחר מבנים ולכך רמז בברכת נפתלי חסה
 אולם סמוכה כמות ר"ת חסה ולפיכך בפינחס כתיב בכלל בני לפי סמקו האנשים
 ויחרבו הנשים ולכך לא חמר לבני:

תרגום

לזרעיתיהן לבית אבתיהן במנין שמהן מבר עשרין שנין
 ולעילא כל נפיק חילא: לג מניניהון לשבטא דאפרים
 ארבעין אלפין וחמש מאה: לו לבני מנשה הולדתיהון
 לזרעיתיהון לבית אבתיהון במנין שמהן מבר עשרין שנין
 ולעילא כל נפיק חילא: לה מניניהון לשבטא דמנשה
 תלתין ותריין אלפין ומאתין: לו לבני בנימן הולדתיהון
 לזרעיתיהון לבית אבתיהון במנין שמהן מבר עשרין שנין
 ולעילא כל נפיק חילא: לו מניניהון לשבטא דבנימן
 תלתין וחמש אלפין וארבע מאה: לה לבני דן תולדתיהון
 לזרעיתיהון לבית אבתיהון במנין שמהן מבר עשרין שנין
 ולעילא כל נפיק חילא: טל מניניהון לשבטא דדן שיתין
 ותריין אלפין ושבע מאה: מ לבני אשר הולדתיהון
 לזרעיתיהון לבית אבתיהון במנין שמהן מבר עשרין שנין
 ולעילא כל נפיק חילא: מא מניניהון לשבטא דאשר
 ארבעין וחמשים אלפין וחמש מאה: מכ בני נפתלי הולדתיהון
 לזרעיתיהון

שָׁמַת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמֵעַתָּה כָּר־
 יֵצֵא צָבָא : מִן פְּקֻדֵיהֶם לְמִטָּה נִפְתְּלוּ
 שְׁלֹשָׁה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וָאַרְבַּע מֵאוֹת : פ
 מֵר אֵלֶּה הַפְּקֻדִים אֲשֶׁר פָּקַד מִיִּשְׂרָאֵל
 וְאֶהְרֹן וְנֹשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי אִישׁ
 אִישׁ־אֶחָד לְבֵית־אִבְתּוֹ הָיוּ : מִסֵּ וַיְהִיו
 כָּל־פְּקֻדֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתָם
 מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמֵעַתָּה כָּל־יֵצֵא
 צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל : מו וַיְהִיו כָּל־הַפְּקֻדִים
 שְׁש־מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמִשׁ
 מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים : מו וְהַלְוִיִּם לְמִטָּה אֲבֹתָם
 לֹא הִתְּפַקְדוּ בְּתוֹכָם : פ מִסֵּ וַיְדַבֵּר
 יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר : מִטָּ אַךְ אֶת־מִטָּה
 רֹוִי לֹא תִפְקַד וְאֶת־רֹאשֵׁם לֹא תִשָּׂא
 בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : כ וְאֵת־הַפְּקֻדֵי אֵת־
 הַלְוִיִּם עַל־מִשְׁכַּן הָעֵדֻת וְעַל כָּל־כְּלוֹי
 וְעַל כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ הֵמָּה יִשְׂאוּ אֶת־
 הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־כְּלוֹי וְהֵם יִשְׁרְתוּהוּ
 וְסָבִיב לְמִשְׁכַּן יַחְנוּ : כג וּבִנְסַע הַמִּשְׁכָּן
 יוֹרִידוּ

יֹורִידוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וּבְחֲנֻת הַמִּשְׁכָּן
 יִקְיִמוּ אֹתוֹ הַלְוִיִּם וְהִזְרֹךְ הַקָּרֵב יוֹמֵת :
 כג וַחְנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ עַל־מַחֲנֵהוּ
 ואיש

חרנום

לִזְרַע־יִתְּהוֹן לְבֵית אֲבֹתָהוֹן בְּמִנְיָן שְׁמֵהוֹן מִבְּר עֶשְׂרִין שָׁנִין
 וְלַעֲלֹא כָּל נָפִיק חִילָּה : מִן מִנְיָנֵיהוֹן לְשִׁבְטָא דְנִפְתְּלוּ
 חֲמִשִּׁין וְתַלְתָּ אֲרָפִין וָאַרְבַּע מֵאָה : מו אֲלוֹן מִנְיָנָא דִּי מִנָּא
 מִשְׁרָה וְאֶהְרֹן וְכַרְבִּי יִשְׂרָאֵל חֲרִי עֶשְׂרֵי נִבְרִין נִבְרָא חֲד
 לְבֵית אֲבֹתָהוֹן הָיוּ : מה וְהָיוּ כָּל מִנְיָנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבֵית
 אֲבֹתָהוֹן מִבְּר עֶשְׂרִין שָׁנִין וְקַעֲרָה כָּל נָפִיק חִילָּה
 בְּיִשְׂרָאֵל : מו וְהָיוּ כָּל מִנְיָנֵי שֵׁיט מֵאָה וְתַלְתָּ אֲרָפִין
 וַחֲמִשׁ מֵאָה וַחֲמִשִּׁין : מו וְלִיּוֹאֵי לְשִׁבְטָא דְאֲבֹתָהוֹן לֹא
 אֲחַמְנִיאוּ בְּיִנְהוֹן : מה וּמִלִּיל יוֹ עִם מִשָּׁה לְמִיָּר : מט בְּרַם
 ית שִׁבְטָא דְרֹוִי קֹא תִמְנִי וְיִת חוֹשְׁבֵינְהוֹן לֹא תִקְבֵּל בְּנֵי
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : נ וְאֵת מְנֵי ית לִיּוֹאֵי עַל מִשְׁכַּנָּא דְסִהְדוּתָא
 וְעַל כָּל מְנֻחֵי וְעַל כָּל דִּי לִיָּה אֵינֹן וְטָדוֹן ית מִשְׁכַּנָּא וְיִת
 כָּל מְנֻחֵי וְאֵינֹן יִשְׁמֹשׁוּנְיָה וְסַחֲזֹר סַחֲזֹר לְמִשְׁכַּנָּא וְיִשְׁרוּן :
 נא וּבְמִיטַל מִשְׁכַּנָּא יִפְרָקוּן יְתִיָּה לִיּוֹאֵי וּבְמִשְׁרֵי מִשְׁכַּנָּא
 יִקְיִמוּן יְתִיָּה לִיּוֹאֵי וְחִילוּצֵי דִיקָרֵב יִתְקַטִּיל : נב וַיִּשְׁרוּן בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל

רש"י

להתיחס על השבט : מט אך את מטה לוי לא תפקוד כדלעיל לניין
 של מלך להיות נמנה לבדו ד"א לפי הקב"ה שעתידה לעמוד נזורה
 על כן הנמנין מבין עשרים שנה ומעלה שימותו במדבר אמר אל יהו
 אלו בכלל לפי שהם שלי שלא טעו בעגל : נ ואתה הפקד את הלויים
 כתרנומו לשון מנוי שררה על דבר שהוא ממונה עליו כמו ופקד
 המלך פקידים : נא יורידו אותו כתרנומו ופרקו כשבאין ליסע
 במדבר ממסע למסע היו מפרקין אותו מהקמתו וטסאין אותו עד
 מקום

וְאִישׁ עַל־דָּגְלוֹ לְצַבָּאתָם : כג וְהַלְוִיִּם
 יִחַנוּ סָבִיב לְמִשְׁכַּן הָעֵדֻת וְלֹא־יִהְיֶה
 קֶצֶף עַל־עֵדֻת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְשָׁמְרוּ
 הַלְוִיִּם אֶת־מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן הָעֵדֻת :
 כד וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכַר אֲשֶׁר צִוָּה
 יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בֶּן עֵשׂוֹ : פ שְׁלִישִׁי
 ב 6 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן
 לֵאמֹר : כ אִישׁ עַל־דָּגְלוֹ בְּאֵתֶת לְבַיִת
 אֲבֹתָם יִחַנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִנֶּגֶד סָבִיב
 לְאַהֲל־מוֹעֵד יִחַנוּ : ג וְהַחֲנִיִּם קִדְמָה
 מִזְרַחָה דָגֵל מַחֲנֶה יְהוּדָה לְצַבָּאתָם
 וְנִשְׂיָא לְבְנֵי יְהוּדָה נְחֻשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב :
 ד וְצַבָּאוֹ וּפְקַדְיָהֶם אַרְבַּעַה וְשִׁבְעִים
 אֶלְפִי־וָשֵׁשׁ מֵאוֹת : ה וְהַחֲנִיִּם עָלָיו מִטָּה
 יִשְׁשַׁבֵּר וְנִשְׂיָא לְבְנֵי יִשְׁשַׁבֵּר נְתַנְאֵל
 בֶּן־צֹעֵר : ו וְצַבָּאוֹ וּפְקַדְיוֹ אַרְבַּעַה
 וְחֲמִשִּׁים

בעל הטורים איש על דגלו באחת שיעקב רמז להם מי יהיה ראש דגל סבל
 מי מדבר עמו לככה היה ראש דגל כמו ראובן בכרו חס *
 יסוד אהס וידוק * יוסף מאל חניך ויעודך * דן ליסועתך קוים ס' : מנגד סביב
 לאהל גי' לאלפים אמה :

וְחֲמִשִּׁים אֶלְפִי וְאַרְבַּע מֵאוֹת : ז מִטָּה

זבולן

תרגום

ישראל גבר על משרייתו וגבר על טקסיה לחיליהו :
 גג וליואי ישרון סחור סחור למשכנא דסהדותא ולא יחי
 רונזא על כנשתא דבני ישראל וישרון יתיא ית משרת
 משכנא דסהדותא : גד ועבדו בני ישראל ככל די פקיד
 יי ית משה בן עבדו : א ומליל יי עם משה ועם אהרן
 למימר : ב גבר על טקסיה באתוון לבית אבתהוון ישרון
 בני ישראל מלקביל סחור סחור למשכנא ומנא ישרון :
 ג ודישרון קירומא מדנחא טיקס משרית יהודה לחיליהוון
 ורבא לבני יהודה נחשון בר עמינדב : ד וחיליה ומנגניהוון
 שבעין וארבעא אלפין ושיח מאה : ה ודישרון סביבין עלוהי
 ששכטא דיששבר ורבא לבני יששבר נתנאל בר צוער :
 ו וחיליה ומנגניהו חמשיין וארבעא אלפין וארבע מאה :
 שבטא

רשי

מקום אשר ישכון סס הענן ויחמו סס ומקימין אותו : והור הקרב *
 לעבודתם זו : יומת * בידי שמים : גב איש על דגלו * כמו שהדגלים
 סדורים בספר זה שלשה שבטים לכל דגל : גג ולא יהיה קצף * אם
 תעשו כמלותי לא יהיה קצף ואם לאו שיכנסו זרים בעבודתם זו יהיה
 קצף כמו שמלכו במעשה קרח כי ילא הקצף וגומר : ב באותות *
 כל דגל והיה לו אות מפסל צבועה תלויה בו כעשו של זה לא כעשו
 של זה כע כל אחד כגוון אבנו הקבועה בחושן ומתוך כך יכיר כל
 אחד את דגלו ד"ה באותות לבית הבותם באות שמסר להם יעקב
 הניהם כשנשאוהו ממלרים שנהמר ויעשו בניו לו כן כאשר לוס
 יהודה ויששבר וזבולון ישאוהו מן המזרח רהובן ושמעון וגד מן
 הדרום וכו' כדאיתא בתנחומא בפרשה זו : מנגד * מרחוק מיל כמו
 שנהמר ביהושע אך רחוק יהיה בינוכם ובניו כאלפים אמה שיוכלו
 לבה בשבת משה ואהרן ובניו והלוים חונים בסמוך לו : ג קדמה *
 לפנים הקרויה קדם וליוויו זו רוח מזרחית והמערב קרוי חסור :
 ט ראשונה

זבולן ונשיא לבני זבולן אליאב בן-
 חלן: ח וצבאו ופקדיו שבעה וחמשים
 אלה וארבע מאות: ט כל-הפקדים
 למחנה יהודה מאת אלה ושמונים
 אלה וששת-ארפים וארבע-מאות
 לצבאתם ראשנה יסעו: ס י דגל
 מחנה ראובן תימנה לצבאתם ונשיא
 לבני ראובן אליצור בן-שדיאור:
 יא וצבאו ופקדיו ששה וארבעים אלה
 וחמש מאות: יב והחונים עליו מטה
 שמעון ונשיא לבני שמעון שלמיאל
 בן-צורישי: יג וצבאו ופקדיהם תשעה
 וחמשים אלה ושלוש מאות: יד ומטה
 גד ונשיא לבני גד אליסף בן-רעואל:
 טו וצבאו ופקדיהם חמשה וארבעים
 אלה ושש מאות וחמשים: טז כל-

הפקדים

בעל הטורים מטה זבולן ולא אמר ומטה כדרך שבאר בחזרום לפי שבזמן
 סוף מפרנס יסעבר ראיתי בקמחמה סוף של אמר ומטה
 זבולן כמו שאמר בכלל ללמדך שיהיו זבולן עוסק בפרקמטיו וכן לתוך סוף של
 יסעבר כפי לא רצה הסקוב לעשותו טבלה לו לומר שסכרו גד: ומקו וכו' טז
 חמשים סוף למחוקי בה ותקוים מאשר וקובי כי ככל החכמי על הספק לכן טוב
 הכל כמטה א' וכלו אמ' יסעבר מטה זבולן:

הפקדים למחנה ראובן מאת אלה
 ואחד וחמשים אלה וארבע-מאות
 וחמשים לצבאתם ושנים יסעו: ס
 י ונסע אהל-מועד מחנה הלויים בתוך
 המחנת כאשר יחנו בן יסעו איש על-

יד

תרגום

ז ששבעא דזבולן ורבא לבני זבולן אליאב בר חילון:
 ח וחיליה ומניניהו חמשין ושבעא אלפין וארבע מאה:
 ט כל מניניא למשרית יהודה מאה ותמנן וששא אלפין
 וארבע מאה לחיליהון בקדמיתא גטליו: י טיקס משרית
 ראובן דרומא לחיליהון ורבא לבני ראובן אליצור בר
 שדיאור: יא וחיקיה ומניניהו ארבעין וששא אלפין וחמש
 מאה: יב ודישרן סמיכין ערוהי שבטא דשמעון ורבא
 לבני שמעון שלמיאל בר צורישי: יג וחיליה ומניניהון
 חמשין ותשע אלפין ותלת מאה: יד ושבטא דגד ורבא
 לבני גד אליסף בר רעואל: טו וחיליה ומניניהון ארבעין
 וחמשא אלפין ושית מאה וחמשין: טז כל מניניא למשרית
 ראובן מאה וחמשין וחד אלפין וארבע מאה וחמשין
 דחיקיריון בהניהון גטליו: יז ונטיל משבן ומנא משרית
 ליואי

רשי

ט ראשונה יסעו כשרואין הענן מסתלק תוקעין הכהנים בחלוצות
 ונוסע מחנה יהודה וכו' וכלכין וכלכין כדרך חניות הלויים
 והעגלות באמצע דגל יהודה במזרח ושל ראובן כדרום ושל אפרים
 במערב ושל דן בצפון: יז ונסע אהל מועד לאחר שני דגלים הללו:
 כאשר יחנו בן יסעו כמו שפירשתי הליכתו כחנייתו כל דגל מהלך
 במדבר ב 2 לרוח

ידו לְדַגְלֵיהֶם: ס יס דגל מַחֲנֵה אֲפֵרַיִם
 לְצַבָּאתָם יִמָּה וְנִשְׂיָא לְבָנֵי אֲפֵרַיִם
 וַיִּשְׁמַע בֶּן־עַמִּיהוּד: יט וְצַבָּאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם
 אַרְבַּעִים אֶלֶף וַחֲמִשׁ מֵאוֹת: כ ועליו
 מִטָּה מְנַשֶּׁה וְנִשְׂיָא לְבָנֵי מְנַשֶּׁה גְּמֻלֵי־אֵל
 בֶּן־פְּדָהצֹר: כא וְצַבָּאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם
 וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וּמֵאוֹתִים: כב וּמִטָּה בְּנִימִן
 וְנִשְׂיָא לְבָנֵי בְּנִימִן אֲבִידֹן בֶּן־גְּדֵעֲנִי:
 כג וְצַבָּאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים
 אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת: כד כָּל־הַפְּקֻדִים
 לְמַחֲנֵה אֲפֵרַיִם מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁמֹנֶת־
 אֶלְפִים וּמֵאָה לְצַבָּאתָם וּשְׁלֹשִׁים
 יָסֵעוּ: ס כס דגל מַחֲנֵה הַן צַפְנָה
 לְצַבָּאתָם וְנִשְׂיָא לְבָנֵי הַן אַחִיעֶזֶר בֶּן־
 עַמִּישַׁדַי: כו וְצַבָּאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם
 וּשְׁשִׁים אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת: כז וְהַחֲנִיִּם
 עָלָיו מִטָּה אֲשֶׁר וְנִשְׂיָא לְבָנֵי אֲשֶׁר
 פְּגֻעֵי־אֵל

בעל הטורים דגל מחנה אפרים הספוק מחול כדלק ומסויס כדלק לפי טיעקב
 הקדים גד' מקומות אפרים לפני מחסה וכננדו קדם גד'
 מקומות אפרים למחסה בדגלים כנטיאויס בקרבנות וכטכטיס:

פְּגֻעֵי־אֵל בֶּן־עַכְרָן: כח וְצַבָּאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם
 אֶחָד וְאַרְבַּעִים אֶלֶף וַחֲמִשׁ מֵאוֹת:
 כט וּמִטָּה נַפְתָּלִי וְנִשְׂיָא לְבָנֵי נַפְתָּלִי
 אַחִירַע בֶּן־עֵינָן: ל וְצַבָּאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם

שלשה

תרגום

לינאי בנו משריתא במא די שרן בן נטליון גבר על אחריה
 לטקסיהון: יח טיקס משרית אפרים לחיליהון מערבא
 ורבא לבני אפרים אלישמע בר עמיהוד: יט וחיליה
 ומנניהון ארבעין אלפין וחמש מאה: כ ודסמיכין עלוהי
 שבטא דמנשה ורבא לבני מנשה גמליאל בר פדהצור:
 כא וחיליה ומנניהון תרתין ותרון אלפין ומאתין:
 כב ושבטא דבנימין ורבא לבני בנימין אבידון בר גרעוני:
 כג וחיליה ומנניהון תלתין וחמשא אלפין וארבע מאה:
 כד כל מנניהון למשרית אפרים מאה ותמני אלפין ומאה
 לחילהון בהליתיתא נטליון: כה טיקס משרית הן ציפונא
 לחיליהון ורבא לבני הן אחיעזר בר עמישדאי: כו וחיליה
 ומנניהון שירתין ותרון אלפין ושבע מאה: כז ודישרון
 סמיכין עלוהי שבטא דאשר ורבא לבני אשר פגעיאל בר
 עכרון: כח וחיליה ומנניהון ארבעין וחד אלפין וחמש
 מאה: כט ושבטא דנפתלי ורבא לבני נפתלי אחירע בר
 עינן: ל וחיליה ומנניהון חמשיין ותלתא אלפין וארבע

מאה

רשי"י

לרוח הקבוע לו: על ירו' על מקומו ואין לשון יד זו ממסעו רוח
 של גדו קרוי על ידו הסמוכה לו לכל השטת ידו אינ"סון אינ"ס
 כלעו: כ ועליו' כתרנומו ודסמיכין עלוהי:
 א ואלה

שְׁלֹשָׁה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וָאַרְבַּע מֵאוֹת :
 לֹא כָּל־הַפְּקָדִים לַמַּחֲנֶה הָיוּ מֵאֵת אֶלֶף
 וּשְׁבַע־הָאֵלֶּה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וּשְׁשֵׁי מֵאוֹת
 לְאַחֲרֶנָּה יִסְעוּ לְדִגְלֵיהֶם : פ לֹא אֱלֹהִים
 פְּקֻדֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְבֵית אֲבֹתָם כָּל־
 פְּקֻדֵי הַמַּחֲנֶה לְצַבְאֹתָם שֵׁשׁ־מֵאוֹת
 אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמִשׁ מֵאוֹת
 וַחֲמִשִּׁים : לֹא וְהַלְוִיִּם לֹא הִתְּפַקְדוּ בְּתוֹךְ
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי־אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה :
 לֵד וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה
 יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כִּי־חָנְנוּ לְדִגְלֵיהֶם וְכֵן
 נָסְעוּ אִישׁ לְמִשְׁפַּחְתּוֹ עַל־בֵּית
 אֲבֹתָיו : פ רביעי ג א וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת
 אֶהֱרֹן וּמִשֶּׁה בְּיוֹם דְּבַר יְהוָה אֶת־
 מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי : ב וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־
 אֶהֱרֹן הַבְּכֹר ' נָדָב וָאַבְיָהוּא אֶלְעָזָר
 וְאִיתָמָר

בעל הטורים לאחרונה ב' גמס' הכא ואודך לא יהיה לכם זכרון עם סהיו
 לאחרונה שעמלק היה מסרס שבט דן בעוף פסל מיכה שעמסה *
 יהיה לכם זכרון ס"ת המן טנס הוא בקש לאבד זכרם : אהרן הנכר נדב יש פסק בין
 הנכר לנדב לומר שאינו חוזר לנדב כי נדב מת בלא בני' ואין נפקותא בזכורה שלו
 אלא חוזר על אהרן שהוא בכור למשה :

וְאִיתָמָר : ג אֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶהֱרֹן
 הַכֹּהֲנִים הַמְּשֻׁחִים אֲשֶׁר־מִלֵּא יָדָם
 לְכַהֵן : ד וַיִּמַּת נָדָב וָאַבְיָהוּא לִפְנֵי
 יְהוָה בְּהַקְרִיבָם אִישׁ זֶרֶה לִפְנֵי יְהוָה
 בְּמַדְבַּר סִינַי וּבָנִים לֹא־הָיוּ לָהֶם וַיִּכְהַן
 אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר עַל־פְּנֵי אֶהֱרֹן
 אֲבִיהֶם

תרגום

מֵאָה : לא כָּל מַנְגִּיָא לְמִשְׁרֵית הָיוּ מֵאָה וַחֲמִשִּׁין וּשְׁבַע־
 אֲלָפִין וְשֵׁשׁ מֵאָה בְּבִתְרֵיתָא נְטֻלִין לְטַקְסִירֵהוּן : לב אֵלֶּיךָ
 מַנְגִּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְכִירָא אֲבַת־הָיוּן כָּל מַנְגִּי מִשְׁרֵיתָא
 לְחִילֵיהוּן שֵׁשׁ מֵאָה וְתַרְתָּא אֲלָפִין וַחֲמִשׁ מֵאָה וַחֲמִשִּׁין :
 לב וְלִינְוָאֵי לֹא אֲתַמְנִיאוּ בְּנוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי־מָא דִּי פְקֻדֵי יִי יִת
 מִשֶּׁה : לד וְעַבְדוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל דִּי פְקֻדֵי יִי יִת מִשֶּׁה כֵּן
 שְׁבָו לְטַקְסִירֵהוּן וְכֵן נְטֻלִין נְכַר לְזַרְעֵיהוּן עַל בֵּית
 אֲבֹתָהוּן : א וְאֵלֶּיךָ תִּקְדַּת אֶהֱרֹן וּמִשֶּׁה בְּיוֹמָא דִּי מְלִיר
 יִי עִם מִשֶּׁה בְּטוֹרָא דְסִינַי : ב וְאֵלֶּיךָ שְׁמַתָּת בְּנֵי אֶהֱרֹן
 בּוֹכְרָא נָדָב וָאַבְיָהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר : ג אֵלֶּיךָ שְׁמַתָּת בְּנֵי
 אֶהֱרֹן בְּתַנְיָא דְאֲתַרְבִּי־אֵו דְאֲתַקְרַב קוֹרְבָנֵהוּן לְשִׁמְשָׁא :
 ד וַיִּמַּת נָדָב וָאַבְיָהוּ קָדָם יִי בְּקָרְבֵיהוּן אִישְׁתָּא נּוֹכְרֵיתָא
 קָדָם יִי בְּמַדְבְּרָא דְסִינַי וּבָנִין לֹא הָיוּ לָהוּן וּשְׁמֵשׁ אֶלְעָזָר

ואיתמר

רש"י

א ואלה תולדות אהרן ומשה ואינו מזכיר לא בני אהרן ונקראו תולדות
 משה לפי שלמדן תורה מלמד שכל המלמד את בן חבירו תורה מעלה
 עליו הכתוב כאלו ילדו : ביום דבר ה' את משה * נעשו אלנו תולדות
 שלו שלמדן מה שלמד מפי הנבורה : ד על פני אהרן אביהם * בחייו :
 ו ושרתו

אֲבִיהֶם : פ ס וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
 לֵאמֹר : וְהִקְרַב אֶת־מִטֵּה לְוִי וְהֶעֱמַדְתָּ
 אֹתוֹ לִפְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וְשָׂרְתוּ אֹתוֹ :
 וּשְׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרְתּוֹ וְאֶת־מִשְׁמֶרֶת
 כָּל־הָעֵדָה לִפְנֵי אֱהֹל מוֹעֵד לַעֲבֹד אֶת־
 עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן : ס וּשְׁמְרוּ אֶת־כִּרְכְּלֵי
 אֱהֹל מוֹעֵד וְאֶת־מִשְׁמֶרֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן : ט וְנִתְּתָה
 אֶת־הַלְוִיִּם לְאֶהֱרֹן וּלְבָנָיו נְתוּנִים נְתוּנִים
 הָמָּה לוֹ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : י וְאֶת־
 אֶהֱרֹן וְאֶת־בָּנָיו תִּפְקֹד וּשְׁמְרוּ אֶת־
 כְּהֻנָּתָם וְהִזְרֹק הַקֶּרֶב יוֹמֵת : פ יא וַיְדַבֵּר
 יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר : יב וְאֲנִי הִנֵּה
 לִקְחָתִי אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 תַּחַת כָּרֶב־בְּכוֹר פֶּטֶר רַחֵם מִבְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם : יג כִּי לִי כָל־
 בְּכוֹר בְּיוֹם הַכֹּתִי כָרֶב־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ
 מִצְרַיִם הִקְדַּשְׁתִּי לִי כָל־בְּכוֹר בְּיִשְׂרָאֵל
 מֵאֲדָם עַד־בְּהֵמָה לִי יִהְיוּ אֲנִי יְהוָה : פ
 וידבר

וַאֲתָמָר עַל אִפֵּי אֶהֱרֹן אֲכוּרֹזִין : ה וּמְלִיל יוֹ עִם מֹשֶׁה
 לְמִימְרֵי : ו קָרִיב יֵת שִׁבְטָא דְלֵוִי וְתִקִּים יְתִיה קָדָם אֶהֱרֹן
 כְּהֵנָּה וּשְׁמִשׁוֹן יְתִיה : ז וַיִּטְרוּן יֵרֵ מִשְׁרָתִיה וַיֵּת מִטְרַת
 כָּל כְּנִשְׁתָּא קָדָם מִשְׁכָּן זְמָנָה לְמַפְלַח יֵת פּוּלְחָן מִשְׁכָּנָא :
 ה וַיִּטְרוּן יֵת כָּל מְנֵי מִשְׁכָּן זְמָנָה וַיֵּת מִטְרַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 לְמַפְלַח יֵת פּוּלְחָן מִשְׁכָּנָא : ט וְתַתְּנֵן יֵרֵ לְיוֹאֵי לְאֶהֱרֹן
 וּלְבָנָהוּי מְסִירֵין וְחִיבִין אֵינִין לִיה מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : י וַיֵּת
 אֶהֱרֹן וַיֵּת בְּנֹתָיו חֲמִנֵי וַיִּטְרוּן יֵת כְּהֻנָּתָהוֹן וְחִילוּנֵי דִיקְרָב
 וְתַקְטִיל : יא וּמְלִיל יוֹ עִם מֹשֶׁה לְמִימְרֵי : יב וְאֲנָה הָא
 קְרִיבִית יֵת לְיוֹאֵי מְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל חֲלָף כָּל בּוֹכְרָא פְתַח
 וּלְדָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְוּן מִשְׁמִשׁוֹן קְדָמֵי לְיוֹאֵי : יג אֲרִי
 דִּילִי כָּל בּוֹכְרָא כְּיוֹמָא דְקַטְלִירָא כָּל בּוֹכְרָא בְּאֶרְעָא
 דְּמִצְרַיִם אֶקְדִּישִׁית קְדָמֵי כָּל בּוֹכְרָא בְּיִשְׂרָאֵל מֵאֲנָשָׁא עַד
 כַּעִירָא

רש"י

ו שרתו אותו : מהו השירות ושמרו את משמרתו לפי ששמירת
 המקדש עליו שלא יקרב זר כמו שנאמר הנה ובניך ובית אביך תשאו
 את עון המקדש והלויים הללו מסייעין אותם זו היא השירות : ז ושמרו
 את משמרתו : כל מנוי שהאדם ממונה עליו ומוטל עליו לעשותו
 קרוי משמרת בכל המקרא ובלשון משנה כמו שאמרו בבבלי ותרש
 והלא אין משמרתו ומשמרתך שזה וכן משמרות כהונה ולויה :
 ח ואת משמרת בני ישראל : שלכן היו זקוקין ללרבי המקדש אלא
 שהלויים באים תחתיהם בשליחותם לפיכך לוקחים מהם המעשרות
 בשכרן שנאמר כי שכר הוא לכם חלף עבודתכם : ט נתונים נתונים
 המה לו : לעזרה : מאת בני ישראל : כמו מתוך בני ישראל כלומר
 משאר כל העדה נבדלו לכך בגזרת המקום והוא נתנס לו שנא'
 והתנס את הלויים נתונים וגו' : יוד ואת אהרן ואת בניו הפקוד :
 לשון פקידות ואינו לשון מכין : ושמרו את כהונתם : קבלת דמים
 וזריקה והקטרה ועבודות המסורות לכהנים : יב ואני הנה לקחתי :
 ואני מסיבין זכותי בהן מתוך בני ישראל שהיו ישראל זוכרין אותן
 לשירות שלי ע"י הבכורות זכותי בהם ולקחתים תמורתן לפי שהיתה
 העבודה בבכורות וכשחטאו בעגל נפסלו והלויים שלא עבדו ע"י נבחרו
 תחתיהם

חמישי יד וידבר יהוה אל משה במדבר
 סיני לאמר: טו פקד את בני לוי לבית
 אבתם למשפחתם כל זכר מבן חדש
 ומעלה תפקדם: טז ויפקד אתם משה
 על פי יהוה כאשר צוה: יז ויהיו אלה
 בני לוי בשמותם גרשון וקהת ומררי:
 יח ואלה שמות בני גרשון למשפחתם
 לבני ושמעי: יט ובני קהת למשפחתם
 עמרם ויצהר חברון ועזיאל: כ ובני
 מררי למשפחתם מחלי ומושי אלה
 הם משפחת הלוי לבית אבתם:
 כא לגרשון משפחת הלבני ומשפחת
 השמעני אלה הם משפחת הגרשני:
 כב פקדיהם במספר כל זכר מבן חדש
 ומעלה פקדיהם שבעת אלפים וחמשי
 מאות: כג משפחת הגרשני אחרי
 המשכן יחנו ימה: כד ונשיא בית אב
 לגרשני אליסף בן לאל: כה ומשמרת
 בני גרשון באהל מועד המשכן והאהל
 מכסהו

מכסרו ומסך פתח אהל מועד:
 וקלעי

תרגום

בעירא די לי להזן אנא יי: יד ומליל יי עם משה במדברא
 דסיני למימר: טו מני ירי בני ריו לבית אבתהון
 לזרעהיהון כל דכורא מבר ירחא ולעילא המניגון: טז ומנא
 יתהון משה על מימרא ריו כמא די אתפקד: יז ויתו אילין
 בני לוי בשמטההון גרשון וקהת ומררי: יח ואילין שמחת
 בני גרשון לזרעהיהון לבני ושמעי: יט ובני קהת לזרעהיהון
 עמרם ויצהר חברון ועזיאל: כ ובני מררי לזרעהיהון
 מחלי ומושי אילין איגון זרעית ליואי לבית אבתהון:
 כא לגרשון זרעית לבני וזרעית שמעי אילין איגון זרעית
 גרשון: כב מניגיהון במנין כל דכורא מבר ירחא ולעילא
 מניגיהון שבועא אלפין ותמש מאה: כג זרעיה גרשון
 אחרי משכנא ושרון מערבא: כד ורב בית אבא לבית
 גרשון אליסף בר לאל: כה ומטרת בני גרשון במשכן
 ומנא משכנא ופרסא חופאיה ופרסא דהרע משכן ומנא:

וסרדי

רש"י

תתחיהם: טז מבן חדש ומעלה * משיבא מכלל כפלים הוא נמנה
 ליקרא שומרי משמרת הקדש אמר רבי יהודה דרבי שלום למוד הוא
 אותו שבט להיות נמנה מן הכטן שנאמר אשר ילדה אותה ללוי במלרים
 עם כניסתה כפתח מלרים ילדה אותה ונמנית בע' כפשות שכשאתה
 מונה משבוכס לא תמלאם אלא שבעים חסר אחת והיא השלימה את
 המנין: טז על פי ה' * אמר משה לפני הקב"ה היאך אני כננס לתוך
 אהליהם לדעת מנין יונקיהם ה"ל הקב"ה עשה אתה שלך ויחי העשה
 שלי הלך משה ועמד על פתח אהל והשכינה מקדמת לפניו ובת קול
 יוצאה מן אהל ואומרת כך וכך תינקות יש באהל זה לכך נאמר על
 פי ה' * כא לגרשון משפחת הלבני כלומר לגרשון היו הפקודים משפחת
 הלוי ומשפחת השמעני פקודיהם כך וכך: כה המשכן * ירעות
 התחנות: והאהל * ירעות עזים העשויות לגן: מכסהו * עורות אלים
 והתחשים

טו וקלעי החצר ואת מסך פתח החצר
 אשר על המשכן ועל המזבח סביב
 ואת מיתריו לכל עבדתו: ס כז ולקחת
 משפחת העמרמי ומשפחת היצהרי
 ומשפחת החברני ומשפחת העזיאלי
 אלה הם משפחת הקהתי: כח במספר
 כל זכר מבין חדש ומעלה שמנת
 אלפים ושיש מאות שמרי משמרת
 הקדש: כט משפחת בני קהת יחנו
 על ירך המשכן תימנה: ל ונשיא
 בית אב למשפחת הקהתי אליצפן
 בן עזיאל: לא ומשמרתם הארון והשלחן
 והמנרה והמזבחת וכלי הקדש אשר
 ישרתו בהם והמסך וכל עבדתו:
 לב ונשיא נשיאי הלוי אלעזר בן אהרן
 הכהן פקדת שמרי משמרת הקדש:
 לג למררי משפחת המחלי ומשפחת
 המושי אלה הם משפחת מררי:
 לד ופקדיהם במספר כל זכר מבין
 חדש

חדש

חדיש ומעלה ששת אלפים ומאתים:
 לה ונשיא בית אב למשפחת מררי
 צוריאל בן אביחיל על ירך המשכן
 יחנו

תרגום

כו וסרדי דרדמא וית פדסא דתרע דרמא די על משכנא
 ועל מדבחא סחור סחור וירת אטונוהי לכל פולחניה:
 כז ולקחת זרעית עמרם וזרעית יצהר וזרעית חברון וזרעית
 עזיאל אילין אינון זרעית קהת: כח במנין כל דכורא מבר
 ירחא ולעילא חמניא אלפין ושית מאה נטרי משפחה
 דקודשא: כט זרעית בני קהת ישרון על צידא דמשכנא
 דרומא: ל ורב בית אבא לזרעית קהת אליצפן בר
 עזיאל: לא ומשפחתון ארונא ופתורא ומנרהא ומדבחא
 ומני קודשא די ישמשון בהון ופרסא וכל פולחניה:
 לב ואמרבלא דממנא על רברבי ליואי אלעזר בר אהרן
 פתנא דמתחות ידוהי ממנן נטרי מטרת קודשא: לג למררי
 זרעית מחלי וזרעית מושי אלין אינון זרעית מררי:
 לד ומניניהון במנין כל דכורא מבר ירחא ולעילא שתן
 אלפין ומאתן: לה ורב בית אבא לזרעית מררי צוריאל

בר

רשי

והתחטים: ומסך פתח סוף הוילון: כז ואת מיתריו של משכן והאסל
 ולא של חזר: כט משפחות בני קהת יחנו תימנה וסמוכין להם
 דגל רחובן החונים תימנה אוי לרשע ואוי לשכנו לכך לקו מהם דתן
 ואכירם ומאתים וחמשים איש עם קרח ועדתו שנמשכו עמהם
 במחלוקתם: לא והמסך היא הפרכת שאף היא קרויה פרכת המסך:
 לב ונשיא נשיאי הלוי ממנוה על כלם ועל מה היה נשיאותו פקודת
 שומרי

יחנו צפנה : לו ופקדת משמרת בני
 מררי קרשי המשכן ובריהו ועמדיו
 ואדניו וכרכליו וכל עבדתו : לו ועמדיו
 החצר סביב ואדניהם ויהדותם
 ומיתריהם : לו והחנים לפני המשכן
 קדמה לפני אהל מועדי מזרחה משהו
 ואהרן ובניו שמרים משמרת המקדש
 למשמרת בני ישראל והזר הקרב
 יומת : טל כל פקודי הלויים אשר פקד
 משה ואהרן על פי יהוה למשפחתם
 כל זכר מבין חדש ומעלה שנים ועשרים
 אלה : ס ששי מ ויאמר יהוה אל משה
 פקד כל בכר זכר לבני ישראל מבין
 חדש ומעלה ושא את מספר שמתם :
 מא ולקחת את הלויים לי אני יהוה
 תחת כר בכר בבני ישראל ואת

נקוד על ואהרן בהמת

בעל הטורים מסה ואהרן יש פסק בין מסה לאהרן לומר מסה במקום אחד
 לבד ואהרן ובניו במקום א' לבד : וסא נ' במס' הכא וסא
 עיניך וסא וספנה ראה עניו ועמלי וסא לכל חטאתי סהיה דוד מתפלל על ספנה
 מספר בני ישראל וסא את מספר סמוקס והמתפלל כריך סיתן עיניו למטה וסאי
 וסא עיניך וסא סיתן עיניו למטה ולא ירום עיניו למעלה :

בהמת הלויים תחת כל בכור בבהמת
 בני ישראל : מכ ויפקד משה כאשר

צוה תרגום

פר אביחיל ער צידא דמשכנא ישרון ציפונא : לו ודמסיר
 למישר בני מררי כפי משכנא ועברוהי ועמודוהי
 וסמכורוהי וכל מנוהי וכל פולחניה : לו ועמודי דדרקא
 סחור סחור וסמכיהון וסמכיהון ואשניהון : לא ודישרון קדם
 משכנא קירומא קדם משכן ומנא מדנקא משה ואהרן
 ובנוהי נטרין מטרת מקדשא למטרת בני ישראל וחילוני
 דיקרב יתקטיל : טל כל מגני ליואי די מנא משה ואהרן
 על מימרא דיי לזרעיהון כל דכורא מבר ירחא ולעילא
 עשרין ותריין אלפין : מ ואמר יי למשה מני כל בוכרא
 דכרנא לבני ישראל מבר ירחא ולעילא וקביל ית מגין
 שמההרון : מא ותקריב ית ליואי קרמי אנא יי חקף כל
 בוכרא בבני ישראל וית בעירא דליואי חקף כל בוכרא
 בכעירא רבני ישראל : מכ ומנא משה כמא די פקוד יי

יתיה רש"י

שומרי משמרת על ידו היה פקודת כולם : רח משה ואהרן ובניו *
 וסמוכין להם דגל מחנה יהודה והחונים עליו יששכר וזבולון טוב
 ללדיק וטוב לשכנו לפי שהיו שכיניו של משה שהיה עוסק בתורה
 נעשו גדולים בתורה שנאמר יהודה מחוקקי ומבני יששכר יודעי
 בינה וגו' מהתים ראשי סנהדרות ומזבולון מושכים בשכט סופר :
 טל אשר פקד משה ואהרן * נקוד על אהרן לומר שלא היה במנין
 הלויים : שנים ועשרים אלף * בפרטן אתה מולא שלש מהות יתרים בני
 גרשון שבעת אלפים וחמש מהות בני קהת שמונה אלפים ושש
 מהות בני מררי ששת אלפים ומהתים ולמה לא כללן עם השאר ויפוד
 את הבכורות ולא היו זקוקים השלשה ושבעים ומהתים בכורות
 העודפים על המנין לפדיון אמרו רכותינו במסכת בכורות אותן שלש
 מהות לויים בכורות היו ודיים שיפקיעו עלמם מן הפדיון : מ פקד
 כל בכור זכר * מנין חדש ומעלה * משיא מכיל ספק נפלים :

מה ואת

צוה יהוה אתו את־כָּל־בְּכוֹר בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל: מִנּוּ וַיְהִי כֹל־בְּכוֹר זָכָר בְּמִסְפַּר
 שְׁמֹת מִבְּנֵי־חָדָשׁ וּמֵעֹלָה לַפְּקָדִים
 שָׁנִים וְעֶשְׂרִים אֶלֶף שְׁלֹשָׁה וְשִׁבְעִים
 וּמֵאֲתָיִם: פ מִן וַיִּדְבַר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
 לֵאמֹר: מִס־קַח אֶת־הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל־
 בְּכוֹר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת־בְּהֵמַת
 הַלְוִיִּם תַּחַת בְּהֵמַתם וְהַיּוֹלֵי הַלְוִיִּם
 אֲנִי יְהוָה: מו וְאֵת פְּדוּיֵי הַשְּׁלֹשָׁה
 וְהַשְּׁבָעִים וְהַמֵּאֲתָיִם הָעֹדְפִים עַל־
 הַלְוִיִּם מִבְּכוֹר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: מו וְלִקְחַתְּ
 חֲמִשָּׁת חֲמִשָּׁת שְׁקָלִים לַגִּלְגָּלִת בַּשֶּׁקֶל
 הַקֹּדֶשׁ תִּקַּח עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל:
 מז וּנְתַתָּה הַכֶּסֶף לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו פְּדוּיֵי
 הָעֹדְפִים בָּהֶם: מט וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת כֶּסֶף
 הַפְּדוּיִם מֵאֵת הָעֹדְפִים עַל פְּדוּיֵי הַלְוִיִּם:
 נ מאַת בְּכוֹר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִקַּח אֶת־
 הַכֶּסֶף חֲמִשָּׁה וְשִׁשִּׁים וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת
 וְאַלֶּף בַּשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ: נא וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־

כסף

כֶּסֶף הַפְּדוּיִם לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו עַל־פִּי יְהוָה

כאשר

תרגום

יהוה ית כל בוכרא בכני ישראל: מז והיו כל בוכריא
 דכריא בכניו שמהן ספר ירחא ולעילא למגניהון עשרין
 ותריין ארפין מאתן ושבעין ותלתא: מד ומליל יי עם משה
 למימר: מה קריב ית ליואי חרף כל בוכרא בכני ישראל
 וירת בעירא דליואי חרף בעירהון ויהון משמשין קרמי
 ליואי אנא יי: מי וירת פורקן מאתן ושבעין והלך רחא
 דיתירין על ליואי מבוכריא דכני ישראל: מו ותסב חמש
 חמש סלעין קולגלתא בסלעי קודשא תיסב עשרין מעין
 סלעא: מה ויתתן בספא לאהרן ולבנהי פורקן דיתירין
 בהון: מט ונסיב משה ית כסף פורקנהון מן דיתירין על
 פריקי ליואי: נ מן בוכריא דכני ישראל נסיב ית בספא
 אלף ותלת מאה ושתין וחמש סלעין בסלעי קודשא:
 נא ויהב משה ית כסף פריקיא לאהרן ולבנהי על מקרא

דיי

רש"י

מה ואת בהמת הלויים וגו' * לא פדו בהמת הלויים את בכורי בהמה
 טהורה של ישראל אלא את פטרי חמוריהם ושה אחד של בן לוי פטר
 כמה פטרי חמורים של ישראל תדע שהרי מנה העודפים באדם ולא
 מנה העודפים בבהמה: מז ואת פדווי השלשה וגו' * ואת הכורות
 הנריכין להפדות בכס אלו שלשה ושבעים ומאתים העודפים בהם
 יתרים על הלויים מהם תקח חמשת שקלים לגלגלת כך היה מכירתו
 של יוסף עשרים כסף שהיה בכור של רחל: העודפים על פדווי הלויים *
 על אותן שפדו הלויים כגופן: מז חמשת שקלים לגלגלת * למאתים
 בכורות אלף שקל * לשבעים בכורות שלש מאות וחמשים שקל * לשלש
 בכורות חמשה עשר שקל * אמר כיצד אעשה בכור שאומר לו תן
 חמשת שקלים ואמר לי אני מפדווי הלויים מה עשה הביא שנים
 ועשרים אלף פתקין וכתב עליהם בן לוי ומאתים ושבעים ושלשה
 פתקין כתב עליהם ה' שקלים כללן ונתנן בקלפי אמר להם בואו
 וטלו פתקיכם לפי הגורל: נ חמשה וששים ושלש מאות ואלף * כך
 סכום

כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה : פ שְׁבִיעִי
 ד וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן
 לֵאמֹר : כ נָשָׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי קָהָת
 מֵתוֹךְ בְּנֵי רֵוִי לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית
 אֲבֹתָם : ג מִבְּנֵי־שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעֲלָה
 וְעַד בְּנֵי־חַמְשִׁים שָׁנָה כָּל־בָּא לְצַבָּא
 לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד : ד זֹאת
 עֲבַדְתָּ בְּנֵי־קָהָת בְּאֹהֶל מוֹעֵד קֹדֶשׁ
 הַקֹּדְשִׁים : ה וּבָא אַהֲרֹן וּבָנָיו בְּנִסְעַ
 הַמַּחֲנֶה וְהוֹדְרוּ אֶת פְּרֻכַת הַמִּסְכָּה
 וְכִסּוּ־בָהּ אֶת אֲרֹן הָעֵדוּת : ו וּנְתַנּוּ
 עָלָיו כִּסוּי עוֹר תַּחֲשׁוּ וּפְרִשׁוּ בְּגָד־כְּלִיל
 תְּכֵלֶת מִלְּמַעְלָה וְשִׁמּוֹ בְּדִיו : ז וְעָלִי
 שְׂרָחַן הַפָּנִים יַפְרִשׁוּ בְּגָד תְּכֵלֶת
 וּנְתַנּוּ עָלָיו אֶת־הַקְּעֵרֶת וְאֶת־הַכַּפֹּת
 וְאֶת־הַמִּנְקִיֹּת וְאֶת קִשׁוֹת הַנִּסְכָּה וְלַחֶם
 הַתָּמִיד עָלָיו יִהְיֶה : ח וּפְרִשׁוּ עָלֵיהֶם
 בְּגָד תוֹרֵעַת שְׁנֵי וְכִסּוּ אֹתוֹ בְּמַכְסֵה
 עוֹר תַּחֲשׁוּ וְשִׁמּוּ אֶת־בְּדִיו : ט וְלִקְחוּ
 ה"א כלא געיא והמ"ם רגושה
 בְּגָד

בְּגָד תְּכֵלֶת וְכִסּוּ אֶת־מִנְרַת הַמָּאוֹר
 וְאֶת־נִרְתִּיָּה וְאֶת־מִלְּקַחֶיהָ וְאֶת־
 מַחְתֵּתֶיהָ

תרגום

דין כמא די פקיד יי ית משה : א ומקיל יי עם משה ועם
 אהרן למימר : ב קבילו ית חושבן בני קהת מנו בני לוי
 לזרענתהון לבית אבהתהון : ג מבר תרתין שנין ולעיקרא
 ועד בר חמשין שנין כל דאתי לחילא למעבר עיבודתא
 במשכון ומנא : ד דין פולחן בני קהת במשכון ומנא קודש
 קודשא : ה וייעול אהרן ובנוהו במיטל משריהא ויפרחין
 ית פרוכהא דפרסא ויכסין בה ית ארוגא דסהרוקא :
 ו ויתנין עלוהי הופאה דמשך ססגנא ויפרסין לבוש גמיר
 הקלא מלעיקא וישוון אריהוהי : ז ועל פתורא דלחם
 אפיא ופרסין לבוש תכלא ויתנין עלוהי ית מגיסיא וית
 כויכיא ית מקילתא ית קסות נסובא ולחם תרידא עלוהי
 יהי : ח ויפרסין עלירון לבוש צבע זהורי ויכסין יתיה
 בחופאה דמשך ססגנא וישוון ית אריהוהי : ט ויכסין לבוש
 תכלא ויכסין ית מנרתא דאנהורי ית בוציגהא וית
 צבתהא

רש"י

סכום חשבון : ב נשא את ראש * מנה מהס את הראויין לעבודת
 משאואם מבן שלשים ועד בן חמשים שנה והפחות משלשים לא נתמלא
 כמו מכלן חמרו בן שלשים לבח והיותר על בן חמשים כמו מכחש
 מעתה : ד קדש הקדשים * המקודש שבכולן הארון והשלח והמנורה
 והמזבחות והפרכת וכלי שרת : ה ובא אהרן ובניו וגו' * יכניסו כל כלי
 וכלי לנרתקו המפורש לו בפרשה זו ולא יטורכו הלויים בני קהת אלא
 לשאת : בנסוע המחנה * כשהענן מסתלק הן יודעין שיסעו : ז קערות
 וכפות וקשות ומנקיות * כבר פ' במלאכת המשכן : הנסך * הכסוי לשון
 מסך אשר יוסך בהס : ט מלקחיה * כמין לבת שמושך בה את הפתילה
 במדבר ג ג 8 לכל

מַחֲתִיחָהּ וְאֵת כָּל־כְּלֵי שִׁמְנֶהָ אֲשֶׁר
 יִשְׁרְתוּ־לָהּ בָּהֶם : י וְנָתַנוּ אֹתָהּ וְאֵת־
 כָּל־כְּלֵיהָ אֶל־מִכְסֵה עוֹר תַּחֲשׁ וְנָתַנוּ
 עַל־הַמּוֹט : יא וְעַל מִזְבַּח הַזֶּהִב יִפְרֹשׁוּ
 בַגְד תְּכֵלֶת וְכִסּוּ אֹתוֹ בְּמִכְסֵה עוֹר
 תַּחֲשׁ וּשְׁמוֹ אֶת־בְּדִיו : יב וְלָקְחוּ אֶת־
 כָּל־כְּלֵי הַשָּׁרֵת אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ־בָם
 בַּקֹּדֶשׁ וְנָתַנוּ אֶל־בַּגְד תְּכֵלֶת וְכִסּוּ
 אֹתָם בְּמִכְסֵה עוֹר תַּחֲשׁ וְנָתַנוּ עַל־
 הַמּוֹט : יג וְדִשְׁנוּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וּפְרֹשׁוּ
 עָלָיו בַּגְד אַרְגָּמָן : יד וְנָתַנוּ עָלָיו אֶת־
 כָּל־כְּלֵי אֲשֶׁר יִשְׁרְתוּ עָלָיו בָּהֶם אֶת־
 הַמַּחֲתֹת אֶת־הַמְּזֻלָּגֹת וְאֶת־הַיַּעֲוִים
 וְאֶת־הַמְּזֻרְקֹת כָּל כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ וּפְרֹשׁוּ
 עָלָיו כִּסּוֹ עוֹר תַּחֲשׁ וּשְׁמוֹ בְּדִיו :
 טו וְכִלָּה אֶהְרֹן וּבָנָיו לְכַסֹּת אֶת־הַקֹּדֶשׁ
 וְאֶת־כָּר־כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ בְּנִסְעַת הַמַּחֲנֶה
 וְאַחֲרָיֶכֶן יָבֹאוּ בְּנֵי־קָהָת לִשְׂאֵת וְלֹא־
 יִגְעוּ אֶל־הַקֹּדֶשׁ וּמִתּוֹ אֵלֶּה מִשָּׂא בְנֵי־
 קָהָת

צִבְתָּהּ וְנִת מַחֲתִיחָהּ וְנִת כָּל מְנֵי מִשְׁחָהּ דִּי יִשְׁמְשׁוּן לָהּ
 כְּהוֹן : י וְנִתְנֹן יָתָהּ וְנִת כָּל מְנָהּ לְחוֹפָאָה דְּמִשְׁךְ סְסֻנָּא
 וְנִתְנֹן עַל אַרְיִחָא : יא וְעַל מְדַבְּחָא דְּרַבְּבָא וּפְרֻסוֹן לְבוּשׁ
 הַכֵּלָא וּכְסוֹן יָתִיהּ בְּחוֹפָאָה דְּמִשְׁךְ סְסֻנָּא וְיִשׁוּן יָת
 אַרְיִחוּהִי : יב וְכִסְפוֹן יָת כָּל מְנֵי שְׂמוּשָׂא דִּי יִשְׁמְשׁוּן כְּהוֹן
 בְּקוֹדֶשָׁא וְנִתְנֹן לְלְבוּשׁ הַכֵּלָא וּכְסוֹן יָתְהוֹן בְּחוֹפָאָה דְּמִשְׁךְ
 סְסֻנָּא וְנִתְנֹן עַל אַרְיִחָא : יג וְכִסְפוֹן יָת קְטָמָא דְּמְדַבְּחָא
 וּפְרֻסוֹן עַלְוֵהִי לְבוּשׁ אַרְגָּמָן : יד וְנִתְנֹן עַלְוֵהִי יָת כָּל מְנוּחֵי
 דִּי יִשְׁמְשׁוּן עַלְוֵהִי כְּהוֹן יָת מַחֲתִיחָא וְנִת צְנוּרֵתָא וְנִת
 מְנֻרֹפֵתָא וְנִת מוֹדֵקָא כָּל מְנֵי מְדַבְּחָא וּפְרֻסוֹן עַלְוֵהִי
 חוֹפָאָה דְּמִשְׁךְ סְסֻנָּא וְיִשׁוּן אַרְיִחוּהִי : טו וְיִשְׂצִי אֶהְרֹן
 וּבְנֵיהִי לְכַסֹּת יָת קוֹדֶשָׁא וְנִת כָּל מְנֵי קוֹדֶשָׁא בְּמִיטַל
 מִשְׁרֵתָא וּבְתֵר כֵּן יַעֲלוּ בְּנֵי קָהָת לְמִיטַל וְלֹא יִקְרְבוּן
 לְקוֹדֶשָׁא וְלֹא יְמוּתוּן אֵילָין מִטּוֹל בְּנֵי קָהָת בְּמִשְׁבֵּן זְמָנָא :
 וּרְמִסִּיר

רש"י

לכל 77 שירצה : מחתתיה * כמין כף קטנה ושוליה פשוטים ולא
 סגלגלים ואין לה מנחיה לפניה הלא לכדיה ומותה בה את דשן הנרות
 כשנמטין : נרותיה * לו'איש בלעז שנותנים בהן השמן והפתילות :
 יוד אל מכסה עור תחש * כמין מרצוף : יב את כל כלי השרת אשר
 ישרתו בהם בקדש * בתוך המשכן שהוא קדש והן כלי הקטרת שמשרתין
 בהם במזבח הפנימי : יג וישנו את המזבח * מזבח הכחשת : ורשנו *
 יעלו את הדשן מעליו : ופרשו עליו בגד ארגמן * ואש שירדה מן
 השמים רבזה תחת הכנף כהרי בשעת המסעות ואינו שרפן שהיו
 כופין עליהם פסכת של נחשת : יד מחתות * שבהן מוחים גחלים לתרומת
 הדשן עשויה כמין מחבת שאין לה אלא שלש מחילות ומלפנים שואבת
 את הגחלים : מזלגות * כנוריות של נחשת שבהן מכין באברים שעל
 המזבח להפכן כדי שיתעכלו יפה ומרר : יעים * הם מנרפות ובלעז
 וידיל' והן של נחשת ובהן מכבדין את הדשן מעל המזבח : טו לכסות
 את הקדש * החרון והמזבח : ואת כל כלי הקדש * המגורה וכלי שרת :
 ומתו

קָהַת בְּאֵהֶל מוֹעֵד : כוּ וּפְקַדְתָּ אֶלְעֶזֶרִי
 בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן שֶׁמֶן הַמֵּאוֹר וּקְטֹרֶת
 הַפָּמִים וּמִנַּחַת הַתְּמִיד וְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה
 פְּקַדְתָּ כָּל־הַמִּשְׁכָּן וְכָל־אֲשֶׁר־בּוֹ
 בְּקֹדֶשׁ וּבְכָל־יוֹ : פ מִפְטוּר יוֹ וַיְדַבֵּר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אֶהֱרֹן לֵאמֹר : יח אֶל־
 תְּכַרְתוּ אֶת־שִׁבְט מִשְׁפַּחַת הַקְּהָתִי
 מִתּוֹךְ הַלְוִיִּם : יט וְזֹאת יַעֲשׂוּ לָהֶם וְהָיוּ
 וְלֹא יָמָתוּ בְּגִשְׁתֶּם אֶת־קֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים
 אֶהֱרֹן וּבָנָיו יָבֹאוּ וְשִׁמּוּ אוֹתָם אִישׁ
 אִישׁ עַל־עֲבֹדָתוֹ וְאֶל־מִשְׁאוֹ : כ וְלֹא־
 יָבֹאוּ לִרְאוֹת כְּבָלַע אֶת־הַקֹּדֶשׁ וּמָתוּ :

פ פ פ

כא וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר : כב נִשְׂא
 אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי גֵרְשׁוֹן גַּם־הֵם לְבֵית
 אֲבֹתָם לְמִשְׁפַּחַתָּם : כג מִבֶּן שְׁלֹשִׁים
 שָׁנָה וּמַעְלָה עַד בֶּן־חַמְשִׁים שָׁנָה
 תִּפְקַד

בעל הטורים וחיו ב' כנס' הכא ואידך וחיו אח כניסה וסבו בק"ע בעינין
 הגאולה מלאך שמלאך המות בטל לעקוד לבא וזכו וחיו אח
 כניסה וסבו וחיו ולא ימקו :

תִּפְקַד אוֹתָם כָּל־הַבָּא לְעֵבָא צְבָא
 לְעֵבֶד עֲבָדָה בְּאֵהֶל מוֹעֵד : כד זֹאת

עבדת

תרגום

טו ודמסיר לאלעזר בן אהרן כהנא משחא דאנהרותא
 וקטורת בוסמיא ומנחתא תדירא ומשחא דרכותא מטרת
 כל משכנא וכל די ביה בקורשא ובמנוחי : יז ומליר יז
 עם משה ולא אהרן למימר : יח לא תשיצון ית שבטא
 זרעית קהת מגו לויאי : יט ודא עיבדו לחון ויוחן ולא
 ימותון במקרבחון לקודש קודשא אהרן ובנוהי עלון
 וימנון יתחון גבר נבר על פוקחניה ולמטוליה : כ ולא
 ייעלון למחוי בך מבסן ית מגי קודשא ולא ימותון :

כא ומליר יז עם משה למימר : כב קביל ית חושבן בני
 גרשון אף אינון לבית אבתהון לזרעיתיהון :

כג מבר תלתין שנין ולעיקרא עד בך חמשין שנין תמני
 יתהון כל דאתי לחיילא חילא למפלח פולחנא במשכן

זמנא

רש"י

ומתו' שאס יגעו חייבין מיתה בידי שמים : טז ופקדת אלעזר * שהוא
 ממונה עליהם לשהת אותם שמן וקטרת ושמן המשחה ומנחת התמיד
 עליו מוטל לזרות ולזרו ולהקריב בעת חגיגתן : פקודת כל המשכן *
 ועוד היה ממונה על משא בני קהת לזרות איש על עבודתו ועל משאן
 והוא המשכן וכל אשר בו כל האמורים למעלה בפרשה זו אבל משא
 בני גרשון ומררי שאינה מקדש הקדשים על פי איתמר היה כמו
 שכתוב בפרשת נשא : חי אל תכריתו * אל תגרמו להם שימותו :
 כ ולא יבאו לראות כבלע את הקדש * לתוך נטרק שלו כמו שפירשתי
 למעלה בפרשה זו ופרשו עליו בגד פלוני וכסו אותו במכסה פלוני
 ובלוע שלו הוא כסויו :

פרשת נשא

כב נשא את ראש בני גרשון גם הם * כמו שלזיתך על בני קהת
 לראות

עבדת משפחת הגרשני לעבד ולמשא:
 כה ונשאו את יריעת המשכן ואת
 אהל מועד מכסהו ומכסה התחש
 אשר עליו מלמעלה ואת מסך פתח
 אהל מועד: כי ואת קלעי החצר ואת
 מסך פתח שער החצר אשר על
 המשכן ועל המזבח סביב ואת
 מיתריהם ואת כל כלי עבדתם ואת
 כל אשר יעשה להם ועבדו: כי על פי
 אהרן ובניו תהיה פר עבדת בני
 הגרשני לכל משאם וכל עבדתם
 ופקדתם עליהם במשמרת את כל
 משאם: כה זאת עבדת משפחת בני
 הגרשני באהל מועד ומשמרתם ביד
 איתמר בן אהרן הכהן: ס כט בני
 מררי למשפחתם לבית אבתם תפקד
 אתם: ל מבן שלשים שנה ומעלה
 ועד בן חמשים שנה תפקדם כל הבא
 לצבא לעבד את עבדת אהל מועד:

וזאת

לא וזאת משמרת משאם לכל עבדתם
 באהל מועד קרשי המשכן ובריחיו
 ועמודיו ואדניו: לב ועמודי החצר סביב
 ואדניהם

תרגום

זמנא: כי דין פולחן ורעות גרשון למפלה ולמשול:
 כה ונטרון ית יריעת משכנא וית משכן זמנא חופאיה
 וחופאה דססננא די עלוהי מלעילא וית פרסא דתרע
 משכן זמנא: כי וית סרדי דרתא וית פרסא דמעלנא דתרע
 דרתא די ער משכנא ועל מדבתא סחור סחור וית
 אטניהון וית בר מני פולחנהון וית כל דיתמסר להון
 ויפולחון: כי על מומר אתרן ובנוהי תהי כל פולחן בני
 גרשון לכל מטולהון ולכל פולחנהון ותמנון עלירוון
 במטרא ית כל מטולהון: כה דין פולחן ורעות בני גרשון
 במשכן זמנא ומשרתהון בידא דאיתמר בר אהרן כהנא:
 כט בני מררי לורעותהון לבית אבהתהון תמני יתהון:
 ל מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין תמנינון
 כל דאתי לחילא למפלח ית פולחן משכן זמנא: לא ורא
 מטרת מטולהון לכל פולחנהון במשכן זמנא דפי משכנא
 ועברוהי ועמודוהי וסמכוהי: לב ועמודי דרתא סחור

סחור

רשי

לראות כמה יש שהגיעו לכלל עבודה: כה את יריעות המשכן עשר
 תחתונות: ואת אהל מועד יריעות עזים העשויות להלל עליו:
 מכסהו עורות אילים מהדמים: מסך פתח וילון המזרחי: כי אשר
 על המשכן כלומר הקלעים והמסך של חצר הסוככים ומגוינים על
 המשכן ועל מזבח הנחושת סביב: ואת כל אשר יעשה להם כתרנומו
 וית כל דיתמסר להון לבני גרשון: כי על פי אהרן ובניו וחי זה
 מהכנים

וּאֲדַנִּיָּהֶם וַיִּתְּדָתֶם וּמִיתְרִיָּהֶם לְכָל־
 כְּלֵיהֶם וּלְכָל עֲבֹדָתָם וּבִשְׁמַת תִּפְקְדוּ
 אֶת־כְּלֵי מִשְׁמֶרֶת מִשָּׂאֵם : לֵב זֹאת
 עֲבֹדַת מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מִרְיָ לְכָל־עֲבֹדָתָם
 בְּאֹהֶל מוֹעֵד בַּיּוֹם אֲיִתְּמַר בֶּן־אֶהֱרֹן
 הַכֹּהֵן : שְׁנֵי לָד וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה וְאֶהֱרֹן וְנִשְׂאֵי
 הָעֵדָה אֶת־בְּנֵי הַקְּהָלִי לְמִשְׁפַּחָתָם
 וּלְבֵית אֲבֹתָם : לֵב מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה
 וּמַעֲלָה וְעַד בֶּן־חַמְּשִׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא
 לַעֲבֹדָה לְעֹבְדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד : לוֹ וַיְהִי
 פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחָתָם אֲלֹפִים שֶׁבַע
 מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים : לוֹ אֵלֶּה פְקֻדֵי מִשְׁפַּחַת
 הַקְּהָלִי כָּל־הָעֹבֵד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר
 פְּקֹד מֹשֶׁה וְאֶהֱרֹן עַל־פִּי יְהוָה בַּיּוֹם
 מִשֶּׁה : ס לֵב וּפְקֻדֵי בְנֵי גֵרְשׁוֹן
 לְמִשְׁפַּחֹתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם : טל מִבֶּן
 שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעֲלָה וְעַד בֶּן־חַמְּשִׁים
 שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל
 מוֹעֵד : מ וַיְהִי פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחָתָם
 לְבֵית

לְבֵית אֲבֹתָם אֲלֹפִים וְשִׁשׁ מֵאוֹת
 וְשְׁלֹשִׁים : מֵא אֵלֶּה פְקֻדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי
 גֵרְשׁוֹן כָּל־הָעֹבֵד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר
 פְּקֹד מֹשֶׁה וְאֶהֱרֹן עַל־פִּי יְהוָה :
 מֵכ וּפְקֻדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מִרְיָ לְמִשְׁפַּחָתָם
 לְבֵית

תרגום

סחור וסמכיריון וסכיריון ואטוניהון לכל מגיריון ולכל
 פולחנהון ובשמחה חמנון ית מני מטרת מטולחון : לג ריון
 פולחון ורעית בני מררי לכל פולחנהון במשכן ומנא בידא
 דאיתמר בר אהרון כהנא : לו ומנא משה ואהרון ורכרבי
 כנשתא ית בני קהת לורעיתהון ולבית אבהתהון : לה מבר
 תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין כל דאתי לחילא
 לפולחנא במשכן ומנא : לו והווי מגיריהון לורעיתהון תרין
 אלפין שבע מאה וחמשין : לו אילין מגיני ורעית קהת כל
 דפלח במשכן ומנא די מנא משה ואהרון על ממרא דיו
 בידא דמשה : לה ומגיני בני גרשון לורעיתהון ולבית
 אבהתהון : טל מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין
 שנין כל דאתי לחילא לפולחנא במשכן ומנא : מ והווי
 מגיריהון לורעיתהון לבית אבהתהון תרין אלפין ושית מאה
 ותלתין : מא אילין מגיני ורעית בני גרשון כל דפלח במשכן
 ומנא די מנא משה ואהרון על ממרא דיו : מה ומגיני
 ורעית

רשי

מסכנים ממנה עליהם כיד איתמר בן אהרון הכהן : לב ויתרותם
 ומיתריהם עמודים שהרי יתדות ומיתרי הקלעים במשא בני גרשון
 היו ויתדות ומיתרים היו ליריעות ולקלעים מלמטה שלא תגביהם
 הרוח

לְבֵית אֲבֹתָם : מִן מִבֵּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה
 וּמַעֲלָה וְעַד בֶּן־חַמְשִׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא
 לַצֵּבֵא לַעֲבֹדָה בְּאֶהֱל מוֹעֵד : מִן וַיְהִי
 פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחְתָּם שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים
 וּמֵאֲתָיִם : מִן אֱלֹה פְקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי
 מִרְרֵי אִישׁר פְּקֹד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי
 יְהוָה בִּיד־מֹשֶׁה : מִן כָּל־הַפְּקוּדִים אִשׁר
 פְּקֹד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְנִשְׂאֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־
 הַחֲלוּיִם לְמִשְׁפַּחְתָּם וּלְבֵית אֲבֹתָם :
 מִן מִבֵּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעֲלָה וְעַד בֶּן
 חַמְשִׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַעֲבֹד עֲבֹדַת
 עֲבָדָה וְעֲבֹדַת מִשָּׂא בְּאֶהֱל מוֹעֵד :
 מִן וַיְהִי פְקֻדֵיהֶם שְׁמֹנֶת אֲלָפִים וַחֲמִישׁ
 מֵאוֹת וּשְׁמֹנִים : מִן עַל־פִּי יְהוָה פְּקֹד
 אוֹתָם בִּיד־מֹשֶׁה אִישׁ אִישׁ עַל־עֲבֹדָתוֹ
 וְעַל־מִשְׁאֹו וּפְקוּדֵי אִשְׁר־צֹוה יְהוָה
 אֶת־מֹשֶׁה : פ שליש ה ה וידבר יהוה
 אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר : כ צו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וַיִּשְׁלְחוּ מִן־הַמַּחֲנֶה כָּל־צְרוּעַ וְכָל־זֹב
 וְכָל

וְכָל טָמֵא לְנַפְשׁ : נ מוֹזֵב עַד־נִקְבָּה
 תשלחו

חרום

וְרַעֲיַת בְּנֵי מִרְרֵי לְזֹרְעֵי־תַחֲוִין לְבֵית אֲבֹתֵיהֶן : מִן מִבֵּן
 חֲרָתִין שָׁנִין וְלַעֲיֹלָא וְעַד בֶּן חַמְשִׁין שָׁנִין כָּל דְּאִתִּי לְחִילָא
 לְפֻלְחָנָא בְּמִשְׁבֵּן זְמָנָא : מִן וְחֹו מְנִיגֵיהוֹן לְזֹרְעֵי־תַחֲוִין תְּלָתָא
 אֲלָפִין וּמֵאֲתָן : מִן אֲלִין מְנִיגֵי זֹרְעֵי בְּנֵי מִרְרֵי דִי מְנָא
 מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל מְמָרָא דִּי בִידָא דְּמֹשֶׁה : מִן כָּל מְנִיגֵי
 דִי מְנָא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְרַבְרָבֵי יִשְׂרָאֵל יֵה לִינְאֵי לְזֹרְעֵי־תַחֲוִין
 וּלְבֵית אֲבֹתֵיהֶן : מִן מִבֵּן חֲרָתִין שָׁנִין וְלַעֲיֹקָא וְעַד בֶּן
 חַמְשִׁין שָׁנִין כָּל דְּאִתִּי לְמַפְלַח פּוּלְחָן פּוּלְחָנָא וּפּוּלְחָן מְשׁוּל
 בְּמִשְׁבֵּן זְמָנָא : מִן וְחֹו מְנִיגֵיהוֹן חֲמִנְיָא אֲלָפִין וַחֲמִישׁ
 מֵאָה וַחֲמֵן : מִן עַד מְמָרָא דִּי מְנָא יְתַחֲוִין בִּידָא דְּמֹשֶׁה
 גְּבַר גְּבַר עַל פּוּלְחָנִיה וְעַל מְשׁוּלִיה וּמְנִיגֵיהוֹ דִי פְקִידֵי
 יֵה מֹשֶׁה : א וּמְלִילֵי וְי עַם מֹשֶׁה לְמִימַר : כ פְּקִיד יֵה בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ מִן מְשֻׁרְיָתָא כָּל דְּסָגִיר וְכָל דְּדָאִיב וְכָל
 דְּמִסְאֵב לְטָמֵי נַפְשָׂא דְּאֲנָשָׂא : נ מְדַבֵּר עַד נִוְקָבָא הַשְׁדָּחִין
 לְמַכְרָא

רש"י

הרוח ויתדות ומיתרים היו לעמודים סביב לתלות בהם הקלעים
 לשפתם העליונה בכלוכסות וקונדסות כמו שנויה במלאכת המשכן :
 מן עבודת עבודה הוא השיר במלכותם וכנורות שהיא עבודה לעבודה
 אחרת : ועבודת משא כמשמעו : מט ופקודיו אשר צוה ה' משה :
 וחותן הפקודים היו במלות בן ל' שנה ועד בן חמשים : ב צו את בני
 ישראל וגו' פרשה זו נאמרה ביום שהוקם המשכן ו' פרשיות נאמרו
 בו ביום כדאיתא במסכת גיטין בפ' הכניקין : וישלחו מן המחנה שלש
 מחנות היו שם בשעה חנייתן תוך הקלעים היא מחנה שכינה חניית
 הלויים סביב כמו שפורש בפ' במדבר סיני היא מחנה לויים ומשם
 ועד סוף מחנה הדגלים לכל ארבע הרוחות היא מחנה ישראל : הכרוע
 נשתלח חוץ לכולן הוב מותר במחנה ישראל ומשולח מן השמים וטמא
 נפש מותר חף בשל לוי ואינו משולח אלא משל שכינה וכל זה
 דרשו

תִּשְׁלַחוּ אֶל־מְחוּץ לַמַּחֲנֶה תִּשְׁלַחוּם
 וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת־מַחֲנֵיהֶם אִישׁ אֲנִי
 שֹׁכֵן בְּתוֹכְכֶם : וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וַיִּשְׁלַחוּ אוֹתָם אֶל־מְחוּץ לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר
 דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּן עֵשׂוֹ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל : פ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
 לֵאמֹר : וַיְדַבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ
 אוֹ־אִשָּׁה בִּי יַעֲשׂוּ מִכֹּל־חַטָּאת הָאָדָם
 לְמַעַל מֵעַל בֵּיהוָה וְאִשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ
 הַהוּא : וְהִתְּוֹדוּ אֶת־חַטָּאתָם אֲשֶׁר
 עָשׂוּ וְהִשִּׁיב אֶת־אֲשָׁמוֹ בְּרֹאשׁוֹ
 וְחִמִּישְׁתּוֹ יֹסֵף עָלָיו וְנָתַן לְאִישׁ אֲשֶׁם
 לוֹ : ח וְאִם־אֵין לְאִישׁ גֹּאֵל לְהִשִּׁיב
 הָאֲשָׁם אֵלָיו הָאֲשֶׁם הַמּוֹשֵׁב לִיהוָה
 לְכַהֵן מִלְּבַד אֵיל הַכִּפָּרִים אֲשֶׁר יִכְפֹּר־
 בּוֹ עָלָיו : ט וְכֹל־תְּרוּמָה לְכֹל־קִדְשֵׁי
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לְכַהֵן לוֹ
 יִהְיֶה

בעל הטורים ולא יטמאו ב' במס' כהא ואידך ולא יטמאו את סס קדשי טאס
 יטמאו את מחניהם מטמאים את סס קדשי כדכתיב למען טמאו
 את מקדשי ולהלל את סס קדשי : הנכס היא והתודו רמו סכל המומקים מתודים
 בעת יצואם הכפס : תרומה ונו' אשר יקריבו מוקי לה בספרי בכורים יקריבו בני'
 סס בכורים :

למברא למשריתא השלחנן ולא יסאבון נת משריתחון
 דשכינתא שרוא בנייהון : ד ועברו כן בני ישראל ושלחו
 יתחון למברא למשריתא כמא די מליל יי עם משה כן
 עברו בני ישראל : ה ומליל יי עם משה למימר : ו מליל
 עם בני ישראל גבר אז אהתא ארי ועברון מכל חובי
 אנשא לשקרא שקר קדם יי ויחוב אנשא תהוא : ז ויהיו
 נת חוביהון די עברו ויחוב נת חובתיה ברישיה וחומשיה
 יוסף עלוהי ויתן לדחב ליה : ח ואם לית לגברא פדיק
 כאתבא חובתא ליה חובתא דאיתחוב קדם יי לכהנא בר
 מדבר כפוריא די יכפר ביה עלוהי : ט וכל אפרשותא
 לכל קודשא דבני ישראל די יקרבו לכתנא דיליה יחי :
 וגבר

רש"י

דרשו רבותינו מן המקראות במסכת פסחים : טמא לנפש * מטאב
 לעמי נפשא דהנשא חומר אני שהוא לשון עלמות אדם כלשון הרמי
 והרבה יש בב' דרוריהנוס שחוק טמיה שחוק עלמות : ו למעול מעל
 בה' * הרי חור וכתב כאן פרשת גוול וכשבע על שקר היא האמורה
 בפרשת ויקרה ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו ונו' וכשנית כלן בשביל
 שני דברים שנתחדשו בה הקחד שכתב והתודו לימד שאינו חייב חומש
 ואסם על פי עדים עד שידה בדבר * והכ' על גזל הגר שהוא נתון
 לכסן : ז את אשמו בראשו * הוא הקרן שכשבע עליו : לאשר אשם לו'
 למי שנתחייב לו : ח ואם אין לאיש גואל * שמת התובע שהשביעו ואין
 לו יורשים : להשיב האשם אליו * כשנמלק זה להתודות על עונו והאמרו
 רבותינו וכי יש לך אדם בישראל שאין לו גואלים או בן או אח או שאר
 בשר הקרוב ממשפחת אביו למעלה עד יעקב הלא זה הגר שמת ואין
 ל' יורשים : האשם המושב * זה הקרן והחומש : לה' לכהן * קלאו השם
 ונ תנו לכסן שבהותו משמר : מלבר איל הכפורים * האמור בויקרא
 שהוא צריך להביא : ט וכל תרומה ונו' * אמר ר' ישמעאל וכי תרומה
 מקריבין לכסן והלא הוא הממחר החריה לבית הגרנות ומת ל' אשר
 יקריבו לכסן הלו הבכורים שחומר בהם תביא בית ה' אלהיך ואינו
 יודע מהיעשה בהם ל' לכהן לו יהיה בא הכתוב ולמד על הבכורים
 שיהי

יהיה : י ואיש את־קדשיו לו יהיו איש
 אֲשֶׁר־יִתֵּן לִבָּהֶן לוֹ יִהְיֶה : פ
 יא וַיִּדְבַר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר : יכ דַּבֵּר
 אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ
 אִישׁ כִּי־תִשָּׁטֵה אִשְׁתּוֹ וּמַעַלָּה בּוֹ מַעַל :
 יג וְשָׁכַב אִישׁ אִתָּהּ שֹׁכֵב־זָרַע וּנְעֵלָם
 מֵעֵינַי אִישָׁהּ וְנִסְתַּרְתָּהּ וְהִיא נִטְמָאָה
 וְעַד אֵין בָּהּ וְהוּא לֹא נִתְפָּשֵׂה : יד וְעֵבֶר
 עָלָיו רוּחַ־קְנָאָה וּקְנָא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהוּא
 נִטְמָאָה אוֹ־עֵבֶר עָלָיו רוּחַ־קְנָאָה וּקְנָא
 אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהִיא לֹא נִטְמָאָה : טו וְהִבִּיא
 הָאִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ אֶרֶץ־הַכְּהֵן וְהִבִּיא
 אֶת־קַרְבָּנָהּ עָלֶיהָ עֲשִׂירֶת הָאִיפָה
 קֶמַח שְׁעָרִים לֹא־יִצַק עָלָיו שֶׁמֶן וְלֹא־
 יִתֵּן

בעל הטורים סמך סר' סוטה לאיש את קדשיו לו יהיו לו' שמי שמטהה קוני
 הכסים ואינו מקריבם כדרך כשטו בני עלי הוי כאלו שכנסו :

רש"י

שיהיו נתונים לכהן : יוד ואיש את קדשיו לו יהיו * לפי שנאמר
 מתנות כהונה ולויה יכול יבאו ויעלום בזרוע תלמוד לומר ואיש את
 קדשיו לו יהיו מגיד טעובת הכהן לבעלים ועוד מדרשים הרבה
 דרשו בו בספרי * ומדרש הגדה ואיש את קדשיו לו יהיו מי שמעכב
 מעשרותיו ואינו נותן לו יהיו המעשרות סוף שאין סדקה עושה
 אלא ה' מעשרה שהיתה למודה לעשות : איש אשר יתן לכהן * מתנות
 הראויות

י וַיְבָרֵךְ יְת מַעֲשֵׂר קֹדֶשֶׁיָהּ דִּילִיָּהּ וְהוּן גָּבֵל דִּי יִתֵּן לְכַהֲנָא
 דִּילִיָּהּ יְהִי : יא וּמְלִיל יוֹ עִם מִשָּׁה לְמִימַר : יב מְלִיל עִם
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוּן גָּבֵר גָּבֵר תִּסְטִי אֶתְתִּיָּהּ
 וְהַשְׁקַר בִּיהַ שְׁקַר : יג וְיִשְׁכּוּב גָּבֵר יָתָה שׁוֹכֵבֶת זָרַעָא וְיִהִי
 מְכַסָּא מֵעֵינַי בְּעָלָהּ וּמִטְמָרָא וְהִיא מְסַאבָּא וְסָהוּד לִית
 בָּהּ וְהִיא לֹא אֶתְחַבֵּת : יד וְיַעֲבֹר עָלֶיהָ רוּחַ קְנָאָה וְיִקְנִי
 ית אֶתְתִּיָּהּ וְהִיא מְסַאבָּא אוֹ עֵבֶר עָלֶיהָ רוּחַ קְנָאָה וְיִקְנִי
 ית אֶתְתִּיָּהּ וְהִיא לֹא מְסַאבָּא : טו וְיִתִּי גָבֵרָא ית אֶתְתִּיָּהּ
 לִית כַּהֲנָא וְיִתִּי יֵרֵה קֹרְבָנָהּ עֲרֵה חַד מִן עֶסְרָא בְּחִלְתָּ
 קֶאִין קֶמַח דְּשְׁעָרִין לֹא יִרְיֵק עָלֶיהָ מִשְׁחָא וְלֹא יִתֵּן עָלֶיהָ
 לְבוּנָתָא

רש"י

הראויות לו : לו יהיה * ממון הרבה : יב איש איש כי תשטה אשתו *
 מה כתוב למעלה מן הענין ואיש את קדשיו לו יהיו אם אתה מעכב
 מתנות הכהן חייך תנטרך לכהן אללו להביא לו את הסוטה : איש איש *
 ללמדך שמועלה בשמים באיש מלחמה של מעלה ואישה מלמטה : כי
 תשטה אשתו * שנו רבותינו אין המנהגין נוהגין עד שתכנס בהן רוח
 שטות דכתיב כי תשטה וכתיב בו נוהף אשה חסר לב * ופשוטו של
 מקרא כי תשטה * חט מדרכי לניעות ותחמד בעיניו כמו שטה מעליו
 ועבור אל ישט אל דרכיה לכך : ומעלה בו * ומטה המעל : יג ושכב
 איש איתה * איש פרט לקטן ומי שאינו איש : איש אותה שכבת זרע *
 שכיבתה פוסלת אותה ואין שכבת אחרת פוסלת אותה כמעשה בשתי
 החיות שהיו דומות זו לזו : ונעלם מעיני אישה * פרט לסומא הא'
 אם יסיה רואה ומעלים אין המניס בודקין אותה : ונסתרה * שיעור
 שתראה לטומאת ביהם : ועד אין בה * ה' אם יש בה הפילו עד אחד
 שאמר נטמאה לא היתה שותה : ועד אין בה * בטומאה הכלל יש
 עדים לסתירה : נתפשה * נהגסה כמו ותפשה ושכב עמו : יד ועבר
 עליו * קודם לסתירה : רוח קנאה וקנא * פירשו רבותינו לשון
 התרהה שמתרה בה אל תסתרי עם איש פלוני : והיא נטמאה או עבר
 עליו וכו' * כלומר הוא התרה בה ועברה על התרהה ואין ידוע אם
 נטמאה אם לאו : טו קמח * שלא יהא מסלת : שעורים * ולא חטים
 היא עשתה מעשה בהמה וקרבנה מאכל בהמה : לא יצוק עליה שמן *
 שלא יהא קרבנה מהודר שהשמן קרוי אור וקיא עשתה בחשך : ולא
 יתן עליו לבוניה * שהאמהות נקראו לבונה שנאמר אל נבעת הלבוניה
 וסוף

יתן עליו לבנה כי מנחת קנאת הווא
 מנחת זכרון מזכרת עון : טו והקריב
 אתה הכהן והעמדה לפני יהוה :
 וילקח הכהן מים קדשים בכלי-חרש
 ומן-העפר אשר יהיה בקרקע המישכן
 יקה הכהן ונתן אל-המים : יט והעמיד
 הכהן את-האשה לפני יהוה ופרע
 את-ראש האשה ונתן על-כפיה את
 מנחת הזכרון מנחת קנאת היא וביד
 הכהן יהיו מי המרים המאזרים :
 יט והשביע אותה הכהן ואמר אל-
 האשה אסלא שכב איש אתך ואם-
 לא שטית טמאה תחת אישך הנקי
 ממי המרים המאזרים האלה : כ ואת
 כי שטית תחת אישך וכי נטמאת
 ויתן איש בך את-שכבתו מבלעדו
 אישך : כא והשביע הכהן את-האשה
 בשבעת

בעל הטורים ומן העפר וכו' בירושלמי למה מים ועפר מים ממקום טהור
 עפר למקום סולכת וכקב סהיא עתידה לתת דין וחשבון :
 המאזרים עולה ב"ס רמ"ח לומר טבדוקים רמ"ח אברי' של איש ושל אשה לכך כתיב
 מנחת קנאות הוא וקריבן היא :

לבונתא ארי מנחת קנאתא היא מנחת דוכרנא מדברת
 חובין : טו ויקריב יתה כהנא ויקמינה קדם יי : יז וישב
 כהנא מי כיור במן דחסף ומן עפרא די יהי ביסודי משכנא
 ישב כהנא ויתן למי' : יח ויקים כהנא ית אתתא קדם יי
 ויפרע ית רישא דאתתא ויתן על ידהא ית מנחת דוכרנא
 מנחת קנאתא היא וכידא דכהנא ורוין מי' מרינא
 מלשטיא : יט ויומי יתה כהנא וימר לאתתא אם לא שכיב
 גבר יתך ואם לא סטית לאסתאבא בר מבעליך הוי זכאה
 ממיא מרינא מלשטיא האליון : כ ואת ארי סטית בר
 מבעליך וארי אסתאבת ויהב גבר ביד ית שכיבתיה בר
 מבעליך : כא ויומי כהנא ית אתתא כמומתא דלוטא
 וימר

רש"י

והיא פירשה מדרכיהן : כי מנחת קנאות הוא * הקמח הזה קמח לשון
 זכר : מנחת קנאות * מעוררת עליה שתי קנאות קנאת הנקוס וקנאת
 הכעל : ו' מים קדושים * שקדשו בכיור לפי שנעשה מנחת מראות
 הזבאות וזו פירשה מדרכיהן שהיו נכעלות לבעליהן במאריס תחת
 התפוח וזו קלקלה לאחר תדבק בו : בבלי הרש * היא השקת את
 הטורף יין משוכח בכוסות משוכחים לפיכך תשתה מים המרים
 במקדש בזווה של חרס : ח' והעמיד הכהן וגו' * והלא כבר נאמר
 והעמידה לפני ה' הלא מסיעין היו אותה ממקום למקום כדי ליגעה
 ותטרף דעתה ותודה : ופרע * סותר את קליעת שערך כדי לבזותה
 מכאן לבנות ישראל שגלוי הראש נגלי להן : לפני ה' * בשער ניקנור
 הוא שער העזרה המזרחי דרך כל הנכנסים : ונתן על כפיה * ליגעה
 חולי תטרף דעתה ותודה ולא ימחה שם המיוחד על המים : המרים *
 על שם סופן שהם מרים לה : המאזרים * המחכרים אותה מן העולם
 לשון סילון ממחיר ולא יתכן לפרש מים ארורים שהרי קדושים הן
 ולא ארורים כתב הכתוב הלא מאזרים את אחרים ואף הנקלוס
 לא תרגם לוטיוא הלא מלשטיא שמראות קללה בגופה של זו :
 ו' ויהשביע אותה וגו' * ומה היא השבועה אם לא שכב הנקי ה' אם
 שכב הנקי שמכלל לאו אתה שומע הן אלה שמצוה לפתוח בדוני
 נפשות תחלה לזכות : כ ואת כי שטית * כי משמש לשון אם :
 במרבר ד 4 כא בשבועה

בְּשִׁבְעַת הָאֱלֹהִים וְאָמַר הִכְהֵן לְאִשָּׁה יִתֵּן
 יְהוָה אוֹתָךְ לְאֱלֹהֶיךָ וְלִשְׁבֻעָה בְּתוֹךְ
 עִמָּךְ בְּתֵת יְהוָה אֶת־יְרִיכְךָ נִפְלֹת וְאֶת־
 בִּטְנְךָ צָבָה : כִּי וּבָאוּ הַמַּאֲרָרִים
 הָאֵלֶּה בְּמַעֲיָךְ לְצָבוֹת בָּטָן וּלְנַפְל יִרְךָ
 וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אֲמִן אֲמִן : כִּי וּכְתַב אֶת־
 הַזֹּאת הָאֱלֹהִים הִכְהֵן בְּסֵפֶר וּמַחֲרָה
 אֶל־מֵי הַמָּרִים : כִּי וְהִשְׁקָה אֶת־הָאִשָּׁה
 אֶת־מֵי הַמָּרִים הַמַּאֲרָרִים וּבָאוּ בָהּ
 הַמַּיִם הַמַּאֲרָרִים לְמָרִים : כִּי וּלְקַח הִכְהֵן
 מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מְנַחֶת הַקְּנָאִת וְהִנִּיף
 אֶת־הַמְּנַחָה לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיב אֶת־הָ
 אֶל־הַמִּזְבֵּחַ : כִּי וּקְמִץ הִכְהֵן מִן־הַמְּנַחָה
 אֶת־אִזְכָּרְתָּהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ וְאַחַר
 יִשְׁקָה אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־הַמַּיִם : כִּי וְהִשְׁקָה
 אֶת־הַמַּיִם וְהִיתָה אִם־נִטְמָאָה וְתִמְעַל
 מֵעַל בְּאִישָׁהּ וּבָאוּ בָהּ הַמַּיִם הַמַּאֲרָרִים
 לְמָרִים

בעל הטורים אמן אמן ספק בין כ' אמנים לומר אמן מאים זה אמן מאים אחר :
 והסקה ג' במס' סכא' ואד יעלה מן הארץ והסקה * והסקה את
 כחל הסטים * והסקה את האשה הכהן כותן עפר במים ומסקה אותה וזהו ואד יעלה מן
 הארץ והסקה ולמה כשכול עשמה מעשה סטים שוכתה וזה והסקה את כחל הסטים :

וַיִּמַר בְּהֵנָּה לְאַתָּה יְהוָה יי יתיך לְלוֹטָא וּלְמוֹמֵי בְנוֹ עַמָּךְ
 בְּרִיתוֹ יי יִרְכַךְ מִסֵּיא וְיֵת מַעֲיָבֵי נִפְיָחִין : כִּי וַיִּיעֲלוּן מֵיָא
 מְלֻטְטֵיָא הָאֵלִין בְּמַעֲיָבֵי לְאַפְחָא מַעֲיָן וּלְאַמְסָאָה יִרְכִין
 וְתִימַר אַתָּה אֲמִן אֲמִן : כִּי וַיִּכְתוּב יֵת לְוִטְטֵיָא הָאֵלִין בְּהֵנָּה
 בְּסֵפֶרָא וַיִּמְחֹק לְמֵיָא מְרִירֵיָא : כִּי וַיִּשְׁקֵי יֵת אַתָּה יֵת
 מֵיָא מְרִירֵיָא מְלֻטְטֵיָא וַיִּעֲלוּ בָהּ מֵיָא מְלֻטְטֵיָא לְמְרִירוֹ :
 כִּי וַיִּסַּב בְּהֵנָה מֵיָא דְאַתָּהָא יֵת מְנַחַת קְנָאָתָא וַיִּרִים יֵת
 מְנַחַתָּא קָדָם יי וַיִּקְרַב יֵתָה לְמַדְבַּחָא : כִּי וַיִּקְמוֹץ בְּהֵנָה מִן
 מְנַחַתָּא יֵת אֶדְבַרְתָּהּ וַיִּסִּיק לְמַדְבַּחָא וּבִתְרֵי בִין יִשְׁקֵי יֵת
 אַתָּהָא יֵת מֵיָא : כִּי וַיִּשְׁקִינָה יֵת מֵיָא וְתֵהִי אִם אִסְתַּאֲבַת
 וּשְׁקֵרָת

רש"י

כא בשבועת האלה שבועה של קללה : יתן ה' אותך לאלה וגו' יסיו
 הכל מקללך בך יבואך כדרך שבה לפלוגית : ולשבועה * סיוסו הכל
 כשכעין בך לא יארע לי כדרך שאירע לפלוגית וכן הוא לומר והסתמס
 שמכס לשבועה לבחורי שהלדיקים נשבעים בפורענותן של רשעים
 וכן לענין הדרכה ונכרכו וגו' כך יברך ישראל לאמר : את ירכך *
 בקללה הקדים ירך לבטן לפי שבה התחילה בעבירה תחלה : צבה *
 כתרגומו נפוחה : כב לצבות בטן * כמו להצבות בטן * זהו שמוש פתח
 שהלמ"ד נקודה בו וכן לנחותם הדרך לראותם את הדרך אשר תלכו בה
 וכן לנפיל ירך * בטנו וירכו של בועל או אינו אלא של נבעלת כשהוא
 לומר את ירכך נופלת ואת בטןך צבה הרי של נבעלת אמור : אמן
 אמן * קבלת שבועה אמן אם מהיש זה אמן אם מאיש אחר אמן על
 האלה אמן על השבועה : כד והשקה את האשה * אין זה עדר המעשה
 שהרי בתחלה מקריב מנחתה אלא הכתוב מבשרך שכשישקה יבאו
 בה למרים לפי שנאמר בטן וירך מגין לשאר כל הגוף תלמוד לומר
 ובאו בה כנולה אם כן מה תלמוד לומר בטן וירך לפי שהם התחילו
 בעבירה תחלה לפיכך ותחיל מהם הפורענות : למרים * להיות לה רעים
 ומרים : כה והניף * מוליך ומביא מעלה ומוריד ואף היא מניסה עמו
 שידה למעלה מידו של כהן : והקריב אותה * זו היא הגשמה בקרן
 דרומית מערבית של מזבח קודם קמיצה כשאר מנחות : כו אוזכרתה *
 הוא הקמץ שעל ידי הקטרתו המנחה באה לזכרון לנבואה : כו והשקה
 את המים * לרבות שאם אמרה איני שותה לאחר שנמחקה מגלה
 מערערין

למרים וצבתה בטנה ונפלה ירכה
 והיתה האשה לאלה בקרב עמה :
 כח ואם לא נטמאה האשה וטהורה הוא
 ונקתה ונזרעה זרע : כט זאת תורת
 הקנאות אשר תשטה אשה תחת
 אישה ונטמאה : ל או איש אשר תעבר
 עליו רוח קנאה וקנא את-אשתו
 והעמיד את-האשה לפני יהוה ועשה
 לה הבהן את כל-התורה הזאת :
 לא ונקה האיש מעון והאשה תהיה
 תשא את-עונה : פ ו א וידבר יהוה
 אל-משה לאמר : כ דבר אל-בני
 ישראל ואמרת אלהם איש אוראשה
 כי יפלא לנדר נזיר להזיר ליהוה :
 ג מיין ושכר יזיר חמץ יין וחמץ שכר
 לא ישתה וכל-משרת ענבים לא ישתה
 וענבים לחים ויבשים לא יאכל : ד כל
 ימי

בעל הטורים וזרעה זרע וסמיד ליה זאת תורת לומר שאם טהורה היא יהיו
 לה בנים בדקוקים בעלי תורה : יפלא ב' חסרים במס' הכא *
 ואידך בערכין דילפינן מדריס מטרבין מס הקס בערכך הכהן כן יהיה אף בנדרים הכל
 קלוי בחכס דאס כראס לו יתיר ואס לא לא יתיר :

ושקרת שקר כבעלה ויעלון בה מיא מל שטיא למרירי
 ויפחון מעהא ותתמסי ירכה ותהי אתתא ללוחא כנו עמא :
 כח ואם לא אסתאבת אתתא ודכיאה היא וחפוק זכאה
 ותערי עדוי : כט דא אורייתא דקנאותא די תסמי אתתא בר
 מבעלה ותסתאב : ל או גבר די יעיבר עלוהי רוח קנאה
 ויקפי ית אתתיה ויקים ית אתתא קדם יי ויעביר לה כהנא
 ית כל אורייתא הדא : לא ויהי זכאה גברא מחובין ואתתא
 תהיא תקבל ית חובה : א ומליל יי עם משה למימר :
 ב מליל עם בני ישראל ותימר להון גבר או אתתא ארי
 יפריש למיבר גבר נזיר למיור קדם יי : ג מחמר חדת
 ועתיק יור חר בחמר חדת וחל בחמר עתיק לא ישתי וכל
 מתרות ענבין לא ישתי וענבין בטיבין ויבישין לא יוכל :
 ד כל יומי נזריה מבל דיתעביר מנפנא דחמרא מפורצנין

ועד

דש"י

מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחא הלא אם כן אמרה טמאה
 אני : וצבתה ונו' . אע"פ שבקללה ירך תחילה המים אין בודקין אלא
 כדרך כניסתן בה : והיתה האשה לאלה כמו שפירשתי שיהיו הכל אליו
 בה : בקרב עמה הפרש בין אדם המתנוול במקום שגבר לאדם המתנוול
 במקום שאינו נכר : כח ואם לא נטמאה האשה * בסתירה זו : וטהורה
 הוא * במקום אחר : ונקתה * ממים המאחרים ולא עוד הלא וזרעה
 זרע אם היתה יולדת בזרע תלד בריוח אם היתה יולדת שחורים יולדת
 לבנים : ל או איש * כמו או נודע כלומר אם איש קנאי הוא לכך והעמיד
 את האשה : לא ונקה האיש מעון * אם בדקוה המים אל ידהג לומר
 חכתי במיתתה נקי הוא מן העונש * דבר אחר משישקנה תהא אללו
 בהיתר ונקה מעון שהסוטה אסורה לבעלה : ב כי יפליא * יפריש * למה
 כסמכה פ' נזיר לפ' סוטה לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר
 עצמו מן היין שהוא מביא לידי נאוף : נדר נזיר * אין נזירה בכל
 מקום אלא פרישה אף כחן שפירש מן היין : להזיר לה * להבדיל
 עצמו מן היין לשם שמים : ג מיין ושכר * כתרנומו מחמר חדת ועתיק
 שהיין משכר כשהוא יסן : וכל משרת * לשון זביעה במים וכל משקה
 ובלשון משנה יש הרבה אין שורין דיו וסממנים נזיר ששרה פתו ביין :

ד הרצנים

ימי נזרו מכל אשר יעשה מגפן היין
 מחרצנים ועד זג לא יאכל : כ כל ימי
 נדר נזרו תער לא יעבר על ראשו עד
 מלאת הימם אשר יזיר ליהוה קדש
 יהיה גדל פרע שער ראשו : ו כל ימי
 הזירו ליהוה על נפש מת לא יבא :
 ו לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו לא
 ישמא להם במתם כי נזר אלהיו על
 ראשו : כ כל ימי נזרו קדוש הוא ליהוה :
 ט וכי ימות מת עליו בפתע פתאם
 ושמא ראש נזרו וגלח ראשו ביום
 טהרתו ביום השביעי יגדחנו : י וביום
 השמיני יבא שתי תלים או שני בני
 יונה אל הכהן אל פתח אהל מועד :
 יא ועשרה הכהן אחר לחטאת ואחר
 לעלה וכפר עליו מאשר חטא על
 הנפש וקדש את ראשו ביום ההוא :
 יב והזיר ליהוה את ימי נזרו והביא
 כבש

בעל הטורים על כס מת לא יבא לו לך טאם קטרס עליו טכוכס מחמת
 נזרו טלא ואמרו טהוא דורס אל המקום :

כבש בין שנתו לא שסוה ימים הראשנים

יפרו

תרגום

ועד עצורין לא יוכל : ה כד יומי נדר נזריה מספר לא
 יעיבר על רישיה עד משלם יומיא דנזור קדם יי קדיש
 יהי מרבי פרוע שער רישיה : ו כל יומין דנזור קדם יי על
 נפשא דמיתא לא ייעורל : ז לאבוחי ולאמיה לאחוריו
 ולאחתיה לא יסתאב לחון במוחהון ארי כלוקא דאלחיה
 על רישיה : ח כל יומי נזריה קדיש הוא קדם יי : ט וארו
 ימות מיתא ערוהי בתבין שרו ויסאיב ריש נזריה ויגלח
 רישיה ביומא דרכותיה ביומא שבועארה יגלחניה :
 י וכיומא דמנוגא ייתי תרמין שפניגין או תרין בני יונה
 לורה בהנא לתרע משפן ומנא : יא ויעביר בהנא חר
 לחטאתא וחר לעלתא ויכפר ערוהי מדחב על מיתא
 ויקדש ית רישיה ביומא תהוא : יב וזיר קדם יי ית יומי

נזריה

רש"י

ד הרצנים הס הנרעינין : זג הס הקליפות שבחן שהחלזנים בתוכן
 כענבל בזוג : ה קרוש יהיה השער שלו לגדל הפרע של שער ראשו :
 פרע נקוד פתח קטן לפי שהוא דבוק לשער ראש פרע של שער ופירוש
 של פרע גדול של שער וכן את ראשו לא יפרע ואין קרוי פרע פחות
 משלשים יום : ח כל ימי נזרו קדוש הוא יז קדושת הנוף מליטמא
 למתים : ט פתע זה אונס פתאום זה שונג וי"א פתע פתאום דבר
 אחר הוא מקרה של פתאום וכי ימות מת עליו בהלל שהוא בו ביום
 טהרתו ביום הזייתו או אינו אלא בשמיני שהוא טהור לגמרי ת"ל ביום
 השביעי אי שביעי יכול אפילו לא זה ת"ל ביום טהרתו : זוד וביום
 השמיני יבא שתי תורים להוליא את השביעי או אינו אלא להוליא
 את השביעי קבע זמן לקרבין וקבע זמן למקריבין מה קרבין הכשיר
 שמיני ומשמיני והלאה אף מקריבין הכשיר שמיני ומשמיני והלאה :
 יא מאשר חטא על הנפש טלא נוסר מטומאת המנת רבי אלעזר הקפר
 אומר שליער עלמנו מן היין וקדש את ראשו להזיר ולהתחיל מנין
 נזרותו : יב והזיר לה את ימי נזרו יחזור וימנה נזרותו בתמילה :

והימים

יִפְלוּ כִּי טָמֵא נָזְרוּ : יג וְזֹאת תּוֹרַת
הַנִּזְוֵר בַּיּוֹם מֵלֵאֵת יְמֵי נָזְרוֹ יָבִיא אֹתוֹ
אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד : יד וְהִקְרִיב אֶת־
קֹרְבָנוֹ לַיהוָה כֶּבֶשׂ בֶּן־שָׁנָתוֹ תָמִים
אֶחָד לְעֹלָה וְכִבְשָׂה אֶחָת בֶּת־שָׁנָתָהּ
תָמִימָה לַחֲטָאת וְאֵל־אֶחָד תָּמִים
לְשִׁלְמִים : טו וְסָל מִצֹּת סֶלֶת חֲלֹת
בְּלוֹלֹת בִּשְׁמֵן וְרִקְיָקִי מִצֹּת מִשְׁחִים
בִּשְׁמֵן וּמִנַּחְתָּם וְנִסְכֵיהֶם : טז וְהִקְרִיב
הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה וַעֲשֶׂה אֶת־חֲטָאתוֹ
וְאֶת־עֹלָתוֹ : יז וְאֶת־הָאֵיל יַעֲשֶׂה זֶבֶח
שְׁלָמִים לַיהוָה עַל סַל הַמִּצֹּת וַעֲשֶׂה
הַכֹּהֵן אֶת־מִנַּחְתּוֹ וְאֶת־נִסְכּוֹ : יח וְגִלַּח
הַנִּזְוֵר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶת־רֹאשׁ נָזְרוֹ
וְלָקַח אֶת־שַׁעַר רֹאשׁ נָזְרוֹ וְנָתַן עַל־הָאֵשׁ
אֲשֶׁר־תַּחַת זֶבֶח הַשְּׁלָמִים : יט וְלָקַח
הַכֹּהֵן אֶת־הַזֹּרֵעַ בְּשִׁלְהַ מִן־הָאֵיל
וְחָלַת מִצָּה אֶחָת מִן־הַסֵּל וְרִקְיָק מִצָּה
אֶחָד

בעל הטורים ^ל פעמים קריב נדר וזירות כפרכה דקסס מזרות ל יוס וכן
ג"כ ויה"ם עולה שלמים :

אֶחָד וְנָתַן עַל־כַּפֵּי הַנִּזְוֵר אַחַר הַתְּגַלְחוֹת
את

תרגום

נזריה וייתי אימר בר שתיה לאשמא ויזמיא קדמאי
יבטלון ארי אסתאב נזריה : יג ורא אורייתא דנזירא ביום
משלם יומי נזריה ייתי לתרע לתרע משבן ומנא : יד ויקריב
יר קורבניה קדם יי אימר בר שתיה שלים חר לעלתא
ואמרתא חרא בר שתא שלמתא לחטאתא ודבר חר שלים
לנכסת קודשיא : טו וסרא דפטיוריא סולתא גריצן דפיקון
במשח ואספוגין פטירין דמשיחין במשח ומנחתרוון
ונסביהון : טז ויקריב כהנא קדם יי ויעביר יי חטאתיה
וית עלתיה : יז וית דכרא יעביר נכסת קודשיא קדם יי
על סרא דפטיוריא ויעביר כהנא ית מנחתיה וית נסביהו :
יח ויגלח נזירא בתרע משבן ומנא ית ריש נזריה ויסב ית
שער ריש נזריה ויתן על אשתא די תחות דנרא דנכסת
קודשיא : יט ויסב כהנא ית דרעא בשילא מן דכרא
וגריצתא פטיורתא חרא מן סרא ואספוג פטיר חר ויתן על
ירי

רש"י

והימים הראשונים יפלו * לא יעלו מן המנין : יג יביא אותו * יביא
את עצמו וזה אחד משלשה התיס שהיה רבי ישמעאל דורש בו כיוצא
בו והשיאו אותם עון השמה את עצמו כיוצא בו ויקבור אותו בני
הוא קבר את עצמו : טו ומנחתם ונסביהם * של עולה ושלמים לפי
שהיו בכלל וילאו לידון בדבר חדש שיטעמו לחם החזון לככלן שיטעמו
נסכים כדון עולה והשלמים : הלוח מצות ורקימי מצות * עשר מכל
מין : יז זבח שלמים לה' על סל המצות * ישחט את השלמים על מנת
לקדש את הלחם את מנחתו ואת נסכו * של איל : חי וגלח הנזיר פחה
אהל מועד * יכול יגלח בעזרה הרי זה דרך בזיון אלא ובלח הנזיר להחר
שחיעת השלמים שכתוב בהן ושחטו פתח אהל מועד : אשר תחת זבח
השלמים * תחת הדור שהוא מבטלן בו לפי ששלמי מזיר היו מתבטלים
בעזרה שצריך ליטול הכהן הזרוע אחר שנתבטל ולהניף לפני ה' :
יש הורע

אֶת־הַמִּשְׁכָּן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ וַיִּקְדֹּשׁ אֹתוֹ
 וְאֶת־כָּל־כְּלָיו וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־
 כְּלָיו וַיִּמְשַׁחֵם וַיִּקְדֹּשׁ אֹתָם : כ וַיִּקְרִיבוּ
 נְשֵׂי־אֵי יִשְׂרָאֵל רֵאשֵׁי בֵּית אֲבֹתָם הֵם
 נְשֵׂי־אֵי הַמִּטָּת הֵם הַעֲמֻדִים עַל־הַפְּקָדִים :
 ג וַיָּבִיאוּ אֶת־קַרְבָּנָם לִפְנֵי יְהוָה יְהוָה שֵׁש־
 עֹגֶלֶת צֶבַע וּשְׁנַי־עֶשְׂרֵת בָּקָר עֹגֶלֶה עַל־
 שְׁנֵי הַנְּשֵׂאִים וְיִשׁוּר לְאֶחָד וַיִּקְרִיבוּ אוֹתָם
 לִפְנֵי הַמִּשְׁכָּן : ד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
 לֵאמֹר : ה קַח מֵאֹתָם וְהָיוּ לְעֹבֵד אֶת־
 עֲבֹדַת אֱהֹל מוֹעֵד וּנְתַתָּה אוֹתָם אֶל־
 הַלְוִיִּם אִישׁ כְּפִי עֲבֹדָתוֹ : ו וַיִּקַּח מֹשֶׁה
 אֶת־הָעֹגֶלֶת וְאֶת־הַבָּקָר וַיִּתֵּן אוֹתָם
 אֶל־הַלְוִיִּם : ז אֶת יְשֵׁתִי הָעֹגֶלֶת וְאֶת
 אַרְבַּעַת הַבָּקָר נָתַן לְבְנֵי גֵרְשׁוֹן כְּפִי
 עֲבֹדָתָם : ח וְאֶת אַרְבַּע הָעֹגֶלֶת וְאֶת
 שְׁמוֹנֶת הַבָּקָר נָתַן לְבְנֵי מֵרָרִי כְּפִי
 עֲבֹדָתָם

בעל הטורים סט עגלות כנגד ו' מזלות אשר עולים בגלגל ושטה יורדים
 וכנגד ו' עקים קר וחס קין וחורף זרע וקציר וי"ב בקר כנגד
 י"ב שבטים וי"ב מזלות :

ורבי יתיה וקדיש יתיה נית כל מנוהי נית מרבהא נית כל
 מנוהי ורבינו וקדיש יתהון : כ וקריבו רב רבי ישראל
 רישו בירת אבהתהון אינון רב רבי שבטיא אינון דקיימין
 על מנינא : ג ואיתאוי נית קורבניהון קדם יי שית עגלון
 כד מחפנין ותרי עשר תורין עגלתא על תרין רב רביא
 ותור לתר וקריבו יתהון לקדם משבנא : ד ואמר יי למשה
 למימר : ה קביל מנהון ויהון למפלח נית פולחן משבן
 זמנא ותתן יתהון לליואי גבר כמיסת פולחניה : ו ונסיב
 משה נית עגלתא ונית תורין ויהב יתהון לליואי : ז נית
 תרמין עגלתא נית ארבעא תורין יהב לבני גרשון כמיסת
 פולחנהון : ח נית ארבע עגלון נית תמניא תורין יהב לבני
 מררר

רשי"י

שמסר נפשו עליו לראות תבנית כל דבר ודבר כמו שהראו בהר להורות
 לעושי המלאכה ולא טעם בתבנית אחת וכן מצינו בדוד לפי שמסר
 נפשו על בנין בית המקדש שנאמר זכור ה' לדוד את כל ענותו אשר
 נשבע לה' וגו' לפיכך נקרא על שמו שנאמר ראה ביתך דוד : כלות משה
 להקים ולא נאמר ביום הקים מלמד שכל שבעת ימי המלווא' היה
 משה מעמידו ומפרקו ובאותו היום העמידו ולא : רקו לכך נאמר כלות
 משה להקים אותו היום כלו הקמותיו וראש חדש ניסן היה בשני נשרפה
 הפרה בשלישי הוזה ראשונה ובשביעי גלחו : ב הם נשיאי המטות
 שהיו שוערים עליהם במצרים והיו מוכים עליהם שנאמר ויכו שוערי
 בני ישראל הם העומדים על הפקודים שעמדועם משה וההרן כשמו
 את ישראל שנאמר והתכס יהיו וגו' : שש עגלות צב' הין זב אלא
 מחופים וכן כלבים ובפרדים עגלות מכוסין קרוים כלבים : ויקריבו
 אותם לפני המשכן : שלא קבל משה מידם עד שנאמר לו מפי
 המקום אמר רבי נתן מה ראו הנשיאים להתנדב כאן בתחילה
 ובמלאכת המשכן לא התנדבו תחלה אלא כך אמרו הנשיאים יתנדבו
 עבור מה שיתנדבו ומה שמחכרים לנו משלימין כיון שראו שהשלימו
 עבור את הכל שנאמר והמלאכה היתה דים אמרו מעתה מה לנו
 לעשות הביאו אבני שהוסה והמלוואים לאסוד ולחשן לכך התנדבו כאן
 תחלה : ח כפי עבודתם : שהיה משא בני גרשון קל משל מררר שהיו
 נושאין

עבדתם ביד איתמר בין אהרן הכהן :
 וּלְבָנֵי קָהָת לֹא־נָתַן כִּי־עֲבַדְתָּ הַקֹּדֶשׁ
 עֲלֵיהֶם בְּכִתְף־יִשְׂאֹוֹ : וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים
 אֶת־חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בַּיּוֹם הַמָּשֶׁה אֹתוֹ
 וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת־קַרְבָּנָם לִפְנֵי
 הַמִּזְבֵּחַ : יָא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נְשִׂא
 אֶחָד לַיּוֹם נְשִׂא אֶחָד לַיּוֹם יִקְרִיבוּ אֶת־
 קַרְבָּנָם לַחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ : ס חֲמִישִׁי
 יִבְיָהִי הַמִּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת־
 קַרְבָּנוֹ נְחִשׁוֹן בֶּן־עֲמִינָדָב לְמִטְּרָה
 יְהוּדָה : יג וַקַּרְבָּנוֹ קֶעֶרֶת־כֶּסֶף אַחַת
 שְׁלִשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזֶּרֶק אֶחָד
 כֶּסֶף שֶׁבַע־עִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ
 שְׁנֵיהֶם י מְלֵאִים סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן
 לְמִנְחָה : יד כֶּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב

מלאה

בעל הטורים וקראנו ו' יקריה ע"ס ו' כניס סוף ו' ממנו כלס בו' ברכות
 ו'א סס דוד משיח דכחל חכמה מישראל ועורים : דוד כתיב
 ביה יודע כנן * גבור חול איש מלחמה ונכון דבר איש קאר וס' עמו * יודע נגן
 סודע לשאל * גבור חול סודע להסיב * איש מלחמה סודע ליסא וליתן במלחמתה
 סל קורס * ונכון דבר מבין דבר מתוך דבר * איש קאר סמראה כניס ככלכה * וס'
 עמו ססלכה כמותו ככ"מ * משיח דכתיב ביה ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה וכניס
 רוח עצה ונכורה רוח דעת ויראה ה' * דכחל חמ"וע דכתיב ככו ולדניס אשר אין
 כסה כל מוס וטובי מראה ומסכיליס בכל חכמה ויודעי דעת ומכני מדע ואשר
 כח כסה לעמוד כהיכל המלך :

מלאה קטרת : טו פֶּר אֶחָד בֶּן־בְּקָר
 אֵיל

חרגום

מִרְרֵי כְּמִיסַת פּוֹלְחָנָהוּן בִּידָא דְאִיתְמַר פֶּר אֶהָרִן בְּהֵנָא :
 ט וּלְבָנֵי קָהָת לֹא יִהְיֶה אֲרִי פּוֹלְחֵן קוֹדֶשׁן עֲלֵיהוּן בְּכִתְפָא
 נְטִלוּן : י וַקְרִיבוּ רִבְרִבְיָא יֵת חֲנֻכַּת מִדְּבָחָא בְּיוֹמָא דְרַבִּי
 זְמִיָּה וַקְרִיבוּ רִבְרִבְיָא יֵת קוֹרְבָּנָהוּן לְקָדְס מִדְּבָחָא :
 יא וַאֲמַר יי לְמֹשֶׁה רַבָּא חַד לְיוֹמָא רַבָּא חַד לְיוֹמָא וַקְרִיבוּ
 יֵת קוֹרְבָּנָהוּן לַחֲנֻכַּת מִדְּבָחָא : יב וַחֲוָה דְּמִקְרִיב בְּיוֹמָא
 קִדְמָאָה יֵת קוֹרְבָּנָהּ נְחִשׁוֹן פֶּר עֲמִינָדָב לְשִׁבְטָא דִּיהוּדָה :
 יג וַקְרִיבָנִיָּה מְנַסְתָּא דְכֶסֶף חֲדָא מֵאָה וַתִּלְתִּין סְלַעִין הָיָה
 מִתְקַלָּה מִזֶּרֶק חַד דְכֶסֶף מִתְקַלָּיָה שֶׁבַע־עִין סְלַעִין בְּסְלַעִי
 קוֹדֶשׁא תְרוּוִירוּן מִלֵּן סוּלְתָא דְפִידָא בְּמִשַׁח לְמִנְחָתָא :
 יד בְּיוֹכָא חֲדָא מִתְקַל עֶסֶר סְלַעִין הָיָה דְדָחַב מִלְּוָא קְטוֹרֶת
 בּוֹסְמִיָּא : טו תוֹר חַד פֶּר תוֹרֵי דְכֶר חַד אִימַר חַד פֶּר

שתיה

רש"י

נושאים הקרשים והעמודים והאלונים : ט כי עבודת הקדש עליהם *
 משל דבר הקדושה הארץ והשלחן וכו' לפיכך ככתף ישאלו : יוד ויקריבו
 הנשיאים את חנכת המזבח : לאחר שהתנדבו העגלות והבקר לשאת
 המשכן נשאו לבס להתנדב קרבנות המזבח לחנכו : ויקריבו הנשיאים
 את קרבנם לפני המזבח * כי לא קבל משה מידם עד שנאמר מפי
 הגבורה : יא ויקריבו את קרבנם לחנכת המזבח * ועדין לא היה יודע
 משה היאך יקריבו אם כסדר תולדותם אם כסדר המסעות עד שנאמר
 לו מפי הקב"ה ויקריבו למסעות היום יומיו : יב ביום הראשון * אותו
 היום נטל עשר עטרות ראשון למעשה בראשית ראשון לנשאלים וכו'
 כדאיתא כסדר העולם : למטה יהודה * יחסן הכתוב על שבעו ולא
 שגבה משבעו והקריב או אינו אומר למטה יהודה הלא שגבם משבעו
 והביא ת"ל זה קרבן נחשון משלו הביא : יג שניהם מלאים סלת * למנחת
 נדבה : יד עשרה זהב * כתרנומו משקל עשר שקלי הקדש היה זה :
 בלוא קטרת * לא מלינו קטורת ליחיד ולא על מזבח החיוון הלא זו

בלבד

אֵיל אֶחָד כִּבְשֵׁי־אֶחָד בֵּין־שְׁנַתּוֹ לְעֵלָה :
 טו שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת : יו וּלְזֶבַח
 הַשְּׁלָמִים בְּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה
 עֲתוּדִים חֲמִשָּׁה כִּבְשִׂים בְּנֵי־שְׁנֵי
 הַמִּשֶּׁה זֶה קָרְבַּן נִחְשׁוֹן בֵּין־עַמִּינַדָּב : פ
 יח בַּיּוֹם הַשְּׁנִי הַקָּרִיב נִתְנָאֵל בֵּין־צוּעַר
 נִשְׂיָא יִשְׁשַׁכֵּר : יט הַקָּרֵב אֶת־קָרְבָּנוֹ
 קֶעֶרֶת־כֶּסֶף אַחֶרֶת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
 מִשְׁקָלָהּ מִזֶּרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל
 בִּישְׁקֵל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם ׀ מְלֵאִים סֶלֶת
 בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה : כ כַּף אַחַת
 עִשְׂרֵה זֶה־בְּמֵלֶאֶה קִטְרֶת : כא פֶּר אֶחָד
 בֵּין־בְּקָר אֵיל אֶחָד כִּבְשֵׁי־אֶחָד בֵּין־שְׁנַתּוֹ
 לְעֵלָה : כב שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת :
 כג וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בְּקָר שְׁנַיִם אֵילִם

חמישה

רש"י

כלבד והגדלת שעה היתה : טו פר אחר * מיוחד שבעדרו : טז שיעיר
 עזים אחד לחטאת * לכפר על קבר הנהום טומאת ספק : יח הקריב
 נתנאל בן צוער * הקריב את קרבנו מה ת"ל הקריב בשבטו של יששכר
 מה שלא נאמר בכל השבטים לפי שבא ראוהו וערער וזאמר אחר
 שקדמני יהודה אחי בני הקריב אחריו אמר לו משם מפי הנבירה נאמר
 לי שיקריבו כסדר מוכען לדגליהם לכך אמר הקרב את קרבנו והוא
 חסר

שְׁתִּייה לְעֵלָתָא : טו צִפִּיר בַּר עֲזִיז חָד לַחֲטָאתָא : יו וּלְנִכְסֵת
 קוֹדֶשֶׁת תּוֹרֵי תְרֵינן דְּכָרִין חֲמִשָּׁא גְדִי חֲמִשָּׁא אֲמָרִין בְּנֵי
 שְׁתָּא חֲמִשָּׁא דִּין קוֹדֶשֶׁת דְּנִחְשׁוֹן בַּר עַמִּינַדָּב : יח בַּיּוֹמָא
 תִּנְנָא קָרִיב נִתְנָאֵל בַּר צוּעַר רַבָּא דִּישְׁשַׁכֵּר : יט קָרִיב ית
 קוֹדֶשֶׁת מִנְסָתָא דְכֶסֶף תְּרֵי מֵאָה וּתְלָתִין סְלַעִין תּוֹרָה
 מִתְקָלָה מִזֶּרֶק חָד דְכֶסֶף מִתְקָלָה שִׁבְעִין סְלַעִין סְלַעִין כֶּסֶף
 קוֹדֶשֶׁת תְּרֵינָוִין מִלֵּן סוּלְתָא דְפִילָא בְּמִשְׁחָ לְמִנְחָתָא :
 פ בַּיּוֹמָא תְרָא מִתְקָל עֶסֶר סְלַעִין חָד דְרַחֵב מְלֵא קִטְרֶת
 בּוֹסְמִיָּא : כא תוֹר חָד בַּר תּוֹרֵי דְכָר חָד אֲיֹמֵר חָד בַּר
 שְׁתִּייה לְעֵלָתָא : כב צִפִּיר בַּר עֲזִיז חָד לַחֲטָאתָא :
 כג וּלְנִכְסֵת קוֹדֶשֶׁת תּוֹרֵי תְרֵינן דְּכָרִין חֲמִשָּׁא גְדִי חֲמִשָּׁא
 אֲמָרִין

רש"י

חסר יו"ד שהוא משמע הקרב לשון לווי שמפי הנבירה נלטוה הקרב
 ומהו הקריב הקריב שני פעמים שבשביל שני דברים זכה להקריב
 שני לשבטים אחת שהיו יודעים בתורה שנאמר ומבני יששכר יודעי
 בינה לעתים ואחת שהם נתנו עצה לכשיואים להתנדב קרבנות הללו
 וביסודו של רבי משה הדרשן מלאתי א"ר פינחס בן יאיר נתנאל בן
 צוער שהיון עצה זו : יט קערת כסף * מנין אותיותיו בני' תק"ל
 כנגד שנותיו של אדם הראשון : שלשים ומאה משקלה * על שם
 שכהעמיד תולדות לקיום העולם בן ק"ל שנה ויחי אדם שלשים
 ומאה שנה ויולר שת ונו' : מזרק אחד כסף * בני' תק"ב על שם נח
 שהעמיד תולדות בן ת"ק שנה ועל שם כ' שנה שנזורה גורת המבול
 קודם תולדותיו כמו שפירשתי אלל והיו ימיו מאה ועשרים שנה לפיכך
 נאמר מזרק אחד כסף ולא מזרק כסף אחד כמו שנאמר בקערה
 לומר שאף אותיות של אחד מלטרפות למנין : שבעים שקל * כנגד
 שבעים אותיות שילאו מבניו : כ כף אחת * כנגד התורה שניתנה מידו
 של הקב"ה : עשרה זב * כנגד עשרת הדברות : מלאה קטרת * ג'
 של קטרת תרי"ג מצות ובלבד שתחליף או"ף ברל"ת על ידי א"ת ב"ש
 כ"ר ד"ק : כא פר אחר * כנגד אברהם שנאמר בו ויקח בן בקר : איל
 אחר * כנגד יצחק ויקח את האיל וגו' : כבש אחד * כנגד יעקב והכששים
 הפרוד יעקב : כב שיעיר עזים * לכפר על מכירת יוסף נאמר וישחטנו
 שיעיר עזים : כג ולזבח השלמים בקר שנים * כנגד משה ואהרן שנתנו
 במזבח ה' ה' ה' שלום

שלום

חַמְשָׁה עֶתְדִים חַמְשָׁה כְּבָשִׁים בְּנֵי־
 שָׁנָה חַמְשָׁה זֶה קָרְבַּן נִתְנָאֵל בְּךָ־
 צוּעֵר: פ כִּי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי נָשִׂיא
 לְבָנִי זְבוּלוֹן אֵלִיָּאב בֶּן־חֵלֹן: כֹּה קָרְבָּנוֹ
 קֶעֶרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
 מִשְׁקָלָהּ מִזְרֵק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל
 בִּשְׁקֵל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת
 בְּדוּלָה בְשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כו כִּי כֶּף אַחַת
 עֶשְׂרֵה זֶהב מְלֵאָה קִטְרֶת: לו פֶּר אֶחָד
 בֶּן־בְּקָר אֵיל אֶחָד כְּבָשׂ אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ
 לְעֹלָה: כח שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת:
 כט וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בְּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
 חַמְשָׁה עֶתְדִים חַמְשָׁה כְּבָשִׁים בְּנֵי־
 שָׁנָה חַמְשָׁה זֶה קָרְבַּן אֵלִיָּאב בֶּן־
 חֵלֹן: פ ל בַּיּוֹם הַרְבִּיעִי נָשִׂיא לְבָנִי
 רְאוּבֵן אֵלִיצוֹר בֶּן־שְׁדִיאוֹר: לא קָרְבָּנוֹ
 קֶעֶרֶת

בעל הטורים ככל א' מהכסויאום יש ו' פסוקים כנגד ו' ימי המעשה וכל א'
 הוכפל שמו ריו כ"ד כנגד כ"ד שעות שביום ובלילה: טבעים
 שקל כנגד טבעים טבע טבעיה אד"ה לכניו' ולהגילן משבעים אומות טבעים כסס
 כשכיל ע' שירד למזרים: פ' איל ככס (ע"ה) נ' אברהם יחזק ויעקב * (ועיון
 בפירש"י):

קֶעֶרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
 מִשְׁקָלָהּ מִזְרֵק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל
 בִּשְׁקֵל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת
 בְּדוּלָה

תרנום

אמרין בני שתא חמשה דין קורבן נתנאל בר צוער:
 כו ביומא תליתא רבא לבני זבולון אליאב בר חילון:
 כה קורבניה מנסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין הוה
 מתקלא מזרקא חד דכסף מתקליה שבועין סלעין בסלעי
 קורשא תרניהון מלן סוקתא דפילא במשח למנחתי:
 כו בזבא חדא מתקל עסר סלעין היא דרוב מליא טבורת
 בוסמיא: כז תור חד בר תורי דכר חד אימר חד בר שתיה
 לעלתא: כח צפיר בר עזין חד לחטאתא: כט ולנכסת
 קורשא תורין תרין דכרין חמשא גדיי חמשא אמרין בני
 שתא חמשה דין קורבן אליאב בר חילון: ל ביומא
 רביעא רבא לבני ראובן אליצור בר שדיאור:
 לא קורבניה מנסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין הוה
 מתקלא מזרקא חד דכסף מתקליה שבועין סלעין בסלעי
 קורשא תרניהון מלן סוקתא דפילא במשח למנחתי:
 בזבא

רשי

שלוס בין ישראל להביהם שבשמים: אלים כבשים ועתודים * ג'
 מנינים כנגד כהנים ולוים וישראלים וכנגד תורה נביאים וכתובים שלש
 חמשיות כנגד ה' חומשין ה' הדברות הכתובים על לוח אחד וחמשה
 הכתובים על השני ע"כ מיוסודו של רבי משה הדרשן: כד ביום השלישי
 וגו' * ביום השלישי היה הנשיא המקריב לבני זבולון וכן כלם הובל
 בנתנאל שכאמר בו הקריב נתנאל נופל אחריו הלשון לומר נשיא לפי
 שכבר הזכיר שמו והקרבנו ובשאר שלא כאמר בהם הקריב נופל עליהם
 לשון זה נשיא לבני פלוני אותה היום הנשיא המקריב לשבט פלוני:
 פר ביום

בְּלוּלָה בִשְׁמֵן לְמִנְחָה : לֹב כֶּף אַחַת
 עֵשְׂרֵה זֶה־בְּמִלָּאָה קְטֹרֶת : לֹב פֶּר אֶחָד
 בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שְׁנָתוֹ
 לְעֹלָה : לֹב שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאֹת :
 לֹב וּלְזֹבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
 חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־
 שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֹרְבַן אֱלֹהֵינוּ בֶּן־
 שְׁדֵיאוֹר : פ לֹב בְּיוֹם הַחֲמִישִׁי נְשִׂיא
 לְבָנִי שְׁמֵעוֹן שְׁלֹמִיאֵל בֶּן־צֹרִישְׁדֵי :
 לֹב קֹרְבָנוֹ קְעֶרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
 וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרֵק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
 שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מִלֵּאִים
 סֵלֶת בְּלוּלָה בִשְׁמֵן לְמִנְחָה : לֹב כֶּף
 אַחַת עֵשְׂרֵה זֶה־בְּמִלָּאָה קְטֹרֶת : לֹב פֶּר
 אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד
 בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה : מ שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד
 לַחֲטָאֹת : מֹב וּלְזֹבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם
 אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים
 בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֹרְבַן שְׁלֹמִיאֵל
 בֶּן

בֶּן־צֹרִישְׁדֵי : פ שְׁשֵׁי מִבְּיוֹם הַשְּׁשִׁי
 נְשִׂיא לְבָנִי גֵר אֱלִיָּסָף בֶּן־דְּעוּאָר :
 מֹב קֹרְבָנוֹ קְעֶרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
 וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרֵק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים
 שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מִלֵּאִים
 סֵלֶת

חרנום

לֹב בְּיוֹכָא חֲדָא מִתְקַל עֶסֶר סְלַעִין הִיא דְרִחֵב מְלִיא קְטוֹרֶת
 וּבִסְמִיא : לֹב תוֹר חֲד בַר תוֹרֵי דְבַר חֲד אִימַר בַר שְׁתִּייה
 לְעֹלָה : לֹב צְפִיר בַר עִזִּין חֲד לַחֲטָאֹת : לֹב וּלְנִכְסֵת
 קוֹדֶשִׁיא תוֹרִין תְּרִין דְּכָרִין חֲמִשָּׁא גְדִי חֲמִשָּׁא אִמְרִין בְּנֵי
 שְׁתָּא חֲמִשָּׁא דִין קוֹרְבַן אֱלֹהֵינוּ בַר שְׁדֵיאוֹר : לֹב בְּיוֹמָא
 חֲמִישָׁאָה רַבָּא לְבָנִי שְׁמֵעוֹן שְׁלֹמִיאֵל בַר צֹרִישְׁדֵי :
 לֹב קוֹרְבָנִיה מְנַסְּחָא דְכֶסֶף חֲדָא מֵאָה וּתְלָתִין סְלַעִין הִוּוּ
 מִתְקַלָּה מִזְרֵקָא חֲד דְכֶסֶף מִתְקַלְיָה שִׁבְעִין סְלַעִין בְּסְלַעִי
 קוֹדֶשִׁיא תוֹרִין תְּרִין דְּכָרִין חֲמִשָּׁא גְדִי חֲמִשָּׁא אִמְרִין בְּנֵי
 שְׁתָּא חֲמִשָּׁא דִין קוֹרְבַן שְׁלֹמִיאֵל בַר צֹרִישְׁדֵי : מֹב בְּיוֹמָא
 שְׁתִּיחָאָה רַבָּא לְבָנִי גֵר אֱלִיָּסָף בַר דְּעוּאָר : מֹב קוֹרְבָנִיה
 מְנַסְּחָא דְכֶסֶף חֲדָא מֵאָה וּתְלָתִין סְלַעִין הִוּוּ מִתְקַלָּה
 מִזְרֵקָא חֲד דְכֶסֶף מִתְקַלְיָה שִׁבְעִין סְלַעִין בְּסְלַעִי קוֹדֶשִׁיא
 תוֹרִיהוֹן

סֶלַת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָהוּ : ^מ כֶּף
 אַחַת עֶשְׂרֵה זֶהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת : ^מ פֶּר
 אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד
 בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה : ^מ שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד
 לַחֲטָאת : ^מ וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם
 אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׂים
 בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֹרְבַן אֱלִיסָף בֶּן־
 דְּעוּאֵל : ^פ מִסַּח בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי נָשִׂיא
 לְבָנֵי אֶפְרַיִם אֱלִישָׁמֶע בֶּן־עַמִּיהוּד :
^מ קֹרְבָנוֹ קְעֶרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
 וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שְׁבַע־עִים
 שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים
 סֶלַת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה : ^כ כֶּף
 אַחַת עֶשְׂרֵה זֶהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת : ^כ פֶּר
 אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד
 בֶּן־שְׁנָתוֹ לְעֹלָה : ^כ שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד
 לַחֲטָאת : ^כ וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם
 אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׂים
 בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֹרְבַן אֱלִישָׁמֶע בֶּן־
 עַמִּיהוּד

עַמִּיהוּד : ^פ כֶּף בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי נָשִׂיא
 לְבָנֵי מְנַשֶּׁה גְּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצוּר :
^כ קֹרְבָנוֹ קְעֶרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
 וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שְׁבַע־עִים
 שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים
 סֶלַת

תרנום

הַדְּוִיָּהוּן מִלֵּן סוּלְתָא רַפִּילָא כַּמְשַׁח לְמִנְחָתָא : ^מ מִד בּוֹיכָא
 תְּרָא מִתְקַל עֶסֶר סְלַעִין הִיא דְּרֵהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת בּוֹסְמֵיָא :
 מִה תוֹר חַד בַּר תוֹרֵי דְכַר חַד אִימַר חַד בַּר שְׁתִּיָּה
 לְעֹלָתָא : ^מ מִד צְפִיר בַּר עֵינִין חַד לַחֲטָאתָא : ^מ מִד וְלִנְכַסַּת
 קוֹדֶשִׁיא תוֹרֵין תְּרִין דְכַרִּין חֲמִשָּׁא גְּדוּי חֲמִשָּׁא אִמְרִין בְּנֵי
 שְׁתָּא חֲמִשָּׁא דִּין קוֹרְבַן אֱלִיסָף בַּר דְּעוּאֵל : ^מ מִה בְּיוֹמָא
 שְׁבִיעָאָה רַבָּא לְבָנֵי אֶפְרַיִם אֱלִישָׁמֶע בַּר עַמִּיהוּד :
 מִסַּח קוֹרְבָנֵיהּ מְנַסְתָּא דְכֶסֶף תְּרָא מֵאָה וְתַלְתִּין סְלַעִין הִוּוּ
 מִתְקַלָּה מִזְרָקָא חַד דְכֶסֶף מִתְקַלְיָה שְׁבַעִין סְלַעִין כְּסְלַעִי
 קוֹדֶשִׁיא תְּרִין תְּרִין דְכַרִּין חֲמִשָּׁא גְּדוּי חֲמִשָּׁא אִמְרִין בְּנֵי
 שְׁתָּא חֲמִשָּׁא דִּין קוֹרְבַן אֱלִישָׁמֶע בַּר עַמִּיהוּד : ^מ נִד בְּיוֹמָא
 רַמִּינָאָה רַבָּא לְבָנֵי מְנַשֶּׁה גְּמְלִיאֵל בַּר פְּדָהצוּר :
 נִה קוֹרְבָנֵיהּ מְנַסְתָּא דְכֶסֶף תְּרָא מֵאָה וְתַלְתִּין סְלַעִין הִוּוּ
 מִתְקַלָּה מִזְרָקָא חַד דְכֶסֶף מִתְקַלְיָה שְׁבַעִין סְלַעִין כְּסְלַעִי
 קוֹדֶשִׁיא

סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה : כו בָּרָא
 אַחַת עֶשְׂרֵה זֶהב מֵלֶאֱהָ קִטְרֶת : לו פֶּר
 אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד
 בֶּן־שָׁנָתוֹ לַעֲלֹה : כז שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד
 לַחֲטָאת : כח וּלְזֹבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם
 אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתֻדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים
 בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֹרְבַן גְּמֻלֵי־אֵל בֶּן־
 פְּדֻה־צֹר : פ ס בַּיּוֹם הַתְּשִׁיעִי נָשִׂיא
 לְבָנִי בְנִימָן אֲבִידָן בֶּן־גְּדֹעֲנִי : סא קֹרְבָנוֹ
 קֶעֶרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלִשִׁים וּמֵאָה
 מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל
 בִּשְׁקָל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מֵלֵאִים סֶלֶת
 בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה : סב בָּרָא אַחַת
 עֶשְׂרֵה זֶהב מֵלֶאֱהָ קִטְרֶת : סג פֶּר אֶחָד
 בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ
 לַעֲלֹה : סד שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת :
 סה וּלְזֹבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
 חֲמִשָּׁה עֲתֻדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־
 שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֹרְבַן אֲבִידָן בֶּן־
 גְּדֹעֲנִי

גְּדֹעֲנִי : פ שְׁבִיעִי סו בַּיּוֹם הַעֲשִׂירִי נָשִׂיא
 לְבָנִי דָן אַחִיעֶזֶר בֶּן־עֲמִישַׁדִּי : סא קֹרְבָנוֹ
 קֶעֶרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלִשִׁים וּמֵאָה
 מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל
 בִּשְׁקָל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מֵלֵאִים סֶלֶת
 בְּלוּלָה

תרגום

קוד־שא תרנויהוּן מלן סולתא דפילא במשח למנחתא :
 נו בויכא חדא מתקל עסר סלעין היא דרחב מליא קטורת
 בוסמיא : נו תור חד בר תורי דכר חד אימר חד בר שתיה
 לעלתא : נח צפיר בר עזין חד לחטאתא : נט ולגכסת
 קודשא תורין תרין דכרין חמשא גדיי חמשא אמרין בני
 שתא חמשא דין קורבן גמליאל בר פדהצור : ס בוימא
 תשיעאה רבא לבני בנימן אבידן בר גדעני : סא קורבניה
 מנסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין הנה מתקלה
 מזרקא חד דכסף מתקליה שבעין סלעין בסלעי קודשא
 תרנויהוּן מלן סולתא דפילא במשח למנחתא : סב בויכא
 חדא מתקל עסר סלעין היא דרחב מליא קטורת בוסמיא :
 סג תור חד בר תורי דכר חד אימר חד בר שתיה לעלתא :
 סד צפיר בר עזין חד לחטאתא : סה ולגכסת קודשא
 תורין תרין דכרין חמשא גדיי חמשא אמרין בני שתא
 חמשא דין קורבן אבידן בר גדעני : סו בוימא עשיראה
 רבא לבני דן אחיעזר בר עמישדי : סא קורבניה מנסתא
 דכסף חדא מאה ותלתין סלעין הנה מתקלה מזרקא חד
 דכסף מתקליה שבעין סלעין בסלעי קודשא תרנויהוּן מלן
 סולתא

בלולה בשמן למנחה : סח כף אחת
 עשרה זהב מלאה קטרת : טט פר אחד
 בין בקר איל אחד כבש אחד בין שנתו
 לעלה : ע שעיר עזים אחד לחטאת :
 עה ולזבח השלמים בקר שנים אילים
 חמשה עתדים חמשה כבשים בני
 שנה חמשה זה קרבן אחיעזר בין
 עמישדי : פ עב ביום עשתי עשר
 יום נשיא לבני אשר פגע יאל בין עכרון :
 עג קרבנו קערת כסף אחת שלשים
 ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים
 שקל בשקל הקדש שניהם מלאים
 סלת בלולה בשמן למנחה : עד כף
 אחת עשרה זהב מלאה קטרת : עה פר
 אחד בין בקר איל אחד כבש אחד
 בין שנתו לעלה : עו שעיר עזים אחד
 לחטאת : עו ולזבח השלמים בקר שנים
 אילים חמשה עתדים חמשה כבשים
 בני שנה חמשה זה קרבן פגע יאל בין
 עכרון

עכרון : פ עב ביום שנים עשר יום
 נשיא לבני נפתלי אחירע בין עינן :
 עט קרבנו קערת כסף אחת שלשים
 ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים
 שקל בשקל הקדש שניהם מלאים
 סלת

הרגום

סולתא דפילא במשח למנחתא : סח בזבא תרא מתקר
 עסר סלעין היא דרהב מליא קטורת בוסמיא : טט תור
 חר בר תורי דבר חר אימר חר בר שתיה לעלתא :
 ע צפיר בר עזין חר לחטאתא : עא ולנכסת קודשיא תורין
 תרין דכרין חמשא גדווי חמשא אמרין בני שתא חמשא
 דין קרבן אחיעזר פר עמישדי : עב ביומא חר עסר יום
 רבא לבני אשר פגע יאל בר עכרון : עג קרבניה מנסתא
 דכסף תרא מאה ותלתין סלעין הנה מתקלה מזרקא חר
 דכסף מתקליה שבעין סלעין בסלעי קודשא תרויהון מלן
 סולתא דפילא במשח למנחתא : עד בזבא תרא מתקר
 עסר סלעין היא דרהב מליא קטורת בוסמיא : עה תור
 חר בר תורי דבר חר אימר חר בר שתיה לעלתא :
 עו צפיר בר עזין חר לחטאתא : עו ולנכסת קודשיא תורין
 תרין דכרין חמשא גדווי חמשא אמרין בני שתא חמשא
 דין קרבן פגע יאל בר עכרון : עה ביומא חר עשר יום
 רבא לבני נפתלי אחירע בר עינן : עט קרבניה מנסתא
 דכסף תרא מאה ותלתין סלעין הנה מתקלה מזרקא חר
 דכסף מתקליה שבעין סלעין בסלעי קודשא תרויהון מלן
 סולתא

סֶלֶת בְּדוּלָה בְּשֵׁמֶן לְמִנְחָהוּ : פ כַּף
 אַחַת עֶשְׂרֵה זֶה־ב מְלֵאָה קְטֹרֶת : פא פֶּר
 אֶחָד בֶּן־בֶּקֶר אֵיל אֶחָד כִּבְשֵׁי־אֶחָד
 בֶּן־שְׁנַתוֹ לְעֹלָה : פב שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד
 לְחֹטְאֵת : פג וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בֶּקֶר שְׁנַיִם
 אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כִּבְשִׁים
 בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶבֶן אַחִירָע בֶּן־
 עֵינָן : פד זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם
 הַמִּשְׁחָה אֹתוֹ מֵאֵת נְשֵׂיאֵי יִשְׂרָאֵל עֶרְת
 כֶּסֶף שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה מִזְרְקֵי־כֶסֶף שְׁנַיִם
 עֶשְׂרֵה בַפּוֹת זֶה־ב שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה :
 פה שְׂרָשִׁים וּמֵאָה הַקְּעֵרָה הָאֶחָת כֶּסֶף
 וְשִׁבְעִים הַמִּזְרֵק הָאֶחָד כָּל כֶּסֶף
 הַכֵּלִים אֶלְפִים וְאַרְבַּע־מֵאוֹת בִּשְׁקָל
 הַקֹּדֶשׁ : פו זֶה־ב שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה
 מִדְּאֵת קְטֹרֶת עֶשְׂרֵה עֶשְׂרֵה הַכַּף
 בִּשְׁקָל הַקֹּדֶשׁ כָּל־זֶה־ב הַכַּפּוֹת עֶשְׂרִים
 וּמֵאָה : פז מִפְטוּר פו כֶּרֶה־בֶּקֶר לְעֹלָה שְׁנַיִם
 עֶשְׂרֵה פָרִים אֵילִם שְׁנַיִם עֶשְׂרֵה כִּבְשִׁים
 בני

ק בשבא לרר

בְּנֵי־שָׁנָה שְׁנַיִם עֶשְׂרֵה וּמִנְחָתָם וּשְׁעִירֵי
 עִזִּים

חרנום

סוֹלֶתָא דְפִילָא בְּמִשַׁח לְמִנְחָתָא : פ כְּזִיכָא חֲדָא מִתְקַל
 עֶשְׂרֵה סְלַעִין הוּא דְרַחֲב מְלֵיא קְטוֹרֶת בּוֹסְמִיא : פא תוֹר
 חַד פֶּר תוֹרֵי דְבֵר חַד אֵימֵר חַד פֶּר שְׁמִיה לְעֹלָתָא :
 פב צִפִּיר עִזִּין חַד לְחֹטְאֵתָא : פג וְדִנְכֶסֶת קוֹדֶשִׁיא תוֹרִין
 תְּרִין דְכִרְיִן חֲמִשָּׁא נְדִי חֲמִשָּׁא אִמְרִין בְּנֵי שְׁתָּא חֲמִשָּׁא
 דִּין קוֹרְבָן אַחִירָע בֶּר עֵינָן : פד דָּא חֲנֻכַּת מִדְּבָחָא בְּיוֹמָא
 דְרַבִּיאָו יְמִיה מִן רַבְרָבֵי יִשְׂרָאֵל מְנִיסֵי בְּסַפָּא תְּרַחָא עֶשְׂרֵי
 מִזְרְקֵי כֶּסֶף תְּרִין עֶסֶר כְּזִיכֵי דְרַחֲבָא תְּרַחָא עֶשְׂרֵי :
 פה מֵאָה וְתִלְתִּין סְלַעִין הוּא מִתְקַלָּא דְמִנְסָתָא חֲדָא דְכֶסֶף
 וְשִׁבְעִין דְּמִזְרְקָא חַד כָּל כֶּסֶף מְנִיא תְּרִין אֶלְפִין וְאַרְבַּע
 מֵאָה בְּסַלְעֵי קוֹדֶשָׁא : פו כְּזִיכֵי דְרַחֲבָא תְּרַחָא עֶשְׂרֵי מְלִיִין
 קְטוֹרֶת בּוֹסְמִיא מִתְקַל עֶסֶר סְלַעִין הוּא מִתְקַלָּא דְכְּזִיכָא
 בְּסַלְעֵי קוֹדֶשָׁא כָּל דְרַחֲב כְּזִיכָא מֵאָה וְעֶשְׂרִין : פז כָּל תוֹרֵי
 לְעֹלָתָא תְּרִי עֶשְׂרֵה תוֹרִין דְכִרְיִן תְּרִי עֶשְׂרֵה אִמְרִין בְּנֵי שְׁתָּא

תרי

רשי

פֶּר בְּיוֹם הַמִּשְׁחָה אֹתוֹ * כו בְּיוֹם שְׁנִמְשַׁח הַקְּרִיב וּמָה אֲכִי מִקִּיִּם אַחֲרֵי
 הַמִּשְׁחָה שְׁנִמְשַׁח תַּחֲלֵה וְאַחַר כֵּךְ הַקְּרִיב אִו אַחֲרֵי הַמִּשְׁחָה לְאַחַר זִמְנָן וְלֹא בֵּא
 לְלַמֵּד בְּיוֹם הַמִּשְׁחָה אֵלֶּא לְוֹמֵר שְׁנִמְשַׁח בְּיוֹם כַּשֶּׁהוּא לְוֹמֵר בְּיוֹם מִשְׁחוֹ
 אֹתוֹ לְלַמְדוֹ שְׁנִמְשַׁח בְּיוֹם וּמָה ת"ל בְּיוֹם הַמִּשְׁחָה אֹתוֹ בְּיוֹם שְׁנִמְשַׁח
 הַקְּרִיב : קִעֲרַת כֶּסֶף שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה * הֵס הֵס שֶׁהַתְּנַדְּבוּ וְלֹא אִירַע בְּהֵס
 פִּיסוֹל : פ"ה שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה הַקְּעֵרָה הָאֶחָת וּגו' * מִנֵּה תִלְמוּד לְוֹמֵר לְפִי
 שְׁנֵאמַר שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקֵלָה וְלֹא פִירַשׁ בְּחִיּוֹ שָׁקֶל לְכַךְ חוֹזֵר וְשֵׁנֵאסָה
 כִּהֵן וְכִלְלֵי בְּכוּלָן כֹּל כֶּסֶף הַכֵּלִים בְּשָׁקֶל הַקֹּדֶשׁ : כֹּל כֶּסֶף הַכֵּלִים וּגו' לְמַדָּךְ
 שֶׁהַיּוֹבֵל מִכֹּוֹנִים מִכֹּוֹנִים שֶׁקֶלֶן אֶחָד אֶחָד וְשֶׁקֶלֶן כֹּלֵן כֹּלֵן כֹּלֵן
 לֹא רַבָּה וְלֹא מִעַט : פ"ו כַּפּוֹת זֶה־ב שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה * לְמָה כֹּאמֵר לְפִי שְׁנֵאמַר
 כֵּךְ אַחַת עֶשְׂרֵה זֶה־ב הִיא שֶׁל זֶה־ב וּמִשְׁקֵלָה עֶשְׂרֵה שְׁקֵלִים שֶׁל כֶּסֶף אִו
 הִינּוּ אֵלֶּא כֵּךְ אַחַת שֶׁל כֶּסֶף וּמִשְׁקֵלָה עֶשְׂרֵה שְׁקֵלֵי זֶה־ב וְשֶׁקֶלֵי זֶה־ב אִין
 מִשְׁקֵלֶם

עוֹיִם שְׁנַיִם עֶשֶׂר לַחֲטָאתָּ: פס וְכָל בְּקָרִי
 זָבַח הַשְּׁלָמִים עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה פְּרִים
 אֵילָם שְׁשִׁים עֶתְדִים שְׁשִׁים כִּבְשִׂים
 בְּנֵי־שָׁנָה שְׁשִׁים זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ
 אַחֲרֵי הַמִּשְׁחָה אֲתוּ: פט וּבָבֹא מִשֶּׁה אֶרֶץ
 אַחֲרֵי מוֹעֵד לְדַבֵּר אֲתוּ וַיִּשְׁמַע אֶת־
 הַקּוֹל מִדְּבַר אֱלֹהֵי מַעַד הַכִּפֹּרֶת אֲשֶׁר
 עַל־אֶרֶץ הָעֵדוּת מִבֵּין שְׁנֵי הַרְבֵּי־
 וַיְדַבֵּר אֱלֹהֵי: פ פ פ

ח א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
 ב דַּבֵּר אֶל־אֲהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו
 בְּהִעָלְתָךְ אֶת־הַנֶּחֱטָת אֶל־מֹול פְּנֵי
 הַמִּנְוֶרָה יֵאִירוּ שִׁבְעַת הַנְּרוֹת: ג וַיַּעַשׂ
 כֵּן אֲהֲרֹן אֶל־מֹול פְּנֵי הַמִּנְוֶרָה הָעֹלָה
 נִרְתְּיָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:
 ד וַיֵּה מַעֲשֵׂה הַמִּנְוֶרָה מִקִּשָּׁה זֶהָב עַד־
 יִרְפָּה עַד־פְּרָחָה מִקִּשָּׁה הוּא כַּמִּרְאֶה
 אֲשֶׁר

בעל הטורים מבין שני הכרובי' ר"ק מסה לומר לך שהיא חסוב ככרוב של מעלה: בהעלתך את נ"י עשה בה מעלות: וזה עולה י"ח טענה של מנורה י"ח טפחים: כמראה ניוט' כנבריאול מלמד טנבריאול הראשלו דמות המנורה:

הָרִי עֶשֶׂר וּמִנְחַתְהוֹן וַעֲפִירֵי בַר עֲזֵי הָרִי עֶשֶׂר לַחֲטָאתָּ:
 פח וְכָל תּוֹרֵי לְנִכְסֹת קוֹדֶשׁ־שָׂא עֶשְׂרִין וְאַרְבָּעָה הוֹרִין דְּכָרִין
 שִׁיתִין גְּדִיִן שִׁיהִיִן אֲמִרִין בְּנֵי שֶׁמֶט שִׁיתִין דָּא חֲנֻכַּת
 מִדְּבָרָא בְּתַר דְּרַבִּיאוּ יִתִּיה: פט וְכָר עֲלִיל מִשֶּׁה לְמִשְׁכַּן
 זִמְנָא לְמַלְאָא עֲמִיָּה וַשְּׁמַע יִתְקַדָּא דְּמַתְמַלֵּל עֲמִיָּה מַעֲלִי
 בְּפוֹרְתָא דִּי עַל אֲרוֹנָא דְּסַרְהוֹרְתָא מִבֵּין הָרִין בְּרוֹבִיָּא
 וּמַתְמַלִּיל עֲמִיָּה:

א ומליל וי עם משה למימר: ב מליל עם אהרן ותימר
 ליה באדלקותך ית בוציניא לקבל אפי מנרתא
 ירוין מנרתין שבקא בוציניא: ג ועבר כן אהרן לקביל
 אפי מנרתא אדלוק בוציניא במא די פקיד וי ית משה:
 ד ורין עובר מנרתא בנידא דרוב ער שיקה ער שושנה
 ננידא

רש"י

משקלם שזה לשל כסף ת"ל כפות זהב של זהב היו: פט ובבא משה
 שני כתובים המכחישים זה את זה שלישי בא והכריע ביניהם כתוב
 אחד הומר וידבר ה' אליו מהל מועד והוא חוץ לפרכת וכתוב אחד
 הומר ודברתי אתך מעל הכפרת בא זה והכריע ביניהם משה בא אל
 אהל מועד ושם שומע את הקול הבא מעל הכפרת מבין שני הכרובים
 הקול יולא מן השמים לבין שני הכרובים ומשם יולא לאהל מועד:
 מדבר כמו מתדבר כבודו של מעלה לומר כן מדבר בינו לבין עלמו
 ומשה שומע מהליו: וידבר אליו למעט את אהרן מן הדברות:
 וישמע את הקול יכול קול נמוך ת"ל את הקול הוא הקול שנדבר
 עמו בסיני וכשמגיע לפתח היה נפסק ולא היה חוץ לאהל:

פרשת בהעלותך

ב בהעלתך על שם שהלכך עולה כתיב בהלקתן לשון עלייה
 שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מהליו ועוד
 דרשו רבותינו מכאן שמעלה היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד
 ומטיב: אל מול פני המנורה אל מול נר האמצעי שאינו בקנים אלא
 בנוף של מנורה: יאירו שבעת הנרות ששה שעל ששת הקנים שלשה
 המזרחיים פונים למול האמצעי הפתילות שבהן וכן שלשה המערביים
 ראשי הפתילות למול האמצעי ולמה כדי שלא יאמרו לאורה הוא לריק:
 ג ויעש

אֲשֶׁר הִרְאָה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בֶּן עֶשְׂה
 אֶת־הַמִּנְרָה : פ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
 מֹשֶׁה לֵאמֹר : י קַח אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְטַהַרְתָּ אֹתָם : ז וְכַה־
 תַעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהֲרֵם הִזֵּה עֲלֵיהֶם מִי
 חֲטָאֵת וְהַעֲבִירוּ תַעַר עַל־כָּל־בִּשְׂרָם
 וּכְבָּסוּ בַגְדֵיהֶם וְהִטְהֵרוּ : ט וּלְקַחוּ פֶר
 בֶּן־בֶּקֶר וּמִנְחָתוֹ סֹלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן
 וּפְרִישָׁנִי בֶן־בֶּקֶר תִּקַּח לַחֲטָאֵת :
 ט וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי אֱהֹרָ
 מוֹעֵד וְהִקְהַלְתָּ אֹתָם כָּל־עֵדֶת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל : י וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם לִפְנֵי
 יְהוָה וּסְמַכּוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יְדֵיהֶם
 עַל־הַלְוִיִּם : יא וְהִנִּיף אֱהֹרָן אֶת־הַלְוִיִּם
 תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְהָיוּ לְעֹבֵד אֶת־עֲבֹדַת יְהוָה : יב וְהַלְוִיִּם
 יִסְמְכוּ אֶת־יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּרִים
 וַעֲשֵׂה אֶת־הָאֶחָד חֲטָאֵת וְאֶת־הָאֶחָד
 עֹלָה

בעל הטורים ארבע פעמים הזכיר מנורה סוף כסרה עד מינים בלתיאם
 במנחוק ורמזו ל' מנורות כמחמת צית הטואבס :

נִיבְרָא הִיא בְּחַוּוֹת חַוּוֹת אֲחֵיו יי ית מֹשֶׁה בֶּן עֶבֶר ית מִנְרָתָא :
 ה וּמְלִיל יי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר : ו קָרִיב ית לִיֵּאֵי מִנּוּ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְחִבְכֵי יתְרוֹ : ז וְכָרִין פַּעֲבִיר לְרוּן דְּכַבּוּאֵהוּן
 אֲדִי עֲלֵיהוּן מִיָּא דְחֲטָאֵתָא וַיַּעֲבְרוּן מִסְפָּר עַל כָּל בְּשָׂרֵיהוּן
 וַיַּחֲוִרוּן לְכַוּשִׁיהוּן וַיְדַבְּרוּן : ח וַיִּסְכְּבוּן תוֹר בַּר תוֹרִי וּמִנְחָתִיה
 סוּלְתָא דְפִילָא בְּמִשַׁח וְתוֹר תְּנִין בַּר תוֹרִי חֲסֵב לְחֲטָאֵתָא :
 ט וְתִקְרִיב ית לִיֵּאֵי לְקָדָם בְּשֶׁפֶן זְמָנָא וְתִכְנֹשׁ ית כָּל
 כְּנִשְׂתָא דְבְּנֵי יִשְׂרָאֵל : י וְתִקְרִיב ית לִיֵּאֵי קָדָם יי וַיִּסְמְכוּן
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ית יְדֵיהוּן עַל לִיֵּאֵי : יא וַיִּרִים אֱהֹרָן ית לִיֵּאֵי
 אֲדָמָא קָדָם יי מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְהוּן מְלַפְּלַח ית פּוֹלְחָנָא
 דְּיוֹ : יב וְלִיֵּאֵי יִסְמְכוּן ית יְדֵיהוּן עַל רִישׁ הַתּוֹרִיא וַיַּעֲבִירוּ
 ית

רש"י

ג ועש כן אהרן להגיד שכוה של אהרן שלא שינה : ד וזה מעשה
 המנורה שהראה הקב"ה באלכע לפי שנתקשה משה לכך נאמר וזה:
 מקשה * כמד"ץ בלעז לשון דא לדה נקטן עשת של ככר זהב היתה
 ומקיש בקורכס וחמתך ככשיל לפשט היבדית כחקנן ולא נעשית אברים
 אברים ע"י חבור : עד ירכה עד פרהח * ירכה היא השידה שעל הרגלים
 חלול כדרך מנורות כסף שלפני השרים : עד ירכה עד פרהח * כלומר
 גופה של מנורה כולה וכל התלוי בה : עד ירכה * שהוא הכר גזול :
 עד פרהח * שהוא מעשה דק שבה הכל מקשה ודרך עד לשמש בלשון
 זה כמו מגדיש ועד קמה ועד כרס זית : כמראה אשר הראה וגו' *
 כתבנית אשר הראהו בהר כמו שנאמר וראה ועשה בתבניות וגו' *
 בן עשה את המנורה * מי שעשה ומדרש אגדה על ידי הקב"ה
 נעשות מהלוי : ז קח את הלויים * קחם בדברים אשר יכנס שתזכו
 להיות שמשים למקום : ז הוה עליהם מי הטאת * של הפך הפרה
 מפני עומאי מתים שבהם : והעבירו הער * מלאתי בדברי רבי משה
 הדרשן לפי שניתנו כפרה על הבכורות שעבדו ע"ה והיא קרשה זכתי
 נתיים והמנורה קרוי מת הזקיקס תגלחת כמנורעים : ח ולקחו פר בן
 בקר * והוא עולה כמו שכתוב ועשה את האחד עולה והוא קרבן כבוד
 בע"ה : ופר שני * מהת"ל שני לומר לך מה עולה לא נאכלת חף חטאת
 לא נאכלת ובזו יש סמך לדבריו בתורת כהנים ואומר הני שהורחת
 שעה היתה ששעיר היה להם להביא לחטאת ע"ז עם פר העולה :
 ט והקהלת את כל עדה * לפי שהלויים נותנים קרבן כפרה תחתיהם

עלה ליהוה הכפר על הלוים: ויהי העמדת
את הלוים לפני אהרן ולפני בניו
והנפת אתם תנופה ליהוה: ויהברלת
את הלוים מתוך בני ישראל והיו לי
הלוים: שני טו ואחרי כן יבאו הלוים
לעבד את אהל מועד וטהרת אתם
והנפת אתם תנופה: טז כי נתנים
נתנים המה לי מתוך בני ישראל תחת
פטרות כל דהם בכור כל מבני ישראל
לקחתי אתם לי: יז כי לי כל בכור
בבני ישראל באדם ובבהמה ביום
הכתי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי
אתם לי: יח ואקה את הלוים תחת
כר בכור בבני ישראל: יט ואתנה
את הלוים נתנים לאהרן ולבניו
מתוך בני ישראל לעבד את עבדת
בני ישראל באהל מועד ולכפר על-

בני

בעל הטורים נתיים נתיים המה לי נ'י טלה לא עשו עגל של זכב:
ולכפר נ'י נחם הכה אהרן ובניו מקטירים וגו' ולכפר על
ב"י נ"ה וסכעוים סכעוים וגו' ולכפר עון בענין הקן של דכואל מלמד סגלות מכפר
כמו קרבן:

בני ישראל ולא יהיה בבני ישראל

נגף

בעל הטורים בני ישראל ה' פעמים הוזכרו בני ישראל בזה הספוק כנגד
ככנים לויים ישראלים גרים ועבדי משוחררים וזכו קדש
ישראל לה' ראשית תבואתה תבואת ה':

תרגום

ית חד חטאתא וית חד עלתא קדם יי לכפרא על ליואי:
יג ותקים ית ליואי קדם אהרן וקדם בנהוי ותרים יתהון
ארמא קדם יי יד ותפרוש ית ליואי מנו בני ישראל ויהון
משמשין קדמי ליואי: טו ובתר בן יעלון ליואי למפלח ית
משבן זמנא ותרכי יתהון ותרים יתהון ארמא: טז ארי
אפרשא מפרושין אינון לי מנו בני ישראל חרף פתח כל
ולדא בוכרא בולא מבני ישראל קרבית יתהון קדמי:
יז ארי רילי כל בוכרא בבני ישראל באנשא ובבעירא
ביומא דקטלית כל בוכרא בארעא דמצרים אקדשית
יתהון קדמי: יח ויקרבית ית ליואי חרף כל בוכרא בבני
ישראל: יט ויקרבית ית ליואי מסירין לאהרן וקבנוהי מנו
בני ישראל למפלח ית פולחן בני ישראל במשבן זמנא
ולכפרא על בני ישראל ולא יריו בבני ישראל מותא

במקרב

רש"י

יבאו ועמדו על קרבנם ויסמכו ויהס עליהם: יא והניף אהרן את
הלוים תנופה כדרך שאסס מזרע טעון תנופה חי שלשה תנופות
נאמרו בפרשה זו הראשונה לבני קהת לכך נאמר שם והיו לעבוד
את עבודת ה' לפי שעבודת קדש הקדשים עליהם הארון והשלחן וגו' .
השניה לבני גרשון לכך נאמר בה תנופה לה' שאף עליהם היתה
עבודת הקדש יריעות וקדשים הנראות בבית קדש הקדשים והשלישי
לבני מררי: טז נתנים נתנים נתונים למשא נתונים לשיר: פטרת .
פתחת: יז כי לי כל בכור שלי היו הבכורות בקו הדין שהגנתי
עליהם בין בכורי מלרים: לקחתי אותם לי: עד שטעו בעגל ועכשיו
ואקח את הלוים: יט ואתנה וגו' . חמשה פעמים נאמרו בני ישראל
במקרה זה להודיע חבתן שנכפל אזכרותיהן במקרה אחד כמנין
חמשה

נִגְף בְּנִשְׁתַּבְּחַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֹּדֶשׁ :
 כ וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאֶהֱרֹן וְכָל־עֲדַת בְּנֵי־
 יִשְׂרָאֵל לְלוּיִם כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה
 אֶת־מֹשֶׁה לְלוּיִם כִּן־עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי־
 יִשְׂרָאֵל : כה וַיִּתְחַטְּאוּ הַלְוִיִּם וַיִּכְבְּסוּ
 בְּגָדֵיהֶם וַיִּנְגַף אֶהֱרֹן אֹתָם תְּנוּפֵה לִפְנֵי
 יְהוָה וַיִּכְפַּר עֲלֵיהֶם אֶהֱרֹן לְטַהֲרֵם :
 כג וְאַחֲרֵי־כֵן באו הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת־
 עֲבֹדַתְכֶם בְּאֶהֱל מוֹעֵד לִפְנֵי אֶהֱרֹן וּלִפְנֵי
 בְּנָיו כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה עַל־
 הַלְוִיִּם כִּן עָשׂוּ לָהֶם : ס כג וַיְדַבֵּר
 יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר : כד זֹאת אֲשֶׁר
 לְלוּיִם מִבֵּין חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה
 יָבוֹאוּ לְצַבָּא צְבָאוֹת בְּעֲבֹדַת אֶהֱרֹן
 מוֹעֵד : כה וּמִבֵּין חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב
 מִצְבָּא הָעֲבֹדָה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד : כו וַיִּשְׁרַת
 אֶת־אֲחִיו בְּאֶהֱל מוֹעֵד לְשֹׁמֵר מִשְׁמֶרֶת
 וְעֲבֹדָה לֹא יַעֲבֹד כִּכָּה תַעֲשֶׂה לְלוּיִם
 בְּמִשְׁמֶרֶתָם

בעל הטורים ומנן ב' כנס סכא' ואידך ומנן אדם חזיר יתן סכיון סכניס
 לכלל המסים סכא' אין בו כח לעבוד עבודה וכחזיר יתן :

בְּמִשְׁמֶרֶתָם : פ שלישי ט ח וַיְדַבֵּר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַר־סִינַי בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּה
 פ' יום ד' לח' המ של פסח לצאתם

תרגום

במקרב בני ישראל לקודשא : כ ועבר משה ואהרן וכל
 בנישבתא רבני ישראל לליואי בכל די פקיד יי ית משה
 לליואי כן עבדי לרוון בני ישראל : כא ואדכיואו ליואי
 וחקורוי לבושיהון וארים אהרן ותהון ארמא קדם יי וכפר
 עריהון אהרן לדכויאהון : כב ובתר כן עלוליואי למפליח
 ית פולחנהון במשכון ומנא קדם אהרן וקדם בגוהי כמא
 די פקיד יי ית משה על ליואי כן עבדו להון : כג ומליל
 יי עם משה למיטר : כד דא די לליואי מבר חמש ועשרין
 שנין וקעילא ייטי לחיוקא חילא בפולחן משכון ומנא :
 כה ומבר חמשין שנין יתוב מחיל פולחנא וקא יפדח עור :
 כו וישמש עם אחוהי במשכון ומנא למיטר מטרא ופולחנא
 לא יפליח כדיון פעביד לליואי במטרתהון : א ומליל יי
 עם משה במדברא דסיני בשחא תנוחא למפקהון מארעא
 דמצרים

רש"י

חמשה חומשי תורה וכן ראיתי בבראשית רבה: ולא יהיה בבני ישראל
 נגף * שלא ינטרכו לגשת אל הקדש שאם יגשו יהיה נגף : כ ויעש
 משה ואהרן וכל עדת בני ישראל כפי ה' וישראל סמכו
 את ידיהם : כב כאשר צוה ה' כן עשו * להגיד שכן העושים זהעשה
 בהן שאחד מהם לא עכב : כד מבין חמש ועשרים * ובמקום אחר
 אומר מבין שלשים שנה הא כיצד מבין כ"ה בללמוד הלכות עבודה
 ולומד ה' שנים כן שלשים עובד מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה
 במשנתו בחמשה שנים טוב אינו רואה : כה ולא יעבד עור * עבודת
 משא בכתף אבל חזר הוא לנעילת שערים ולסער ולטעון עגלות וזהו
 ושרת את אחיו עם אחוהי כתרוממו : כו לשמור משמרת * לחנות סביב
 לאהל

לִצְאֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן
 לֵאמֹר: **ד** וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַפֶּסַח
 בַּמּוֹעֵד: **ג** בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי יוֹם בַּחֹדֶשׁ
 הַזֶּה בֵּין הָעַרְבִים תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ בַּמּוֹעֵד
 כְּכֹל־חֻקְתֵּי וּכְכֹל־מִשְׁפָּטֵי תַעֲשׂוּ אֹתוֹ:
ו וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת
 הַפֶּסַח: **ה** וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַפֶּסַח בְּרֵאשׁוֹן
 בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי יוֹם רִחֹדֶשׁ בֵּין
 הָעַרְבִים בַּמּוֹעֵד סִנֵּי כָּל אֲשֶׁר צִוָּה
 יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כִּי־עָשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל:
 וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טָמְאִים לְנַפְשׁ
 אָדָם וְלֹא־יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת־הַפֶּסַח בַּיּוֹם
 הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי אֹהֶרֶן
 בַּיּוֹם הַהוּא: **ו** וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הֲתֵמָה
 אֵלֵינוּ אֲנַחְנוּ טָמְאִים לְנַפְשׁ אָדָם לְמָה
 נִגְרַע לְבַלְתִּי הַקְרִיב אֶת־קִרְבָּנֵינוּ יְהוָה
 בַּמּוֹעֵד בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: **ז** וַיֹּאמֶר
 אֱלֹהִים

בעל הטורים ובמועדו מלא ו' מאחר ו' שעות זמן שחיטה: לעשת חסר ו'
 לומר לך שלא עשו במדבר אלא אותו פסח בלבד: חסר היו
 טמאים (ע' ה') ג' זה למת מכות:

אֱלֹהִים מֹשֶׁה עָמְדוּ וַאֲשַׁמְעָה מִה־יְצוּה
 יְהוָה

תרגום

דמציבים בירחא קרמאח למימר: ב ויעבדון בני ישראל
 ית פסחא בזמניה: ג בארבעת עשרא יומא בירחא הרין
 בין שמשיא תעבדון ימיה בזמניה ככל גזרתיה וככל
 דתני ליה תעבדון ימיה: ד ומליד משה עם בני ישראל
 למעבר פסחא: ה ועבדו ית פסחא בניסן בארבעת עשרא
 יומא לירחא בין שמשיא במדברא דסיני ככל די פקודי וי
 ית משה בן עבדו בני ישראל: ו ותני גבריא די רהו
 מסאבין לטמי נפשא דאנשא ולא יכלו למעבר פסחא
 ביומא ההוא וקרבו קדם משה וקרם אהרן ביומא ההוא:
 ז ואמרו גבריא האינין ליה אנחנא מסאבין לטמי נפשא
 דאנשא קמא נתמנע בדיר דלא לקרבא ית קורבנא דנו
 בזמניה בנו בני ישראל: ח ואמר להון משה אוריכו עד

דאשמע

רשי

להל ולהקים ולהוריד בשעת המסעות: א בחדש הראשון פ' שבראש
 הספר לא נהמרה עד אייר למדת שאין סדר מוקדם ומאוחר בתורה
 ולמה לא פתח בזו מפני שהיא גנותן של ישראל שכל מ' שנה שהיו
 ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד: ב במועדו אף
 בשנת אף בטומאה: ג ככל הקותיו אלו מצות שבגופו זה תמים
 זכר בן שנה: וככל משפטיו אלו מצות שעל גופו ממקום אחר
 כגון שבעת ימים למלא ולביעור חמץ: ד וידבר משה וגו' מה
 תלמוד לומר והלא נאמר וידבר משה את מועדי ה' אלא כששמע
 פרשת מועדים מסיני אמר להם וחזר והזכירם בשעת המעשה:
 ו לפני משה ולפני אהרן כששניהם יושבים בבית המדרש בלו ושהלו
 ולה יתכן לומר זה אחר זה שאם משה לא היה יודע אהרן מנין לו:
 ו למה נגער אומר להם הן קדשים קרבים בטומאה אמרו לו יורק
 הדם עלינו ככהניס טהורים ויהכל הבשר בטמאים (ס"א לטהורים כ"ג)
 ר"ס ואמר להם עמדו ואשמעה כתלמיד המוכתח לשמוע מפי רבו
 אשרו ילוד האש שכך מוכתח שכל זמן שהיה רואה מדבר עם השכינה
 וראוי

יְהוָה לָכֶם: פ ט וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
 לֵאמֹר: י דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
 אִישׁ אִישׁ כִּי־יְהִי טמא ו לָנֶפֶשׁ או
 בְּדַרְךְ רַחֲקָה לָכֶם או לְדַרְתֵיכֶם וְעִשָּׂה
 פֶּסַח לַיהוָה: יא בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בְּאַרְבַּעַה
 עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעֲרָבִים יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל־
 מִצּוֹת וּמִרְרִים יֵאָכְלוּ: יב לֹא־יִשְׂאֲרוּ
 מִמֶּנּוּ עַד־בֶּקֶר וְעַצֶּם לֹא יִשְׁבְּרוּ־בוֹ
 כְּכַל־חֶקֶת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ: יג וְהָאִישׁ
 אֲשֶׁר־הוּא טָהוֹר וּבְדַרְךְ לֹא־יְהִי וְחָדַל
 לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וּנְכַרְתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא
 מֵעַמִּיָּה כִּי קָרְבַן יְהוָה לֹא הִקְרִיב
 בְּמַעַדוֹ חָטָא יִשְׂאֵל הָאִישׁ הַהוּא:
 יד וְכִי־יִגֹּר אֶתְכֶם גֵּר וְעִשָּׂה פֶּסַח לַיהוָה
 כַּחֲקַת הַפֶּסַח וּכְמִשְׁפָּטוֹ בֵּן יַעֲשֶׂה
 חֻקָּה אַחַת יְהִי לָכֶם וְלִגֵּר וְלֹא־זָרַח
 הָאָרֶץ

נקוד על ה

בעל הטורים בחדש השני לפי כשמעברין הסנה אז אייר במקום כוסן ולפי
 סנט"ו בו ירד המן לכך עושים בו פסח יום אחד: ובדרך ד'
 במס' הכא * ד' במס' הכא * וילך בדרך אביו ובדרך אמו * ובדרך ירבעם בן נבט *
 ובדרך חטאים לא עמד * וזה הוא ובדרך לא ביה וחדל לעשות הפסח טעוה כדרך
 שעשה ירבעם שהלך בדרך חטאים שנטל הקרבנות ובחטוא את ישראל גם זה טעוה
 בדרך ומנטל לעשות הפסח וכרתה הכנס הכיא :

הָאָרֶץ: ס רביעי טו וּבְיוֹם הַקִּיּוֹם אֶת־
 הַמִּשְׁכָּן כַּפֶּסַח הָעֵנָן אֶת־הַמִּשְׁכָּן לְאֶהֱל
 הַעֲרָת

בעל הטורים ובערב ד' במס' הכא * ובערב תאמר מי יתן בקר * מקטורים
 לס' בכקר ובערב * ובערב חקתי לי בקיר כסולא בגולה תאמר מי יתן בקר
 מתכנא על כנלות וזכו ובערב חקתי לי בקיר כסולא בגולה תאמר מי יתן בקר
 כההוא סאמר בו מקטורים ליה בכקר ובערב * וכמראה אש עד בקר :

תרגום

דְּאִשְׁמַע מַה דְּאִתְפַּקֵּד קָדָם יי על ה'לכון: ט ומליל יי עם
 מִשָּׁה לְמִימֵר: י מליל עם בני ישראל למימר גבר גבר
 ארי יהי מסאב לטמי נפשא דאנשא או באורח רחיקא
 לכון או לדריכון ויעביר פסחא קדם יי: יא בירחא תנינא
 בארבעת עשרא יומא בין שמישיא יעברון יתיה על פטיר
 ומררין ייכלוגיה: יב לא ישארוני מיניה עד צפרא ונרמא
 לא יתברון ביה בכל גזירת פסחא יעברון יתיה: יג ונברא
 דהוא רכי ובאזרח לא הנה ויתמנע למעבר פסחא וישתיצי
 אנשא רהוא מעמיה ארי קורבנא דיי לא קריב בומניה
 חזביה יקביל נברא רהוא: יד וארי ותנייר עמכון גיורא
 ויעבר פסחא קדם יי בגזירת פסחא וכדתוי ליה כן יעביר
 קימא חד יהי לכון ולגיוריא ולציביא דארעא: טו וביומא
 דאתקם ית משכנא חפא עננא ית משכנא למשכנא
 רסהרותא

רש"י

זרחויה היתה פרשה זו ליאמר על ידי משה כשאמר כל התורה כולה אלה
 שזכו אלו שתאמר על ידיהן שמגלגלין זכות על ידי זכאי: יוד או בדרך
 רחקה * נקוד עליו לומר לא שרחוקה ודאי אלה שהיה חזק לאסקופת
 העזרה כל זמן שחטא * פסח שני מלה וחמץ עמו בכית והואן שם יום
 טוב והואן איסור חמץ אלה עמו באכילתו: יד וכי יגור אתכם גר
 ועשה פסח * יכול כל המתגייר יעשה פסח מיד ת"ל חקה אחת וגו'
 אלא כך משמעו וכי יגור אתכם גר וכל עת לעשות פסח עם
 חבריו

העדרת ובִּעְרַב יִהְיֶה עַל־הַמִּשְׁכָּן
 כַּמְרָאֵה־אִישׁ עַרְב־בֶּקֶר : טו כֵּן יִהְיֶה
 תְּמִיד הָעֵנָן יִכְסֶּנוּ וּמְרָאֵה־אִשׁ לִילָה :
 י וְרַפִּי הָעֲלוֹת הָעֵנָן מֵעַל הַהַיְהוֹן
 וְאַחֲרָי כֵּן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבִמְקוֹם
 אֲשֶׁר יִשְׁכְּנוּ־שָׁם הָעֵנָן יִשָּׁם יַחֲנוּ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל : יס עַל־פִּי יְהוָה יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְעַל־פִּי יְהוָה יַחֲנוּ כָּל־יְמֵי אֲשֶׁר יִשְׁכֵּן
 הָעֵנָן עַל־הַמִּשְׁכָּן יַחֲנוּ : יט וּבְהָאָרֶץ
 הָעֵנָן עַל־הַמִּשְׁכָּן יָמִים רַבִּים וְשָׁמְרוּ
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־מִשְׁמַרְתּוֹ יְהוָה וְלֹא
 יִסְעוּ : כ וַיֵּשׂ אֲשֶׁר יִהְיֶה הָעֵנָן יָמִים
 מִסְפָּר עַל־הַמִּשְׁכָּן עַל־פִּי יְהוָה יַחֲנוּ
 וְעַל־פִּי יְהוָה יִסְעוּ : כא וַיֵּשׂ אֲשֶׁר יִהְיֶה
 הָעֵנָן מֵעַרְב עַרְב־בֶּקֶר וְנִעְלָה הָעֵנָן
 בַּבֶּקֶר וְנִסְעוּ אוֹ יוֹמָם וְלֵילָה וְנִעְלָה
 הָעֵנָן וְנִסְעוּ : כב אוֹ־יָמִים אוֹ־חֳדָשׁ אוֹ־
 יָמִים

בס' ב"י המאריך בוי"ו

בעל הטורים העלות ב' במס' * הכא ואיך עד העלות הגולה וכו' הארזיין כיון
 שיעשה שאמר להם כס בימי עזרא כדרך סכסכה להם כס
 בימי חסה אלא שגם החטא :

יָמִים בְּהָאָרֶץ הָעֵנָן עַל־הַמִּשְׁכָּן לִשְׁכֹּן
 עַל־יוֹ יַחֲנוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִסְעוּ
 וּבַהֲעֲלָתוֹ

תרגום

דסתרוגתא וברמשא חני על משכנא בחווי אישראז עד
 צפרא : טו בן רבני הדירא ענגא חפי ליה וחוו אישראז
 בליליא : יז ולפום אסתלקות ענגא מעילוי משכנא ובתר
 כן נטלון בני ישראל ובאתרא דשרי תמן ענגא תמן שרון
 בני ישראל : יח על מקרא דני נטלון בני ישראל ועל
 מקרא דני שרון כל יומין דשרי ענגא על משכנא שרון :
 יט ובאורכות ענגא על משכנא יומין סגיאין ויטרוני בני
 ישראל ית מטרת מקרא דני ולא נטלון : כ ואית דחני
 ענגא יומין דמנין על משכנא על מקרא דני שרון ועל
 מקרא דני נטלון : כא ואית דחני ענגא מרמשא עד צפרא
 ומסתלק ענגא בצפרא ונטלון או יומם ולילי ומסתלק
 ענגא ונטלון : כב או תרין יומין או ירחא או עידן בעידן
 באורכות ענגא על משכנא למשרי עלוהי שרון בני ישראל

ולא

רש"י

חבריו כחקה וכמשפט כן יעשה : טו המשכן לאהל הערות * שמשכן
 העשוי להיות אהל ללוחות העדות : יהיה על המשכן * כמו הווה
 על המשכן וכן כל לשון הפרשה : יז העלות הענן * כתרוממו
 אסתלקות וכן ונעלה הענן ולא יתכן לכתוב ולפי עלות הענן ועלה
 הענן שאין זה לשון סלוק אלא זמון ועליוס כמו עד קטנה ככף
 חס עולה מים : יח על פי ה' יסעו * שנינו במלאכת המשכן כיון
 שהיו ישראל נוסעים היה עמוד הענן מתקפל ונמשך על גבי בני
 יהודה כמין קורה תקעו והרעו ותקעו ולא היה מהלך עד שמשה
 אומר קומה ה' * ונסע דגל מחנה יהודה זו בספרי : ועל פי ה'
 יחנו * כיון שהיו ישראל חונים עמוד הענן מתמר ועולה ונמשך
 על גבי בני יהודה כמין סוכה ולא היה נפרש עד שמשה אומר סוכה
 ה' רבבות אלפי ישראל הוי אומר על פי ה' וכיד משה : כ ויש' כלומר
 ופעמים : ימים מספר * ימים מועטים : כב או ימים * שנה כמו ימים
 תהיה

וּבַהֲעֵלְתוּ יִסְעוּ: כג עַל־פִּי יְהוָה יִחַנּוּ וְעַל־
 פִּי יְהוָה יִסְעוּ אֶת־מִשְׁמַרְתִּי יְהוָה שְׁמְרוּ
 עַל־פִּי יְהוָה בִּיד־מֹשֶׁה: פ י א וַיִּדְבֹר
 יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: כ עֲשֵׂה לְךָ שְׁתֵּי
 חֲצִצְרוֹת כֶּסֶף מִקְשָׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ
 לְךָ לְמִקְרָא הָעֵדָה וּלְמַסַּע אֶת־הַמַּחֲנֹת:
 ג וְתִקְעוּ בָהֶן וְנוֹעְדוּ אֵלַיךְ כֹּל־הָעֵדָה
 אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ד וְאִם־בָּאֲחַת
 יִתְקְעוּ וְנוֹעְדוּ אֵלַיךְ הַנְּשִׂאִים רֵאשִׁי
 אֶל־פִּי יִשְׂרָאֵל: ה וְתִקְעֶתֶם תְּרוּעָה וְנִסְעוּ
 הַמַּחֲנֹת הַחֲנִים קִדְמָה: ו וְתִקְעֶתֶם
 תְּרוּעָה שְׁנִית וְנִסְעוּ הַמַּחֲנֹת הַחֲנִים
 תְּיַמִּנָה תְּרוּעָה יִתְקְעוּ לְמַסְעֵיהֶם:
 ז וּבַהֲקָהִיל אֶת־הַקְּהָל תִּתְקְעוּ וְרֵא
 תִּרְיֶעוּ: ח וּבְנִי אֶהְרֹן הַכֹּהֵנִים יִתְקְעוּ
 בַחֲצִצְרוֹת וְהָיוּ לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם
 לְדֹרֹתֵיכֶם: ט וְכִי־תִבְאוּ מִרְחֻמָּה
 בֶּאֱרָצְכֶם

בעל הטורים ביד משה וסמך ליה עשה לך שתי חצוצרות כסף טלה היו לא
 בידו שנתיו נמזו: שתי חצוצרות כנגד אברהם ויעקב שעשו
 מלחמה באומות וכחם: לדרתוכם וכי תבאו מלחמה רמו למלחמת גיב העתידה לבוא
 ימינו משיחנו: תבאו מלחמה גיב מלחמת גיב (ע"ת): תבאו אריות אבות שוכות
 האבות עומד במלחמה:

וְלֹא נִטְלוּ וּבְאִסְתַּלְקוּתֶיהָ נִטְלוּ: כג עַל מִמְרָא דְרַי שְׁרֹן
 וְעַל מִמְרָא דְרַי נִטְלוּ יַת מִטְרַת מִמְרָא דְרַי נִטְרוּן עַר
 מִמְרָא דְרַי בִּידָא דְמֹשֶׁה: א וּמְלִיל יי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:
 ב עֵיבִיר לְךָ תְּרַתִּין חֲצוּצְרוֹן דְּכֶסֶף נְגִיד תַּעֲבִיר יִתְרִיוֹן
 וְיִהְיוּן לְךָ לְעֲרֵעָא כְּנִשְׁתָּא וְלֹא־שְׁלֵא יַת מִשְׁרִיתָא: ג וְיִתְקְעוּן
 בָּהֶן וְיִנְדְּמִנּוּן לְוֹתָךְ כֹּל כְּנִשְׁתָּא לְתַרְעֵ מִשְׁכֵּן זְמַנָּא: ד וְאִם
 כְּחֵדָא יִתְקְעוּן וְיִנְדְּמִנּוּן לְוֹתָךְ רִבְרִבָּא רֵישִׁי אֶל־פְּיָא
 דְּיִשְׂרָאֵל: ה וְתִתְקְעוּן יִבְכָּא וְיִטְרוּן מִשְׁרִיתָא דְּשִׁרֹן קְדוּמָא:
 ו וְתִתְקְעוּן יִבְכָּא הַנִּינּוּרָא וְיִטְלוּן מִשְׁרִיתָא דְּשִׁרֹן דְּרוּמָא
 יִבְכָּא יִתְקְעוּן לְמִטְלְגִיהוּן: ז וּבְכַמְבִּנְשֵׁי יַת קְהָלָא תִתְקְעוּן
 וְלֹא תִיבְכוּן: ח וּבְנִי אֶהְרֹן כְּתִנְיָא יִתְקְעוּן בַּחֲצוּצְרוֹתָא
 וְיִהְיוּן לָכוֹן לְקִים עֲלֵם לְדְרִיכוֹן: ט וְאֵרִי תַעֲלוּן לְאַנְחָא
 קְרָבָא בְּאַרְעֵכוֹן עַל מַעִיק דְּמַעִיק לָכוֹן וְתִיבְכוּן בַּחֲצוּצְרוֹתָא
 וְיִיעוּל

רש"י

תהיה גאולתו: ב למקרא העדה כשתראה לדבר עם הסנהדרין ושהר
 העם ותקראם לאסוף אליך תקראם על ידי חצוצרות: ולמסע את
 המחנות בשעת סילוק מסעות תתקעו בהם לסימן נמלאת אתה
 אומר על פי שלשה היו נוסעים על פי הקב"ה ועל פי משה ועל פי
 חצוצרות: מקשה מן העשת תעשה בהקצת הקורנכ: ג ותקעו
 בהן בשתיים והוא סימן למקרא העדה שנאמר ונועדו אליך כל
 העדה אל פתח אהל מועד: ד ואם באחת יתקעו הוא סימן למקרא
 הנשיאים שנאמר ונועדו אליך הנשיאים ואף הן יעידתן אל אהל מועד
 ומגזרה שזה הוא בל בספרי: ה ותקעתם תרועה סימן מסע המחנות
 תקיעה תרועה ותקיעה כך הוא נדרש בספרי מן המקראות היתרים:
 ז ובהקהיל את הקהל וגו' לפי שהוא אומר והיו לך למקרא העדה
 ולמסע את המחנות מה מקרא העדה תוקע בשני כהנים ובשתיים
 שנאמר ותקעו בהן וגו' אף מסע המחנות בשתיים יכול מה מסע
 המחנות תוקע ומריע ותוקע אף מקרא העדה תוקע ומריע ותוקע
 נעמתה הין חילוק בין מקרא העדה למסע את המחנות ת"ל ובהקהיל
 את הקהל וגו' לומר שהין תרועה למקרא העדה והוא הדין לנשיאים
 הרי סימן לשלשתם מקרא העדה בשתיים ושל נשיאים באחת וזו
 הין בהם תרועה ומסע המחנות בשתיים על ידי תרועה ותקיעה:

ח ובני

בְּאַרְצְכֶם עַל־הַצַּר הַצַּר אֲתֹכֶם
וְהִרְעַתֶם בַּחֲצֹצְרוֹת וּנְזִכְרֹתֶם לִפְנֵי
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּנְוֹשַׁעְתֶם מֵאִיְבֵיכֶם :
יּוֹבִיִם שְׂמַחְתֶּם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרֵאשֵׁי
חַדְשֵׁיכֶם וּרְתַקְעֶתֶם בַּחֲצֹצְרוֹת עַל־
עַלְתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם
לְזִכְרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם : פ חמישי יא וְיִהְיֶה בַשָּׁנָה הַשְּׁנִית
בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בַעֲשָׂרִים בַּחֲדָשׁ נַעֲלָה
הָעֵנָן מֵעַל מִשְׁכַּן הָעֵדֻת : יב וַיִּסְעוּ בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל לְמַסְעֵיהֶם מִמִּדְבַר סִינִי וַיִּשְׁכְּנוּ
הָעֵנָן בְּמִדְבַר פָּאֲרֹן : יג וַיִּסְעוּ בְּרֵאשִׁית
עַל־פִּי יְהוָה בִּיד־מֹשֶׁה : יד וַיִּסַּע דָּגַל
מַחֲנֵה בְנֵי־יְהוּדָה בְּרֵאשִׁית לְצַבָּאתָם
וְעַל־צַבָּאוֹ נְחֻשׁוֹן בֶּן־עֲמִינדָב : טו וְעַל־
צַבָּא מֹשֶׁה בְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר נְתַנָּאל בֶּן־
צֹועֵר : טז וְעַל־צַבָּא מֹשֶׁה בְּנֵי זְבוּלֹן
אֱלִיאָב

בעל הטורים והרעקס ע"ט כקצועה הארץ קרועה כשכט ברזל : טמחמס
ג' גס ביום הסכך : זכמועדוכס עלה ו' כנגד כסח עזרק ר"ה
כפור סכות וסמיני עזרק : ויסע בכלס כקוב וכסע וביהודה כקוב ויסע חסר מ' סכל
מ' ססה ססיו כמדבר היו עזמקויו בארון כללו לא כסע :

אֱלִיאָב בֶּן־חֵלֹן : י"ו וְהוֹרֵד הַמִּשְׁכָּן וְנִסְעוּ
בְנֵי־גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי נְשָׂאֵי הַמִּשְׁכָּן :
וְנִסַּע

תרגום

וייעול דוכרניכון לטבא קדם יי אלהכון ותתפרקון מפעלי
דבכיכון : י וכיום הדנתכון ובמועדיכון וכרישי גרחיכון
ותתקעון בחצוצרתא על עלותכון ועל גבסת קודשיכון
ויהיו לכון לדברנא קדם אלהכון אנא יי אלהכון : יא והיה
בשמת הניתא בירחא הניתא בעשרין לירחא אסתלק עננא
מעליו משכנא דסהיותא : יב ונטלו בני ישראל למטלניהון
ממדברא דסיני ושרא עננא במדברא דפארן : יג ונטלו
בקדמיתא על ממרא דיי בירא דמשרה : יד ונטיל טיקס
משרית בני יהודה בקדמיתא לחיליהון ועד חיליה נחשון
בר עמינדב : טו ועל חיקא שבטא דבני יששכר נתנאל
בר צוער : טז ועל חיקא שבטא דבני זבולן אליאב בר
חלון : י"ו ומתפרק משכנא ונטלון בני גרשון ובני מררי
נטלי

רשי

ח ובני אהרן יתקעו במקראות ובמסעות הללו : יוד על עולותיכם
בקרנן כבוד הכתוב מדבר : אני ה' אלהיכם * מכלן למדנו מלכות
עם זכרונות ושופרות שגאמר ותקעתם הרי שופרות לזכרון הרי
זכרונות אני ה' אלהיכם זו מלכות וכו' : יא בחדש השני * נמלאת
אתה אומר י"ב חדש חסר עשרה ימים עשו בחורב שהרי כ"ח סיון
חנו סס ולא נסעו עד עשרים בחייר לשנה הבאה : יב למסעיהם *
כמשפט המפורש למסע דגליהם מי ראשון ומי אחרון : במדבר
פארן * קברות הכהנים במדבר פארן היה ושם חנו ממסע זה : י"ו והורד
המשכן * כיון שנוסע דגל יהודה נכנסו אהרן ובניו ופרקו את הפרכת
זכסו ובה את החרון שגאמר ובה אהרן ובניו כנסו המחנה ובני גרשון
ובני מררי פורקין המשכן וטוענין אותו בעגלות והארון וכלי הקדש
של משא בני קהת עומדים מכוסין ונתונין על המוטות עד שנוסע
דגל

יח ונסע דגל מחנה ראובן לצבאתם
 ועל צבאו אליצור בן שדיאור יט ועל
 צבא מטה בני שמעון שלמיאל בן
 צורישרי כ ועל צבא מטה בני גד
 אליסף בן דעואל כה ונסעו הקהתים
 נשאי המקדש והקימו את המשכן
 עד באם כג ונסע דגל מחנה בני
 אפרים לצבאתם ועל צבאו אלישמע
 בן עמיהוד כד ועל צבא מטה בני
 מנשה גמליאל בן פדהצור כה ועל
 צבא מטה בני בנימן אבירן בן גדעוני
 כה ונסע דגל מחנה בני דן מאסף לכל
 המחנות לצבאתם ועל צבאו אחיעזר
 בן עמישרי כו ועל צבא מטה בני
 אשר פגעאל בן עכרן כז ועל צבא
 מטה בני נפתלי אהירע בן עינן כח אלה
 מסעי בני ישראל לצבאתם ויסעו ס
 ויאמר

בעל הטורים מאסף ג' בנס' כה' ואין איש מאסף אותי הניחה כפלגש
 בגבעה ובעמיר מאחרי הקוצר ואין מאסף טבע דן על שהיה
 בהם כפלג ע"כ אין איש מאסף שהיה הענין פולט אוקס ועמק הרג בהם וכפלו כעמיר
 מאחרי הקוצר ואין מאסף :

ששי כט ויאמר משה לחבב בן דעואל

המדני

תרנום

נטלי משכנא יח ונטיל טיקס משרית ראובן לחילהון
 ועל חילהון גליצור בר שדיאור יט ועל חילא שבטא
 דבני שמעון שלמיאל בר צורישרי כ ועל חילא שבטא
 דבני גד אליסף בר דעואל כה ונטליין בני קהת נטלי
 מקדשא ומקימין ית משכנא עד מיתיהון כג ונטיל טיקס
 משרית בני אפרים לחילהון ועל חילהון אלישמע בר
 עמיהוד כד ועל חילא שבטא דבני מנשה גמליאל בר
 פדהצור כה ועל חילא שבטא דבני בנימן אבירן בר
 גדעוני כה ונטיל טיקס משרית בני דן מכנים לכל
 משריתא לחילהון ועל חילהון אחיעזר בר עמישרי
 כז ועל חילא שבטא דבני אשר פגעאל בר עכרן כז ועל
 חילא שבטא דבני נפתלי אהירע בר עינן כח אליון
 מטלני בני ישראל לחילהון ונטלו כט ויאמר משה

לחובב

רשי

דגל מחנה ראובן ואח"כ ונסעו הקהתים : כא נושאי המקדש * נושאי
 דברים המקודשים : והקימו את המשכן * בני גרשון ובני מררי שהיו
 קודמים להם מנסע שני דגלים היו מקימין את המשכן כשהיה הענין
 שוכן וסימן החנייה נראה בדגל מחנה יהודה והם חונים ועדין בני
 קהת באים מאחריהם עס שני דגלים האחרונים והיו בני גרשון ובני
 מררי מקימין את המקדש וכשבאים בני קהת מולאים אותו על
 מכונו ומכניסין בו הארון והשלחן והמנורה והמזבחות וזה משמעות
 המקרה והקימו מקימי המשכן אותו עד ערס בואם של בני קהת :
 כה מאסף לכל המחנות * נמרא ירושלמית לפי שהיה שבתו של דן
 מרובה כלובלוסקין היה נוסע באחרונה וכל מי שהיה מאבד דבר היה
 מחזירו לו היתה מכאן דאמר כתיב הו מהלכין ומפיק לה מן כאשר
 יתנו כן יסעו והיה דאמר קורה היו מהלכין ומפיק לה מן מאסף
 לכל המחנות : כח אלה מסעי זה סדר מסעיהם : ויסעו ביום ההוא
 נסעו : כט חובב * הוה יתרו שדאמר ומבני חובב חותן משה ומה
 במדבר ז 7 ת"ל

הַמְדִינִי הַתֵּן מִשֶּׁה נִסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל-
 הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה אֵתוּ אֶתְּךָ
 לָכֶם לָכֶה אֶתְּנוּ וְהַטְּבַנּוּ לָךְ כִּי־יִהְיֶה
 דְּבַר־טוֹב עַל־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֱלֹהֵי
 לֹא אֵלֶיךָ כִּי אִם־אֶל־אַרְצִי וְאֶל־מוֹלַדְתִּי
 אֶרֶךְ לֹא וַיֹּאמֶר אֶדְנָא תַעֲזֹב אֶתְּנוּ
 כִּי עַד־כֵּן יִדְעַת חֲנֻתְנוּ בַּמִּדְבָּר וְהִיִּית
 לָנוּ לְעֵינַיִם לֹכֵה וְהִיָּה כִּי־תֵלֶךְ עִמָּנוּ
 וְהִיָּה הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יִיטִיב יְהוָה
 עִמָּנוּ וְהַטְּבַנּוּ לָךְ לֹכֵה וַיִּסְעוּ מֵהָר יְהוָה
 דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְאַרְוֹן בְּרִית־יְהוָה
 נִסַּע לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתוֹר
 לָהֶם מְנוּחָה לְדַעַנָן יְהוָה עֲלֵיהֶם יוֹמִם
 בְּנִסְעֵם

בעל הטורים וז"ל הטוב וגו' ה"פ טוב כתיב כאן כנגד ת"ק אמה דוססה
 של ירחו סתמו לכניו : והטבנו טוב : הטוב ייטיב :
 והטבנו נ"י בדיחו :

רש"י

ת"ל ותבאנה אל רעואל אביהן מלמד שהתינוקות קורין לאבי אביהן
 אבא : ושמות הרבה היו לו יתרו על שם שיתר פרשה אחת בתורה
 חובב על שחיבב את התורה וכו' : נוסעים אנחנו אל המקום מיד עד
 שלשה ימים לנו נכנסים לארץ שבמסע זה הראשון על מנת ליכנס
 לארץ ישראל שחטאו במתאוונים ומפני מה שתק משה עצמו עמהם
 שעדיין

לחובב בר רעואל מדינאה תמוהו דמשה נטלין אנחנא
 לאתרא די אמר וי יתיה אתן לכון איתא עמנא ונוטיב לך
 ארי וי מליל לאיתאה טבא על ישראל : ל ואמר ליה לא
 איזיל אדחן לארעי ולגרותי איזיל : לא ואמר לא בען
 השבוק יתנא ארי על כן ידעת פד הנינא שדן במדברא
 ויביון דאתעבידא לנא חזיתא בעינד : לב ויהי ארי תיזל
 עמנא וירי טבא הרוא די יוטב וי עמנא ונוטיב לך :
 לג ונטלו מטורא דאתגלי עדוהי יקרא דיי מהלך תלתא
 יומין וארון קמא דיי נטל קדמיהון מהלך תלתא יומין
 לאתקנאה להון אתר בית משרי : לד וענן יקרא דיי עליהון
 כיממא

רש"י

שעדיין לא נגזרה נזרה עליו וכסבור שהוא נכנס : ל אל ארצו ואל
 מולדתי : אם בשביל נכסי אם בשביל משפחתי : לא אל נא תעזוב
 און נא אלא לשון בקשה שלא יאמרו לא כתנאיר יתרו מחכה סבור
 היה שיש לגרים חלק בדרך עכשיו שראה שאין להם חלק הניחם וסלך
 לו : כי על כן ידעת הנתנו במדבר : כי נאה לך לעשות זאת על אשר
 ידעת חנותנו במדבר וראית נכסים וגבורות שנעשו לנו : כי על כן
 ידעת : כמו על אשר ידעת כמו כי על כן לא נתתיה לשלה בני כי על
 כן באו כי על כן ראיתי פניך : והיית לנו לעינים : לשון עבר כתרנומי
 דבר אחר לשון עתיד כל דבר ודבר שיתעלם מעינינו תהיה מאיר
 עינינו : דבר אחר שתהא חביב עלינו כגלגל עינינו שנאמר ואהבתם את
 הגר : ל"ב והיה הטוב ההוא : מה טובה הטיבו לו אמרו כשהיו ישראל
 מנחלקין את הארץ היה דושנה של ירחו ת"ק אמה על ת"ק אמה והניחוהו
 מלחלק : ואמרה מי שיבנה בית המקדש בחלקו הוא יטלנו ובין כך ובין
 כך נתנוהו לכני יתרו ליונדב בן רכב : לג דרך שלשת ימים : מהלך
 שלשת ימים הלכו ביום אחד שהיה הקב"ה חפץ להכניסן לארץ מיד :
 וארץ ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלשת ימים : זה הארץ היואל עמהם
 למלחמה ובו שברי לוחות מונחים ומקדים לפניהם דרך שלשת ימים
 לתקן להם מקום חנייה : לד וענן ה' עליהם יומם : שבעה עננים
 כתובים במסעיהם ארבעה מארבע רוחות ואחד למעלה וא' למטה
 וא' לפניהם מנמיך את הגבוה ומגביה את הנמוך והורג נחשים
 יעקריבם

בְּנִסְעֵם מִן־הַמַּחֲנֶה : ס ז לֵאמֹר וְיָהִי
 בְּנִסְעֵי הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוֹמָה יְהוָה
 וַיִּפְצוּ אִיבֵיךָ וַיִּנְסוּ מִשְׁנֵאֵיךָ מִפְּנֵיךָ :
 לוּ וּבִנְחָה יֹאמֶר שׁוּבָה יְהוָה רַבְבוֹת
 אֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל : פ ז יֵאָדָּם וְיָהִי הָעַם
 כְּמֵתֵאֱנִיִּים רַע בְּאֲזְנֵי יְהוָה וַיִּשְׁמַע
 יְהוָה וַיַּחַר אָפוֹ וַתִּבְעַרְכֶּם אִשׁ יְהוָה
 וַתֹּאכַל בְּקֶצֶה הַמַּחֲנֶה : כ וַיִּצְעַק הָעַם
 אֶל־מֹשֶׁה וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה
 וַתִּשְׁקַע הָאִשׁ : ג וַיִּקְרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם
 הַהוּא תִּבְעַרְהָ כִי־בְעַרְהָ בְּסֵאֵשׁ יְהוָה :
 ד וְהָאֶסְפָּסָף אֲשֶׁר בְּקִרְבוֹ הֵתְאוּ תְאוֹה
 וַיֵּשְׁבוּ וַיִּבְכּוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי
 נַ הַפּוֹכֵה נַ הַפּוֹכֵה אַ נַחַה יֹאכְלֵנוּ

בעל הטורים כנסתם ב' במס' הכא * ואידך כנסתם מקדם מה להלן מרדו
 אף כאן כמו מרדו : ויהי כנסת וי' ה' לאומות כנסת ויהי
 עולה ל"א סבלתם עם ל"א מלכים : כנסת מלמד שהיה מתענע ולא היה כוסע ממקומו
 עד שמה היה אומר קומה ה' : כנסת גי' יעקב שדמות יעקב אשר הוא חקוק בכסא
 הכבוד כוסע עמה : וכנה כקוב"א כנגד ד' דגלים ומחה לוי' : בקשה המחנה
 גי' קה"נים (ועיון ברס"י) :

רש"י

ועקרבים : לה ויהי בנסוע הארץ עשה לו סימניות מלפניו ומלאחריו
 לומר שאין זה מקומו ולמה נכתב כאן כדי להפסיק בין פורענות
 לפורענות וכו' כדאיתא בכל כתבי הקדש : קומה ה' לפי שהיה
 מקדים

בִּימָמָא כְּמִיטְלָהוֹן מִן מְשֻׁרְיָתָא : לֵא וְהוּהּ כְּמִיטְלָהוֹן אַרְוָנָא
 וַאֲמַר מֹשֶׁה אֶתְגַּלִּי יְיָ וַיַּחֲבַדְרוּן סְנָאֵךְ וַיַּעֲרְקוּן בְּעֵלְיִ דְבִקְךָ
 מִן קַדְמְךָ : לוּ וּבְמִשְׁרֹהֵי אָמַר תּוֹב יְיָ שְׁרִי בִּיקְרָךְ בְּנֹו
 רַבְבֵּן אֲלֵפֵיא דְיִשְׂרָאֵל : א וְהוּהּ עָמָא בְּרַ מְסַתְקֵפוֹן בִּישׁ
 קְדָם יְיָ וַיִּשְׁמִיעַ קְדָם יְיָ וַתְּקִיף רִגְוִיָּה וַדְּלִיקַת בְּהוֹן אֲשַׁתָּא
 מִן קְדָם יְיָ וַיִּשְׁיַצֵּאת בְּסִיפֵי מְשֻׁרְיָתָא : ב וַצִּוּחַ עָמָא עַל
 מֹשֶׁה וַצִּלֵּי מֹשֶׁה קְדָם יְיָ וַאֲשַׁתְּקַעַת אֲשַׁתָּא : ג וַיִּקְרָא שְׁמָא
 דְאֲתָרָא הַהוּא דְלִקְתָּא אֲרִי דְלִיקַת בְּהוֹן אֲשַׁתָּא מִן קְדָם
 יְיָ : ד וַעֲבַרְבִּין דִּי בְּיַהוּוֹן שְׁאִירוֹ שְׁאֲלָתָא וְהָבֹו וּבְכֹו אַף
 בְּנֵי

רש"י

מקדים לפניהם מהלך שלשת ימים היה משה אומר עמוד והמתן
 לנו ואל תמרחק יותר תנחומא בויקהל : ויפוצו אויביך * המכונסין :
 ויבכו משנאיך * אלו הרודפים : משנאיך * אלו שונאי ישראל שכל
 השונא את ישראל את מי שאמר והיה העולם שנאמר ומשנאיך
 כשאו ראש ומיהס על עמך יערימו סוד : לו שובה ה' * מנחס תרגמו
 לשון מרגוע לשון כסובה ונחת תושעון : רבבות אלפי ישראל * מגיד
 שאין השכינה שורה בישראל פחות משני אלפים ושתים רבבות : א ויהי
 העם כמתאוננים * אין העם אלא רשעים וכן הוא אומר מה אעשה לעם
 הזה ואומר העם הרע הזה * וכשהם כשרים קרויין עמי שנאמר שלח
 עמי * עמי מה עשיתי לך * כמתאוננים * אין מתאוננים אלא לשון
 עליה מבקשים עליה היאך לפרוש מאחרי המקום וכן הוא אומר
 בשמשון כי תואנה הוא מבקש : רע באוני ה' * תואנה שהיא רעה
 באזניה' שמתכוונים שתבא באזניו ויקניע * אמרו אוי לנו כמה ליבטנו
 בדרך הזה שלשה ימים שלא נחנו מעינוי הדרך : ויחר אפו * אני
 הייתי מתכוין לטובתכם שתכנסו לדרך מיד : בקצה המחנה * במוקדין
 שבהם לשפלות אלו ערב רב * רבי שמעון בן מנסיא אמר בקלניס
 שבהם ובגדולים : ב ויצעק העם אל משה * משל למלך ב"ו שכעס
 על בנו והלך הבן אלל אהבו של אביו ואמר לו לא ובקש עלי
 מאבא : ותשקע האש * שקעה במקומה שאלו חזרה לאחת הרוחות
 היתה מקפלת והולכת כל אותו הרוח : ד והאפספף * אלו ערב רב
 שנאספו עליהם בלאתם ממלרים : וישבו * גם בני ישראל ויבכו
 עמהם : מי יאכלנו בשר * וכי לא היה להם בשר והלא כבר נאמר
 וגם ערב רב עלה החם ואלן ובקר וגו' והם תאמר אכלום והלא
 ככניסתם

יֹאכִילֵנוּ בִישָׁר׃ הִזְכַּרְנוּ אֶת־הַדָּגָה אֲשֶׁר־
 נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם אֶת הַקִּשְׁאִים וְאֶת
 הָאֲבִטְחִים וְאֶת־הַחֲצִיר וְאֶת־הַבָּצָלִים
 וְאֶת־הַשּׁוּמִים׃ וְעַתָּה נַפְשָׁנוּ יְבִשָּׁה
 אֵין כָּל בְּלֹתֵי אֶל־הַמֶּן עֵינֵינוּ׃ וְהַמֶּן
 כְּזֶרַע־גֶּד הוּא וְעֵינוּ כְּעֵין הַבְּדֹלַח׃
 ח שְׂטוֹ הָעַם וְלִקְטוּ וּטְחָנוּ בְּרַחִים אֲוֹ
 דְכוּ בַמִּדְבָּה וּבִשְׁלוּ בַפְּרוֹר וְעִשׂוּ אֶתֹ
 עֲגוֹת וְהִיָּה טַעְמוֹ כְּטַעַם לֶשֶׁד הַשָּׁמֶן׃
 ט וּבְרַדְתָּ הַטֵּל עַל־הַמַּחְנֶה לֵילָה יִרְד
 הַמֶּן עֲלֵינוּ׃ י וַיִּשְׁמַע מִיָּשָׁה אֶת־הָעַם
 כִּכְהָ לְמִשְׁפַּחְתּוֹ אֵיִשׁ לִפְתָּח אַהֲלוֹ
 וַיַּחֲרֵ־אָף יְהוָה מְאֹד וּבְעֵינֵי מִיָּשָׁה רָע׃
 יא וַיֹּאמֶר מִיָּשָׁה אֶל־יְהוָה לְמָה הִרְעִיתָ

מלעיל ועיין כמו"ש לעבדך

בעל המורים טעמו ד' במס' הכא * עמד טעמו בו גבי מואב * ויסכו את
 טעמו * בסכותו את טעמו גבי דוד * מואב שהיה שקט עמד
 טעמו בו * זבל דוד שגלה ממקום למקום בסכותו את טעמו ודוד המדבר חע"ס סגלו
 ממקום למקום לא טיבו את טעמו בסבול המן סכאמר בו טעמו שלא נוקטה תורה לא
 לאוכלי המן:

רש"י

בכניסתם לארץ נאמר ומקנה רב היה לבני ראובן וגו' אלא שמבקשים
 עליה: ה' אשר נאכל במצרים חנם * אם תאמר שגזריים נותנים
 להם דגים חנם והלא כבר נאמר ותבן לא יתן להם אם תבן לא היו
 נותנים

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמָרוּ מִן יְבִלְיָנָא בְּסָרָא׃ ה דְּכִירִין אַנְהָנָא
 יְתֵי נַנְיָא דְתוּנָא אַכְלִין בְּמִצְרַיִם מִן ית בּוֹצִינָא וּרְת
 אַבְטִיחָא וּכְרַתִּי וּבּוֹצְרֵי יְרֹמִי׃ ו וְכַעַן נַפְשָׁנָא תֵאִיבָא
 לִית כֵּר מְדַעַם אֱלֹהִין לְמָנָא עֵינָנָא׃ ז וּמָנָא כְּבֵר זְרַע גִּידָא
 הוּא וְחַוּוּיָה בְּחִיזוּ בְרוּדְקָא׃ ח שִׁיטִין עֲמָא וְלִקְטִין דְּצִבּוּ
 טַחִין בְּרִיחָא אִוֹ דְּצִבּוּ דְאִיךְ בְּמִדּוּכְתָא וּמְכַשְׁלִין לִיָּה
 בְּקִדְרָא וְעִבְדִין יְתִיָּה גְרִיזִין וְהוּרָה טַעְמִיָּה כְּטַעַם דְּלִישׁ
 בְּמִשְׁחָא׃ ט וְכֵר נְחִית טְלָא עַל מִשְׁרִיתָא לִילִיָּא נְחִית מָנָא
 עֲרוּהִי׃ י וַשְׁמַע מִיָּשָׁה ית עֲמָא בְּכֵן לְזַרְעֵיהוֹן גְּבֵר בְּתַרְע
 מִשְׁבְּגִיָּה וְרַתְקִיָּה רִינָא דִּי לְתַרְא וּבְעֵינֵי מִשְׁרָה בִישׁ׃
 יא וַאֲמַר מִיָּשָׁה קְרַם יִי לְמָא אַבְאִשְׁתָּא לְעִבְדֵךְ וְלְמָא לָא

רש"י אשכחית

נותנים להם חנם דגים היו נותנים להם חנם ומהו אומר חנם חנם
 מן המלות: את הקשואים * אמר ר"ש מפני מההמן משתנה לכל דבר
 חוץ מאלו מפני שהן קשין לתנוקות אומרו' לאשה אל תאכל שום וכלל
 מפני התנוק ממשל למלך וכולי כדאיתא בספרי: הקשואים * הם
 קונומבר"ס בלעז: אבטיחים * בורי"קס: החצירי כרישין פורלי"ש ית
 בולגינא וכו': ו' אל המן עינינו * מן בשחר מן בערב: ז והמן בורע גר *
 מי שאמר זו לא אמר זו ישראל אומרים בלתי אל המן עינינו והקב"ה
 הכתיב בתורה והמן כורע גר וכו' כלומר ראו באי עולם על מה
 מתלוננים בני והמן כך וכך הוא חשוב: בורע גר * עגול כנידא זרע
 קוליי"גדרו: ברולח * אם אכן טובה קרי"טטל: ח שטו * אין שוט אלא
 לשון טיול איש בצו"ר בלא עמל: וטחנו ברחים וגו' לא ירד ברחים
 ולא בקדירה ולא במדוכה אלא משתנה היה טעמו לנטחנין ולנדוכין
 ולמבוסלין: בפרור * קדרה: לשד השמן * לחלוח של שמן כך פרשו
 דוכ"ש דומה לו נהפך לשדי בחרבני קין והלמ"ד יסוד נהפך לחלוחי
 בחרבני קין ורבותינו פרשוהו לשון שדים אך אין עיני שדים אלא
 שמן וא"ל לומר לשד השמן לשון וישמן ישורון שה"כ היה המ"ס
 נקוד קמץ קטן וטעמו למטה תחת המ"ס עכשיו שהמ"ס נקוד פתח
 קטן והטעם תחת השי"ן לשון שמן הוא והשי"ן הנקודה בקמץ גדול
 והינה נקודה פתחקטן מפני שהוא סוף פסוק * ד' אלשד לשון נוטריקון
 לוש שמן דבש כעיסה הכלושה בשמן וקטופה בדבש ותרגום של
 אנקלוס דמתרגם דליש במשחא נוטה לפתרונו של דוגש שהעיסה
 דללושה בשמן לחלוחית שמן יש בה: יוד בוכה למשפחותיו * משפחות

משפחות

לְעַבְדְּךָ וְלַמָּוֶה לֹא־מִצְתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ
 לְשׁוֹם אֶת־מִשְׁאֵה כָּל־הָעַם הַזֶּה עָלַי :
 יב הַאֲנֹכִי הָרִיתִי אֶת כָּל־הָעַם הַזֶּה אִם־
 אֲנֹכִי יִלְדֵתִיהוּ בֵּית־אָמֶר אֵלַי שְׂאֵהוּ
 בְּחִיקְךָ כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאָמֶן אֶת־הַיֶּנֶק
 עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעַת לֵאבֹתָיו :
 יג מֵאִין לִי בִשָׂר לְתֵת לְכָל־הָעַם הַזֶּה
 כִּי־יִבְכוּ עָלַי לֵאמֹר תִּנְהַלְנוּ בִשָׂר
 וְנִאֲכַלְהָ : יד לֹא־אוֹכֵל אֲנֹכִי לְבָדִי
 לִשְׂאֵת אֶת־כָּל־הָעַם הַזֶּה כִּי כָבֵד
 מִמֶּנִּי : טו וְאִם־כָּבַח אֶת־עֲשֵׂה לִי הַרְגֵנִי
 נָא הַרְגֵ אִם־מִצְאָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְאֵל־
 אֲרָאָה בְּרַעְתִּי : פ טז וַיֹּאמֶר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה אֶסְפֶּה־לִּי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי
 יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדְעַת כִּי־הֵם זִקְנֵי הָעַם
 וְשִׁטְרוּ וְלִקְחַת אֹתָם אֶרְאֶה לְמוֹעֵד
 וְהִתִּיצְבוּ שָׁם עִמָּךְ : יז וַיִּרְדְּתִי וּדְבַרְתִּי
 עִמָּךְ

חסר א

בעל הטורים
 שבעים איש כנגד ע' כפס סירדו למצרים וכנגד ע' אומות וע'
 שמונת סוס להקב"ה (ועיין בבבב"ט במ"ג) וע' שמונת סל וסרל
 (וע"ס) וע' שמונת לירושלם : עמך (ע"ת) גו' יכו דומין :

אֲשַׁכְּחִית רַחֲמִין קְדָמְךָ לְשׂוֹאֵה יַת מִטּוֹר כָּל עַמָּא הָרִין
 עָלַי : יב הָאֵב אָנָּא לְכָל עַמָּא הָרִין אִם בְּנֵי אֵינוֹן דְּאִמְרַת
 לִי סוֹבְרֵהוּ בְּתוֹקְפֵךָ בְּמָא דְּמִסּוֹבְר הוֹרְבִינָא יַת יַנְקָא עַל
 אֲרַעָא דְּקִיּוּמָתָא לֹא־בְּתוּהִי : יג מִנָּן לִי בְּשָׂרָא לְמִתָּן דְּכָל
 עַמָּא הָרִין אָרִי בְּכֹן עָלַי לְמִימְר חֵב לְנָא בְּשָׂרָא וְנִכּוּל :
 יד לִית אָנָּא יְכִיר בְּלַחֲוֵרִי לְסוֹבְרָא יַת כָּל עַמָּא הָרִין אָרִי
 יְקִיר מִינִי : טו וְאִם בְּרִין אֶת עֵבִיר לִי קִטּוּלְנִי בְּעֵן קִטּוּל
 אִם אֲשַׁכְּחִית רַחֲמִין קְדָמְךָ וְקָא אַחֲוִי בְּבִשְׂתִי : טז וְאָמַר יי
 לְמֹשֶׁה כְּנֹשׁ קְדָמִי שִׁבְעִין גְּבָרָא מִסְּבִי יִשְׂרָאֵל דִּי יִדְעַת
 אָרִי אֵינוֹן סְבִי עַמָּא וְסִרְכּוּהִי וְתִדְבֵר יְתְּהוֹן לְמִשְׁבֵּן וְזִמְנָא
 וְיִתְעַתְּרוּן תַּמָּן עִמָּךְ : יז וְאִתְגַּלִּי וְאִמְלִיל עִמָּךְ תַּמָּן וְאָרְבִּי

מן

רש"י

משפחות נאספים וכו' לפרסם תרומתן בנלוו ורבותינו אמרו
 למשפחותיו על עסקי משפחות של עריות הנאסרות להם: יב כי תאמר
 אי' שאתה הומר לי שאתה בחיך ויכון אמר לו כן לך כמה את העם
 והומר ויזום אל בני ישראל על מנת שיהיו סוקלים אחכס ומחרפים
 אחכס : על הארמה אשר נשבעת לאבותיו : אתה הומר לי לשאת אותם
 בחיקי : טז ואם ככה את עושה לי : תשש כחו של משה כנקבה כשהראהו
 הקב"ה הפורענות שהוא עתיד להביא עליהם על זאת אמר לפניו
 אם כן הרגני תחלה : ואל אראה ברעתי : ברעתם היה לו לכתוב אלא
 שכנה הכתוב וזה אחד מתקוני סופרים בתורה לכינוי ולתקון לשון :
 טז אספה לי : הרי תשובה לתלונתך שאמרת לא אוכל אנכי לבדי
 והזקנים הראשונים היכן היו והלא אף במצרים ישבו עמם שכאמר לך
 והאסת את זקני ישראל אלא באש תבערה מתו ורהוים היו לכך מסיני
 דכתיב ויחוו את האלים שנהגו קלות ראש כנושך פתו ומדבר בפני המלך
 וזהו ויחלו וישתו ולא רצה הקב"ה ליתן עליהם חבלות במתן תורה
 ופרע להם כאן : אשר ידעת כי הם וגו' אותן שאתה מכיר פנתמנו
 עליהם שוטרים במצרים בעבודת פרך והיו מרחמים עליהם ומוכים
 על ידם שכאמר ויכו שוטרי בני ישראל עתה יתמכו בגדולתן כדרך
 שגלטערו בלרתן : ולקחת אותם : קחם בדברים אשר יכנס שנתמניתם
 פרנסים על כונו של מקום : והתיצבו שם עמך : כדי שיראו ישראל וינהגו
 בהם גדולה וכבוד ויאמרו חביבין לו שנכנסו עם משה לשמוע דבור
 מפי הקב"ה : יז וירדתי : זו אחת מעשר ירדות הכתובות בתורה :
 ורברתי

עִמְךָ שֵׁם וְאַצְלָתִי מִן־הָרוּחַ אֲשֶׁר עֲלֶיךָ
 וּשְׁמֹתַי עֲרִירָהֶם וְנִשְׂאוּ אֹתְךָ בְּמִשְׁנֵי־
 הָעַם וְלֹא־תִשָּׂא אֶתְּךָ לְבִדְךָ : יח וְאֵל־
 הָעַם תֹּאמֶר הִתְקַדְּשׁוּ לְמַחֵר וְאִכְלַתֶּם
 בָּשָׂר כִּי בְּכִיתֶם בְּאֲזֵנֵי־הַיְהוָה לֵאמֹר מִי
 יֵאָכְלֵנוּ בָּשָׂר כִּי־טוֹב לָנוּ בְּמִצְרַיִם
 וְנָתַן יְהוָה לָכֶם בָּשָׂר וְאִכְלַתֶּם : יט לֹא
 יוֹם אֶחָד תֹּאכְלוּן וְלֹא יוֹמִים וְלֹא
 חֲמִשָּׁה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרֵה יָמִים וְלֹא
 עֶשְׂרִים יוֹם : כ עַד יַחֲדֹשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר־
 יֵצֵא מֵאִפְכֶם וְהָיָה לָכֶם לְזֵרָא יַעַן כִּי־
 מֵאִסְתֶּם אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם
 וַתִּבְכוּ לִפְנֵיָיו לֵאמֹר רַמְּהוּ זֶה יֵצְאוּ
 מִמִּצְרַיִם : כא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה יִשְׁמְעוּ אֹתוֹ
 אֶלֶף רַגְלֵי הָעָם אֲשֶׁר אֲנִי בְּקִרְבּוֹ
 וְאַתָּה אֲמַרְתָּ בָּשָׂר אֶתָּן לָהֶם וְאִכְלוּ
 חֲדָשׁ יָמִים : כב הֲצֵאן וּבִקֶּר יִשְׁחַט לָהֶם
 וּמִצָּא

בעל הטורים לורה באף שמכאן כל מיני טעמים חזן מה' ויהי טעמו של לויקן : לורה ג' לחלי מעים :

מן רוחא ד'י עלך ואשוי עליהון ויסודרון עמך במשול עמא
 ולא תסובר את בלחודך : יח ולעמא חומר אורמנון למחר
 ותיכלון בסרא ארי בכיתון קדם יי למימר מאן ויכריננא
 בסרא ארי טב לנא במצרים ויהן יי לכון בסרא ותכלון :
 יט לא יומא חד תכלון וקא תרין יומין ולא חמשא יומין
 וקא עשרא יומין ולא עשרין יומין : כ עד ירח יומין עד די
 תקוצון ביה ויהי לכון לתקלא חלף דקצתון יה ממרא דיי
 דשכנתיה שריא ביניבון ובכיהון קרמזיה למימר למא דגן
 נפקנא ממצרים : כא ואמר משה שית מאה אלפין גברא
 רגלאה עמא די אנא ביניהון ואת אמרת בסרא אתן להון
 ויכלון ירח יומין : כב הען והורין יתנבסון להון הוספקון
 להון

רש"י

ורבתי עמך ולא עמהם : ואצלתי * כתרנומו וארבי כמו ואל אלילי
 בני ישראל : ושמותי עליהם * למה משה דומה כחותה שעה לנר שמונח
 על גבי מנורה והכל מדליקין הימנו ואין אורו חסר כלום : ונשאו אהך *
 התנה עמהם על מנת שיקבלו עליהם טורח בני שהם טרחנים וסרבנים :
 ולא תשא אתה לבדך * הרי תשובה למה שאמרת לא אוכל הנכי לבדי :
 חי התקדשו * הזמינו עצמכם לפורענות וכן הוא הומר הקדישם ליום
 הריגה : ב עד חדש ימים * זו בכשרים שמתמזגין על מטותיהם ואחר
 כך נשמתן וולאה * וברשעים הוא הומר הכשר עודנו בין שניהם כך
 היא שניהם בספרי אבל במכילתא שנויה חילוף הרשעים אוכלין
 ומלטערין שלשים יום והכשרים הכשר עודנו בין שניהם : עד אשר
 יצא מאפכם * כתרנומו דתקונון ביה יהא דומה לכס כלא אכלתם ממנו
 יותר מדאי עד שיואל ונגעל לחון דרך האף : והיה לכם לזרא * שמהיו
 מרחקין אותו יותר ממה שקרבתם * וכדברי רבי משה הדרשן ראיתי
 שיש לשון שקורין לחרב זרא : את ה' אשר בקרבכם * אס לא שנטעתי
 שכינתי כיניכם לא נבה לבדכם לוכנס לכל הדברים הללו : כא שש
 מאות אלף רגלי * לא חס למנות את הפרט שלשת אפים היתרים * ורבי
 משה הדרשן פירש שלא ככו אלא אותן שיאלו ממצרים : כב הצאן ובקר
 ישחט * זה אחד מארבעה דברים שהיה רבי עקיבא דורש ואין רבי
 שמעון דורש כמותו * רבי עקיבא הומר שש מאות אלף רגלי והתה
 אמרת בשר אתן להם ואכלו חדש ימים הצאן ובקר הכל כמשמעו מי
 מספיק להם כענין שנאמר ומלא כדי גאולתו ואיוז קשה זו או שמעו
 נח

וּמִצָּא לָהֶם אִם אֶת־כֹּל־דְּגֵי הַיָּם יֹאסֹף
 לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם : פ כג וַיֹּאמֶר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה הִיךְ יְהוָה תִּקְצֹר עֵתָה תִּרְאֶה
 הַיְקָרְךָ דְּבַרִי אִם־לֹא : כד וַיֵּצֵא מֹשֶׁה
 וַיְדַבֵּר אֶל־הָעָם אֵת דְּבַרִי יְהוָה וַיֹּאסֹף
 שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי הָעָם וַיַּעֲמֵד אֹתָם
 סְבִיבַת הָאֹהֶל : כה וַיֵּרֶד יְהוָה בַּעֲנַן
 וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאצֵּל מִן־הַרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו
 וַיִּתֵּן עַל־שִׁבְעִים אִישׁ הַזִּקְנִים וַיְהִי
 כְּנֹחַ עֲלֵיהֶם הַרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יָסְפוּ :
 כו וַיִּשְׂאָרוּ שְׁנַיִם־אֲנָשִׁים בַּמַּחֲנֶה שֵׁם
 הָאֶחָד אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מִידָד וַתִּנַּח
 עֲלֵהֶם הַרוּחַ וְהִמָּה בִּכְתָבִים וְלֹא יֵצְאוּ
 הָאֹהֶלָה וַיִּתְנַבְּאוּ בַּמַּחֲנֶה : כז וַיִּרְץ

הנער

בעל המורים יוסף להם מי ימות להם לטון ויגיע וימת ויוסף וזכו בחסופ' בעלמא סני לכו : כנוח' בחסופה הכא ואידך כנוחכסופ רגלי ככהניס לומר לך שמה עליהם הסכימה כמו על הארץ :

רש"י

נה המורים אלה לפי שלא אמר בדברים חוסך לו הכתוב ולא נפרע ממנו וזו של מריבה היתה בגלוי לפיכך לא חוסך לו הכתוב : ר' שמעון אומר ח' לא עלתה על דעתו של אותו לדיק כך מי שכתוב בו בכל ביתי נאמן הוא יאמר אין המקום מספיק לנו אלא כך אמר שם מאות אלף רגלי וגו' והתה אמרת בשר אתן להם חדש ימים ואחר כך תהרגו אותה גדולה

להזין אם ית כל נוגי ימא יתכנשוין לרזין היספקון להזין :
 כג נאמר יי למשה הממרא דיי יתעכב כען תחזי היערעניך
 פתנמי אם קא : כד ונפק משה ומליל עם עמיא ות פתנמיא
 דיי וכנש שבועין נברא מסבי עמא ואקים יתהזין סחרנות
 משכנא : כה ואתגלי יי בעננא ומליל עמיה ורבי מן רוחא
 בעלוהי ויחב על שבועין נברא סביא ותהו כד שרת עליהזין
 רוח נבואה ומתנבאין ולא פסקין : כז ואשתארו תרין
 נברין במשריהא שום חד אלקד ושום תננא מידר ושבת
 עליהזין רוח נבואה ואינון בכתיבאין ולא נפקו למשכנא
 ואתנבאו במשריהא : כז ורהט עוקימא ותוי למשה ואמר

אלרד

רש"י

גדולה כזו האין ובקר ישחט להם כדי שיהרגו ותהי אכילה זו מספקת
 עד עולם וכי שחך הוא זה אומרים לו לחמור טול כור שעורים ונחמך
 ראשך * השיבו והם לא אתן יאמרו שקלרה ידי הטוב בעיניך שיד' ה'
 תקלר בעיניהם יאבדו הם ומאה כיוולא בהם ואל תהי ידי קלרה לפניהם
 הפילו טעה אחת : כג עתה תראה היקרך דברי * רבן גמליאל בנו של
 רבי יסודה הנשיא אומר אי אפשר לעמוד על הטפל מאחר שהיון
 מבקשים אלה עליהם לא מספיק להם סופן לדון אחריו הם אחת
 נותן להם בשר בהמה נסה יאמרו דקה בקשנו ואם אתה נותן דקה
 יאמרו נסה בקשנו חיה ועוף בקשנו דגים וחגבים בקשנו אמר לו הם
 כן יאמרו שקלרה ידי אמר לפניו הריני הולך ומפייסן אמר לו עתה
 תראה היקרך דברי שלא ישמעו לך הלך משה לפייסן אמר להם הוד
 ה' תקלר הן הכה לור ויזובו מים וגו' הנם לחם יוכלתת * אמרו פשרה
 היא זו אין בו כח למלאת האלתני וזה שנאמר ויבא משה וידבר להעם
 כיון שלא שמעו לו ויקח שבעים איש וגו' : כה ולא יספולא נתנבאו אלה
 אותו היום לבדו כך מפורש בספרי ואנקלוס תרגם ולא פסקין שלא
 פסקה נבואה מהם : כי וישארו שני אנשים * מאותן שנבחרו אמרו אין
 אנו כדאים לגדולה זו : והמה בכתיבם * במבוררים שבהם לסנהדרין
 ונכתבו כלם נקובים בשמות ועל ידי גורל לפי החשבון עולה ל"ב
 שבעים ששה ששה לכל שבע ושבע חזן משני שבעים שאין מניע
 הליהם אלה חמשה חמשה אמר משה אין שבע שומע לי לפחות משבעו
 זקן אחד מה עשה נטל ע"ב פתקין וכתב על שבעי זקן ועל שנים חלק
 וכירר מכל שבע ושבע ששה והיו ע"ב אמר לה' טלו פתקיס מתוך
 קלפי

הנער ויגד למשה ויאמר אלדד ומידר
 מתנבאים במחנה : כח ויען יהושע בן
 נון משרת משה מבחריו ויאמר אדני
 משה בלאם : כט ויאמר לו משה המקנא
 אתה לי ומן יתן כלעם יהוה נביאים
 כיייתן יהוה את רוחו עליהם : שביעי
 ל ויאסף משה אל המחנה הוא וזקני
 ישראל : לא ורוח נסע מאת יהוה ויגו
 שלוים מן הים וישש על המחנה כדרך
 יוסף וכו' ויבדד יוסף סביבות המחנה
 וכאמתים על פני הארץ : לד ויקם העם
 ברהיום ההוא וכרהלילה וכל יום
 המחלת ויאספו את השלו הממעיט
 אסף עשרה חמרים וישטחו להם
 שטוח סביבות המחנה : לג הַבָּשָׂר
 עוֹדְנוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם טָרֵם יִכְרַת וְאָף יִהְיֶה
 חָרָה בְּעַם וַיֵּךְ יְהוָה בְּעַם מִכָּה רַבָּה

מאד חסר י

בעל הטורים מתנבאים קרי ביה מת כביאם סביו אומרים משה מת ויבסע
 מכנים את ישראל לרץ מתנבאי' בוטריקין משה תנוח כסו
 בגן אלהים ויבסע מכנים : כתוב שלום וקרו שלום שלום לנדיקים ושלום לרשעים
 סביו להם כקובים :

אלדד ומידר מתנבאין במשריתא : כח ואתיב יהושע בר
 נון משומשניה דמשרה מעור מזוריו ויאמר רבוני משרה
 אסרינין : כט ויאמר ליה משה תקנאתי את מקני לי רעינא
 פון די יהון כל עמא דיי נביאן ארי יתן יי ית רוח נביאתיה
 עליהון : ל ואתכניש משה למשריתא הוא וסבי ישראל :
 לא ורוחא וטל מן קדם יי ואפרח שקי מן ימא וקמא על
 משריתא במתלבד יומא לבא וכמתלבד יומא לבא סחור
 סחור למשריתא וכרום תרתין אמין על אפי ארעא :
 לב וקם עמא כל יומא רהווא וכל ריליא וכל יומא
 דבתרוהי וכנשו ית שליו דאזער בגש עשרא דגורין ושטחו
 לרוזן שטיחין סחור סחור למשריתא : לד בסרא עד כען
 בין שניהון עד לא פסק ורוגזא דיי תקיף בעמא וקטל יי
 בעמא

רש"י

קלפי מי שעלה בידו זקן נתקדש מי שעלה בידו חלק אמר לו לא
 המקום חפץ בך : כז וירץ הנער * יש אומרים גרשון בן משה
 היה : כח בלאם * הטל עליהם זרכי זכור והם כלים מאלוהים *
 דבר אחר תנס אל בית הכלא לפי שהיו מתנבאים משה מת ויהושע
 מכנים את ישראל לארץ : כט המקנא אתה לי * הקנאתי אתה מקנא :
 לו * כמו בשבילי כל לשון קנאה אדם הנותן לב על הדבר או לנקום
 או לעזור הנפרמנט בלעז אוחז בעובי המשא : לו ויאסף משה *
 מפתח אהל מועד : אל המחנה * ככנסו איש לאהלו : ויאסף * לשון
 כניסה אל הבית כמו ואספתו אל תוך ביתך ואב לכלן יזכור ולא
 ידע מי אוספם מלמד שלא הביא עליהם פורענות עד שכנסו
 הדיוקים איש לאהלו : לא ויגו * ויפריח וכן כי גו חיש וכן גונו
 ועבר : וישוש * ויפסט כמו והנס נטושים על פני כל הארץ ונטשתיך
 המדברה : וכאמתים * פורחות בגובה עד שהם כנגד לבו של אדם
 כדי שלא יבא טורח באסיפתן לא להגביה ולא לשחות : דב הממעיט
 אני שאוסף פחות מכלם העללים והחגרים אסף עשרה חמרים :
 וישטחו * עשו אותן משטיחין משטיחין : לג טרם יכרת * כתרנומו
 עד לא פסק * דבר אחר אינו מספיק לפוסקו בשניו עד שגשמתו
 יוצאה

מֵאֵד: לֹד וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא
 קְבֵרוֹת הַתְּאוּה כִּי־שָׁם קָבְרוּ אֶת־
 הָעַם הַמֵּתְאוּיִם: לֵאמֹר מִקְבֵרוֹת הַתְּאוּה
 נִסְעוּ הָעַם הַצִּירוֹת וַיְהִיו בַּחֲצֵרוֹת: פ
 יב א וַתְּדַבֵּר מֵרִים וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁחַ עַד־
 אֲדוֹת הָאִשָּׁה הַכִּישִׁית אֲשֶׁר לָקַח כִּי־
 אִשָּׁה כִּישִׁית לָקַח: כ וַיֹּאמְרוּ הֲרַק אַךְ־
 בְּמִשְׁחַ דְּבַר יְהוָה הֲלֹא גַם־בָּנוּ דְבַר
 וַיִּשְׁמָע יְהוָה: ג וְהָאִישׁ מִשְׁחַ עָנָן מֵאֵד
 מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאָדָמָה: ס
 ד וַיֹּאמֶר יְהוָה פְּתָאם אֶל־מִשְׁחַ וְאַל־
 אַהֲרֹן וְאַל־מֵרִים צְאוּ שְׁלֹשְׁתְּכֶם אֶל־
 אֱהֵל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ שְׁלֹשְׁתָּם: ה וַיֵּרֶד
 יְהוָה בְּעַמּוּד עָנָן וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הָאֱהֵל
 וַיִּקְרָא

הסר י

בעל הטורים המקאים ב' במס' הכא ואורך סוי המקאים למה כי סס קברו
 חת העם המקאים: הכשית (ע"ת) ג' יפת מראה: וישמע
 ס' וסמך ליה והאים סדכרו עליו כינו לבנים ולא שמע אוקס אדם אחר: עניו עני
 כתוב סהים חסבון עני ומים בחר ויכסו הענין שסת ומים וא"כ ג"ס מ': ענו ג'
 בעדן סחול גן עדן:

רש"י

יוצאה: א ותרבר: אין דבור בכל מקום אלא לשון קשה וכן הוא אומר
 דבר האיש אדוני אהרן אתנו קשות: אין אמירה בכל מקום אלא לשון
 תחנונים וכן הוא אומר ויאמר אל נא אחי תרעו ויאמר שמעו נא דברי
 כל

בעמא קטול סני לתרא: לד וקרא ית שמא דאתרא ההוא
 קברו דמשאלי ארי תמן קברו ית עמא דשאולו:
 לה מקברו דמשאלי נטלו עמא לתצרות והיו בתצרות:
 א ומליילת מרים ואהרן במשה על עיסק אתתא שפירתא
 דנסיב ארי אתתא שפירתא דנסיב רחיק: ב ואמרו הלחור
 ברם במשה מליל יי הלא אף עמנא מליד ושמיע קדם
 יי: ג ונברא משרה ענותן לתרא מכל אנשא דעל אפי
 ארעא: ד ואמר יי בתכיף למשה וראהרן ולמרים פוקו
 תלתיכון למשבן זמנא ונפקו תלתייהון: ה ואתגלו יי
 בעמודא דעננא וקם בתרע משבנא וקרא אהרן ומרים
 ונפקו

רש"י

כל נא לשון בקשה: ותברר מרים ואהרן: היא פתחה בדבור תחילה
 לפיכך הקדימה הכתוב תחלה ומניין היתה יודעת מרים שפירש משה
 מן האשה רבי נתן אומר מרים היתה כגד לפורה בשעה שנאמר
 למשה אלד ומילד מתנבאים במחנה כיון ששמעה לפורה אמרה הוי
 לנשותיהם של אלו הם נזקקים לנבואה שיהיו פורשין מנשותיהן
 כדרך שפירש בעלי ממניומאס ידעה מרים והנידה להרן: ומה מרים
 שלא נתכוונה לנשותיה כן נענשה קל וחומר למספר בנותיה של חניו:
 האשה הכושית מניד שהכל מודים ביופיה כשם שהכל מודים בשחרותו
 של כושי: כושית: בני יפת מראה: על אודות האשה: על הודות
 גירוסיה: כי אשה כושית לקח ימה ת"ל אלא יש לך אשה נאה ביופיה
 והינה נאה במעשיה במעשיה ולא ביופיה: אבל זו נאה בכל: האשה
 הכושית: על ס נזיה נקראת כושית כהדם הקורא את בנו נאה כושי כדי
 שלא תשלוטו עין רעה: כי אשה כושית לקח: ועתה גירשה: ב הרק
 אך: עמו לבדו דבר ה': הלא גם בנו דבר: ולא פירשנו מדרך ארץ:
 ג עניו: שפל וסבלן: ד פתאום: נגלה עליהם פתאום והן עמאין
 בדרך ארץ וכיו לועקים מים מים להודיעם שיפה עשה משה שפירש
 מן האשה מאחר שנגלות עליו שכינה תדיר ואין עת קבועה לדבור:
 צאו שלשתכם מניד ששלשתן נקראו בדבור אחד מה שהי אפשר לפה
 לומר ולחון לשמוע: ה בעמוד ענן: יאה יחידי שלא כמדת בשר
 ודם מלך ב"ו כשיוצא למלחמה יוצא באוכלוסין וכשיוצא לשלום יוצא
 במעוטין ומדת הקב"ה יוצא למלחמה יחידי שנאמר ה' איש מלחמה
 ויוצא לשלום באוכלוסין שנאמר רכב אלהים רבותים אלפי שאן:
 ויקרא

במברר ח 8

וַיִּקְרָא אֶהָרֶן וּמְרִים וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם׃
 וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּנָא דְבְרֵי אִם־יִהְיֶה
 נְבִיאֲכֶם יְהוֹה בְּמִרְאָה אֱלֹהֵי אֲתוֹדַע
 בְּחֹלוֹם אֲדַבֵּר־בוֹ׃ וְלֹא־כֵן עַבְדִּי מֹשֶׁה
 בְּכָל־בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא׃ כִּי פֶה אֶל־פֶּה
 אֲדַבֵּר־בוֹ וּמִרְאָה וְלֹא בְּחִידוֹת וּתְמִנַּת
 יְהוֹה יִבִּיט וּמִדוֹעַ לֹא יֵרְאֶתֶם לְדַבֵּר
 בְּעַבְדִּי בְּמֹשֶׁה׃ ט וַיַּחֲרֹאֲף יְהוֹה בָּם
 וַיִּלֶךְ׃ י וְהֵעֵנִן סָר מֵעַל הָאֱהָל וְהִנֵּה
 מְרִים מִצְרַעַת בְּשַׁלֵּג וַיִּפֶן אֶהָרֶן אֶל־
 מְרִים וְהִנֵּה מִצְרַעַת׃ יא וַיֹּאמֶר אֶהָרֶן
 אֶל־מֹשֶׁה בִּי אֲדַנִּי אֲרִנָּא תִשֵּׁת עֲלֵינוּ
 חֲטָאת אִשֶׁר נֹאֲלַנו וְאִשֶׁר חֲטָאנו׃
 יב אֶל־נָא תְהִי בְּמִתְ אִשֶׁר בְּצִאתוֹ
 מִרְחַם

בעל הטורים במראה ב' כמ' הכא ואידך במראה כהכחו צירי עלי לומר
 שאפילו במראה שאינו נראה לנביאים מתקבצים נוריים עליהם
 אבל משה יושב כקלמיד לפניו רבו׃

רש"י

ויקרא אהרן ומרים ויצאו שניהם וימנעו מהמשכן והפרישן ממשלה לפי שהמרים מקלת
 שבו של אדם בפניו וכולו של אדם בפניו וכן מצינו בנח של אדם בפניו
 כאמר איש לדיק תמים ובפניו כאמר כי אותך ראיתי לדיק לפני דבר
 אחר של אדם ישמע בניפתו של אהרן ושמעו נא דברי הן נא אלא
 לשון

וּנְפָקוּ תְרוּיָהוּן׃ וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ בְּעֵן פְּתַנְמִי אִם יְהוֹן לְכוּן
 נְבִיאִין אָנָּא וְיִ בְּחֻזֵן אָנָּא מְתַגְלִי לְהוֹן בְּחַלְמִין אָנָּא מְמַלִּיר
 עֲמַרוּן׃ ז לֹא בֶן עַבְדֵי מֹשֶׁה בְּכָל בֵּיתִי מְהִימָן הוּא׃
 ח מְמַלֵּל עִם מְמַלֵּל מְלַלְנָא עֲמִיָּה בְּחִיזוֹ וְקָא בְּחִידוֹן
 וְדַמּוֹת יִקְרָא בְּיִ מְסַתְפֵּל וּמַה בֵּין לָא דְחִלְתִּין לְמַלְלָא
 בְּעַבְדֵי בְּמֹשֶׁה׃ ט וְרַקִּיף רֻגְזָא בְּיִ בְרוּן וְאַסְתַּלַּק׃
 י וְעֵנְנָא אֶסְתַּלַּק מֵעִילּוּי מְשַׁבְּנָא וְהָא מְרִים חוּרָא כְּתִלְנָא
 וְאַתְפְּנִי אֶהָרֶן דְּנֹר מְרִים וְהָא סְגִירָא׃ יא וַיֹּאמֶר אֶהָרֶן
 לְמֹשֶׁה בְּכַעַר רַבּוּנִי לֹא בְּעֵן חֲשׂוּי עֲלֵנָא חוּבָא דְאַטְפְּשֵׁנָא
 וְדַסְרַחְנָא׃ יב לֹא בְּעֵן תְּתַרְחַק דָּא מִבִּינְנָא אֲרִי אֲחַתְנָא
 הוּא

רש"י

לשון בקשה: אם יהיה נביאכם אם יהיו לכם נביאים: ה' במראה אליו
 אתוודע שכינת שמי אין נגלית עליו באספק לריה המאירה אלא בחלוס
 וחזיון: ח פה אל פה אמרתי לו לפרוש מן האשה וסיכן אמרתי לו
 בסני לך אמור להם שובו לכם לאהליכם ואתה פה עמוד עמדי:
 ומראה ולא בחידות ומראה זה מראה דבור שאני מפרש לו דבורי
 במראית פנים שבו ואיני סותמו לו בחידות כענין שנאמר ליחזקאל
 חוד חידה וגו' יכול מראה שכינה ת"ל לא תוכל לראות את פני:
 ותמונת ה' יביש זה מראה אחרים כענין שנאמר וראית את אחורי:
 בעבדי במשה אינו אומר בעבדי משה אלא בעבדי במשה בעבדי אף
 על פי שאינו משה במשה אפילו אינו עבדי כדאי הייתם לירוא מפניו
 וכל שכן שהוא עבדי ועבד מלך כמלך היה לכם לומר אין המלך אהבו
 חנם ולא תאמרו איני מכיר במעשיו זו קשה מן הראשונה: ט ויחר
 אף ה' במ וילך מאחר שהודיע סרחונם גור עליהם נדוי קל וחומר
 לבשר ודם שלא יעזוב על חבירו עד שיודיענו סרחונו: יוד והענין
 סר ואחר כך והנה מרים מצורעת כשלא נשל למלך שאמר לפדגוג
 רדה את בני אהל לא תרדנו עד שאלך מאללך שרמתי עליו: יא נואלנו
 כתרנומו לשון חיל: אל נא תהי אחותינו זו: כמה שהמלך חסוב
 כמת מה מת מטמא בדיקה אף מצורע מטמא בדיקה: אשר בצאתו
 מרחם אמו אמנו היה לו לומר אלא שכנה הכתוב וכן חזי בשרו חזי
 בשרנו היה לו לומר לא שכנה הכתוב אשר מלאך שילאת מרחם אמנו
 הוא לנו כאלו נאכל חזי בשרנו כענין שנאמר כי אחינו בשרנו הוא ולפי
 משמעו אף הוא נראה כן אין ראוי לאח להניח את אחותו להיות כמת
 אשר

מֵרַחֵם אֹמְרוֹ וַיֹּאכַל חֲצִי בִשְׂרוֹ: יג וַיִּצְעַק
 מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר אֵל נָא רַפָּא נָא
 לָהּ: פ מפטיר יד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
 וְאַבְיָה יָרֵק יָרֵק בְּפָנֶיהָ הֲלֹא תִכְלֵם
 שְׁבַעַת יָמִים תִּסְגֵּר שְׁבַעַת יָמִים מַחוּץ
 לַמַּחֲנֶה וְאַחַר תֵּאֲסֹף: טו וְתִסְגֵּר מְרִים
 מַחוּץ לַמַּחֲנֶה שְׁבַעַת יָמִים וְהָעַם לֹא
 נִסְעוּ עַד הָאֲסֹף מְרִים: טז וְאַחַר נִסְעוּ
 הָעַם מַחֲצוֹת וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַר פָּאָרָן:

פ פ פ

יג א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
 ב שְׁלַח־לְךָ אַנְשִׁים וַיִּתְּרוּ אֶת־
 אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר־אַנִּי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
 אִישׁ

בעל הטורים רפא ב' במס' הכא' ואורך רפא טבריה כי מטה שמשה התפלל
 לא שירפא טבריה כן מטה טאם לא כי אין מי שיטהרנה: והעם
 לא נסע בשסוק ותתכב אחותו מרחוק יש ז' קיבות לכך המתונה לה סכינה ז' ימים:
 טלח לך אנשים ס"ת חכם שיהיו כלם נדיקים וחכמים:

רשי"י

אשר בצאתו מנאחר טילא זה מרחם אמו של זה שיש כח בידו לעזור
 ואינו עוזרו הרי נאכל חצי בשרו ששרו שאחיו בשרו הוא ד"ה אל נא תהי
 כמת' הם אינך רופאה בתפלה מי מסגירה ומי מטרהר' אני אי אפשר
 לראותה שאני קרוב ואין קרוב רואה את הננעים וכהן אחר אין בעולם
 וזהו אשר בלאתו מרחם אמו: יג לאמר' מה ת"ל לאמר אמר לו השיבני
 אם

היא צלי כען על בשרא מיתא הרוין דבה ויתסי: יג וצלי
 משת קרם יי למימר אלהא בבועו אסי כען ותה: יד ואמר
 יי למשה ואירו אבוהא מננף ננף בה הלא תתקלם שבועא
 יומין תסתגר שבועא יומין מברא למשריתא וכתר כן
 התכניש: טו ואסתגרת מרים מברא למשריתא שבועא יומין
 ועמא לא נטל עד דאתכנישת מרים: טז וכתר כן נטרו
 עמא מחצרות ושרו במדברא דפארן:

א ומליל יי עם משה למימר: ב שלח לך גוברין ויאלוין
 ית ארעא דכנען די אנא יהיב לבני ישראל
 נברא

רשי"י

אם אתה מרפא אותה אם לאו עד שהשיבו ואביה ירוק ורגו רבי
 אלעזר בן עזריא אומר בארבע מקומות בקש משה מלפני הקב"ה
 להשיבו אם יעשה שאלותיו אם לאו כיוצא בו וידבר משה לפני ה'
 לאמר הן בני ישראל וגו' מה ת"ל לאמר השיבני אם גואלם אתה אם
 לאו עד שהשיבו עתה תראה וגו' כיוצא בו וידבר משה לפני ה' לאמר
 יפקוד ה' אלהי הרוחות לכל בשר כיוצא בו והתחנן אל ה' בעת ההיא
 לאמר השיבו רב לך: אל נא רפא נא לה' בא הכתוב ללמדך דרך ארץ
 שהשואל דבר מחכירו לריך לומר שנים או שלשה דברי תחנונים ואחר
 כך יבקש שאלותיו: רפא נא לה' מפני מה לא האריך משה בתפלה
 שלא יהיו ישראל אומרים אחותו עומדת בלרה והוא עומד ומרבה
 בתפלה: יד ואביה ירוק ריק בפניה' ואם אביה הראה לה פנים זועפות
 הלאתכלם שבעת ימים קל וחומר לשכינה י"ד יום אלה דיו לבא מן
 הדיון להיות כנדון לפיכך חף בניפתו תסגר שבעת ימים: ואחר תאסף'
 אומר אני כל האסיפות האמורות במצורעים על שם שהוא משולח
 מחוץ למחנה וכשהוא נרפא נאסף אל המחנה כתובה בו אסיפה לשון
 הכנסה: טז והעם לא נסע' זה הכבוד חלק לה המקום בשביל שעה אחת
 שנתעכבה למשה כשהושלך ליאור שגא' ותתכב אחותו מרחוק וגו':

פרשת שלח לך

ב שלח לך אנשים למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים
 לפי שלקמה עלעסקי דבה שדברה באחיה ורשעים הללו
 ראו ולא לקחו מוסר: שלח לך לדעתך אני איני מנאם לך אם תראה
 שלח

אִישׁ אַחַד אִישׁ אַחַד לְמִטָּה אֲבֹתָיו
 תִּשְׁלַחוּ כָל נְשִׂיא בָהֶם: וַיִּשְׁלַח אֹתָם
 מֹשֶׁה מִמִּדְבַר פָּאֲרָן עַל־פִּי יְהוָה כָּל־ם
 אַנְשֵׁי־רָאשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הֵמָּה: וְאֵלֶּה
 שְׁמוֹתֵם לְמִטָּה רְאוּבֵן שְׁמוּעַ בֶּן־זִכְוֹר:
 ה לְמִטָּה שְׁמֵעוֹן שֹׁפֵט בֶּן־חֹרִי: ו לְמִטָּה
 יְהוּדָה כָּלֵב בֶּן־יִפְנָה: ז לְמִטָּה יִשָּׁשׁכָר
 יִגָּאֵל בֶּן־יוֹסֵף: ח לְמִטָּה אֶפְרַיִם הוֹשֵׁעַ
 בֶּן־נוּן: ט לְמִטָּה בְּנִימֵן פְּלִטִי בֶן־רְפוּא:
 י לְמִטָּה זְבוּלֹן גְּדִיאֵל בֶּן־סוּרִי: יא לְמִטָּה
 יוֹסֵף לְמִטָּה מְנַשֶּׁה גְּדִי בֶן־סוּסִי:
 יב לְמִטָּה דָן עַמִּיאֵל בֶּן־גַּמְמִי: יג לְמִטָּה
 אֲשֶׁר סִתּוֹר בֶּן־מִיכָאֵל: יד לְמִטָּה
 נַפְתָּלִי גַחְבִּי בֶן־וּפְסִי: טו לְמִטָּה גַּד
 גְּאוּאֵל בֶּן־מְכִי: טז אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים
 אֲשֶׁר־שָׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת־הָאָרֶץ
 וַיִּקְרָא

בעל הטורים וישלח אותם משה ס"ח חמה שאמר להם הכנסו בחמה לעיר
 שלעולם יכנס אדם בכי טוב ויבא בכי טוב: היום עולה חמשים
 מלמד שהיו שרי חמשים: סודי ב' במס' הכה' ואורך תעבוני כל מקי סודי המרגלים
 שהיו מקי סודי ששלחו אותם לתור הארץ ולגלות על שדותי' תעבוני שהיו א' דכה
 וגרמו סק' בעל לי בכיה לדורות: אלה שמות האנשים גי' (ע"ה) שמותיהם מכוערים:

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בֶּן־נוּן יְהוֹשֻׁעַ:
 י וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת־אֶרֶץ
 כְּנָעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם עָלוּ זֶה בְּנֹגֵב
 ועריתם

תרגום

בברא חר בברא חר לשבטא ראבהתוהי תשלחון כל רבא
 דבהון: ג ושלח יתהון משה ממדברא דפארן על נמרא
 דנו כולדוון גוברין רישי בני ישראל אינון: ד ואליו
 שמהתהון לשבטא דראובן שמוע בר זכור: ה לשבטא
 דשמעון שפט בר חורי: ו לשבטא דיהודה כלב בר יפנה
 ז לשבטא דיששכר יגאל בר יוסף: ח לשבטא דאפרים
 הושע בר נון: ט לשבטא דבנימן פלטי בר רפוא:
 י לשבטא דזבולן גדיאל בר סודי: יא לשבטא דיוסף
 לשבטא דמנשה גדי בר סוסי: יב לשבטא דדן עמיאל בר
 גמלי: יג לשבטא דאשר סתור בר מיכאל: יד לשבטא
 דנפתלי גחבי בר ופסי: טו לשבטא דגד גאואל בר מכי:
 טז אליו שמהת גובריא דשלח משה לאללא ית ארעא
 וקרא משה להושע בר נון יהושע: יז ושלח יתהון משה
 לאללא ית ארעא דכנען ואמר להון סקו דא בדרומא

ותסקון

רשי

שלח לפי שאלו ישראל ואמרו כאלה האנשים לפנינו כמו שנאמר
 ותקדונו אלי כלכם וגו' ומשה נמלך בשכינה אמר אני אמרתי
 להם שהיא עובדה שנאמר אעלה אתכם מעוני מזרים וגו' חייסה
 שאני נותן להם מקום לטעות בדברי מרגלים למען לא ירשוה:
 ג על פי ה' ברשותו שלא עכב על ידו: כלם אנשים כל אנשים
 שבמקרא לשון חשיבות ואותה שעה כשרים היו: טז ויקרא משה
 להושע וגו' נתפלל עליו יי' וישועך מעלת מרגלים: יז עלו זה בנגב
 הוא היה הפסולת של ארץ ישראל שכן דרך התגרים מראין את הפסולת
 תחלה

וְעַלִּיתֶם אֶת־הָהָר : יח וּרְאִיתֶם אֶת־
הָאָרֶץ מֵהָהוּא וְאֶת־הָעַם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ
הַחֹזֵק הוּא הַרְפָּה הַמַּעֲט הוּא אֲסֻרָב :
יט וּמֵהָ אֶרֶץ אִשְׂרָאֵל יֹשֵׁב בָּהּ
הַטּוֹבָה הוּא אֲסֻרָעֶרָה וּמֵהָ הָעָרִים
אִשְׂרָאֵל יֹשֵׁב בְּהִנָּה הַבְּמַחְנִים אִם
בְּמִבְצָרִים : כ וּמֵהָ הָאָרֶץ הַשְּׂמֵנָה הוּא
אֲסֻרָזָה הַיֹּשֵׁב בָּהּ עֵץ אִין וְהַתְּחֻקָּתָם
וְלִקְחֹתֶם מִפְּרֵי הָאָרֶץ וְהַיְמִים יְמֵי
בְּכוּרֵי עֲנָבִים : שני כה וַיַּעֲלוּ וַיִּתְּרוּ אֶת־
הָאָרֶץ כּוֹמֵד בְּרִצָּן עַד־רֶחֶב לְבַא חֲמַת :
כג וַיַּעֲלוּ בְּנֹגֵב וַיָּבֹא עַד־חֲבֹרֹן וַיִּשֶׁם
אֲחִימֶן שִׁשִׁי וְתַלְמִי יְלִידֵי הָעֵנֶק וְחֲבֹרֹן
שִׁבְעַת שָׁנִים נִבְנְתָה לִפְנֵי זְעֵן מִצְרַיִם :
כד וַיָּבֹאוּ עַד־נַחַל אֲשַׁכַּל וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם
זְמוּרָה וְאַשְׁכּוֹל עֲנָבִים אֶחָד וַיִּשְׂאֵהוּ

במוט

בעל הטורים את הבר גי' תורה שיעמוד להם זכות הקורה : הסמכה ב'
במס' הכה' * ואיך את הסמכה וגי' ביחזקאל בססוק הכני על
הרועים אילו לא הוכיחו דבס היו זוכים לכל מה שאמר בענין דמרתס טוב הרעה
אוקס וגי' ועכשיו סונויאו דבס גרמו לה"ס וכיכס יכיו רועים וגי' : חמת ויעלו
בנגב ויבא ס"ק למפרע אבות סכסטה על קברי אבות :

וְתִסְקִין לְטוֹרָא : יח וְהַחֹזֵן אֶת אֶרְעָא מַה הִיא וְיֵת עִמָּא דִּתְיִב
עָלֶיהָ הַתְּקִיף הוּא אִם תְּלִישׁ הַזְעִיר הוּא אִם סְנִי : יט וּמֵהָ
אֶרְעָא הִיא יְמִיב בָּהּ הַטְּבָא הִיא אִם בִּישָׂא וּמֵהָ קְרוּיָא
דְּרוּא יְמִיב בָּהּ הַבְּפָצְחִין אִם בְּכַרְבִּין : כ וּמֵהָ אֶרְעָא
הַעֲתִידָא הִיא אִם מְסִינָא הָאִירָת בָּהּ אֵילָנִין אִם לֵא
וְתִתְקִיפִין וְתִסְבִּין מֵאָבָא דְּאֶרְעָא וַיִּמְיָא יְמֵי בְּכוּרֵי עֲנָבִין :
כא וּסְלִיקוּ וְאֵלִילוּ יֵת אֶרְעָא מִמְּדְבָרָא דְּצִין עַד רְחוֹב
לְמִטֵּי תְּמַר : כב וּמְלִיקוּ בְּדֵרוּמָא וְאָתָא עַד חֲבֹרֹן וְתִמְן
אֲחִימֶן שִׁשִׁי וְתַלְמִי בְּנֵי נַבְרִיא וְחֲבֹרֹן שִׁבְעַת שָׁנִין אֲחַבְנִיאַת
קְדָם שָׁנִים דְּמִצְרַיִם : כג וְאֵתוּ עַד נַחְלָא דְּאֲשַׁכְלָא וְקִצּוּ

מחמץ

רש"י

תחלה ואחר כך מראין את השבח : יח את הארץ מה היא * יש ארץ
מגדלת גבורים ויש ארץ מגדלת חלשים יש מגדלת אוכלוסין ויש
ממעטת אוכלוסין : החזק הוא הרפה * סימן מסר להם הם דפרוים
יושבין חזקים הם * ססומכין על גבורתם ואם דערים בלורות הם
יושבין חלשים הם : יט הבטחנים * תרגומו הפלחין כרכין פלחין
ופתוחין מלין חומה : הטובה היא * במעיינות ותהומות טובים וכריאים :
כ היש בה עץ * אם יש בהם אדם כשר שינין עליהם בזכותו : בכוּרֵי
עֲנָבִים * ימים שהענבים מתבשלין בכבוד : כא מטרבר צין עד רחוב
לבא חמת * הלכו בגבוליה באורך וברוח כמין גם הלכו רחב גבול
דרומית ממקצוע מזרח עד מקצוע מערב כמו שזום משה עלו זה
בנגב דרך גבול דרומית מזרחית עד הים שהים הוא גבול מערבי
וזמם חזרו והלכו כל גבול מערבי על שפת הים עד לבא חמת שהוא
הגל ה' ה'ר במקצוע מערבית לפנות כמו שפורש בגבולות הארץ
בפרשת אלה מסעי : כב ויבא עד חברון * כלב לבדו הלך עם ונשתטח
על קברי אבות שלא יבא ניסת לחביריו להיות בעלתם וכן הוא אומר
ולו אתן את הארץ אשר דרך בה וכתוב ויתנו לכלב חברון : שבע שנים
נבנתה * אפסר שבעה חס את חברון לכנען בנו הקטן קודם שיכנה לוֹעַן
למזרים בנו הגדול הלא היתה מבונה בכל טוב על אחד משבעה
בלוען ובא להודיעך שבעה של ארץ ישראל שאין לך טרשין בארץ ישראל
יותר מחברון לפיכך הקדוה לקברות מתים ואין לך מעולה בכל הארצות
כמזרים שנאמר כנן ה' בארץ מזרים ולוען היא המעולה שבהרץ
מזרים ששם מושב המלכים שנאמר כי היו בלוען שריו והיתה חברון
טובה

בַּמוֹט בִּשְׁנַיִם וּמִן־הַרְמוֹנִים וּמִן־
הַתְּאֲנִים : כִּי לַמָּקוֹם הַהוּא קָרָא נַחַל
אֲשֶׁכּוֹל עַל אֲדַת הָאֲשֶׁכּוֹר אֲשֶׁר־
כָּרְתוּ מִשֶׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : כִּי וַיֵּשְׁבוּ
מִתּוֹר הָאָרֶץ מִקֶּץ אַרְבַּעַיִם יוֹם : כִּי וַיֵּלְכוּ
וַיָּבֹאוּ אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־כָּל־
עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־מִדְּבַר פֶּאֶרֶן
קִדְשָׁה וַיֵּשִׁיבוּ אֹתָם דְּבַר וְאֶת־כָּל־
הַעֲדָה וַיִּרְאוּ אֶת־פְּרֵי הָאָרֶץ : כִּי וַיִּסְפְּרוּ־
לוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאֲנֹו אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־
שָׁלַחְתָּנוּ וְגַם זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ הִי־
וְזֹה־פְרִיהָ : כִּי אִפְסָ כִּי־עָזוּ הָעַם הַיֹּשֵׁב
בָּאָרֶץ וְהָעַרְוִים בְּצִרּוֹת גְּדֹלַת מַיִד
וְגַם־יְלָדֵי הָעֵנָק רָאִינוּ שָׁם : כִּי עַמְלֹק
יֹשֵׁב בָּאָרֶץ הַגִּבּוֹר וְהַחֲתִי וְהַיְבוּסִי
וְהָאֱמֹרִי יֹשֵׁב בְּהָר וְהַכְּנַעֲנִי יֹשֵׁב
עַל־הַיַּם וְעַל יַד הַיַּרְדֵּן : ל וַיְהִם כָּלֶב

את

בעל הטורים למקום הכוונת וכו' בססוק מתחיל בלמ"ד ומסיים בלמ"ד דהקס
כוונת ל' יום ובין אם זכה למקומו כראוי או חמרה וריחני
פקחין וזוכה ללמוד וללמד :

מִתְמַן עוֹבְרָתָא וְאַתְבַּל עֲנִיבִין חָד וְנִטְלוּהוּ בְּאַרְיָחָא בְּחֵרְוִין
וּמִן רְמוֹנֵיָא וּמִן תְּאֲנֵיָא : כִּי לְאַהֲרָא הָהוּא קָרָא נַחֲלָא
דְּאַתְבַּלָּא עַל עֵיסַק אֲתְבַלָּא דְקִצּוֹ מִתְמַן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :
כִּי וְתָבוּ מִלְּאַלְקָא יַת אַרְעָא מִסּוּף אַרְבַּעֵין יוֹמִין : כִּי וַאֲזַלוּ
וְאָתוּ לֹת מֹשֶׁה וְלֹת אַהֲרֹן וְלֹת כָּל בְּנִשְׁתָּא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לְמִדְּבַרָא דְפֶאֶרֶן לְרַקָם וְאַתִּיבּוּ יְתֵרוֹן פְּתַנְמָא וַיִּירֵי כָל
בְּנִשְׁתָּא וְאַחֲוִיאַנּוֹן יַת אָבָא דְאַרְעָא : כִּי וַאֲשֶׁחֲעִיאוּ לִיה
וְאָמְרוּ אֲתִינָא לְאַרְעָא דִּי שְׁלַחְתָּנָא וְאַף עֲבָדָא חֲדָב וּדְבַשׁ
הִיא וְדִין אָבָה : כִּי לַחֹדֶר אֲרִי תִקְיָה עֲמָא דִּיהִיב בְּאַרְעָא
וְקִרְיָא כְּרִיבִן רְבִרְבִן לְחֵדָא וְאַף בְּנֵי גְבַרְיָא חֲוִינָא תְמָן :
כִּי עַמְלֹקָאָה יְתִיב בְּאַרְעָא דְרוֹמָא וְחִתָּאָה וַיְבוֹסְפָאָה
וְאַמְוִרָאָה יְתִיב בְּשׂוּרָא וּבְנַעֲנָאָה יְתִיב עַר וַיָּפָא וְעַל בִּיף
יִרְדְּנָא : ל וְאַצִּית כָּלֶב יַת עֲמָא לְמֹשֶׁה וְאָמַר מִיִּסַק גִּיסַק

ונירת רש"י

טובה ממנה שבעה חלקים : כג זמורה * סוכת גפן ואשכול של ענבים
תלוי בה ממשמע שחומר במוט איני יודע שהוא בשנים מה תלמוד
לומר בשנים בשני מוטות הא כיצד שמונה נטלו האשכול אחד נטל
תאנה ואחד רמון * יהושע וכלב לא נטלו כלום לפי שכל עממן להוציא
דבה נתכוונו כשם שפריה משונה כך עמה משונה * ואם חפץ אתה
לידע כמה משאווי אחד מהם לא ולמד מהבנים שהקימו גלגל הרימו
להם איש איש אחד מן הירדן על שכמו והקימוה בגלגל וסקלוה רבותינו
משקל כל אחד מ' סאה וגמירי טונה דמידלי איניש על כתפיה אינו
אלא שליש משאווי במשאווי שמסייעין הותלהרים : כה וישבו בתור
הארץ מקץ מ' יום * והלא ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה
היא ומהלך אדם בינוני עשרה פרסאות ליום הרי מהלך מ' יום מן
המזרח למערב והם הלכו ארבע ורמבה אלא שגלו לפניהם קדוש ברוך
הוא שיגזור עליהם יום לשנה קצר לפניהם את הדרך : כו וילכו ויבאו *
מהו וילכו להקיש הליכתן לביאתן מה ביאתן בעצה רעה אף הליכתן
בעצה רעה : וישבו אותם דבר * את משה ואת אהרן : כז וזבת חלב
ודבש היא * כל דבר שקר שאין אומרים בו קצת חמת בתחלתו
אין מתקיים בסופו : כח בצורות * לשון חוזק ותרגומו כריבן
לשון בירניות עגולות ובלשון ארמי כריך עגול : כט עמלק יושב
וגו' לפי שכוונו בעמלק כבר הזכירוהו מרגלים כדי ליראם : על

יד

אֶת־הָעַם אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עֲלֵה נַעֲלֵה
 וַיִּרְשְׁנוּ אֶתְּהָ כִּי־יִכּוֹל נֹכַח לָהּ :
 לֹא וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא
 נֹכַח לַעֲלוֹת אֶל־הָעַם כִּי־חֹזֶק הוּא
 מִמֶּנּוּ : לִב וַיֵּצִיאוּ דַבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ
 אֶתְּהָ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר עָבְדוּנוּ בָּהּ לַתּוֹר אֶתְּהָ אֶרֶץ
 אֲנִי . יוֹשְׁבֵיהָ הוּא וְכָל־הָעַם אֲשֶׁר־
 רָאִינוּ בְּתוֹכָהּ אֲנָשִׁי מַדּוּת : לִב וַיִּשֶׁם
 דָּאִינוּ אֶת־הַנְּפִילִים בְּנֵי עֲנָק מִן־
 הַנְּפִילִים וַנְּהִי בְּעֵינֵינוּ כַּחַגְבִּים וְכֵן הֵינּוּ
 בְּעֵינֵיהֶם : יָד וַתִּשָּׂא כָל־הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ
 אֶת־קוֹלָם וַיִּבְכּוּ הָעַם בְּלִילָה הַהוּא :
 כ וַיִּלְנוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן כָּל בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהִים כָּל־הָעֵדָה לֵד
 מִתְּנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אוֹ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה

מלרע לו

בעל הטורים טלה בעלה כה"ה לומר שאפי' אם יאמר לנו עשו סולמות ועלו
 לרקיע שהוא מהלך ח"ק שנה בעלה : ממנו איך בנת' אלקרי
 ממנו אלה ממנו שאפי' כ"כ אונו יכול להוכיח כליו מס' וי"מ ח"ק ממנו אל ממנו
 לסוף מנח כ"י כלי' וי"מ ספל אוקיות של ממנו כפולים מ"מ כ"י וי"י לכך כולל
 ב' דברים פשוטו והדרש שלו (עיון במ"ס פי' זה המאמר ותמצא מנוח) : וכי ב'
 במס' ואורך ונסי כטמא כלנו לפי סאו נגזר עליהם סדרו טמא :

לו מִתְּנוּ : נ וְלִמָּחָה יְהוָה מִבֵּיא אֲתָנוּ
 אל

תרגום

וגִּירַת יְהוָה אֲרִי מִיכָל נִיכּוֹל לָהּ : לֹא וַנִּבְרָא דְסִלְקוּ עִמֵּיהּ
 אָמְרוּ לֹא נִיכּוֹל לְמַסַּק לִוַח עִמָּא אֲרִי תְקִיף הוּא מִיִּנְנָא :
 לִב וַאֲפִיקוּ שׁוּם בִּישׁ עַל אֲרַעָא דְאֵלִילוּ יְהוָה לִוַח בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל לְמִימְרֵי אֲרַעָא דְעִבְרָנָא בָּהּ לְאֲדָלָא יְהוָה אֲרַעָא
 מִקְשָׁלָא יִתְבַּקָּהּ הִיא וְכָל עִמָּהּ דְחֻוּנָא בְּנִיָּה אֲנָשִׁין
 דְּמִשְׁחָן : לִב וַתִּמְן חֻוּנָא יִתְ גִּבְרָיָא בְּנֵי עֲנָק מִן גִּבְרָיָא
 גְּרוּוּנָא בְּעֵינֵי נַפְשָׁנָה בְּקִמְצִין וְכֵן הֵוּנָא בְּעֵינֵירוּוִין :
 א וַאֲרִימַת כָּל בְּנִשְׁתָּא וַיְהִיבּוּ יִתְ קְלָחוּן וַיִּבְכוּ עִמָּא בְּלִילָא
 הַהוּא : כ וַאֲתַרְעֵמוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וַאֲמְרוּ לַחוּן כָּל בְּנִשְׁתָּא לְוֵי דְמִתְנָא בְּאֲרַעָא דְמִצְרַיִם אוֹ
 בַּמִּדְבָּרָא דְרִין לְוֵי דְמִתְנָא : נ וְלִמָּחָה יְיָ מִעֵיר וַתְּנָא לְאֲרַעָא

הרא

רש"י

יד הירדן : יד כמשמעו אלל הירדן ולא תוכלו לעבור : ל ויהם כלב *
 השתיק את כלם : אל משה * לשמוע מה שידבר במשה לווח ואמר
 וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם השומע היה סבור שבא לספר
 בננותו ומתוך שהיה בלבס על משה בשביל דברי המרגלים שתקו
 כלם לשמוע נותו * אמר והלא קרע לנו את היס והוריד לנו את המן
 והניז לנו את השליו : עלה נעלה * הפילו בשמים והוא אומר עשו
 סולמות ועלו שם כלליח בכל דבריו : ויהם * לשון שתיקה * וכן הם
 כל בשר הם כי לא להזכיר כן דרך בני אדם הרואה לשתק אגודת
 אלגסים אומר שי"ע : לא חזק הוא ממנו * כביכול כלפי מעלה אמרו :
 רב אוכלת יושביה * בכל מקום שעברנו מלאכוס קוברי מתים
 והקב"ה עשה לעובה כדי לטרדם בהכלם ולא יתנו לב לאלו : אנשי
 מרות * גדולים וגבוהים ודרך לתת להם מדה כגון גלית גבוה שש
 המות וורת וכן איש מדון איש מדה : רב הנפלים * ענקים מבני
 שמחז' ה'ועז'אל' שגפלו מן השמים בימי דור אנוס : יוכה'ינו'בעיניהם *
 שמענו אומרים זה לזה נמלים יש בכרמים כאנשים : ענק * שמעניקין
 חמה בקומתן : ב לו מהנו * הלו'וי ומתנו : ד נתנה ראש * כתרנומו

כנני

אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת לַנֶּפֶל בַּחֶרֶב נִשְׁיֵנו
 וּטְפָנוּ יְהִיו לְבוֹ הָרוֹא טוֹב לָנוּ שׁוֹב
 מִצְרִימָה : וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו נִתְּנָה
 רֹאשׁ וּנְשׁוּבָה מִצְרִימָה : ה' וַיִּפֹּל מֹשֶׁה
 וְאֶהְרֹן עַל־פְּנֵיהֶם לִפְנֵי כָל־קְהַל עַד־תֵּת
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : וַיְהִי־שָׁעַ בַּיּוֹם וַיִּכְלַב
 בְּנֵי־יִפְנָה מִן־הַתְּרִים אֶת־הָאָרֶץ קָרְעוּ
 בְּגָדֵיהֶם : וַיֹּאמְרוּ אֶל־כָּל־עַד־תֵּת בְּנֵי־
 יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ
 לְתוֹר אַתָּה טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד :
 שְׁלִישִׁי ה' אִם־חַפֵּץ בָּנוּ יְהוָה וְהִבִּיא אֶתְנוּ
 אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת וּנְתַנָּה לָנוּ אֶרֶץ
 אֲשֶׁר־הִיא זֹבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ : ט אַךְ
 בִּיהוָה אֶל־תְּמַרְדּוּ וְאַתֶּם אֶל־תִּירָאוּ
 אֶת־עַם הָאָרֶץ כִּי לַחֲמֵנוּ הֵם סָר צַלֶּם
 מֵעֲלֵיהֶם וַיְהוּרָה אֶתְנוּ אֶל־תִּירָאֵם :
 יוֹיֹאמְרוּ כָל־הָעַד הַלְרִגּוּם אַתֶּם בְּאֲבָנִים
 וּבְכֹבֹד יְהוָה נִרְאָה בְּאֶהֱל מוֹעֵד אֶל־

כל

בעל הטורים ראש וכו' ע"ז וכן בענל אשר ילכו לפניו אשר איתיות ראש
 ומה בקס אשר מ' יוסף כחן אחר מ' יוס :

כִּלְבֵי יִשְׂרָאֵל : פ יֹא וַיֹּאמֶר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה עַד־אַנָּה יִנְאַצְנִי הָעַם הַזֶּה
 וְעַד־אַנָּה רִאֲיֹאמִינוּ בִּי בְּכָל־
 הַאֲתָת

חרגום

הָרָא לְמִיפֹל בַּחֶרֶב נִשְׁנָא וּמְפֹלָנָא יְהוּן לְבִיזָא הָלָא טַב
 לָנָא הַנְּתוּב לְמַצְרַיִם : ד וַאֲמָרוּ נָבֵר לְאֶחָדְהוּי נְמַנִּי רִישָׁא
 וּנְתוּב לְמַצְרַיִם : ה וּנְפֹל מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן עַל אֶפְיְהוּן קָדְסַם כָּל
 קְהַל כְּנִשְׁתָּא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל : ו וַיְהִי־שָׁעַ בַּר נֹן וַיִּכְלַב בַּר
 יִפְנָה מִן מְאֹלְלוּ יַת אֶרְעָא בְּזַעוּ לְבוּשִׁיהוּן : ז וַאֲמָרוּ לְכָל
 כְּנִשְׁתָּא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימַר אֶרְעָא דִּי עֲבַרְנָא בָּהּ לְאֹלְלָא
 יְתָה טַבָּא אֶרְעָא לְחֶרָא לְחֶרָא : ח אִם רַעוּא בְּנָא קָדְסַם יוֹ
 וַיַּעֲלוּ יְתָנָא לְאֶרְעָא הָרָא וַיְתַנְיָנָה לָנָא אֶרְעָא דְהִיא עֲבַרָא
 חֶלֶב וּדְבַשׁ : ט בְּרָם בְּמִמְרָא דִּי לָא תְמַרְדּוּן וְאַתּוּן לָא
 תִּדְחִלוּן מִן עַמָּא דְאֶרְעָא אֲרִי בִידְנָא מְסִירִין אִינוּן עַד־
 תּוֹקְפִיהוּן מִנְהוּן וּמְכַרָּא דִּי בְּסַעֲרָנָא לָא תִּדְחִלוּן מִנְהוּן :
 י וַאֲמָר כָּל כְּנִשְׁתָּא לְמַרְגָּם יְחִרוּן בְּאֲבָנִיָּא וַיִּקְרָא דִּי
 אֶתְגַּדִּי בְּמִשְׁבֵּן זְמָנָא לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : יא וַאֲמָר יוֹ לְמֹשֶׁה
 עַד אִימְתִי יְהוּן מְרַגְּזִן קְדָמִי עַמָּא הָרִין וְעַד אִימְתִי לָא
 יְהַמְנוּן

רש"י

נמני רישא נשים עלינו מלך ורבותינו פירשו לשון ע"א : ט אל
 המרדו * וטוב ואתם אל תיראו : כי לחמנו הם * נאכלם כלחם :
 סר צלם * מנגס וחוקס כשרים טבהס מתו איוב שהיה מנגין עליהם *
 ד"א ללו של מקום סר מעליהם : יוד לרגום אותם * את יהושע וכלב :
 וכבוד ה' * הענין יוד סס : יא עד אנה * עד היכן : ינאצוני * ירגיוני :
 ככל האחות * כשכיל כל הנסים שעשיתי להם הים להם להאמין
 שהיכולת

הַאֲתוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ: יב אֲבָנֵינוּ
 בְּדָבָר וְאוֹרֵשָׁנוּ וְאֶעֱשֶׂה אֶתְךָ לְגוֹי־
 גְּדוֹל וְעַצוֹם מִמֶּנּוּ: יג וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־
 יְהוָה וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם כִּי־הֵעֲלִית בְּכַחֲךָ
 אֶת־הָעַם הַזֶּה מִקִּרְבּוֹ: יד וְאָמְרוּ אֶל־
 יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת שָׁמְעוּ כִּי־אֵתָהּ
 יְהוָה בְּקִרְבַּי הָעַם הַזֶּה אֲשֶׁר־עִיֵן בְּעֵיֵן
 נִרְאָה י אֵתָהּ יְהוָה וְעַנְנְךָ עֹמֵד עֲלֵהֶם
 וּבַעֲמֹד עֲנַן אֵתָהּ הֵלֶךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם
 וּבַעֲמֹד אֵשׁ לַיְלָה: טו וְהִמַּתְהָ אֶת־
 הָעַם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד וְאָמְרוּ הַגּוֹיִם
 אֲשֶׁר־שָׁמְעוּ אֶת־שִׁמְעֶךָ לֵאמֹר:
 טז מִבְּלַתִּי יִכְלַת יְהוָה לְהַבִּיא אֶת־הָעַם
 הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לְהֵם
 וַיִּשְׁחָטֵם בַּמִּדְבָּר: יז וְעַתָּה וַיִּגְדַּלְנָא
 כַּח אֲדֹנָי כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר: יח יְהוָה

אֶרֶץ

י רבתי

בעל הטורים עין בעין ג' במס' הכא' כי עין בעין יראו בסוכ' ה' גיון עין
 בעין טן בסן' בט"ה ה' א' לראות הסכינה כדכתיב כי לא יראנו
 האדם וחי וזהו סכתב כאן כי עין בעין נראה וסמך ליה וסמך אהל לעת"ל יראו
 ועידין לו' זה ה' קוינו לו' וכן רמז למ"ם עין בעין ממון כדכתיב הכא כי עין בעין
 וסמך ליה וסמך פי' אם יבוי עין בעין מהם שמה ימית ע"ב פירסו ממון: יגדל
 י"ד גדולה לומר אם נסוך י"ם כי נסיונות זכור להם זכות אברהם שסמך אותו
 כי נסיונות:

יְהִמְנוּ בְּמִמְרֵי בְּכָל אֲתִיָּא דִּי עֲבָדִית בִּינִיהוֹן: יב אֲמַחֲיִינוּ
 בְּמוֹתָא וְאִישִׁיצִינוּ וְאֶעֱבִיר יָתְךָ לְעַם רַב וְחִקִּיף מִנְהוֹן:
 יג וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קָדָם יי וַיִּשְׁמְעוּ מִצְרָאִי אָרִי אֶסְקָתָא בְּחִילְךָ
 ית עֲמָא רִדְיוֹן מִבִּינִיהוֹן: יד וַיִּמְרוּן לְיָתִיב אֶרְעָא קְדָא
 דְּשָׁמְעוּ אָרִי אֲתָּ יי דְּשָׁכְנִתְךָ שְׂרִיָּא בְּגוֹ עֲמָא קְדִיוֹ דִּי
 קְעִינִירוֹן חֲזוֹן שְׂכִינַת יְקָרָא בִּי וְעַנְנְךָ מִשִּׁיל עֲלוֹיְהוֹן
 וּבַעֲמִידָא רַעֲנָנָא אֲתָּ מְדַבֵּר קְדַמִּירוֹן בִּימָמָא וּבַעֲמִידָא
 דְּאֶשְׁתָּא בְּלִיָּקִיא: טו וְחִקִּיף ית עֲמָא קְדִיוֹן בְּנִבְרָא חַד
 וַיִּמְרוּן עֲמִמָּיָא דִּי שָׁמְעוּ ית שָׁמַע גְּבוּרְתְךָ לְמִימַר:
 טז מְדַלִּית יוֹכְלָא קָדָם יי לְאֶעֱלָא ית עֲמָא קְדִיוֹן לְאֶרְעָא
 דְּקִיִּים לְהוֹן וְקִטְלִינוּן בְּמִדְבָּרָא: יז וּבְעֵץ סָגִי כְעֵץ חִילָא מִן
 קָדָם יי קָמָא דְּמִלְלָתָא לְמִימַר: יח יי מְרַחֵיק רֵגֵי וּמְסַנֵּי
 לְמַעֲבָר

רש"י

שהיכולת בידי לקיים הבטחתי: יב ואורישנו * כתרנומו תרוכין ואם
 תאמר מה אעשה לשכועת אבות ואעשה אותך לגוי גדול שאתה
 מזרעם: יג ושמעו מצרים * ושמעו את אשר תהרגם * כי משמש
 בלשון אשר שהם ראו אשר העלית בכחך הגדול אותם מקרבם
 וכשישמעו שאתה הורגם לא יאמרו שחטאו לך אלא יאמרו שכנגדם
 יכולת להלחם אבל כנגד יושבי הארץ לא יכולת להלחם וזו היא:
 יד ואמרו אל יושב הארץ הזאת * כמו על יושב הארץ הזאת ומה יאמרו
 עליהם ומה שאמרו בסוף הענין מבלתי יכולת ה' בשביל ששמעו כי
 אתה ה' שוכן בקרבם ועין בעין אתה נראה להם והכל בדרך חסד ולא
 הכירו בך שנתקם אהבתך מהם עד הנה: טו והמתה את העם הזה
 כאיש אחד * פתאום ומתוך כך יאמרו הגוים אשר שמעו את שמעך
 ונו': טז מבלתי יכולת ונו' * לפי שיושבי הארץ חזקים וגבורים ואינו
 דומה פרעה לשלשים וא' מלכים זאת יאמרו על יושב הארץ הזאת
 מבלתי יכולת שמתוך שלא היה יכולת בידו להביאם שחטם: ויבלת *
 שם דבר הוא: יז יגדל נא כח ה' * לעשות דבורך: כאשר דברת לאמר *
 מהו הדבור: ח"י ה' ארץ אפים * ללדיקים ולרשעים * כשעלה משה
 למרום מלאו משה להקב"ה שהיה יושב וכונת ה' ארץ אפים אמר לו
 ללדיקים אמר לו הקדוש ב"ה אף לרשעים אמר לו רשעים יאבדו אמר
 לו חייך שאתה לריך לדבר * כשחטאו ישראל בעגל ובמרנלים נחפז
 בכירב 9 ט משה

אֶרֶץ אַפִּים וְרֵב־חֶסֶד נִשְׂא עֵינַי וּפָשַׁע
 וְנִקְהָ לֹא יִנְקָה פֶקֶד עֵינַי אֲבוֹת עַל-
 בָּנִים עַל-שְׁלֵשִׁים וְעַל-רִבְעִים: יט: סִלַּח
 נָא לְעֵינַי הָעַם הַזֶּה כַּגְּדֹל חֶסֶדְךָ וְכַאֲשֶׁר
 נִשְׂאתָה לְעַם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד-הַנֶּה:
 כ: וַיֹּאמֶר יְהוָה סִלַּחְתִּי כְדַבְרְךָ: כֹּה וְאוֹלָם
 חִי־אֲנִי וַיִּמְלֵא כְבוֹד־יְהוָה אֶת-כָּל-
 הָאָרֶץ: רביעי כב כִּי כָל-הָאֲנָשִׁים
 הַרְאִים אֶת כְּבֹדִי וְאֶת-אֲתֹתַי אֲשֶׁר-
 עָשִׂיתִי בְּמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָּר וַיִּנְסוּ
 אֹתִי זֶה עֵשֶׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ
 בְּקוֹלִי: כג אִם-יִרְאוּ אֶת-הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבוֹתָם וְכָל-מְנַאֲצֵי
 לֹא יִרְאוּהָ: כד וְעַבְדִּי כָל־עַקֵּב
 הִיתָה רוּחַ אַחֲרַת עַמּוֹ וַיִּמְלֵא אַחֲרֵי
 וְהִבִּיאתִיו אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-בָּא שָׁמָּה
 וְזָרְעוּ יוֹרְשָׁנָה: כה וְהָעֵמֶלְקִי וְהַכְּנַעֲנִי
 יוֹשֵׁב בְּעֵמֶק מַחֲרַת פָּנּוּ וְסָעוּ לְכֶם

המדבר

בעל הטורים כגדל ב' כח' הכא' וידיך כגדל זרועך הוחר בני תמיתם
 זה"ש ב' ברכסים לישראל משה ודוד טובים עמדו סודעל
 להקבל עושים: וירושנה ה' כח' וידיך כח' ה' וירושנה שלח היה יכוו
 להוריסה אלמלא סה' הוריסם מפניו:

למעבר טבון שביקל לענין ולמזור פלח לדתיבין ראורייתיה
 ודלא תיבין לא מזכי מסער חובי אבהן על בגין מרדין
 על בר תליתאי ועל בר רביעאי: יט שבוק בען לחובי
 עמא הרין בסניאור טבוקד וכמא שבקת לעמא הרין
 ממצרים ועד בען: כ ויאמר יי שבקית כפרתמך:
 כא וברם קיים אנא ומקיא יקרא בני ית בר ארעא:
 כב ארי כל גובריא רחוו ית יקרי ונת אתותי די עבדית
 במצרים ובמדברא ונסיאו קדמי דנן עשר זמנין ולא קפירו
 בממרי: כג אם יחזון ית ארעא דקנימית לאכבתרוון וכל
 דארדיוו קדמי לא יחוננה: כד ועבדי כלב חרף בתורה
 רוח אחרתי עמיה ואשלם בתר בחלתי ואעיריניה לארעא
 דעאל לתמן וכנחתי יתרכוננה: כה ועמלקארה וכנענארה
 יתיב במשקרא מחר אתפנו וטולו לכוון למדברא ארח ימא

דסוף

רשי

משה לפניו בארץ אפים * אמר לו הקב"ה והלא אמרת לי לצדיקים
 אמר לו והלא אמרת לי חף לרשעים: ונקה * לשבים: לא ינקה *
 לשאינן שבים: כ כדברך * בשביל מה שאמרת פן יאמרו מבלתי יכולת
 ה': כא ואולם * כמו הכל זו אעשה להם: הי אני * לשון שבועה כשם
 שאני חי וכבודי ימלא את כל הארץ כך הקיים והס כי כל האנשים
 הרואים וגו': כב וינסו * כמשמעו: זה עשר פעמים * שנים בים ושנים
 במן ושנים בשליו וכו' כדאיתא במסכת ערכין: כג אם יראו את הארץ
 הרי זה מקרא מסורס חי אני כי כל האנשים אם יראו את הארץ וכבדי
 ימלא את כל הארץ שלא יתחלל שמי במגפה הזאת לאמר מבלתי
 יכולת ה' להביאם שלא אמיתם פתאום כאיש אחד אלא באיחור ארבעים
 שנה מעט מעט: אם יראו * לא יראו: כד רוח אחרת * שתי רוחות אחת
 דפה ואחת בלב למרגלים אמר אני עמכם בעזה ולבו היה לומר האמת
 ועל ידי כן יהיה כוח להשתקס כמו שנאמר ויהם כלב שהיו סבורים
 שיאמר כמותם זהו שנאמר בספר יהושע ואשיב אותם דבר כאשר עש
 לבני ולא כאשר עש פי: וימלא אחרי * וימלא את לבו אחרי * וזה
 מקרא קצר: אשר בא שמה * חברון נתתן לו: יירישנה * כתרנומו
 יתרכונה יורישו את הענקים ואת העם אשר בה ואין לתרגמו יתוה
 אלא במקום יירשנה: כה והעמלקי וגו' * אם תלכו שם יתרגו אתכם
 מאחר

הַמְדַבֵּר דְרָךְ יִסְסוּף : פ כו וַיְדַבֵּר
 יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר: כז עַד־
 מָתִי לַעֲדָה הַרְעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הִמָּה
 מַלְיָנִים עָלַי אֶת־תְּלִנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 אֲשֶׁר הִמָּה מַלְיָנִים עָלַי שְׁמַעְתִּי: כח אָמַר
 אֱלֹהִים חִי־אֲנִי נְאֻם־יְהוָה אִם־לֹא כַּאֲשֶׁר
 דִּבַּרְתֶּם בְּאָזְנֵי בְּן אֶעֱשֶׂה לָכֵם :
 כט בַּמְדַּבֵּר הַזֶּה יִפְלוּ פְגַרְיֶכֶם וְכָל־
 פְּקָדֵיכֶם לְכָל־מַסְפְּרֶכֶם מִבְּנֵי עֲשָׂרִים
 שָׁנָה וּמַעֲלָה אֲשֶׁר הִלִּינְתֶם עָלַי: ל אִם־
 אַתֶּם תִּכְאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי
 אֶת־יְדֵי לִישָׁבַן אַתְּכֶם בָּהּ כִּי אִם־כָּלֵב
 בֶּן־יִפְנֶה וַיְהוֹשִׁעַ בֶּן־נֹון : לא וְטַפְּכֶם
 אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם לִבּוֹ יִהְיֶה וְהִבִּיֵאתִי אֹתָם
 וַיִּדְעוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר מְאַסְתֶּם בָּהּ :
 לב וּפְגַרְיֶכֶם אַתֶּם יִפְלוּ בַּמְדַּבֵּר הַזֶּה :
 לג וּבְנֵיכֶם יִהְיוּ רְעִים בַּמְדַּבֵּר אַרְבַּעִים
 שָׁנָה וְנִשְׂאוּ אֶת־זְנוּתֵיכֶם עַד־תֵּם
 פְּגַרְיֶכֶם

בעל הטורים והביאתי יוד יתירה שביא אותם אל הארץ שנקדשה בי'
 קדושה: ופגריכם אתם פי' כאשר אתם בכריתותכם כן
 קשכו עמכם וקמותו :

דסוף: כו ומלל יי עם משה ועם אהרן למימר: כז עד
 אימתי לכנשתא בישתא הדיא דאינון מתרעמין עלי ית
 הורעמת בני ישראל דאינון מתרעמין עלי שמיע קדמי:
 כח אימר להון קיום אנא אמר יי אם לא כמא דמקלתון
 קדמי בן אעביד לכון: כט במדברא הדין ופלו פגריכו
 וכל מנניכו לכל חושבנכו מבר עשרין שנין ולעילא
 דאתרעמתון עלי: ל אם אתון תעלו לארעא הקימית
 בממרי לאשראה יתכוון בה אלהן כלב בר יפנה ויהושע
 בר נון: לא וטפכון די אמרתון לביא יהי ואעיר יתהון
 וידעון ית ארעא הקמתון בה: לב ופגריכו דלכו ופלו
 במדברא הדין: לג ובניכו יהון מאתרין במדברא ארבעין
 שנין ויקברון ית חוביכו עד דיסופון פגריכו במדברא:
 במנין

רש"י

מאחר שאיני עמכם: מחר פנו לאחורכם וסעו לכם וגו': כז לעדה
 הרעה וגו' אלו המרגלים מכאן לעדה שהיא עשרה: אשר המה
 מלינים: את ישראל עלי: את תלנות בני ישראל אשר המה מלינים
 המרגלים מלינים אותם עלי שמעתי: כח הי אני: לשון שבועה:
 אם לא כן אעשה: כככול איני חי: כאשר דברתם: שבקשתם
 ממניא במדבר הזה לו מתנו: כט וכל פקודיכם לכל מספרכם
 כל הנמנה לכל מספר שאתם נמנין בו כגון לצאת ולבא לצבא
 ולתת שקלים כל המנויים לכל אותן מספרות ימותו ואלו הן מבין
 עשרים שנה וגו' להוציא שבטו של לוי שאין פקודיהם מבין עשרים:
 רב ופגריכם אתם: כתרנומו לפי שדבר על הבנים להכניסה לארץ
 ובקש לומר ואתם תמותו נופל לשון זה כאן לומר אתם: לג ארבעים
 שנה: לא מת אחד מהם פחות מבין ששים לכך נגזר ארבעים כדי שיהיו
 אותן של בני עשרים מגיעין לכלל ששים ושנה ראשונה היתה בכלל
 ואע"פ שקדמה לשילוח המרגלים לפי שמשעשו את העגל עלתה
 גזרה זו במחשבה הלא שהמתין להם עד שתתמלא סאתם וזה שנאמר
 וביום פקדי במרגלים ופקדתי עליהם חטאתם ואף כאן נאמר תשא את
 עונותיכם שתי עונות של עגל ושל תלונה וחשב להם במנין חייהם
 מקצת שנה ככולה וכשנכנסו לשנת ששים מתו אותם של בני עשרים:

ונשא

פְּגַרְיִכֶם בַּמִּדְבָּר : לֹא בַמִּסְפָּר הַיָּמִים
 אֲשֶׁר־תֵּרַתֶּם אֶת־הָאָרֶץ אַרְבַּעַיִם יוֹם
 וְשָׁנָה יוֹם לְשָׁנָה תִּשְׂאוּ אֹתִי־
 עֹנֹתֵיכֶם אַרְבַּעַיִם שָׁנָה וַיִּדְעַתֶּם אֶת־
 תְּנוּאָתִי : לֹא אֲנִי יְהוָה דְּבַרְתִּי אִם־לֹא
 זֹאת אֵעֱשֶׂה לְכָל־הָעֵדָה הַרְעָה הַזֹּאת
 הַנוֹעֲדִים עָלַי בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתְמוּ וְשֵׁם
 יִמְתּוּ : לֹא וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׁלַח מִשֵּׁה
 לְתוֹר אֶת־הָאָרֶץ וַיֵּשְׁבוּ וַיִּלְוּנוּ עָלָיו
 אֶת־כָּל־הָעֵדָה לְהוֹצִיא דְבַר־עַל־הָאָרֶץ :
 לֹא וַיִּמְתּוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצְאֵי דְבַר־הָאָרֶץ
 רָעָה בַּמִּגְפָּה לִפְנֵי יְהוָה : לֹא וַיְהִי־שַׁעַ
 בְּיַנּוֹן וּכְלָב בֶּן־יִפְנָה חָיו מִן־הָאֲנָשִׁים
 הַהֵם הַהֹלְכִים לְתוֹר אֶת־הָאָרֶץ :
 עַל וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
 אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם מְאֹד :
 מ וַיֵּשְׁבֻם בְּבִקְרָוּיָם וַיַּעֲלוּ אֶל־רֹאשֵׁי־הָהָר
 לֵאמֹר הִנֵּנוּ וְעַלֵּינוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־
 אָמַר יְהוָה כִּי חָטֵאנוּ : מֵא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה

וילינו ק

למה

לְמָה זֶה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־פִּי יְהוָה
 וְהוּא

תרגום

לֹא בַמְנִיחַ יוֹמָא דְאַלְלָתוֹן יֵרֵת אַרְעָא אַרְבַּעַיִן שָׁנִין יוֹמָא
 לְשָׁתָא יוֹמָא לְשָׁתָא תִקְבְּלוֹן יֵת חוֹבִיכוֹן אַרְבַּעַיִן שָׁנִין
 וְהִדְעוֹן יֵת דְאַתְרַעְמַתוֹן עָלַי : לֹא אֲנָא יֵי גֹרִית בְּמַמְרֵי אִם
 לֹא דֵא אַעֲבִיד לְכָל כְּנִשְׁתָּא בְּשָׁתָא הָדֵא דְאַזְדַּמְנוּ עָלַי
 בַּמִּדְבָּרָא הַדִּין וְסוּפוֹן וְתַמְן יִמּוּתוֹן : לֹא וְגַבְרֵא דִי שָׁלַח
 מִשֵּׁה לְאַלְלָא יֵרֵת אַרְעָא וְתִבּוּ וְאַרְעִימוּ עֲלוֹהֵי יֵת כָּל
 כְּנִשְׁתָּא לְאַפְקָא שׁוּם בֵּישׁ עַל אַרְעָא : לֹא וּמִירוֹ גַבְרֵא
 דְאַפִּיקוּ שׁוּם בֵּישׁ עַל אַרְעָא כְּמוֹתְנָא קָדָם יֵי : לֹא וַיְהִי־שַׁעַ
 בְּר נוֹן וּכְלָב בְּר יִפְנָה אֶתְקִימוּ מִן גַּבְרֵא הָאִינוֹן דְאַזְלוּ
 לְאַלְלָא יֵת אַרְעָא : מַל וּמְלִיר מִשֵּׁה יֵת פְּהַגְמִיָּא הָאֵלֶּין
 לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאַתְאַבְּלוּ עִמָּא לְחַדָּא : מ וַאֲקִדְיִמוּ בְצַפְרָא
 וּסְלִיקוּ לְרֵישׁ טוֹרָא לְמִימְרָא הָא אֲנַחְנָא סְלִקִּין לְאַתְרָא דִי
 אָמַר יֵי אֲרִי חֲבָנָא : מֵא וַאֲמַר מֹשֶׁה לְמָה דְגַן אַתּוֹן עֹבְרִין
 עַל

רשי

ונשאו את זנותיכם * כתרגומו ויקבלון ית חוביכון : לך את תנואתי *
 שהניאותם את לבבכם מאחרי : תנואתי * לשון הסרה כמו כו הניא
 אביא אותם : לו וישבו וילינו עליו * וכששבו מתור הארץ הרעימו
 עליו : כל העדה * בהולאת דבת אותן האנשים וימתו כל הולאת
 דבה לשון מינוך דברים שמלקיחים לשונם לאדם לדבר בו כמו דובב
 שפתי ישנים ישנה לטובה וישנה לרעה לכך נאמר כאן מויליחי דבת
 הארץ רעה שיש דבה שהיא טובה : דבה * פרלי"רש בלעז : לו במגפה
 לפני ה' * בלאתה מיתה ההגונה להם מדה כנגד מדה הם חטאו בלשון
 וכשתרבב לשונם עד טבורס ותולעים יוצאים מלשונם ובאין לתוך
 טבורס לכך נאמר במגפה ולא במגפה וזהו לפני ה' בלאתה הראויה להם
 על פי מדותיו של הקדוש ב"ה שהוא מודד מדה כנגד מדה : לך ויהושע
 וכלב חיו * מה תלמוד לומר חיו מן האנשים ההם אלא מלמד שנטלו
 חלקם של מרגלים בארץ וקמו תחתיהם לחיים : מֵא אל ראש הדר * היא
 הדרך

והוא לא תצלה : ^{מב} אל־תֵּעָלוּ כִּי אִין
 יהוה בקרבכם ולא תנגפוּ לפני איביכם :
^{מב} כי העמלקי והכנעני שם לפניכם
 ונפלתם בחרב כי־עַרְבֵי־בֶן־שִׁבְתָם
 מאחרי יהוה ולא־יהיה יהוה עמכם :
^{מד} ויעפלו לעלות אל־ראש ההר וארון
 ברית־יהוה ומשה לא־משו מקרב
 המחנה : ^{מה} וירד העמלקי והכנעני
 הישב בהר ההוא ויבוס ויכתום עַרְב־
 החרמה : ^{פ טו} וידבר יהוה אל־
 משה לאמר : ^כ דבר אל־בני ישראל
 ואמרת אליהם כי תבאו אר־ארץ
 מושבת־יכם אשר אני נהגן לכם :
^ג ועשיתם אשה ליהוה עלה ארזכה
 לפלא־נדר או בנדבה או במעדיכם
 לעשות ריח ניחח ליהוה מן־הבקר
 או מן־הצאן : ^ד והקריב המקריב קרבנו
 ליהוה בפשט אחרון לבר עמ"ש

בעל הטורים ויעפלו (מלא) גי' בלשון דרובא מ"ד מן המעבילים ביה :
 ועשיתם אשה סמך פ' נסכים למלחמה וכן בסוּחם אשר יבא
 לנסיכם סמך מיד פרשת קרבנות :

ליהוה מנחה סלת עשורון בלור
 ברבעית ההין שמן : ^ס ויין לנסך
 רביעית

הרנום

על גזירת ממרא דיי והיא לא תצלה : מב לא תסקון ארי
 לית שכנא דיי ביניכון ולא תפברון קדם בעלי דבביכון :
 מב ארי עמלקאה וכנענאה חמן קרמיכון ותפלון בתרבא
 ארי על כז תבתון מבתר פולחנא דיי ולא יהי ממרא דיי
 בסערבון : מד וארשעו למיסק לביש טורא וארון קיימא
 דיי ומשה לא ערו מנו משריתא : מה ונחרת עמלקאה
 וכנענאה דיתבי בטורא והוא ומחונון ושרדינון ער הרמה :
 * ומליל יי עם משה למימר : כ מליל עם בני ישראל
 זתימר לריון ארי תיעלון לארע מותבניכון די אנא יתיב
 לכון : ג ותעברון קורבנא קדם יי עלתא או נכסת קודשא
 לאפרשא נדרא או בנדבה או במעדיכון למעבר
 לאתקבלא ברעוא קדם יי מן הורי או מן ענא : ד ויקריב
 דמקריב קורבניה קדם יי מנחתא סולתא עשורנא דפילא
 ברבעות הינא משחא : ה וחמרא לנסכא רבעות הינא
 תעביר

רש"י

הדרך העולה לה"י : מא והיא לא תצלה * זו שאתם עושים לא תצלה :
 מב כי על כן שבתם * כלומר כי זאת תבא לכם על אשר שבתם ונו' :
 מד ויעפלו * לשון חוזק וכן הנה עפלה אינו ריש בלעז לשון עזות וכן
 עופל בת ליון עופל וכתן * ומדרש תנחומא מפרשו לשון אופל הלכו
 חשכים שלא כרשות : כה ויכתום * כמו וכתום אותו עמון מכה אחר
 מכה : ער הרמה * שם המקום נקרא על שם המאורה : ג ועשיתם
 אשה * הין זה זווי אלה כשתבאו שם ותעלה על לבכם לעשות אשה
 לה' : ריח ניחח * נחת רוח לפני : לפלא נדר או בנדבה ונו' * או שתעשו
 האשה בשביל חובת מועדיכם שחייבתי אתכם לעשות במועד :
 ד והקריב המקריב * תקריבו נסכים ומנחה לכל בהמה המנחה כליל
 והשמן

רביעית ההין תעשה על העלה או
 לזבח לכבש האחד: ^י או לאיל תעשה
 מנחה סלת שני עשרונים כלולה
 בשמן שלשית ההין: ^י ויין לנסך
 שלשית ההין תקריב ריחניחה
 ליהוה: ^ט חמישי וכי תעשה בן בקר עלה
 או זבח לפלא נדר או שלמים ליהוה:
^ט והקריב על בן הבקר מנחה סלת
 שלשה עשרונים כלול בשמן חצי ההין:
^י ויין תקריב לנסך חצי ההין אשה
 ריחניחה ליהוה: ^י כבה יעשה לשור
 האחד או לאיל האחד או לשה
 בכבשים או בעזים: ^י כמספר אשר
 תעשו כבה תעשו לאחד כמספרם:
^{יג} כל האזרח יעשה ככה את אלה
 להקריב אשה ריחניחה ליהוה: ^{יד} וכי
 יגור אתכם גר או אשר בתוככם
 לדרתיכם ועשה אשה ריחניחה ליהוה
 כאשר תעשו בן עשה: ^{טו} הקהל חקת

אחת

אחת לכם ולגר הגר חקת עולם
 לדרתיכם ככם פגר יהיה לפני יהוה:

תורה

תרגום

תעביר על עלתא או לנכסת קודשיא לאמרא חד: ^י או
 לדכרא העביר מנחתא סולתא תרין עשרונין דפילא במשח
 תלתות הינא: ^י וחמרא לנסכא תלתות הינא תקריב
 לאתקבלא ברעוא קדם: ^י ח וארי העביר בר תירי עלתא
 או נכסת קודשיא לאפרשא נדרא או נכסת קודשיא קדם
^י: ^ט ויקרב על בר תירי מנחתא סולתא תלתא עשרונין
 דפיל במשח פלגות הינא: ^י וחמרא תקריב לנסכה פלגות
 הינא קורבן דמתקבל ברעוא קדם: ^י: ^י כדיו ותעביר
 לתורא חד או לדכרא חד או לאימר באמריא או בעווא:
 יב במגן די תעברון כדיו תעברון לחד כמניניהון: ^{יג} כל
 יציבא ועביר כדיו גר אליו לקרבא קורבן דמתקבל
 ברעוא קדם: ^{יד} וארי יתניר עמכון גירא או די ביניכון
 לדריכון ועביר קורבן דמתקבל ברעוא קדם: ^{טו} כמא די
 תעברון בן יעביר: ^{טו} קהרא קיימא חד לבון ולגיוורא
 דאתנייר קיים עלם לדריכון כותכון בגיוורא יהו קדם: ^י

אוריתא

רשי

והשמן נכלל בתוכה והיון לספלים כמו שטינו במסכת סוכה:
 ה לכבש האחד * על כל האמור למעלה הוא מוסב על המנחה ועל
 השמן ועל היין: ^י או לאיל * ואם איל הוא * ורבותינו דרשו או לרבות
 את הפלגס לנסכי איל: ^י יוד אשה ריח * אינו מוסב לא על המנחה והשמן
 אבל היין אינו אשה שאינו ניתן על האש: ^{יא} או לשה * בין שהוא בכבשים
 בין שהוא בעזים כבש ושה קרויים בתוך שנתן איל בין שלשה עשר חדש
 ויום אחד: ^{יב} כמספר אשר תעשו * כמספר הבהמות אשר תקריבו
 לקרבן ככה תעשו נככים לכל אחד מהם: ^{יג} כמספרם * של בהמות
 כמספרם של נככים: ^{טו} ככם כגר * כמותכם כן גר וכן דרך לשון
 עברית

טו תורה אחת ומשפט אחד יהיה לכם
 ולגר הגר אתכם: פ ששי ויודבר יהוה
 משה לאמר: יט דבר אל בני ישראל
 ואמרת להם בבאכם אל הארץ
 אשר אני מביא אתכם שמה: יט והיה
 באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה
 ליהוה: כראשית ערסותכם חלה תרימו
 תרומה בתרומת גרן בן תרימו אתה:
 כא מראשית ערסותיכם תתנו ליהוה
 תרומה לדרתיכם: ס ככ וכי תשגו
 ולא תעשו את כר המצות האלה
 אשר דבר יהוה אל משה: כג את כל
 אשר צוה יהוה אליכם ביד משה מן
 היום אשר צוה יהוה והלאה לדרתיכם:
 כד והיה אם מעיני העדה נעשתה
 לשננה ועשו כר העדה פר בן בקר
 אחד

רש"י

עברית כגון ה' כארץ מצרים כן ארץ מצרים כמון כעמי
 כעמך: יח בבואכם אל הארץ: משונה ביהוה זו מכל ביהוה שבתורה
 שצבולן נאמר כי תבא לפיכך כולן למדות זו מזו וכיון שפרט
 לך באת מהן שאינה אלא לאחר ירושה וישיבה חף כלן כן אכל זו
 נאמר

טו אזביתא תרא ודינא תר ויהי לכון ולגיריא דיתגירון
 עמכון: יז ומליל יי עם משה למימר: יח מליל עם בני
 ישראל ותימר להון במיעלכון לארעא די אנא מעיל יתכון
 לתמן: יט ויהי במיכלכון מלחמא דארעא תפרשון
 אפרשותא קדם יי: כ ריש אצורכון חלתא תפרשון
 אפרשותא כמא דמפרשין מן אדרא בן תפרשון יתה:
 כא מריש אצורכון תתנו קדם יי אפרשותא לדרכון:
 כב וארי תשתלון ורא תעבדון ית כל פקודיא האליו די
 מליל יי עם משה: כג ית כל די פקיד יי לותכון בקרא
 דמשה מן יומא די פקיד יי ולחלא לדרכון: כד ויהי אם
 מעיני כנשתא אתעבדת לשרו ויעבדון כל כנשתא תור

בר

רש"י

נאמר בה בבואכם משנכנסו בה ואכלו מלחמה נתייבוי בחלה:
 כ ראשית ערסותיכם * כשתלושו כדי ערסותכם שאתם רגילין ללוש
 במדבר וכמה היא וימודו בעומר עומר לנגלת תרימו מראשיתה
 כלומר קודם שתאכלו ממנה ראשית חלקה חלה אחת ממנה תרימו
 תרומה לשם ה': חלה * טורטיו"ל בלעז: בתרומת גורן * שלא נאמר בה
 שיעור ולא בתרומת מעשר שנאמר בה שיעור אבל חכמים נתנו שיעור
 לבעל הבית אחד מעשרים וארבעה ולנחתום אחד מארבעים ושמונה:
 כא מראשית ערסותיכם * למה נאמר לפי שנאמר ערסותיכם שומע
 הני ראשונה שבערסות תלמוד לומר מראשית מקצתה ולא כולה:
 תתנו לה תרומה לפי שלא שמענו שיעור חלה נאמר תתנו שיהא בה
 כדי נתינה: כב וכי תשגו ולא תעשו וגו' * ע"א היה בכלל המצות
 שהצבור מביאין עליה פר והרי הכתוב מושיהא כאן מכללה לידון בפר
 לעולה ושעור לחטאת: וכי תשגו וגו' * בע"א הכתוב מדבר או אינו
 חלה באת מכל המצות תלמוד לומר את כל המצות האלה מצוה אחת
 שהיא ככל המצות מה העובר על כל המצות פורק עול ומפר ברית
 ומגלה פנים חף מצוה זו פורק בה עול ומפר ברית ומגלה פנים והיו
 זו ע"א: אשר דבר ה' אל משה * הכי ולא יהיה לך מפי הנבונה
 שמענוס אחת דבר אלהים שמים זו שמענו: כל את כל אשר צוה וגו' *
 מגיד שכל המודה בע"א ככופר בכל התורה כולה ובכל מה שנתבאו
 הנביאים שנאמר למן היום אשר צוה ה' והלאה: כד אם מעיני העדה
 נעשתה לשננה * אם מפי עיני העדה נעשתה עבירה זו על ידי שונג

שצננו

אֶחָד לְעֵלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה וּמִנְחָתוֹ
 וּנְסָכוֹ כַּמִּשְׁפֵּט וּשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד
 לַחֹטֶת : כס וּכְפָר הַכֹּהֵן עַל־כָּל־עֲדַת
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִסְלַח לָהֶם כִּי־שָׁגְגָה הוּא
 וְהֵם הֵבִיאוּ אֶת־קָרְבָּנָם אִשָּׁה לַיהוָה
 וַחֲטָאתָם לִפְנֵי יְהוָה עַל־שִׁגְגָתָם :
 כו וְנִסְלַח לְכָל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְגֵר
 הַגֵּר בְּתוֹכָם כִּי לְכָל־הָעַם בִּשְׁגָגָה : ס
 שְׂבִיעִי כז וְאִם־נִפְשׁ אַחַת תַּחֲטָא בִּשְׁגָגָה
 וְהִקְרִיבָהּ עֹז בַת־שָׁנֹתָה לַחֲטָאתָ :
 כח וּכְפָר הַכֹּהֵן עַל־הַנֶּפֶשׁ הַשֹּׁגְגָת
 בַּחֲטָאתָה בִּשְׁגָגָה לִפְנֵי יְהוָה לְכַפֵּר
 עָלָיו וְנִסְלַח לוֹ : כט הַאֲזִרָה בְּבִנְיָיִשְׂרָאֵל
 וּלְגֵר הַגֵּר בְּתוֹכָם תּוֹרָה אַחַת יְהִי
 לָכֶם לַעֲשֵׂה בִּשְׁגָגָה : ל וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־
 תַּעֲשֶׂה בְיַד רֵמָה מִן־הָאֲזִרָה וּמִן־הַגֵּר
 אֲתִיְהוֶה הוּא מִגֵּרְךָ וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ
 הַהוּא מִקְרָב עַמָּה : לא כִּי דְבַר־יְהוָה
 בָּזָה וְאֶת־מִצְוֹתוֹ הִפְרָה הִכְרַתָּ תִכְרַת

הכר א ה בלא מפיך

הנפש

הַנֶּפֶשׁ הַהוּא עֹנָה בָּהּ : פ לב וַיְהִי
 בְּנֵי

ה בלא מפיך

תרגום

בר תורי חר לעלתא לאתקבלא ברענא קדם יי ומנחתיה
 ונסכיה כדחיו וצפיר בר עיוי חר לחטאתא : כה ויכפר
 כהנא על כל כנשתא דבני ישראל וישתביק להון ארי
 שלוחא היא ואינון איתואו ית קורבניהון קורבנא קדם יי
 וחובההון קדם יי על שלותהון : כו וישתביק לכל כנשתא
 דבני ישראל ולגיוריא דיתגירון ביניהון ארי לכל עמא
 בשלוחא : כז ואם אנש חר ייחוב בשלו ויקרב עיוא בת
 שתא לחטאתא : כח ויכפר כהנא על אנש דאשתלי
 כמחביה בשלו קדם יי לכפרא עלוהי וישתביק ליה :
 כט וציבא כבני ישראל ולגיוריא דיתגירון ביניהון אורייתא
 חרא יהי לבון לדועבד בשלו : ל ואנש דיעביד בריש
 גלי מן ציבא ומן גיוריא קדם יי הוא מרגי וישתיצי
 אנשא ההוא מגו עמיה : לא ארי פתגמא דיי בסר ירת
 פקודוהי אשגו אשתיצאה וישתיצי אנשא ההוא חוביה ביה :

והו

דש"י

שנגנו וסורו על אחת מן העבודות שהיא מותרת לעבוד ע"א בכך :
 לחטת חסר חלף שאינו כשאר חטאות שכל חטאות שבתורה הכולות
 עם עולה החטאות קודמות לעולה שכלומר ואת השני ועשה עולה
 וזו עולה קודמת לחטאת : כה הביאו את קרבנם לפני ה' זה האמור
 בפרשה הוא פר העולה שכלומר חטה לה' : וחטאתם זה השעיר :
 כז החטא בשגגה כע"א : עז בת שנתה שחר עבירות יחיד מביא
 כשבה או שעירה וזו קבע לה שעירה : ל ביד רמה כמזיד : מגרף
 מחרף כמו וסיתה חרפה ונדופה אשר גדפו נערו מלך אשור ועוד
 דרשו רבותינו מכאן למצדך אתה שסוף בכרת : לא דבר ה' הושרת
 ע"א מפי הנבונה והסחר מפי משה : עונה בה בזמן שעונה כה
 עלא

בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מִקְשֵׁשׁ
 עֲצִים בַּיּוֹם הַשֵּׁבֶת : לֵב וַיִּקְרִיבוּ אֹתוֹ
 הַמִּצְאִים אֹתוֹ מִקְשֵׁשׁ עֲצִים אֶל־מֹשֶׁה
 וְאֶל־אַהֲרֹן וְאֵל כָּל־הָעֵדָה : לֹא וַיִּגִּיחוּ
 אֹתוֹ בַּמִּשְׁמַר בִּי לֹא פָרַשׁ מֵהַיַּעֲשֵׂה
 לוֹ : ס לֹא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה מוֹת
 יוֹמַת הָאִישׁ רְגוּם אֹתוֹ בְּאֲבָנִים כָּל־
 הָעֵדָה מֵחוּץ לַמַּחֲנֶה : לו וַיִּצְיֵאוּ אֹתוֹ
 כָּל־הָעֵדָה אֶל־מֵחוּץ לַמַּחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ
 אֹתוֹ בְּאֲבָנִים וַיָּמָת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 אֶת־מֹשֶׁה : פ מִפְטוּר לו וַיֹּאמֶר יְהוָה
 אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר : לֹא דַבֵּר אֶל־בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצֵת
 עַל־כַּנְפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתַנוּ עַל־
 צִיצֵת הַכַּנָּף פְּתִיל תְּכֵלֶת : טל וְהָיָה
 לָכֶם

בעל הטורים סניך מקושש למנדף לומר לך שבזמן א' היו כדאיתא בחולין
 פ"ק ומכני שבנת חמור כע"ז סניך לבס פרשת צוה ססקולה
 ג"כ ככל המצות דמקוב וזכרתם את כל מצות ה' כל מצות ה' עולה קרי"א אכני ולא
 יהיה לך משי הבנורה שמענוס : ועשו לבס צוה אמר הקב"ה אני רוצה שתקויו
 מעוטפים כמלאכים לבוש הכדים וכאשר ראית אותי מעוטף לכן צוה בתכלת שדומה
 לרקיע ולכסא הכבוד :

לָכֶם לְצִיצֵת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם
 אֵת

בעל הטורים וראויקס (ע"ת) גי' ציצית ציוס : וראויקס אוקו וזכרתם כפוב
 זכורה כזוכת לכן צוה לעשות ד' ציויות עד' ככפות הנגד סככל
 מקום סיפס וזכור ובכל א' ה' קשרים כדי שזכור לה' חומשי תורה ויש בכל ה' סמוכה
 חוטין סומכט מעטות פצירה בח' אברים במרגוליוס את האדם לעבירה ואלו הם אזניס
 עיניס פה חוטס ידיס רגליס הערוס וכל :

הרגום

לֵב וַהֲוּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּרָא וַאֲשַׁכְּחוּ זָכַר כִּד מַנְבֵּב אַעִין
 בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא : לֵב וַקְרִיבוּ יְתִיבָא דְאֲשַׁכְּחוּ יְתִיבָא כִּד מַנְבֵּב
 אַעִין לִנְת מִשָּׁה וְלִנְת אַהֲרֹן וְלִנְת כָּל כְּנִשְׁתָּא : לֹא וַאֲסֵרוּ
 יְתִיבָא בְּבִירָא מִטְרָא אַרְבִּי לֹא אֶתְפָּרַשׁ לְרוּז מַה דִּיעֲבָדוּן
 לִיבָא : לֹא וַאֲמַר וַיִּי לְמִשָּׁה אֶתְקַטְלָא יִתְקַטִּיל זָכַרָא רְגוּמו
 יְתִיבָא בְּאֲבָנִיָּא כָּל כְּנִשְׁתָּא מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא : לו וַאֲפִיקוּ
 יְתִיבָא כָּל כְּנִשְׁתָּא לְמִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא וּרְגְמוּ יְתִיבָא בְּאֲבָנִיָּא
 וַמִּית בְּמָא דְפִקִּיד וַיִּי יְת מִשָּׁה : לו וַאֲמַר וַיִּי לְמִשָּׁה לְמִימַר :
 לֹא מְלִיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְרוּז וַיַּעֲבָדוּן לְרוּז
 כְּרוּסְפָדִין עַל כַּנְפֵי בְּסוּתְהוּז לְדְרִיְהוּז וַיְהִנּוּז עַל כְּרוּסְפָדָא
 דְּכַנְפָּא חוּטָא דְתַכְלָתָא : טל וַיְהוּז לְכוּן לְכְרוּסְפָדִין וְתַהוּזוּן
 יְתִיבָא

רש"י

שלח עשה תשובה : לב ויהיו במדבר וימצאו : כנגותן של ישראל דבר
 הכתוב שלא שמרו אלא שנת ראשונה וכשניה בא זה וחללה :
 לג המוצאים אותו מקושש : שהתרו בו ולא הניח מלקושש אף
 משמלאוהו והתרו בו : לד כי לא פורש מה יעשה לו : כהיוז מיתה
 ימות אכל יודעים היו שהמחלל שנת במיתה : לה רגום : פש"ט
 בלע"ז וכן הלך אלכ"ט וכן זכור ושומר : לו ויוציאו אותו : מכאן
 שנית הסקילה חוץ ורחוק מבית דין : לח ועשו להם ציצית : על שם
 הפתילים התלווים בה כמו ויקחני בלידת ראשי : דבר אחר ציצית על
 שם וראיתם אותו כמו מניין מן החרקים : הכלה : לבש ירוק של חלזון :
 טל וזכרתם את כל מצות ה' : שמנין גימט' של ציצית שם מלאות *
 במדבר יוד 10 ושמונה

אֶת־כָּל־מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־
 תִּתְּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם
 אֲשֶׁר־אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם : מ לִמְעַן
 תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי וְהֵייתֶם
 קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם : מֵא אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ
 מִצְרַיִם לְהִיוֹת לְכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי
 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם : פ פ פ

טז א וַיִּקַּח קֶרַח בֶּן־יִצְחָר בֶּן־קָהָת בֶּן־
 לוֹי וְדָתָן וְאַבִּירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹן
 בֶּן־פִּלֶּת בְּנֵי רְאוּבֵן : כ וַיִּקְמוּ לִפְנֵי

משה

רש"י

ושמנה חוטין וחמשה קשרים הרי תרי"ג : ולא תתורו אחרי לבבכם *
 כמו מתור הארץ הלב והעינים הם מרגלים לנוף מסרסרים לו את
 העבירות העין רואה והלב חומד והנוף עושה את העבירה : מֵא אני
 ה' נאמן לשלם שכר : אלהיכם נאמן ליפרע : אשר הוצאתי אתכם *
 על מנת כן פדיתו אתכם שתקבלו עליכם גזרותי : אני ה' אלהיכם *
 עוד למה נאמר כדי שלא יאמרו ישראל מפני מה אמר המקום לא
 שנעשה ונטול שכר לא עושיין ולא נוטליין שכר על כרחם אני מלככם
 וכן הוא הומר הם לא ביד חזקה המלוך עליכם ד"ה למה נאמר יליאת
 מצרים בליצת אמר הקב"ה אני הוא שהבחנתי במצרים בין עפה של
 בכור ל שאינה של בכור הני הוא עתיד להבחין וליפרע מן התולה קלה
 הילן בבגדו והומר תכלת היא * ומיסודו של רבי משה הדרשן העתקתי
 למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת ע"ה לומר שהמחלל את השבת
 כעובד ע"ה שהף היא שקולה ככל המצות וכן הוא הומר בעזרה ועל הר
 סיני יודת ותמן לעמך תורה ומצות ואת שבת קדשך הודעת להם * והף
 פרשת

יִתְּיוּ וְתִדְבְּרוּן יֵרֵת כָּל פְּקוּדֵיָא בֵּי וְתַעֲבְדוּן יִתְּהוּן וְלֹא
 חֲטִיעוּן בְּתֵר הַרְהוּר לְכַבּוֹן וּבְתֵר חִיוו עֵינֵיכּוֹן דִּי אַחֲוֵן טַעֲוֵן
 בְּתֵרֵיהוּן : מ בְּדִיל דְּתִדְבְּרוּן וְתַעֲבְדוּן יֵת כָּל פְּקוּדֵי וְתִתְּהוּן
 קִדְּיִשׁוּן קִדְּם אֱלֹהֵכּוֹן : מֵא אֲנֵא יי אֱלֹהֵכּוֹן דִּי אַפִּיקוּרַת
 יִתְּכּוֹן מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם לְמַחְוֵי לְכּוֹן לֵאלֹהֵא אֲנֵא יי
 אֱלֹהֵכּוֹן :

א וְאַתְּפְּלִיג קֶרַח בֶּן יִצְחָר בֶּן קָהָת בֶּן לוֹי וְדָתָן וְאַבִּירָם
 בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹן בֶּן פִּלֶּת בְּנֵי רְאוּבֵן : כ וַיִּקְמוּ
 לִפְנֵי

רש"י

פרשת יצאת לך נסמכה לאו לפי שהף היא שקולה כנגד כל המצות
 שנאמר ועשיתם את כל מצותי : על כנפיבגדיהם * כנגד ואשא אתכם
 על כנפי נשרים * על ארבע כנפות ולא בעלת שלש ולא בעלת חמש
 כנגד ד' לשונות של גאולה שנאמר במצרים והוצאתי והצלתי וגאלתי
 ולקחתי : פתיל תכלת * על שם שכול בכורות תרגומו של שכול תכלת
 ומכתם היתה בליה וכן זבע התכלת דומה לרקיע המשחיר לעת ערב
 ושמונה חוטין שבה כנגד שמונה ימים ששהו ישראל משיאלו ממצרים
 עד שאמרו שירה על הים :

פרשת קרח

א וַיִּקַּח קֶרַח * פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא : ויקח
 קרח * לקח את עצמו לזד אחד להיות נחלק מתוך העדה
 לעורר על הכהונה וזהו שתרנום הנקלום ואתפליג נחלק משאר העדה
 להחזיק במחלוקת וכן מה יקח לבך לוקח אותך להפליגך משאר בני
 אדם * דבר אחר ויקח קרח משך ראשי סנהדראות שבהם בדברים כמו
 שנאמר קח את אהרן * קחו עמכם דברים : בן יצהר בן קהת בן לוי *
 ולא הזכיר בן יעקב שבקש רחמים על עצמו שלא יזכר שמו על
 מחלוקתם שנאמר בקהלם אל תחד כבודי * והיכן נזכר שמו של
 קרח בהתיחסם על הדוכן בדברי הימים שנאמר בן אביאסף בן קרח
 בן יצהר בן קהת בן לוי בן ישראל : ודחן ואבירים * בשביל שהיה שבת
 ראובן שריו בחייתם תימנה שכן לקחת ובניו החוגים תימנה נשתתפו
 עם קרח במחלוקתו אוי לרשע אוי לשכנו * ומה ראה קרח לחלוק עם
 משה נתקנא על נשיאותו של אליאפן בן עזיאל שמינהו משה נשיא על
 בני קהת על פי הדבור אמר קרח אחי אבא ארבעה היו שנאמר ובני
 קהת וגו' עמרם הבכור נטלו שני בניו גדולה אחד מלך ואחד כהן
 גדול

מִשֶׁה וְאֲנָשִׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים
 וּמֵאֵת יִשְׂרָאֵל עֵדָה קְרָאִי מוֹעֵד אֲנָשִׁי-
 שָׁם : ג וַיִּקְהָלוּ עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן
 וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהִים רַבְלַכֶּם כִּי כָל-הָעֵדָה
 כָּלֶם קָדְשִׁים וּבְתוֹכֶם יְהוָה וּמִדּוֹעַ
 תִּתְנַשְּׂאוּ עַל-קְהַל יְהוָה : ד וַיִּשְׁמַע
 מֹשֶׁה וַיַּפֵּל עַל-פָּנָיו : ה וַיִּדְבַר אֶל-קְרַח
 וְאֶל-כָּל-עֵדָתוֹ לֵאמֹר בִּקֶּר וַיֵּדַע יְהוָה
 אֶת-אֲשֶׁר-לָו וְאֶת-הַקְּדוֹשׁ וְהַקְּרִיב
 אֵלָיו וְאֵת אֲשֶׁר יִבְחָרְבוּ יִקְרִיב אֵלָיו :
 ו זֹאת עֲשׂוּ קְחוּ-לָכֶם מִחֲתוֹת קְרַח
 וְכָל-עֵדָתוֹ : ז וְתָנוּ-בָהֶן אֵשׁ וְשִׂימוּ
 עֲלֵיהֶן

בעל הטורים חמשים ומאתים כ"ר רשעים ירדעך : קראי חסר יו"ד טעברו
 על י' הדברות : אכשו סס בחכמה ובעוסר ונקמינו כדור
 המכול אשר מעולם אכשו הסס :

רש"י

גדול מי ראו ליטול את השניה לא אני שאני בן יצהר שהוא שני
 לעמרס והוא מנה נשיא את בן אחיו הקטן מכלס הריני חולק עליו
 ומנטול את דבריו מה עשה עמד וכנס חמשים ומאתים ראשי
 סנהדראות רובן משבט ראובן שכניו והס אליגור בן שדיאור וחבריו
 וכיוצא בו שנאמר נשיאי עדה קריאי מועד ולהלן הוא אומר הלא
 קרואי העדה והלבדין עלייתם שכולן תכלת באו ועמדו לפני משה
 אמרו לו עליית שכולה של תכלת חייבת בלויית או פטורה אמר להן
 חייבת התחילו לשחק עליו אפשר עליית של מין אחר חוט אחד של
 תכלת פוטרה זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה : בני ראובן דתן
 ואבירם

לאפי משה ונבריא מבני ישראל מאתן וחמשין דברבי
 כנשתא מערעי ומן אנשין דשמה : ג ואחפנשו על משה
 ועל אתון ואמרו להון סני רבון ארי כל כנשתא כולהון
 קדישין וכיניהון שריא שכנתא דיי ומח דין אתון מהברבין
 ער קהלא דיי : ד ושמע משה ונפל על אפוזי : ה ומליל
 עם קרח ועם קר כנשתיה למימר בצפרא ויהודע יי ית
 דקשר ליה ונת דקדיש ויקריב לקדמוהי ונת די יתדעי
 ביה יקרב לשמושיה : ו דא עיבדו סבו לכון מחתיין קרח
 וכל כנשתיה : ז ותבו בהון אשתא ושיאו עליהון קטורת
 בוסמין

רש"י

ואבירם ואון בן פלת : ג רב לכם הרבה יותר מדאי לקחתם לעצמכם
 גדולה : כלם קדושים כלם שמעו דברים בסיני מפי הנבונה : ומדוע
 החנשאו' אס לקחת אתה מלכות לא יהיה לא לברר לאחיק הכונה לא
 אתם לבדכם שמעתם בסיני אנכי ה' אלהיך כל העדה שמעו : ד ויפל
 על פניו מפני המחלוקת שכבר זה בידם סרחון רביעי חטאו בעגל
 ויחל משה במתאוונים ויתפלל משה במרגלים ויאמר משה ושמעו
 מצרים במחלוקתו של קרח נתרשלו ידיו משל לבן מלך שסרח על
 אביו ופייס עליו אוהבי פעם ושתיים ושלש כשסרח רביעית נתרשלו
 ידי האוהב ההוא אמר עד מתי אטריח על המלך שמא לא יקבל עוד
 ממנו : ה בקר וירע וגו' עתה עת שכרות היא לנו ולא נכון להראות
 לפניו והוא היה מתכוין לדחותם שמא יחזרו בהן : בקר וירע ה' את
 אשר לו לעבודת לוויה : ואת הקדוש לכסונה והקריב אותם אליו
 תחומא והתרגום מוכיח כן ויקרב לקדמוהי יקרב לשימושיה ומדרשו
 בקר אמר לו משה גדולות חלק הקב"ה בעולמו יכולים אתם להפוך
 בקר לערב כן תוכלו לבטל את זו שנאמר ויהי ערב ויהי בקר ויבדל
 כך ויבדל אהרן להקדישו וגו' : ו זאת עשו קחו לכם מחתות * מה דראה
 לומר להם כך אמר להם דרדמי הנוים יש נמוסים הרבה וכוונתם
 הרבה ואין כולם מתרדמים בבית אחד אנו אין לנו אלא ה' אחד ארון
 אחד ותורה אחת ומזבח אחד וכסן גדול אחד ואתם ר"ן איש מבקשים
 כהונה גדולה אף אני רוצה בכך הלא לכם תשמיש חביב מכל היא הקטרת
 החביבה מכל הקרבנות וכס המות נתון בתוכו שבו נשרפו נדב ואני
 הוא לפיכך התרה בהם והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש כבר
 הוא בקדושתו וכי אין אנו יודעים שמי יבחר הוא הקדוש הלא אמר
 להם

עֲלֵיהֶן קָטַרְתָּ לִפְנֵי יְהוָה מָחָר וְהָיָה
הָאִישׁ אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה הוּא הַקְּדוֹשׁ
רַב־לֶכֶם בְּנֵי לֵוִי׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־
קָרַח שְׁמַעוּנָא בְּנֵי לֵוִי׃ ט הַמַּעַט מִכֶּם
כִּי־הִבְדִּיר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם מֵעֵדֶת
יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו לַעֲבֹד
אֶת־עַבְדֵּךְ מִשְׁכֵּן יְהוָה וְלַעֲמֹד לִפְנֵי
הָעֵדָה לְשִׁרְתָּם׃ י וַיִּקְרַב אֶתְךָ וְאֶת־
כָּל־אֲחֵיךָ בְּנֵי־לֵוִי אֶתְךָ וּבִקְשַׁתֶּם גַּם־
כֹּהֲנֵיהֶם׃ יא לִכֵּן אֶתְּהָ וּכְרֵ־עֵדֶתְךָ
הַנֹּעֲדִים עַל־יְהוָה וְאֶהְרֹן מִה־הוּא כִּי־
תִלְוְנוּ עִלָּיו׃ יב וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְקַרְאֵי
לְדָתָן וְלֵאבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וַיֹּאמְרוּ לֹא
נַעֲלָה׃ יג הַמַּעַט כִּי הָעֲלִיתָנוּ מֵאֶרֶץ
זְבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ לְהִמִּיתָנוּ בַּמִּדְבָּר
כִּי־תִשְׁתַּרְדַּר עֲלֵינוּ גַם־הִשְׁתַּרְדַּר׃ שְׁנֵי
יָד אָף לֹא אֶל־אֶרֶץ זְבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ

הביאתנו

תלינו ק

בעל הטורים ובקשקש ג' כמס' הכא ובקשקש משס את ה' אלהיך ובקשקש
אוקי משס בירמיה על הנלות כשקשקשו אוקי בנלות בקשקש
וקנאלו אז ובקשקש גס כהנה שהיא בטלה מכס כל זמן שאקה בנלות:

בוֹסְמִין קָדָם יי מָחָר וַיְהִי נִבְרָא דִּיתְרַעֵי יי הוּא קְדִישׁ סְנִי
לְכוּן בְּנֵי לֵוִי׃ ח וַאֲמַר מֹשֶׁה לְקָרַח שְׁמַעוּ כְּעַן בְּנֵי לֵוִי׃
ט הַנֹּעֲדִיר לְכוּן אַרְי אַפְרִישׁ אֱלֹהָא דִּישְׂרָאֵל יִתְכוּן מִכְּנִשְׁתָּא
דִּישְׂרָאֵל לְקָרַבָא יִתְכוּן קְדָמוּהִי לְמַפְלַח ית פּוֹלְחֵן מִשְׁכְּנָא
דִּי וְלִמְיָקָם קָדָם כְּנִשְׁתָּא לְשִׁמְשׁוּתְהוֹן׃ י וְקָרִיב יִתְךָ וַיִּת
כָּל אֶתְךָ בְּנֵי לֵוִי עִמָּךְ וְכַעַן אֶתְוִן כְּעַן אָף כְּהוֹנָתָא רַבְתָּא׃
יא כֵּן אֵת וְכָל כְּנִשְׁתְּךָ דְּאִזְרְמִנְתוּן עַל יי וְאֶהְרֹן מַה הוּא
אַרְי אֶתְרַעְמִתוּן עֲלוּהִי׃ יב וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְמַקְרֵי לְדָתָן
וְלֵאבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וַאֲמָרוּ לֹא נִסְק׃ יג הַנֹּעֲדִיר אַרְי
אַפְקִתָּנָא מֵאֶרְעָא עַבְדָּא חֶלֶב וּדְבַשׁ לְקַטְלוּנָתָא בַּמִּדְבָּרָא
אַרְי אֶתְרַבְּיָתָא עֲלֵנָא אָף אֶתְרַבְּרָא׃ יד כְּרָם לֹא לְאֶרְעָא

עבדא

רש"י

להס משה הרני הומר לכס שלא תחייבו מי שיבחר בו יאל חיוב לכס
רובדים: מההתה: כלים שחתיין בהם נחלים ויש להם בית יד: ז רב
לכם בני לוי: דבר גדול אמרתי לכם ולא טפשים היו שכך התרה בהם
וקבלו עליהם לקרב הם חטאו על נפשותכם שנאמר את מחמת
החטאים האלה בנפשותם: וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה עינו
הטעתו ראה שלשלת גדולה יואה ממנו שמואל כנגד משה ואהרן
אמר בשבילו אני נמלט וכ"ד משמרות עומדות לבני בניו כלם
מתנבאים ברוח הקדש שנאמר כל אלה בניס להימן אמר אפשר כל
הגדונה הואת עתידה לעמוד ממני ואני אדום לכך נשתתף לבא לאותה
חזקה ששמעמפי משה שכולם רובדים וא' נמלט אשר יבחר ה' הוא
הקדוש טעה ותלה בעלמנו ולא ראה יפה לפי שבניו עשו תשובה ומשה
היה רואה: תנחומא: רב לכם: דבר גדול נטלתם בעלמכם לחלוק
על הקב"ה: ח ויאמר משה לקרח שמעו נא בני לוי: התחיל לדבר עמו
דברים רבים כיון שראהו קשה עורף אמר עד שלא ישתתפו שאר
השכטים ויאבדו עמו הדבר גם אל כולם התחיל לזרו בהם שמעו נא
בני לוי: ט ולעמוד לפני העדה: לשיר על הדוכן: יוד ויקרב אותך
לאותו שירות שהרחיק ממנו שאר עדת ישראל: יא לכן: בשביל כך
אתה וכל עדתך הנועדים אתך על ה' כי בשליחותו עשיתי לכת
כהונה לאהרן ולא לנו הוא המחלוקת הזה: יב וישלח משה וגו':
מכאן שאין מחויקין במחלוקת שהיה משה מחזר אחריהם להשלימם
דבברי שלום: לא נעלה: פיהם הכשילם שאין להם אלא ירידה:

יד ותתן

הביאתנו ותתן לנו נחלת שדה וכרם
 העיני האנשים ההם תנקר לאנעלה:
 טו ויחר למשה מאד ויאמר אל־יהוה
 אל־תפן אל־מנחתם לא חמור אחד
 מהם נשאתי ולא הרעתי את־אחד
 מהם: טו ויאמר משה אל־קרח אתה
 וכל־עדתך היו לפני יהוה אתה והם
 ואהרן מחר: י וקחו איש מחתתו
 ונתתם עליהם קטרת והקרבתם לפני
 יהוה איש מחתתו חמשים ומאתים
 מחתת ואתה ואהרן איש מחתתו:
 יט ויקחו איש מחתתו ויתנו עליהם
 אִשׁ וישִׂמו עליהם קטרת ויעמדו פתח
 אהל מועד ומשה ואהרן: יט ויקהל
 עליהם קרח את־כל־העדה אל־פתח
 אהל

בעל הטורים העיני ב' במס' הכא' ואידך העיני בשר לך מלמד שדתן ואזכירם
 הטיחו דבריהם כלפי מעלה לא שטנה הכתוב עליהם ולפי הפסוק
 העיני האנשים הם תנקר שאתה רוצה לעשות עוריהם ועיניהם לנו סכנה אמרת להביא
 אותנו אל ארץ זבת חלב ודבש ועתה אתה אומר להמיתנו במדבר אל תפן ג' במס' ד
 הכא ואידך אל תפן אל קטי העס' אל תפן אל און' כירושם קטי עס ודבריהם
 דברי און לסיכך אל תפן אל מנחתם: ויקהל כמו שנעשה לאהרן כשנשחט ואת כל
 העדה הקבל:

עבדא חלב ודבש אעלתנא ויהבתא לנא אחסנת חקליו
 זכרמין העיני גבריא האינין השלח לעבדא לך ניסק:
 טו ותקוף למשה לחדא ואמר קדם יי לא תקביל ברענא
 קורבניהון לא חמרא דחר מנהון שתריה וקא אכאשית ית
 חר מנהון: טו ואמר משה לקרח את וכל כנשתך היו
 זמינין לקדם יי את ואינין ואהרן מחר: י ונסבו גבר
 מחתייה ותתנו עליהון קטורת בוסמין ותקרבין קדם יי
 גבר מחתייה מאתן ותמשיין מחתיין ואת ואהרן גבר
 מחתייה: יט ונסבו גבר מחתייה ויהבו עליהון אשתא
 ושיאו עליהון קטורת בוסמין וקמו בהרע משכן ומנא
 ומשה ואהרן: יט ואכנש עליהון קרח ית כל כנשתא
 לחרע

רש"י

יד ותתן לנו הדבר מוסב על לשון החמור למעלה כלומר לא
 הביאותנו ולא נתת לנו נחלת שדה וכרם אמרת לנו מעלה אתכם
 מעוני מזרים ל ארץ טובה וגו' משם הולאתנו ולא אל ארץ זבת
 חלב ודבש הביאותנו אלא גזרת עלינו להמיתנו במדבר שאמרת לנו
 במדבר הזה יפלו פגריכם: העיני האנשים ההם תנקר וגו' הפילו אתה
 שולח לנקר את עיניו אם לא נעלה אליך לא נעלה: האנשים
 ההם כאלהם התולה קללתו בחבירו: טו אל תפן אל מנחתם לפי
 פשוטו הקטורת שהם מקריבין לפניך מחר אל תפן אליהם והמדרש
 הומר יודע אני שיש להם חלק בתמידי כבוד חף חלקם לא יקובל לפניך
 לרצון תניחנה האש ולא תאכלנו: לא חמור אחר מהם נשאתי לא חמורו
 של אחד מהם נטלתי הפילו כשהלכתי ממדין למזרים והרכבתי את
 אשתי ואת בני על החמור והיה לי ליעול אותם החמור משלכם לא נטלתי
 אלא משלי שחרית לשון ארמי כך נקראת הנגריא של מלך שחור:
 טו והם עמתך יי והקרבתם איש מחתתו החמשים ומאתים איש
 שבכס: הי ויקהל עליהם קרח בדברי ליכנות כל הלילה הוא הלך אל
 השבטים ופתה אותן כסבורין אתם שעלי לבדי אני מקפיד איני מקפיד
 אלא בשביל כלכם אלו באין ונוטלין כל הגדולות לו המלכות ולאחיו
 הכהונה עד שנתפתו כלם: וירא כבוד ה' בא בעמוד ענן:
 כב אל

אהל מועד וירא כבוד יהוה אל כל העדה : ס שלישי כ וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר : כה הבדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם כרנע : כג ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחת לכל בשר האיש אחר יחטא ועל כל העדה תקצה : ס כג וידבר יהוה אל משה לאמר : כד דבר אל העדה לאמר העלו מסביב למשבן קרח דתן ואבירים : כה ויקם משה וילך אל דתן ואבירים וילכו אחריו זקני ישראל : כו וידבר אל העדה לאמר סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה ואל תגעו בכל אשר להם פן תטפו בכל חטאתם : כז ויעלו מעל משבן קרח דתן ואבירים מסביב ודתן ואבירים יצאו נצבים פתח אהליהם ונשיהם ובניהם

מלרע

וטפם

בעל הטורים כרנע ב' במס' ככא * ואידך איך היו לשמה כרנע ססו תמו רמז למ' ד' עדת קרח אין להם חלק לע"ב וכיניו דכתיב ספי קמו ססו בע"ז תמו לע"ב : קססו ב' במס' ככא * ואידך גס אהם גס מולכסס קססו טאמר להם טאס לא יחורו כסס טימוקו סס וקרח גדולס :

וטפם : כח ויאמר משה בזאת תדעון כי יהוה שלחני לעשות את כר- המעשים

תרגום

לחרע משפן זמנא ואחגלי יקרא דני לכל כנשתא : כ ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר : כא אתפרשו מנו כנשתא הרא ואישיצי יההון בשעה : כב ונפלו על אפיהון ואמרו אל אלה רותיא לכל בשרא נברא חד ייחוב על כל כנשתא יהי רונא : כג ומליל יי עם משה למימר : כד מליל עם כנשתא למימר אסתקו מסחור סחור למשבנא דקרח דתן ואבירים : כה וקם משה ואול לות דתן ואבירים ואזלו בתרוהי סבי ישראל : כו ומליל עם כנשתא למימר זורו כען מעריו משבנא נבריא חייביא האליו ולא תקרבין בכר די להון דקמא תלקון בכל חוביהון : כז ואסתקו מעליו משבנא דקרח דתן ואבירים מסחור סחור ודתן ואבירים נפקו קימין בתרע משבניהון ונשיהון ובניהון וטפלהון : כח ואמר משה ברא תדעון ארי יי שלחני למעבר ית כר עובריא האליו ארי לא מרעותי

רש"י

כב אל אלהי הרוחות יודע מחשבות אין מדתך כמדת בשר ודם מלך בשר ודם שסרחה מקלת מדינה אינו יודע מי החוטא לפיכך כשהוא כועס נפרע מכלס אבל אתה לפיכך גלויות כל מחשבות ויודע אתה מי החוטא : האיש אחר * הוא החוטא ואתה על כל העדה תקלוק * אמר הקב"ה יפה אמרתם הני יודע ומודיע מי חטא ומי לא חטא : כד העלו הסתלקו מסביבות משכן קרח : כה ויקם משה * כסבור שישאו לו פנים ולא עשו : כז יצאו נצבים * בקומה זקופה לחרף ולגדף כמו ויתוב ארבעים יום דגלית : ונשירם ובניהם וטפם * נא ורהי כמה קסה המחלוקת שהרי בית דין של מטה אין עונשין עד שיבא שתי שערות וכ"ד

הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי לֹא מִלְּבִי : כַּטּוֹ אִם-
 כְּמוֹת כָּל-הָאָדָם יִמְתּוּן אֱלֹהִים וּפְקַדְתָּ
 כָּל-הָאָדָם יִפְקֹד עֲלֵיהֶם לֹא יְהוֹה
 שְׁלַחְנִי : ל וְאִם-בְּרִיאָה יִבְרָא יְהוֹה
 וּפְצַתָּה הָאָדָמָה אֶת-פִּיהָ וּבִלְעָה אֶת־
 יָדָיִךְ כָּל-אֲשֶׁר לָהֶם וַיִּרְדּוּ חַיִּים שְׂאֵלָה
 וַיִּדְעוּתָם כִּי גָאֲצוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת-
 יְהוֹה : לֹא וַיְהִי כְּכַלְתּוֹ לְדַבֵּר אֶת כָּל-
 הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּבְקַע הָאָדָמָה אֲשֶׁר
 תַּחְתֵּיהֶם : לֹא וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת-פִּיהָ
 וַתִּבְלַע אֶת־כָּל וְאֶת-בְּתֵיהֶם וְאֶת כָּל-
 הָאָדָם אֲשֶׁר לָקַרְח וְאֶת כָּל-הַרְכוּשׁ :
 לֹא וַיִּרְדּוּ הֵם וְכָל-אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׂאֵלָה
 וַתִּכַּס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֵּאבְדוּ מִתּוֹךְ
 הַקֶּהֱל : לֹא וְכָל-יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר סָבִיב תֵּיהֶם
 נָסּוּ לְקָדָם כִּי אָמְרוּ פֶּן-תִּבְלַעֵנוּ הָאָרֶץ :

וְאִשׁ

בעל הטורים בריאה ב' במס' מקרי לוינו ככא' ואירך ומאכלו בריאה
 טהאכיל קרח לעדתו עד טהמטיכס אחריו כדאיא כפ' ד'
 מיוקת : כי נאצו האנשים האלה ר"ת ככנה על טכקטו ככנה : האדם אשר לקרח ס"ת
 חרס מלמד טעמאס חרס על טנהכברו לקרח : ויאבדו ב' במס' ככא' ואירך ויאבדו
 כלי מלחמה כיון ככמדו נאבדו כלי המלחמה :

לֹא וְאִשׁ יֵצֵאָה מֵאֵת יְהוֹה וְתֹאכַל אֶת
 הַחֲמֻשִׁים וּמֵאֲתֵימִם אִישׁ מִקְרִיבֵי
 הַקֶּטֶר : ס יז א וַיְדַבֵּר יְהוֹה אֶל-מֹשֶׁה
 לֵאמֹר

תרגום

מַרְעוּתִי : כַּטּוֹ אִם כְּמוֹתָא רַבְל אֲנִישָׁא יְמוּתוּן אַלְיָן וּסְעֵרָא
 רַבְל אֲנִישָׁא יִסְחַעַר עֲלֵיהוּן לֹא יִי שְׁלַחְנִי : ל וְאִם בְּרִיאָה
 יִבְרִי יִי וַתִּפְתַּח אַרְעָא יֵת פּוּמָה וַתִּבְכַּע וַתַּחֲזוּן וַיֵּת כָּל דִּי
 לְהוּן וַיִּתְמוּן בְּד חַיִּין לְשִׂאוּל וַתִּדְעוּן אַרְי אַרְגִּיזוּן גְּבֻרָא
 הָאֵלְיָן קָדָם יִי : לֹא וַתּוֹה בְּד שִׂיְצִי לְמַלְלָא יֵת כָּל פִּתְנָמְיָא
 הָאֵלְיָן וַאֲתַבְּנַעַת אַרְעָא דִּי הַחֲזוּתְהוּן : לֹא וַתִּפְתַּח אַרְעָא יֵת
 פּוּמָה וּבִלְעַת יִתְהוּן יִרַח אֲנִשׁ בְּתִיהוּן וַיֵּת כָּל אֲנִישָׁא יִי
 לָקַרְח וַיֵּת כָּל קִנְיָנָא : לֹא וַיִּתְתּוּ אֵינּוּן וְכָל דִּי לְהוּן בְּד חַיִּין
 לְשִׂאוּל וַתִּפְתַּח עֲלֵיהוּן אַרְעָא וַיֵּאבְדוּ מִנּוּ קֶהֱלָא : לֹא וְכָל
 יִשְׂרָאֵל דִּי בְּסַתְרֵיהוּן עֲרָקוּ לְקַלְרוּן אַרְי אָמְרוּ דִּלְמָא
 תִּבְלַעֵנָא אַרְעָא : לֹא וְאִשְׁתָּא נִפְקַת מִן קָדָם יִי וַאֲכַלְתָּ יֵת
 מֵאֵתוֹן וַחֲמִשׁוּן גְּבֻרָא מִקְרִיבֵי קְטוֹרֵת בּוֹסְמִיָּא : א וּמְלִיל יִי

עם

רש"י

וכ"ד של מעלה עד עשרים שנה וכלן אבדו חף יונקי שדים : כח לעשות
 את כל המעשים האלה * טעמית ע"פ הדבור לתת לאהרן כהונה גדולה
 וכניו סגני כהונה ואליופן נשיא הקהתי : כט לאה' שלחני' אלא חני
 עשיתי הכל מדעתי ובדין הוא חולק עלי : ל ואם בריאה * חדשה יברא
 ה' להמית אותם במיתה שלא מת בה אדם עד הנה ומה היא הכריאה
 ופצתה האדמה את פיה ותבלעם אז וידעתם כי כאלו הם השם ואני
 מפי הנבורה אמרת * ורבתינו פירשו אם בריאה פה לארץ מששת ימי
 בראשית מוטב ואם לאו יברא ה' : לד נסולקום * כשכיל הקול היוצא
 על

לאמר : כ אמר אל-אלעזר בן-אהרן
הכהן וירם את-המחתת מבין השרפה
ואת-האש ורה-הלאה כי קדשו : ג את
מחתות החטאים האלה בנפשתם
ועשו אתם רקעי פחים צפוי למזבח
כי הקריבם לפני-יהוה ויקדשו ויהיו
לאות לבני ישראל : ד ויקח אלעזר
הכהן את מחתות הנחשת אשר
הקריבו השרפים וירקעום צפוי למזבח:
ה זכרון לבני ישראל למען אשר לא-
יקרב איש זר אשר לא מורע אהרן הוא
להקטיר קטרת לפני יהוה ולא-יהיה
בקרחה וכעדתו כאשר דבר יהוה ביד-
משה לו : פ וילנו כל-עדרת בני-
ישראל ממחת על-משה ועל-אהרן
לאמר אתם המתם את-עם יהוה : ז ויהי
בהקהל

בעל הטורים החטאים האלה בכפוסם שנתחייבו על עסקי בכפוסם כד"ל
דאמר ר"ל מ"ד בחכמי לעבו מעוב חרק עלי סנימו בסבול
חכוסה שחכוסים קרח על עסקי לכימה חרק עליהם טר של גיהנם סנימו חרק חוקיות
קרח : ה חטאים ב' במס' כהן' ואודך החטאים את עמלק לו' לך כמו שאלו חטאו
בכפוסים כך חטא עמלק בכפוסו טראה כל הכוסים שנעשו לים' וכדוונ להם כדמי
במדרש משל למי טראה אמנטי רוקח וקסן בקובו :

בהקהל העדרו על-משה ועל-אהרן
ויפנו אר-אהל מועד והנה כסחו העגן
וירא

תרגום

עם משה למימר : כ אמר אלעזר בר אהרן כהנא
ויפריש את מחתיתא מבין יקידיא וית אשתא ירחיק להלא
ארי אתקדשא : ג ית מחתית חיביא האלין דאתחייבו
בנפשתיהון ויעבדון יתהון בדידין טסין חופאה למדבחה
ארי קריבינון קדם יי ואתקדשא ויהויין לאת לבני ישראל :
ד ונסיב אלעזר כהנא ית מחתית נחשא די קריבו ויקידיא
ורדידונן חופאה למדבחה : ה דכרנא לבני ישראל בריל
דלא יקרב גבר חילוני די לא מורעא דאהרן הוא לאסקא
קטורת בוסמין קדם יי ולא יהי בקרב וכבנשתייה כמא
די מליל יי בידא דמשה ליה : ו ואתרעמו כל בנשחא
דבני ישראל מיומא דבתרוהי ער משה ועל אהרן למימר
אתון גרמתון דמית עמא דיי : ז ויהוה באכתבנשות בנשחא
על משה ועל אהרן ואתפניאו למשפן ומנא והא חפתי
עננא

רש"י

על בליעתן : ב ואח האש שבתוך המחתות : זרה הלאה * לארץ מעל
המחתות : כי קדשו * המחתות ואטורין בהנאה שהרי עשהו כליו שרת :
ג החטאים האלה בכפשותם * שנעשו פושעים בכפשותם שנחלקו על
הקב"ה : רקיעי * רדידון : פחים * טסין מרודדון טינבי"ש בלעז :
צפוי למזבח * למזבח הנחשת : ויהיו לאות * לזכרון שיאמרו אלו היו
מאותן שנחלקו על הכהונה ונשרפו : ד וירקעום * אילטנדירי"ש
בלעז : ה ולא יהיה בקרח * כדי שלא יהיה בקרח : כאשר דבר ה'
ביד משה לו * כמו עליו על אהרן דבר אל משה סהיו הוא וכינו
כהנים לפיכך לא יקרב איש זר אשר לא מורע אהרן וגו' וכן כל לי
ולו ולהם הסמוכים אלל דבור פתרונו כמו על * ומדרשו על קרח *
ומהו ביד משה ולא כתב אל משה רמז לחולקים על הכהונה שלוקין
בזרעת כמו שלקס משה בידו שנאמר ויוליאה והנה ידו מזרעת כשלג
ועל

וירא כבוד יהוה : ט ויבא משה ואהרן
 אל פני אהל מועד : ס רביעי טו וידבר יהוה
 אל משה לאמר : י הרמו מתוך העדה
 הזאת ואכלה אתם כרנע ויפלו על-
 פניהם : יא ויאמר משה אל אהרן קח
 את המחט ותן עליה אש מעד
 המזבח ושים קטרת והולך מהרה
 אר העדה וכפר עליהם כי יצא הקצף
 מדפני יהוה החל הנגף : יב ויקח אהרן
 באשר י דבר משה וירץ אל תוך
 הקהל והנה החל הנגף בעם ויתן את-
 הקטרת וכפר על העם : יג ויעמד בין
 המתים ובין החיים ותעצר המגפה :
 יד ויהיו המתים במגפה ארבעה עשר
 ארף ושבע מאות מלבד המתים על-
 דבר קרח : טו וישב אהרן אל משה
 אל פתח אהל מועד והמגפה נעצרה : פ
 וידבר

בעל הטורים ויפלו על פניהם ולא התפללו כמו למעלה שלא היתה תפלתם
 שגורה בפיהם וע"כ אמר כי יצא הקצף כדל"ר ח"ב בן דוסא
 כסיהם מתפלל על החולים אם אין תפלתו שגור' כפי' יודע אבי סהא טורף : וירן
 ב"ט ב"ט אוקיות מגפה טרן לעצור הטגס :

חמישי טו וידבר יהוה אל משה לאמר :
 י דבר אל בני ישראל וקח מאתם
 מטרה מטרה לבית אב מאת כל-
 נשיאיהם

תרגום

עננא ואתנלי יקרא דיי : ח ועאר משה ואהרן לקדם
 משפן זמנא : ט ומליל יז עם משה למימר : י אתפרשו
 מגו כנשתא דרא ואישיצי יתהון בשעה ונפרו על אפיהון :
 יא ואמר משה לאהרן סב ית מחתיא ויב עליה אישתא
 מעלוי מדבחא ושו קטורת בוסמיא ואוביל כפריע
 לכנשתא וכפר עליהון ארי נפק רוגזא מן קדם יי שרי
 מותנא : יב ונסיב אהרן כמא דמליל משה ורהט לנו קהלה
 וקא שרי מותנא בעמא ויב ית קטורת בוסמיא וכפר
 ער עמא : יג וקם בין מתיא ובין חייא ואתכלי מותנא
 יד ותוו דמיתו במותנא ארבער עשר אלפין ושבע כאה
 בר מדמיתו על פלונתא דקרח : טו ותב אהרן למשה
 להרע משפן זמנא ומותנא אתכלי : טז ומליל יז עם משה
 למימר : יז מליל עם בני ישראל וסב מנהון חוטרא חוטרא
 לבית

רשי

ועל כן עזיזה לקח עזיזה בלרעת : יא וכפר עליהם : הו זה מסר לו
 מלאך המות כשעלה לרקיע שהקטרת עוצר המגפה כדאיתא במסכת
 שבת : יג ויעמוד בין המתים וגו' אחו את המלאך והעמידו על כרחו
 אמר לו הכח לי לעשות שליחותי אמר לו משה לזכי לעכב על ידך אמר
 לו אני שלוחו של מקום ואתה שלוחו של משה אמר לו הין משה
 אומר כלום מלבד אלה מפי הגבורה אם הין אתה מאמין : יג הקב"ה
 ומשה אל פתח האהל מועד בא עמי ושאל וחסו שנאמר וישב אהרן אל
 משה ד"א למא בקטרת לפי שהיו ישראל מליטין ומרננים אחר
 הקטרת לומר סם המות הוא על ידו מתו נדב ואביהוא על ידו נשרפו
 חמשים ומאתים איש אמר הקב"ה תראו שעוצר מגפה הוא והחטא
 במדבר יא 11 הוא

נְשִׂיאֵיהֶם לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנַיִם עֶשֶׂר
 מִטּוֹת אִישׁ אֶת־שְׁמוֹ תִּכְתֹּב עַל־
 מִטָּהוּ : יִם וְאֵת שֵׁם אֶהְרֹן תִּכְתֹּב עַל־
 מִטָּה לַוִּי כִּי מִטָּה אֶחָד לְרֹאשׁ בֵּית
 אֲבוֹתָם : יִם וְהִנַּחְתָּם בְּאֶהֱל מוֹעֵד לִפְנֵי
 הָעֵדוּת אֲשֶׁר אֲזַעֵד לָכֶם שָׁמָּה : כִּי וְהָיָה
 הָאִישׁ אֲשֶׁר אֲבַחֲרֶבּוּ מִטָּהוּ יִפְרַח
 וְהִשְׁכַּתִּי מֵעָלַי אֶת־תְּלֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 אֲשֶׁר הֵם מְלִינִם עֲלֵיכֶם : כֹּה וַיְדַבֵּר
 מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנוּ אֵלָיו כָּל־
 נְשִׂיאֵיהֶם מִטָּה לְנִשְׂיָא אֶחָד מִטָּה
 לְנִשְׂיָא אֶחָד לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנַיִם עֶשֶׂר
 מִטּוֹת וּמִטָּה אֶהְרֹן בְּתוֹךְ מִטּוֹתָם : כִּכְוִינָח
 מֹשֶׁה אֶת־הַמִּטָּת לִפְנֵי יְהוָה בְּאֶהֱל
 הָעֵדוּת : כִּן וַיְהִי מִמַּחֲרַת וַיָּבֵא מֹשֶׁה
 אֶל־אֶהֱל הָעֵדוּת וְהִנֵּה פָּרַח מִטָּה־אֶהְרֹן
 לְבֵית לַוִּי וַיֵּצֵא פָּרַח וַיִּצֵּץ צִיֵּץ וַיִּגְמַל
 שְׁקָדִים : כֹּה וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת־כָּל־הַמִּטָּת
 מִלִּפְנֵי יְהוָה אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְאוּ
 וַיִּקְחוּ

שניהם מלעיל

וַיִּקְחוּ אִישׁ מִטָּהוּ : פ ששי כה וַיֹּאמֶר יְהוָה
 אֵל

בעל הטורים ויבא פרח ויזן זין ויגמול שקדים כנגד סלסה סערערו על
 הכהנה קרח ירבעם וטויהו : שקדים גימט' חטמונים רמו
 לחטמונים טכס מורע אהרן וקתקיים הכהונה צידם : המטק חסר וי' טכיו יבשים
 כמו טהכוכס :

תרגום

לְבֵית אָבָא מִן כָּל בְּבָרְכַנְיָהוּן לְבֵית אֲבֹתָהוּן תְּרֵי עֶשֶׂר
 חוּטְרִין גְּבַר יַת שְׁמִיָּה תִּכְתֹּב עַל חוּטְרִיָּה : יָה וְיַת שְׁמָא
 דְּאֶהְרֹן תִּכְתֹּב עַל חוּטְרָא דְלַוִּי אֲרִי חוּטְרָא חַד לְרִישׁ
 בֵּית אֲבֹתָהוּן : יִם וְתִצְנַעְיָנוּן בְּמִשְׁכַּן וּמִנָּא קָדָם סְחָדוּתָא
 דְּאַזְמִין מְמַרִי לְכוּן סַמָּן : כ וַיְהִי גְבָרָא דְהִתְרַעִי בֵּיה
 חוּטְרִיָּה יִנְעִי וְאַנִּיחַ מִן קָדְמֵי יַת תּוֹרַעְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִי
 אִינּוּן מַחְבַּעְמִין עֲלֵיכוּן : כֹּה וּמְלִיל מִשָּׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וַיִּתְּבוּ כִּיָּה כָּל בְּבָרְכַנְיָהוּן חוּטְרָא לְרִבָּא חַד חוּטְרָא לְרִבָּא
 חַד לְבֵית אֲבֹתָהוּן תְּרֵי עֶשֶׂר חוּטְרִין וְחוּטְרָא דְאֶהְרֹן בְּנֵי
 חוּטְרִיָּהוּן : כִּכ וְאַצְנַע מִשָּׁה יַת חוּטְרִיא קָדָם וַיִּ בְּמִשְׁכַּנָּא
 דְּסִחְדוּתָא : כִּן וְהָיָה בְּיוֹמָא דְבִתְרוּהִי וְעָאֵל מִשָּׁה לְמִשְׁכַּנָּא
 דְּסִחְדוּתָא וְהָיָה גַּעַא חוּטְרָא דְאֶהְרֹן לְבֵית לַוִּי וְאַפִּיק
 לְבָלְבִין וְאַנִּיץ גַּץ וּכְפִית שְׁגָדִין : כֹּה וְאַפִּיק מִשָּׁה יַת כָּל
 חוּטְרִיא מִן קָדָם וַיִּ לְוַת כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאַשְׁתְּמוּדְעוּ וְנָסִיבוּ
 גְּבַר חוּטְרִיָּה : כֹּה וַאֲמַר וַיִּ לְמִשָּׁה אֲתִיב יַת חוּטְרָא דְאֶהְרֹן
 לְקָדָם

רש"י

הוא הממית: חי כי מטה אהרן על פי שחלקתים לשתי משפחות
 משפחת כהונה לכד ולויה לכד מכל מקום שבט אחד הוא: כ והשכותי
 כמו וישכו המניס וחמת המלך שככה: כא בתוך משהם הניחו באמלע
 שלא יאמרו מפני שהניחו כלד שכניה פרח: כג ויוצא פרח: כמ שמעו:
 ציץ הוא חכמת הפרי כשהפרח נופל: ויגמל שקדים כשהוכר הפרי
 הוכר סהן שקדים לשון ויגמל הילד ויגמל ולשון זה מלוי בפרי האילן
 כמו

אֶל־מֹשֶׁה הִשִּׁב אֶת־מִטַּה אַהֲרֹן לִפְנֵי
הַעֲדוּת לְמִשְׁמַרְתָּ לְאוֹרֹת לְבְנֵי־מִרְיָ
וּתְכַל תְּלוֹנְתֶם מֵעַלְי וְלֹא יִמָּתוּ: כו וַיַּעֲשֶׂה
מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ כֵּן עָשָׂה:
פ כו וַיֹּאמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־מֹשֶׁה
לֵאמֹר הֵן גּוֹעֵנו אֲבִדְנו כָּלֵנו אֲבִדְנו:
כח כָּל הַקָּרְבִּי הַקָּרֵב אֶל־מִשְׁכַּן יְהוָה
יָמוּת הָאֵם תָּמְנו לְגֹעַ: ס יח וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן אַתָּה וּבְנֶיךָ וּבֵית־
אֲבִיךָ אִתְּךָ תִּשְׂאוּ אֶת־עֹן הַמִּקְדָּשׁ
וְאַתָּה וּבְנֶיךָ אִתְּךָ תִּשְׂאוּ אֶת־עֹן
כְּהִנַּתְכֶם: כ וְגַם אֶת־אַחֶיךָ מִיֵּטֶה לִי
שִׁבְט־אֲבִיךָ הַקָּרֵב אִתְּךָ וַיִּלוּ עֲלֶיךָ
וַיִּשְׁרְתוּךָ וְאַתָּה וּבְנֶיךָ אִתְּךָ לִפְנֵי אֱהֵל
הָעֵדוּת: ג וַיִּשְׁמְרוּ מִשְׁמַרְתְּךָ וּמִשְׁמַרְתָּ
כָּל־הָאֱהֵל אַךְ אֶל־כֹּלֵי הַקְּדָשׁ וְאֶל־
הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרְבוּ וְלֹא יִמָּתוּ גַם־הֵם

דגש אהר וא"ו שורק

גם

בעל הטורים האם ב' במס' הכא * ואיך האם אין עזרתו כי סמו טאין לו
כדכתיב אטסה לו עזר כנגדו וכן מי טאין לו עזר תורה כדכתיב
וקסיה כחה ממני חסיד כתיב האם חסידו לגיע:

לְקָרְבִּים סְהֵרוּתָא לְמִטְרָא לְאָרֶה לְעֵמָא סְרַבְנָא וַיִּסְפְּן
הַיִּזְרַעְמָתְהוּן מִן קָרְמֵי וְלֹא יָמוּתוּן: כו וַעֲבַד מֹשֶׁה כַּמָּא
דִּי בְּקִיר יֵי יְתִיב בֶּן עֶבֶד: כז וַאֲמָרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֹשֶׁה
לְמִימְרָךְ הָא מִינְנָא קְטַלְתָּ חֲרָבָא הָא מִינְנָא בְּלַעַת אַרְעָא
וְהָא מִינְנָא מִיתוּ בְּמוֹתָנָא: כח כָּל דְּקָרֵב מִקָּרֵב לְמִשְׁכַּנָּא
דִּי מֵאִית הָא אֲנַחְנָא סְיִיפִין לְמָמְתָא: א וַאֲמַר יֵי לְאַהֲרֹן
אַתָּה וּבְנֶיךָ וּבֵית אֲבִיךָ עִמְךָ תִּסְלַחוּן עַל חוֹבֵי מִקְדָּשָׁא וְאַתָּה
וּבְנֶיךָ עִמְךָ תִּסְלַחוּן עַל חוֹבֵי כְּהוֹנֵתְכוּן: ב וַאֲפֹ ית אֲחֶיךָ
שִׁבְטָא דְלִוֵי שִׁבְטָא דְאֲבִיךָ קָרִיב לְוַהֲךָ וַיִּתְּסַפְּנוּ עֲלֶיךָ
וַיִּשְׁמְשׁוּנְךָ וְאַתָּה וּבְנֶיךָ עִמְךָ קָרְבִּים מִשְׁכַּנָּא דְסְהֵרוּתָא:
ג וַיִּטְרוּן מִשְׁרַתְּךָ וּמִשְׁמַרְתָּ כָּר מִשְׁכַּנָּא בְּרַם לְמַנֵּי קְדָשָׁא
וּלְמַדְבַּחָא

רש"י

כמו ובוסר נומל יהיה נלה ולמה שקדים הוא הפרי הממנהר להפריח
מכל הפירות חף המעורר על הכהונה פורענותו ממנהר לבא כמו
שמצינו בעזויה והזרעת זרחה במסחו תרנומו וכפית שגדין כמין אשכול
שקדים יחד כפותים זה על זה: כח ותכל תלונוהם * כמו ותכלה
תלונוהם לשון זה שם מפעל יחיד לשון נקבה כמו תלונוהם מורמור"ש
בלעז ויש חלוק בין תלונוהם לתלונוהם תלונוהם אחת תלונוהם
שם דבר בלשון יחיד ואפילו הם תלונוהם הרבה: למשמרת לאות *
לזכרון שכתרתו בהההן ולא ילוננו עוד על הכהונה: כח כל הקרב
הקרב וגו' * אין אני יכולין להיות זריון בכך כולנו רשאיין להכנס לחצר
ההל מועד ואחד שיקריב עצמו יותר מחבריו ויכנס לתוך אהל מועד
ימות: האם תמנו לגוע * שמה הופקרנו למיתת: א ויאמר ה' אל אהרן *
למשה אמר שיאמר לאהרן להזהירו על תקנת ישראל שלא יכנסו
למקדש: אהרן ובניך ובית אביך * הם בני קהת הכי עמרם: תשאו את
עון המקדש * עליכם אני מטיל עונם הזרים שיחטאו בעסקי הדברים
המקודשים המסורים לכם הוא האהל והארון והשלחן וכלי הקדש אהם
תשבו ותזהירו על כל זרהבא לגוע: ואתה ובניך * הכהנים: תשאו
את עון כהונתכם * שהינה מסורה ללוים ותזהירו הלוים השוננים
שלא יגעו הליכס בעבודתכם: ב וגם את אחיך * בני גרשון
ובני מררי: ונלוו * ויתחברו עליכם להזהיר גם את הזרים
מליקרב הליכס: וישרהוך: בשמירת השערים ולמנוה מהם נזכרין
ואמרכלין

גַּם־אֲתֶם : ד וּנְלוּ עֲלֵיךְ וּשְׁמְרוּ אֶת־
 מִשְׁמֶרֶת אֹהֶל מוֹעֵד לְכָל עֲבֹדַת הָאֹהֶל
 וְזָר לֹא־יִקְרַב אֵלֵיכֶם : ה וּשְׁמֵרְתֶם אֶת־
 מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֵת מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ
 וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :
 ו וְאֲנִי הִנֵּה לִקְחָתִי אֶת־אֲחֵיכֶם הַלְוִיִּם
 מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכֶם מִתְּנֶה נְתָנִים
 לִיהוּה לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד :
 ז וְאֵתְּהָ וּבְנֵיךָ אֵתְּךָ תִּשְׁמְרוּ אֶת־
 כְּהֵנְתְּכֶם לְכָל־דְּבַר הַמִּזְבֵּחַ וּלְמִבֵּית
 לַפָּרֹכֶת וְעֲבַדְתֶּם עֲבֹדַת מִתְּנֶה אֶתֶּן
 אֶת־כְּהֵנְתְּכֶם וְהוֹרֵה הַקֹּרֵב יוֹמֵת : פ
 ס וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן וְאֲנִי הִנֵּה נֹתְתִי
 לְךָ אֶת־מִשְׁמֶרֶת תְּרוֹמֹתַי לְכָל־קֹדְשֵׁי
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתָתִים לְמִשְׁחָה וּלְבִנְיָךְ
 לְחֶק־עוֹלָם : ט זֶה יִהְיֶה לְךָ מִקְדָּשׁ
 הַקֹּדְשִׁים מִן־הָאֵשׁ כָּל־קָרְבָּנִים לְכָל־
 מִנְחָתָם

בעל הטורים ואני הנה נתתי כדרך שכונתין בסטור מתקם דעתה שלמה ובכפס
 חפסה : זה יהיה לך וכן למטה וזה לך תרומת מתקם ב"ט זה
 פולה כ"ד רמז לכ"ד מתנות כהנה : מקדש הקדשים מן ס"ט שמן כמו שדרשו רז"ל
 לרכות לוג שמן של מזורע :

מִנְחָתָם וּלְכָל־חַטָּאתָם וּלְכָל־אֲשָׁמֹם
 אֲשֶׁר יִשְׁיבוּ לִי קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים לְךָ הוּא
 וּלְבִנְיָךְ

תרגום

וּלְמִדְבַּחָא לֹא יִקְרְבוּ וְלֹא יִמוּתוּן אַף אֵינּוּן אַף אַתּוּן .
 ד וַיְתוֹסְפוּן עֲדָךְ וַיִּטְרוּן ית מִטְרַת מִשְׁבֵּן זִמְנָא לְכָל פּוֹלְחֵן
 מִשְׁבָּנָא וְחִילוּנֵי לֹא יִקְרַב לְנִתְכוּן : ה ה וַיִּטְרוּן ית מִטְרַת
 קוֹדֶשָׁא יִתְרַת מִטְרַת מִדְבַּחָא וְלֹא יִהְיֶה עוֹד רוּנָא עַל בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל : ו וְאֲנָא הָא קְרִיבִית יִתְרַת אֲחֵיכוֹן לִיּוֹאֵי מִגּוּ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל לְכוּן מִתְּנָא יְהִיבִין קֹדֶם יִי לְמַפְלַח ית פּוֹלְחֵן מִשְׁבֵּן
 זִמְנָא : ז וְאֵתְּ וּבְנֵיךְ עֲמָךְ תִּטְרוּן ית כְּהוֹנְתְּכוֹן לְכָל פְּתָנִים
 מִדְבַּחָא וּלְמִנְיֹו לְפָרוֹכֶתָא וְהַפְּלָחוֹן פּוֹלְחֵן מִתְּנָא אֶתֶּן ית
 כְּהוֹנְתְּכוֹן וְחִילוּנֵי דִיקְרַב יִתְקַטִּיל : ח וּמִלִּיל יִי עִם אַהֲרֹן
 וְאֲנָא הָא יְהִיבִית לְךָ יִתְרַת מִטְרַת אֲפִרְשׁוֹתַי לְכָל קוֹדֶשֶׁיא
 דְּבִנְיָ יִשְׂרָאֵל לְךָ יִתְכַתִּינוּן לְרַבּוּ וּלְבִנְךְ לְקִים עֲלֵם : ט דִּין
 יְהִי לְךָ מִקְדָּשׁ קוֹדֶשֶׁיא מוֹתֵר מִן אֲשֵׁתָא כָּל קוֹרְבָּנֵיהוֹן
 לְכָל מִנְחָתְהוֹן וּלְכָל חֲטוּתְהוֹן וּלְכָל אֲשִׁמִּיהוֹן דִּי יִחִיבוּן

קדמי

רש"י

ואמרכלין : ד וזר לא יקרב אליכם . אתכס אני מזהיר על כך : ה ולא
 יהיה עוד קצף . כמו שהיה כבר שנאמר כי יאל הקצף : ו לכם מתנה
 נתונים . יכול לעבודתכם של הדיוט ת"ל לה' כמו שמפורש למעלה
 לשמור משמרת גוברין ואמרכלין : ז עבודת מתנה . במתנה נתתיה
 לכם : ח ואני הנה נתתי לך . בשמחה לשון שמחה הוא זה כמו הנה
 הוא יואל לקראתך וראך ושמח בלבו . משל למלך שנתן שדה
 לאוהבו ולא כתב ולא חתם ולא העלה בערכאין בא אחד ותרער עליו
 ועל השדה אמר לו המלך כל מי שירצה יבא ויערער לנגדך הריני
 כותב וחוט' לך ומעלה בערכאין אף כאן לפי שבה קרח וערער כנגד
 אהרן על הכהונה בא הכתוב ונתן לו כ"ד מתנות כהונה כבדית מלח
 עולם ולכך כסמכה פרשה זו לכהן : משמרת הרומתי . שאתה לריך
 לשמרן בטוהרה : למשחה . לגדולה : ט מן האש . לאחר הקטרת
 האישים

וּלְבָנֶיךָ : י בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים תֹּאכְלֵנּוּ
 כָּל־זָכוֹר יֹאכַל אֹתוֹ קֹדֶשׁ יִהְיֶה־לְךָ :
 יא וְזֶה־לְךָ תְּרוּמַת מִתְּנֶם לְכָל־תְּנוּפֹת
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ נִתְּתִים וּלְבָנֶיךָ
 וּלְבָנֹתֶיךָ אֹתָךְ לְחֶק־עוֹלָם כָּל־טָהוֹר
 בְּבֵיתְךָ יֹאכַל אֹתוֹ : יב כָּל חֶלֶב יִצְהַר
 וּכְל־חֶלֶב תִּירוֹשׁ וּדְגָן רֵאשִׁיתָם אֲשֶׁר־
 יִתְּנוּ לִיהוָה לְךָ נִתְּתִים : יג בְּכוֹרֵי כָל־
 אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר־יִבְאוּ לִיהוָה לְךָ
 יִהְיֶה כָל־טָהוֹר בְּבֵיתְךָ יֹאכְלֵנּוּ : יד כָּל־
 חֶרֶם בְּיִשְׂרָאֵל לְךָ יִהְיֶה : טו כָּל־פֶּטֶר
 רֶחֶם לְכָל־בֶּשֶׂר אֲשֶׁר־יִקְרִיבוּ לִיהוָה
 בְּאֵדָם וּבְבִהְמָה יִהְיֶה־לְךָ אַךְ פֶּדֶה
 תִּפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם וְאֶת בְּכוֹר־
 הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה : טז וּפְדוּיוֹ
 מִבֶּן־חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף חֲמִשָּׁתַּת
 שֶׁקֶלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה
 הוּא

בעל הטורים פדה ב' כספ' * הכא' * ואודך אח לא פדה יפדה בינו דאמר ר'
 יבוסע רחל טלה נכרה וילך ב' זכרים טכוסם לכהן יאין באחד
 מטר חבירו וכיבו אח לא פדה יפדה :

הוא : יז אַךְ בְּכוֹר־שׁוֹר אוֹ בְּכוֹר כֶּשֶׁב
 אוֹ בְּכוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֹתֵי
 דָמָם תִּזְרַק עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְאֹת־הַלֶּבֶם
 תִּקְטֹר

תרגום

קדמי קובש קודשין די לך הוא ולבנדך : * בקיבש קודשין
 פאיכלונגיה פל דבוכא ייכול יתיה קודשא יחי לך : יא ודין
 לך אפרשות מתנתהון לכל ארמור בני ישראל לך
 יחבתינן ולבנדך ולבנדך עפק דקיס עלם כל דרכי בביתך
 ייכול יתיה : יב פל טוב משח וכל טוב חמר ועבור
 ראשיתחון די יתגון קדם יי לך יחבתינן : יג בכורי כל די
 בארעהון די יתחון קדם יי די לך יחי פל דרכי בביתך
 ייכליניה : יד כל חרמא בישראל דילך יחי : טו פל פתח
 ולדא לכל בשרא די יקרבון קדם יי באנשא ובכעירא יחי
 לך פרם מפדק הפרוק ית בוכרא דאנשא וית בוכרא
 דכעירא מסאבא הפרוק : טז ופורקניה מבר ירחא הפרוק
 בפורסניה כסף חמש סלעין בסלעי קודשא עשרין מעין
 הוא : יז פרם בוכרא דתורא או בוכרא דאמרא או בוכרא
 דעזא לא תפרוק קודשא אינן ית דמורין תורוק על
 מדבחה וית תרביהון פסיק קורבן דאתקבלא ברענא קדם
 יי

רש"י

האויס : ל ל קרבנם * כנון זכמי שלמי זכור : מנחתם חטאתם
 ואשמם * כמשמעו : אשר ישיבו לי * זה גזל הנר : יוד בקדש הקדשים
 האכלנו וגו' * למד על קדש קדשים שאין נאכלין אלא בעזרה ולזכרי
 כהונה : יא תרומת מתנם * המורס מן התודה ומהשלמים ומאיל
 גזיר : לכל תנופת * שהיו אלו טעונים תנופה : כל טהור * ולא עמתיס *
 דבר חמר כל טהור : לרבות אשתו : יב ראשיתם : הוא תרומה גדולה :
 יח כהוה

תִּקְטִיר אִשָּׁה רְרִיחַ נִיחַח לִיהוָה :
 י וּבָשָׂרָם יִהְיֶה־לָּךְ פְּחוּזָה הַתְּנוּפָה
 וּבִשְׂוֹק הַיָּמִין לָךְ יִהְיֶה : יט כָּל תְּרוּמַת
 הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יָרִימוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
 לַיהוָה נְתַתִּי לָךְ וּלְבָנֶיךָ וּלְבָנֹתֶיךָ
 אֶת־ךָ לְחֶק־עוֹלָם בְּרִית מַלְחָה עוֹלָם
 הוּא לִפְנֵי יְהוָה לָךְ וּלְזֶרְעֶךָ אֶת־ךָ :
 כ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַהֲרֹן בְּאַרְצָם לֹא
 תִּנְחַל וְחֶלֶק לֹא־יִהְיֶה לָּךְ בְּתוֹכָם אֲנִי
 חֶלְקְךָ וְנִחַלְתֶּךָ בְּתוֹךְ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל : ס
 שְׂבִיעִי כֹא וּלְבָנֵי לְוֵי הַנְּהַל נְתַתִּי כָל־מַעֲשֵׂי
 בְּיִשְׂרָאֵל לְנִחְלָה חֶלֶף עֲבַדְתֶּם אֲשֶׁר־
 הֵם עֲבָדִים אֶת־עַבְדְּתָה אַהֲל מוֹעֵד :
 כג וְלֹא־יִקְרְבוּ עוֹד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־
 אַהֲל מוֹעֵד לְשֵׂאת חַטָּאת לְמוֹת :
 כד וְעַבְד הַלְוִי הוּא אֶת־עַבְדְּתָה אַהֲל
 מוֹעֵד וְהֵם יִשְׂאוּ עֹנָם חֶקֶת עוֹלָם
 לְדֹרֹתֵיכֶם

בעל הטורים תרומה ג' כמס' סכא * וסדי תרומות גבי סאול ואיס תרומות
 יברסכה וכו' סדרטו ו'ל אס דומה סדיין למלך סאינו סריך
 כלום יעמיד ארץ וסינו וסדי תרומות סכאמר גבי סאול ואס דומה לכהן סמחור סל
 סגרנו' וסינו כל תרומת סקדסיס וברסכה ;

לְדֹרֹתֵיכֶם וּבְתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחַל
 נִחְלָה : כו כִּי אֶת־מַעֲשֵׂי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
 אֲשֶׁר יָרִימוּ לַיהוָה תְּרוּמָה נְתַתִּי לְלוֹוִים
 לְנִחְלָה

תרגום

י. יח ובשריהוין יהי לך כסדייא דארמורא ובשוקיא
 דימינא לך יהי : יט כל אפרשות קודשיא די יפרשוין בני
 ישראל קדם יי יהבית לך ולבנדך ולבנתך עמד לקים עלם
 קים מלח עלמא הוא קדם יי לך ולבנדך עמד : כ ויאמר יי
 לאהרון בארעהוין לא תחסוין וחובק לא יהי לך ביניהוין
 מהנן די יהבית לך אינון חוקךך ואחסנהךך בנו בני ישראל :
 כא ולבני לוי הא יהבית כר מעשרא בישראל לאחסנא
 חלף פולחנהוין דאינון פר חוין ית פולחן משבן ומנא :
 כג ודא יקרבוין עוד בני ישראל למשבן ומנא לקבלא חובא
 לקמת : כד ויפלחון ליואי אינון ית פולחן משבן ומנא
 ואינון יקבלון חוביהוין קים עלם לדריכוין ובנו בני ישראל
 לא יחסנון אחסנא : כו ארי ית מעשרא רבני ישראל די
 יפרשוין

רשי

יח כחזה התנופה וכשוק הימין * של שלמים שנחלקין לכהנים
 לכשיסם ולבניהם ולעבדיהם לשני ימים ולילה אחד חף הבכור
 נאכל לשני ימים ולילה אחד : לך יהיה * בא רבי עקיבא ולמד
 הוסיף לך הכתוב הווייה חמרת שלה תאמר כחזה ושוק של תודה
 שאינו נאכל ללא ליום ולילה : יט כל תרומת הקדשים * מחבתה
 של פרשה זו כללה בתחילתה וכללה בסוף ופרט בהמשע : ברית מלח
 עולם * כרת ברית עם אהרן בדבר הכריא ומתקיים ומכריא את
 אחרים : ברית מלח * כברית הכרותה למלח שאינו מסריח לעולם :
 כ וחלק לא יהיה לך בתוכם * חף בכיזה : כג והם * הלויס ישאו
 עונם של ישראל שעליהם להוסיף הורים מגשת אליהם : כד אשר
 ירימו לה' תרומה * הכתוב קראו תרומה עד שיפריש מננו תרומת
 מעשר

לנחלה ער־כֶּן אִמַּרְתִּי לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחֲלוּ נַחֲלָה: פ כֹּה וַיְדַבֵּר
 יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: כִּי וְאֵל־הַלְוִיִּם
 תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כִּי־תִקְחוּ מֵאֵת
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי
 לָכֶם מֵאֵתֶם בְּנַחֲלַתְכֶם וְהִרְמַתֶם
 מִמֶּנּוּ תְרוּמַת יְהוָה מַעֲשֵׂר מִן־הַמַּעֲשֵׂר:
 כו וְנִחְשַׁב לָכֶם תְרוּמַתְכֶם כְּדָגָן
 מִן־הַגֶּרֶן וּכְמִלֵּאָה מִן־הַיֶּקֶב: כז כֵּן
 תְּרִימוּ גַם־אֵתֶם תְרוּמַת יְהוָה מִכֹּל
 מַעֲשֵׂרְתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְנָתַתֶם מִמֶּנּוּ אֶת־תְרוּמַת
 יְהוָה לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן: כט מִכֹּל מַתְּנֵיכֶם
 תְּרִימוּ אֵת כָּל־תְרוּמַת יְהוָה מִכֹּל־
 חֲדָבוֹ אֶת־מַקְדָּשׁוֹ מִמֶּנּוּ: מִפִּטְיֹר לְוָאמַרְתָּ
 אֲלֵיהֶם בְּהַרְיַמְכֶם אֶת־חֲלָבוֹ מִמֶּנּוּ
 וְנִחְשַׁב לְלוֹיִם כַּתְּבוּאֵת גֶּרֶן וּכְתְּבוּאֵת
 יֶקֶב: לא וְאִבְלַתֶם אֹתוֹ בְּכָל־מְקוֹם
 אֹתֶם

בעל הטורים ממני קרי בים ממני אין קורמין ממין על סמיני מיני ולא מן
 סמיני על הסין

יִפְרְשׁוּן קָדָם יִי אֶפְרָשׁוּתָא יְחִבִּית לְלוֹיָאֵי לְאַחְסָנָא עַל
 כֵּן אִמַּרְתִּי לְהוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יַחְסְנוּן אַחְסָנָא:
 כה וּמְלִיל יִי עַם מֹשֶׁה לְמִימַר: כו וְעַם לְיוֹאֵי תְמַלִּיר
 וְתִימַר לְהוֹן אֲרִי תִסְבוּן מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִרַת מַעֲשֵׂרָא דִּי
 יְחִבִּית לְכוּן מְנַהוֹן בְּאַחְסָנְתִּיכוּן וְתִפְרְשׁוּן מִיְנִיה אֶפְרָשׁוּתָא
 קָדָם יִי מַעֲשֵׂרָא מִן מַעֲשֵׂרָא: כז וְתִתְחַשִּׁיב לְכוּן
 אֶפְרָשׁוּתְכוּן כַּעֲבוּרָא מִן אֲדָרָא וּכְמִלֵּאָתָא מִן מַעֲצֵרְתָא:
 כח כֵּן תִּפְרְשׁוּן אַף אֲתוּן אֶפְרָשׁוּתָא קָדָם יִי מִכֹּל מַעֲשֵׂרְתִּיכוּן
 דִּי תִסְבוּן מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִתְנִין מִיְנִיה יַת כָּל אֶפְרָשׁוּתָא
 קָדָם יִי לְאַהֲרֹן כְּתִנָּא: כט מִכֹּל מַתְּנֵיכוּן תִּפְרְשׁוּן יַת כָּל
 אֶפְרָשׁוּתָא דִּי מִכֹּל שׁוּפְרִיָּה יַת מַקְדָּשִׁיה מִיְנִיה: ל וְתִימַר
 לְהוֹן בְּאַפְרָשׁוּתְכוּן יִרַת שׁוּפְרִיָּה מִיְנִיה וְיִתְחַשֵּׁב לְלוֹיָאֵי
 כַּעֲלַת אֲדָרָא וּכַעֲלַת מַעֲצֵרְתָא: לא וְתִיכְלוּן וְתִיָּה בְּכָל
 אֲתַר אֲתוּן וְאַנְשׁ בְּתִיכוּן אֲרִי אֲנָרָא הוּא לְכוּן תְּלַף פּוֹלְחֵיכוּן
 כַּמִּשְׁכָּן

רש"י

מעשר: כז ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגרן * תרומת מעשר
 שלכם הסורה לזרים ולעמאים וחייבי עליה מיתה וחומש כתרנומה
 גדולה שנקראת ראשית: כדגן מן הגרן וכמלאה מן היקב * תרומת
 תירוש ויזר הניטלת מן היקבים: מלאה * לשון ביסול תבואה
 שנתמלאת: יקב * היא הסור שלפני הגת שהיון יורד לתוכו וכל לשון
 יקב חפירת קרקע הוא וכן יקבי המלך הוא ים אוקיינוס שפירה שחפר
 מלכו של עולם: כח כן תריומו גם אתם * כמו שישראל מרימים מגרנס
 ומיקביהם תריומו אתם מעשר שלכם כי הוא נחלתכם: כט מכל
 מהנותיכם תריומו את כל תרומת ה * בתרומה גדולה הכתוב מדבר
 שאם הקדים לוי את כהן בכרי וקבל מעשרותיו קודם שיטול כהן תרומה
 גדולה מן הכרי נדון להפריש הלוי מן המעשר תחלה אחד מחמשים
 לתרומה גדולה ויחזור ויפריש תרומת מעשר: ל בהרימכם את הלבו
 מימנו * לאחר שתרימו תרומת מעשר מננו: ונחשב * המותר ללוים
 חולין נמורין: ככתבואת גרן * לישראל שלא תאמר הואיל וקראו הכתוב
 תרומה שנתאמר כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה תרומה יכול
 יהא כולו הסוד תלמוד לומר ונחשב ללוים כתבואת גרן מה של
 ישראל

אתם וביתכם כי שבר הוא לכם חלף
עבדתכם באהל מועד: לב ולא תשא
עליו הטא בהרימכם את חלבו ממנו
ויאת קדשי בני ישראל לא תחלו
ולא תמותו: פ פ פ

יש וידבר יהוה אל משה ואל אהרן
לאמר: כ זאת חקת התורה אשר
צוה יהוה לאמר דבר אל בני ישראל
ויקחו אליך פרה אדמה תמימה אשר
איננה מום אשר לא עלה עליה על:
ונתתם אתה אלעזר הכהן והוציא
אתה אל מחוץ למחנה ושחט אתה
לפניו: ו ולקח אלעזר הכהן מדמה
באצבעו והזה אל נכח פני אהל מועד
מדמה שבע פעמים: ו ושרף את הפרה
לעיניו את ערה ואת בשרה ואת דמה
על פרשה ישראל: ו ולקח הכהן עז
ארו

בעל הטורים ולא תמותו זאת חקת הקודש ז"ס עץ חיים הוא למחזיקים
פרה אדומה (מלא) ג' זה על עון עגל ושרף את הכפרה ונ'ו
הכתוב מקחיל ומסוים בסרפה לומר שמרכיב עניו בסרפסה:

ארו ואזוב ושני תולעת והשליך אל
תוך שרפת הפרה: ו וכבם בגדיו
הכהן

תרגום

במשכן זמנא: לב וקא תקבלוין עלוהי חובא באפר שוהבון
ית שופריה מיניה וית קודשא דבני ישראל לא תחלוין
ולא תמותו:

א ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר: כ דא גזירת
אורייתא די פקיד יי למימר מליל עם בני
ישראל ויסבון לך הורקא סמוקתא שלימהא די לית בה
מוכא די לא סליק עלה גרא: ג ותתנון יתה לאלעזר
כהנא ויפיק יתה למבדא למשריתא ויכוס יתה קדמוהי:
ד ויפכ אלעזר כהנא מדמה באצבעיה ונדי לקבל אפי
משכן זמנא מדמה שבע זמנין: ה ויקיד ית הורקא
לעיניהי ית משכה וית בשרה וית דמה על אוכלה ויקיד:
ו ויפכ כהנא אעא דארזא ואזובא ויכע והורי וורמי קגו
יקידה

רש"י

ישראל חולין חף של לוי חולין: לא בכל מקום אפילו בבית הקברות:
לב ולא תשא עליו הטא וכו' ה' הא לא תרימי תשאו טהא: ולא
תמותו: הא הא תחלו תמותו:

פרשת חקת

ב זאת חקת התורה לפי שהשטן והומות העולם מונין את ישראל
לומר מה המלוה הזאת ומה טעם יש בה לפיכך כתב בה חקת
גורה היא מלפניו אין לך רשות להרהר אחרים: ויקחו אליך לעולם
היא נקראת על שםך פרה שעה מתה במדבר: ארומה תמימה:
שתהא תמימה באדמימות שהם היו בה שתי שערות שחורות פסולה:
ג אלעזר מלוה כנסן: אל מחוץ למחנה: חוץ לשלש מחנות: ושחט
אותה לפניו וז' שחט ואלעזר רואה: ד אל נכה פני אהל מועד עומד
במזרחו

הכהן ורחץ בשרו במים ואחר יבא
 אל-המחנה וטמא הכהן עד-הערב :
 וְהִשְׂרַף אֹתָהּ יַכְבֵּס בְּגָדָיו בַּמַּיִם
 וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב :
 וְאִסַּף אִישׁ טָהוֹר אֶת אֵפֶר הַפָּרָה
 וְהֵנִיחַ מֵחוּץ לַמַּחֲנֶה בַּמָּקוֹם טָהוֹר
 וְהִיתָה לְעֵדוּת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת
 לְמִי נָדָה חֲטָאת הוּא : י וְכִבֵּס הָאִסָּף
 אֶת-אֵפֶר הַפָּרָה אֶת-בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד-
 הָעֶרֶב וְהִיתָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְגֵר הַגֵּר
 בְּתוֹכָם לְחֻקַּת עוֹלָם : יא הַנִּגְעַת בְּמֵת
 לְכָל-נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמֵא שִׁבְעַת יָמִים :
 יב הוּא יִתְחַטֵּא-כּוּ בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם
 הַשְּׁבִיעִי יִטְהַר וְאִם-לֹא יִתְחַטֵּא בַיּוֹם
 הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי לֹא יִטְהַר :
 יג כִּל-הַנִּגְעַת בְּמֵת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אִשְׂרָאֵל
 יָמוּת וְלֹא יִתְחַטֵּא אֶת-מִשְׁכַּן יְהוָה
 טמא

בעל הטורים ואסף ג' כס' הכה' ואסף המזורע ויסק נדחי ישראל
 המזורע אהקט למת וכסס שאפר הפרה מטרת כך קפלק
 סדוקים ג"כ מטרת ואסף נדחי ישראל לעתיד אז ואסף המזורע דכתיב אז ודלג
 במיל פסח וכן לא ינטרכו לאפר פרה דכתיב בלע המות לנכס :

טמא ונכרתה הנפש ההוא מישראל
 כי

חרנים

יקיבת תורתא : ז ויצבע לבושוהי כהנא ויסחי בשריה
 במיא וכתר כן ייעור למשריתא ויהי מסאב עד רמשא :
 ה ודמוקיר יתה יצבע לבושוהי במיא ויסחי בשריה במיא
 ויהי מסאב עד רמשא : ט ויכנוש גבר דכי ית קטמא
 דתורתא ויצנע מכרא למשריתא באתר דכי ותהי לבנשתא
 דבני ישראל למטרא למי אדיותא חטאתא היא : י ויצבע
 דכניש ית קטמא דתורתא ית לבושוהי ויהי מסאב עד
 רמשא ותהי לבני ישראל ולגיורא דיתגירון ביניהון לקום
 עלם : יא דיקרב במיתא לכל נפשא דאנשא ויהי מסאב
 שבעא יומין : יב הוא ידי עלוהי ביומא תליתאה וביומא
 שביעאה ידכי ואם לא ידי עלוהי ביומא תליתאה וביומא
 שביעאה לא ידכי : יג כל דיקרב במיתא פנפשא דאנשא
 די ימות ולא ידי עלוהי ית משכנא דיי סאב וישתיצי

אנשא

רשי

במזרחו של ירושלים ומתכוון ורואה פתחו של היכל בשעת הזאת הדס :
 ז אל המחנה למחנה שכניה שאין טמא משולח חוץ לשתי מחנות
 אלא זכ ובעל קרי ומזורע : וטמא הכהן עד הערב סרסו ודרשהו
 וטמא עד הערב ואחר יבא אל המחנה : ט והניח מחוץ למחנה לג'
 חלקים מחלקה אחד נותן בהר המשחה ואחר מתחלק לכל המשמרות
 ואחד נותן בחיל זה של משמרות היה חוץ לעזרה ליעול ממנו-בני
 העיירות וכל הלויכין ליטהר וזה שבהר המשחה כהנים גדולים לפדות
 אחרות מקדשין הימנה וזה שבחיל נתון למשמרת מגורת הכתוב
 שנאמר והיתה לעדת בני ישראל למשמרת : למי נדה למי הויה כמו
 וידואבן כי לידות את קרנות הנויס לשון זריקה : חטאת היא לשוי חטוי
 כפשוטו ולפי הלכותיו קראה הכתוב חטאת לומר שהיא כקדשים ליהאר
 בהנאה : יב הוא יתחטא בו בהפר הפרה : יג במת בנפש ואי זה מת
 של נפש האדם להוציא נפש בהמס שאין טומאתה זריכה הזאה ד"א
 כנפש זו רביעית דס : את משכן ה' טמא אם נכנס לעזרה הפילו

במזכר 12 יב בטבילה

כִּי מִי נָדָה לֹא־זָרַק עָלָיו טָמֵא יִהְיֶה
 עוֹד טָמֵאתוּ בּוֹ : יי זאת התורה אדם
 כִּי־יָמוּת בָּאֵהָל כִּדְרֹבָא אֶל־הָאֵהָל
 וְכֹל־אִשֶׁר בָּאֵהָל יִטָּמֵא שְׁבַעַת יָמִים :
 טו וְכֹל כְּלֵי פֶתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צְמִיד פֶּתִיל
 עָלָיו טָמֵא הוּא : טו וְכֹל אֲשֶׁר־יִנָּע
 עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלֹל־חֶרֶב אוּ בַמָּת
 אוּ בַעֲצָם אָדָם אוּ בַקֶּבֶר יִטָּמֵא שְׁבַעַת
 יָמִים : יי וְלָקְחוּ לַטָּמֵא מֵעֶפֶר שֹׂרֶפֶת
 הַחֲטָאת וְנָתַן עָלָיו מִים חַיִּים אֶל־כְּלֵי שְׁנֵי
 יוֹ וְלָקַח אֶזוּב וְטָבַל בְּמִים אִישׁ טְהוֹר
 וְהִזָּה עַל־הָאֵהָל וְעַל־כָּל־הַכֵּלִים וְעַל
 הַנֶּפֶשׁוֹת אֲשֶׁר הֵיוּ־שֵׁם וְעַל־הַנֶּגַע
 בַּעֲצָם אוּ בַחֲלֹל אוּ בַמָּת אוּ בַקֶּבֶר :
 יט וְהִזָּה הַטָּהוֹר עַל־הַטָּמֵא בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
 וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַחֲטָאוּ בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
 וּכְבָס בְּגָדָיו וְרָחַץ בְּמִים וְטָהַר בַּעֲרֹב :
 כ וְאִישׁ אֲשֶׁר יִטָּמֵא וְלֹא־יִתְחַטָּא וְנִכְרְתָה
 הַנֶּפֶשׁ

בעל הטורים אל כלי ב' במס' : הכה ואיך ולא הורק מכלי אל כלי טהור
 סקא היומן ככלי ולא טהור סקא ככלי :

הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִתּוֹךְ הַקָּהָל כִּי אֶת־
 מִקְדָּשׁ יְהוָה טָמֵא מִי נָדָה לֹא־זָרַק
 עָלָיו

תרגום

אֲנָשָׁא הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל אָרִי מִי אֲדִיּוּחָא לֹא אוֹדְרִיקוּן עֲלוּחֵי
 מִסְאָב יְהִי עוֹד סְאוּבְתִיָּה בִיָּה : יי דֹא אוֹדְרִיחָא אָנֶשׁ אָרִי
 יָמוּת בְּמִשְׁבְּנָא כָּל דְעֵלִיד לְמִשְׁבְּנָא וְכָל דִּי בְּמִשְׁבְּנָא יְהִי
 מִסְאָב שְׁבַעַת יוֹמִין : טו וְכָל מִן דְחֶסֶף פֶּתִיחַ דְלִית מְנוּפֶת
 שִׁיעַ מִקַּף עֲלוּחֵי מִסְאָב הוּא : טו וְכָל דִּי יִקְרַב עַל אֲפִי
 קָהָלָא בְּקִטְלוֹ חֶרֶב אוּ בַמִּיתָא אוּ בַגְּרָמָא דְאָנָשָׁא אוּ
 בַקֶּבֶרָא יְהִי מִסְאָב שְׁבַעַת יוֹמִין : יי וְיִסְבִּין לְדִמְסָאָב
 מֵעֶפֶר יִקְרַח הַטָּאָהָא וְיִתְנִין עֲלוּחֵי מִי מְכֻוַּע לְמִן : יי וְיִסַּב
 אֶזוּבָא וְיִטְבֹּל בְּמִיָּא גְבַר דְבִי וְיָדֵי עַל מִשְׁבְּנָא וְעַל כָּל
 מְנִיָּא וְעַל נֶפֶשׁתָּא דִּי הִיוּ חֶמֶן וְעַל דִּיִּקְרַב בַּגְּרָמָא אוּ
 בַקֶּטְיִלָּא אוּ בַמִּיתָא אוּ בַקֶּבֶרָא : יי וְיָדֵי דְכִיָּא עַל מִסְאָבָא
 בַיּוֹמָא תְּלִיתָאָה וּבַיּוֹמָא שְׁבִיעֵאָה וְיִדְכִינִיָּה בַיּוֹמָא שְׁבִיעֵאָה
 וְיִצְבַּע לְבוּשׁוֹהֵי וְיִסְחִי בְּמִיָּא וְיִדְכִי בְרַמְשָׁא : כ וְגְבַר דִּי
 יִסְתָּאָב וְלֹא יְדִי עֲלוּחֵי וְיִשְׁתַּצִּי אָנָשָׁא הַהוּא מִנּוּ קָהָלָא
 אָרִי יֵת מִקְדָּשָׁא דִּי סְאִיב מִי אֲדִיּוּחָא לֹא אוֹדְרִיקוּן עֲלוּחֵי

מסאב

רש"י

בטבילה בלא הזאת שלישי ושביעי : עוד טומאתו ב' חף על פי שטבל :
 יד כל הבא אל האהל : בעוד שהמת בתוכו : טו וכל בלי פתוח :
 בכלי חרס הכתוב מדבר שאין מקבל טומאה מגבו אלא מתוכו לפיכך
 אם אין מגופת למידתו פתולה עליו יפה בחבור טמא הוא אם יש
 למיד פתול עליו טהור : פהיל : לשון מחובר בלשון עברי וכן נפתולי
 אלהים נפתלתי נחברתי עם אחותי : מו על פני השרה : רבותינו
 דרשו לרבות גולל ודופק ופשוטו על פני השדה שאין אם להל מטמא
 המת אם בניעה : יט וחטאו ביום השביעי : הוא גמר טהרתו : כ ואיש
 אשר יטמא וגו' : אם נאמר מקדש למה נאמר משכן וכו' כדאיתא
 בשבועות

עליו טמא הוא : כא והיתה להם לחקת
 עולם ומה מי הנדה יכבס בגדיו והנגע
 במי הנדה יטמא ער הערב : כב וכל
 אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש
 הנגעת תטמא ער הערב : פכ א ויבאו
 בני ישראל לכל העדה מדבר צן בחדש
 הראשון וישב העם בקדש ותמת
 שם מרים ותקבר שם : כ ולא היה
 מים לעדה ויקהלו על משה ועל
 אהרן : ג וירב העם עם משה ויאמרו
 לאמר ולו גוענו בגוע אחינו לפני

יהוה

בעל הטורים סמך זה לפי פרה סבראטון כפרה הכרה וגם כמ"ס ר"ל
 סמיתת נדויקים מכפרת כמו הפרה ומתת סס מרים * סס
 גימט' מכפר * סס גימטריא חסור הכאה הוא : וירב ב' במס' הכח : ואורך וירב נחל
 על עסקי נחל סססק מהס דהיינו הכאר סהיס מוסך כנחל :

רש"י

בשבעות : כא ומה מי הנדה * רבותינו אמרו שהמזה טהור וזה בא
 ללמד שהטמא מי טהרת טמא טומאה חמורה לטמא בנדים שעליו
 מה שאין כן בגועי וזה שהוליו בלשון מזה לומר לך שאינו מטמאין
 עד שיהא בהן שיעור הטהרה : והנגוע ישמא * ואין טעון כבוס בנדים :
 כב וכל אשר יגע בו * הטמא הוא שנטמא במת'טמא : והנפש הנגועת :
 בו בטמא מת : תטמא ער הערב * כאן למדנו שהמת אבי אבות
 הטומאה והנגוע בו אב הטומאה ומטמא אדם זהו פירושה לפי
 משמעה והלכותיה * ומ"א העתקתי מוסודו של רבי משה הדרשן וזהו :
 ויקחו אליך * משלהם כשם שהם פרקו נזמי הזהב לעגל משלהם כך
 יביאו

מסאב הוא : כא ותחי להון לקים עלם וירידי מי אדיותא
 יצבע לבושהו ודיקרב במי אדיותא יהי מסאב ער רמשא :
 כב וכל די יקרב ביה מסאבא יהי מסאב ואנש די יקרב
 ביה יהי מסאב ער רמשא : א ואתו בני ישראל כל בגשתא
 למדברא דצין בגרחא קדמאה ויטיב עמא ברקם ומיתת
 תמן מרים ואתקברת תמן : ב ולא הוה מיא לבגשתא
 ואתבנשו ער משה וער אהרן : ג ונצא עמא עם משה
 ואמרו למימר ולנו דמתנא במותא דאחנא קדם וי :
 ולמא

רש"י

יביאו וזו לכפרה משלהם : פרה ארומה * משל לבן שפחה שטינף פלטין
 של מלך אמרותה אמרו ותקנח הלוואה כן תבא פרה ותכפר של העגל :
 ארומה * על סס אס יאדימו כתולע שהחטא קרוי אדום : המימה * על
 ישרא שהיו תמימים ונעשו בו בעלי מומין תבאזו ותכפר עליהם ויחזרו
 לתמות : לא עלה עליה עול * כשם שפרקו מעליהן עול שמים :
 אל אלעזר * כשם שנקהלו על אהרן שהוא כהן לעשות העגל ולפי
 שאהרן עשה את העגל לאנתנה לו עבודה וועל ידו שאין קטיגור נעשה
 סניגור : ושרף את הפרה * כשם שגשרף העגל : עץ ארז ואווב
 ושני תולעת * שלשה מיכין הללו ננגד שלשת אלפי איש שגפלו בעגל
 וארז הוא הגבוה מכל האילנות ואווב נמוך מכלן סימן שהגבוה
 שנתנאה וחתא ישפיל את עצמו כאווב ותולעת ויתכפר לו : למשמרת *
 כמו שפצע העגל שמור לדורות לפורענות ואין לך פקודה שאין בה
 מפקודת העגל שנאמר וביום פקדי ופקדתי וגו' * וכשם שהעגל מטמא
 כל העוסקין בו כך פרה טמא כל העוסקין בה * וכשם שנטהרו
 באפרו שנאמר ויזר על פני המים וגו' כך ולקחו לטמא מעפר שרפת
 החטא וגו' * א כל העדה * עדה השלמה שכבר מתו מתי המדבר והלו
 פרשו לחיים : ותמת שם מרים * למע נסמכה מיתת מרים לפרשת
 פרה הדומה לומר לך מה קרבנות מכפרין חף מיתת נדויקים מכפרת :
 ותמת שם מרים * חף היא בנשיקה מתה * ומפני מה לא נאמר בה
 על פי ה' שאינו דרך כבוד של מעלה ובאהרן נאמר על פי ה' באלה
 מוסעי : ב ולא היה מים לערה * מכאן שכל מ' שנה היה להם הבאר
 בזכות מרים : ג ולו גוענו : הלואי גוענו : בגוע אחינו * במיתת אחינו
 במדבר למדנו שמיתת אמא מגונה ממנה : בגוע * שם דבר הוא כמו
 במיתת אחינו ולא יתכן לפרשו כשמתו אחינו שאם כן היה לו לומר
 בגוע

יהוה : ד ולמה הבאתם את קהל יהוה
 אל המדבר הזה למות שם אנחנו
 ובעירנו : ה ולמה העליתנו ממצרים
 להביא אתנו אל המקום הרע הזה
 לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון ומים
 אין לשתות : ו ויבא משה ואהרן מפני
 הקהל אלפתח אהל מועד ויפלו
 ערפניהם וירא כבוד יהוה אליהם : פ
 שלישי (שני כספן ממוכרות) ז וידבר יהוה אל משה
 לאמר : ס קח את המטה והקהל את
 העדה אתה ואהרן אחיך ורברתם
 אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת
 להם מים מן הסלע והשקית את
 העדה ואת בעירם : ט ויקח משה את
 המטה מדפני יהוה כאשר צוהו :
 י ויקהלו משה ואהרן את הקהל אל
 פני

בעל הטורים הענין חסר וזו טעוקר התרעומת היה על משה : המן ג'
 במסרה : כאל : המן העץ כמו שסס הסר כזוויף אף כאל הסר
 כזווי ויודך המן הגורן או מן הוקב כמו שסס היה רעב אף כאל ארץ כזה כלא מים
 וסמך למ"ד עץ שאל כל ממנו אדם הראשון חטא היה וזו המן העץ המן הגורן ולמ"ד גמן
 היה דכתיב חו מן הוקב :

פני הסלע ויאמר להם שמעו נא
 המורים המן הסלע הזה נוציא לכם
 מים : יא וירם משה את ידו ויך את
 הסלע

תרגום

ד ולמה אעלהו את קהל בני למדברא הרין למקמת חמן
 אנחנו ובעירנא : ה ולמה אסקהונא ממצרים לאיהא
 ותנא לאהרא בישא הרין לא אתר בשר לבית זבע ואף
 לא תאנין וגופנין ורמונין ומיא לית למשתי : ו ועאל משה
 ואהרן מן קדם קהלא לתבע משכנ זמנא ונפלו על אפיהון
 ואתגלי יקרא בני דהון : ז ומליל יי עם משה למימר :
 ח סב ית חוטרא ואכניש ית בנשטא את ואהרן אחוד
 ותמללון עם ביפא לעיניהון ויתן מימיהו ותפיק להון מיא
 מן ביפא ותשקי ית בנשטא וית בעיריהון : ט ונסיב משה
 ית חוטרא מן קדם יי כמא די פקדיה : י ואכנישו משה
 ואהרן ית קהלא לקדם ביפא ואמרו להון שמעו בען
 סרבניא תמין ביפא הרין נפיק לכון מיא : יא וארים משה
 ית

רש"י

בנווע : הואת בעירם : מכלן שחס הקב"ה על ממונס של ישראל :
 יוד ויקהלו וגו' : זה אחד מן המקומות שהחזיק מועד את המרוכב :
 המן הסלע הזה נוציא : לפי שלא היו מכירין אותו לפי שהלך הסלע
 וישב לו בין הסלעים כשנסתלק הבאר והיו ישראל אומרים מה לכם
 מזהו סלע תוליה לנו מים לכך אמר להם : המורים : סרבנים לשון
 יוני שונים מורים התנו וריהם : המן הסלע הזה : שלא נלטונו עליו
 תוליה לכם מים : יא פעמים : לפי שבראשונה לא הוליה אלא עוסין
 לפי שלא אור המקום להכותו אלא ודברתם אל הסלע והמט דברו
 אל סלע אחר ולא הוליה אמרו שמה לרויך להכות כבראשונה שנתאר
 והכית

הסלע במטהו פעמים ויצאו מים רבים
ותישת העדה ובעירם : ס יב ויאמר
יהוה אל משה ואל אהרן יען לא
האמנתם בי להקדישני לעיני בני
ישראל לכן לא תביאו את הקהל
הזה אל הארץ אשר נתתי להם :
יג המה מי מריבה אשר רבו בני
ישראל את יהוה ויקדש בם : ס רביעי
יד וישלח משה מלאכים מקדש אל
מלך אדום כה אמר אחיך ישראל
אתה ידעת את כל התלאה אשר
מצאתנו : טו וירדו אבותינו מצרימה
ונשב במצרים ימים רבים וירעו
לנו מצרים ולאבותינו : טז ונצעק
אל יהוה וישמע קלנו וישלח מלאך
ויצאנו ממצרים והנה אנחנו בקדש
עיר קצה גבולך : יז נעברה נא בארץך
לא נעבר בשדה ובכרם ולא נשתה

מי

בעל השורים לכן ג' מדה במדה : כעברה כל בארץך ובסיוחן אמר לעברה
אלא אמר זכות מה שאמר עשו כעסה וכלכל ולכך אמר אחיך
ישראל :

ית ידוה ומקא ית כיפא בחוטריה תרתין ומנין ונפקו מיא
סניאי ושתיתא פנשתא ובעיררוו : יב ואמר יי למשה
ולאהרן חלף דלא הימנתון בממרי לקדשותי לעיני בני
ישראל בכן לא תעלוו ית קהלא הדיו לארעא די יהבית
להון : יג אינון מי מצוהא די נצו בני ישראל קדם יי
ואתקדש בהון : יד ושלח משה אנדרין מרקם לות מלאכ
דאדום כדנן אמר אחיך ישראל את ידעת ית כל עקתם
די אשכחתנא : טו ונחתו אבהתנא למצרים ויתבנא במצרים
יומין סניאין ואבאישו לנא מצראי ולאבהתנא : טז ויצעק
קדם יי וקביל צלותנא ושלח מלאכא ואפקנא ממצרים
זחא אנחנא ברקם גרתיא דבסטר תחומך : יז נעבר בעין

בארעך

רש"י

והכית בצור ונודמן להם אותו סלע והכהו : יב יען לא האמנתם בי *
גלה הכתוב שאלולי חטא זה כלבד היו נכנסין לארץ כדי שלא יאמרו
עליהם כעון שאר דור המדבר שנגזר עליהם שלא יכנסו כך היה
עון משה ואהרן * והלא הלאו ובקר ישחט קשה מוזהר אלפי
שבסתר חסך עליו הכתוב וכאן שבמעמד כל ישראל לא חסך עליו
הכתוב מפני קדוש השם : להקדישני * שאלו דברתם אל הסלע
והזיף הייתי מקודש לעיני העדה והומרים מה סלע זה שאינו
מדבר ואינו שומע ואינו צריך לפרנסה מקיים דבורו של מקום קל
וחומר לנו : לכן לא תביאו * בשבועה כמו לכן נשבעתי לבית עלי
בשבע בקפיוה שלא ירבו בתפלה על כך : יג המה מי מריבה * הם
הנוכחים במקום אחר את אלו ראו אכזבנינו פרעה שמושיען של
ישראל לוקה במים לכך נזרו כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו : ויקדש
בם * שמתו משה ואהרן על ידם כשהקב"ה עושה דין במקודשיו הוא
יראוי ומתקדש על הכריות וכן הוא חומר כורא אלהים ממקדשך
וכן הוא חומר בקרובי הקדש : יד אחיך ישראל * מה ראה להזכיר
כאן אחוה אלא חמר לו אחים הנחנו בני אברהם שחמר לו כי גר
יהיה זרעך ועל שנינו אותו החוב לפורעו : אתה ידעת את כל התלאה *
לפיכך פירש אביכם מעל אבינו וילך אל הרץ מפני יעקב אחיו מפני
השטר חוב המוטל עליהם והטילו על יעקב : טז וירעו לנו * סבלנו
צרות רבות ולאבותינו * מכאן שהאבות מלמערים בקבר כשהפורענות
באה על ישראל : טז וישמע קולנו * בברכה שברכנו אבינו הקול קול
יעקב שאינו זועקים ונענים : מלאך * זה משה מכאן שהנביאים

קרויים

מִי בָאֵר דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ נִלְךְ לֹא נִשְׂתָּה יִמִּין
 וּשְׂמֹאלוֹ עַד אֲשֶׁר נִעְבְּרָה בְּלֶךְ יִסֹּ וַיֹּאמֶר
 אֱלֹהֵי אֱדוֹם לֹא תֵעָבֶר בִּי פֶן־בְּחַרְב
 אֵצֶא לִקְרֹאתְךָ : יִסֹּ וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי בְנֵי־
 יִשְׂרָאֵל בְּמַסְלַה נַעֲלֶה וְאִם־מִי־מִיָּךְ
 נִשְׂתָּה אָנֹכִי וּמְקַנִּי וּנְתַתִּי מִכְרֹם רֶקַע
 אֵיךְ־דָּבַר בְּרַגְלֵי אֶעֱבֹרָה : כ וַיֹּאמֶר לֹא
 תֵעָבֶר וַיֵּצֵא אֱדוֹם לִקְרֹאתוֹ בְּעַם כְּבֹד
 וּבִיד חֻזְקָה : כ א וַיִּמְאֵן אֱדוֹם נָתַן אֶת־
 יִשְׂרָאֵל עֹבֵר בְּגַבְלוֹ וַיִּשְׂרַט מֵעַלְיוֹ : פ
 חֲמִישִׁי (שְׁלִישִׁי כֶּסֶף מִמְּחֻכְרוֹת) כ ב וַיִּסְעוּ מִקִּרְיַת־שָׁוַיִּבְאוּ
 בְנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־הָעֵדָרָה הִר הַהָר :
 כ ג וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְיֵלֶךְ אַהֲרֹן
 בְּהַר הַהָר עַל־גְּבוֹל אֶרֶץ־אֱדוֹם לֵאמֹר :
 כ ד יֵאָסֶף אַהֲרֹן אֶל־עַמּוּיֹ בִי לֹא יִבֹּא
 יֵלֶךְ הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
 עַל אֲשֶׁר־מְרִיתֶם אֶת־פִּי לְמִי מְרִיבָה :
 קח

בעל הטורים מוכרס ג' במס' * הכא ואעיקר ביום מוכרס כיד : על מוכרס
 בכסף * בשביל שמכרו בכסף כדוק וכדו את אביהם ביום מוכרס
 כפיכס ואמרו חיה רעה אכלתכו ע"כ ונתתי מוכרס והוכרכו לשתוק מימיהם בכסף :

כְּאֲרֵעֵךְ לֹא נִעְיֹבֶר בַּחֲקַל וּבְבִרְמָא וְלֹא נִשְׂתִּי מִי גּוֹב
 כְּאִוְרַח מְלֶכָא נִיזִיל לֹא נִסְטִי לְיִמִּינָא וְלִשְׂמֹאלָא עַד דְּנִעְיֹבֶר
 תַּחֲוּמֵךְ : יח וַאֲמַר רִיבֵי אַרְוִמָּאָה לֹא תֵעָיִבֶר בְּתַחֲוּמֵי דְלִמָּא
 בְּרַקְטָלִין בְּחַרְבָּא אִיפּוֹק לְקַדְמוּתְךָ : יט וַאֲמָרוּ לִיהֵ בְנֵי
 יִשְׂרָאֵל בְּאִוְרַח כְּבִישָׂא נִיֶּסַק וְאִם מִיָּךְ נִשְׂתִּי אָנֹכִי וּבְעֵירֵי
 וְאִתְּן דְּמִיָּהוֹן לְחֹזֵר רִית פְּתַנְס דְּבִישׁ בְּרַגְלֵי אַע בֵּר :
 כ וַאֲמַר לֹא תֵעָיִבֶר וּנְפַק אַרְוִמָּאָה לְקַדְמוּתִיהָ בְּחִיל רִב
 וּבִידָא תַקִּיפָא : כ א וְסָרַב אַרְוִמָּאָה שְׂבַק יִת יִשְׂרָאֵל לְמַעְבְּר
 מְלֻוֹתִיהָ וְסָטָא יִשְׂרָאֵל מְלֻוֹתִיהָ : כ ב וּנְטָלוּ מְרַקְס וְאִתְּוּ
 כְּנִי יִשְׂרָאֵל כָּל כְּנִשְׂתָּא לְהַר טוֹרָא : כ ג וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה
 וְלֹא־תֵהָדוֹן בְּהַר טוֹרָא עַל תַּחֲוּסֵי אֶרְעָא דְּאֱדוֹם לְמִימֵר :
 כ ד יִתְכַנִּישׁ אַהֲרֹן לְעַמִּיָּה אֲרִי לֹא יַעֲוֹל דְּאֶרְעָא דִּי יִהְיִיבִית
 לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַר דִּי סְרַבְתִּין עַר מְקַרִּי לְמִי מְצוּתָא :

דבר

רש"י

קרויים מלאכים ואומר ויהיו מלעבים במלאכי אלהים : יז נעברה
 נא בארצך * אין לך לעורר על הירושה של ארץ ישראל שכנס שלא
 פרעת החוב עשה לנו עזר מעט לעבור דרך הרצף : לא נשתה מי
 באר * מי בורות היה לריך לומר אלא כך אמר משה אף על פי שיש
 בידיו מן האכול ובאר לשתות לא נשתה ממנו אלא נקנה מכס אוכל
 ומים להנחתכם מכאן לאכסנאי אף על פי שיש בידו לאכול יקנה מן
 החנוכי כדי ליהנות את אושפיו : דרך המלך נלך * אנו חוסמים את
 בהמתנו ולא יעו לכאן ולכאן לאכול : חי פן בהרב אצא לקראתך *
 אתם מתנאים בקול שהורישכם הניכסם ואומרים ונלעק וישמע קולנו
 ואינו אלא עליכם במה שהורישני אבי ועל חרבך תחיה : יט רק אין
 רבר * אין דבר מוזיקך : כ וביר חוקה * בהבטחת זקננו והידיים ידי
 עשו : כב כל העדה * כלם שלמים ועומדים ליכנס לארץ שלא היה
 בהן אחד מאלותם שנגזרה גזרה עליהם שכבר כלו מתי מדבר והלו
 מאלותם שכתוב בהן חיים כלכם היום : כג הרהר * הר על גבי הר כתפוח
 קטן על גבי תפוח גדול והף על פי שהענן הולך לפניה ומשהיה ההרים
 שלשה נשאר בהן הר סיני לתורה והר נבו לקבורת משה והר ההר
 לקבורת אהרן : על גבול ארץ אדום מניד שמפני שנתחדרו כאן להתקרב
 לעשו הרשע נפרצו מעשיהם וחרו הכדיק הזה וכן הנביא אמר
 ליהושפט

כֹּה קָח אֶת־אֶהְרֹן וְאֶת־אַלְעָזָר בְּנֵי וְהֵעֵל
 אֹתָם הַר הָהָר : כו וְהַפְּשַׁט אֶת־אֶהְרֹן
 אֶת־בְּגָדָיו וְהַלְבִּשְׁתָּם אֶת־אַלְעָזָר בְּנֵי
 וְאֶהְרֹן יֶאֱסֹף וּמַת שֵׁם : כז וַיַּעַשׂ מִשָּׁה
 כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וַיַּעֲלוּ אֶל־הָהָר
 לְעִינֵי כָל־הָעֵדָה : כח וַיַּפְּשֻׁט מִשָּׁה אֶת־
 אֶהְרֹן אֶת־בְּגָדָיו וַיַּלְבִּשׁ אֹתָם אֶת־
 אֶלְעָזָר בְּנֵי וּמַת אֶהְרֹן שֵׁם בְּרֵאשׁ
 הַהָהָר וַיִּרַד מִשָּׁה וְאַלְעָזָר מִן־הָהָר :
 כט וַיִּרְאוּ כָל־הָעֵדָה כִּי גֹועַ אֶהְרֹן וַיִּבְכוּ
 אֶת־אֶהְרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל : ס
 כא : א וַיִּשְׁמַע הַכֹּהֲנָיִם מִלֶּךְ־עַרְדַּי יֹשֵׁב
 הַנֶּגֶב כִּי בא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים
 וַיִּלְחֶם

בעל השורים והעל ב' כספ' * הכא ואידך והעל את הכפרדעים כדאיתא
 בפסחים סדק מ"ג מה ראו חמ"ז וע' שמסרו עמם לטריפה כסאו
 ק"ו מהכפרדעים עמון למותה וע"כ נמוטו כדקוב וימותו הכפרדעי' וכו' אבל
 לא מן הסנורים אבל משה ואהרן שנאמר בהם לא האמנתם בו להקדישני ולא נסאו
 ק"ו מהכפרדעים מקו ולא זכו ליכנס לארץ :

רש"י

ליהושפט בהתחברך עם אחזיהו פרז ה' את מעשיך : כה קח את
 אהרן בדברים של נחומים אמר לו אשריך שתראה כתרך נתון לבנך
 מה שאין אני זכאי לכך : כז את בגדיו * את בגדי כהונה גדולה הלבשהו
 והפשיטם מעליו לתתם על בנו בפניו א"ל הכנה למערה ונכנס ראה
 מעט מוצעת ונר דלוק אמר לו עלה למטה ועלה פשוט ידוך ופשוט
 קמוץ

כה דבר ית אהרן וית אלעזר בריה ואסיק יהוהו להר
 טורא : כו ואשלח ית אהרן ית לבושהו ותלבשינון ית
 אלעזר בריה ואהרן ותכניש וימות תמן : כז ועבד משה
 כמא די פקיד יי וסליקו להר טורא לעיני כל בנשמתא :
 כח ואשלח משה ית אהרן ית לבושהו ואלביש יתהון ית
 אלעזר בריה ומית אהרן תמן בריש טורא ונחת משה
 ואלעזר מן טורא : כט וחזו כל בנשמתא ארי מית אהרן
 ויבכו ית אהרן תלתין יומין כל בית ישראל : א וישמע
 כנענאה מלכא דערד יתיב דרומא ארי אתא ישראל

ארח

רש"י

קמוץ פיך וקמוץ עמוס עיניך ועלם מיד חמד משה לאותה מיתה וזה
 שנאמר לו כאשר מת אהרן אחיך מיתה שנתאווית לה : כז ויעש משה
 אף על פי שהדבר קשה לו לא עכב : כט ויראו כל העדה כשראו משה
 ואלעזר וירדו ואהרן לא ירד אמרו היכן הוא אהרן אמר להם מת
 אמרו אפשר מי שעמד כנגד המלאך ועצר המגפה ישלוט בו מלאך
 המות מיד בקש משה רחמים והראוהו מלאכי השרת להם מוטל במטה
 ראו והאמינו : כי גוע * אומר אני שהמתרנס דהא מית טועה הוא
 אלא אם כן מתרנס ויראו ואתחווהו שלא אמרו רבותינו כי זה משמש
 בלשון דהא אלא על מדרש שנסתלקו ענני כבוד וכדאמר רבי אבהו
 דאמר רבי אבהו אל תקרי ויראו אלא ויראו ועל לשון זה נופל לשון
 דהא לפי שהיא נתינת טעם למה שלמעלה סימנו למה ויראו לפי
 שהרי מת אהרן אבל על תרנום וחזו כל כנשתא און לשון דהא נופל
 אלא לשון אשר שהיא מנזרת שמוש חי שמליווים הם משמש בלשו
 אשר כמו מדוע לא תקר רוחי והרבה מפורשים מזה הם חרופים
 ימיו : כל בית ישראל * האנשים והנשים לפי שהיה אהרן רוקח שלום
 ומטייל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו : א וישמע הכנעני *
 שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד וכו' כדאיתא בראש השנה
 ועמלק מעולם רצועת מרדות לישראל מזומן בכל עת לפורענות :
 וישב הנגב * עמלק שאל עמלק יושב בארץ הנגב ושנה את לשונו לדבר
 בלשון כנען כדי שיהיו ישראל מתפללים להקב"ה לתת כנענים בידם
 והם אינן כנענים * ראו ישראל לבושהו בלבושי עמלקים ולשונו
 לשון כנען אמרו נתפלל סתם שנאמר אם נתון תמן את העם הזה
 בידי : דרך האתרים * דרך הנגב שהלכו בה מרגלים שנאמר ויעלו
 כננב

וַיִּלְחַם בְּיִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב י מִמֶּנּוּ שְׁבִי :
 כ וַיֵּדֶר יִשְׂרָאֵל נִדְר לַיהוָה וַיֹּאמֶר אִם־
 נָתַן תַּתֵּן אֶת־הָעַם הַזֶּה בְּיָדִי וְהִחַרְמְתִי
 אֶת־עַרְיָהֶם : ג וַיִּשְׁמַע יְהוָה בְּקוֹל
 יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן אֶת־הַכְּנַעֲנִי וַיַּחֲרֵם אֶתְהֶם
 וְאֶת־עַרְיָהֶם וַיִּקְרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם
 חֲרָמָה : פ ד וַיִּסְעוּ מֵהַר הָהָר דֶּרֶךְ
 יַם־סוּף לְסַבֵּב אֶת־אֶרֶץ אֲדוּם וַתִּקְצַר
 נַפְשֵׁי־הָעַם בְּדֶרֶךְ : ה וַיְדַבֵּר הָעַם
 בְּאֱלֹהִים וּבַמִּשְׁה לַמָּה הֲעֲלִיתָנוּ
 מִמִּצְרַיִם לָמוֹת בְּמִדְבַר בִּי אֵין לָחֵם
 וְאֵין מַיִם וּנְפִשָׁנוּ קָצָה בַלָּחֵם הַקָּלֶקֶל :
 ו וַיִּשְׁלַח יְהוָה בְּעַם אֶת־הַנְּחָשִׁים
 הַשָּׂרְפִים וַיִּנְשְׁכוּ אֶת־הָעַם וַיָּמָת עַם־

רב

בעל הטורים קלקל גי' זה רמ"ח שנבלע ברמ"ח איברים : הכחיסו לפי
 טעמו מעטת נחש טהובואו ל"ה על המן את לרבות כלבים
 וחיות רעות :

רש"י

בנגב ד"ל דרך האתרים דרך התייר הגדול הנכוסע לפנייהם שנאמר
 דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה : וישב ממנו שבי אינה אלא
 שפחה אחת : ב והחרמתי אקדיש שללס לנבוא : ג ויחרם אתהם
 בהריגה : ואת עריהם חרמני נבוא : ד דרך ים סוף כיון שמת אהרן
 ובאת עליהם מלחמה זו חזרו לאחוריהם דרך ים סוף הוא הדרך
 שחזרו להם כשנגזר עליהם גזירת מרגלים שנאמר ויסעו המדברה

דרך

אֶרֶץ מִאֲלֵלֵיָא וְאַנְח קָרְבָא בְּיִשְׂרָאֵל וְשָׂבָא מִנִּיה שְׁבִיָא :
 ב וְקָוִים יִשְׂרָאֵל קָוִים קָרָם יִי וְאָמַר אִם מִמֶּסֶר ית עֲבָדָא
 חֲדָין כִּידִי וְאַנְגֵר ית קָרוּיָהוּן : ג וְקַבֵּל יִי צְלוּתִיה דְּיִשְׂרָאֵל
 וּמִסֶּר ית כְּנַעֲנָתָא וְנִמְר יתֵהוּן וַיִּת קָרוּיָהוּן וְקָרָא שְׂמָא
 דְּאֶתְרָא חֲרָמָא : ד וְנִטְרָלוּ מֵהַר טוּרָא אֹרְחָא יִפָּא דְּסוּף
 דְּאֶקְפָא ית אֶרְעָא דְּאֲדוּם וְעַקְתָּ נַפְשָׁא דְּעַמָּא בְּאֹרְחָא :
 ה וְאֶתְרָעַם עַמָּא בְּמִקְרָא דְּיִי וְעַם מִשְׁחָ נָצוּ לְמָא אֶסְקָתוּנָא
 מִמִּצְרַיִם לְמַמְתָּ בְּמִדְבַרָא אֲרִי לִירֵת לְחַמָּא וְלִירֵת מִיָּא
 וְנַפְשָׁא עַקְתָּ כְּמִנָּא חֲדָין דְּמַכְלִיָּה קָלִיל : ו וְגַרִי יִי בְּעַמָּא

יה

רש"י

דרך ים סוף וכאן חזרו לאחוריהם שבע מסעות שנה וכני ישראל
 נסעו מבהרות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן וכי כמוסרה מת
 והלא כהר ההר מת אלה שם חזרו והתאבלו עליו והספידוהו כאילו
 הוא בפניהם ולא בדוק במסעות ותמלאם שבע מסעות מן מוסרה
 עד הר ההר : לסבוב את ארץ אדום שלא נתנס לעבור בהרלו :
 ותקצר נפש העם בדרך בעורח הדרך שהוקשה להם אמרו עכשיו
 היינו קרובים ליבנס לארץ והנו חוזרים לאחורינו כך חזרו אבותינו
 וכשתהו שלשים ושמונה שנה עד היום לפיכך קרה נפסם בעניו הדרך
 ובלשון לפו הנקרו דליר ולא יתכן לומר ותקצר נפש העם בדרך
 כהיותם בדרך ולא פירש בו כמה קרה שכל מקום שתמלא קצור
 נפש במקרה מפורש שם כמה קרה כגון ותקצר נפשי כהם וכגון
 ותקצר נפשו בעמל ישראל וכל דבר קשה על אדם נופל בו לשון קצור
 נפש כאדם שהעורח בה עליו ואין דעתו רחבה לקבל אותו הדבר ואין
 לו מקום בתוך לבו לגור שם אותו הכער ובדבר המטריח נופל לשון
 גדול שגדול הוא וכבד על האדם כגון ונס נפסם בחלה כי גדלה עלי
 ויגאה כשאל תלודני כללו של פי כל ל' קצור נפש בדבר לשון שאין
 יכול לסובלו הוא שאין הדעת סובלתו : ה באלהים ובמשה : השוו
 עבד לקונו : למה העליהנו שניהם שוים : ונפשנו קצה אף זה
 לשון קצור נפש ומאום : בלחם הגלוקל לפי שהמן נבלע כאיברים
 קראוהו קלוקל אמרו עתיד המן הזה שיתפח במעינו כלום יש ילוד
 אשה שמכניס ואינו מוֹלֵא : ו את הנחשים השרפים ששורפים את
 האדם בארס שניהם : וינשכו את העם יבא נחש שלקק על הולאת
 דבה ויפרע ממוֹלֵאיו דבה יבא נחש שכל המינין לטעמין לו טעם אחד
 ויפרע

רב מִיִּשְׂרָאֵל : וַיִּבֹא הָעַם אֶל־מֹשֶׁה
 וַיֹּאמְרוּ חֲטֵאֵנוּ כִּי־דַבַּרְנוּ בַיהוָה וּבַךְ
 הַתְּפִלָּל אֶל־יְהוָה וַיִּסַּר מֵעֲלֵינוּ אֶת־
 הַנְּחֹשׁ וַיִּתְּפֹלֵר מֹשֶׁה בְּעַד הָעַם :
 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף
 וְשִׂים אֹתוֹ עַל־נֶסֶם וְהָיָה כָּל־הַנְּשׂוּף
 וְרָאָה אֹתוֹ וְחָי : וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נְחֹשׁ
 נְחֹשֶׁת וַיִּשְׂמֶהוּ עַל־הַנֶּסֶם וְהָיָה אִם־נִשְׂךָ
 הַנְּחֹשׁ אֶת־אִישׁ וְהָבִיט אֶל־נְחֹשׁ
 הַנְּחֹשֶׁת וְחָי : שִׁשִּׁי וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל
 וַיַּחֲנוּ בְּאֵבֶת : יא וַיִּסְעוּ מֵאֵבֶת וַיַּחֲנוּ
 בְּעֵי הָעֵבְרִים בְּמִדְבַּר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי
 מִזְבֵּחַ מִזְבַּח הַשֶּׁמֶשׁ : יב מִשֶּׁם נִסְעוּ
 וַיַּחֲנוּ בְּנַחֲל זָרָד : יג מִשֶּׁם נִסְעוּ וַיַּחֲנוּ
 מֵעֵבֶר אֶרְנוֹן אֲשֶׁר בְּמִדְבַּר הַיַּצְא
 מִגִּבְרַת הָאֲמֹרִי כִּי אֶרְנוֹן גְּבוּל מִזְבֵּחַ

בעל הטורים על כס כדרך המסר את כנו שמסים הסוט שמכסו בו במקום
 גבוה כדי שיראה אותו בכל פעם ויזכור :

רש"י

ויפרע מכפויי טובה שדבר אחד משתנה להם לזיהו מטעמים :
 ז ויהפלה משה מכהן למי שמבקשים ממנו שכל יאה אכזרי
 מלמחול : ח על נס' על כלונס שקורין פירטי"ק בלשו וכן כנס על
 הנכנס

ית חונו קלן ונכיתו עמא ומית עם סני מישרא : ו ואתא עמא
 לות משה ואמרו חטאנו כד דברנו ביהוה ובך
 צלי קדם יי ויעדי מיננא ית חונו וצלי משה על עמא :
 ה ואמר יי למשה עביד לך קליא ושני יתיה על את ויהי כל
 דיתנכית ויחזי יתיה ויתקיים : ט ועבר משה חונו דנחשא
 ושנוה על את וחזי כד נכית חונו ית נכרא ומסתפל דחונו
 דנחשא ומתקיים : י ונטלו בני ישראל ושרו באבות :
 יא ונטלו מאבות ושרו במנינות עבראי עבראי די על אפי
 מואב במדבר שמשא : יב מתמן נטלו ושרו בנחלא
 דזרד : יג מתמן נטלו ושרו מעברא דארנון די במדברא
 דנפיק מתחום אמוראה ארי ארנון תחום מואב בין מואב
 ובין

רש"י

הנכנס ארס נסי שחו נס ולפי שהוא גבוה לאות ולראיה קוראום :
 כל הנשך * הפילו כלב או חמור נושכו היה מזוק ומתנונה והולך הלא
 שנשוכת הנחש ממנהרת להמית לכך נאמר כאן וראה אותו ראייה
 בעלמא וכנסכת הנחש נאמר והביט והיה אם נשך הנחש את איש
 והביט וגו' שלא היה ממנהר להתרפאות הלא אם כן מביט בו בכונה
 אמרו רבותינו וכי נחש ממית או מחיה הלא בזמן שהיו ישראל
 מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדין את לבם להביטם שבשמים היו
 מתרפאים ואם לאו הווי נמוקים : ט נחש נחשת : לא נאמר לו לעשותו
 של נחשת הלא אמר משה הקב"ה קוראו נחש והני אעשו של נחשת
 לשון נופל על לשון : יא בעיי העברים * לא ידעתי למה נקרא שמם
 עיים ועל לשון חורב הוא דבר הטאווט במטאטו והטו"ת בו יסוד לבדה
 והוא מלשון יעים ויעה ברד : העברים * דרך מעבר העברים שם אין
 הר גבוה ארץ כנען שהוא מפסיק בין ארץ מואב לארץ אמורי : על פני
 מואב מזמזרח השמש * במזרח של ארץ מואב : יג גבול האמורי * תחום
 סוף מלך שלהם וכן גבול מואב לשון קלה וסוף : מעבר ארנון *
 הקיפו ארץ מואב כל דרומה ומזרחה עד שבהו מעבר השני וארנון
 בתוך ארץ האמורי בצפונה של ארץ מואב : היוצא מגבול האמורי *
 רצועה יולאה מגבול האמורי והיא של האמוריים ונכנסת לגבול מואב
 עד ארנון שהוא גבול מואב ושם חנו ישראל ולא בהו לגבול מואב כמו
 שאמר יפתח וגם אל מלך מואב שלא ולא אבה ומשה רמזה כאשר

בין מואב ובין האמרי : יד על־כן יאמר
 בספר מלחמת יהוה את־זהב בסופה
 ואת־הנחלים ארנון : טו ואשר הנחלים
 אשר נטה לשבת ער ונשען לגבול
 מואב : טז ומשם בארה הוה הבאר
 אשר אמר יהוה למשה אסף את־העם
 ואתנה להם מים : ס יז אז ישיר ישראל
 את־השירה הזאת עלי באר ענו־לה :
 יח באר חפרוה שרים כרוה גדיבי
 העם במחקק במישענתם וממדבר

מתנה

בעל הטורים
 בסופה ב' במס' הכא' ואורך בסופה ובסערה דרכו זהו ט"א
 בסופה כסויכירה כסוס של ים סוף דכתיב וז' בסופה ונז'
 וסימיה דקרא גוער בים סוף ויבשהו הכא כמי אמר ביבשת ים סוף : ואשר הנחלים
 ס"ח דם סהרם היה יורד מן ההרונים סהרנו כנחל : וכשען ב' במס' הכא' ואורך
 וכשען על קדוש ישראל באמת * כיון שבאו לגבול מואב וראו הנסים סנעשו להם
 וכשען על קדוש ישראל באמת : עלי באר כשחורו מן המלחמה חנו על הבאר ואמרו
 סירה במקום טהרה דכתיב בין משאבים טס יתנו נדקות ה' : ענו ב' במסרה * הכא' *
 ואורך ענו לה' בתודה * טעל הבאר ענו לה' בתודה ואמרו סירה :

רש"י

עשו לי בני עשו היושבים בשעיר והמואבים היושבים בער מה אלו
 לא נתנום לעבור בתוך ארצם אלא הקיפוס סביב חף מואב כן : יד על
 כן יאמר * על חנייה זו ונסים שנעשו בה : יאמר בספר מלחמות ה' *
 כשנספרים נסים שנעשו לאבותינו יספרו : את והב' כמו את יהב
 כמו שיאמר מן יעד ועד כך ואמר מן יהב והב' והו' יסוד היא כלומר
 את אשר יהב להם הרבה נסים בים סוף : ואת הנחלים ארנון * כשם
 שמספרים נסים סוף כן יש לספר נכסי נחלי ארנון שאף כהן נעשו
 נסים

ובין אמוראה : יד על כן יתאמר בספרא דקרבין העבר יי
 על ימא דסוף וגביון דעל נחלי ארנון : טו ושפוך נחליא
 דמדברין לקביל לחיות ומסתמיד לתחום מואב : טז ומתמן
 אתיהיבת להון בירא היא בירא די אמר יי למשה בנוש
 ית עמא ואתן להון מיא : יז בכין שבח ישראל ית הושבחתא
 הקא סקי בירא שבחו לה : יח בירא דחפרוה רכרביא
 כרוה רישי עמא ספריא בחוטריהון וממדברא אתיהיבת
 להון : יט ומדאאתיהיבת להון נחתא עמרוון לנחליא
 ומנחליא

רש"י

נסים גדולים ומה הם הנסים : טו ואשר הנחלים * תרנוס של ספק
 אשד ספק הנחלים שנשפק שם דם אמוריים שהיו נחבאים לפי שהיו
 ההרים גבוהים והנחל עמוק וקלר וההרים סמוכים זה לזה אדם עומד
 על ההר מזה ומדבר עם חבירו בהר הזה והדרך עובר בתוך הנחל אמרו
 אמוריים כשיכנסו ישראל לתוך הנחל לעבור נלא מן המערות
 בהרים שלמעלה מהם ונהרנס בחלים ואבני בליסטרא והיו אותן
 הנקעים בהר של לז מואב ובהר של לז אמוריים היו כנגד אותן
 נקעים מין קרנות ושדים בולטין לחוץ כיון שבאו ישראל לעבור מזעזע
 ההר של ישראל כשפחה היוצאת להקביל פני גברתה ונתקרב ללז הר
 של מואב ונכנסו אותן השדי לתוך אותן נקעים והרגו וזהו אשר נטה
 לשבת ער שההר נטה ממקומו ונתקרב ללז מואב ונדבק בו והיו נשען
 לגבול מואב : טז ומשם בארה * משם בא האשד של הבאר כיוד אמר
 הקב"ה מני מודיע לבני הנסים הללו המשל אומר נהה פה לתינוק
 הודיעו לאמנו לאחר שעברו חזרו ההרים למקומן והבאר ילדה לתוך
 הנחל והעלה משם דם ההרונים וזרועות ואברים ומוליכתן סביב
 המחנה ויש ראל ראו ואמרו שירה : יז עלי באר * מתוך הנחל והעלי מה
 שאתה מעלה ומנין שהבאר הודיעה להם שנאמר ומשם בארה וכי
 משם היתה והלא מתחלת מ' שנה היתה עמהם אלא שירדה לפרסם
 את הנסים וכן אז ישיר השירה הזאת נאמרה בסוף מ' והבאר נתנה
 להם מתחלת מ' ומה ראה ליכתב כהן אלא הענין הזה נדרע למעלה
 הימנו : יח באר חפרוה * זאת היא הבאר אשר חפרוה שרים משה
 וזרחן : במשענותם * במטוה : במחוקק * ע"פ משה שנקרא מחוקק
 שנאמר כי שם חלקת מחוקק ולמה לא נזכר משה בשירה זו לפי
 שלקח ע"י הבאר וכיון שלא נזכר שמו של משה לא נזכר שמו של
 הקב"ה * משל למלך שהיו מזמנין אותו לסעודה אמר אם אזהבי שם
 אני

מַתְנֵהּ : יט וּמַתְנֵהּ נַחֲלִיאֵל וּמַנְחֵלִיאֵל
 בְּמוֹת : כ ומבמות הגיא אשר בשדה
 מואב ראש הפסגה ונשקפה על פני
 הישימון: פ שביעי (רביעי כסון מחוברת) כא וַיִּשְׁלַח
 יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל־סִיחֹן מֶלֶךְ־הָאֱמֹרִי
 לֵאמֹר : כב אַעֲבֹרָה בְּאַרְצְךָ לֹא נִטָּה
 בְּשַׂדְּךָ וּבְכַרְם לֹא נִשְׁתֶּה מִי בְּאֵר
 בְּדֶרֶךְ הַמֶּלֶךְ גֵּלְךָ עַד יִשְׂרָעֶעֱבֹר
 גְּבֻלְךָ : כג וְלֹא־נָתַן סִיחֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל
 עֹבֵר בְּגִבְלוֹ וַיֵּאֱסֹף סִיחֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ
 וַיֵּצֵא לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל הַמְדַבֶּרֶה וַיֵּבֵא
 יְהֻצָּה וַיִּלְחַם בְּיִשְׂרָאֵל : כד וַיִּכְּהוּ יִשְׂרָאֵל
 לְפִי־חֶרֶב וַיִּירֶשׁ אֶת־אֶרְצוֹ מֵאֲרָנָן עַד־
 יַבֵּק עַד־בְּנֵי עַמּוֹן כִּי עַז גְּבוּל בְּנֵי
 עַמּוֹן

בעל הטורים אעברה בארץך ולא אמר כא בדרך שאמר בארץך שלל דבר
 לפיכך כל כך ולא שלל לו הלא כדי לפתוח לו בשלום וע"כ
 לא הסיב לו תשובה כמו שעשה מלך אדום הלא מיד ופא להרחמו למלחמה :

רש"י

אני שם ואם לאו איני הולך: וממברר: כתנה להם: יט וממתנה נחליא
 כתרנומו: כ ומבמות הגיא אשר בשדה מואב: כי שם מת משה ושם
 בעלה הבאר: ד"א כרוה נדיבי העם כל נשיא ונשיא כשהיו חונים נוטל
 מקלו ומושך אל דגלו ומנחהו ומי הבאר נמשכים דרך אותו סימן
 ובאין לפני חניית כל שבט ושבט: ראש הפסגה: כתרנומו ריש רמתא:

פסגה

וּמַנְחֵלִיאֵל ס קא עמהון לרמתא: כ וממתא לחליא די
 בתקל מואב ריש רמתא ומסתכיא על אפי בית ישימון:
 כא ושלח ישראל אנדיון לנת סיחון מלכא דאמוראה למימר:
 כב איעבר בארעך לא נסטי בתקר ובכרם לא נשתי מי
 גוב באורח מלכא גיזיל עד די געיבר תחומך: כג ולא
 שבק סיחון ית ישראל למעבר בתחומיה ובגש סיחון ית
 כל עמיה ונפק לקדמורי ישראל למדבריא ואתא ליהץ
 ואניח קרבא בישראל: כד ומחתי ישראל לפתגם דחרב
 וירת ית ארעיה מארנונא עד יובקא עד בני עמון ארי
 תקיף

רש"י

פסגה לשון גובה וכן פסגו ארמנותיה הגבוהו ארמנותיה: ונשקפה:
 אותה הפסגה על פני המקום ששמו ישימון הוא לשון מדבר שהוא
 שם: דבר אחר ונשקפה הבאר על פני הישימון שנגזרה דימה של
 טבריא והעומד על הישימון מביט ורואה כמין כברה בים והיא הבאר
 כך דרש רבי תנחומא: כא וישלח ישראל מלאכים: ובמקום אחר
 תולה השליחות במשה שאלמר נשלח מלאכים ממדבר קדמות וכן
 וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום וביפתח הוא אומר וישלח
 ישראל מלאכים אל מלך אדום וגומר התונים הללו דריכים זה לזה
 זה נועל וזה פותח שמהם הוא ישראל וישראל הם משה לומר לך
 שנשיא הדור הוא ככל הדור כי הנשיא הוא ככל: כב אעברה בארעך:
 אף על פי שלא נכטוו לפתחו להם בשלום בקשו שלום: כג ולא
 נתן סיחון: לפי שכל מלכי כנען היו מעלין לו מס שהיה שומרם
 שלא יעברו עליהם גייסות כיון שאמר לו ישראל אעברה בארעך
 אמר להם כל עממי איני יושב כאן אלא לשומרם מפניכם והאם
 אומרים כך: ויצא לקראת ישראל: אילו היתה חשבון מלאה יתושין
 אין כל בריה יכולה לכבשה ואם היה סיחון בכפר חלש אין כל
 אדם יכול לכבוש וכ"ש אילו היה בחשבון: אמר הקב"ה מה אני
 מטריח על בני כל זאת לצור על כל עיר ועיר נתן בלב כל אנשי
 המלחמה לזאת מן העיירות ונתקבלו כלם למקום אחד ושם נפלו
 ומשם הלכו ישראל אל הערים ואין עומד לנגדם כי אין שם אלא נשים
 ועץ: כד כי עזי ומהו חוקו התראתו של הקב"ה שאמר להם אל תארום
 וגו'

עֲמוֹן: כה ויקח ישראל את כל הערים
האלה וישב ישראל בכל ערי האמרי
בחשבון ובכל בנתיה: כו כי חשבון
עיר סיחן מלך האמרי הוא והוא נלחם
במלך מואב הראשון ויקח את כל
ארצו מידו עד ארנן: כז על כן יאמרו
המשלים באו חשבון תבנה ותכונן
עיר סיחון: כח כי אש יצאה מחשבון
להבה מקרית סיחן אכלה ער מואב
בעלי במות ארנן: כט אוילך מואב
האבדת עם כמוש נתן בניו פליטם
ובנתיו בשבית למלך אמרי סיחון:
ל וגירם אבד חשבון ערדיבן ונשים
ערנפה אשר עד מידבא: לא וישב
ישראל בארץ האמרי: לב וישלח משה
לרגל את יעזר וילכדו בנתיה ויריש
את

נקוד על ר ויורש ק'
בעל הטורים אשר ר' נקודה ונסאר אם כי טרפה נאם ונטלראם טלה:
ויורש כתוב ויורש טלה הזכרו להוריסם אלא ברכו בעצמם:

רש"י

ונו': כה בנותיה כפרים הסמוכים לה: כו והוא נלחם למנה הולך
ליכתב לפי שנאמר אל תזר את מואב וחשבון משל מואב היתה כתב
לנו

ק

תקיף תחומא דבני עמון: כה וכבש ישראל ית כל קרוינא
האליו ויחביב ישראל בכל קרוי אמוראה בחשבון ובכל
כפרנאה: כו ארי חשבון קרתא דסיחון מלכא דאמוראה
היא והוא אנח קרבא במלכא דמואב קרמאה ונסיב ית
כל ארעיה מיריה עד ארנן: כז על כן וימרון מתליא עולו
לחשבון תחבני ותשתכלל קרתא דסיחון: כח ארי קרום
תקיף באשא נפקת מחשבון עברי קרבא כשלוהוביתא.
מקרתא דסיחון קטילו עמי דשרו בלחית מואב כומריא
דפלתין בית בחלא רמתא דארנן: כט וי לכונ מואבאי
אבדהון עמיא דפלתין לכמוש מסר בנוהו צירין ובנתיה
בשביא למלכא דאמוראה סיחון: ל ומלכו פסקת מחשבון
ערא שולטן מדיבון וצדיאו ער נופח דסמך עד מידבא:
לא ויחביב ישראל בארע אמוראה: לב וישלח משה לאל לא
ית

רש"י

לנו סקיחון לקחה מהם ועל ידו טהרה לישראל: מידו: מרשותו: כז על
כך: על אותה מלחמה שכלחם סיחון במואב: יאמרו המושלים: בלעם
שנאמר בו וישא משלו המושלים בלעם ובעור הס אמרו בזו חשבון
שלא היה סיחון יכול לכבשה והלך ושכר את בלעם לקללו וזהו שאמר לו
בלק כי ידעתי את אשר תברך מבורך וגו': תבנה ותכונן: חשבון בשם
סיחון להיות עירו: כח כי אש יצאה מחשבון: משכבשה סיחון: אכלה
ער מואב: שם אותה המדינה קרוי ער בלשון עברי ולחייט בלשון ארמי:
ער מואב: ער של מואב: בט אוילך מואב: שקללו את מואב שימסרו
בידו: כמוש: שם אלהי מואב: נתן: הנותן את בניו של מואב: פלטים:
נסים ופלטים מחרב ואת בנותיו בשבית וגו': לוגירם אבד: מלכות
שלהם אבד חשבון עד דיבון: מלכות ועול שהיה למואב בחשבון אבד
משם וכן עד דיבון תרגום של סר עד כלומר סר ניר מדיבון ניר לשון
מלכות ועול וממשלת איש כמו למען היות ניר לדוד עבדי: ונשים:
ש"ן דגושה לשון שממה כך יאמרו המושלים ונשים אותם: עד נפח:
השימונוס עד נפח: לב וישלח משה לרגל את יעזר: המרגלים לכדוה
אמרו לא נעשה כראשונים בטוחים הנו בכח תפלתו של משה להלחם:
לד אל

את־הָאָמְרִי אֲשֶׁר־שָׁם : לֵב וַיִּפְּנוּ וַיַּעֲלוּ
 דָרֶךְ הַבְּשָׁן וַיֵּצֵא עֹג מֶלֶךְ־הַבְּשָׁן
 לִקְרֹאתָם הוּא וּכְד־עָמוּ לְמַלְחָמָה
 אֲדַרְעִי: מִפְּטִיר לֵד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֶל־
 תִּירָא אֶת־כִּי בִידֶךָ נִתְּתִי אֶת־כָּל־
 עָמוֹ וְאֶת־אַרְצוֹ וְעָשִׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ
 לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחַשְׁבוֹן:
 לֵס וַיָּבֹאוּ אֶת־כָּל־בְּנֵי וְאֶת־כָּל־עָמוֹ
 עַד־בִּלְתִּי הַשְּׂאִיר־לוֹ שְׂרִיד וַיִּירָשׁוּ אֶת־
 אֲרָצוֹ: כִּב א וַיִּסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ
 בְּעַרְבֹת מוֹאָב מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן יַרְחוֹ:

ס ס ס

כ וַיִּרָא בָּלַק בֶּן־צִפּוֹר אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־
 עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאֲמֹרֵי: ג וַיָּגֵר
 מוֹאָב מִפְּנֵי הָעַם מֵאֵד כִּי רַב־הוּא
 וַיִּקַּץ מוֹאָב מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: ד וַיֹּאמֶר
 מוֹאָב אֶל־זִקְנֵי מְדִין עֵתְרָה יִלְחָבוּ
 הַקְּהָל

בעל הטורים בלק בא ללוקדמן של ישראל בן צפור טעף עליהם כצפור לקללם
 וזהו כצפור לבוד וכו' כן קללת חנם לא תבא: ילחכו ב' בחס' *
 טכא ואידך ילחכו עבר וכו' בח"ע כפ' רעה עמד בשכטך שמדבר מענין הגאולה
 וסייגו דקאיב כשמע למצרים וחילו לשמע בר לומר כאשר ככל פחדם על כל
 האומות כן יהיה לעתיד:

ית יעור וכבשו כפרנארה וחריק ית אמורארה די תמן:
 לג ואתפניאו וסליקו לארח מתנן ונפק עוג מלכא דמתנן
 לקדמוחריון הוא וכל עמיה לאנחא קרבא לאדרעי:
 לד ואמר יי למשה לא תדחל מיניה ארי בידך מסרית
 יתיה וית כל עמיה וית ארעיה ותעביר ליה כמא די עבדת
 לסיחון מלכא דאמורארה די יתיב בחשבון: לה ומחו יתיה
 וית בנודי וית כל עמיה עד דלא אשתאר ליה משויב
 ויריחו ית ארעיה: א ונטרו בני ישראל ושרו כמשרא
 דמואב מעברא לירדנא דיריחו:

ב וחוא בלק בר צפור ית כל רי עבר ישראל לאמוראי:
 ג ודחיל מואבארה מן קדם עמא לתרא ארי סני
 דהוא ועקרת למואבארה מן קדם בני ישראל: ד ואמר
 מואבארה לסבי מדון בעזן ושיצין קחרא ית בר סחרננא
 כמא דמקחך הורא ית ירוקא דחקלא ודק בר צפור
 מלכא

רשי

לד אל תירא אותו * שהיה משה ירא להלחם שמה תעמוד לו זכותו של
 אברהם שנאמר ויבא הפליט הוא עוג שפלט מן הרפאים שהכו
 כדלעומר וחבריו בעשתרות קרכים שנאמר רק עוג מלך הכשן נשאר
 מיתר הרפאים: לה ויבו אותו * משה הרגו כדאיתא בברכות כהרואה
 עקר טורא בר תלתא פרסי וכו':

פרשת בלק

ב וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי * אמר אלו
 סני מלכים שהיינו בטוחים עליהם לאעמוד בפניהם אנו
 על אחת כמה וכמה לפיכך: ג ויגר מואב * לשון מורא כמו גורו לכס:
 ויקץ מואב * קצו כחיים: ד אל זקני מדין * והלא מעולם היו שונאים
 למלחמה אלא מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם * מה ראה מואב
 ליתול עלה ממדין כיון שראו ישראל נוחים אלא כמנהג העולם אמרו
 מנחינם של אלו במדין נתגדל נשאל מהם מה מדתו אמרו לו אין
 כמו אלא בפיו אמרו חף אנו כבא עליהם באדם שכחו בפיו:
 בלחוך

הַקָּהֵל אֶת־כָּל־סִבִּיבֵינֵנוּ כְּלַחֵךְ הַשּׁוֹר
 אֶת יֶרֶק הַשָּׂדֶה וּבִלְק בֵּן־צִפּוֹר מֶלֶךְ
 לְמוֹאָב בַּעַת הַהִיא : ה' וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים
 אֶל־בָּלַעַם בֶּן־בְּעוֹר פְּתוּרָה אִשֵּׁר־עַל־
 הַנְּהַר אַרְצֵן בְּנֵי־עַמּוֹ לְקַרְאֵלוֹ לֵאמֹר
 הִנֵּה עִם יִצְחָק מִמְצָרִים הִנֵּה כִסְרָה
 אֶת־עֵין הָאָרֶץ וְהוּא יֹשֵׁב מִמְּלִי :
 וְעַתָּה לְכֹהֲנָא אֲרַהֲלִי אֶת־הָעַם
 הַזֶּה כִּי־עֲצוֹם הוּא מִמֶּנִּי אוֹכֵל
 נֹבְהִיבוּ וְאֶגְרֹשְׁנֵנוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי יִדְעֵתִי
 אֶת אֲשֶׁר־תִּכְרַךְ מִכְרֶךְ וְאִשֵּׁר תֹאֵר
 יוֹאֵר : וַיֵּלְכוּ זְקֵנֵי מוֹאָב וּזְקֵנֵי מִדְיָן
 וְקַסְמִים בִּידֶם וַיָּבֹאוּ אֶל־בָּלַעַם וַיְדַבְּרוּ
 אֵלָיו דְּבַר־יְבָרֵךְ בַּלֵּק : ה' וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לִינֹו
 פֹּה הַלְיִלָּה וְהִשְׁכַּתִּי אֶתְכֶם דְּבַר
 כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר יְהוָה אֵלַי וַיֵּשְׁבוּ שְׂרֵי־

מואב

בעל הטורים ארה לו פיו הכסילו שלכסוף קלל אוקו: תאר ג' ביהרהם הכא
 לא תאר את העם וכסיל בעמך לא תאר ודרשין מי: בסנהדרין
 ה"ה לכל אדם ע"כ לא תאר סחסור לקלל כל אדם :

מֶלֶכָא לְמוֹאָב בְּעִירְנָא הָהִיא : ה' וַיִּשְׁלַח אַנְגְּדִין לִנְת בָּלַעַם
 בַּר בְּעוֹר לְפַתוֹר אֲרָם דְּעַל פְּרַת אַרְעֵ בְּנֵי עַמִּיה לְמַהֲרֵי
 לֵיה לְמִימַר הָא עֲבָא נִפְק מִמְצָרִים הָא חָפָא ית עֵין שְׂמִיָּא
 דְאַרְעָא וְהוּא שְׂרֵי מֶלֶךְ־בְּלִי : ו' וַיִּבְעֵן אִתְּהָא כְּעֵן רוּט לִי ית
 עַמָּא דְרִין אֲרִי תְקִיף הוּא מִינֵי מְאִים אִיכּוּל לְאַנְחָא בִּיה
 קְרָבָא וְאִיתְרַכִּינֵיה מִן אַרְעָא אֲרִי יְדַעְנָא ית דִּי תִכְרַךְ
 מִכְרַךְ וְדִי תִלוּט לִיט : ז' וַאֲזַלְוּ סְבִי מוֹאָב וְסְבִי כְרִין
 וְקַסְמֵא בִידִירִין וְאִתִּי לִנְת בָּלַעַם וּמְלִילוּ עַמִּיה פְּתַנְמִי
 בָּלֵק : ח' וַאֲמַר לְרוּן בִּיתוּ הֲבָא בְּלִילֵיָא וְאִתִּיב יתְכוּן

פתגמא

רש"י

כלחוך השור: כל מה שהשור מלחך אין בו ברכה: בעת ההיא לא
 היה ראוי למלכות מנסיכי מדון היה וכיון שמת סיחון מנחשו עליהם
 לצורך שעה: ה' פתורה: כשלחני הזה שהכל מרזים לו מעות כך כל
 המלכים מרזים לו הנרותיהם ולפי פשוטו של מקרא כך גם המקום:
 ארץ בני עמו: של בלק משם היה וזה היה מתנבא וחומר לו עמיד
 התה למלוך ו"ח מפני מה השרה הקב"ה שכינתו על גוי רשע כדי
 שלא יהא פתחון פה לאומות לומר אילו היו לנו נביאים חזרנו למנוע
 העמיד להם נביאים והם פרצו נדר העולם שבתחלה היו נדרים
 בעריות וזה נתן להם ענה להפקיר עצמן לזנות: לקראלו: הקריאה
 היתה שלו ולהלאתו שהיה פוסק לו ממון הרבה: עם יצא ממצרים:
 ואם תאמר מה מוזיק: הנה כסה את עין הארץ: סיחון ועוג שהיו
 שומרים אותנו עמדו עליהם והרגום: והוא יושב ממלי: חסר כתיב
 קרובים הם להכריתני כמו כי אמילס: ו' נבה בו: אני ועמי נכה בהם:
 ד"ה לשון משנה הוא מנכה לו מן הדמים לחסר מהם מעט: כי
 ידעתי וגו': על ידי מלחמת סיחון שעזרתו להכות את מואב:
 וקסמים בידם: כל מיני קסמים שלא יאמר אין כלי תשמישי עמי:
 ד"ה קסם זה נטלו בידם וקני מדין אמרו אם יבא עמנו בפעם הזאת
 ישבו ממנו ואם ידחנו אין בו חולעת לפיכך כשאמר להם לינו פה הלילה
 אמרו אין בו תקוה הניחוהו והלכו להם שנאמר וישבו שרי מואב עם
 בלעם אל כל זקני מדין הלכו להם: ח' לינו פה הלילה: אין רוח הקדש
 שורה עליו אלא בלילה וכן לכל נביאי אומות העולם ע"ה שנאמר ויבא
 אליהם אל לבן הארמי בחלום הלילה כאדם ההולך אלל פלגשו
 בהחבא: כאשר ידבר ה' אלי: אם ימליכני ללכת עם בני אדם כמותכם
 אלך

קָבַח לִי אֵת הָעַם הַזֶּה׃ יִסְוִיעַן בְּלַעַם
וַיֹּאמֶר אֶל-עַבְדֵי בְלַק אֲסִיתְּנֵנִי
בְּלַק מְלֹא בֵיתוֹ בְּסֶפֶף וְזָהָב לֹא אוֹכַל
לַעֲבֹד אֶת-פִּי יְהוָה אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת
קִטְנָה אוֹ גְדוּלָה׃ יִסְוִיעַתָּה שָׁבוּ נָא
בְּזֶה גַם-אַתֶּם הַלַּיְלָה וְאַדְעָה מִה-יֹסֵף
יְהוָה דַּבֵּר עִמִּי׃ כִּי וַיֵּבֵא אֱלֹהִים אֶל-
בְּלַעַם לֵימֹר לוֹ אֲסִדְקָרָא לְךָ
בְּאוֹ הָאֲנָשִׁים קוֹם לְךָ אַתֶּם וְאֵךְ אֶת-
הַדָּבָר אֲשֶׁר-אָדָּבַר אֵלֶיךָ אֲתוֹ תַעֲשֶׂה׃
שְׁלִישִׁי כֹּף וַיִּקַּם בְּלַעַם בְּבִקְרֹ וַיַּחֲבִשׂ אֶת-
אַתְנֹו וַיֵּלֶךְ עִם-שְׂרֵי מוֹאָב׃ כִּב וַיַּחֲרֹ-אֶף
אֱלֹהִים כִּי-הוֹלֵךְ הוּא וַיִּתְּצֵב מְלֹאךְ
יְהוָה בְּדַרְךְ לִשְׁטָן לוֹ וְהוּא רָכַב עַל-
אַתְנֹו וּשְׁנֵי נַעֲרָיו עִמּוֹ׃ כִּג וַתֵּרָא הָאֲתוֹן
אֶת-מְלֹאךְ יְהוָה נֹצֵב בְּדַרְךְ וַחֲרָבוֹ
שְׁלוֹפָה בִּידוֹ וַתֵּט הָאֲתוֹן מִן-הַדַּרְךְ

וַתֵּלֶךְ

בעל הטורים ואך את הדבר יכול אם ירצה לקבל באומות וקבל ישראל עמהם
או אם ירצה לברך ישראל וברך באומות ת"ל אך חלה : בדרך
לשטן מכאן שכל הדרכים בחוקת סכנה : וקט ג' בחס' ג' בהאי ענינא : ואידך ומט
אשורנו מני ארמך למה ומט באחין בשביל ימט אשורנו בשלפס נטס מני ארמך סהים
חסן לקלסס והקב"ה רצה לברכס :

לִי יֵת עִמָּא הָרִין׃ יח וְאַתִּיב בְּלַעַם וַאֲמַר לְעַבְדֵי בְלַק אִם
יִתְּנֵן לִי בְּלַק מְלֵי בֵיתוֹהִי בְּסֶפֶף וְזָהָב לִית לִי רְשׁוֹ לְמַעֲבַד
עַל גְּזִירַת מְמָרָא בְּנֵי אֱלֹהֵי לְמַעֲבַד וְעִרְתָּא אוֹ בְּחָא׃
יט וּבְעֵן אוֹרִיכוֹ בְּעֵן הָבָא אֶף אֲתוֹן בְּלִילִיא וְאַדְעָ מַה יוֹסֵף
יִי לְמַלְלָא עִמִּי׃ כ וְאַתָּא מִימַר מִן קַדְמֵי יִי לְבַלְעַם בְּלִילִיא
וַאֲמַר לִיה אִם לְמַקְרֵי לְךָ אֲתוֹ גְּבַרְיָא קוֹם אִיזֵל עִפְהוֹן
וּבְרַם יֵת פְּתִנְמָא דְאַמְלִיל עִמְךָ יִתִּיה תַעֲבִיד׃ כא וַקַּם
בְּלַעַם בְּצַפְרָא וּזְרִיו יֵת אֲתַנְיָה וְאוֹל עַם בְּרַבְרֵי מוֹאָב׃
כב וַתִּקְרַף רוּגְזָא בְּנֵי אַרְי אִיזֵל הוּא וְאַתְעַתְר מְלֹאכָא בְּנֵי
בְּאוֹרְחָא לְסָטָן לִיה וְהוּא רָכִיב עַל אֲתַנְיָה וְהָרִין עוֹלִימוֹתֵי
עִמִּיה׃ כג וַחֲזוּת אֲתַנְיָא יֵת מְלֹאכָא בְּנֵי מַעֲמַר בְּאוֹרְחָא
וַחֲרָבִיָּה שְׂרִיפָא בִּידֵיה וּסְטַר אֲרַנְיָא מִן אוֹרְחָא וְאוֹלַת
בַּחֲקֵלָא

רש"י

ממה שהיית נוטל לשעבר חני נותן לך : יח מלא ביתו כסף וזהב *
למדנו שנפשו רחבה ומחמד ממון החרים אמר רחוי לו ליתן לי כל כסף
וזהב שלו שהרי לריך לשכור חיילות רבות ספק נוצח ספק אינו נוצח
והני דהני נוצח : לא אוכל לעבור על כרחו גילה שהוא ברשות החרים
ונתנבה כהן יכול לנטל הברכות שנתברכו ההבות מפי השכינה :
יט גם אחם * פיו הכשילונס אתם סופכם לילך בפחי נפש כראשונים :
מה יוסף * לה ישנה דבריו מברכה לקללה הלוחי שלה יוסף לדרך כאן
נתנבה שעתיד להוסיף להם ברכות על ידו : כ אם הקרא לך * הס
הקדיחה שלך וכבוד הטה ליטול עליה שכר קום לך חס : ואך * על
כרחך את הדבר אשר הדבר הליך הוזה תעשה והע"פ כן וילך בלעם
המר שמה אפתנו ויתרצה : בא ויחבוש את אהונו * מכהן שהשגחה
מקלקלת את השורה שחשם הוא בעצמו המר הקב"ה רשע כבר קדמך
הברכה הניכס שנהמר וישכם הברכה בבקר ויחבוש את חמורו : עם
שרי מואב * לבו כלבס סוה : כב כי הולך הוא ראה שהדבר רע בעיני
המקום ונתהוה לילך : לשטן לו * מלאך של רחמים היה רוצה למנעו
מלרש * שלא יחכה ויחברד : ושני נערייו עמו * מכהן לאדם חשוב הוציא
לדרך שיליך עמו שני אנשים לשמשו וחורוים ומשמשים זה את זה :
כג ותררא ראתו : והוא לה ראה שנתן הקדוש ברוך הוא רשות לבהמה
לראות יותר מן האדם שמתוך שיש בו דעת תערף דעתו כשיראה
מניקון

וּתְלַךְ בַּשָּׂדֶה וַיֵּךְ בַּלֶּעַם אֶת־הָאֲתוֹן
 לְהַשְׁתֵּה הַדֶּרֶךְ : כִּי וַיַּעֲמֵד מִלְּאֶךָ יְהוָה
 בְּמִישְׁעוֹל הַכְּרָמִים גִּדְרֵי מוֹה וּגְדֵר מוֹה :
 כִּסּוּתֵי הָאֲתוֹן אֶת־מִלְּאֶךָ יְהוָה וּתְלַחֵץ
 אֶל־הַקִּיר וּתְלַחֵץ אֶת־רִגְלֵי בַלֶּעַם אֶל־
 הַקִּיר וַיִּסָּף לְהַכְתִּיהוּ : כִּי וַיִּוָּסֶף מִלְּאֶךָ יְהוָה
 עֲבוּר וַיַּעֲמֵד בְּמִקוֹם צָר אֲשֶׁר אֵין דֶּרֶךְ
 לְנִטוֹת יַמִּין וַיִּשְׁמְאוּל : כִּי וּתְרַא הָאֲתוֹן אֶת־
 מִלְּאֶךָ יְהוָה וּתְרַבֵּץ תַּחַת בַּלֶּעַם וַיַּחֲרֵ־
 אַף בַּלֶּעַם וַיֵּךְ אֶת־הָאֲתוֹן בַּמִּקֵּל :
 כִּי וַיִּפְתַּח יְהוָה אֶת־פִּי הָאֲתוֹן וּתְאָמַר
 לְבַלֶּעַם מַה־עֲשִׂיתִי לָךְ כִּי הִכִּיתַנִּי
 זֶה שְׁלֹשׁ רִגְלִים : כִּי וַיֹּאמֶר בַּלֶּעַם לְאֲתוֹן
 כִּי הִתְעַלְלַת בִּי לֹו יִשְׁחָרֵב בְּיָדֵי כִי
 עַתָּה הִרְגַתִּיךָ : ל וּתְאָמַר הָאֲתוֹן אֶל־
 בַּלֶּעַם הֲלוֹא אֲנִכִּי אֶתְנֶךָ אֲשֶׁר־רַכַּבְתָּ
 עָלַי מֵעוֹדְךָ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה הֲהִסְכַּן
 הַסְכַּנְתִּי

בעל הטורים ויד את האתון ולא קבל אוקס לפי שסיים דעיו לקבל את ישראל ואין לקבל ח"כ מסביב קבלות ביום א' דמתיב לא חוסיף טלא בגיש הרגע של חוסיף ; רכבת עלי ג' רכבתני :

בַּחֲקֵלָא וּמַחָא בַלֶּעַם יְרֵא אֶתְנָא לְאַסְטִיּוּתָהּ לְאוּרְחָא :
 כִּי וְקַם מִלְּאֶכָא דִּי בַשְּׂבִיל בְּרַמְיָא אַחְרָא דְגִדְרִיא מִבְּנֵי
 וּגְדִירִיא מִבְּנֵי : כִּי וַחֲזַר אֶתְנָא יְרֵא מִלְּאֶכָא דִּי וּדְחִיקַת
 לְבַתְלָא וּדְחִיקַת יְרֵא דְבַלֶּעַם לְבַתְלָא וְאוּסִיף לְמִימְחָה :
 כִּי וְאוּסִיף מִלְּאֶכָא דִּי לְמַעַבְר וְקַם בְּאַתְרַ עַק דְרִית אוּרְחַ
 לְמַסְטָא לְיַמִּינָא וְלִשְׁמָאלָא : כִּי וַחֲזַת אֶתְנָא יְרֵא מִלְּאֶכָא דִּי
 וּדְבַעַת תַּחַת בַּלֶּעַם וּתְקִיף רוּגְזָא דְבַלֶּעַם וּמַחָא יְרֵא
 אֶתְנָא בְּחוּטְרָא : כִּי וּפְתַח יוּ יְרֵא פּוּמָא דְאֶתְנָא וְאַמְרַת
 לְבַלֶּעַם מַה־עַבְדִּית לָךְ אֲרִי מְחִיתַנִּי דִּנְן תַּלַּת זְמַנִּין :
 כִּי וַאֲמַר בַּלֶּעַם לְאֶתְנָא אֲרִי חִיִּיבְתָּ בִּי אֵילּוּפִין אֵית חֲרָבָא
 בְּיָדֵי אֲרִי כַעַן קִטְלִיתִיךָ : ל וְאַמְרַת אֶתְנָא לְבַלֶּעַם הֲלֹא
 אֲנָא אֶתְנֶךָ דְרַכַּבְתָּ עָלַי מִדְּאִיתְךָ עַד יוֹמָא הַדִּין תְּמִיךָ
 אַלפנא

רש"י

מזיקין : וחרבו שלופה בידו אמר רשע זה הניח כלי אומנותו שכלי זיינן של אומנות העולם בחרב והוא בא עליהם בפיו שהוא אומנות שלהם אף הכי התפוש את שלו וחבא עליו באומנותו וכן סופו ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב : כד במשעול כתרנומו בשביל וכן אם יספוק עפר שזמרון לשועלים עפר הנדבק בכפות הרגלים בהלוכן וכן מי מדד בשעלו מים ברגליו ובהלוכו : גדר מוה וגדר מוה * סתם גדר של אכנים הוא : כה ותלחץ היא ענמה : ותלחץ * את אחרים את רגל בלעם : כי ויוסף מלאך ה' עבד * לעבור עוד לפניו להלך להיות לפניו במקום אחד כמו והוא עבר לפניו * ומדרש הגדה יש בתנחומא מה ראה לעמוד בשלשה מקומות סימני הכות הראשו : כח זה שלש רגלים * רמו לו אתה מבקש לעקור אומה החונגת שלש רגלים בשנה : כט התעללת * כתרנומו לשון גחלי ובזיון : לו יש הרב בירי * גנות גדולה היה לו דבר זה בעיני השמים זה הולך להרוג אומה שלימה בפיו ולאיתון זו דרך לכלי זיון : ל החסכן הסכנתי * כתרנומו וכן הלאל יסכן גבר ורבותינו דרשו מקרא זה בגמרא אמרו ליה מאי טעמא לא רכבת אקוסיא אמר להון ברטיבא שדאי ליה וכו' כדאיתא במסכת במדבר יד 14 ע"א

הסכנתי לעשות לך כה ויאמר לא :
 לא ויגר יהוה את עיני ברעם וירא את
 מלאך יהוה נצב בדרך וחרבו שלפה
 בידו ויקד וישתחו לאפיו : לב ויאמר
 אליו מלאך יהוה עלמה הכית את
 אתנך זה שלוש רגלים הנרה אנכי
 יצאתי לשטן כי ירט הדרך לנגדי :
 לב ותראני האתון ותט לפני זה שלוש
 רגלים אולי נטתה מפני כי עתה גם
 אתכה הרגתי ואותה החייתי : לב ויאמר
 בלעם אל מלאך יהוה חטאתי כי לא
 ידעתי כי אתה נצב לקראתי בדרך
 ועתה אסרע בעיניך אשובה לי :
 לב ויאמר מלאך יהוה אל בלעם לך
 עם האנשים ואפס את הדבר אשר
 אדבר אליך אתו תדבר וילך בלעם
 עם שרי בלק : לו וישמע בלק כי בא
 בלעם

בעל הטורים יצחקי לטון יצחקי ממדתי מנדת רחמים סמלך רחמים
 היה מלאך ה' בדרך גימ' נברוא סמלך (ע"ה) ויקח מלא ו'
 סטטיבס חוקו סטה דברים כדחיקא כפ"ק דע"ו וכברא פיה ביוס' ב"כס :

אלפנא למעבר לך בדין ואמר לא : לא וירא וי ית עיני
 בלעם וחוא ית מלאכא דני מעמד באורחא וחרביה שליפא
 בידיה וכרע וסגיד לאפוהי : לב ואמר ליה מלאכא דני ער
 מה מחיתא ית אתנך דנן תלת זמנין רוא אנא נפקית
 למסטן ארי גלי קדמי דאת רעי למיול באורחא לקדמי :
 לב וחזתני אתנא וסטת מן קדמי דנן תלת זמנין אילופון
 לא סטת מן קדמי ארי כעז אף יחד קטלית ויתיה קימית :
 לב ואמר בלעם למלאכא דני חבית ארי לא ידעית דאת
 מעמד לקדמותי באורחא וכעז אם ביש בעינך איתוב לי :
 לב ואמר מלאכא דני לבלעם איזיל עם נברוא ולחוד ית
 פתנמא די אמליל עכך יתיה חמליל ואזל בלעם עם
 ברכבי בלק : לו ושמע בלק ארי אתא בלעם ונפק
 לקרמיתיה

רש"י

ע"ה : לב כי ירט הדרך לנגדי רבותינו חכמי המשנה דרשו
 נוטריקון יראה ראתה נעמה בשביל שהדרך לנגדי כלומר לקנאתי
 ולהקניטני ולפי משמעו כי חרד הדרך לנגדי לשון רטט כי ראיתי
 בעל הדרך שחרד ומהר הדרך שהוא לבעסי ולהמרותי ומקרא קצר
 הוא כמו ותכל דוד לישנא אחרינא ירט לשון רצון וכן על ידי רשעים
 ירטני מפייס ומנחם אותי על ידי רשעים שאינו אלא מקניטניס :
 לב אולי נטתה כמו לולי פעמים שאולי משמש בלשון לולא : גם
 אוחכה הרגתי הרי זה מקרא מסורס והוא כמו גם הרגתי חותך
 כלומר לא העכבה בלבד קראתך על ידי כי גם הסריגה : ואותה החייתי
 ועתה מפני שדברה והוכיחתך ולא יכולת לעמוד בתוכחה : כמו
 שכתוב ותאמר לא הרגתיה שלא יאמרו זו היא שקלסה את בלעם
 בתוכחה ולא יכול להשיב שחם המקום על כבוד הכריות וכן והרגת
 את האשה ואת הבתים מהרוננו : לד כי לא ידעתי : גם זה נגמור ועל
 כרחו הורה שהוא היה משתבח שידע דעת עליון ופני העד לה
 ידעתי : אם רע בעיניך אשובה לי להתריס נגד המקום היא תשובה
 זו : אמר לו הוא בעלמנו לוני ללכת ואתה מלאך מבטל את דבריו
 למדוד הוא בכך שאומר דבר ומלאך מחוירו אמר להברהס קחנא את
 בכך וגוי ועל ידי מלאך בטל את דברו אף אני אם רע בעיניך לרוך אני
 לשוב : לר לך עם האנשים בדרך שהדס רואה לילך מוליכין אותם :

ואפס

בלעם ויציא לקראתו אל עיר מואב
 אשר ער גבול ארנון אשר בקצה
 הגבול: לו ויאמר בלק אל בלעם הרא
 שלח שלחתי אליך לקרא לך למה לא
 הלכת אלי האמנם לא אוכל בכרך:
 לו ויאמר בלעם אל בלק הנה כאתי
 אליך עתה היכל אוכל דבר מאומה
 הדבר אשר ישים אלהים בפני אתו אדבר:
 רביעי (ששי כסון מחוברות) טל וילך בלעם עם
 בלק ויבאו קרית חצות: מ ויזבח בלק
 בקר וצאן וישלח לבלעם ולשרים אשר
 אתו: מא ויהי בבקר ויקח בלק את
 בלעם ויעלהו במות בער וירא משם
 קצה העם: כג ויאמר בלעם אל בלק
 בנה לי בזה שבעה מזבחת והכן לי
 בזה שבעה פרים ושבעה אילים:
 כ ויעש בלק כאשר דבר בלעם ויעל
 בלק

בעל השורים טבעה פרים ו' אילים וכן עשה לויב כי כן מנבא בני נח
 להקריב ז' כנגד ז' מצות טהרה: עלתך חסר ו' כי לא חסן בה
 הקב"ה טמא לו טוב פת חרבה וסלוב בה מבית מלא זבחי ריב ר"ת ממזר מו' פרים
 ו' אילים שהקריבו מואבים טבלו ממזרות:

בלק ובלעם פר ואיל במזבח: ג ויאמר
 בלעם לבלק התיצב ער עלתך וארכה
 אורי

תרגום

לקדמותיה לקרוא דמואב די על תחום ארנון די בסטר
 תחומא: לו ואמר בלק לבלעם הלא משלח שלחית לותרך
 למקרי לך למא לא אתיתא לותי הבקושטא הויתא אמר
 לית אנא יביל ליקריתך: לה ואמר בלעם לבלק הא אתיתי
 לותרך בען המיביל יבילנא למלא מדעם פתנמא די ישוי
 יי בפומי יתיה אמליל: טל ואזל בלעם עם בלק ואלעיה
 לקרית מחוזהי: מ ויבכים בלק תורין ועאן ושדח לבלעם
 ולרכרביא די עמיה: מא ותרד בצפרא ודבר בלק יר
 בלעם ואסקיה לרמת דחלתיה וחווא מתמן קפת מן עמא:
 א ואמר בלעם לבלק בנה לי הקא שבועא מדבחין ואתקין
 לי הקא שבועא תורין ושבעא רכרין: כ ועבר בלק כמא
 די מליל בלעם ואסיק בלק ובלעם תור ודבר על כל
 מדבחה: ג ואמר בלעם לבלק אתעתר על עלתך ואיהך
 מאים יערע מימר מן קדם יי לקדמויה ופתנמא דיתויעני
 ואחוי

רש"י

ואפס על כרחק את הדבר אשר אדבר וגו': לך עם האנשים כי חלקך
 עמהם סופך ליהבד מן העולם: עם שרי בלק שמה לקללם כמותם:
 לו וישמע בלק שלח שלוחים לבשרו: אל עיר מואב אל מנרכולין
 שלו עיר החשובה שלא לומר ראה מה אלו מבקשים לעקור: לו האמנם
 לא אוכל בכרך נתנבא סופו לזאת מעמו בקלון: טל קרית
 חצות עיר מלאה שווקים אנשים ונשים וטף בחולותיה לומר ראה
 ורחם שלא יעקרו אלו: מ בקר וצאן דבר מועע: מא במות בעל
 כתרנומו לרמת דחלתיה שם עבודת אלילים: ג אולי יקרה ה' לקראתי
 אינו רניל לדבר עמי כיום: וילך שפי כתרנומו יחידי לשון שופי
 ושקט

אוֹלֵי יְקַרְהַ יְהוָה לְקַרְאֹתֵי וּדְבַר מַה־
 יֵרְאֵנִי וְהִגַּדְתִּי לְךָ וַיִּדַּךְ שִׁפִּי : ד וַיִּקַּר
 אֱלֹהִים אֶל־בְּרַעַם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶת־
 שִׁבְעַת הַמִּזְבְּחֹת עֲרַכְתִּי וְאָעַל פֶּרֶם
 וְאֵיל בַּמִּזְבֵּחַ : ה וַיֵּשֶׁם יְהוָה דְּבַר בְּפִי
 בְּלַעַם וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל־בָּרַק וְכֹה
 תִּדְבֹר : ו וַיֵּשֶׁב אֵלָיו וְהִנֵּה נֹצֵב עַל־
 עַלְתּוֹ הוּא וְכַל־שָׂרֵי מוֹאָב : ז וַיִּשָּׂא
 מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר מִן־אֲרָם יִנְחַנִּי בַלַּק מֶלֶךְ־
 מוֹאָב מֵהַרְרֵי־קָדְסֵי לְכֹה אֲרַהֲלֵי יַעֲקֹב
 וּלְכֹה זַעֲמָה יִשְׂרָאֵל : ח מַה אָקֵב לֹא־
 קָבָה אֵל וּמַה אֲזַעֵם לֹא זַעַם יְהוָה :
 ט כִּי־מֵרָאֵשׁ צָרִים אֶרְאֶנּוּ וּמִגִּבְעוֹת
 אֲשׁוּרָנּוּ הֵן עָם לְבַדְדִּי יִשְׁכַּן וּבְגוֹיִם לֹא־
 יִתְחַשֵּׁב

בעל הטורים יראני ב' במס' * הכא * ואידך אלהים יראני בשורתי תלמד טהים
 בלעם סינא אותם וחפץ לקללם יוקר מבלק והיה מקבל עליוס
 חלסוים וראני בשורתי : לבדד ג' במס' הכא * שכני לבדד בת' ע' ב' רטס עמך בשנסך
 בענין הגאולה טבלעס היה מקנבא על הגאולה * כו אחס ה' לבדד לבטח קוסיכני שלח
 כעס כל אותס הימים על כן לבטח קוסיכני * לבדד עולה לחסכין מ' לומר לך שיסכין
 כא' ו סכוא מהלך מ' יום * לבדד יסכן עולה ת' רמו לויט בית סני :

רש"י

ושקט שהין עמו הלא שתוקס : ד ויקר * לשון ערהי לשון נגהי
 לשון עומהת קרי כלומר בקושי ובזיון ולך היה נגלה עליו יוס הלא
 בשביל

ואחני לך ואול יחידו : ד וערע מימר מן קדם יי לותר
 בקעס ואמר קדמוהי ית שבקעא מדבחין סדרית ואסיקית
 הור ודבר על כר מדבחא : ה ושוי יי פתנמא כפומא
 דבלעס ואמר תוב לית בלק וכדין תמליל : ו ותב לותיה
 וקא מעתד על עכתיה הוא וכל רברבי מואב : ז ונטל
 מתליה ואמר מן ארס רברני בקק מלקא רמואב מטורי
 מדנחא איתא רוט לי יעקב ואיתא תריך לי ישראל :
 ח מה אלוטיה דלא לטייה אל ימה אתרכיה דקא תרכיה
 יי : ט ארי מריש טוריא חזיתיה ומרמחא סביתיה דא
 עמא בקחורירון ערירין דחסנון עלמא ובעממא קא
 יתדנון

רש"י

בשביל להראות חמתן של ישראל : את שבעת המזבחות * שבעה
 מזבחות ערכתי הין כתיב כהן הלא את שבעת המזבחות אמר לפניו
 אבותיהם של אלו בנו לפניך שבעה מזבחות ואני ערכתי כנגד כולן
 הברהס בנה ארבעה ויבן סס מזבח לה' הכרהה אליו ויעתק מסס הברה
 וגו' ויהסל הברהס וגו' אחד בהר המוריה * ויחק בנה אחד ויבן סס
 מזבח וגו' ויכרו סס עבדי יחק בהר * ויעקב בנה שתיס אחד בשכס
 ואחד בבית : ואעל פר ואיל במזבח * והברהס לא היה מעלה הלא
 היל אחד : ז ארה לי יעקב ולכה זו עמה ישראל * בשני שמותיהס אמר
 לו לקללה שמה אחד מהס מזבחה : ח מה אקב לא קבה אל * כס
 היו רהוים להתקלל לא נתקללו כשהזכיר אביהס את עונס בהפס
 הרנו איס לא קלל הלא הפס שנהמר חרור הפס * כשנכנס אביהס
 במרמה אלל הביו היה רהוי להתקלל מה נהמר סס גס ברוך יהיה *
 במברכיס נהמר הלה יעמדו לבדך את העס במקללוס לא נהמר הלה
 יעמדו לקלל את העס הלה על הקללה שלח רזה להזכיר עליהס סס
 קללה : לא זעם ה' * הלי הין כחי הלא שאני יודע לבוין השעה שהקב"ה
 כועס בה והוא לא כעס כל הימים הללו שבאתי אליך וזהו שנהמר
 עמי וזכור נה מה יען וגו' ומה ענה אותו בלעס וגו' למען דעת דקות
 ה' : ט כו מראש צורים אראנו * אני מסת כל בראשיהס ובתחלת
 שרשיהס והני רזהה אותס מיוסדיס וחוקיס כלוריס וגבעות הללו
 ע"י אבות ואמהות : הן עס לבדד ישכון * הוא אשר זכו לו אבותיו
 לשכון דדד כתרנומו : ובגוים לא יתחשב * כתרנומו לה יהיו נעשין כלה
 עס שאר ההומות שנהמר כי אעשה כלה בכל הגוים וגו' הינן נמנין
 עס

יתחשב : י מי מנה עפר יעקב ומספר
 את רבע ישראל תמת נפשי מות
 ישלים ותהי אחריתי כמהו : יא ויאמר
 בלק אל בלעם מה עשית לי לקב
 אבי לקחתך והנה ברכת ברך :
 יב ויען ויאמר הלא את אשר ישים
 יהוה בפני אתו אשמר לדבר : חמישי
 יג ויאמר אליו בלק לך נא אתי אל
 מקום אחר אשר תראנו משם הפס
 קצתו תראה וכלו לא תראה וקבנו
 לי משם : יד ויקחהו שדה צפים אל
 ראש הפסגה ויבן שבעה מזבחת
 ויעל פרו ואיל במזבח : טו ויאמר אל
 בלק התיצב כה על עולתך ואנכי
 אקרה כה : טז ויקר יהוה אל בלעם
 וישם דבר בפיו ויאמר שוב אל בלק
 וכה תדבר : יז ויבא אליו והגו נצב
 עד עלתו ושרי מואב אתו ויאמר לו
 בלק מה דבר יהוה : יח וישא משלו
 ויאמר

יתדגון נמירא : י מן יוכל לממני דעדקיא דבית יעקב
 דאמיר עליהון יסגון בעפרא דארעא או חדא מארבע
 משרתא דישדאל תמות נפשי מותא דקשטוהי ויהי סופי
 כותהון : יא ואמר בלק לבלעם מה עבדת לי למילט סנאי
 דברתיך והא ברקא מברכת להון : יב ואתיב ואמר הלא
 ית די ישוי וי בפומי יתיה איטר למללא : יג ואמר ליה
 בלק איתא כען עמי לאתר אוחרן דתחוניגיה מתמן לחוד
 קצתיה תחוי וכוליה לא תחוי ותלוטייה לי מתמן : יד ודבריה
 לחקל סכותא לריש רמתא ובנא שבועא מדבחין ואסיק
 תור ודבר על כל מדבחה : טו ואמר לבלק אתעתד הכא
 על עלתך ואנא אתמטי עד כא : טז וערע מימר מן קדם
 יז לבלעם וישוי פתגמא בפומיה ואמר תיב לות בלק וכדין
 המליל : יח ואתא לותיה והוא מעמד על עלתיה וברכבי
 מואב עמיה ואמר ליה בלק מה מליל יי : יח ונטל מתליה

ואמר

רשי

עס השאר ד"א כשהן שמחין אין אומה שמחה עמהם שנאמר ה' בדרך
 יכחנו וכשהאומות בטובה הן אוכלים עס כל אחד ואחד ואין עולה להם
 מן החשבון וזהו ובגוים לא יתחשב : יוד מי מנה עפר יעקב כתרנומו
 מארבע משריותא ד' דגלים ד"א עפר יעקב אין חשבון במלות שהם
 מקיימים בעפר לא תחרוש בשור ובחמור לא תורע כלאים אפר פרה
 ועפר סוטה וכיוצא בהם : ומספר את רובע ישראל רביעותיהן זרע
 היוצא מן השמיים שלהם : תמות נפשי מות ישראל שבהם : יג וקבנו
 לי לשון זווי קללה לי : יד שדה צופים מקום גבוה היה שם הזופה
 עומד לשמור אם יבא חיל על העיר : ראש הפסגה בלעם לא יהיה
 קוסם כבלק ראה בלק שעתידה פרה להפרץ בישראל משם שם מת
 משה כסבור שם תחול עליהם הקללה וזו היה הפרזה שאני רואה :
 טו אקרה כה מאת הקב"ה : אקרה לשון התפעל : טז וישם ה' דבר
 בפיו ומה היא השימה הזאת מה חסר המקרה בחומרנו שוב אל בלק
 וכה תדבר אלא כשהיה שומע שאינו נרשע לקלל אמר מה אני חוזר
 אל בלק לזערו ונתן לו הקב"ה רסן וחכה בפיו כדרכו הפוסק בהמה
 בחכה להוליכה אל אשר ירצה אמר לו על כרחך תשוב אל בלק :
 יז ושרי מואב אתו ולמעלה הוא אומר וכל שרי מואב כיון שראו
 שאין

וַיֹּאמֶר קוֹם בְּלֶק וּשְׁמַע אֲצִית לְמִמְרֵי בְרַ צְפוּר : יט לֹא
 בָּנִי צֶפֶר : יט לֹא אִישׁ אֵל וּכְזָב וּבֶן
 אָדָם וַיִּתְנַחֵם הָהוּא אָמַר וְלֹא יַעֲשֶׂה
 וּדְבַר וְלֹא יִקְיַמְנָה : כ הִנֵּה בְרַךְ לִקְחָתִי
 וּבְרַךְ וְלֹא אֲשִׁיבֶנָּה : כא לֹא יִהְיֶה אִן
 בְּיַעֲקֹב וְלֹא יִרְאֶה עֵמֶל בְּיִשְׂרָאֵל יְהוֹה
 אֱלֹהֵיו עִמּוֹ וְתִרְוַעַת מֶלֶךְ בּוֹ : כב אֵל
 מוֹצִיאֵם מִמִּצְרַיִם כְּתוּעַפּוֹת רֹאֵם לוֹ :
 כג כִּי לֹא יִנְחֵשׁ בְּיַעֲקֹב וְלֹא יִקְסֵם
 בְּיִשְׂרָאֵל כִּעֵת יֹאמַר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל
 מִה־פֶּעַל אֵל : כד הַזֶּעַם כָּל־בִּיא יְקוֹם

ק"ש

בעל השורים הן עם וגו' ספ' מתחיל בהא ומסיום בהא טלל ימוק משה עד
 סיפורו ה' מלכי מדין :

רש"י

שאין בו תקוה הלכו להם מקצתם ולא נשארו אלא מקצת : מה דבר
 ה' לשון צחוק הוא זה כלומר איך ברשותך : חי קום בלק כיון
 שראשו מלחך בו נתכוון לזערו עמוד על דגלך איך ראוי ליטב
 ואני שלוח אליך בשליחותו של מקום : בנו צפור : לשון מקרה הוא
 זה כמו חיתו יער וחיתו ארץ למעונו מים : יט לא איש וגו' ככר
 נשבע להם להביאם ולהוריסם ארץ שבעה אומות ואתם סבור
 להמיתם במדבר : ההוא אמר וגו' בלשון חימה ותרנומו ותיבין
 ומתמלכין חוזרים ונמלכים לחזור בהם : כ הנה ברך לקחתי אתה
 שואלני מה דבר ה' קבלתי ממנו לברך אותם : וברך ולא אשיבנה
 הוא ברך אותם ואני לא אשיב את ברכתו : וברך כמו וברך וכן הוא
 נזרת רי"ש כמו אויב חרף כמו חרף וכן ובוטע ברך המהלל ומברך אל
 הגזול ואומר אל תירא כי לא תענש שלום יהיה לך מרגיש הוא להקב"ה
 ואין

וַיֹּאמֶר קוֹם בְּלֶק וּשְׁמַע אֲצִית לְמִמְרֵי בְרַ צְפוּר : יט לֹא
 כְּמִילֵי בָנֵי אֲנָשָׁא מִימַר אֱלֹהָא בְּנֵי אֲנָשָׁא אֲמַרִין וּמְכַדְבִין
 וְאָף לֹא כְעוֹבְדֵי בְנֵי בִשְׂרָא דְאִינוּן גְּזִרִין לְמַעַבְד וּמִיבִין
 וּמְתַמְדְּבִין דְּהוּא אָמַר וְעִבִיד וְכָל מְמַרְיָה מִתְקַיִים : כ הָא
 בְּרַךְן קְבִילִית וְאֶכְרַכְיֵנָּה לְיִשְׂרָאֵל וְלֹא אֲתִיב בְּרַכְתִּי
 מִיְנָה : כא אֶסְתַּבְּלִית לִית פְּלַחֵי גִילּוּלִין בְּרַבִּית יַעֲקֹב וְאָף
 לֹא עֲבַדִּי לְיִאֵוִת שְׁקַר בְּיִשְׂרָאֵל מִמְרָא דֵּין אֱלֹהֵיון כְּסַעְדֵּהוּן
 וּשְׂבִינָת מַבְיָהוּן בְּיַהוּזִין : כב אֱלֹהָא דְאַפְיָקֵנוּן מִמִּצְרַיִם
 תּוֹקְפָא וְרוּמָא דִּילָיָה : כג אַרְי לֹא נַחְשִׂיא צָבֻן דְּיִיטֵב לְרַבִּית
 יַעֲקֹב וְאָף לֹא קִסְמִיא רַעַן בְּרַבִּית בֵּית יִשְׂרָאֵל כְּעִידִין
 יְתַאֲמַר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מָה עָבַד אֱלֹהָא : כד הָא עֲמָא

כליחא

רש"י

ואין לומר ברך שם דבר שאם כן היה נקוד כפתח קטן וטעמו למעלה
 הכל לפי שהוא לשון פעל הוא נקוד קמץ קטן וטעמו למטה : כא לא
 הביט און ביעקב וגו' כתרנומו ד"א אחרי פשוטו הוא נדרש מדרש
 נאה : לא הביט הקב"ה און שביעקב כשהן עוברים על דבריו אינו
 מדקדק אחריהם להתכוון באוניות שלהם ובעמלן שהן עוברים על
 דתו : עמל לשון עבירה כמו הרה עמל כי אתה עמל וכעס טוביט
 לפי שהעבירה היא עמל לפני המקום : ה' אלהיו עמו הפילו מבעיסין
 וממרין לפניו אינו זו מתוכן : ותרועת מלך בו לשון חכה ורעות כמו
 רעה דוד אוהב דוד ויתנה למרעהו וכן תרנס הנקלוס ושכינת מלכיהו
 דיניהו : כב אל מוציאם ממצרים אתה אמרת הנה עם ילא ממלכיים
 לא ילא מעממו אלא האלהים הוסיאם : כתועפות ראם לו כתוקף רוס
 וגובה שלו וכן כסף תועפות לשון מעו חמה ואומר אני שהוא לשון
 עוף יעופף המעופף ברום וגובה ותוקף רב הוא זה וחועפות ראם
 עפופת גובה ד"א תועפות ראם תוקף ראמים ואמרו רבותינו אלו
 השדים : כג כי לא נחש ביעקב כי ראויים הם לברכה שאין בהם
 מנחשים וקוסמין : כעת יאמר ליעקב וגו' עוד עתיד להיות עת כעת
 הזאת אשר מגלה חבתן לעין כל שהן יושבין לפניו ולמדים תורה מפיו
 ומחיותן לפניו ממלאכי השרת והם ישאלו להם מה פעל אל וזהו
 שנאמר והיו עיניך רואות את מוריד ד"א יאמר ליעקב אינו לשון
 עתיד אלא לשון הווה אינו זריכים למנחש וקוסם כי בכל עת שזריך
 להאמר

וּבְאֵרֵי יִתְנַשֵּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד־יֹאכַל
 טָרֵף וְדַס־חַלְלִים יִשְׁתֶּה : כה וַיֹּאמֶר
 בָּלָק אֶל־בְּלַעַם גַּם־קָב לֹא תִקְבְּנוּ גַם־
 בְּרַךְ לֹא תִבְרַכְנוּ : כו וַיַּעַן בְּלַעַם וַיֹּאמֶר
 אֶל־בָּלָק הֲלֹא דִבַּרְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר
 כֹּר אֲשֶׁר־יְדַבֵּר יְהוָה אֵתוֹ אֶעֱשֶׂה :
 שש"ו (שביעי כסון מחיברות) כז וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל־בְּלַעַם
 לְכֵה־נָא אֶקְחֶךָ אֶל־מְקוֹם אַחֵר אוֹלֵי
 יִישָׂר בְּעֵינַי הָאֱלֹהִים וְקַבְּתוּ לִי מִשָּׁם :
 כח וַיִּקַּח בָּלָק אֶת־בְּלַעַם רֹאשׁ הַפְּעֹר
 הַנִּשְׁקָף עַל־פְּנֵי הַיַּיִשִּׁמֹן : כט וַיֹּאמֶר
 בְּלַעַם אֶל־בָּלָק בְּנֵה־לִי בָזָה שְׂבַעַה
 מִזְבְּחֹת וְהִכֵּן לִי בָזָה שְׂבַעַה פְּרִים
 וְשְׂבַעַה אֵילִם : לו וַיַּעַשׂ בָּלָק כַּאֲשֶׁר
 אָמַר בְּלַעַם וַיַּעַל פָּר וְאֵיל בַּמִּזְבֵּחַ :
 כד ה וַיִּרְא בְּלַעַם כִּי טוֹב בְּעֵינַי יְהוָה
 לְבָרֵךְ אֶת־יִשְׂרָאֵל וְלֹא־הָלַךְ בְּפִעַם־
 בְּפִעַם לִקְרֹאת נְחֻשִׁים וַיִּשֶׁת אֶל־הַמַּדְבָּר
 פְּנֵיו : כ וַיֵּשֶׂא בְּלַעַם אֶת־עֵינָיו וַיִּרְא־
 אֵת

כְּלוּתָא עֵרֵי וּבְאֵרֵי יִתְנַשֵּׂא לֹא יִשְׁרֵי בְּאֵרֵיהֶּ עַד דִּיקְטוּל
 קְטוּל וְנִכְסֵי עַמְמֵיָא וַיִּרְת : כה וַאֲמַר בָּלָק לְבְּלַעַם אַף
 מִלֵּט לֹא תְלוּטִינוּן אַף בְּרַכָּא לֹא תִבְרִיכִינוּן : כו וְאַתִּיב
 בְּלַעַם וַאֲמַר לְבָלָק הֲלֹא מְלִילִית עִמָּךְ לְמִמָּר כָּל דִּי
 יְמַלִּיךְ יִי יִתִּיָּה אַעֲבִיר : כז וַאֲמַר בָּלָק לְבְּלַעַם אֵיתָא כְּעַן
 אִידְבְּרִינְךָ לְאַתֵּר אוּחְרָן מְאִים יְהִי בְּעֵנָא מִן קָדָם יִי
 וְתְלוּטִיָּה לִי מִתְמָן : כח וַיְדַבֵּר בָּלָק יֵת בְּלַעַם רִישׁ רַמְתָּא
 דְּמִסְתַּבְּיָא עַל אַפֵּי בֵית יִשִּׁימוֹן : כט וַאֲמַר בְּלַעַם לְבָלָק
 כְּנֵה לִי הֲבָא שְׂבַעַא מְדַבְּחִין וְאַתְקִין לִי הֲבָא שְׂבַעַא תּוֹרִין
 וְשְׂבַעַא דְּכִרְוִין : לו וַעֲבַד בָּלָק כְּמָא דִּי אָמַר בְּלַעַם וְאַסִּיק
 תּוֹר וְדַבֵּר עַל כָּל מְדַבְּחָא : א וְחָזָא בְּלַעַם אֲרִי תְקִין קָדָם
 יִי לְבְּרַכָּא יֵת יִשְׂרָאֵל וְלֹא הִלִּיךְ כְּזִמְן בְּזִמְן אֱלֹהִין לְקַדְמוֹת
 נְחֻשָׂא וְשׁוּי לְקַבֵּל עֲנָלָא דְּעַבְדוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבְּרָא אַפּוּהִי :
 כ וַיִּקַּח בְּלַעַם יֵת עֵינֹוהִי וְחָזָא יֵת יִשְׂרָאֵל שָׂרִין לְשַׁבְטוּהִי

ושרא

רש"י

להאמר ליעקב ולישראל מה פעל הקב"ה ומה גזרותיו במרום אין
 מנחשים וקוסמים הלא נאמר להם על פי כזאיהם מה היא גזרת
 המקום או הורים ותומים מנידים להם והונקלוס לה תכנס כן : כד הן
 עם כלביא יקום וגו' : כשהן עומדין משנתן שחרית הן מתנברים
 כלביא וכארי לחטוף את המכות ללבוש טלית לקרָה את שמע ולהניח
 תפילין : לא ישכב בלילה על מטתו עד שהוא אוכל ומחבל כל
 מניק הבא לטורפו כיז קורה את שמע על מטתו ומפקיד רוחו ביד
 המקום בה מחנה גויים להזיקם הקב"ה שומרם ונלחם מלחמותם
 ומפילם חללים : ד"ה הן עם כלביא יקום וגו' : ודם חללים ישתה :
 נתנבא משה מת עד שיפיל מלכין מדין חללים ויהרג הוא עמהם
 שנאמר ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרב על
 חלליו : כה גם קב לא תקבנו : גם ראשון מוסף גם על השני וגם
 שני על גס ראשון וכן גם לי גם לך לא יהיה וכן גם בחור גם בתולה :
 כז וקבתו לי : אין זה לשון כווי כמו וקבנו לי הלא לשון עתיד חולי יישר
 בעיניו לו משם : מלדיר"ש בלעו : כה ראש הפעור : קוסם היה בלק
 וראה שהן עתידין ללקות על ידי פעור ולא היה יודע במה אמר שמה
 הקללה תחול עליהם משם וכך כל החושים ככוכבים רואים והין
 יודעים

את ישראל שכן לשבטיו ותהי עליו
רוח אלהים: ג וישא משלו ויאמר נאם
בלעם בנו בער ונאם הגבר שתם
העין: ד נאם שמע אמרי אל אשר
מחזה שרי יחזה נפר וגלוי עינים:
ה מה טבו אהליך יעקב משפנתך
ישראל: ו כנחלים נפשו כגנת עלי
נהר באהלים נטע יהוה בארזים עלי
מים: ז יזל מים מדליו וזרעו במים רבים
וירם מאנג מלכו ותנשא מלכתו:
אל

קדש בס"ת בראש עמוד סימן ב"ה שמו

בעל הטורים הגבר כמד"א קרא הגבר שדימה בלעם לתרנגול כמו שהתרגול
הוא כואף מכל כן בלעם רבע אקונו וכמו שהתרגול יודע
העקום כן בלעם ידע לכזין הסעה שהקב"ה כועס וכמו שהתרגול עומד על רגל
א' כן בלעם הגר באחת מרגליו: וזל מים ג' ונדל מלך שאין מוסחים המלכים
אלא על הכהן:

רש"י

יודעים מה רואים: א וירא בלעם כי טוב וגו' אמר איני צריך
לבדוק עוד בהקב"ה כי לא יחפון לקללם: ולא הלך בפעם בפעם
כאשר עשה ב' פעמים: לקראת נחשים לנחש חולי יקרה ה' לקראתו
כרגונו אמר רועה ולא רועה לקללם אזכיר עונותיהם והקללה על
הזכרת עונותיהם תחול: וישת אל המרבר פניו כתרנומו: ב וישא
בלעם את עיניו בקש להכניס בהם עין רעה והרי יש לך שלם
מדותיו עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה האמורים למעלה: שוכן
לשבטיו ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינו מעורבין ראה שאין
פתחיהן מכוונים זה כנגד זה שלא יפץ אחד לתוך אהל חבירו: ותהי
עליו רוח אלהים עלה בלבו שלא יקללם: ג בנו בעור כמו למעטו
מים

וישרא עלוהי רוח נבואה מן קדם יי: ג ונטל מתליה
ואמר אימר בלעם בריה בעור ואימר נברא דשפיר חיו:
ד אימר דשמע מימר מן קדם אל וחיו מן קדם שדי חיו
שכיב ומתגלי ליה: ה מה טבא ארעך יעקב בית משךך
ישראל: ו כנחליו דמדברין כנינת שקיף דער פרת
כבוסמא דנציב יי בארזין דנציבין על מיא: ז וסני מלכא
דיתרבא מבנהוי וישלוט בעממין סגיאין ויתקוף מאנג
מלכיה

רש"י

מים ומ"א שניהם היו גדולים מאבותיהם: בלק בנו צפור אביו בנו
הוא במלכות ובלעם גדול מאביו בגבולות מנה בן פרס היה: שהם
העין עינו נקודה ומולאת לחץ וחור שלה נראה פתוח ולשון משנה
הוא כדי שיסתום ויסתום ויגוב ורבותיו אמרו לפי שאמר ומספר
את רובע ישראל שהקב"ה יושב ומונה רביעותיהן של ישראל מתי תבא
טפה שנוגד הלדיק ממנה אמר בלבו מי שהוא קדוש ומשרתיו קדושים
יסתכל בדברים הללו ועל דבר זה נסמית עינו של בלעם וי"מ שהם
העין פתוח העין כמו שהתרגס הנקלוס ועל שהמר שתוס העין ולא אמר
שתוס העינים למדנו שהומא באחת מעיניו היה: ד נופל וגלוי עינים
פשוטו כתרנומו שאין נראה עליו אלא בלילה כשהוא שוכב ומדרשו
כשהוא נגלה עליו לא היה בו כח לעמוד על רגליו ונפל על פניו לפי
שהיה ערל ומאום להיות נגלה עליו בקומה וקופה לפניו: ה מה טבו
אהליך על שראה פתחיהם שאין מכוונים זה מול זה: משכנותיך
חניותיך כשרנומו דבר אחר מה טובו אהליך מה טובו אהל שילה
ובית עולמים בישובן שמקריבין בהן קרבנות לכפר עליהם:
משכנותיך אף כשהן חרבוין לפי שהן משכונ עליהם ומרכנן כפרה על
הנפשות שנאמר כלה ה' את חמתו וכמה כלה וינת אש בליון:
ו כנחלים נשוי שנארכו וגמסכו לנעות למרחוק אמרו רבותיו
מבכרתיו של אותו רשע אנו למדים מה היה בלבו לקלל כשאמר
להשית אל המדבר פניו וכשהפך המקום את פיו ברכה מעין אותם
קללות שבקש לומר וכו' כדאיתא בחלק: באהלים כתרנומו לשון מר
ואהלות: נטע ה' בגן עדן לשון אחר באהלים נטע ה' כשמים המתחזין
כאהל: נטע ה' נטיעה מלינו באהלים שנאמר ונטע אהלי אפדנו:
ז מרליו מבארותיו ופירושו כתרנומו: וזרעו במים רבים לשון
הצלחה הוא זה כזרע הזרוע על פני המים: וירם מאנג מלכו מלך
דאשון שלהם יכבוש את אנג מלך עמלק: ותנשא מלכותו של יעקב
יומר

ח אל מוציאו ממצרים כתועפת ראם
 לו יאכל גוים צריו ועצמותיהם יגרם
 וחציו ימחץ: ט ברע שכב כארי וכלביא
 מי יקימנו מברכך ברוך וארריך
 ירור: י ויחראף בלק אלבלעם
 ויספק את כפיו ויאמר בלק אלבלעם
 לקב איבי קראתיך והנה ברכת ברך
 זה שלש פעמים: יא ועתה ברחלך אל-
 מקומך אמרתי כבוד איבךך והנה
 מנעך יהוה מכבוד: יב ויאמר בלעם
 אל בלק הלא גם אל מלאכיך אשר-
 שלחת אלי דברתי לאמר: יג אם יתן
 לי בלק מלא בירתו כסף וזהב לא
 אוכל לעבר אתפי יהוה לעשות
 טובה או רעה מלבי אשר ידבר יהוה
 אתו אדבר: שביעי יד ועתה הנני הולך
 לעמי לכה איעצך אשר יעשה העם
 הזה

בעל הטורים וארריך ארוך על כן לא אמר לו בלק לקלס ויקר חלא אמר
 לו כרח לך:

מלכיה ותתנטל מלכותיה: ח אלהא דאפיקינון ממצרים
 תוקפא ורומא דיליה ויכלון בני ישראל נכסי עממיא
 סנאיהון ובביות מלכיהון יתפנקון וארעתהון יחסנון:
 ט ינוח ישרי בתקופ בארץא וכליתא דלית מלכות
 דיובע ועיניה בריכך יהון בריכין וליטך יהון ליטין: י ותקופ
 רוגזא דבלק בבדעם ושקפינין לירוהי ואמר בלק לבלעם
 למילט סנאי קרימך ותא ברבא מברכת להון דנן תלת
 זמנין: יא וכען איזיר לך לאתרך אמרית יקרא אקרימך
 ותא מנעך יי מן יקר: יב ואמר בלעם לבלק הלא אף
 לאונךך די שלחת לותי מלכות למיכר: יג אם יתן לי
 בלק מבי ביתיה כסף ודחב לית לי רשו למעבר ער
 גוברת מטרך הווי למעבר טבתא או בשתא מרעותי די
 ומליר יי ותיה אמליל: יד וכען הא אנא אזיר לעמי איתא
 אמלכינד מר דתעביד ואחני לך מה דיעביד עמא דהין
 רש"י לעמך

יותר ויותר שיבא אחריו דוד ושלמה: ח אל מוציאו ממצרים * מי
 גורם להם הגדולה הזאת אל המולאים ממצרים בתוקף ורום שלו
 יאכל את הגוים שהם צריו: ועצמותיהם * של צרים: יגרם * מנחס
 פתר בו לשון שבירה וכן לא גרמו לבקר וכן את חרשים תגרמי ואני
 אומר לשון עמם הוא שמגרר הבשר בשניו מסביב והמוח שבפנים
 מעמיד העמם על ערמימותו: וחציו ימחץ * הנקלום תרגם חציו של
 צרים חלוקה שלהם כמו בעלי חיים מרי פלגותא: ימחץ * לשון ומחצה
 וחלפה רקתו שיחזו את ארצם ויש לפתור לשון חיים ממש חציו של
 הקב"ה ימחץ בדמם של צרים יטבול ויטבע בדמם כמו למען תמחץ
 רגלך בדם והיונו זו מלשון מכה כמו מחלתי שהלכובע בדם נראה
 כאילו מחון ונוע: ט ברע שכב כארי * כתרנומו יתיסבו בארצם
 בכח ובגבורה: יד ויספוקי הכה זו על זו: יג לעבור את פי ה' כאן
 לא נאמר אלהי כמו שאמר בראשונה לפי שידע שבגאש בהקב"ה
 ונטרד: יד הולך לעמי * מעתה הריני כשאר עמי שנסתלק הקב"ה
 מעליו: לכה איעצך * מה לך לעשות ומה היא הענה אלהים של
 אלו שונה זמה הוא וכו' כדאיתא בחלק תדע שבלעם השיא ענה זו
 להכשילם בזמה שהרי נאמר הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם:
 אשר יעשה העם הזה לעמך * מקרה קצר הוא זה איעצך ענה זו
 במרבר טז 15 להכשילם

הַזֶּה לַעֲמֹךְ בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים : טו וַיֵּשֶׂא
 מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר נֹאם בַּלְעָם בְּנֹו בְעֵר
 וְנֹאם הַגִּבֹּר שְׂתֵם הָעֵינַן : טו נֹאם שִׁמְעֵ
 אֲמַר־יֵאל וַיִּדְעֵ דַעַת עֲלִיּוֹן מַחֲזֵה שְׂרֵי
 יַחֲזֵה נִפְל וְגִלּוֹי עֵינַיִם : י אֲרֹאנוּ וְלֹא
 עֲתָה אֲשׁוּרְנוּ וְלֹא קָרוֹב דְּרָךְ כּוֹכָב
 מִיַּעֲקֹב וְקָם שִׁבְט מִיִּשְׂרָאֵל וּמַחֲזֵן
 פְּאֵתֵי מֹואָב וְקָרַקֵר כָּל־בְּנֵי־שֵׁת :
 יט וְהָיָה אֲדוֹם יִרְשָׁה וְהָיָה יִרְשָׁה שְׁעִיר
 אֵיבֵיו וַיִּשְׂרָאֵל עֵשָׂה חֵיל : יט וַיִּרְדֵּ
 מִיַּעֲקֹב וְהָאֲבִיד שְׂרִיד מְעִיר : כ וַיִּרְא
 אֶת־עַמְלֹק וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר רֵאשִׁית
 גֹּוִים עַמְלֹק וְאַחֲרֵיתוֹ עַדֵי אֲבֵד : כא וַיִּרְא
 אֶת־הַקִּינִי וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר אֵיתָן
 מוֹיִשְׁכָּךְ וַיֵּשֶׂם בַּסַּלַע קִנְךְ : כב כִּי אִם־

קדש מלרע יהיה

בעל הטורים בנו בער בער כתיב חסר כי כבער מדעת שמאל לא דברה עמו
 שכניה : וירב ב' במסרה : הכא' ואירך וירד מים עד ים דהיינו
 מלך במסיה סתכבא על מלך במסיה : מוסבך נ' באם' : הכא' מסמני החרץ יכוס
 מוסבך וכפדת כי ופקד מוסבך י' עב פי שיתן ומסמני החרץ מוסבך ופקד מוסבך
 כי יבא אשור ויטבך :

לַעֲמֹךְ בַּסּוֹף יוֹמֵיָא : טו וַיִּטַּל מִתְּלִיָה וַאֲמַר אֵימֵר בַּלְעָם
 בְּרִיָה בְעִיר וַאֲיֵמֵר גְּבֻרָת דְּשִׁפּוּר חַיָּו : טו אֵימֵר דְּשִׁמְעֵ
 מִמְּרֵא מִן קָדָם אֵל וַיִּדְעֵ מַדַּע מִן קָדָם עֲלָאָה חַיָּו מִן קָדָם
 שְׂרֵי חַיָּו שְׂכִיב וּמַתְּגִלִי לִיָה : י חַיָּוִתִיָה וְלֹא כַעַן סְבִיתִיָה
 וְלֹא אֵיתוּהִי קָרִיב בְּדִ יְקוּם מַלְכָא מִיַּעֲקֹב וַיִּהְרַבִּי מִשִּׁיחָא
 מִיִּשְׂרָאֵל וַיִּקְטוּל בְּרַבְרֵי מוֹאָב וַיִּשְׁלוּט בְּכָל בְּנֵי אֲנָשָׂא :
 יח וַיְהִי אֲדוֹם יִרְתָּא וַיְהִי יִרְתָּא שְׁעִיר לְבַעֲלֵי דְבְכוּהֵי
 וַיִּשְׂרָאֵל יִצְחָה בְּנִכְסִין : יט וַיִּיחֹזֵת חַר כְּדָבִית וַעֲקָב וַיִּוֹבֵד
 מִשִּׁיּוֹב מִקְרִיָת עַמְמֵיָא : כ וַחֲזֹא ית עַמְלֹקָאָה וַנְטֵר מִתְּלִיָה
 וַאֲמַר רֵישׁ קָרְבִּיא דִּישְׂרָאֵל חֲזֵה עַמְלֹקָאָה וְסוֹפִיָה לְעֵלְמָא
 יִיבֵד : כא וַחֲזֹא ית שְׁלֻמָּאָה וַנְטֵל מִתְּלִיָה וַאֲמַר תְּקִיף בֵּית
 מוֹתְכָךְ וְשִׁיּוֹ בְּכַרְךְ תְּקִיף מְדוּרְךָ : כב אַרְי אִם יְהֵא לְשִׁיצָאָה

שלמאה רש"י

להכשילם ואומר לך מה שהן עתידין להרע למואב באחרית הימים :
 טו וידע דעת עליון : לכיון העשה שבעס דב : י' אראנו : רואה
 הני שבו של יעקב וגדולתן אך לא עתה היא אלא לאחר זמן : דרך
 בוכב : כתרנומו לשון דרך קשתו שהכוכב עובר כחן ובלעז דיסטוי"נט
 כלומר יקום מזל : וקם שבט : מלך רודה ומושל : ומחץ פאתי מואב :
 זה דוד שנאמר בו השכב אותה הרגה וימד שני חבלים להמית וגו' :
 ומחץ פאתי מואב : התרגום מפרש קולר העברי ויקטול וכו' : וקרקר :
 לשון קורה כמו אני קרתי : מקבת בור נוקרתם : יקרוה ערובי נחל :
 פורי"ר בלעז : כל בני שת : כל האומות שכלם יאלו מן שת בנו של
 אדם הראשון : ח"י והיה ירשה שעיר : לאויביו ישראל : יט וירר מיעקב :
 ועוד יהיה מושל אחר מיעקב : והאביד שריד מעיר : החשובה של אדום
 ועל מלך המסיה אומר כן שנאמר בו וירד מים עד ים : ולא יהיה
 שריד לבית עשו : כ וירא את עמלק : נסתכל בפורענות של עמלק :
 ראשית גוים : הוא קדם את כלם להלחם בישראל וכך תרגם אנקלוס
 ואחריתו ליהבד בידם שנאמר תמחה את זכר עמלק : כא וירא את
 הקיני : לפי שהיה קיני תקוע אלל עמלק כענין שנאמר ויהמר שאול
 אל הקיני וגו' הזכירו אחר עמלק כסתכל בגדולתם של בני יתרו שנאמר
 בהם תרעתים שמעתיים סוכתים : איהן מושבך : תמה אני מהיכן זכות
 לךך הלא אתה עמי היית בעלת הבה נתחכמה לו ועתה נתישבת באיתן
 ומעו

יהיה לבער קין עד-מה אשור תשבך :
 כג וישא משלו ויאמר הוי מי יהיה
 משמו אל : כד וצים מיד בתים וענו
 אשור וענו-עבר וגם-הוא עדי אבר :
 כה ויקם בלעם וילך וישב למקמו וגם-
 בלק הלך לדרכו : פכה הוי ישב ישראל
 בשטים ויחר העם לזנות אל-בנות
 מואב : כ ותיקראן לעם לזבחי אלהיהן
 ויאכר העם וישתחוו לאלהיהן :
 ג ויצמד ישראל לבעל פעור ויחר-אף
 יהוה בישראל : ד ויאמר יהוה אל-
 משה קח את-כל-ראשי העם והוקע
 אותם ליהוה נגד השמש וישב חרון
 אף-יהוה מישראל : ה ויאמר משה אל-
 ישפטי ישראל הרגו איש אנשיו הנצמדים
 לבעל פעור : ו והנה איש מבני ישראל
 בא ויקרב אל-אחיו את-המדנית לעיני

מלעיל קדש לחומר מלרע מלעיל משה

בעל הטורים ויסב למקומו ולא אמר הלך לדרכו לפי שנטרד מדרכו וירד
 לגיהס : בשטים לשון כי טסטה חסכו : ויחל העם מלמד
 שנתחללו מקדושתם :

עלמא ער מה אתורא ישיבנך : כג ונטל מתליה ואמר
 וי לחיביבך דייחון בר יעביד אלקא ית אליו : כד וסיעון
 יצטרחן מרומאי וענון לאתור וישתעבדון לעיבר פרת
 ואף אינו לעלמא ייברון : כה וקם בלעם ואזל ותב
 לאתריה ואף בלק אזל לאורחיה : א ותיב ישראל בשיטין
 ושרי עמא ל מטעי בתר בנת מואב : ב וקראת לעמא
 לרבחי טענתהון ואכל עמא וסנידו לטענתהון : ג ואתחבר
 ישראל לבעלא פעור ותקוף רוגזא דיי בישראל : ד ואמר
 וי למשה דבר יתכל הישי עמא ודון וקטול דחייב קטול קדם
 וי לקביל שמשא ויתוב תקוף רוגזא דיי מישראל : ה ואמר
 משה לבני ישראל קטלו גבר גברוהי דאתחברו לבעלא
 פעור : ו והא גברא מבני ישראל אתא וקריב לות אחוהי

ית

רש"י

ומעו של ישראל: כב כי אם יהיה לבער קין וגו' אשריך שנתקעת לתוקף
 זה שאיך נטרד עוד מן העולם כי אף אם אתה עתיד לגלות עם עשרת
 השבטים ותהיה לבער ממקום שנתישבת שם מה בכך : עד מה אשור
 תשבך עד היכן מגלה אותך שמה לחלק וחבור אין זה טרוד מן העולם
 אלא טלעול ממקום למקום ותשוב עם ארץ הגליות: כג וישא משלו
 וגו' כיון שהזכיר את שבית אשור אמר הוי מי יחיה משומו אל מי
 יכול להחיות את עלמו משומו את אלה שלא ישים עליו הנזר את אלה
 שיעמוד סמריב ויכלכל את כל האומות ועוד יבואו זים מיד כתיס
 ויעברו כתיס סהן ארמיס כדרכיות גדולות על אשור: כד וענו אשור
 וענו אותם שבעבר הסהר: וגם הוא עדי אובר: וכן פירש דניאל עד
 דקטולת חיותא והובד נשמם: צים ספינות גדולות כדכתיב וזי אדיר
 ובורני רבתא: א בשטים כך שמה: לונות את בנות מואב ע"י עלת
 בלעם כדאיתא בחלק: בושתחו לאלהיהן כשתקף יבנו עליו ואומר
 לה השמיעי לי והיא מנזיאה לו דמות פעור מחיקה ואומרת לו
 השתחוה לז: ג פעור על שם שפוערין לפניו פי הטבעת ומזליאין
 רעי וזו היא עבודתו: ויהר אף ה' בישראל שלח בהם מגפה: ד קח
 את ראשי העם לשפוט את העובדים לפעור: והוקע אותם את
 העובדים: והוקע היא תלייה כמו שמלינו בכני שאלו והוקענוס לה'
 ושם תלייה מפורשת וע"ה בסקילה שכל הנסקלין נתלין: נגד השמש
 לעיני

מִשֶׁה וּלְעֵינַי כָּל־עַדַּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְהִמָּה
 כָּכִים פָּתַח אֶהֱל מוֹעֵד : מַפְטִיר ו וִירָא
 פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיִּקֶם
 מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רִמָּה בִּירוֹ : ט וַיֵּבֵא
 אַחֲרָי אִישׁ־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקֶּבֶה וַיִּדְקֹר
 אֶת־שְׁנֵיהֶם אֶת־אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת־
 הָאִשָּׁה אֶר־קִבְתָּה וְתַעְצֹר הַמִּגְפָּה
 מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : ט וַיְהִי הַמַּתִּים
 בַּמִּגְפָּה אַרְבַּעַה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף :

פ פ פ

וַיַּדְבֵּר יְהוָה־אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר : יא פִּינְחָס
 בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן
 הַיָּשִׁיב אֶת־חַמְתִּי מֵעַל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
 בְּקִנְאוֹ אֶת־קִנְאָתִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא־כִלִּיתִי
 אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי : יב לָכֵן אֶמַר
 הַנְּנִי נִתְּנָה אֶת־בְּרִיתִי שְׁלוֹם : יג וְהִיתָה

י ועירא ו קטיעא לו

כַּעַל הַטּוֹרִים רמ"ח אוקיות חרס טעטאס חרס : נקאלו ג"ס קאה כנגד
 ג' עבירות טעטו לזכות ויסקחו ויכמד :

רש"י

לעין כל ומדרש הגדה השמש מודיע את החוטאים הענן נקפל מכנגדו
 והחמה זורחת עליו : ו והנה איש מבני ישראל בא נתקבלו שבטו כל
 שמעון אלל זמרי שהיה נשיא שלהם אלל הנו דנונין למיתה והתה יושב
 וכו'

יֵת מִדְּיָנִיתָא לְעֵינַי מֹשֶׁה וּלְעֵינַי כָּל כְּנִשְׁתָּא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְאִינוּן בְּכֵן בְּהַרְע מִשְׁכֵּן זְמַנָּא : ז וְחִזָּא פִּינְחָס בֶּר אֶלְעָזָר
 בֶּר אֶהֱרֹן כִּהֲנָא וְקַם מִגֹּז כְּנִשְׁתָּא וְנָסִיב רומחא בִּירוֹה :
 ח וְעָאֵל בְּתֵר נְבָרָא בֶּר יִשְׂרָאֵל לְקוֹבְתָא וּבִזְע יֵת תְּרִוּיָהוֹן
 יֵת נְבָרָא בֶּר יִשְׂרָאֵל וַיֵּת אֶתְתָּא לְמַעְהָא וְאֶהֱבְרִי מוֹתְנָא
 מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : ט וְהָיוּ דְמִיתוּ כְּמוֹתְנָא עֶשְׂרִין וְאַרְבַּעַא
 אֶלֶפִין :

י ומליל יי עם משה דמימר : יא פינחס בר אלעזר בר
 אהרן בתנא אתיב ית חמתו מעל בני ישראל
 בקנאו ית קנאתי ביניהון ולא שיציתי ית בני ישראל
 בקנאתי : יב בכך אימר הא אנא גזר ליה ית קיימי שלם :
 ותרו

רש"י

וכו' כדאיתא באלו הן השטרפין בסנהדרין : את המדינית כוזי בית
 לור : לעיני משה * אמרו לו משה זו אסורה או מותרת אם תאמר
 אסורה בת יתרו מי תירה לך וכולי כדאיתא התם : והמה בוכים *
 נתעלמה ממנו הלכה געו כולם בכביה * בעגל עמד משה כנגד ששים
 רבוא שכאמר ויטמן עד אשר דק וגו' וכאן רפו ידיו * אלא כדי שיבא
 פינחס ויטול את הראוי לו : ז וירא פינחס * ראה מעשה וזכר הלכה
 אמר למשה מקובלני ממך הבעל ארמית קנאיון פוגעין בו * אל
 קריינא דהגרתא היהו להו פרוונקא מיד ויקח רומח בידו וכו' : ח אל
 הקבה * אל האהל : אל קבתה * כמו הלחיים והקבה כיון בתוך זכרות
 של זמרי ונקבות שלה ודאו כולם שלא לחסם הרגם והרבה נסים נעשו
 לו וכולי כדאיתא התם :

פרשת פינחס

יא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן * לפי שהיו השבטים מבזים
 אותו והראיתם בן פוטיו זה שפיטס אבי אמו עגלים לע"א
 והרג נשיא שבט מושראל לפיכך בא הכתוב ויחסוראחר אהרן : בקנאו
 את קנאתי בנקמו את נקמתו בקצפו את הקלף שהיה לי לקצוף כל
 לשון קנאה הוא המתחרה לנקום נקמת דבר הנפיר"מנט בלעו : יב את
 בריתי שלום * שתהא לי לברית שלום כהדס המחזיק טובה וחנות למי
 שעשה

לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם
 תחת אשר קנא לאלהיו וכפר על-
 בני ישראל: יד ושם איש ישראל המכה
 אשר הכה את המדינית זמרי בן
 סרוא נשיא בית-אב לשמעוני: טו ושם
 האשה המכה המדינית בזבי בת-צור
 ראש אמות בית-אב במדין הוא: פ
 טו וידבר יהוה אל-משה לאמר: יי צרור
 את המדינים והביתם אותם: יח כי
 צורים הם לכם בנבליהם אשר-נבלו
 לכם על-דבר פעור ועל-דבר בזבי בת-
 נשיא מדין אחתם המכה ביום-המגפה
 על-דבר פעור: כו ה' יהי אחרי
 המגפה * פ ויאמר יהוה אל-משה
 ואל אלעזר בן אהרן הכהן לאמר:
 כ שאו את ראשי כל-עדת בני-ישראל

מבן פסקא באמצע פסוק

בעל הטורים ויכפר לא נאמר אלא ויכפר שמועד ומכפר על ישראל
 עד סוף כל הדורות: צרור לשון יחיד והכניס ל' רבים צרור
 כי על ידך היה סוף ל' אבות אל תבעלי אלא לנדול סבה וזה משה: והכניס ל' רבים
 ולא משה כי נקנול במדין: ויהי אחרי המגפה פ' זו פקחה טעמה הפסק בין המגפה
 נמכין סלא תסלוט המגפה בפסוק אוקס:

י ויהי ליה ולבנהו בתרוהו קים כהונת עלם חלף די
 קני קדם אלהיה וכפר על בני ישראל: יד ושם נכרה
 בר ישראל קטילא די אתקטיר עם מדיניתא זמרי בר
 סלוא רב בית אבא לבית שמעון: טו ושם אהרתא
 דאתקטיר מדיניתא בזבי בת צור ריש אומי בית אבא
 במדין הוא: טו ומליל יי עם משה למימר: יז אעיק נת
 מדינאי ורקטיל ירהוון: יח ארי מעיקין אינון לבין
 בנבליהון די נבילו לבין על עיסק פעור ועל עיסק בזבי
 ברה רבא במדין אהרתוון דאתקטירל ביומא דמותנא
 על עיסק פעור: א והורה בחר מותנא ואמר יי למשה
 ולא לעזר בר אהרן כהנא למימר: ב קבילו ית חושבן

כל

רש"י

טעמה עמו טובה אף כאן פי' לו הקב"ה שלמותיו: יג והיתה לו
 בריתו זאת: ברית כהונת עולם * שאף על פי שכבר ניתנה כהונה לזרעו
 של אהרן לא ניתנה אלא לאהרן ולבניו שנמשחו עמו ולתולדותיהם
 שיולידו אחר המשחתן אבל פינחס שנולד קודם לכן ולא נמשח לא
 בא לכלל כהונה ע"כ * וכן שנינו בזבחים לא נתכנה פינחס עד שהרגו
 לזמרי: לאלהיו * בשביל אלהיו כמו המקנה אתה לי קנאתי לציון
 בשביל ציון: יד ושם איש ישראל וגו' * כשם שייחס את הסדיק לשבח
 ייחס את הרשע לנכאי: נשיא בית אב לשמעוני * לאחד מחמשה בתי
 אבות שהיו לשבט שמעון * ד"א להודיע שבו של פינחס שאף על פי
 שזה היה נשיא לא מנע את עצמו מלקנא לחילול השם לכך הודיעך
 הכתוב מי הוא המוכה: טו ושם האשה המוכה וגו' * להודיעך שנתן
 של מדינים שהפקירו בת מלך לזנות כדי להטויה את ישראל: ראש
 אומות * אחד מחמשה מלכי מדין את אוי ואת רקס ואין צור וגו' והוא
 היה חשוב מכולם שנאמר ראש אומות ולפי שהגז בזיון בעלמנו להפקיר
 בתו מנאו שלישי: בית אב * חמשה בתי אבות היו למדין עיבה ועפר
 וחנוך ואבידע ואלדעה וזה היה מלך לאחד מהם: יז צרור * כמו זכור
 שמור לשון הווה עליכם לאויב אותם: ח"י כי צוררים הם לכם * על דבר
 פעור שהפקירו בזותיהם לזנות כדי להטעותכם אחר פעור ואת מואב
 לא לזה להשמיד מפני רות שהיתה עתידה לזאת מהם כדאמרין בדבא
 קמא: א ויהי אחרי המגפה וגו' * משל לרועה שנכנסו ואכזי לתוך

עדרו

מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה לְבֵית אֲבֹתָם
 כִּלְיָצָא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל: ג וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה
 וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן אִתְּם בְּעֶרְבַת מוֹאָב
 עַל־יַרְדֵּן יָרְחוּ לֵאמֹר: ד מִבֶּן עֶשְׂרִים
 שָׁנָה וּמַעֲלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
 מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיָּצְאִים מֵאֶרֶץ
 מִצְרַיִם: ה רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל בְּנֵי
 רְאוּבֵן חֲנוּךְ מִשְׁפַּחַת הַחֲנֹכִי לְפִלּוּא
 מִשְׁפַּחַת הַפְּרָאִי: ו לַחֲצֹרֹן מִשְׁפַּחַת
 הַחֲצֹרֹנִי לְכַרְמֵי מִשְׁפַּחַת דְּבַרְמִי:
 ז אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַרְאוּבֵנִי וַיְהִיו
 פְּקָדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וָאַרְבַּעִים אֶלֶף וְשִׁבְעַת
 מֵאוֹת וְשָׁלֹשִׁים: ח וּבְנֵי פִלּוּא אֱלִיאָב:
 ט וּבְנֵי אֱלִיאָב נְמוּאֵל וְדָתָן וְאַבִּירָם
 הוּא־דָתָן וְאַבִּירָם קְרוּאֵי הָעֵדָה אֲשֶׁר
 הָצִוָּה עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן בְּעֵדַת־קָרַח
 בְּהַצִּיתָם עַל־יְהוָה: י וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ
 אֶת־פִּיהָ וַתַּבְלַע אֹתָם וְאֶת־קָרַח בְּמֹות
 הָעֵדָה

א נחה קריאי ק'

בעל הטורים ל' כרמי ב' כמס' הכא' ואידך מה לנטות עיר ל' כרמי מי
 הוא כרמי זה סנה' בו ל' כרמי משפח' כרמי כדמקוב כרם ה'
 כנאות בוק ישראל:

כל כנשטא דבני ישראל מבר עשרין שנין ולעילא לבית
 אבהתהון: כל נפיק חילא בישראל: ג ומקיר משה ואלעזר
 בהנא ואמרו לממני יתהון במשריא דמואב על ירדנא
 דירחו למימר: ד מבר עשרין שנין ולעילא כמה די
 פקיד יי ית משה ובני ישראל די נפקו מארעא דמצרים:
 ה ראובן בוכרא דישראל בני ראובן חנוך זרעית חנוך
 לפלוא זרעית פלוא: ו לחצרון זרעית חצרון לכרמי זרעית
 כרמי: ז אליו זרעית ראובן והיו מנגיהון ארבעין ותלתא
 אלפין ושבע קאה ותלתין: ח ובני פלוא אליאב: ט ובני
 אליאב נמואל ודתן ואבירם הוא דתן ואבירם מערעי
 כנשטא דאתקנשו על משה ועל אהרן ככנשטא דקרח
 באתכנישיריון על יי: י ופתחת ארעא ית פוקיה ובלעת
 יתהון וית קרח במותא דכנשטא פד אכלת אשהא ית
 מארן

רש"י

עדרו נהרגו כהן והוא מונה אותן לידע מניין הנותרות * ד"ה כשיאלאו
 ממלכים ומסדרו למשה ומסדרו לו במנין עכשיו שקרב למות ולהחזיר
 להנו מחזירן במנין: ב לבית אבותם * על שבע האב יתיחסו ולא אחר
 האם: ג וירבר משה ואלעזר הכהן אתם * דכרו עמם על זאת שגהו
 המקום למנותם: לאמר * אמרו להם לריכוס אתם לימנות: ד סבן
 עשרים שנה ומעלה כאשר צוה וגו' * שיהא מניינכם מבן עשרים שנה
 ומעלה שגאמר כל העובר על הפקודים וגו': ה משפחת החנוכי * לפי
 שהיו האומות מבזין אותם והומרים מה אלו מתחייסין על שבעיהן
 סבורין הם שלא שלטו המלכים בהמותיהם הם בנופן היו מושלים קל
 וחומר בהמותיהם לפיכך הטיל הקב"ה שמו עליהם ה"ה מזל זה ויר"ד
 מזל זה לומר מעיד הני עליהם שהם בני אבותיהם והוא שמפורש על
 ידי דוד שבעי ים עדות לישראל השם הזה העיד עליהם לשבחיהם לפיכך
 בכלום כמד החנוכי הפלוהי אבל בימנה לא הוטרך לומר משפחת הימני
 לכי שהשם קבוע בו ויר"ד בראש וה"ה בסוף: ט אשר הצו * את ישראל
 על משה: הצו * השיאו את ישראל לריב על משה לשון הפעילו:
 יוד ויהיו

העדה באכל האש את חמשים
 ומאתים איש ויהיו לנם: יא ובני קרח
 לאמתו: ס יב בני שמעון למשפחתם
 לנמואל משפחת הנמואל ליימין
 משפחת הימיני ליימין משפחת הימיני:
 יג לזרח משפחת הזרחי לשאול
 משפחת השאולי: יד אלה משפחת
 השמעוני שנים ועשרים אלף ומאתים: ס
 טו בני גד למשפחתם לצפון משפחת
 הצפוני לחגי משפחת החגי לשוני
 משפחת השוני: טו לאזני משפחת
 האזני לערי משפחת הערי: יז לארוד
 משפחת הארודי לאראלי משפחת
 האראלי: יח אלה משפחת בני גד
 לפקדיהם ארבעים אלף וחמש

מאות

בעל הטורים לנס ג' במס' * הכא * ואיך טרם וסי אשר עומד לנס עמים *
 מפרסך להיות לך לנס * זכ"ס מקום נכבד להם כשנתפחה
 הארץ בשאר מקום באמצע כמו הכס שהוא כראש הקורן כך בשאר מקום תורין * ומכאן
 רמ"ז למ"ד שיעמדו בת"ם ליומת המסות והיו עומד לנס: לכפון הוא כפון וכתוב כפון
 ע"ס שמה קבל עשרת הדברות כפון בחלקו: הכפוני ב' במס' * הכא * ואיך ואת
 הכפוני ארחוק מעליכם וכו' מבני גד סבד"ה מייחס אותו עם בני גד ואת הכפוני
 ארחוק מעליכם סתקסל יצר הרע:

מאות: ס יט בני יהודה ער ואונן ומת
 ער ואונן בארץ כנען: כו יהיו בני יהודה
 למשפחתם

תרנום

מאתן וחמשין נכבדא ותו לאת: יא ובני קרח לא מתו:
 יב בני שמעון לזרעתהון לנמואל זרעית נמואל ליימין
 זרעית יימין דיימין זרעית יימין: יג לזרח זרעית זרח לשאול
 זרעית שאול: יד אליו זרעית שמעון עשרין ותריין אלפין
 ומאתן: טו בני גד לזרעיתרון לצפון זרעית צפון לחגי
 זרעית חגי לשוני זרעית שוני: טו לאזני זרעית אזני לערי
 זרעית ערי: יז לארוד זרעית ארוד לאראלי זרעית אראלי:
 יח אליו זרעית בני גד למגניהון ארבעין אלפין וחמש
 מאה: יט בני יהודה ער ואונן ומת ער ואונן בארעא
 דכנען: כ ותו בני יהודה לזרעתהון לשלה זרעית שלה

לפרץ

רש"י

יוד ויהיו לנס * לאות ולזכרון למען אשר לא יקרב איש לחלוק על
 הכהונה: יא ובני קרח לא מתו * הם היו בעל תחלה ובשעת המחלוקת
 הרהרו תשובה בלבם לפיכך נכתב להם מקום נבזה בגיהנום
 וישבו סם: יג לזרח * הוא זרח לשון זרה אבל משפחה אחת בטלה
 וכן חמש משבט בנימין שהרי בעשרה בניס ירד למזרים וכאן לא
 מנה אלא חמשה וכן אכבון לגד הרי שבעה משפחות ומלאתי בגמרא
 ירושלמית שכשמת אהרן נסתלקו ענני כבודו ובהו הכנענים להלחם
 בישראל ונתנו לב לחזור למזרים וחזרו לאחוריהם שמונה מסעות
 מהר ההר למוסרה שנאמר ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן
 מוסרה שם מת אהרן * והלא בהר ההר מת וממוסרה עד הר ההר
 שמונה מסעות יש למפרע * אלא שחזרו לאחוריהם ורדפו בני לוי
 אחריהם להחזירם והרגו מהם ז' משפחות ומבני לוי נפלו ד' משפחות
 משפחת שמעי ועזיאליו * ומבני יזהר לא נמנו כאן אלא משפחת הקרחי
 והרביעית לא ידעתי מה היא * ור' תחומא דרש שמתו במגפה בדבר
 בלעם אבל לפי החשבון שחסר משבט שמעון במנין זה ממנין הראשון
 שכמדבר סיני נראה שכל כ"ד חלק נפלו משבטו של שמעון: טז לאזני *
 הונמר

לְמִשְׁפַּחַתֶּם לְשִׁלְהַ מִשְׁפַּחַת הַשְּׁלֵנִי
 לְפָרִץ מִשְׁפַּחַת הַפְּרָצִי לְזֶרַח מִשְׁפַּחַת
 הַזֹּרְחִי : כא וַיְהִי בְנֵי־פָרִץ לְחֶצְרֹן
 מִשְׁפַּחַת הַחֶצְרֹנִי לְחַמּוּל מִשְׁפַּחַת
 הַחַמּוּלִי : כב אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יְהוּדָה
 לְפָקֵדֵיהֶם שִׁשָּׁה וְשִׁבְעִים אֶלֶף וַחֲמִשׁ
 מֵאוֹת : ס כג בְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר לְמִשְׁפַּחַתֶּם
 תּוֹלַע מִשְׁפַּחַת הַתּוֹלָעִי לְפוּה מִשְׁפַּחַת
 הַפּוּנִי : כד לְיִשׁוּב מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁבִּי
 לְשִׁמְרֹן מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמֹרְנִי : כה אֵלֶּה
 מִשְׁפַּחַת יִשְׁשַׁכָּר לְפָקֵדֵיהֶם אַרְבַּעַה
 וְשִׁשִּׁים אֶלֶף וְשָׁלֹשׁ מֵאוֹת : ס כו בְּנֵי
 זְבוּלֹן לְמִשְׁפַּחַתֶּם לְסָרָד מִשְׁפַּחַת
 הַסָּרָדִי לְאֵלֹן מִשְׁפַּחַת הָאֵלֹנִי לְיִחִיאֵל
 מִשְׁפַּחַת הַיִּחִיאֵלִי : כז אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת
 הַזְּבוּלָנִי לְפָקֵדֵיהֶם שִׁשִּׁים אֶלֶף וַחֲמִשׁ
 מֵאוֹת : ס כח בְּנֵי יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחַתֶּם
 מְנַשֶּׁה וְאַפְרַיִם : כט בְּנֵי מְנַשֶּׁה לְמַכִּיר

משפחת

בעל הטורים המוכי ה"ל לו המוס וכו' מוכי לומר שכל ישראל פונים חליו
 ללמוד מקורקו : לישוב הוא יוב וקורא אותו ישוב בסביל
 סבעלו יסוכה היו :

מִשְׁפַּחַת הַמַּכִּירִי וּמַכִּיר הוֹלִיד אֶת־
 גִּלְעָד לְגִלְעָד מִשְׁפַּחַת הַגִּלְעָדִי : ל אֵלֶּה
 בְּנֵי גִלְעָד אֵיעֶזֶר מִשְׁפַּחַת הָאֵיעֶזְרִי
 לְחֶלֶק מִשְׁפַּחַת הַחֶלְקִי : לא וְאִשְׁרֵיאֵל

משפחת

תרגום

לְפָרִץ זְרַעִית פָּרִץ לְזֶרַח זְרַעִית זֶרַח : כא וְהוּוּ בְנֵי פָרִץ
 לְחֶצְרֹן זְרַעִית חֶצְרֹן לְחַמּוּל זְרַעִית חַמּוּל : כב אֵלֶּיךָ זְרַעִית
 יְהוּדָה לְמַנְיָהוּן שְׁבַעִין וְשָׁמָא אֶלְפִין וַחֲמִשׁ מֵאָה : כג בְּנֵי
 יִשְׁשַׁכָּר לְזֶרַעִיתֵהוּן תּוֹלַע זְרַעִית תּוֹלַע לְפוּה זְרַעִית פּוּנִי :
 כד לְיִשׁוּב זְרַעִית יִשׁוּב לְשִׁמְרֹן זְרַעִית שְׁמֹרֹן : כה אֵלֶּיךָ
 זְרַעִית יִשְׁשַׁכָּר לְמַנְיָהוּן שְׁתֵּין וְאַרְבַּעַה אֶלְפִין וַחֲמִשׁ מֵאָה :
 כו בְּנֵי זְבוּלֹן לְזֶרַעִיתֵהוּן לְסָרָד זְרַעִית סָרָד לְאֵלֹן זְרַעִית
 אֵלֹן לְיִחִיאֵל זְרַעִית יִחִיאֵל : כז אֵלֶּיךָ זְרַעִית זְבוּלֹן
 לְמַנְיָהוּן שְׁתֵּין אֶלְפִין וַחֲמִשׁ מֵאָה : כח בְּנֵי יוֹסֵף לְזֶרַעִיתֵהוּן
 מְנַשֶּׁה וְאַפְרַיִם : כט בְּנֵי מְנַשֶּׁה לְמַכִּיר זְרַעִית מַכִּיר וּמַכִּיר
 הוֹלִיד יֵת גִּלְעָד לְגִלְעָד זְרַעִית גִּלְעָד : ל אֵלֶּיךָ בְּנֵי גִלְעָד
 אֵיעֶזֶר זְרַעִית אֵיעֶזֶר לְחֶלֶק זְרַעִית חֶלֶק : לא וְאִשְׁרֵיאֵל

זרעית

רשי

אומר אני שזו משפחת הכבון והיני יודע למה לא נקראת משפחתו על
 שמו : כד לישוב הוא יוב האמור ביורדי מצרים כי כל המשפחות
 נקראו על שם יורדי מצרים והגולדין משם והלאה לא נקראו המשפחות
 על שם חזן המשפחות אפרים ומנשה שכולדו כלם במצרים והרד
 ונעמן בני בלע בן בנימן ומלאתי ביסודו של רבי משה הדרשן
 שירדה אמן למצרים משהיתה מעוברת מהם ולכך נחלקו למשפחות
 בחצרון וחמול שהיו בני בניס ליהודה וחדר ומלכיאל שהיו בני בניס
 של אשר ואם אנדה היא הרי טוב ואם לאו אומר אני שהיו לבלע בני
 בניס הרבה ומשנים הללו ארד ונעמן ילדה מכל אחד משפחה רבה
 ונקראו

מִשְׁפַּחַת הָאֲשֵׁרִיאֵלִי וְשִׁבְכֶם מִשְׁפַּחַת
הַשְּׂבָמִי : לֵב וְשִׁמְדֵּעַ מִשְׁפַּחַת הַשְּׂמִידֵעִי
וַחֲפָר מִשְׁפַּחַת הַחֲפָרִי : לֵב וְצִלְפַּחַד
בֶּן־חֲפָר לֹא־הָיוּ לוֹ בָּנִים כִּי אִם־בָּנוֹת
וְשֵׁם בָּנוֹת צִלְפַּחַד מַחֲלָה וְנָעָה הַגִּלְהָד
מַלְכָּה וְתַרְצָה : לֹא אֱלֹה מִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה
וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְשִׁבְעַת
מָאוֹת : ס לֹא אֱלֹה בְנֵי־אֶפְרַיִם
לְמִשְׁפַּחַתָּם לְשׁוֹהֵלֶחַ מִשְׁפַּחַת
הַשְּׂתֵלְחִי לְבָכָר מִשְׁפַּחַת הַבְּכָרִי לְתַחַן
מִשְׁפַּחַת הַתַּחְנִי : לוֹ וְאֵלֶּה בְנֵי שׁוֹתֵלַח
לְעֶרְן מִשְׁפַּחַת הָעֶרְנִי : לוֹ אֱלֹה מִשְׁפַּחַת
בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וְשִׁלְשִׁים
אֶלֶף וַחֲמִשׁ מָאוֹת אֶדְהָ בְנֵי־יוֹסֵף
לְמִשְׁפַּחַתָּם : ס לֹא בְנֵי בְנֵימִן
לְמִשְׁפַּחַתָּם לְבָלַע מִשְׁפַּחַת הַבְּלַעִי
לְאִשְׁבֵּל מִשְׁפַּחַת הָאִשְׁבֵּלִי לְאַחִירֵם
מִשְׁפַּחַת

בעל הטורים מנשה כתרבה בזה המנין כי' אף ות"ק וכו' סמרו בני יוסף
עד כ"ה ברכני ה' : אלה בני אפרים בני אפרים בקרב אלה
ע"ש אלה אלביך ישראל ממנו ירבעם טעם ב' עגלים ולכן קריב ג"כ אלה בכני
דן ע"ש יוסף את האחד בידן :

מִשְׁפַּחַת הָאֲחִירִמִי : טל לְשׁוֹפָם
מִשְׁפַּחַת הַשׁוֹפָמִי לְחוּפָם מִשְׁפַּחַת
הַחוּפָמִי

בעל הטורים הסופמי הי"ל לומר הסופמי רמז סמק בכימיו נעטיו סל כחש
סכאמר בו הוא יוסף ראש ויש פ"ה בכל קיבה וקיבה לומר
סביה לו סה ולא גילה על אחיו במכירת יוסף :

הרגום

זְרַעִית אֲשֵׁרִיאֵל וְשִׁבְכֶם זְרַעִית שְׂבָכֶם : לֵב וְשִׁמְדֵּעַ זְרַעִית
שְׂמִידֵעַ וַחֲפָר זְרַעִית חֲפָר : לֵב וְצִלְפַּחַד בֶּר חֲפָר לֹא הָיוּ
לוֹיָה בְנֵינִי אֱלֹהֵן בְּנֵי וְשׁוֹם בְּנַת צִלְפַּחַד מַחֲלָה וְנָעָה הַגִּלְהָד
מַלְכָּה וְתַרְצָה : לֹא אֱלֹהֵי זְרַעִית מְנַשֶּׁה וּמְנַגִּיהוֹן חֲמִשִּׁין
וַתְּרִין אֶלְפִין וְשִׁבְעַת מָאָה : לֹא אֱלֹהֵי בְנֵי אֶפְרַיִם לְזְרַעִיתָהוֹן
לְשׁוֹתֵלַח זְרַעִית שׁוֹתֵלַח לְבָכָר זְרַעִית בְּכָר לְתַחַן זְרַעִית
תַּחַן : לוֹ וְאֱלֹהֵי בְנֵי שׁוֹתֵלַח לְעֶרְן זְרַעִית עֶרְן : לוֹ אֱלֹהֵי
זְרַעִית בְּנֵי אֶפְרַיִם לְמְנַגִּיהוֹן תְּתִין וַתְּרִין אֶלְפִין וַחֲמִשׁ
מָאָה אֱלֹהֵי בְנֵי יוֹסֵף לְזְרַעִיתָהוֹן : לֹא בְנֵי בְנֵימִן לְזְרַעִיתָהוֹן
לְבָלַע זְרַעִית בְּלַע לְאִשְׁבֵּל זְרַעִית אִשְׁבֵּל לְאַחִירֵם זְרַעִית
אַחִירֵם : טל לְשׁוֹפָם זְרַעִית שׁוֹפָם לְחוּפָם זְרַעִית חוּפָם :

והווי

רש"י

ונקראו תולדות שאר הבנים על שם בלע ותולדות השנים הללו נקראו
על שמם וכן אני הומר בבני מכיר שנחלקו לשתי משפחות אחת
נקראה על שמו ואחת נקראה על שם גלעד בנו . חמשה משפחות
חסרו מבניו של בנימין כאן נתקיימה מקלת נבואת המן שקראו בן
הוני בן הניכתי ובפלגם בנבעה נתקיימה כולה . זו מלאתי ביוסודו
של רבי משה הדרשן : לו ואלה בני שותלה וגו' . שאר בני שותלה
נקראו תולדותיהם ע"ש שותלה ומערן ואלה משפחה רבה ונקראה
על שמו וכחשבו בני שותלה לשתי משפחות לא וחסוב ותמלא בפרשה
זו ל"ו משפחות ומבני לוי ח' הרי ס"ה וזהו שנאמר כי אתם המעט
וגו' ה"א מעט ה' אתם חסרים ממשפחות כל העמים שהן ע' אף
זו הבנתי מיוסודו של רבי משה הדרשן אך הוטרפתי לפחות ולהוסיף
בדבריו : לרח לאחירים . הוא החי שירד למצרים ולפי שנקרא ע"ש
במרבר טז 16 יוסף

החופמי : מ ויהיו בני בלע ארד ונעמן
 משפחת הארדי לנעמן משפחת
 הנעמי : מא אלה בני בנימן למשפחתם
 ופקדיהם חמשה וארבעים ארף ושש
 מאות : ס מב אלה בני דן למשפחתם
 לשוחם משפחת השוחמי אלה
 משפחת דן למשפחתם : מג בר
 משפחת השוחמי לפקדיהם ארבעה
 וששים ארף וארבע מאות : ס מד בני
 אשר למשפחתם לימנה משפחת
 הימנה לישוי משפחת הישוי לבריעה
 משפחת הבריעי : מה לבני בריעה
 לחבר משפחת החברי למלכיאל
 משפחת המלכיאלי : מו ושם בת אשר
 שרה : מז אלה משפחת בני אשר
 לפקדיהם שלשה וחמשים ארף וארבע
 מאות : ס מנ בני נפתלי למשפחתם
 ליחצאר משפחת היחצאלי לגוני
 משפחת הגוני : מט ליצר משפחת

היצרי

היצרי לשלם משפחת השלמי : נ אלה
 משפחת נפתלי למשפחתם ופקדיהם
 חמשה וארבעים ארף וארבע מאות :
 נא אלה פקודי בני ישראל שש מאות
 ארף וארף שבע מאות ושלשים : פ
 וידבר

תרנום

ס והיו בני בלע ארד ונעמן זרעית הארדי לנעמן זרעית
 נעמן : מא אליו בני בנימן לזרעיתהוה ומניניהוון ארבעין
 וחמשא אלפין ושית מאה : מב אליו בני דן לזרעיתהוון
 לשוחם זרעית שוחם אליו זרעית דן לזרעיתהוון : מג כל
 זרעית שוחם למניניהוון שתיין וארבע אלפין וארבע מאה :
 מד בני אשר לזרעיתהוון לימנה זרעית ומנה לישוי זרעית
 ישוי לבריעה זרעית בריעה : מה לבני בריעה לחבר
 זרעית חבר למלכיאל זרעית מלכיאל : מו ושם בת אשר
 סרה : מז אליו זרעית בני אשר למניניהוון חמשין ותלתא
 אלפין וארבע מאה : מנ בני נפתלי לזרעיתהוון ליחצאר
 זרעית יחצאר לגוני זרעית גוני : מט ליצר זרעית יצר
 לשלם זרעית שלם : נ אליו זרעית נפתלי לזרעיתהוון
 ומניניהוון ארבעין וחמשא אלפין וארבע מאה : נא אליו
 מניני בני ישראל שית מאה וחר אלפין שבע מאה
 ותלתין

רש"י

יוסף שהיה אחיו ורם ממנו נקרא אחרים : טל לשפופם הוא מופיס על
 שם שהיה יוסף שפוף בין האומות : מב לשוחם הוא חושים :
 מו ושם בת אשר שרה לפי שהיתה קיימת בחיים מנאה כאן :
 נג לאלה

שלישי כב וידבר יהוה אל משה לאמר :
 כג לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר
 שמות : כד לרב תרבה נחלתו ולמעט
 תמעט נחלתו איש לפי פקדיו יתן
 נחלתו : כה אך בגורל יחלק את הארץ
 לשמות מטות אבתם ינחלו : נו על פי
 הגורל תחלק נחלתו בין רב למעט : ס
 נז ואלה פקודי הלווי משפחתם
 לגרשון משפחת הגרשני לקחת
 משפחת הקהתי למררי משפחת
 המררי : כח אלה משפחת לוי משפחת
 הזבני משפחת החברני משפחת
 המחלי משפחת המושי משפחת
 הקרחי וקחת הולד את עמרם : כט וישם
 אישת עמרם יוכבד בת לוי אשר ילדה

אותה

רשי

נג לאלה תחלק הארץ • ולא לפחותים מנן עשרים חף על פי שאלו
 לכלל כ' בטרם חלוק הארץ שהרי שבע פנים כבשו ושבע חלקו ולא
 נטלו חלק בארץ לא אלו ת"ד חלק והלף ואם היו לאחד שהם ששה בניס
 לא נטלו אלא חלק אביהם לבדו : נד לרב תרבה נחלתו • לשבע שהיה
 מרובה באוכלוסין נטלו חלק רב והף על פי שלא היו החלקים שוים
 שהרי הכל לפי רבוי השבע חלקו החלקים לא עשו אלא על ידי גורל
 והגורל

ותקתין : נב ומליל יי עם משה למימר : נג לאלין התפלגין
 ארעא באחסנא במנין שמון : נד לסניאי חסנון אחסנתהון
 ולזעירי מועירין אחסנתהון גבר לפום מנינוהי תתיירב
 ארסנתיה : נה ברם בערבא התפלגין ית ארעא לשמון
 דשכטי אבתהון יחסנון : נו על פום ערבא התפלגין
 אחסנתהון בין סניאי לזעירי : נז ואלין מניני רינאי
 לזענתהון לגרשון זרעית גרשון לקחת זרעית קחת למררי
 זרעית מררי : נח אלין זרעית לוי זרעית לבני זרעית חברון
 זרעית מחלי זרעית מושי זרעית קרח וקחת אזליד ית
 עמרם : נט וישום אמת עמרם יוכבד בת לוי דילידת יתה
 לרוי

רשי

והגורל היה על פי רוח הקדש כמו שמפורש בבבא בתרא • אלעזר הכהן
 היה מלוכש באורים ותומים ואומר ברוח הקדש אס שבט פלוני עולה
 תחום פלוני עולה עמו והשכטים היו כתובים ב"ב פתקין וי"ב גבולים
 ב"ב פתקין וגבולות בקלפי והנשיא מכניס ידו לתוכה ונוטל שנים
 פתקין עולה בידו פתק של שם שבטו ופתק של גבול המפורש לו
 והגורל עצמו היה צווח ואומר הני הגורל עליתי לגבול פלוני לשבט
 פלוני שנאמר על פי הגורל ולא נתחלקה הארץ במדה לפי שיש גבול
 משובח מחבירו לא בשומא בית כור רע כנגד בית סאה טוב הכל לפי
 הדמים : נה לשמות מטות אבותם • אלו יולאי מזרים שנה הכתוב
 נחלה זו מכל הנחלות שבתורה שכל הנחלות החיים יורשים את המתים
 וכאן מתים יורשים את החיים כיצד שני אחים מיוולאי מזרים שהיו
 להם בנים בבאי הארץ לזה אחד ולזה שלשה האחד נטל חלק אחד
 והשלשה נטלו שלשה שנאמר לאלה תחלק הארץ חזרה נחלתן אלל אבי
 אביהן וחלקו הכל בשוה והיו שנאמר לשמות מטות אבותם ינחלו
 שאחר שנטלו הבנים חלקיהם לפי האבות יולאו ממזרים ואלו מתחלה
 חלקיהם למנין יולאי מזרים לא היו נוטלין אלו הארבע אלא שני חלקים
 עכשיו נטלו ד' חלקים : מטות אבותם • יולאו גרים ועבדים : נו על פי
 הגורל • הגורל היה מדבר כמו שפירשתי מניד שנתחלקה ברוח הקדש
 לכך נאמר על פי ה' : אך בגורל • יולאו יחושע וכלב וכה"ל ויתנו לכלב
 את חברון כאשר דבר משה ואומר על פי ה' נתנו לו את העיר אשר
 שאל : נח אלה משפחות לוי • חסר כאן משפחת השמעני והעזיאלני
 וקצת מן היזכרי : נט אשר ילדה אותה ללוי • אשתו ילדה במזרים
 ואין

אתה ללוי במצרים ותלד לעמלם את-
 אהרן ואת-משה ואת מרים אחתם :
 ויולד לאהרן את-נרדב ואת-אביהוא
 את-אלעזר ואת-איתמר : סא וימת נרדב
 ואביהוא בהקריבם איש-זרה לפני
 יהוה : סב ויהיו פקדיהם שלשה ועשרים
 אלה בר-זכר מבין-חדש ומעלה כיו
 לא התפקדו בתוך בני ישראל כיו
 לא-נתן להם נחלה בתוך בני ישראל :
 סג ואלה פקודי משה ואלעזר הכהן
 אשר פקדו את-בני ישראל בערבת
 מואב על ירדן ירחו : סד ובאלה לא-
 היה איש מפקודי משה ואהרן הכהן
 אשר פקדו את-בני ישראל במדבר
 סיני : סה כיו-אמר יהוה להם מות ימתו
 במדבר ולא-נותר מהם איש כיו אם-
 כלב בן-יפנה ויהושע בן-נון : ס
 כז ויתקרבנה בנות צלפחד בן-חפר
 בן

בעל השורים ימתו כתיב חסר קרי כיה יומת מיתות הרבה מתלכנים
 ועדת קרח :

בן-גלעד בן-מכיר בן-מנשה למשפחת
 מנשה בן-יוסף ואלה שמות בנותיו

מחלה

תרגום

ללוי במצרים וילדת לעמלם ית אהרן וית משה וית
 מרים אחתהון : ס ואתיליד לאהרן ית נרדב וית אביהוא
 ית אלעזר וית איתמר : סא ומית נרדב ואביהוא בן-ריביהון
 אשתא נוכריא קדם יי : סב והון מניניהון עשרון ותלתא
 אלפין כל דכורא מכר ירחא ולעילא ארי לא אתמניאו
 בגו בני ישראל ארי לא אתיהיבת להון אחסנא בגו בני
 ישראל : סג אלין מניגי משה ואלעזר בהנא די מניו ית בני
 ישראל במשריא דמואב על ירדנא דירחו : סד ובאלין
 לא הוה גבר ממניגי משה ואהרן פתנא די מניו ית בני
 ישראל במדברא דסיני : סה ארי אמר יי להון מימת ימותון
 במדברא ולא אשתאר מנהון אנש אלהן כלב בר יפנה
 ויהושע בר נון : א וקריבא בנת צלפחד בר חפר בר
 גלעד בר מכיר בר מנשה לורעת מנשה בר יוסף ואלין

שמחה

רשי

ואין הורתה במלרים כשנכנסו לתוך החומה ילדה והיא השלימה
 מנין שבעים שהרי בפרטן אי אתה מוצא אלא ששים ותשע :
 סב כיו לא התפקדו בתוך בני ישראל להיות כמנין בני עשרים
 שנה מה טעם כיו לא נתן להם נחלה והנמנין בני עשרים שנה היו
 בני נחלה שנאמר ה'יש לפי פקודיו יומן נחלתו : סד ובאלה לא
 היה איש אכל על הנשים לא נגזרה גזרת המרגלים לפי שהן היו
 מחבבות את הארץ הנכסים אומרים נתנה ראש וגשופה מזרימה
 והנשים אומרות תנה לנו החווה לכך נסמכה פרשת בנות צלפחד
 לכהן : א למשפחות מנשה בן יוסף למנה נאמר והלא כבר נאמר
 בן מנשה אלא לומר לך יוסף חבב את הארץ שנאמר והעליתם את
 עצמותי וגו' וכנותיו חבבו את הארץ שנאמר תנה לנו החווה וללמדך
 שהיו כלם לדיקים שכל מי שמעשיו ומעשה אבותיו סתומין ופרט

לך

מחלה נעה וחגלה ומלכה ותרצה :
 כ ותעמדה לפני משה ולפני אלעזר
 הכהן ולפני הנשיאם וכל העדה פתח
 אהל מועד לאמר : ג אבינו מת במדבר
 והוא לא היה בתוך העדה הנועדים
 עליהוה בעדת קרח כי בחטאו מת
 ובנים לא היו לו : ד למה יגרע שם
 אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן
 תנהלנו אחזה בתוך אחי אבינו :
 ה ויקרב משה את משפט לפני יהוה : פ
 רביעי ויאמר יהוה א-משה : ז כן
 בנות צלפחד דברת נתן נתן להם
 אחזת נחלה בתוך אחי אביהם והעברת
 את נחלת אביהן להן : ח ואר בני ישראל
 תדבר לאמר איש כי ימות ובן אין לו
 והעברתם את נחלתו לבתו : ט ואם
 אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו :
 ׀ רבתי ואם

בעל הטורים דברת ב' בים' הכל' ואלדך ואני אטיס דברת בים סביו
 מלאות רוח אלכיס וחכמה כים סביו מלא כמ"ס רז"ל חכמיות
 סיו דרשנות היו :

שמיהת בנתיה מחלה נועה וחגלה ומלכה ותרצה :
 ב וקמא קדם משה וקדם אלעזר כהנא וגדם רבדביא
 וכל כנשתא בתרע משבן ומנא למימר : ג אבינא מית
 במדברא והוא לא היה בנו כנשתא האודמנו על יי
 בכנשתא דקרח ארי בחוביה מית ובנין לא רהו ליה :
 ד למא המנע שמא דאבינא מנו ורעיתיה ארי לית ליה
 בר הב לנא אחסנא בנו אחי אבינא : ה וקריב משה ית
 דיניהן קדם יי : ו ואמר יי למשה למימר : ז יאות כנת
 צדקחד למללן מיתן חתן להון אחירת אחסנא בנו אחי
 אביהן ותעבר ית אחסנת אביהן להן : ח ועם בני ישראל
 תכליל למימר גבר ארי ימות ובר לית ליה ותעברין ית
 אחסנתיה לברתיה : ט ואם לית ליה ברתא ותתנון ית

אחסנתיה

רשי

לך הכתוב באחד מהם ליחסו לשבח הרי לדיק בן לדיק : ואם יחסו
 לנכחי כנון ישמעאל בן אלישמע בידוע שכל הזכרים עמו רשעים
 היום : מחלה נועה וגו' ולהלן הוא הומר ותהיינה מחלה תרזה מניד
 שכולם שקולות זו כזו לפיכך שנה את סדרן : ב לפני משה ולפני אלעזר :
 מניד שלא עמדו לפניו אלא בשנת הארבעים אחר שמת אהרן : לפני
 משה : ואחר כך לפני אלעזר אפשר הם משה לא ידע אלעזר יודע אלה
 סרס המקרה ודרשו דברי רבי יאשיה : הבה חנן משום רבי אלעזר
 הומר בבית המדרש היו יושבין ועמדו לפני כולם : ג והוא לא היה לפי
 שהיו באות לומר בחטאו מת נוקקו לומר לא בחטא מתלוננים ולא
 בעדת קרח שהיו על הקב"ה לא בחטאו לבדו מת ולא החטא את האחרים
 עמו ר' עקיבא הומר מקושש עלים היה ור"ש הומר מן המעפילים
 היה : ד למה יגרע שם אבינו : הנו במקום בן עומדות ואם אין הנקבות
 חסופות זרע תמיכם אמנו ליבם : כי אין לו בן : ה' אם היה לו בן לא
 היו תובעות כלום מניד שחכמיות היו : ה ויקרב משה את משפטן
 נתעלמה הלכה ממנו וכאן נפרע ממנו על שנטל עטרה לומר והדבר
 אשר יקשה מכס תקריבון אלי : דבר אחר ראוי היה שרשית זו להכתה
 על ידי משה אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן : א בן בנות צלפחד
 דוברות : כתרנומו יאות כך כתובה פרשה זו לפני במרום מניד שראתה
 עינם מה שלא ראתה עינו של משה : בן בנות צלפחד דוברות : יפה
 תרעו

וְיֹאסֵ־אֵיִן לֹו אֲחִים וְנִתְתַּם אֶת־נַחֲלָתוֹ
 לְאֲחֵי אָבִיו : יֹא וְיֹאסֵ־אֵיִן אֲחִים לְאָבִיו
 וְנִתְתַּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְשֵׁאֲרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו
 מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וַיִּרֶשׁ אֹתָהּ וְהִיְתָה לְבְנֵי
 יִשְׂרָאֵל לְחֶקֶת מִשְׁפַּט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 אֶת־מֹשֶׁה : פ יֹא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
 עֲלֵה אֶל־הַר הָעֵבְרִים הַזֶּה וּרְאֵה אֶת־
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל :
 יִנ וּרְאִיתָה אֹתָהּ וְנִאֲסַפְתָּ אֶל־עַמִּיךָ גַּם־
 אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר נֹאסַף אֶהֱרֹן וְאַחִיךָ :
 יִד כַּאֲשֶׁר מְרִיתֶם פִּי בְּמַדְבַּר־צֹן בְּמִרְיַבֵּת
 הָעֵדָה לְהַקְדִישֵׁנִי בַמַּיִם לְעֵינֵיהֶם הֵם
 מִי־מִרְיַבֵּת קִדְשׁ מַדְבַּר־צֹן : טו וַיִּדְבַּר
 מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר : טו יִפְקֹד יְהוָה
 אֱלֹהֵי

בעל הטורים נחלתו לשאר אוקי' נחלת שארו לו ואין שארו אלא אשקו וסייכו
 מ"ט חז"ל גורעין ומוסיפין ודורשין פי' גורעין היוו מנחלקו
 ומוסיפין אוקה על הלמ"ד של לשאר ונסחר לו הרי נחלת שארו לו ודורשין נחלת שארו
 סביב אשקו לו כיוצא מ"ט חז"ל סבעל יורש את אשקו : נאסף אהרן אחיך גו' וכו'
 צנסיקה (ע"פ) : יפקד וגו' אחר יבא וגו' באלו הכ ססוקים יס"ח היצור ילכך פרנס
 יהוסע את ישראל כ"ח טנים וכו' סקוב וזכרת את ה' אלהיך כי הוא נתן לך כ"ח
 לעשות חיל :

אֲחֻסְנִתִּיהָ לְאֲחוּהִי : יֹא וְיֹאסֵ־אֵיִן לֹו אֲחִין וְנִתְתַּנּוּ יָת
 אֲחֻסְנִתִּיהָ לְאֲחֵי אָבִיוהִי : יֹא וְיֹאסֵ־אֵיִן לֹו אֲחִין לְאָבִיוהִי וְנִתְתַּנּוּ
 יָת אֲחֻסְנִתִּיהָ לְקָרִיבֵיהָ דְקָרִיב לִיה מִזְרַעֲתִיהָ וַיְרִית יָתָהּ
 וְתָהּ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְגִזְרַת דִּין כְּמָא דִּי פְקִיד יְיָ יָת מִשְׁפָּה :
 יב וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה סֵק לְטוֹרָה דְּעֵבְרָאֵי דְרִין וְהוּי יָת
 אֲרַעָא דִּי יְהֻבִית לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל : יג וְתַחֲוֵי יָתָהּ וְתַתְּכַנְיֵשׁ
 לְעַבְדָּךְ אֲפָּ אֶת כְּמָא דְאֲחֻסְנִישׁ אֶהֱרֹן אֲחֻיךָ : יד כְּמָא
 דְּסַרְבְּתוֹן עַל מְמַרֵי בְּמַדְבַּרָא דְצֹן בְּמַצוֹת בְּנִשְׁתָּהּ
 לְקִדְשִׁיתִי כְּמָא לְעֵינֵיהוֹן אֵינּוֹן מִי מַצוֹת דְקָם מַדְבַּרָא
 דְצֹן : טו וּבְלִיל מִשְׁפָּה קָדָם יְיָ לְמִימְרֵי : טו יִמְנֵי יְיָ אֶהֱלֵה
 רוּחִיא

רש"י

תבעו אשתי אדם שהקב"ה מודה לדבריו : נתן תהי' שני חלקים חלק
 זכיהן שהיה מיוצאי מזרי' וחלקו עם אחיו בככסי חסר : והעברת' לשון
 עברה הוא בני שאינו מניח בן ליורשו : ד"א על שם שהבת מעברת
 נחלה משפט לשפט שבה ובעלה יורשין אותה שלא תסוב נחלה
 לה כטובה אלא לזותו הדור בלבד וכן והעברתם את נחלתו לבתו
 ככולן קומר ונתתם וזבת הוא קומר והעברתם את נחלתו הקרוב
 אליו ממשפחתו : ואין משפחת קרויה אלא מצד האב : יב עלה
 אל הר העברים : למה נסמכה לכאן כיון שאמר הקדוש ברוך הוא
 נתן להם אמר אותי זוה המקום להנחיל שמה הותרה הגזרה ואכנס
 לארץ אמר לו הקדוש ברוך הוא גזרתי במקומה עומדת : ד"א כיון
 שנכנס משה לנחלת בני גד ובני ראובן שמה ואמר כמדומה שהותר
 לי נדרי משל למלך שגור על בנו שלא יכנס לפתח פלטין שלו נכנס
 לשער והוא אחריו לחצר והוא אחריו לטרקלין והוא אחריו כיון שבה
 ליכנס לקיטון אמר לו בני מכאן ואילך אתה אסור ליכנס : יג כאשר
 נאסף אהרן אחיך : מכאן שנתהוה משה למיתתו של אהרן : ד"א אין
 אתה עובד ממנו על אשר לא קדשתם : ה' קדשתם עדיין לא הגיע
 זמנכם להפטר : בכל מקום שכתב מיתתם כתב סורחנם לפי שגזרה
 גזרה על דור המדבר למות במדבר בעון שלא האמינו לכך בקש משה
 שיכתב סורחנו שלא יאמרנו אף הוא מן הממרים היה משל לשתי
 נשים שלוקות בבית דין אחת קלקלה ואחת אכלה פני שביעית וכו' אף
 כאלו בכל מקום שהזכיר מיתתן הזכיר סורחנן להודיע שלא היתה בהם
 אלא זו בלבד : יד הם מי מריבת קרש' הם לבדם אין בהם עון אחד :
 דבר

אֱלֹהֵי הַרוּחַת לְכָל־בֶּשֶׂר אִישׁ־עַל־הָעֵדָה:
 וַאֲשֶׁר־יֵצֵא לִפְנֵיהֶם וְאִשֶּׁר יִבֹּא לִפְנֵיהֶם
 וְאִשֶּׁר יוֹצִיאֵם וְאִשֶּׁר יִבִּיאֵם וְלֹא תִהְיֶה
 עֵדוּת יְהוָה כִּצְאֵן אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם רֵעָה:
 יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קַח־לְךָ אֶת־
 יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון אִישׁ־אִשְׁר־רוּחַ בּוֹ וּסְמַכְתָּ
 אֶת־יָדְךָ עָלָיו: וַיֵּט וְהֶעֱמַדְתָּ אֹתוֹ לִפְנֵי
 אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וּלְפָנַי כֹּל־הָעֵדָה וְצִוִּיתָהּ
 אֹתוֹ לְעִינֵיהֶם: כִּי וּנְתַתָּה מֵהוֹדֵךְ עָלָיו
 לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָּל־עַדְרַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
 כֹּה וּלְפָנַי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֵד וְשָׂאֵל לּוֹ
 בְּמִשְׁפַּט הָאוֹרִים לִפְנֵי יְהוָה עַל־פִּי
 יֵצְאוּ וְעַל־פִּי יָבֹאוּ הוּא וְכָל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
 אֹתוֹ

בעל הטורים יבא ב' במס' סכא ואודך יבא את רעהו ביער לומה לך בין
 ביוסוב בין ביער בכל פעם צריך לבא לפניהם: וטויהא כתוב
 כה"א לומר לך שלמדו ה' חומשו תורה: מהודך ג' הסוד לומר לך שמסר לו סוד מרכס
 ומעסה בראשית:

רש"י

דבר אחר הם שהמרו במרה הם היו שהמרו בים סוף הם עלמס
 שהמרו במדבר זין: שו וידבר משה אל ה' וגו' להודיע שבחן של
 לדיקים כשנפטרוין מן העולם מניחין לרכן ועוסקין בצרכי צבור:
 לאמר: אמר לו השיבני אם אתה ממנה להם פרנס אם לאו: שז יפקוד
 ה' כיון ששמע משה שהמר לו המקום תן נחלת לפחד לבנותיו
 אמר הנוע שעה שהתפעל צרכי שירשו בני את גדולתי: אמר לו הקדוש
 ברוך

רוחיא לכל בסרא גבר על כנשתא: יו די יפוק קדמיהון
 ודי ייעור קדמיהון ודי יפקינן ודי יעלינן ולא תהי
 כנשתא בין בענא דלית להון רעי: יח ואמר יי למשו
 דבר לך ית יהושע בר נון גבר די רוח נבואה ביה ותסמוך
 יר ירך עלוהי: יט ותקים יתיה לקדם אלעזר כהנא
 ולקדם כל כנשתא ותפקיד יתיה לעיניהון: כ ותתן מוידך
 עלוהי בריל די יקבלון מיניה כל כנשתא דבני ישראל:
 כא ולקדם אלעזר כהנא יקום וישאר ליה ברין איריא קדם
 יי על מימריה יהון נפקין ועל מימריה יהון עליון הוא ובר
 בני

רש"י

ברוך הוא לא כך עלתה במחשבה לפני כדי הוא יהושע ליטול שכר
 שמושו שלא מש מתוך האהל וזהו שאמר שלמה נזר תאנה יאכל
 פריה: אלהי הרוחות: למנה נהמר אמר לפניו רבוכו של עולם גלוי
 לפניך דעתו של כל אחד ואחד ואינו דומין זה לזה מנה עליהם מנהיג
 שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו: יו אשר יצא לפניהם: לא כדרך
 מלכי האומות שיושבים בבתיהם ומשלחין את חיילותיהם למלחמה
 הלא כמו שעשיתי אני שנלחמתי בסיוחן ועונ שנאמר אל תירא אותו
 וכדרך שעשה יהושע שנאמר וילך יהושע אליו ויאמר לו הלנו אתה
 וגו' וכן בדוד הוא אומר כי הוא יוצא ובה לפניהם יוצא בראש
 ונכנס בראש: ואשר יוציאם בזכותיו: ואשר יביאם בזכותיו:
 ד"א ואשר יביאם שלא תעשה לא כדרך שאתה עושה לי שאיני מניסן
 לדרך: ד"י קח לך קחני בדברים אשריך שזכית להנהיג בניו של מקום:
 לך את שבדוק לך את זה אתה מכיר: אשר רוח בו: כאשר שאלת
 שיוכל להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד: וסמכת את ירך עליו: תן
 ו תורגמן שידרוש בחיידך שלא יאמרו עליו לא היה לו להרים ראש
 ל מי משה: יט וצויתיה אותו: על ישראל דע שטרחמין הם סרבנים
 דם על מנת שתקבל עליך: כ ונתת מהודך עליו: זה קירון עור
 רינים: מהודך: ולא כל הודך ומזינו למדין פני משה כחמה פני
 ההושע כלבנה: למען ישמעו כל עדת בני ישראל: שיהיו נוהגין בו
 יכבוד ויראה כדרך שנוהגין כך: כא ולפני אלעזר הכהן יעמוד: הרי
 ששאלת שאין הכבוד הזה נוטל מבית הדין שהף יהושע יהא לריך
 להלעזר: ושאל לו: כיאשטרך ללאת למלחמה: על פיו: של אלעזר:
 וכל

אֹתוֹ וּבַל־הַעֲדָה׃ כִּכ וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקַּח אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲמֵדְהוּ
לְפָנָיו אֶלְעֶזֶר הַכֹּהֵן וּלְפָנָיו כָּל־הָעֵדָה׃
כג וַיִּסְמַךְ אֶת־יָדָיו עָלָיו וַיִּצְוֵהוּ כַּאֲשֶׁר
דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה׃ פ
כח וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר׃
כ צוֹ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם
אֶת־קִרְבָּנֵי רַחֲמֵי לְאִשֵּׁי רִיחַ נִיחָחֵי
תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְמוֹעֵדוֹ׃ ג וְאָמַרְתָּ
לָהֶם זֶה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לַיהוָה
כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לְיוֹם
עֹלָה תְּמִיד׃ ד אֶת־הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה
בְּבֹקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין
הָעֶרְבִים׃ ה וְעִשִׂירִית הָאֵיפָה סֹלֶת
לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כֹּתִית רְבִיעֵת
הַהֵיזָן׃ ו עֹלֹת תְּמִיד תַּעֲשֶׂה בַהֲרַם סִינֵי
לְרִיחַ־נִיחָח אִשָּׁה לַיהוָה׃ ז וְנִסְכּוֹ רְבִיעֵת
הַהֵיזָן

פרשת ראש חרש בחול

בעל הטורים משה לאמר זו את ס"ת קורב לומר סעוסק בקורב כאלו
בקרב קרבן: תמימים טבוס ליום ר"ה קס"ל לו' לך סחטבו
קס"ל תמידין קרבין לסכה: ליום עולם קרו בזה עולם לומר לך סחטבין אות
במקום סחטב עולם:

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עִמָּהּ וְכֹל בְּנִשְׁתָּא׃ ככ וַעֲבַד מֹשֶׁה כְּמֵא דִּי
פְּקִיד וַיִּזְמִיחַ וַדְּבַר יְת יְהוֹשֻׁעַ וַאֲקִימִיה קָדָם אֶלְעֶזֶר בְּהִנָּא
וְקָדָם כָּל בְּנִשְׁתָּא׃ כג וְסִמַּךְ יְת יְדוּחֵי עֲלוּחֵי וּפְקִדֵיה כְּמֵא
דִּי מְלִיל וַיִּ בִּידָא דְּמֹשֶׁה׃ א ומְלִיל וַיִּ עִם מֹשֶׁה לְמִימַר׃
כ פְּקִיד יְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוּן יְת קוֹרְבָנֵי לְחַם סְדוּר
לְקוֹרְבָנֵי לְאַתְקַבְּלָא כְּרַעוּא תְּמַרְוֵי לְקַרְבָּא קָדָמִי בְּזַמְנִיה׃
ג וְתִימַר לְהוּן דִּין קוֹרְבָנָא דִּי תְּקַרְבוּן קָדָם וַיִּ אָמַרְוּ בְּנֵי
שְׁתָּא שְׁלָמִין תְּרִין דִּי זַמָּא עֲלָתָא תְּדִירָא׃ ד יְת אָמַרָא חַד
תַּעֲבִיד בְּצַפְרָא וְיִת אָמַרְתָּ תְּנִינָא תַּעֲבִיד בֵּין שְׁמַשְׂוֹא׃
ה וְחַד מִזַּ עֲשִׂרָא בְּתֵלַח סֵאִין סוּלְתָא לְמִנְחָתָא דְּפִילָא
בְּמִשְׁחַ בְּתִישָׂא רְבַעוֹת הֵינָא׃ ו עֲלָתָא תְּדִירָא דְּאַתְעִבִידָא
בְּטוֹרָא דְּסִינֵי לְאַתְקַבְּלָא כְּרַעוּא קוֹרְבָנָא קָדָם וַיִּ ז וְנִסְכּוֹ
רְבַעוֹת

רש"י

כל העדה סנהדרין: ככ ויקח את יהושע לקחו בדברים והודיעו
מתן שר פרנסי ישראל לעולם הבא: כג ויסמוך את ידיו בעין יפה
יותר ויותר ממה שנלטווה שהקב"ה אמר לו וכמכת את ידך והוא
עשהו בשתי ידיו ועשהו בכלי מלא וגדוש ומלאו חכמתו בעין יפה:
כאשר דבר ה' אף לענין הסוד נתן מהודו עליו: כ צו את בני
ישראל מה אמור למעלה יפקוד ה' אמר לו הקב"ה עד שאתה מזוני
על בני זיה את בני עלי משל לבת מלך שהיתה נפטרת מן העולם
והיתה מפקדת לבעלה על בניה וכו' כדאיתא בספרי: קרבני זה
הדם: לחמי אלו אמורין וכן הוא אמר והקטירם הכהן המזבחה
לחם אשה: לאשי הכתבין לאשי מזבחי: תשמרו שיהיו כהנים
זלוים וישראל עומדין על גביו מכאן למדו ותקנו מעמדות: במועדו
ככל יום הוא מועד התמידים: ג ואמרת להם אזהרה לבית דין:
שנים ליום כפשוטו ועיקרו כה ללמד שיהיו נשחטין כנגד היום תמיד
של שחר במערב ושל בין הערבים במזרחן של טבעות: ד את הכבש
אחר אף על פי שכבר נאמר בפ' ואתה תלזה וזה אשר תעשה וגו' היא
היתה אזהרה לימי המלוואים וכאן נווהה לדורות: ה סלת למנחה
מנחת נככים: ו העשויה בהר סיני כאותן שנעשו בימי המלוואים
דבר אחר העשויה בהר סיני הקיש עולת תמיד לעולת הר סיני
אותה שנתקרב לפני מתן תורה שכתוב בה וישם באגנות מלמד
שטעונה

ההיין לכבש האחד בקדש הסך נסך
 שכר ליהוה : ואת הכבש השני
 תעשה בין הערבים כמנחת הבקר
 וכנסכו תעשה אשה ריח ניחח ליהוה : פ
 ט וביום השבת שני כבשים בני שנה
 תמימם ושני עשרנים סלת מנחה
 בלולה בשמן ונסכו : י עלת שבת
 בשבתו על עלת התמיד ונסכה : פ
 יא ובראשי חדשיכם תקריבו עליה ליהוה
 פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים
 בני שנה שבעה תמימם : יב וישלשה
 עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן
 לפר האחד ושני עשרנים סלת מנחה
 בלולה בשמן לאיל האחד : יג ועשרון
 עשרון סלת מנחה בלולה בשמן
 לכבש האחד עליה ריח ניחח אשה
 ליהוה : יד ונסכיהם חצי ההיין יהיה
 לפר ושלישת ההיין לאיל ורכיעת ההיין
 לכבש יין זאת עלת חרש בחדשו

לחדשי

לחדשי השנה : טו ושעיר עזים אחד

לחטאת

חרגום

רבעות הינא לאמרא חד בקודשא יתנסך נסוך דחמר
 עתיק קדם יי : ח ונת אמרא תנינא תעביד בין שמינא
 כמנחת צפרא ונסכיה תעביד קרבן דמתקבל ברענא
 קדם יי : ט וכיומא דשבתא תרין אמרין בני שתא שלמין
 ותרין עשרונין סולתא דמנחתא דפילא במשח ונסכיה :
 י עלת שבתא תעביד בשבתא על עלת תדירא ונסכיה :
 יא וכרישי ירחיבוו תקרבון עלתא קדם יי תורין בני תורין
 תרין ודבר חד אמרין בני שתא שבועא שלמין : יב ותלתא
 עשרונין סולתא מנחתא דפילא במשח לתורא חד ותרין
 עשרונין סולתא מנחתא דפילא במשח לרכבא חד :
 יג ועשרונא עשרונא סולתא מנחתא דפילא במשח לאמרא
 חד עלתא לאתקבא ברענא קרבנא קדם יי : יד ונסכיהוון
 פלגות הינא יהי לתורא ותלתות הינא לרכבא ורבעות
 הינא לאמרא חמרא דא עלת ריש ירחא באתחדותיה
 בן לכל רישי ירחי שתא : טו וצפיר בר עזיו חד לחטאתא

קדם

רש"י

שטעונס כלי : ז ונסכו יין : בקדש הסך * על המזבח יתנסכו : נסך
 שכר * יין המשכר פרט ליין מנתו : ח ריח ניחוח * נחת רוח לפני
 שאמרתי וכעסה רלוני : יוד עולה שבת בשבתו * ולא עולה שבת בשבת
 אחרת הרי שלא הקריב בשבת זו שומע אני יקריב שתיים לשבת הכהה
 ת"ל בשבתו מניד שאם עבר יומנו בטל קרבנו : על עולת התמיד * אלו
 מוספין לבד אותן * כבשים של עולת התמיד ומגידין שה קרבין הלא
 בין ב' התמידין וכן בכל מוספין נאמר על עולת התמיד לתלמוד זה :
 ושלשה עשרונים * כמשפט נסכי פר שכן הם קלובין בפרשת נסכים :
 יד זאת עולה החדש בחדשו * שאם עבר יומנו בטל קרבנו ושוב אין לו
 תשלומין : טו ושעיר עזים וכו' * כל שעירי המוספין באין לכפר על
 הטומאה מקדש וקדשיו הכל כמו שפורש במסכת שבעות ונשתנה
 במדבר יז

שעיר

לחטאת ליהוה על-עלית התמיד יעשה
 ונסכו : ס ששי כו ובחדש הראשון
 בארבעה עשר יום לחדש פסח ליהוה :
 ובחמשה עשר יום לחדש הזה חג
 שבועת ימים מצות יאכל : יח ביום
 הראשון מקרא קדש בר-מלאכת
 עבודה לא תעשו : יט והקרבתם אישה
 עלה ליהוה פרים בני-בקר שנים ואיל
 אחד ושבעה כבשים בני שנה תמימם
 יהיו לכם : כ ומנחתם סלת בלולה בשמן
 שלשה עשרנים רפר ושני עשרנים
 לאיר תעשו : כא עשרון עשרון תעשה
 רכבש האחד לשבעת הכבשים :
 כב ושעיר חטאת אחד לכפר עליכם :
 כג מלבד עלת הבקר אשר לעלת
 התמיד תעשו את-אלה : כד באלה
 תעשו יום שבועת ימים לחם אישה
 ריח-ניחח ליהוה ער-עולת התמיד
 יעשה ונסכו : כה וביום השביעי מקרא-
 קדש

קדש יהיה לכם בר-מלאכת עבודה
 לא תעשו : ס כו וביום הבכורים
 בהקרינכם

תרגום

קדם יי על עלתא הדירא יתעביר ונספיה : טז ובירחא
 קדמאה בארבעת עשרא יומא לירחא פסחא קדם יי :
 יז ובחמשה עשרא יומא לירחא הדין חגא שבועת ימין
 פטיר ותאכיל : יח ביומא קדמאה מערע קדיש בר עיבדת
 פולחן לא תעבדון : יט ותקרבין קורבנא עלתא קדם יי
 תורין בני תורי תרין ודבר חד ושבעא אמרין בני שפיה
 שלמין יהון לבון : כ ומנחתהון סולתא דפילא במשה
 תלחא עשרונין לתורא ותרין עשרונין להכרא תעבדון :
 כא עשרונא עשרונא תעביר לאמרא חד בן לשבעא
 אמרין : כב וצפירא דחטאתא חד לכפרא עליכון : כג בר
 מעלת צפרא דהיא עלת הדירא תעבדון ית אליו :
 כד באליו תעבדון ליומא שבועא יומין לחם קורבן דמתקבל
 ברעוא קדם יי על עלתא הדירא יתעביר ונספיה : כה וביומא
 שביעאה מערע קדיש יהי לבון בר עיבדת פולחן לא
 תעבדון : כו וביומא דבכוריא בקרוביכון מנחתא חרתא

קדם

רשי

שעיר ראש חדש שנאמר בו לה' תלמודו ללמדך שמכפר על שאין בו
 ידיעה לה בתחלה ולא בסוף שאין מכיר בחטא אלא הקב"ה בלבד
 ושאחר השעירין למדין ממנו ומדרשו בהגדה אמר הקב"ה הביאו כפרה
 עלי על שמעתי את הירח : על עולת התמיד * יעשה כל הקרבן הזה :
 ונסכו * אין ונסכו מוסב על השעיר שאין נסכו לחטאת : חי כל
 מלאכת עבודה * אפילו מלאכה הגריכה לכם כגון דבר האחד המותר
 בחולו של מועד אסורה בו"ט : יט פרים * כנגד אברהם שנאמר
 והל הבקר רץ אברהם : אלים * כנגד אילו של יזחק : כבשים * כנגד יעקב
 והכבשים הפריד יעקב ביסודו של רבי משה הדרשן דאיתי זאת :
 כד כאלה תעשו * שלא יהיו פותחין והולכין כפרי חג : כו וביום
 הבכורים

בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה
 בְּשִׁבְעַתֵיכֶם מִקְרֵי־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם
 כָּר־מִלֵּאכֶת עֹבְדָה לֹא תַעֲשׂוּ׃
 כו וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לְרִיחַ נִיחַח לַיהוָה
 פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם אֶיֶל אֶחָד שִׁבְעָה
 כְּבָשִׂים בְּנֵי שְׁנָה׃ כח וּמִנְחַתֶּם סֹלֶת
 בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלִישָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר
 הָאֶחָד שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיֶל הָאֶחָד׃
 כט עֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת
 הַכְּבָשִׂים׃ ל שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְכַפֵּר
 עֲלֵיכֶם׃ לא מִלֶּבֶד עֲלֵת הַתָּמִיד וּמִנְחַתוֹ
 תַעֲשׂוּ תְּמִימִם יְהִי־לָכֶם וְנִסְכֵיהֶם׃ פ
 כט וּבַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ
 מִקְרֵי־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מִלְּאכֶת
 עֹבְדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְיֹסֵף תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם׃
 כ וַעֲשִׂיתֶם עֲלֵה לְרִיחַ נִיחַח לַיהוָה פָּר
 ע בַּטְרָחָא וּבִלָּא מֵאֲרִיךְ בִּשׁ
 בן

בעל הטורים כל עלת הכתובה במועדות חסר חוץ מזה שכול מלא רמז לטסה
 בסוין שבו כותבה תורה; ששיר עזים וכו' בכל המועדות כאמר
 חטאת חוץ מנצרת בשביל שכותבה בו תורה שמכפרת על לומדיה; בכל המועדות כתיב
 ובקרבתם וכו' ועשיתם לומר קטשו קטובה והכי מעלה עליכם כאלו הקרבתם כל
 בקרבנו ובפסיקת דורש כאלו נעשו ברים חדשה;

בְּבָקָר אֶחָד אֶיֶל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־
 שְׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם׃ נ וּמִנְחַתֶּם סֹלֶת
 בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלִישָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר
 שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיֶל׃ ו וְעֶשְׂרוֹן אֶחָד
 לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים׃
 וּשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם׃

מלבד

תרגום

קדם יי בעצרתיו כון מעבע קדיש יהי לכוין כל עיבדת
 פולחן לא תעבדון׃ כו ותקרבון עלתא לאתקבלא ברעוא
 קדם יי תורין בני תורי תרין ודבר חד שבועא אמרין בני
 שתא׃ כח ומנחתהון סולתא דפילא במשח תלתא עשורין
 לתורא חד תרין עשורין לדברא חד׃ כט עשורין
 עשורין לאמרא חד לשבעא אמרין׃ ל צפיר בר עזין חד
 לכפרא עליכון׃ לא בר מעלת תדירא ומנחתיה תעבדון
 שרמין ירוון לכוין ונסבירון׃ א ובירחא שביעאה בחד
 לירחא מעבע קדיש יהי לכוין כל עיבדת פולחן לא תעבדון
 יום יבבא יהי לכוין׃ כ ותעבדון עלתא לאתקבלא ברעוא
 קדם יי תור בר תורי חד אמרין בני שתא שבועא שלמין׃
 נ ומנחתהון סולתא דפילא במשח תלתא עשורין לתורא
 תרין עשורין לדברא׃ ו ועשורין חד לאמרא חד
 לשבעא אמרין׃ ה וצפיר בר עזין חד לחטאתא לכפרא

עליון

רש"י

הכבודים * חג השבועות קרוי בכורי קציר חטים על שם שתי הלחם
 שהם ראשונים למנחת חטים הבאה מן החדש׃ לא תמימים יהיו לכם
 ונסבירם * אף הנככים יהיו תמימים * למדו רבותינו מכאן שהיון
 שהעלה

ו מלכד עלת החדש ומנחתה ועלת
 התמיד ומנחתה ונסכיהם כמשפטם
 לריח ניחח אשה ליהוה: ס ובעשור
 לחדש השביעי הזה מקרא קדש יהיה
 לכם ועניתם את נפשתיכם כל
 מלאכה לא תעשו: ט והקרבתם עלה
 ליהוה ריח ניחח פר בן בקר אחד איל
 אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים
 יהיו לכם: ט ומנחתם סלת בלולה
 בשמן שלשה עשרנים לפר שני
 עשרנים לאיל האחד: י עשרון עשרון
 לכבש האחד לשבעת הכבשים:
 יא שעיר עזים אחד חטאת מלכד חטאת
 הכפרים ועלת התמיד ומנחתה
 ונסכיהם: ס שביעי יב ובחמשה עשר
 יום לחדש השביעי מקרא קדש יהיה
 לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו
 וחגתם

בעל הטורים בכל המועדות כבוד כל מלאכת עבודה וכו' סכ כל מלאכה סכ
 לכלול אף מלאכת אוכל כפש המותר בשאר המועדות: ביו"ט
 לא נאמר בו לכפר כמו בקודמים לפי שהיום עשמו מכפר:

וחגתם חג ליהוה שבעת ימים:
 יג והקרבתם עלה אשה ריח ניחח
 ליהוה פרים בני בקר שלשה עשר
 אילים

תרגום

עליון: י בר מעלת ירחא ומנחתה ועלת הדירא ומנחתה
 ונסכיהון ברחוי להון לאתקבלא ברענא קורבנא קדם יי:
 י ובשרא לירחא שביעאה תרין מערע קדיש יהי לבון
 ותענון ית נפשתיכון כל עיבידתא לא תעבדון: ח ותקרבון
 עלתא קדם יי לאתקבלא ברענא תוד בר תורי חד דכר
 חד אמרין בני שפא שבעא שלמין יהון לבון: ט ומנחתהון
 סולתא דפיליא במשח תלתא עשרונין לתוריא תרין
 עשרונין לרכרא חד: י עשרונא עשרונא לאמרא חד
 לשבעת אמרין: יא צפיר בר עזין חד חטאתא בר מחטאת
 דכפוריא ועלת הדירא ומנחתה ונסכיהון: יב ובחמישת
 עשרא יומא לירחא שביעאה מערע קדיש יהי לבון כל
 עיבדת פולחנא לא תעבדון ותחגון חגא קדם יי שבעא
 יומין: יג ותקרבון עלתא קורבן דמתקבל ברענא קדם יי
 תורין

רש"י

שהעלה קמחין פסול לנסכים: ו מלכד עולת החדש מוספי ראש חדש
 שהוא ביום ראש השנה: יא מלכד חטאת הכפורים ששיר שנעשה
 בפנים האמור באחרי מות שנס הוא חטאת: ועולת התמיד
 ומלכד עולת התמיד תעשו עולות הללו: ונסכיהם מוסכ על
 המוספין הכתובים ועל תעשו והוא לשון זווי מלכד עולת התמיד
 ומנחתה תעשו את אלה ונסכיהם וכן כל נסכיהם האמורים בכל
 המועדות חוץ משל קרבנות החג שכל ונסכה ונסכיהם ונסכיהם שבהם
 מוסכים על התמיד ואינן לשון זווי שהרי נסכיהם של מוספים
 כתובין

אֵילִם שְׁנַיִם כְּבָשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַה
 עֶשֶׂר תְּמִימִם יִהְיוּ : יד וּמִנְחָתָם סֹלֶת
 בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן יִשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר
 הָאֶחָד לִשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵי פָרִים שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים
 לְאֵיל הָאֶחָד לִשְׁנֵי הָאֵילִם : טו וְעֶשְׂרֹן
 עֶשְׂרֹן לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד לְאַרְבַּעַה עֶשֶׂר
 כְּבָשִׁים : טז וּשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת
 מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתְּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ : ס
 יז וּבַיּוֹם הַשְּׁנַיִ פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם
 עֶשֶׂר אֵילִם שְׁנַיִם כְּבָשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה
 אַרְבַּעַה עֶשֶׂר תְּמִימִם : יח וּמִנְחָתָם
 וְנִסְכֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וּלְכֶבֶשִׁים
 בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט : יט וּשְׁעִיר־עִזִּים
 אֶחָד חֲטָאת מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתְּמִיד
 וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֵיהֶם : ס כ וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
 פָּרִים עֶשְׂתֵי־עֶשֶׂר אֵילִם שְׁנַיִם כְּבָשִׁים
 בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַה עֶשֶׂר תְּמִימִם :
 כא וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם
 וּלְכֶבֶשִׁים בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט : כב וּשְׁעִיר

חטאת

נקוד על ו

חֲטָאת אֶחָד מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתְּמִיד
 וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ : ס כג וּבַיּוֹם הַרְבִּיעִי
 פָּרִים עֶשְׂרֵה אֵילִם שְׁנַיִם כְּבָשִׁים בְּנֵי־
 שָׁנָה

תרגום

תורין בני תורבי הלת עשר דכרין תרין אמרין בני שתא
 ארבעא עשר שלמין יהון : יד ומנחתהון סולתא רפילא
 במשח תלקנא עשרונין לדכרא חד לתלתא עשר תורין
 תרין עשרונין לדכרא חד לתרין דכרין : טו ועשרונא
 עשרונא לאמרא חד לארבעת עשר אמרין : טז וצפיר בר
 עיוזין חד חטאתא בר מעלת תדירא מנחתה ונסכה :
 יז וביומא תנגא תורין בני תורבי תרי עשר דכרין תרין
 אמרין בני שתא ארבעא עשר שלמין : יח ומנחתהון
 ונסכיהון לתורי לדכרי ולאמרי במנגיהון בדחוי : יט וצפיר
 בר עיוזין חד חטאתא בר מעלת תדירא ומנחתה ונסכיהון :
 כ וביומא תליתאה תורין חד עשר דכרין תרין אמרין בני
 שתא ארבעא עשר שלמין : כא ומנחתהון ונסכיהון לתורי
 לדכרי ולאמרי במנגיהון בדחוי : כב וצפיר חטאתא חד
 בר מעלת תדירא ומנחתה ונסכה : כג וביומא רביעאה
 תורין עשרא דכרין תרין אמרין בני שתא ארבעא עשר
 שלמין

רש"י

כתובין לענמן בכל יום ויום : ח' ומנחתם ונסכיהם לפרים : פרי החנ
 שבעים הס כנגד שבעים אומות ומתמעטים והולכים סימן כלויה
 להם וכימי המקדש היו מנגינין עליהם מן היסורין : ולכבשים
 כנגד ישראל שנקראו שה פורה והם קדושים ומניינים תשעים
 ושמונה לכלות מהם תשעים ושמונה קללות שבמשנה תורה :
 ונסכיהם * על שני תמידיו היום ולא שנה הלשון אלא לידרש כמו
 שאמרו

שְׁנֵה אַרְבַּעַה עֶשֶׂר תְּמִימִם: כד מִנְחָתָם
 וְנִסְכֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וּלְכִבְשִׁים
 בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט: כה וְשַׁעֲרֵי עֵזִים
 אֶחָד חֲטָאת מִלֶּבֶד עֲלֵת הַתָּמִיד
 מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: ס כו וּבַיּוֹם הַחֲמִישִׁי
 פָּרִים תִּשְׁעָה אֵילִם שְׁנַיִם כִּבְשִׁים בְּנֵי־
 שְׁנֵה אַרְבַּעַה עֶשֶׂר תְּמִימִם: כז וּמִנְחָתָם
 וְנִסְכֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וּלְכִבְשִׁים
 בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט: כח וְשַׁעֲרֵי חֲטָאת
 אֶחָד מִלֶּבֶד עֲלֵת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ
 וְנִסְכָּהּ: ט כט וּבַיּוֹם הַשִּׁשִּׁי פָּרִים
 שְׁמֹנֶה אֵילִם שְׁנַיִם כִּבְשִׁים בְּנֵי־שְׁנֵה
 אַרְבַּעַה עֶשֶׂר תְּמִימִם: ל וּמִנְחָתָם
 וְנִסְכֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וּלְכִבְשִׁים
 בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט: לא וְשַׁעֲרֵי חֲטָאת
 אֶחָד מִלֶּבֶד עֲלֵת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ
 וְנִסְכָּהּ: ס לב וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי פָּרִים
 שִׁבְעָה אֵילִם שְׁנַיִם כִּבְשִׁים בְּנֵי־שְׁנֵה
 אַרְבַּעַה עֶשֶׂר תְּמִימִם: לג וּמִנְחָתָם
 וְנִסְכָּהּ

וְנִסְכֵיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וּלְכִבְשִׁים
 בְּמִסְפָּרָם כַּמִּשְׁפָּט: לד וְשַׁעֲרֵי חֲטָאת
 אֶחָד מִלֶּבֶד עֲלֵת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ
 וְנִסְכָּהּ: ט מפטיר לה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֵרֶת
 תִּהְיֶה לָכֶם כָּל־מְלֵאכֶת עֲבֹדָה לֹא
 תַעֲשׂוּ

חסר י

תרגום

שלמין: כד מנחתהון ונספיהון לתורי לדברי ולאמרי
 במניניהון ברחוי: כה וצפיר בר עיון חר חטאתא בר
 מעלת תדיקא מנחתה ונסכה: כו וביומא חמישאה תורין
 תשע דברין תרין אמרין בני שתא ארבעא עשר שלמין:
 כז ומנחתהון ונספיהון לתורי לדברי ולאמרי במניניהון
 ברחוי: כח וצפירא דחטאתא חר בר מעלת תדיקא
 ומנחתה ונסכה: כט וביומא שתיטאה תורין תמניא דברין
 תרין אמרין בני שתא ארבעא עשר שלמין: ל ומנחתהון
 ונספיהון לתורי לדברי ולאמרי במניניהון ברחוי:
 לא וצפירא דחטאתא חר בר מעלת תדיקא מנחתה
 ונסכה: לב וביומא שביעאה תורין שבועא דברין תרין
 אמרין בני שתא ארבעא עשר שלמין: לג ומנחתהון
 ונספיהון לתורי לדברי ולאמרי במניניהון ברחוי להון:
 לד וצפירא דחטאתא חר בר מעלת תדיקא מנחתה
 ונסכה: לה ביומא תמינאה בנישין תהי לבון כל עיביבת
 פולחן

רשי

שאמרו רז"ל נשני ונסכיהם נשני ונסכיהם נשני כמשפטם
 מ"ס יו"ד מ"ס הרי כאן מ"ס רמז לנסוך המים מן התורה כחג:
 לה עזרת

תַּעֲשׂוּ : לו וְהִקְרַבְתֶּם עֲלֶיהָ אִשָּׁה רִיחַ
 נִיחַח לַיהוָה פֶּר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׁים
 בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תַמִּים : לו מִנְחַתֶּם
 וְנִסְכֵיהֶם לִפְרֹאֲרֵי וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם
 כַּמִּשְׁפָּט : לח וְשִׁעִיר חֲטָאת אֶחָד מִלֶּבֶד
 עֲלֵת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ : טל אֵלֶּה
 תַּעֲשׂוּ לַיהוָה בְּמוֹעֲדֵיכֶם לֶבֶד מִגְדְּרֵיכֶם
 וְגִדְּתֵיכֶם רְעֵלְתֵיכֶם וְדַמְנַחְתֵיכֶם
 וְלִנְסֻכֵיכֶם וְלִשְׁלֵמֵיכֶם : ל וַיֹּאמֶר
 מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּכֹל יֵאָשֶׁר־צִוָּה
 יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה :

פ פ פ

כ וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־רְאִשֵׁי הַמִּטּוֹת לְבְנֵי
 יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר
 צִוָּה יְהוָה : נ אִישׁ כִּי־יִדַּר גֶּדֶר לַיהוָה
 או

בעל הטורים ראשי המטות סוף ראשי המטות נדרים ונדבות דכתיב לעיל
 לבד מנדרים ונדבות וכו' לו' לך טראשי המטות כופין להביא
 הנדרים והנדבות כדאמרינן אזכרה לב"ד שיעשון וכן רגלים ע"פ ראשי המטות נקבעים
 ועוד כשישראל נצרה ראשיהם נדרים כמו בפתח וכן סרי אלפים ונקרב את קרבן ה' :

רש"י

לה עצרת תהיה לכם * עלורים בעשיית מלאכה * דבר אחר עלת
 עזרו מללאת מלמד שטעון לינה * ומדרשו בהגדה לפי שכל ימות
 הרגל

פולחן ר'א תַּעֲבֹדוּן : לו וַתִּקְרְבוּן עֲלֶיהָ קִירְבֹן דְּמִתְקַבֵּל
 בְּרֵעָא קָדָם יי הוֹר חָד דְּחָד חָד אָמְרוּן בְּנֵי שְׁתָּא שְׁבַעַא
 שְׁלֵמִין : לו מִנְחָתָהוּן וְנִסְכֵיהוּן לְתוֹרָא דְרַבְרָא וְלֵאמְרוּ
 בְּמַגְנִיָּהוּן בְּדַחְוֵי : לח וַיִּפְרָא דְחֲטָאתָא חָד בַּר מַעֲלַת
 תְּדִירָא וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ : טל אֵלֶּיךָ תַּעֲבֹדוּן קָדָם יי בְּזַמְנֵיכֹון
 פֶּר מִגְדְּרֵיכֹון וְגִדְּתֵיכֹון לְעֵלְוֵתְכֹון וְדַמְנַחְתֵיכֹון וְלִנְסֻכֵיכֹון
 וְלִנְסֻכֵי קוֹדְשֵיכֹון : א וַאֲמַר מֹשֶׁה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּכֹל
 דְּפִקִּיד יי ית מֹשֶׁה :

ב ומליל משה עם רישי שבטיא לבני ישראל למימך
 רין פתנמא דפיקר יי : ג גבר ארי ידר גבר

קדם

רש"י

הרגל הקריבו כנגד שבעים אומות וכו' וכלת אמר להם המקום
 בבקשה מכם עשו לי סעודה קטנה כדי שאהנה מכם : לו פר אחר
 איל אחר * איל כנגד ישראל התעכבו לי מעט עוד ולשון חבה
 הוא זה כבנים הנפטרים מאביהם והוא אומר להם קשה עלי
 פרידתכם עכבו עוד יום ה' משל למלך שעשה סעודה וכו' כדאיתא
 במסכת סוטה * ובמדרש רבי תנחומא למדה תורה דרך ארץ שמי שיש
 לו אכסנאי יום ראשון יאכילנו פטומות למחר יאכילנו דגים למחר
 בשר בהמה למחר מאכילו קטנית למחר מאכילו ירק פוחת והולך כפרי
 החג : טל אלה תעשו לה' במועדיכם * דבר הקצוב לחובה : לבד
 מנדרים * אם באתם לידור קרבנות כרגל מצוה היא בידכם או נדרים
 או נדבות שנדרתם כל השנה הקריבום כרגל שאל יקשה לו לחזור
 ולעלות לירושלים להקריב נדריו ונמצא עובר בכל תאחר : א ויאמר
 משה אל בני ישראל * להפסיק הענין דברי רבי ישמעאל לפי שעד
 כאן דבריו של מקום ופרשת נדרים מתחלת בדבורו של משה הולך
 להפסיק תחלה שחזר משה ואמר פרשה זו לישראל שאם לא כן יש
 במשמע שלא אמר להם זו אלא בפרשת נדרים התחיל דבריו :

פרשת מטות

ב ראשי המטות * חלק כבוד לנשיאים ללמדם תחלה ואחר כך לכל
 בני ישראל ומנין שאף שר הדברות כן תלמוד לומר
 וישבו אליו אהרן וכל הנשיאים בעדה וידבר משה אליהם ואחרי כן
 נגשו כל בני ישראל * ומה ראה לאומרה כאן למד שהפרת נדרים
 ביחוד

אוֹהֵב שִׁבְעָה שִׁבְעָה לְאָסֵר אֶסֶר עַל־נַפְשׁוֹ
 לֹא יִחַל דְּבָרוֹ כְּכֹל־הַיֵּצֵא מִפִּי וַיַּעֲשֶׂה׃
 וַיֹּאמֶר כִּי־תִדְרֶה נְדָרָה לַיהוָה וְאָסַרְהָ
 אֶסֶר בְּבֵית אָבִיךָ בְּנַעֲרִיהָ׃ וַיִּשְׁמַע
 אֱלֹהִים אֶת־נְדָרָהּ וְאָסַרְהָ אֲשֶׁר אָסַרְהָ
 עַל־נַפְשָׁהּ וְהַחֲרִישׁ לָהּ אָבִיהָ וְקָמוּ כָל־
 נְדָרֶיהָ וְכָל־אֶסֶר אֲשֶׁר־אָסַרְהָ עַל־נַפְשָׁהּ
 יָקוּם׃ וַיֹּאסֶה־נִּיא אֱלֹהִים אֶתָּה בְּיוֹם
 שִׁמְעוֹ כָּל־נְדָרֶיהָ וְאָסַרְהָ אֲשֶׁר־אָסַרְהָ
 עַל־נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם וַיהוָה יִסְלַח־לָהּ כִּי־
 הִנִּיחָ אָבִיהָ אֶתָּה׃ וַיֹּאסֶה־יְיָ תְהִיָּה
 לְאִישׁ וְנְדָרֶיהָ עֲלֶיהָ אוֹ מִבְּטָא שְׁפָתֶיהָ
 אֲשֶׁר אָסַרְהָ עַל־נַפְשָׁהּ׃ וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים
 בְּיוֹם

בעל הטורים כנערים אוקיות כערה י"ב לומר לך בת י"ב שנה ויום א'
 נדרים נדבקים והחריש לה ב' גמס' הכא ואודך ושמע אישה
 והחריש לה היינו דאוק' נדרים פרט אם הוא חרש שמדבר ואינו שומע סאינו מפר
 וילשיכן אם מעל:

רש"י

ביחוד מומחה ואם אין יחיד מומחה מפר בג' הדיוטות או יכול שלא
 אמר משה פרשה זו אלא לכשיאיים בלבד כאמר כאן זה הדבר וכאמר
 בשחטוי חוץ זה הדבר מה להלן נאמרה לאהרן ולבניו ולכל בני ישראל
 שנאמר דבר אל אהרן וגו' אף זו נאמרה לכולן: זה הרבר' משה נתנבא
 בכח אמר ה' כחצות הלילה והנביאים נתנבאו בכח אמר ה' נוסף עליהם
 משה שנתנבא בלשון זה הדבר' דבר אחר זה הדבר' מיעוט הוא לומר
 שהחכם

קדם יי או יקום קום למיסר איסר עד נפשיה לא יבטל
 פתגמיה ככל דיפוק מפומיה יעביר: ר ואתתא ארי תדר
 נדר קדם יי ותיסר איסר בכירת אבוהא ברביותהא:
 ה וישמע אבוהא ית נדרה ואסרה דאסרת על נפשה
 וישחוק לה אבוהא ויקומון כל נדרהא וכל איסרי דאסרת
 על נפשה וקומון: ו ואם אעדי אבוהא יתה ביומא דשמע
 כל נדרהא ואסרהא דאסרת על נפשה לא יקומון ומן
 קדם יי וישחיק לה ארי אעדי אבוהא יתה: ו ואם מהנה
 תהו לנדר ונדרהא עלה או פרוש ספנתהא דאסרת על
 נפשה: ה וישמע בעלה ביומא דשמע וישחוק לה ויקומון
 נדרהא

רש"י

שהחכם בלשון התרה ובעל בלשון הפרה כלשון הכתוב כאן ואם חלפו
 אין מותר ואין מוסר: ג נדר' האומר הרי עלי קונם שלא אוכל או
 שלא אעשה דבר פלוני יכול לפילו נשבע שיאכל נבלות או קורא עליו
 ככל היוצא מפיו יעשה תלמוד לומר לאסור אסור לאסור את המותר
 ולא להתיר את האסור: לא יחל דברו' כמו לא יחלל דברו לא יעשה
 דברו חולין: ד בבית אביה' ברשות אביה ואפילו אינה בביתו: בנעוריה'
 ולא קטנה ולא בוגרת שהקטנה אין נדרה נדר והבוגרת אינה ברשותו
 של אביה להפיר נדרים ואי זו היא קטנה אמרו רבותינו בת אחת עשרה
 שנה ויום אחד נדרים נכדקין אם ידעה לשם מי נדרה ולשם מי
 הקדישה נדרה נדר בת שתיים עשרה שנה ויום א' אינה לריכה ליבדק:
 ו ואם הניא אביה אותה' ואם מנע אותה מן הנדר כלומר שהפיר לה'
 הנאה זו אינו יודע מה היא כשהוא אומר ואם ביום שמוע אישה יניא
 אותה והפיר הוי אומר הנאה זו הפרה' ופשוטו לשון מניעה והסרה
 וכן ולמה תניחון וכן שמן ראש אל יני ראשי וכן וידעתם את תנאי
 את אשר סרתם מעלי: וה' יסלח לה' במה הכתוב מדבר באשה שנדרה
 בניור ושמע בעלה והפיר לה והיא לא ידעה ועוברת על נדרה ושותה יין
 ומטמאה למתים זו היא שצריכה סליחה ואע"פ שהוא מוסר ואם
 המוסרין צריכים סליחה קל וחומר לשאינו מוסרים: ז ואם היו תהיה
 לאיש' זו הרוסה או אינו אלא נשואה כשהוא אומר ואם בית אישה
 נדרה כדי נשואה אמר וכאן בארוסה ובא לחלוק בה שאביה ובעלה
 מפירין נדרים הפר האב ולא הפר הבעל או הפר הבעל ולא הפר האב
 הרי

בַּיּוֹם שִׁמְעוּ וְהַחֲרִישׁ לָהּ וּקְמוּ נִדְרֶיהָ
 וְאָסְרָה אֶשְׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יִקְמוּ :
 ט וְאִם בַּיּוֹם שָׁמַע אִישָׁהּ יָנִיא אוֹתָהּ
 וְהִפְרָ אֶת־נִדְרָהּ אֲשֶׁר עָלֶיהָ וְאֵת מִבְטָא
 שִׁפְתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ וַיהוּה
 יִסְלַח־לָהּ : י וְנָדַר אֶלְמָנָה וְגֵרוּשָׁה כָּל
 אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יִקּוּם עָלֶיהָ :
 יא וְאִם־בֵּית אִישָׁהּ נִדְרָה אוֹ־אָסְרָה אָסַר
 עַל־נַפְשָׁהּ בְּשִׁבְעָה : יב וְשָׁמַע אִישָׁהּ
 וְהַחֲרִישׁ לָהּ לֹא הֵנִיא אֹתָהּ וּקְמוּ כָּל־
 נִדְרֶיהָ וְכֹל־אִסַּר אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־
 נַפְשָׁהּ יִקּוּם : יג וְאִם־הִפְרָ יִפְרָ אֹתָם וְ
 אִישָׁהּ בַּיּוֹם שִׁמְעוּ כָּל־מוֹצֵא שִׁפְתֶיהָ
 לְנִדְרֶיהָ וְלֹא־אָסַר נַפְשָׁהּ לֹא יִקּוּם אִישָׁהּ
 הַפְרָם וַיהוּה יִסְלַח־לָהּ : יד כָּל־נִדְרָה
 וְכֹל־שִׁבְעַת אָסַר לְעֵנַת נַפְשׁ אִישָׁהּ
 יִקְיָמוּ וְאִישָׁהּ יִפְרָנוּ : טו וְאִם־הַחֲרִישׁ
 יַחֲרִישׁ

בעל הטורים לענת ב' במס' הכא * ואירך למנכח על חילת לענות * והיא ענין כלי סיר לו' ט"ס נדרה שלא לשמוע כלי סיר שנעלה מפר לה שחטוב כנדר עיכוי נפש * כדאיתא במ"ק ט"ה הוקבות רבנו' מכילי סיר בת סתין ככר סיק לקל טבלא רחוקא :

יַחֲרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ מִיּוֹם אַרְיוֹם וְהַקִּים
 אֶת־כָּל־נִדְרֶיהָ אוֹ אֶת־כָּל־אָסְרֶיהָ אֲשֶׁר
 עָלֶיהָ

תרגום

נִדְרָהּ וְאָסְרָהּ דְאָסְרָתָהּ עַל נַפְשָׁהּ יִקּוּמוּ : ט וְאִם בַּיּוֹמָא
 דְשָׁמַע בְּעָלָהּ אֶעֱדִי יָתָהּ וּבִשְׂרִיר יָתָהּ נִדְרָהּ דְעָלָהּ וַיִּרַח
 פִּירוּשׁ סְפוֹתָהּ דְאָסְרָתָהּ עַל נַפְשָׁהּ וּמִן קָדָם וַיִּישַׁחֲבִיק
 קָה : י וְנָדַר אֶרְמְלָא וּמִתְרַבָּא כָּל דְאָסְרָתָהּ עַל נַפְשָׁהּ יִקּוּם
 עָלָהּ : יא וְאִם בֵּית בַּעְלָהּ נִדְרָתָהּ אוֹ אָסְרָתָהּ אִסַּר עַל נַפְשָׁהּ
 בְּקִיּוּם : יב וְשָׁמַע בַּעְלָהּ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה קָה לֹא אֶעֱדִי יָתָהּ
 וַיִּקּוּמוּן כָּל נִדְרָתָהּ וְכֹל אִסְרֵיהּ דְאָסְרָתָהּ עַל נַפְשָׁהּ יִקּוּמוּן :
 יג וְאִם בְּשִׁלָּא וּבִשְׁלַל יִתְחַזֵּן בַּעְלָהּ בַּיּוֹמָא דְשָׁמַע כָּל אַפְקוֹת
 סְפוֹתָהּ דְנִדְרָתָהּ וְלֹא־אִסַּר נַפְשָׁהּ לֹא יִקּוּמוּן בַּעְלָהּ
 בְּשִׂרְיָנוּן וּמִן קָדָם וַיִּישַׁחֲבִיק לָהּ : יד כָּל נִדְרָה וְכֹל קִיּוּמָתָהּ
 אִסַּר לְסַנְכָּא נַפְשׁ בַּעְלָהּ יִקְיָמוּן וּבַעְלָהּ יִבְשְׁלִיגוּן :
 טו וְאִם מִשְׁתַּחֲוֶה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה קָה בַּעְלָהּ מִיּוֹם לַיּוֹם וּמִקָּדָם יָתָהּ כָּל
 נִדְרָתָהּ אוֹ יָתָהּ כָּל אִסְרָתָהּ דְעָלָהּ יִקְיָם יִתְחַזֵּן אַרְיִ שְׁתִּיק
 קָה

רש"י

הרי זה אינו מופר ואין צריך לומר אם קיים אחת מהם : ונדריה עליה *
 שנדרה בבית אביה ולא שמע בהן אביה ולא הופרו ולא הוקמו :
 ח ושמע אישה וגו' : הרי לך שאם קיים הבעל שהוא קיים : ט והפר את
 נדרה אשר עליה : (כ"ל) יכול הפילו לא הפר האב ת"ל בנעוריה בית
 אביה כל שנעוריה ברשות אביה היא : י"ד כל אשר אסרה על נפשה
 יקום עליה * לפי שאינה לא ברשות אב ולא ברשות בעל וכאלמנה מן
 הנשואין הכתוב מדבר אבל אלמנה מן האירוסין מת הבעל נתרוקנה
 וחזרה רשות לאב : יא ואם בית אישה נדרה * בנשואה הכתוב מדבר :
 י"ד כל נדר וכל שבועת אסרה וגו' * לפי שאמר שהבעל מפר יכול
 כל נדרים במשמע תלמוד לומר לענות נפש אינו מפר אלא נדרי
 עניו נפש בלבד והם מפורשים במסכת נדרים : טו מיום אל יום *
 שלא תאמר מעת לעת לכך נאמר מיום אל יום ללמדך שהין מפר
 במדבר יח 18 אלף

עליה תקים אתם כִּי־הַחֲרַשׁ לָהּ בְּיוֹם
 שָׁמְעוּ : טו וְאִסְּהַפְר יִפְר אֹתָם אַחֲרֵי
 שָׁמְעוּ וְנִשְׂא אֶת־עוֹנָהּ : י אֱלֹהֵי הַחֲקִים
 אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ
 לְאִשְׁתּוֹ בֵּין־אָב לְבֵתוֹ בְּנִעֲרִיהַ בֵּית
 אָבִיהָ : פ לא שֶׁנִּי אֶ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־
 מֹשֶׁה לֵאמֹר : כ נָקֶם נִקְמַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
 מֵאֵת הַמְּדִינִים אַחֲרֵי תֵּאֶסֶף אֶל־עַמִּיךָ :
 ג וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־הָעָם לֵאמֹר הִחַלְצוּ
 מֵאֲתָכֶם אֲנָשִׁים לְצַבָּא וַיְהִי עַל־מִדְּוָן
 לְתַת נִקְמַת־יְהוָה בְּמִדְּוָן : ד וַיֵּלֶךְ
 לַמֶּטֶה אֶלֶף לַמֶּטֶה לְכָל מַטּוֹת יִשְׂרָאֵל
 תִּשְׁלַחוּ לְצַבָּא : ה וַיִּמְסְרוּ מֵ־לִפְנֵי
 יִשְׂרָאֵל אֶלֶף לַמֶּטֶה שְׁנַיִם־עֶשְׂרֵי אֶלֶף
 חֲלוּצֵי צַבָּא : ו וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֶלֶף
 לַמֶּטֶה לְצַבָּא אֹתָם וְאֶת־פִּינְחָס בֶּן־
 אֲלֵעָזָר

בעל הטורים נקס סמך זה לפ' כדרים לומר לך סגורדים בעת צרה ומלחמה ועוד אמרו סגורדים לבקו ולא שתקו ולא ספר הוא נכנס תחתיה' (כמ"ס רש"י בפ' ט"ז) מדינים סגורדים ישראל לא כל סכן טענתו: אלף למטה פ' מקחיל בא' ומסויס בא' לו' לך סכולס כיה להס לב א' לחבויס טכסמיס : וימסרו סמסרו עכס על קדוכס ס' להכלק ישראל: ויסלח אוקס וגו' ונסיאוס לא סלח עמסס כדי סלח יאקביס טכס סמטון סכסרג כסיא סכסטי :

דה כיומא רשמע : טו ואם בפסקא יבטיל יחרון כתר
 רשמע ויקבל ית חובה : יו אלון קנימא דפקיד יו ית
 משה בין גבר לאתתיה בין אבא דברמיה ברבייתה בית
 אכורא : א ומליר יו עם משה למימר : ב ארפרע
 פורענות בני ישראל מן מדינאי בתר בן התכניש לעמד :
 ג ומליל משה עם עמא למימר זריו מנכון גברין לחילא
 ויריון על סדנן למתן פורענות דין עמא דין במדון :
 ד אלפא לשבטא אלפא לשבטא דכל שבטא דישראל
 השלחון לחילא : ה ואתבחרו מאלפאי דישראל אפא
 לשבטא תרי עשר אלפין סורו חילא : ו ושלח יתחון
 משה אלפא לשבטא לחילא יתחון וית פינחס בר אלעזר
 כהנא

רש"י

אלא עד שתחשך : טו אחרי שמעו' אחרי ששמע וקיים שאמר
 הפסי בו וחור לה הפילו בו ביום : ונשא את עונה' הוא נכנס
 תחתיה למדנו מכאן שהגורם תקלה לחבירו הוא נכנס תחתיו לכל
 עונשין : ב מאת המדינים' ולא מאת המואבים שהמואבים נכנסו
 לדבר מחמת יראה שהיו יראים מהם שהיו שוללים אותם שלא נאמר
 אלא אל תתגר כס מלחמה אבל מדינים נעטברו על ריב לא להס'
 דבר אחר מפני שתי פרידות טובות שיש לי להוציא מהם רות המואבים
 ונעמה העמונית : ג וידבר משה וגו' אף על פי ששמע שמייתחו
 תלויה בדבר עשה בשמחה ולא איחר : תחלצו' כתרנומו לשון חלוצי
 אבא מווינים : אנשים' לדיקים וכן דבר לנו אנשים וכן אנשים
 חכמים וידועים : נקמת ה' שהעומד כנגד ישראל כאלו עומד כנגד
 הקב"ה : ד לכל מטות ישראל לרבות שבט לוי : ה וימסרו' להודיעך
 שבחן של רועי ישראל כמה הם חביבים על ישראל עד שלא שמעו
 ובמייתחו מה הוא אומר עוד מעט וסקלוני ומששמעו שמייתח משה
 תלויה בנקמת מדין לא רצו ללכת עד שנמסרו על כרחם : ו אותם
 ואת פינחס' מגיד שהיה פנחס שקול כנגד כולם' ומפני מה הלך
 פנחס ולא הלך אלעזר אמר הקב"ה מי שהתחיל במלוה שהרג כזבי
 בת זור יגמור' ד"א שהלך לנקום נקמת יוסף חבי אמו שנאמר
 והמדינים מכרו אותי' ומנין שהיתה אמו של פינחס משל יוסף שנאמר
 מבוכה פוטיאל מזרע יתרו שפיטס עגלים לע"א ומזרע יוסף שפטפט
 ביזרו

אֶלְעֶזֶר הַכֹּהֵן לְעֵבָא וְכֹלֵי הַקֹּדֶשׁ
 וְחֻצְצֹרוֹת הַתְּרוּעָה בִּירוֹ: וַיִּצְבְּאוּ עַד־
 מִדִּין בְּאִשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וַיְהִי־רִגְוֹ
 כָּל־זָכָר: ח וְאֶת־מַלְכֵי מִדִּין הִרְגוּ עַל־
 חֲלֵיהֶם אֶת־אֹוֵי וְאֶת־רָקֶם וְאֶת־צֹר
 וְאֶת־חֹר וְאֶת־רַבֵּעַ חֲמִשֶׁת מַלְכֵי מִדִּין
 וְאֵת בִּלְעָם בֶּן־בְּעֹר הִרְגוּ בַחֲרָב:
 ט וַיֵּשְׁבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־נְשֵׁי מִדִּין וְאֶת־
 טַפָּם וְאֵת כָּל־בְּהֵמָתָם וְאֶת־כָּרִ־
 מִקְנֵיהֶם וְאֶת־כָּל־חֵילָם בַּזֹּזוֹ: י וְאֵת
 כָּדֵרְעֵיהֶם בְּמוֹשְׁבֹתָם וְאֵת כָּל־טִיֹּרֹתָם
 שָׂרְפוּ בְּאֵשׁ: יא וַיִּקְחוּ אֶת־כָּל־הַשְּׁלָל
 וְאֵת כֶּדֶי־הַמִּלְקָח בְּאֵדָם וּבְבַהֲמָה:
 יב וַיָּבֹאוּ אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אֶלְעֶזֶר הַכֹּהֵן
 וְאֶל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשְּׁבִי וְאֶת־
 הַמִּלְקָח וְאֶת־הַשְּׁלָל אֶל־הַמַּחֲנֶה אֶל־
 עַרְבַת מוֹאָב אֲשֶׁר עַל־יַרְדֵּן יְרֵחוֹ: ס
 וַיֵּצְאוּ

בעל הטורים ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב ביהושע אמר בלעם בן בעור
 הקוסם מלמד טהבואהו לפני משה ודכויו בדיו מכספה לא תחיה:

כִּהְנָא לְחִילָא וּמֵאֲנֵי דְקוּדְשָׁא וְחֻצְצֹרֹת יַבְכָּתָא בִּירֵיהּ:
 ז וְאֶת־חֻצְצֹרוֹת עַל מִדִּין בְּמֵא דִי פְקִיד וַיֵּי יַת מֹשֶׁה וְקָטְלוּ כָּל
 דְּכוּרָא: ח וַיֵּי ת מַלְכֵי מִדִּין קָטְרוּ עַל קְטִיֹּהוֹן יַת אֹוֵי וַיֵּי ת
 רָקֶם וַיֵּי ת צֹר וַיֵּי ת חֹר וַיֵּי ת רַבֵּעַ חֲמִשָּׁא מַלְכֵי מִדִּין וַיֵּי ת
 בִּלְעָם בֶּר בְּעֹר קָטְרוּ בַחֲרָבָא: ט וַשְּׁבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל יַת
 נְשֵׁי מִדִּין וַיֵּי ת טַפְלֵהוֹן וַיֵּי ת כָּל בְּעִירֵהוֹן וַיֵּי ת כָּל גִּיתֵיהוֹן
 וַיֵּי ת כָּל נְכִסְיהוֹן בְּזוֹ: י וַיֵּי ת כָּל קְרִיֵיהוֹן בְּמוֹתְכֵניהוֹן וַיֵּי ת
 כָּל בֵּית סִבְתֵיהוֹן אֹוקִירוּ בְּגוּרָא: יא וַשְּׁבוּ יַת כָּל עֲדָתָא
 וַיֵּי ת כָּל דְּבַרְתָּא בְּאַנְשָׁא וּבְבְעִירָא: יב וְאֵיתִיאוּ לְוַת מֹשֶׁה
 וְלְוַת אֶלְעֶזֶר כִּהְנָא וְלְוַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל יַת שְׁבִיָּא
 וַיֵּי ת דְּבַרְתָּא וַיֵּי ת עֲדָתָא לְמִשְׁרִיתָא לְמִשְׁרִיָּא דְּמוֹאָב דְּעַד

ירדנא רש"י

ביאור ד"ה שהיה משוח מלחמה: וכלי הקדש זה הארון והזינן שהיה
 בלעם עממה ומפריח מלכי מדין ככספים והוא עלמנו פורש עממה
 הראה להם את הזינן שהם חקוק בו והם נופלים לכך נאמר על חלליהם
 במלכי מדין שנופלים על החללים מן האויר וכן בבלעם כתוב על
 חלליהם בספר יהושע: בידו: ברשותו וכן ויקח את כל הרגו מידו:
 ה הנושט מלכי מדין וכי הינו רואה שחמשה מנה הכתוב למע הזקק
 לומר חמשת אלה ללמדך ששוו כולם בענה והשוו כולם בפועלות
 בלעם הלך שם ליעול שר עשרים וארבעה שק שהפיל מישראל בענתו
 ויאה ממדין לקראת ישראל ומשיאן ענה רעה אמר להם אם כשהייתם
 ששים רבוא לא יכולתם להם ועכשיו בני"ב אלף אתם באים להלחם נתנו
 לו שכרו משלם ולא קפחוהו: בחרב: הוא בא על ישראל והחליף
 הומונותו בהומונותם שאין נושעים אלה בפיהם ועל ידי תפלה ובקשה
 ובא הור ותפש הומונותם לקללם בפיו חף אם באו עליו והחליפו
 הומונותם בהומונות האומות שבהן בחרב שנאמר ועל חרבך תחיה:
 יוד טירותם: מקום פלטרין שלהם שהם לשון מושב בומרים יודעי
 חוקיהם ד"ה לשון מושב שריהם כמו שמתורגם סרני פלשתים טורני
 פלשתאי: יא ויקחו את כל השלל: מניד שהיו כשרים ודוקים ולא
 נחשדו על הגזל לשלוחויד בזה שלא נרשות שנאמר את כל השלל וגו'
 ועליהם מפורש בקבלה שניד כנגד הרחלים וגו' חף הנשי המלחמה שך
 כלם דוקים: שלל: הן מטלטלין של מלכוש ותכשיטין: בז: הוא בות
 מטלטלין שאינם תכשיט: מלקוח: אדם ובהמה ובמקום שכתוב שבי
 אלל

שלישי (שני כסון מחוברות) וַיֵּצְאוּ מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר
הַכֹּהֵן וְכָל־נְשֵׂי־אֵי הָעֵדָה לִקְרֹאתֶם
אֶת־מַחוּץ לַמַּחֲנֶה׃ יד וַיִּקְצֹף מֹשֶׁה עַל
פְּקוּדֵי הַחֵיל שְׂרֵי הָאֲלָפִים וְשְׂרֵי הַמֵּאוֹת
הַבָּאִים מִצֵּבֵא הַמִּלְחָמָה׃ טו וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה הַחַיִּיתֶם כָּל־נַקְבָּה׃ טז הֲזֶה
הַיְהוָה הָיוּ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדַבֵּר בְּלַעַם
לְמַסֵּר־מַעַד בִּיהוָה עַל־דְּבַר פְּעֹז וְתַהִי
הַמִּגֶּפֶה בְּעֵדְתָה יְהוָה׃ יז וְעַתָּה הֲרֹגוּ
כָל־זָכָר בַּטָּף וְכָל־אִשָּׁה יָדַעַת אִישׁ
לְמִשְׁכַּב זָכָר הֲרֹגוּ׃ יח וְכָל הַטָּף בְּנֵי־נָשִׁים
אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר הַחַיּוּ לָכֶם׃
יט וְאַתֶּם חָנוּ מַחוּץ לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים
כָּל הָרֹג נַפְשׁוֹ וְכָל־נֶגַע בַּחֲלָל תַּתְחַטְּאוּ
בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אַתֶּם
וְשָׁבִיכֶם׃ כ וְכָל־בְּגָד וְכָל־כְּלִי־עֹזֵר
וְכָל

בעל הטורים ידעת איש גי' אין בקוליה חורין: ידעת ג' במס' הכא ואודך
בענין יכס גלעד ואחר כפלאים מעשיך וכפטי ידעת מאד והיינו
דאיך בימות סהעבירו (לכנות מדון) לכפי הנין כל ספניה מוריקות בידוע סכנעלס
והיינו כפלאים מעשיך טע"י כפלאות מעשיך נדע אם היא ידעת איש׃

יִרְדְּנָא דִירְחוּ׃ יג וַיִּנְפְּקוּ מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר בַּהֲנֵא וְכָל רַבְרָבֵי
כְּנַשְׂתָּא לְקַדְמוֹתְהוֹן לְמַבְרָא לְמִשְׁרִיתָא׃ יד וַרְגִּיזוּ מֹשֶׁה
עַל דְּמַמְנָן עַל חֵילָא רַבְּנֵי אֲלָפִין וְרַבְּנֵי מֵאוֹתָא דְאַתּוּ
מַחִיל קַרְבָּא׃ טו וַאֲמַר לְהוֹן מֹשֶׁה תְּקִימְהוֹן כָּל נֹקְבָא׃
טז הָא אֲנִין תְּוֹרָה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵצַת בְּלַעַם לְשַׁקְרָא
שְׁקַר קָדָם יי' עַל עֵיסַק פְּעֹז וְהָת מוֹתְנָא בְּכַנְשָׂתָא דִּי׃
יז וּבְעֵז קְטוּלוּ כָל רַבֵּיכֻרָא בְּטַפְלָא וְכָל אֲתָתָא דִירְעַת גְּבַר
לְמִשְׁכַּב דְּבוּרָא קְטוּלוּ׃ יח וְכָל טַפְלָא בְּנֵי־יָא דִּי לֹא יָדְעָא
מִשְׁכַּב דְּבוּרָא קִימוּ לְכוּן׃ יט וְאַתּוֹן שְׂרוּ מַבְרָא לְמִשְׁרִיתָא
שִׁבְעָא יוֹמִין כָּר דִּי קְטַל נַפְשָׁא וְכִי דִי קַבֵּב פְּקֻטֵי
תְּרוּן עַלוּהֵי בְּיוֹמָא תְּהִיתָאָה וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה אַתּוֹן
וְשָׁבִיכוּן׃ כ וְכָר לְבוּשׁ וְכָר מֵאֵן דְּמִשְׁךְ וְכָל עוֹבַר מְעִי
וְכָל

רש"י

אלל מלקוח שבי בחדס ומלקוח דבהמה: יג ויצאו משה ואלעזר הכהן *
לפי שראו את נערי ישראל יוצאים לחטוף מן הבזה: יד ויקצוף משה
על פקודי החיל * ממונים על החיל ללמדך שכל סרחון סדור תלוי
בגדולים שיש בה בידם למחות: טז הן הנה * מניד סהיו מכורים
אותן זו היא שנכשל פלוני בה: בדבר בלעם * אמר להם אפילו אתם
מבניסוס כל המונות שבעול' הון אתם יכולים להם שמה מרובים אתם
מן המגרי' שהיו שם מהות רכב בחור בואו והשיאכם עלה * אלהיכם
של אלו שונק זמה הוא וכו' כדאיתא בחלק וכספרי: יז וכל אשה
יודעת איש * ראויה ליבעל אף על פי שלא נבעלה ולפני הנין העבירות
והראויה ליבעל פניה מוריקות: הרנוג * למה חזר ואמר הרנוג להפסיק
הענין ד'ר' ישמעאל שהם אני קורה הרנוג כל זכר בטף וכל אשה יודעת
איש וכל הטף כנשים וכו' * אינו יודע אם להרוג עם הזכרים או להחיות
עם הטף לכך נאמר הרנוג: יט מחוץ למחנה * שלא יכנסו לעזרה:
כל הורג נפש * רבי מאיר אומר בהורג בדבר המקבל טומאה הכתוב
מדבר ולמדך הכתוב שהכלי מעמא' אדם בחבורי המת כאלו נוגע במת
עלמו או אפילו זרק בו חן והרנוג ת'ל' וכל הנוגע בחלל הקיש הורג לנוגע
מה נוגע על ידי חבורו אף הורג על ידי חבורו: התחטאו * במי נדה
כדון שאר טמאי מתים שאף לדברי האומרים קברי הרמייס אינן
מטמאין

וְכָל־מַעֲשֵׂה עֵינַיִם וְכָל־כְּלִי־עֵץ
 תִּתְחַטְּאוּ : ס כֹּה וַיֹּאמֶר אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן
 אֶל־אֲנָשֵׁי הַצֵּבֹא הַבָּאִים לַמִּלְחָמָה זֹאת
 חֲקַת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־
 מֹשֶׁה : כִּי אַךְ אֶת־הַזֶּהָב וְאֶת־הַכֶּסֶף
 אֶת־הַנְּחֹשֶׁת אֶת־הַבְּרֹזֶל אֶת־הַבְּדִיל
 וְאֶת־הַעֲפָרָת : כִּי כָל־דָּבָר אֲשֶׁר־יָבֹא
 בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ וְטָהַר אַךְ בְּמִי נִדָּה
 יִתְחַטֵּא וְכֹל אֲשֶׁר לֹא־יָבֹא בְּאֵשׁ
 תַּעֲבִירוּ בְּמַיִם : כִּי וְכִבְּסֹתֶם בְּגָדֵיכֶם
 בְּיוֹם הַשְּׂבִיעִי וְטָהַרְתֶּם וְאַחֵר תִּבְאוּ אֶל־
 הַמַּחֲנֶה : ס רַבִּיעִי כֹה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
 מֹשֶׁה לֵאמֹר : כִּי שָׂא אֶת־רֹאשׁ מַלְקוֹת
 הַשִּׁבְטֵי בָאָדָם וּבִבְהֵמָה אֹתָהּ וְאֱלֹעֶזֶר
 הַכֹּהֵן

בעל הטורים וטהרס' ב' נחם' * הכא * ואודך וורקתי עליכם מים טהורים
 וטהרס טעם הלכות גיעול הורה להס' ג' כ' טהרת הכלי שהוא
 כהזאה : מלקות ב' נחם' הכא * ואודך היקח הגבור מלקות * פי' היקח מונבו
 מלקות ואתם לקחתם לכך טא את ראש מלקות וקמן ממנו מכס לה' :

רש"י

מטמאין בהל שנאמר ואתנה לאני לאן מרעיתי אדם אתם * אתם
 קרואים אדם * מודה הוא שארמייים מטמאין במגע ובמשא שלה
 נאמר אדם אלא אלא טומאת הלה שנאמר אדם כי ימות בזהל : אתם
 ושביכם * לא שהנכרים מקבלין טומאה וריכין הזהל מנה אתם
 בני

וְכָר מֵאֵן דָּאָע תַּרוּן עֲרוּהֵי : כֹּה וַאֲמַר אֱלֹעֶזֶר בְּהֵנָּה לְנִבְרִי
 חִירָא דָּאָתוּ לְקַרְבָּא דָּא גְזִירַת אוֹרְיִירָא דִּי פְקִיד יִי ית
 מַעֵה : כִּי בְרַם ית דְּהַבָּא וְיִת בְּסַפָּא ית נַחְשָׂא ית בְּרֹזְלָא
 ית אֲבָצָא וְיִת אֲבָרָא : כִּי כָל מַדְעַם דְּמַתְעַל בְּנוֹרָה
 תַּעֲבְרוּנִיה בְּנוֹרָא וְיִרְבִּי בְרַם בְּמִי אֲרִיִּיתָא יִתְרִי וְכָר דִּי
 לֹא מַתְעַל בְּנוֹרָא תַּעֲבְרוּנִיה בְּמִיָּא : כִּי וְתַחֲרוּן לְבוֹשֵׁיכוֹן
 בְּיוֹמָא שְׂבִיעֵאָרָא וְתִרְכוּן וְכַתֵּר בֵּן תַּעֲרוּן לְמִשְׁרִיתָא :
 כֹּה וַאֲמַר יִי לְמֹשֶׁה לְמִימַר : כִּי קַבִּיל ית חוֹשְׁבֵן דְּבִרַת
 שְׂבִיא

רש"י

בני ברית חף שביכם כשיבאו לברית ונטמאו זריכין הזהל : כ וכל
 מעשה עוים * להביא כלי הקרנים והטלפים והעלמות : כא ויאמר אלעזר
 הכהן וגו' * לפי שבה משא לכלל כעם דא לכלל טעות שנתעלמו ממנו
 הלכות געולי נכרים וכן אתה מואף בשמיני למלוואים שנאמר ויקטוף
 משא על אלעזר ועל איתמר דא לכלל כעם דא לכלל טעות וכן בשמעו
 נה המורים ויך את הסלע ע"י הכעס טעה : אשר צוה ה' וגו' * תלה
 ההוראה ברבו : כב אך את הזהב וגו' * חף על פי שלא הזהיר לכם משא
 אלא על הלכות טומאה יש להזהיר לכם על הלכות גיעול ואף לשון
 מעוט כלומר ממועטין אתם מלהשתמש בכלים אפי' לאחר טהרתן
 מטומאת המת עד שיטהרו מכליאת איסור נבלות ורבותינו אמרו
 את הזהב לומר שצריך להעביר חלודה שלו קודם שיגעילנו והוא
 לשון אך שלא יהיה שם חלודה חף המתכת יהיה כמות שהוא :
 כג כל דבר אשר יבא באש * לבשל בו כלום : העבירו באש * כדרך
 שתמישו הגעלתו * מה שתמישו ע"י חמין יגעילנו בחמין ומה
 שתמישו ע"י לוי כגון השפוד והאסקלה ילכנו דאור : אך במי נדה
 יתחטא * לפי פשוטו חטוי זה לטהרו מטומאת מת אמור להם
 זריכין הכלים גיעול לטהרם מן האיסור וחטוי לטהר' מן הטומאה *
 ורבותינו דרשו מכאן שלא להכשירן מן האיסור הטעין טבילה לכלי
 מתכות * ומי נדה הכתובין כאן דרשו מים הראויים לטבול בהם נדה
 וכמה הם מ' סאה : וכל אשר לא יבא באש * כל דבר שאין תשמישו
 על ידי האור כגון כוסות ולוחות שתשמישן בלעון ולא בלעו איסור :
 תעבירו במים * מטבילין ודיו ודוקא כלי מתכות : כד אל המחנה *
 למחנה שכינה שאין טמא מת טעון שילוח ממחנה לוי וממחנה
 ישראל : כו שא את ראש * קח את החשבון : כז וחצית את המלקות
 בין

הכהן וראשי אבות העדה : כו והצית
את המלקוח בין תפשי המלחמה
היצאים לצבא ובין כל העדה :
כח והרמת מכס ליהוה מאת אנשי
המלחמה היצאים לצבא אחד נפש
מחמש המאות מן האדם ומן הבקר
ומן החמרים ומן הצאן : כט ממחציתם
תקחו ונתתה לאלעזר הכהן תרומת
יהוה : ל וממחצית בני ישראל תקחו
אחד אחד מן החמשים מן האדם מן
הבקר מן החמרים ומן הצאן מכל
הבהמה ונתתה אתם ללוים שמרי
משמרת משכן יהוה : לא ויעש משה
ואלעזר הכהן כאשר צוה יהוה את
משה : חמשי לכ ויהי המלקוח יתר הכז
אשר בזזו עם הצבא צאן שש מאות אף
ושבעים אלה וחמשת אלפים : לו ובקר
שנים ושבעים אלה : לד וחמרים אחד
וששים אלה : לה ונפש אדם מן הנשים
אשר

אשר לא ידעו משכב זכר כל נפש
שנים ושלשים אלה : לו ותהי המחצה
חלק היצאים בצבא מספר הצאן
שלש מאות אלה ושלשים אלה
ושבעת

תרגום

שכוא באנשא ובקעירא את ואלעזר כהנא ורישו אבהת
כנשחא : כו והפליג ית דברתא בין גברי מגיחי קרבא
דנפקו לחילא ובין כל כנשחא : כח ותפריש נסיבא קדם
וי מן גברי מגיחי קרבא דנפקו לחילא חד נפשא מחמש
מאה מן אנשא ומן חמרי ומן חמרי ומן ענא : כט מפלטו הון
תסבון ותמן לאלעזר כהנא אפרשותא קדם וי : ל ומפלגות
כני ישראל תיסב חר דאיתחד מן חמשי מן אנשא מן
חמרי מן חמרי ומן ענא מכל בעירא ותמן יתהון דליואי
נטרי מטרת משכנא דיי : לא ועבר משה ואלעזר כהנא
כמא די פקיד וי ית משרה : לב והוה דברתא שאר בינא
די בזו עבא די נפקו לחילא ענא שית מאה ושבעין וחמשא
אלפין : לד ותורי שבעין ותריין אלפין : לה ובחמרי שיתין
וחד ארפין : לה ונפשא ראנשא מן נשיא די רא ירעא
משכבי דכורא כל נפשחא תלתין ותריין אלפין : לו והנות
פלגותא חולק גוכריא די נפקו לחילא מגין ענא תלת
מאה

רשי

בין תופשי המלחמה וכו' חזיו לאלו וחזיו לאלו : לב ויהי המלקוח
יתר הכז לפי שלא כטווו להרוס מכס מן המטלטלין אלא מן המלקוח
כתב את השאון הזה ויהי המלקוח שבה לכלל חלוקה ולכלל מכס
שיהיה עודף על כז המטלטלין אשר חזו עס הכבה הים לו ולא בא
לכלל

וּשְׁבַעַת אֲדָפִים וְחֹמֶשׁ מֵאוֹת : לוֹ וַיְהִי
הַמֶּכֶס לַיהוָה מִן־הַצֹּאן שֵׁשׁ מֵאוֹת
חֹמֶשׁ וּשְׁבַעִים : לט וְהִבְקֵר שִׁשָּׁה
וּשְׁלֹשִׁים אֶדְרָף וּמִכֶּסֶס לַיהוָה שְׁנַיִם
וּשְׁבַעִים : סג וְחֹמְרִים שְׁלֹשִׁים אֶדְרָף
וְחֹמֶשׁ מֵאוֹת וּמִכֶּסֶס לַיהוָה אֶחָד
וּשְׁשִׁים : מ וּנְפִישׁ אֲדָם שִׁשָּׁה עֶשֶׂר אֶדְרָף
וּמִכֶּסֶס לַיהוָה שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים נֶפֶשׁ :
מס וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־מֶכֶס תְּרוֹמַת יְהוָה
לְאַדְעָזָר הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
מֹשֶׁה : סב וּמִמַּחְצִית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר חִצָּה מֹשֶׁה מִן־הָאֲנָשִׁים הַצַּבָּאִים :
מג וְתָהִי מַחְצֵת הָעֵדָה מִן־הַצֹּאן שְׁלֹשִׁי
מֵאוֹת אֶדְרָף וּשְׁלֹשִׁים אֶדְרָף שְׁבַעַת
אֲדָפִים וְחֹמֶשׁ מֵאוֹת : מד וּבִקֵּר שִׁשָּׁה
וּשְׁלֹשִׁים אֶדְרָף : מה וְחֹמְרִים שְׁלֹשִׁים אֶדְרָף
וְחֹמֶשׁ מֵאוֹת : מוּ וּנְפִישׁ אֲדָם שִׁשָּׁה
עֶשֶׂר אֶדְרָף : מז וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִמַּחְצֵת בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל אֶת־הָאֵחוֹ אֶחָד מִן־הַחֹמְשִׁים

מ

מִן־הָאֲדָם וּמִן־הַבְּהֵמָה וַיִּתֵּן אֹתָם
לְלוֹוִיִּם שְׁמֵרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן יְהוָה
כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה : מט וַיִּקְרְבוּ
אֶל־מֹשֶׁה הַפְּקָדִים אֲשֶׁר לְאַלְפֵי הַצֹּבָא
שְׂרֵי

תרגום

מאה ותלתין ושבעא אלפין וחמש מאה : לו ותהו נסיבא
קדם יי מן ענא שית מאה שבועין וחמש : לה ותורי תלתין
ושיתא אלפין ונסיבהון קדם יי שבועין ותרון : סג ותמרי
תלתין אלפין וחמש מאה ונסיבהון קדם יי שיתין וחד :
מ ונפשא ראנשא שירא עשר אלפין ונסיבהון קדם יי
תלתין ותרון נפשין : מא ויחב משה ית נסיב אפרשיותא
קדם יי לאדעזר כהנא כמא די פקיד יי ית משרה :
סב ומפלגות בני ישראל די פליג משה מן נבדרא די נפקו
לחילא : סג וחות פלגות כנעיתא מן ענא תלת מאה ותלתין
ושבעא אלפין וחמש מאה : מד ותורי תלתין ושיתא אלפין :
מה ותמרי תלתין אלפין וחמש מאה : מז ונפשא ראנשא
שיתא עשר אלפין : מז ונסיב משה מפלגות בני ישראל
ית דאפחד חד מן חמשין מן אנשא ומן בעירא ויחב ויהון
ללוואי נטרי מטרת משכנא ריי כמא די פקיד יי ית
משרה : מט וקריבו לות משה די ממנן על אלפי חילא
רבני אלפין ורבני מאיתא : מט ואמרו למשה עבדך קבילו
ית

רשי

לכלל חלוקה מספר הלאן וכו' : סב וממחצית בני ישראל אשר
חצה משה לעדה והוליה להס מן האנשים הזכרים : סג ותהי
מחצת העדה וכך ככך : מד הפקדים הממונים :
מט לא

שְׂרֵי הָאֲלֹפִים וְשְׂרֵי הַמָּאוֹת : מַטְוֹ וַיֹּאמְרוּ
 אֶל־מֹשֶׁה עֲבַדְיָךְ נִשְׂאוּ אֶת־רֹאשׁ אַנְשֵׁי
 הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בִּידְנוּ וְלֹא־נִפְקַד מִמֶּנּוּ
 אִישׁ : כִּי וַנִּקְרַב אֶת־קִרְבָּן יְהוָה אִישׁ
 אִשׁוֹ מִצָּא כְּלִי־זָהָב אֶצְעָדָה וְצִמִּיד
 טַבַּעַת עֲגִיל וְכוּמָז לְכַפֵּר עַל־נַפְשֹׁתֵינוּ
 לִפְנֵי יְהוָה : כֹּה וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
 אֶת־הַזָּהָב מֵאֵתָם כֹּל כְּלֵי מַעֲשֵׂה :
 כִּי וַיְהִי כִּלְזָהָב הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הִרְיִמוּ
 לַיהוָה יִשָּׁה עֶשֶׂר אֶלֶף שֶׁבַע־מֵאוֹת
 וְחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל מֵאֵת שְׂרֵי הָאֲלֹפִים
 וּמֵאֵת שְׂרֵי הַמָּאוֹת : כִּי אַנְשֵׁי הַצָּבָא
 בָּזְזוּ אִישׁ לוֹ : כִּי וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר
 הַכֹּהֵן אֶת־הַזָּהָב מֵאֵת שְׂרֵי הָאֲלֹפִים
 וְהַמָּאוֹת וַיָּבֵאוּ אֹתוֹ אֶל־אַהֲרֹן מוֹעֵד
 זִכְרוֹן לְבְנֵי־יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי יְהוָה : פ שִׁי
 ומקנה

בעל הטורים ולא נסקד מחוץ אש * גימטריא לעבירות : לבני ראובן כאן
 סקדים ראובן סהול הגדול ולקמן כפ' ויאמר בני גד ובני
 סקדים גד סהוי גבורים והרוננים ככרים דכתיב וטרף זרוע אף קדקד : ח' סעמים
 הזכר כפ' זו בני גד ובני ראובן וזהו כחלם מנחלת בראשונה ואחריתם לא תבורך
 מנחלת כתיב כח' כשבול ח"ם סהוכרו על כחלתן ליקח בראשונה חמריקם לא תבורך
 סגלו ח' סנים קודם סאר סהכטים :

(שלישי כסון מחוברות) לֵב אֶ וּמִקְנֶה י לֵב הִיָּה
 לְבָנֵי רְאוּבֵן וּלְבָנֵי־גַד עֲצוּם מְאֹד וַיִּרְאוּ
 אֶת־אֶרֶץ יְעִזֵר וְאֶת־אֶרֶץ גִּלְעָד וְהִנֵּה
 הַמָּקוֹם מְקוּם מְקַנָּה : כ וַיָּבֵאוּ בְנֵי־גַד
 וּבְנֵי רְאוּבֵן וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־
 אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל־נְשֵׂי־אֵי הָעֵדָה לֵאמֹר
 עטרות

חרגום

ית חושבן גברי מניחי קרבא די עמנא ולא שגא מננא
 אנש : ג וקרבנא ית קורבנא דני גבר דאשכח מאן דדחב
 שירין ושכבין עקון קדשין ומחודך לכפרא על גפשהנא
 קדם יי : נא ונסים משה ואלעזר כהנא ית דהקא מנהון
 כל מאן דעובדא : גג והנה כל דהב אפרשיתא די אפרישו
 קדם יי שיתא עשר אלפין שבע מאה וחמשין סרעין מן
 רבני אלפין ומן רבני מאהא : גג גברי דחילא כזו גבר
 דגפשיה : גג ונסים משה ואלעזר כהנא ית דהקא מן רבני
 אלפין ומאותן ואיתיא יתיה למשכן ומנא דקרנא לבני
 ישראל קדם יי : א ובעיר סני הנה לבני ראובן ולבני גד
 תקיף לחדא וחזו ית ארע יעזר וית ארע גלעד והא אתרא
 אתר כשר לבית בעיר : כ ואתו בני גד ובני ראובן ויאמרו
 למשה ואלעזר כהנא וקרבנא וקרבנא כנשתא דמימר :

כסלרחא

רש"י

כט לא נפקר * לא נחסר ותרנומו לא שגא הוא לשון הרמי חסרון
 כמו אנכי חסטה תרגום דהות שגיאה ממניינא וכן כי יפקד מושבך
 יחסר מקום מושבך איש הרגיל לישב שם וכן ויפקד מקום דוד
 גחסר מקומו ואין איש יושב שם : ג עגיל * זמני חזון : וכובו *
 דפוס

ג עטרות ודיבן ויעזר ונמרה וחשבון
 ואלעלה ושכם ונבו ובען י הארץ
 וישראל הכה יהוה לפני עדת ישראל
 ארץ מקנה הוא ולעבדיך מקנה : ס
 ויאמרו אם מצאנו חן בעיניך יתן
 את הארץ הזאת לעבדיך לאחזה אל
 תעברנו ארתי הירדן : ו יואמר משה
 לבני יגד ולבני ראובן האחיכם יבאו
 למלחמה ואתם תישבו פה : ז ולמה
 תנואון את לב בני ישראל מעבר אל
 הארץ אשר נתן להם יהוה : ס כה
 עשו וכלתיכם בשלחי אתם מקדש
 ברנע לראות את הארץ : ט ויעלו עד
 נחל אשכול ויראו את הארץ ויניאו
 את לב בני ישראל לבלתי בא אל
 הארץ אשר נתן להם יהוה : י ויחר
 אף יהוה ביום ההוא וישבע לאמר :
 יא אם יראו האנשים העלים ממצרים
 מכן עשרים שנה ומעלה את האדמה

תניאון ק

אשר

וישראל נשבעתי לאברהם ליצחק
 וליעקב כי לאמלאו אחרי : יב בלתי
 כלב בן יפנה הקנזי ויהושע בן נון
 כי

תרגום

ג מבקרתא ומדבשתא וכומרין ובית נמרין ובית חושבני
 ובער דיבון וסימא וקבורתא דמשרה ובעון : ד ארעא
 דמחא וי ית יתבאה קדם בנשתא דישראל ארע בשרא
 לבית בעיר היא ולעבדך אית בעיר : ה ואמרו אם
 אשבחנא רחמין בעינד תתיחב ית ארעא דרא לעבדך
 לאחסנא לא תעברייננא ית ירדנא : ו ואמר משה לבני נד
 ולבני ראובן האחיכון יעליו לקרבא ואתון תתבון קבא :
 ז ולמא תנוון ית לבא דבני ישראל מלמעבר לארעא
 דיחב להון : ח כדון עברו אכתיכון כד שלחית יתהון
 מרקם גיאה למחוי ית ארעא : ט וסליקו עד נחלא
 דאתכלא נחוי ית ארעא ואוניאו ית לבא דבני ישראל כדיל
 דלא למיעל לארעא דיחב להון : י יתקיף רגזא דיו
 כיומא תהוא וקיום למימר : יא אם יתוון גובריא דסליקו
 ממצרים מבר עשרין שנין ולעילא ית ארעא די קומית
 לאברהם ליצחק וליעקב ארי לא אשלימו בתר דחלתי :
 יב אילתן פלכ בר יפנה קנזא ויהושע בר נון ארי
 אשלימו

רש"י

דפוס של בית הרחם לכפר על הרהור הלב של בנות מדין : ג עטרות
 ודיבון וגו' מלרץ סיחון ועוג היו : ד האחיכם לשון תמיסה
 הוא : ז ולמה תניאון תסורו ותמניעו לכם מעבור שיהיו סבורים
 שאתם יראים לעבור מפני המלחמה וחוזק הערים והעם : ח מקדש
 ברנע כך שמה וב' קדש היו : יב הקנזי חורגו של קנז היה וילדה
 כמדבר יט 19 לו

כִּי מֵלֹאן אַחֲרֵי יְהוָה: יג וַיַּחֲרָאֲף יְהוָה
 בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּנְעַם בַּמִּדְבָּר אַרְבַּעַם שָׁנָה
 עֲדֵתָם כָּל־הַדּוֹר הָעֹשֶׂה הָרַע בְּעֵינֵי
 יְהוָה: יד וְהִנֵּה קָמְתָם תַּחַת אַבְתֵּיכֶם
 תַּרְבוֹת אֲנָשִׁים חַטָּאִים לְסִפּוֹת עוֹד
 עַל חֲרוֹן אַף־יְהוָה אֶל־יִשְׂרָאֵל: טו כִּי
 הִשְׁוִיבֶנּוּ מֵאַחֲרָיו וַיִּסַּף עוֹד לְהַנִּיחוֹ
 בַּמִּדְבָּר וּשְׁחַתְּם לְכָל־הָעַם הַזֶּה: ס
 טז וַיִּגְשׁוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ גִדְרַת צֹאן נִבְנָה
 לְמִקְנֵנוּ פֶּה וְעָרִים לְטַפְּנוּ: ז' וַאֲנַחְנוּ
 נַחֲלֵץ חֲשִׁים לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עַד אֲשֶׁר
 אִם־הִבִּיאֵנָם אֶל־מְקוֹמָם וַיֵּשֶׁב טַפְּנוּ
 בְּעָרֵי הַמִּבְצָר מִפְּנֵי יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ: יח לֹא
 נָשׁוּב אֶל־בְּתֵינוּ עַד הַתַּנַּחַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 אִישׁ נַחֲלָתוֹ: יט כִּי לֹא נִנְחַל אַתֶּם מֵעַבְר
 לַיַּרְדֵּן וְהִלָּאָה כִּי בָאָה נַחֲלָתֵנוּ אֵלֵינוּ
 מֵעַבְר

בעל הטורים חסיד ב' במס' מב' לוטני הכא' ואידך ובני דין חסידים היינו
 דאיתא פ' מי שמע מלמד טביו בניו מרוכים בחסידים של קנס
 פי' הרבה קנים יונאים משרת א' ולמעלה נפרדים זה מזה כך פי' נחלן כמו חסיד
 של קנס טבאחוס זה בזה כך נחלן למלחמה כי כן דרך הכלחמי' להתקרב זה אל זה
 כדי שלא יפרדו האויבים:

מֵעַבְר הַיַּרְדֵּן מִזְרַחָה פ: שביעי (רביעי כשהן
 מחוברות) כ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה אִם־תַּעֲשׂוּן
 אֵת

תרגום

אשלימו בטר בחלתא דני: יג ותקוף רוגזא דני בישראל
 ואחריון במדברא ארבעין שנין עד דספ כל דרא דעביר
 דביש קדם יי: יד והא קמתין חלף אבתכון מן מירי
 גבריא חביא לאוספא עוד על תקוף רוגזא דני לישראל:
 טו ארי תרובין מבתר דחתייה ויוסף עוד לאתרויהון
 במדברא ותחברו לכל עמא דרין: טז וקריבו לותיה
 ואמרו חטרין דעו גבני לבעירנא הקא וקריון דטפלנא:
 יז ואנחנא נודרין מבין קדם בני ישראל עד דנעלינו
 לאתריהון ויחבין טפלנא בקריון כריכו מן קדם יחבי
 ארעא: יח לא נתוב לביהנא עד דיחסנון בני ישראל גבר
 אחסנתיה: יט ארי לא נחסיין עפרהון מעברא לירדנא
 ולחלא ארי מבלנא אחסנתנא דנא מעברא לירדנא
 מדנחא: כ ואמר להון משה אם תעבדון ית פתנמא דרין

אם

רש"י

לו אמר של כלב את עתניאל: יג ויניעם: וטלטלס מן נע וכד:
 יד לספות: כמו ספו שנה על שנה עולותיכם ספו וגו' לשון
 תוספת: טז נבנה למקננו פה: חסידים היו על ממונם יותר מבניהם
 ובנותיהם שהקדימו מקניהם לטפס אמר להם משה לא כן עשו
 העיקר עיקר והטפל טפל בנו לכס תחלה ערים לטפסם ואחר כך
 גדרות לנכאסם: יז ואנחנו נחלץ חושים: נודרו מהירים כמו מהר
 שלל חס בזימהר יחשה: לפני בני ישראל: בראשי נייסות מתוך
 שנבזרים היו שכן נאמר בנד וטרף זרוע אף קדקוד ואף משה חזר
 ופירש להם באלה הדברים ואלו אתכם בעת ההיא וגו' חלוצים תעבדו
 לפני אחיכם בני ישראל כל בני חיל ופירחו כתיב והחלוץ עובר
 לפניכם זה רלוצין וגו' שקיימו תנאם: וישב טפנו: בעודנו אלל
 אחינו: בערי המבצר: שכננו עכשיו: יט מעבר לירדן והלאה: בעבר
 המערכי

אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה אִם־תְּחַלְצוּ לִפְנֵי יְהוָה
 לַמִּלְחָמָה : כֹּה וְעָבַר לָכֶם כָּל־חֲלוּץ
 אֶת־הַיַּרְדֵּן לִפְנֵי יְהוָה עַד הוֹרִישׁוּ אֶת־
 אִיבֵי מִפְּנֵי : כִּי וּנְכַבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי
 יְהוָה וְאַחַר תֵּשְׁבוּ וְהֵייתֶם נָקִים מִיְהוָה
 וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהֵייתָ הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם
 לְאַחֲזָה לִפְנֵי יְהוָה : כִּי וְאִם־לֹא תַעֲשׂוּן
 כִּן הִנֵּה חֲטֹאתֶם לַיהוָה וְדַעוּ חֲטֹאתְכֶם
 אֲשֶׁר תִּמְצֵא אֶתְכֶם : כִּי בְּנוֹ לָכֶם עָרִים
 לְטַפְּכֶם וּגְדֵרֹת לְצִנְאֲכֶם וְהִיצֵא מִפִּיכֶם
 תַּעֲשׂוּ : כֹּה וַיֹּאמֶר בְּנֵי־גֵר וּבְנֵי רְאוּבֵן
 אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר עֲבַדְיָךְ יַעֲשׂוּ כַאֲשֶׁר
 אָדְנִי מִצִּוָּה : כִּי טַפְּנוּ נַשִּׁינוּ מִקְּנָנוּ וְכָל־
 בְּהֵמַתָּנוּ יְהִיוּ־שֵׁם בְּעָרֵי הַגִּלְעָד :
 כִּי וְעֲבַדְיָךְ יַעֲבֹרוּ כָּל־חֲלוּץ צָבָא לִפְנֵי
 יְהוָה לַמִּלְחָמָה כַּאֲשֶׁר אָדְנִי דָבָר :
 וַיֵּצֵאוּ

בעל הטורים חלוץ ב' ביס' * סכא * ואידך חלוץ הכעל והיינו דאמרו כן כל
 היוצא למלחמה ב"ד גם כריתות כותב לאשתי שלא תוקף ליבם
 ולא תטריד לחלוץ ושמעיון מכאן שגם משה עשה כן ומנו למד דוד וזה יעבר
 כס כל חלוץ חלוץ הכעל : ויאמר בני גר ה"ל לומר ויאמרו אלא הגדול סכסס דבר
 כסביל כלס (ועיין ברש"י סי' אחר) :

כח וַיֵּצֵאוּ לָהֶם מֹשֶׁה אֶת אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
 וְאֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן וְאֶת־רָאשֵׁי אֲבוֹת
 הַמִּטּוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל : כֹּה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
 אֲלֵהֶם אִם־יַעֲבֹרוּ בְּנֵי־גֵר וּבְנֵי־רְאוּבֵן
 אֶתְכֶם

תרגום

אם תעברו מן קדם עמא דני לקרבא : כה ויעברו לכוין כל
 דמוריו יר ירדנא קדם עמא דני עד דיתריד ית בעלי
 דבבוי מן קדמוהי : כה ותכבוש ארעא קדם עמא דני
 ובתר בן תחובין ותחון זכאין מן קדם יי ומישראל ותחי
 ארעא קדא לכוין לאחסנא קדם יי : כה ואם לא תעבדון
 כן הוא תבתי קדם יי ודעו חובתכוין דתשפח יתכוין : כה בנו
 לבין קריון לטפלכוין ותטריו לעניכוין ודיפוק מפומכוין
 תעבדון : כה ויאמרו בני גר ובני ראובן למשה למימר
 עבדך יעבדון כמא דרבוני מפקיד : כה טלפנא נשנא גיתנא
 זכר בעירנא יהון תמן בקריוי גלעד : כה ועבדך ועבדון
 כל מוריו חילא קדם עמא דני לקרבא כמא דרבוני ממליל :
 כה ופקיד להון משה ית אלקער כהנא וית יהושע בר נון
 וית רישי אבהת שבטיא לבני ישראל : כה ויאמר משה

להון

רש"י

המערכי : כי באה נחלתנו * כבר קבלנו ה' בעבר המורחי : כה לצנאכם *
 תיבה זו מנורת לונה ואלפים כלס שאין בו אל"ף מפסיק בין נו"ן ללד"י
 ואלף שבא כאן אחר הנו"ן במקום ה"ה של לונה הוא * מיסודו של ר' משה
 הדרשן למדתי כן : והיוצא מפיכם תעשו * לגבוה שקבלתם עליכם
 לעבור למלחמה עד כבוש וחלוק שגם לא בקש מהם הלא ונכבשה
 ואחר תשובו והם קבלו עליהם עד התנחל הרי הוסיפו להתעבד ז' שחלקו
 וכן עשו : כה ויאמר בני גר * כלס כאיש אחד : כה ויצאו להם * עליהם
 ועל

אֶתְכֶם אֶת־הִירְדֵן כָּל־חֲרוֹץ לַמַּלְחָמָה
לפני יהוה וּנְכַבְּשָׁה הָאָרֶץ לְפָנֶיכֶם
וְנָתַתֶּם לָהֶם אֶת־אֶרֶץ הַגִּלְעָד לְאַחֲזָה:
לוֹאִם־לֹא יַעֲבְרוּ חֲלוּצִים אֶתְכֶם וְנֶאֱחָזוּ
בְּתַכְכֶם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: לֹא וַיַּעֲנוּ בְנֵי־גֵר
וּבְנֵי רְאוּבֵן לֵאמֹר אֵת אֲשֶׁר דָּבַר יְהוָה
אֶל־עַבְדֶּיךָ בֶּן נַעֲשֶׂה: לֹא נֶחְנוּ נַעֲבֹר
חֲלוּצִים לְפָנֶי יְהוָה אֶרֶץ כְּנָעַן וְאַתָּנוּ
אַחֲזֵת נַחֲלָתָנוּ מֵעַבֵּר לִירְדֵן: לֹא וַיִּתֶן
יְהוָה מִשָּׁה לְבְנֵי־גֵר וּלְבְנֵי רְאוּבֵן
וּלְחִצִּי וְשִׁבְטֵי מְנַשֶּׁה בֶּן־יוֹסֵף אֶת־
מַמְלַכְתֵּי סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וְאֶת־
מַמְלַכְתֵּי עֹוג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן הָאֶרֶץ לְעַרְיָה
בְּגַבְלֹת עַרְיָה הָאֶרֶץ סָבִיב: לֹא וַיָּבִנוּ
בְנֵי־גֵר אֶת־דִּיבֹן וְאֶת־עַטְרֹת וְאֶת־
עַרְעֹר: לֹא וְאֶת־עַטְרֹת שׁוּפָן וְאֶת־יַעְזֹר
וַיִּגְבְּהָהּ: לֹא וְאֶת־בֵּית נְמֹרָה וְאֶת־בֵּית
הָרֶן

בעל הטורים נחמו ס' מתחיל בכוון ומסיים בכוון כלומר כעבור הירדן סהלא
רחב כ' אנוה ויש בו י"ב תיבות לומר סכל י"ב סבטים יטברו:
נחמו ג' כסם' הכא' כני' איש אחד נחמו' נחמו' סטענו' נחמו כעבור למה כי כלנו
כני איש אחד נחמו ואם לא נחמו סטעינו כדכתיב ודעו חטאתכם:

הָרֶן עַרְיָה מִבְּצֹר וְגִדְלֹת צֹאן: לֹא וּבְנֵי
רְאוּבֵן בָּנוּ אֶת־חֲשֹׁבוֹן וְאֶת־אֶלְעָלָה
וְאֶת קָרְיָתִים: לֹא וְאֶת־נָבוֹ וְאֶת־בַּעַל
מְעֹז מוֹסַבְתֵּי שֵׁם וְאֶת־שַׁבְמָה וַיִּקְרְאוּ

בשמת

תרגום

להזין אם יעברו בני גר ובני ראובן עמכון ית ירדנא כל
המזריו לקרבא קדם עמא דיו ותחכביש ארעא קדמיכון
ותתנו להזין ית ארעא דגלעד לאחסנא: לוואם לא יעברו
מזריו עמכון ויחסנו בניכון בארעא דכנען: לא ואתיבו
בני גר ובני ראובן למימר ית המליל יי לעבדך בן נעביר:
לכ נחנא נעביר מזריו קדם עמא דיו לארעא דכנען
ועמנא אחירת אחסנתנא מעברא לירדנא: לא ויהב להזין
משה לבני גר ולבני ראובן ולפלגות שבטא דמנשה בר
יוסף ית מלכות סיוון מלכא דאמוראה וית מלכות עוג
מלכא דמתנן ארעא דקרנהא בתחומין קריו ארעא סחור
סחור: לו ובנו בני גר ית דיבון וית עטרות וית ערוער:
לה וית עטרות שופן וית יעזר ויגבהה: לו וית בית נמרה
וית בית הרן קריו דריבן וחטריו דען: לו ובני ראובן
בנו ית חשבון וית אלעלה וית קריתים: לא וית נבו
וית בעל מעוז מקפן שמקן וית שבמה וקריו בשמה וית
שמחה

רש"י

ועל תנאס מנה אלעזר ויהושע כמו ה' ילחס לכס: לב ואתנו אחות
נחלתנו' כלומר בידינו וברשותינו תהי אחות נחלתנו מעבר הזו:
לו ערי מבצר וגדרות צאן' זה סוף פסוק מוסב על תחלת המלה
ויבנו גר את הערים הללו להיות ערי מבצר וגדרות צאן: לח וית
נבו ואת בעל מעוז מוסבות שם' שמת ע"ה הס והיו האמוריים קום ס
עריהם

בשמות את שמות הערים אשר בנו :
 טל וילכו בני מכיר בן מנשה גלעד
 וילכדה ויורש את האמרי אשר בה :
 מפטיר מ ויתן משה את הגלעד למכיר
 בן מנשה וישב בה : מא ויאיר בן
 מנשה הלך וילכד את חותיהם ויקרא
 אתהן חות יאיר : מב ונבח הלך וילכד
 את קנת ואת בנתיה ויקרא לה נבח
 בשמו : פ פ פ

לג א אלה מסעי בני ישראל אשר
 יצאו מארץ מצרים רצבאתם
 ביד משה ואהרן : ב וכתב משה את
 מוצאיהם למסעיהם על פי יהוה ואלה
 מסעיהם למוצאיהם : ג ויסעו מרעמסס
 בחדש הראשון בחמשה עשר יום
 לחדש הראשון ממחרת הפסח יצאו
 בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים :
 ה בלא מפיך ומצרים

בעל הטורים מוציאים למסעיהם וכוף הכסוף קנין מסעיהם למוצאיהם
 לומר שהכל היה על פי ה' בין מסע בין מוצא : ויסעו מרעמסס
 ובקר הכי קנין ויסעו בני ישראל מרעמסס מקחלה כסעו בערכוביה ערב רב בנייהם
 ויאר כסופרם המסעות כלם הזכיר כ"י כי הפרדו הערב רב מניניהם :

שמרת קרויא דבנו : טל ואזרו בני מכיר בר מנשה
 לגלעד וכבשוהו וחריד ית אמורארה די בה : מ ויהב
 משה ית גלעד למכיר בר מנשה ויחיב בה : מא ויאיר
 בר מנשה אזר וכבש ית כפרניהון וקרא יתהון כפרני
 יאיר : מב ונבח אזל וכבש ית קנת וית כפרנאה וקרא
 לה נבח בשמיה :

א אליו מטלני בני ישראל די נפקו מארעא דמצרים
 לחיליהון בידא דמשה ואהרן : ב וכתב משה ית
 מפקניהון דמטלניהון על מקרא די ווארין מטלניהון
 למפקניהון : ג ונטלו מרעמסס בירחא קדמאה בתמסא
 עשרא יומא לירחא קדמאה מבתר יומא דפסחא נפקו בני
 ישראל

רש"י

עריהם על סע ע"א שלהם ובני ראובן הסבו את שמם לשמות אחרים
 וזהו מוסכות סס נבו ובעל מעון מוסכות לשם אחר : ואת שבמה
 בנו שבמה והיא שבם האמורה למעלה : טל ויורש כתרנומו ומרין
 שתיבת ריש משמשת שתי מחלוקות לשון ירושה ולשון הורשה שהיא
 טירוד ומירוך : מא חוותיהם כפרניהון : וקרא אתהן חוות יאיר
 לפי שלא היו לו בניו קראם בשמו לזכרון : מב ויקרא לה נבח
 אינו מפיך ה' וראיתי ביסודו של רבי משה הדרשן לפי שלא נתקיים
 לה סס זה לפיכך הוא רפה משמשת מדרשו כמו לא ותמנהי מה
 ידרוש בשתי תיבות הדומות לה ויאמר לה בועו לבנות לה בית :

פרשת מסעי

א אלה מסעי למה נכתבו המסעות הללו להודיע חסדיו של
 מקום שאף על פי שגזר עליהם לגלותם ולהגיעם במדבר
 לא תאמר שהיו נעים ומעולטלים ממסע למסע כל הרבעים שנה ולא
 היתה להם מנוחה שהרי אין כאן אלא הרבעים ושתיים מסעות לא
 מהם י"ד שכלם היו בשנה ראשונה קודם הגזירה משנסעו מרעמסס
 עד שבו לרתמה שמסע נשתלחו מרגלים שנאמר ואחר נסעו העם
 מחלרות ונ' שלח לך אנשים ונ' וכהן הוא אומר ויסעו מחלרות
 ויחנו ברתמה למדת שהיא במדבר פארן ועוד הולא משם שמנה
 מסעות שהיו לאחר מיתת אהרן מהר ההר עד ערבות מואב בשנת
 הארבעים

ד ומצרים מקברים את אשר הבה
 יהוה בהם כל בכור ובאלהיהם עשה
 יהוה שפטים : ה ויסעו בני ישראל
 מרעמסס ויחנו בסכת : ו ויסעו מסכת
 ויחנו באתם אשר בקצה המדבר :
 ז ויסעו מאתם וישב על פי החירת
 אשר על פני בער צפון ויחנו לפני
 מגדל : ח ויסעו מפני החירת ויעברו
 בתוך הים המדברה וילכו דרך
 שלשת ימים במדבר אתם ויחנו
 במרה : ט ויסעו ממרה ויבאו אילמה
 ובאילם שתים עשרה עינת מים
 ושבעים תמרים ויחנו שם : י ויסעו
 מאילם ויחנו ערס סוף : יא ויסעו
 מים סוף ויחנו במדבר סין : יב ויסעו
 ממדבר סין ויחנו בדפקה : יג ויסעו
 מדפקה ויחנו באלוש : יד ויסעו מאלוש
 ויחנו

בעל הטורים ויסב ואיכו חומר וישבו מלמד טכילס היה לכס יב א' לטעות
 כן ע"ם טוויו של משה : ויבאו אילמה ולא חמר ויחנו מלמד
 טלא היה דעתם לחכות טס עד שבעסה להם כס שמכאו יב עונות מים ואז חכו טס :
 סין ולכסוף קרא סיני שמתוסף לו י כנגד י' דבר' מספר סין ומים היה משה ככר :

ויחנו ברפידים ולא היה שם מים לעם
 לשתות : טו ויסעו מרפידים ויחנו
 במדבר סיני : טז ויסעו ממדבר סיני
 ויחנו בקבלת התאווה : יז ויסעו מקבלת
 התאווה

מלעיל

חרגום

ישראל בריש גלי לעיני כל מצראי : ד ומצראי מקברין
 ית דקטר יז כחון כל בוכרא ובטעותהון עבר יז דיגין :
 ה ונטלו בני ישראל מרעמסס ושרו בסכת : ו ונטלו מסכת
 ושרו באיתם די בסטר מדברא : ז ונטלו מאיתם ותב על
 פום חירתא די קדם בעיר צפון ושרו קדם מגדול : ח ונטלו
 מן פום חירתא ועברו בנו ימא למדברא ואזלו מהלך
 הלתא יומין במדברא דאיתם ושרו במרה : ט ונטרו
 ממרה ואתו לאילים ובאילים תרי עשר מבעין דמיין
 ושבעין דקליון ושרו תמן : י ונטלו מאילם ושרו על ימא
 דסוף : יא ונטלו מימא דסוף ושרו במדברא דסין : יב ונטלו
 ממדברא דסין ושרו בדפקה : יג ונטלו מדפקה ושרו
 באלוש : יד ונטלו מאלוש ושרו ברפידים ולא הוה תמן
 מיא לעמא למשתי : טו ונטלו מרפידים ושרו במדברא
 דסיני : טז ונטלו ממדברא דסיני ושרו בקברי דמשאלי :
 ונטלו

רשי

החרבעים נמלא שכל שמנה ושלשים שנה לא נסעו אלא עשרים
 ממסעות זה מניסודו של רבי משה הדרשן * ורבי תנחומא דרש בו
 דרשה אחרת משל למלך שהיה בנו חולה והוליכו למקום רחוק לרפואתו
 כיון שהיו חוזרין התחיל אביו מוכה כל המסעות אל כהן ישננו כהן
 סוקרנו כהן חששת את ראשך וכו' : ד ומצרים מקברים * טרודים
 כאכלס

הַתְּאוּרָה וַיַּחֲנוּ בַחֲצֵרֹת : יח וַיִּסְעוּ
 מַחֲצֵרֹת וַיַּחֲנוּ בְּרֵתְמָה : יט וַיִּסְעוּ
 מֵרֵתְמָה וַיַּחֲנוּ בְּרִמְזֵן פְּרִץ : כ וַיִּסְעוּ
 מֵרִמְזֵן פְּרִץ וַיַּחֲנוּ בְּלִבְנָה : כא וַיִּסְעוּ
 מִלִּבְנָה וַיַּחֲנוּ בְּרֹסָה : כב וַיִּסְעוּ מֵרֹסָה
 וַיַּחֲנוּ בְּקַהֲלָתָה : כג וַיִּסְעוּ מִקַּהֲלָתָה
 וַיַּחֲנוּ בְּהַר־שֹׁפָר : כד וַיִּסְעוּ מֵהַר־שֹׁפָר
 וַיַּחֲנוּ בַחֲרָדָה : כה וַיִּסְעוּ מֵחֲרָדָה וַיַּחֲנוּ
 בְּמִקְהֵלֹת : כו וַיִּסְעוּ מִמִּקְהֵלֹת וַיַּחֲנוּ
 בְּרֵתְחָת : כז וַיִּסְעוּ מֵרֵתְחָת וַיַּחֲנוּ
 בְּרֵתְרַח : כח וַיִּסְעוּ מֵרֵתְרַח וַיַּחֲנוּ
 בְּמֵתְקָה : כט וַיִּסְעוּ מִמֵּתְקָה וַיַּחֲנוּ
 בַּחֲשִׁמְנָה : ל וַיִּסְעוּ מֵחֲשִׁמְנָה וַיַּחֲנוּ
 בְּמִסְרֹת : לא וַיִּסְעוּ מִמִּסְרֹת וַיַּחֲנוּ בְּבִנְיָ
 יַעֲקֹן : לב וַיִּסְעוּ מִבִּנְיָ יַעֲקֹן וַיַּחֲנוּ בְּחַר
 הַגִּדְגָד : לג וַיִּסְעוּ מֵחַר הַגִּדְגָד וַיַּחֲנוּ
 בְּיִטְבְּתָה : לד וַיִּסְעוּ מִיִּטְבְּתָה וַיַּחֲנוּ
 בַּעֲבֵרְנָה

בעל הטורים במקלות ב' נחם' סכא' ואידך במקלות ברכו אלבים ודרשינן
 מניס סאפי' עובדים סכמעי אמין אמרו סורה על כוס וזכו
 ויסעו מחרדה פי' מחרדת מצרים סביב נוסע אחריהם ויחנו במקלות סכמטו קלות
 קלות לומר סורה :

בַּעֲבֵרְנָה : לה וַיִּסְעוּ מֵעֲבֵרְנָה וַיַּחֲנוּ
 בַּעֲצִיזֵן גִּבְרִי : לו וַיִּסְעוּ מֵעֲצִיזֵן גִּבְרִי וַיַּחֲנוּ
 בְּמִדְבַר־צֵן הוּא קִדְשׁ : לז וַיִּסְעוּ מִקִּדְשׁ
 וַיַּחֲנוּ בְּהַר הַהָר בְּקֶצֶה אֶרֶץ אֲדוּם :
 לח וַיַּעַל אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אֶל־הָהָר הַהַר עַל־
 פּי

חרנום

יז ונטלו מקברי דמשאלי ושרו בחצרות : יח ונטלו מחצרות
 ושרו ברמתמה : יט ונטלו מרתמה ושרו ברמזן פרץ :
 כ ונטלו מרמזן פרץ ושרו בלבנה : כא ונטלו מלבנה
 ושרו ברסה : כב ונטלו מרסה ושרו בקהלתה : כג ונטלו
 מקהלתה ושרו בטורא דשפר : כד ונטלו מטורא דשפר
 ושרו בחרדה : כה ונטלו מחרדה ושרו במקלות :
 כו ונטלו ממקלות ושרו בתחת : כז ונטלו מתחת ושרו
 בתרח : כח ונטלו מתרח ושרו במתקה : כט ונטלו ממתקה
 ושרו בחשמנה : ל ונטלו מחשמנה ושרו במסרות :
 לא ונטלו ממסרות ושרו בבני יעקן : לב ונטלו מבני יעקן
 ושרו בחר הגדגד : לג ונטלו מחר הגדגד ושרו ביטבתה :
 לד ונטלו מיטבתה ושרו בעברנה : לה ונטלו מעברנה
 ושרו בעציוזן גברי : לו ונטלו מעציוזן גברי ושרו במדברא
 דצין היא רקס : לז ונטלו מרקס ושרו בהר טורא בסופי
 ארעא דאדום : לח וסריק אהרן כהנא להר טורא ער
 ממרא

רשי'

באלס : חי ויחנו ברמתמה' על שם לשון הרע של מרגליס שנאמר מה
 יתן לך ומתוסיף לך לשון רמיה חכי גבור שנונים עם נחלי רתמים :
 לח על

פִּי יְהוָה וַיִּמַּת שֵׁם בְּשַׁנַּת הָאָרְבָּעִים
 לְצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
 בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ: טל וְאַחֲרָיו
 בֶּן־שְׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים וּמֵאֵת שָׁנָה בָּמָתוֹ
 בְּהַר הָהָר: ס מ וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ
 עַרְדָּ וְהוּא יָשָׁב בְּנֹגֵב בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בְּבֶא
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: מנא וַיִּסְעוּ מֵהַר הָהָר וַיַּחֲנוּ
 בְּצִלְמֹנָה: מנב וַיִּסְעוּ מִצְלֹמֹנָה וַיַּחֲנוּ
 בְּפוֹנֵן: מנג וַיִּסְעוּ מִפוֹנֵן וַיַּחֲנוּ בְּאַבְתָּ:
 מד וַיִּסְעוּ מֵאַבְתָּ וַיַּחֲנוּ בְּעֵי הָעֵבְרִים
 בְּגִבּוֹל מוֹאָב: מנז וַיִּסְעוּ מֵעֵי וַיַּחֲנוּ
 בְּדִיבֵן גֵּד: מנח וַיִּסְעוּ מִדִּיבֵן גֵּד וַיַּחֲנוּ
 בְּעֵלְמָן דְּבִלְתִּימָה: מנח וַיִּסְעוּ מֵעֵלְמָן
 דְּבִלְתִּימָה וַיַּחֲנוּ בְּהַרֵי הָעֵבְרִים לְפָנָי
 נָבו: מנח וַיִּסְעוּ מֵהַרֵי הָעֵבְרִים וַיַּחֲנוּ
 בְּעַרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יַרְחוֹ: מט וַיַּחֲנוּ
 עַל־יַרְדֵּן מִבֵּית הַיִּשְׁמַת עַד אֲבֵל
 הַשְּׁטִיִּם בְּעַרְבַת מוֹאָב: ס שְׁנֵי (חֲמִישִׁי כֶּסֶן
 מִמּוֹכְרוֹת) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעַרְבַת
 מוֹאָב

מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן יַרְחוֹ לֵאמֹר: כא דַּבֵּר
 אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם
 עֹבְרִים אֶת־יַרְדֵּן אֶל־אֶרֶץ כְּנַעַן:
 והורשתם

תרגום

מִמֶּרָא דְּוֵי וּמִירַת חֲמַן בְּשַׁנַּת אַרְבַּעִין לְמִיפָק בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 מֵאֶרֶץ דְּמִצְרַיִם בְּיַרְחָא חֲמִישָׁא בְּחַד לִירְחָא: טל וְאַחֲרָיו
 בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִין יְתַלְתִּית שְׁנֵין בְּדַ מִית בְּהַר טוֹרָא: מ וַיִּשְׁמַע
 בְּנַעֲנָא מֶלֶךְ עַרְדָּ וְהוּא יָתִיב בְּדְרוֹמָא בְּאֶרֶץ דְּכְנַעַן
 בְּמִיתֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: מא וּנְטְרוּ מֵהַר טוֹרָא וְיָשְׁרוּ בְּצִלְמוֹנָה:
 מב וּנְטְלוּ מִצְלֹמֹנָה וְיָשְׁרוּ בְּפוֹנֵן: מנב וּנְטְלוּ מִפוֹנֵן וְיָשְׁרוּ
 בְּאַבְתָּ: מד וּנְטְלוּ מֵאַבְתָּ וְיָשְׁרוּ בְּמִנְיֹת עֵבְרָי בְּתַחוּם
 מוֹאָב: מנא וּנְטְלוּ מִמִּנְיֹתָא וְיָשְׁרוּ בְּדִיבֵן גֵּד: מו וּנְטְרוּ
 מִדִּיבֵן גֵּד וְיָשְׁרוּ בְּעֵלְמָן דְּבִלְתִּימָה: מנז וּנְטְלוּ מֵעֵלְמָן
 דְּבִלְתִּימָה וְיָשְׁרוּ בְּטוֹרֵי דְּעֵבְרָי דְּקָדְס נָבו: מח וּנְטְלוּ
 מִטוֹרֵי דְּעֵבְרָי וְיָשְׁרוּ בְּמִשְׁרֵי דְּמוֹאָב עַל יַרְדֵּנָא דִּירְחוֹ:
 מט וְיָשְׁרוּ עַל יַרְדֵּנָא מִבֵּית יִשִּׁימֹת עַד מִיִּשְׁרֵי שְׁטִיִּם
 בְּמִשְׁרֵי דְּמוֹאָב: מנח וּמְרִיר וֵי עַם מֹשֶׁה בְּמִשְׁרֵי דְּמוֹאָב
 עַל יַרְדֵּנָא דִּירְחוֹ לְמִימַר: נא מְרִיל עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר
 קְרוֹן אֲרֵי אַתּוֹן עֹבְרִין יַרְ יַרְדֵּנָא קְאֶרְעָא דְּכְנַעַן:
 ותתרכון

רשי

לח על פי ה' • מלמד שנת כנסיקה: מ וישמע הכנעני • כאן למדך
 שמייתת אהרן היא השמיעה שנסתלקו ענני כבוד וכסבור שנתנה רשות
 להלחם בישראל לפיכך חזר וכתבה: מד בעיי העברים • לשון חרבות
 ונלום כמו לעי השדה שמו את ירושלים לעיים: מט מבית הישימות
 עד אבל השטים • כאן למדך שיעור מחנה ישראל י"ב מיל ואמר
 דכה בר בר חנה לדידי חזי לי הסוא אתרא וכו': אבל השטים •
 מישור

כג והורשתם את כל יישיב הארץ
 מפניכם ואבדתם את כל משביתם
 ואת כל צלמי מסכתם תאבדו ואת
 כל כמותם תשמירו : כג והורשתם את
 הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את
 הארץ לרשת אתה : שלישי כד והתנחלתם
 את הארץ בגורל למשפחתכם לרב
 תרבו את נחלתו ולמעט תמעט את
 נחלתו אל אשר יצא לו שמה הגורל
 לו יהיה למטות אבותיכם תתנחלו :
 כה ואם לא תורישו את יישיב הארץ
 מפניכם והיה אשר תותירו מהם
 לישבים בעיניכם ולצנינים בצדיכם
 וצררו אתכם על הארץ אשר אתם
 יושבים בה : כו והיה כאשר דמיתי
 לעשות להם אעשה לכם : פ

וידבר

בעל הטורים ואבדתם ב' במס' הכא' ואיך ואבדתם את שם מסביתם
 היונו בית פ"ז שלכם והואבד ע"ז צ"ח אשר אחרים דכתיב
 ואבדתם את שם : והתנחלתם ב' במס' הכא' ואיך נבי עבד דכ"ד איתקם לקרקעות :
 תתנחלו ד"ס כחלה בפסוק שכל א' הוה לו בד' מקומות בה דמיסור בשפלה ובחוק הוה
 והפסוק מתחיל ומסיים בחלה לומר שבמקום טוב בגורל אפי' רחוק זה מזה איך
 לטעות : ולצנינים לשון כנה סיבאו עליהם במגן וכו' :

לר א וידבר יהוה אל משה לאמר :

צו

תרגום

נג ותתרכון ית כל יחבי ארעא מן קדמיכון ותכדון ית כל
 בירת סגדתהוון וית כל צלמי מהבתהוון תכדון וית כל
 כמתהוון השיצון : נג ותתרכון ית יחבי ארעא והתכון בה
 ארי לבון יהבית ית ארעא למירת יתה : נד ותחסנון ית
 ארעא בעדיבא לזרעיתכון לסניאי תסנון ית אחסנתהוון
 ולזעירי מזעירון ית אחסנתהוון לדיפוק ליה תמן עדיבא
 דיליה יהי לשבטי אבהתכון תחסנון : נה ואם לא תתרכון
 ית יחבי ארעא מן קדמיכון ויהי דתשארין כנהוון לסיעון
 נטלון ויוון לקבליוכון וקמשרון מקפניכון ויעיקון לבון על
 ארעא דאתון יתכון בה : נו ויהי בקמא די חשביית למעבר
 להון אעביד לבון : א ומליל יי עם משה למימר : כ פקוד
 ית

רש"י

מישור של שטים הכל שמו : נא כי אתם עובדים את הירדן וגו' *
 נב והורשתם וגו' * והלא כמה פעמים הוזהרו על כך אלא כך אמר
 להם משה כשאתם עובדים בירדן ביבשה על מנת כן תעברו והם
 לאו מים בחין וטופין אתכם וכן מצינו שאמר להם יהושע בעודם
 בירדן : והורשתם * ונרשתם : משביתם * כתרנומו בית סגדתהוון על
 שם שהיו מסביתו את הקרקע ברצפת אבנים של שיש להשתחוות
 עליהם בפשעו ידים ורגלים כדכתיב והבן משכית לא תתנו בהרצבס
 להשתחוות עליה : מסכותם * כתרנומו מתכתהוון : נג והורשתם
 את הארץ : והורשתם הוזהר מיושביה ואלו ישבתם בה תוכלו להתקיים
 בה * והם לאו לא תוכלו להתקיים בה : נד אל אשר יצא לו שמה *
 מקרה קר הוה זה אל מקום אשר יצא לו שמה הגורל לו יהיה :
 למטות אבותיכם * לפי חשבון יולאי מלרים * ד"ה ב"ב נבולין כמנין
 השבטים : נה והיה אשר תותירו מהם * יהיו לכם לרעה : לישבים
 בעיניכם * ליתדות המנקרות עיניכם תרגום של יתדות סביא :
 ולצנינים * פותרים בו הפותרים לבון משוכת קוליס הסוככת התכס
 לסגור ולכלוא התכס מאין יולא ובה : וצררו אתכם * כתרנומו :
 כ במדבר ב 20 זאת

כ צו את בני ישראל ואמרת אלהם
 כי אתם באים אל הארץ פנען ואת
 הארץ אשר תפל לכם בנהלה ארץ
 פנען לגבלתיה : והיה לכם פאת
 נגב מדבר צן ער ידי ארום והיה
 לכם גבור נגב מקצה ים הומלה
 קדמה : ונסב לכם הגבול מנגב
 למעלה עקרבים ועבר צנה והיה
 תוצאתיו מנגב לקדש ברנע ויצא
 חצר אדר ועבר עצמנה : ונסב הגבול
 מעצמין

והיו ק

רשי

ב זאת הארץ אשר תפול לכם וגו' לפי שהרבה מצות נוהגות בארץ
 ואין נוהגות בחוץ לארץ הולך לכתוב מצרתי גבולי רוחותיה סביב
 לומר לך מן הגבולים ולפנים המצות נוהגות : הפל לכם על שם
 שנתלקה בגורל נקראת חלוקה לשון נפילה ומ"א אומר על ידי שהפיל
 הקב"ה שריהם של ע' אומות מן השמים וכפתן לפני משה אמר לו ראה
 אין בהם עוד כח : ג והיה לכם פאת נגב רוח דרומית אשר מן המזרח
 למערב : ממדבר צין אשר אלל ארום מתחיל מקצוע דרומית מזרחית
 של ארץ תשעת המנות כי כל שלש ארצות יושבות בדרומה של ארץ
 ישראל זו אלל זו קצת ארץ מצרים וארץ אדום כולה וארץ מואב כולה
 ארץ מצרים במקצוע דרומית מערבית שנאמר בפרשה זו מעצמון
 נחלה מצרים והיו תולדותיו הימה ונחל מצרים היה מהלך על פני כל
 ארץ מצרים שנאמר מן השיחור אשר על פני מצרים ומפסיק בין ארץ
 מצרים לארץ ישראל וארץ אדום אללה ללד המזרח וארץ מואב אלל
 ארץ אדום בסוף הדרום למזרח וכשיצאו ישראל ממצרים הם רצה
 המקום לקרב את כניסתם לארץ היה מעבירם את הנילוס ללד צפון
 ובאין לארץ ישראל ולא עשה כן וזה שנאמר ולא נחם אלהים דרך ארץ
 פלשתיים

ות בני ישראל ותומר להון ארי אתון עאלין לארעא דכנען
 דא ארעא די תרגולג לבון באחסנא ארעא דכנען
 לתחומהא : ג ויהי לבון רוח דרומא ממדברא דצין על
 תחומי ארום ויהי לבון תחום דרומא מסיפי ימא דמלהא
 קידומא : ד ונסחר לבון תחומא מדרומא למסקנא
 דעקרבים ויעיבר לצין ויהון מפקגורוי מדרומא לרקס
 גיאה ויפוק לחצר אדר ויעיבר לעצמון : ה ונסחר תחומא
 מעצמון

רשי

פלשתיים שהם יושבים על הים במערבה של ארץ כנען כענין שנאמר
 בפלשתיים יושב חבל הים גוי כרתים ולא נחם אותם הדרך אלא הסיבון
 והולאים דרך דרומה אל המדבר והוא שקראו יחוקא מדבר העמים לפי
 שהיו כמה אומות יושבים בלדו והולכים אלל דרומה מן המערב כלפי
 מזרח תמיד עד שבאו לדרומה של ארץ אדום ובקשו ממלך אדום
 שיניחם לעבור דרך ארצו ולהכניע לארץ דרך רחבה ולא רצה והולכו
 לסבוב את כל דרומה של אדום עד בואם לדרומה של ארץ מואב שנאמר
 וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה והלכו כל דרומה של מואב עד
 סופו ומשם הפכו פניהם לצפון עד שבבאו כל מצר מזרחי שלה לרחבה
 וכשכלו את מזרחה מצאו את ארץ סיחון ועוג שהיו יושבים במזרחה
 של ארץ כנען והירדן מפסיק ביניהם וזה שנאמר ביפתחולך במדבר
 ויסב את ארץ אדום ואת ארץ מואב ויבא ממזרח שמש לארץ מואב
 וכבשו את ארץ סיחון ועוג שהיה בצפונה של ארץ מואב וקרבו עד
 הירדן והוא כנגד מקצוע צפונה מערבה של ארץ מואב נמצא ארץ
 כנען שבעבר הירדן למערב היה ומקצוע דרומית מזרחית שלה
 אלל אדום : ד ונסב לכם הגבול למעלה עקרבים כל מקום שנאמר
 ונסב או יוצא מלמד שלח היה המצר שזה אלל הולך ויוצא לחץ יוצא
 המצר ועוקס ללד צפוני של עולם באלכסון למערב ועובר המצר
 בדרומה של מעלה עקרבים נמצא מעלה עקרבים לפני מן המצר :
 ועבר צנה אל לין כמו מלרומיה : ויהיו תוצאותיו קלותיו בדרומה של
 קדש ברנע : ויצא חצר אדר מתפסע המצר ומרחיב ללד צפון של
 עולם ונמשך עוד באלכסון למערב ובה לו לחצר אדר ומשם לעצמון
 ומשם לנחל מצרים ולשון ונסב הממור כאן לפי שכתב ויצא חצר אדר
 שהתחיל להרחיב משעבר את קדש ברנע ורוחב אותה רצועה שבלטה
 ללד צפון היתה מקדש ברנע עד עצמון ומשם והלחה נתקצר המצר
 ונסב ללד הדרום ובה לו לנחל מצרים ומשם ללד המערב אל הים הגדול
 שהוא

מַעֲצֹמוֹן נַחֲלָה מִצָּרִים וְהָיוּ תּוֹצְאֹתָיו
הַיִּמָּה יִּי וְגִבּוֹל יִם וְהָיָה לְכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל
וְגִבּוֹל זֶה יִהְיֶה לְכֶם גִּבּוֹל יָם יִי וְזֶה
יִהְיֶה לְכֶם גִּבּוֹל צִפּוֹן מִן־הַיָּם הַגָּדוֹל
תִּתְאוּ לְכֶם הַר הָהָר יִי מִהַר הָהָר
תִּתְאוּ לְבֵא חֲמַת וְהָיוּ תּוֹצְאֹת הַגָּבֹל
צָרְדָּה יִי וַיֵּצֵא הַגָּבֹל זַפְרָנָה וְהָיוּ
תּוֹצְאֹתָיו חֲצֵר עֵינָן זֶה יִהְיֶה לְכֶם
גִּבּוֹל צִפּוֹן יִי וְהֵתְאוּיֹתֶם לְכֶם לְגִבּוֹל
קִדְמָה מַחֲצֵר עֵינָן שִׁפְמָה יִי וַיֵּרֶד
הַגָּבֹל מִשִּׁפְסֵם הַרְבֵּלָה מִקֶּדֶם לְעֵין וַיֵּרֶד
הַגָּבֹל וּמַחֲהַ עַל־כַּתְּף יָם כְּנַרְת־קִדְמָה יִי
יִי וַיֵּרֶד הַגָּבֹל הַיֵּרֶדְנָה וְהָיוּ תּוֹצְאֹתָיו
יָם הַמֶּלֶח זֹאת תִּהְיֶה לְכֶם הָאָרֶץ
לְגִבְלֹתֶיהָ סָבִיב יִי וַיֵּצֵאוּ מִשֶּׁהָ אֶת־
בְּנֵי

רש"י

שהוא מצד מערבה של כל א"י נמצא שחל מצרים במקצוע מערבית דרומית: ה והיו תוצאותיו הימה: אל מצד המערב שאין עוד גבול נגד מאריך לצד המערב ומשם והלאה: וגבול ים ומצד מערבו מהו: והיה לכם הים הגדול למצד וגבול הנסין שבתוך היס חף הם מן הגבול והם איים שקורין איו"ולס: וגבול צפון מצד צפון: מן היס הגדול התאו

מַעֲצֹמוֹן נַחֲלָה מִצָּרִים וְהָיוּ מִמֶּקְנֹהֵי לִימָא יִי וְהַחֹס
מַעֲרָבָא וְיִהְיֶה לְכֹון יִמָּא רַבָּא וְהַחֹמִימָה דִּין יִהְיֶה לְכֹון תַּחֹס
מַעֲרָבָא יִי וְדִין יִהְיֶה לְכֹון תַּחֹס צִיפּוֹנָא מִן יִמָּא רַבָּא תַּכּוּנֹון
לְכֹון לְהַר שׁוּרָא יִי מִהַר שׁוּרָא תַּכּוּנֹון לְמִטֵּי חֲמַת
וְיִהְיוּ מִמֶּקְנֹהֵי דְתַחֲמָא לְצָדֵר יִי וַיִּפּוֹק תַּחֲמָא לְפִרְוֹן
וַיִּרְוֹן מִמֶּקְנֹהֵי לְחֲצֵר עֵינָן דִּין יִהְיֶה לְכֹון תַּחֹס צִיפּוֹנָא יִי
וְתַכּוּנֹון רַבָּון לְתַחֹס קִידְמָא מַחֲצֵר עֵינָן לְשִׁפְסֵם יִי
וַיִּחַת תַּחֲמָא מִשִּׁפְסֵם לְרַבְלָה מִמִּדְנַח לְעֵין וַיִּחַת תַּחֲמָא
וַיִּמְטֵי עַל בֵּית יָם גְּנוֹסֵר קִידְמָא יִי וַיִּחַת תַּחֲמָא לְיִרְדְנָא
וְיִהְיוּ מִמֶּקְנֹהֵי לִימָא דְמִלְחָא דָּא תִּהְיֶה לְכֹון אֲרַעָא לְתַחֲמָא

סחור

רש"י

תתאו לכם הר ההר שהוא במקצוע לפנות מערבית וראשו משפיע וכנכס לתוך היס ויש מרוחב היס לפנים הימנו וחולת הימנו: התאו תשפיעו לכם לנעות ממערב לצפון אל הר ההר: התאו לשון סיבה כמו אל תא הרנים ותאוי השער הליע שקורין אפנדי"ן שהוא מוסב ומושפע: ה מהר ההר: תסבו ותלכו אל מצד הצפון לצד המזרח ותפגעו מלבד חמת זו אנטוכיא: תוצאות הגבול סופי הגבול כל מקום שנהמר תולאות הגבול או המצר כלה שם לגמרי ואינו עובר להלן כלל אומשם מתפשט ומרחיב ויולא לאחוריו להמשך להלן באלכסון יותר מן הרוחב הראשון ולענין רוחב המדה של הראשון קראו תולאותיו ששם כלה אותה מדה: והיו תוצאותיו חצר עינן הוא היס סוף המצר הלפוני וממלאת חצר עינן מקצוע לפנות מזרחית ומשם והתאוייתם לכם אל מצד המזרחי: יוד והתאוייתם לשון סיבה ונטייה כמו תתאו: שפמה במצר המזרחי ומשם הרבלה: יא מקדם לעין שם מקום והמצר הולך במזרחו נמצא העין לפנים מן המצר ומאריך ישראל הוא: וירד הגבול כל שהגבול הולך מצפון לדרום הוא יורד והולך: ומחה על כהף ים כנרת קדמה שיהא ים כנרת תוך לגבול במערב והגבול במזרח ים כנרת ומשם ירד אל הירדן והירדן מושך ובה מן הצפון לדרום באלכסון נוטה לצד מזרח ומתקרב לצד ארץ כנען כנגד ים כנרת ומושך לצד מזרחו של ארץ ישראל כנגד ים כנרת עד שנופל בים המלח ומשם כלה הגבול בתולאותיו אל ים המלח שממנו התחלת מצד מקצוע דרומית מזרחית הרי סובבת אותה לארבע

בני ישראל לאמר זאת הארץ אשר
 תתנחלו אתה בגורל אשר צוה יהוה
 לתת לתשעת המטות וחצי המטה :
 יד כי לקחו מטה בני הראובני לבית
 אבתם ומטה בני הגדי לבית אבתם
 וחצי מטה מנשה לקחו נחלתם :
 טו שני המטות וחצי המטה לקחו
 נחלתם מעבר לירדן ירחו קדמה
 מזרחה : פ רביעי (ששי כהן מחיבות) כז וידבר
 יהוה אל משה לאמר : יי אלה שמות
 האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ
 אלעזר הכהן ויהושע בן נון : יט ונשיא
 אחד נשיא אחד ממטה תקחו לנחל
 את הארץ : יט ואלה שמות האנשים
 למטה יהודה כלב בן יפנה : כ ולמטה
 בני שמעון שמואל בן עמיהוד :
 כא למטה בנימין אלידר בן בסלון :
 א נחה ת כרביע ולמטה

בעל הטורים : אלה שמות האנשים ואח"כ כתוב עוד ואלה שמות האנשי לומר
 שאלו שמות האנשים ואלו שמות האנשים : אלידר הוא אחד והוסף
 לו יוד ע"ש הכנראה שבקראת בני לטובת :

כב ולמטה בני דן נשיא בקי בן יגלי :
 כג לבני יוסף למטה בני מנשה נשיא
 חניאל בן אפר : כד ולמטה בני אפרים
 נשיא

תרגום

סחור סחור : יג ופקיד משה ית בני ישראל למימר דא
 ארעא דהתחפנן ירנה בערבא די פקיד יי למיכון
 לתשעת שבטין ופלגות שבטא : יד ארי קבילו שבטא דבני
 ראובן לבית אבתהון ושבטא דבני גד לבית אבתהון
 ופלגות שבטא דמנשה קבילו אחסנתהון : טו תרין שבטין
 ופלגות שבטא קבילו אחסנתהון מעברא לירדנא דירחו
 קירומא מרנחא : טו ומליל יי עם משה למימר : יי ארין
 שמות נבריא דיתסנן לכוון ית ארעא אלעזר כהנא
 ויהושע בר נון : יט ורבא חד רבא חד משבטא תסבון
 לאחסנא ית ארעא : יט ואלין שמות נבריא לשבטא
 דיהודה כלב בר יפנה : כ ולשבטא דבני שמעון שמואל
 בר עמיהוד : כא לשבטא דבנימין אלידר בר בסלון :
 כב ולשבטא דבני דן רבא בקי בר יגלי : כג לבני יוסף
 לשבטא דבני מנשה רבא חניאל בר אפור : כד ולשבטא
 דבני

רשי

לארבע רוחותיה : טו קרמה מזרחה * אל פני העולם שהם במזרח
 שרוח מזרחית קרויה פנים ומערבית קרויה אחר לפיכך דרום לימין
 וצפון לשמאל : יז אשר ינחלו לכם בשבילכם כל נשיא ונשיא אפטרופוס
 לשבטו ומחלק נחלת השבט למשפחות ולגברים וצורך לכל אחד ואחד
 חלק הגון ומה שהם עושים יהיה עשוי כאלו עשאו שלוחים ולא
 יתכן לפרש לכם זה ככל לכם שבמקרא שהם כן היה לו לכתוב
 ינחילו לכם ינחלו משמע שהם נוחלים לכם בשבילכם ובמקומכם כמו
 ה' יתחם לכם : יח לנחל את הארץ * שיהא נחל וחולק אותה במקומכם :
 כט לנהל

נְשִׂיא קְמוּאֵל בֶּן־שִׁפְטָן : כה וּלְמִטָּה
 בְּנֵי־זְבוּלָן נְשִׂיא אֲלִיצָפָן בֶּן־פְּרֹנֶךְ :
 כו וּלְמִטָּה בְּנֵי־יִשְׁשַׁכָּר נְשִׂיא פְּלִטְיָאֵל
 בֶּן־עֲזֹן : כז וּלְמִטָּה בְּנֵי־אֲשֵׁר נְשִׂיא
 אַחִיהוּד בֶּן־שְׁלֹמִי : כח וּלְמִטָּה בְּנֵי־
 נַפְתָּלִי נְשִׂיא פְּדֵה־אֵל בֶּן־עַמִּיהוּד :
 כט אֵלֶּה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לְנַחַל אֶת־בְּנֵי־
 יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן : פ חמישי

לה א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעַרְבַת
 מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן יַרְחוֹ לֵאמֹר : כ צוֹ אֶת־
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְנִתְּנוּ לָלוֹים מִנְּחֻלַת אֲחֻזַּתָם
 עָרִים לְשִׁבְתָּ וּמִגְרָשׁ לְעָרִים סְבִיבֹתֵיהֶם
 תִּתְּנוּ לָלוֹים : ג וְהָיוּ הָעָרִים לָהֶם
 לְשִׁבְתָּ וּמִגְרָשֵׁיהֶם יִהְיוּ לְבַהֲמֹתָם
 וּלְרֹכְשָׁם וּלְכָל חֵיתָם : ד וּמִגְרָשֵׁי הָעָרִים
 אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָלוֹים מִקִּיר הָעִיר וְחֹצֵה
 אֶלֶף אַמָּה סְבִיב : ה וּמִדְּתָם מִחוּץ
 לָעִיר אֶת־פֶּאת־קִדְמָה אֶלְפִים בְּאַמָּה
 וְאֵת

בעל הטורים מחוץ לעיר סלפים אמה וכו' חוץ מע' אמה וסירים וכו' ומדוקס מחוץ לעיר :

וְאֶת־פֶּאת־נֶגֶב אֶלְפִים בְּאַמָּה וְאֵת־
 פֶּאתֵים אֶלְפִים בְּאַמָּה וְאֵת פֶּאת
 צָפוֹן אֶלְפִים בְּאַמָּה וְהָעִיר בְּתוֹךְ זֶה
 יִהְיֶה לָהֶם מִגְרָשֵׁי הָעָרִים : ו וְאֵת הָעָרִים
 אֲשֶׁר

תרגום

דבני אפרים רבא קמואל בר שפטן : כה ולשבטא דבני
 זבולן רבא אליצפן בר פרנך : כו ולשבטא דבני יששכר
 רבא פלטיאל בר עזן : כז ולשבטא דבני אשר רבא
 אחיהוד בר שלומי : כח ולשבטא דבני נפתלי רבא פדהאל
 בר עמיהוד : כט אליו די פקיד יי לאחסנא ית בני ישראל
 בארעא דכנען : א ומליר יי עם משה במשריא דמואב
 על ירדנא דירחו למימר : ב פקיד ית בני ישראל ויתנו
 ללוויאי מאחסנת אחותהון קרוין למיתב ורנח לקרוייה
 סחרגיהון תתנו ללוויאי : ג ויהיו קרויאי להון למיתב ורנחיהון
 יהון לבעיריהון ולקנניהון ולכל חיותהון : ד ורנחי קרויאי
 דתתנו ללוויאי מכותל קרתא ולברא אלף אמין סחור
 סחור : ה ותמשחון מברא לקרתא ית רוח קירומא תרין
 אלפין באמין וית רוח דרומא תרין אלפין באמין וית רוח
 מערבא תרין אלפין באמין וית רוח ציפונא תרין אלפין
 באמין וקרתא במציעא דין יתי להון רוחי קרויאי : ו וית
 קרויאי

רשי

כט לנחל את בני ישראל * שהם ינחילו אותה לכם למחלקותיה :
 ב ומגרש * רוח מקום חלק חוץ לעיר סביב להיות לנוי לעיר אין
 דשהין לבנות שם בית ולא לנטוע כרם ולא לזרוע זרועה : ג ולכל
 חיותה * לכל לרכיסה : ד אלף אמה סביב * ואחריו הוא אומר אלפים
 אמה

אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לְלוֹיִם אֶת שְׁש־עָרֵי
 הַמִּקְלָט אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָנֶס שְׂמֵה הַרְצַח
 וְעָרֵיהֶם תִּתְּנוּ אַרְבַּעִים וּשְׁתַּיִם עִיר :
 וְכָל־הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לְלוֹיִם אַרְבַּעִים
 וּשְׁמֹנֶה עִיר וְאֶת־מִגְרֵשֵׁיהֶן :
 וְהָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ מֵאַחֲזֵר בְּנֵי־
 יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַרֵב תִּרְבוּ וּמֵאֵת הַמַּעַט
 תִּמְעִיטוּ אִישׁ כְּפִי נַחֲלָתוֹ אֲשֶׁר יִנְחָלוּ
 יִתֵּן מֵעָרָיו לְלוֹיִם : פ שְׁשִׁי (שְׁבִיעִי כֶּסֶן מַחֻכְרוֹת)
 וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר : י דַּבֵּר
 אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם
 עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶרְצָה בְּנֵעֵן :
 יא וְהִקְרִיתֶם לָכֶם עָרִים עָרֵי מִקְלָט
 תַּהְיֶינָה לָכֶם וְנֶס שְׂמֵה רֵצַח מִכֶּה־
 נַפֶּשׁ בִּשְׂגָגָה : יב וְהָיוּ לָכֶם הָעָרִים
 לְמִקְלָט מִגֹּאֵל וְלֹא יָמוּת הַרְצַח עַד־
 עֲמֹדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה לְמִשְׁפָּט : יג וְהָעָרִים
 אֲשֶׁר

בעל הטורים ינחלו ג' נחל' * הכח * לטעות מטות אבות ינחלו * כבוד
 חכמים ינחלו * מי' נחלקו אשר ינחלו לטעות מטות אבות ינחלו
 כי לזכותי מזכרים נחלקה הארץ וכן כבוד חכמים ינחלו מחמת אבות דבתיסה דברים
 האב זוכה לכן וא' מהם בחכמה :

אֲשֶׁר תִּתְּנוּ שְׁש־עָרֵי מִקְלָט תַּהְיֶינָה
 לָכֶם : יד אֶת שְׁלֹשׁ הָעָרִים תִּתְּנוּ מֵעֵבֶר
 לַיַּרְדֵּן וְאֶת שְׁלֹשׁ הָעָרִים תִּתְּנוּ בְּאֶרֶץ
 כְּנַעַן

הרגום

קְרוּיָא דִּי תַחְנוּן לְלוֹיָא יֵת שִׁית קְרוּי שְׁזֹבוּתָא דִּי תַחְנוּן
 לְמִיעֲרָק תַּמָּן קְטוּלָא וְעֲלִיחוּן תַּחְנוּן אַרְבַּעִין וּמִתְרֵי קְרוּיִן :
 ז כָּל קְרוּיָא דִּי תַחְנוּן לְלוֹיָא אַרְבַּעִין וּמִתְרֵי קְרוּיִן וְתַחְנוּ
 וְיֵת רֹחִיטוֹן : ח וְקְרוּיָא דִּי תַחְנוּן מֵאַחֲזֵר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן
 סְנִיָּא רַחֲסָנוּן וּמִן זְעִירֵי תַעֲרִיזוֹן גְּבַר כְּפִים אַחֲסָנְתִּיהָ
 דִּיחֲסָנוּן וּמִן מִקְרוּוֹרֵי לְלוֹיָא : ט וּמִלִּיל יוֹ עִם מִשְׁרָה
 לְמִימְרֵי : י מִלִּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימְרֵי לַהוּן אֲרִי אַתָּן
 עֲבָרִין יֵת יַרְדֵּנָא לְאַרְעָא דְכְּנַעַן : יא וְתוֹמְנוּן לְכוּן קְרוּיִן
 קְרוּי שְׁזֹבוּתָא יְהוּיִן לְכוּן וְנַעֲרוֹק לְתַמָּן קְטוּלָא דִּי יִקְטוּל
 נִפְיָא בְּשִׁלּוֹ : יב וְיַהוּן לְכוּן קְרוּיָא לְשִׁזְבָּא מִנְּאִיל דְּמָא
 וְלֹא יָבוֹת קְטוּלָא עַד דִּי יָקוּם קָדָם בְּנִשְׁתָּא לְדִינָא :
 יג וְקְרוּיָא דִּי תַחְנוּן שִׁית קְרוּי שְׁזֹבוּתָא יְהוּיִן לְכוּן : יד יֵת
 תַּחַת קְרוּיָא תַּחְנוּן מֵעֵבֶרָא לַיַּרְדֵּנָא וְיֵת תַּחַת קְרוּיָא
 תַּחְנוּן

רש"י

חמה הא כיצד אלפים הוא נותן להם סביב וממם חלק הפנימיים
 למגורם והמינונם לשדות וכסמים : יא והקרייתם * הן הקרייתם חלא
 לשון הזמנה וכן הוא אומר כי הקרה ה' אלהיך לפני : יב מנואל *
 מפני גואל הדם שהוא קרוב לנרצח : יג ששערי מקלט * מגיד שהע"פ
 שהבדיל משה בחייו שלש ערים שבעבר הירדן לא היו קולטות עד
 שבחרו שלש שנתן יהושע בארץ כנען : יד את שלש הערים וכו' *
 חע"פ שבהרץ כנען תשעה שבעים וכהן היון חלא שנים והוא הסוס
 מנין ערי מקלטו שלהם משום דבגלעד נפיש רוחים דתכיז גלעד קרית
 סעלי

כנען ערי מקלט תהיינה : טו לבני ישראל ולגר ולגר ולתושב בתוכם תהיינה ששהערים האלה למקלט לנוס שמה כל־מכה־נפש בשנגה : טו ואם בכלי ברזל הבהו וימת רצח הוא מות יומת הרצח : יו ואם באבן יד אשר־ימות בה הבהו וימת רצח הוא מות יומת הרצח : יא או בכלי עץ־יד אשר־ימות בו הבהו וימת רצח הוא מות יומת הרצח : יב גאל הדם הוא ימית את־הרצח בפגעו־בו הוא ימתנו : כ ואם־בשנאה יהדפנו או־השליך עליו בצדיה וימת : כא או באיבה הבהו בידו וימת מות־יומת המכה רצח הוא גאל הדם ימית את־הרצח בפגעו־בו : כב ואם־בפתע בלא־איבה הדפו או־השליך עליו כל־כלי בלא צדיה :

או

בעל הטורים דפו ב' במסרה הסכא' ואורך לא עמד כי ה' הדפו היינו דאמרו והאבים אבה לידו מסל לב' ב"א ה' הרג טונג וז' הרג מויד הקב"ה מומכן לטובק ה' זה סהרג בסונג עולה בסלס ונופל על זה סהרג כמורד והורגו ונתחייב גלות וזה כלא איבה הדפו ורוסה להקחוק ולא עמד כי ה' הדפו :

התנן בארעא דכנען קרוי שויבוקא יהוין : טו לבני ישראל ולגר ולגר ולתושב די בנייהו יהוין שית קרויא האלון לשויבא למערק לתמן כל דיקטור נפשא בשלו : טו ואם כמאן דפרזקא מחרי וקטליה קטולא הוא אתקטלא יתקטיל קטולא : יו ואם באבנא דמתנסבא בידא דהוא כמיסת דיימות בה מחרי וקטליה קטולא הוא אתקטלא יתקטיל קטולא : יא או כמאן דאע דמתנסיב בידא דהוא כמיסת די ימות ביה מחרי וקטליה קטולא הוא אתקטלא יתקטיל קטולא : יב גאל דמא הוא יקטול ית קטולא כד אתחייב ליה מן דינא הויה וקטליגיה : כ ואם בסנארה דחרי או דמא עלוהי בכמנא וקטליה : כא או בדרכו מחרי בדיה וקטליה אתקטלא יתקטיל מחרי קטולא הויה גאל דמא יקטול ית קטולא כד אתחייב ליה מן דינא : כב ואם בתכיף בלא דרכו דחרי או דמא עלוהי כל

דש"י

פועלי און עקובה מדס : טו ואם בכלי ברזל הבהו' און זה מדבר בסורג בסונג אלא בסורג כמזיד וזא ללמד שהסורג ככל דבר לריך שיהא בו כשיעור כדי להמית שנאמר ככולס אשר ימות בו דמתרגמינן דהיא כמיסת דימות ביה חזן מן הכרזל שגלוי וידוע לפני הקדוש ברוך הוא שהכרזל ממית ככל שהוא אפילו מחט לפיכך לא נתנה בו תורה שיעור לכתוב בו אשר ימות בו' וז"ל בסורג בסונג הכתוב מדבר הרי הוא אומר למטה או ככל אבן אשר ימות בה בלא ראות וגו' למד על האמורים למעלה שבסורג כמזיד הכתוב מדבר : יז באבן יד' שיש בה מלא יד : אשר ימות בה' שיש בה שיעור להמית כתרנומו לפי שנאמר והכה איש את רעהו באבן ולא נתן בה שיעור יכול כל הוא לכך נאמר אשר ימות בה : ח"י או בכלי עץ יד' לפי שנאמר וכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט יכול כל שהוא לכך נאמר בעץ אשר ימות בו שיהא בו כדי להמית : יט בפגעו בו' אפילו בתוך ערי המקלט : כ בצדיה' כתרנומו ככמנא במארכ : כב בפתע' באונס ותרנומו בתכיף שהוא סמוך לו ולא היה לו

כנ או בכל אבן אשר ימות בה בלא
ראות ויפל עליו וימת והוא לא אויב
לו ולא מבקש רעתו : כד ושפטו העדה
בין המכה ובין גאל הדם על
המשפטים האלה : כה והצילו העדה
את הרצח מיד גאל הדם והשיבו
אתו העדה אל עיר מקלטו אשר נס
שמה וישב בה עד מות הכהן הגדל
אשר משה אתו בשמן הקדש : כו ואם
יצא יצא הרצח את גבול עיר מקלטו
אשר ינוס שמה : כז ומצא אתו גאל
הדם מחוץ לגבול עיר מקלטו ורצה
גאל הדם את הרצח אין לו דם : כח כי
בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן
הגדל ואחר מות הכהן הגדל ישוב
הרצח אל ארץ אחותו : כט והיו אלה
לכם לחקת משפט לדתיתכם בכל
מושבתיתכם : ל כל מכה נפש לפי

עדים

בעל הטורים הכהן הגדול נ"ס כתוב כפ' הכהן הגדול לומר ח' כהן מסוח
וא' המרובע בגדו וא' כהן שעבר כלס מחזירין את הרוצח
במיתתם :

כל מאן בלא כמן ליה : כג או בכל אבנא דהיא במיפת
די ימות בה בלא חזי ורמא עלוהי וקטליה והוא לא סני
ליה ולא חבע בשתיה : כד וידונן פנשתא בין מחיא ובין
גאיל דמא ער דינא דהאקין : כה וישובון פנשתא ית
קטולא מיד גאיל דמא ויתבון יתיה פנשתא לקרית
שיבותריה די ערק דמנן וירתיב בה עד די ימורת פהנא
רבא די רבי יתיה במשח קודשא : כו ואם מפק יפוק
קטולא ית תחום קרית שיבותריה די ערק דמנן : כז וישב
יתיה גאיל דמא מברא לתחום קרית שיבותריה וינטול
גאיל דמא ית קטולא לית ליה דמא : כח ארי בקרית
שיבותריה יתב עד די ימות פהנא רבא ובתר די ימורת
פהנא רבא יתוב קטולא לארע אהסנתיה : כט ויהון אלן
דכון לטוברת דין לדריכוין בכל מותבניכוין : ל כל דוקטור
גפשא לפום סהרין יקטול ית קטולא וסחיד חד לא יסחד

באנש

דש"י

לו שהות להזהר עליו : כג או בכל אבן אשר ימות בה : הכהו : בלא ראות :
שלא ראהו : ויפל עליו : מכאן הנגזר הסורג דרך ירידה גולה דרך עלייה
הינו גולה : כה עד מות הכהן הגדול : שהוא בה להשדות שכינה בישראל
ולכהרין ימיהם והרוצח בה לסלק את השכינה מישראל ומקלר את ימי
החיים הינו כדאי שיהא לפני כהן גדול : דבר אחר לפי שהיה לו לכהן
גדול להתפלל שלא תהרע תקלה זו לישראל בחייו : אשר משח אותו
בשמן הקדש : לפי פשוטו מן המקראות קלרוס הוא שלא פירש מי משחו
אלה אשר משחו המושח אותו בשמן הקדש : ורבתינו דר שוה במסכת
מכות לראיית דבר ללמוד שאם עד שלא נגמר דינו מת כהן גדול ומנו
אחר תחתיו ולאחר מכהן נגמר דינו חוזר במיתתו של שני שגהמר אשר
משח אותו וכי הוא מושחו לכהן או הכהן משח אותו הלא להביא את
הנגמשה בימיו שמחזירו במיתתו : כז אין לו דם : הרי הוא כהורג את
המת שאין לו דם : כט בכל מושבותיכם : למה שתהא סנהדרין קטנה
נוהגת בחוקה להרץ כל זמן שנוהגת בארץ ישראל : ל כל מכה
גפש : הכא להורגו על שהכה את הנפש : לפי עדים ירצה : שיעידו
שכמויד

עדים ירצה את הרצה ועד אחר לא
 יענה בנפש למות: לא ולא תקחו כפר
 לנפש רצה אשר הוא רשע למות כי
 מות יומת: לכ ולא תקחו כפר לנוס
 אל עיר מקלטו לשוב לשבת בארץ
 עד מות הכהן: לג ולא תחניפו את
 הארץ אשר אתם בה כי הדם הוא
 יחניף את הארץ ולא תקחו כפר לדם
 אשר שפך בה כי אם בדם שפכו:
 לד ולא תטמא את הארץ אשר אתם
 ישבים בה אשר אני שכן בתוכה כי
 אני יהוה שכן בתוך בני ישראל: פ
 שביעי לו ט ויקרבו ראשי האבות
 למשפחת בני גלעד בן מכיר בן
 מנשה ממשפחת בני יוסף וידברו
 לפני משה ולפני הנשאים ראשי אבות
 לבני ישראל: כ ויאמרו את אדני צוה
 יהוה

בעל הטורים יכפר ד' במס' הכא אם יכפר העון: לכן יכפר עון יעקב
 בחסד ואמת יכפר עון סקטוכה ויו"כ עולין ומיקה ממרקת
 וזו אם יכפר העון הוה לכס עד תמוקון וכמה יכפר עון יעקב בחסד ואמת כדאמרינן
 רבה דעסק בגמילות חסדים חיה סימין סבין:

יהוה לתת את הארץ בנחלה בגורל
 לבני ישראל ואדני צוה ביהוה לתת
 את

תרגום

באנש למקטל: לא ולא תקברון ממוז על אנש קטור
 דהוא חייב למקטל ארי אתקטלא ותקטיר: לב ולא
 תקבלון ממוז למיערב לקרית שזכותיה למתוב דמיחב
 בארעא עד די ימות בהנא: לג ולא תחויבון ית ארעא
 דאתון בה ארי דמא הוא מחויב ית ארעא ולא יועא לא
 מתכפר על דם זכאי דאתאשר בה אלהן בדם אשריה:
 לד ולא תסאבון ית ארעא די אתון יתבין בה די שכינתי
 שרוא בגוה ארי אנא יי שכינתי שרוא בנו בני ישראל:
 א וקרובי רישי אבהתא לזרעית בני גלעד בר מכיר בר
 מנשה מורעית בני יוסף ומלילו קדם משה וקדם רבכיא
 רישי אבהתא לבני ישראל: ב ואברו ית רבנני פקיד יי
 למתן ית ארעא באחסנא בערבא לבני ישראל ורבנני
 אתפקד בממרא בני למתן ית אחסנת צלפחד אחונא
 לבנתיה

רשי

שבמזיד ובהתראה הרנו: דא ולא תקחו כפר: לא יפטור בממון:
 רב ולא תקחו כפר לנוס אל עיר מקלטו: למי שנס אל עיר מקלטו שהרג
 בשוגג אינו נפטור מגלות בממון ליתן כפר לשוב לשבת בארץ בטרם
 ימות הכהן: לנוס כמו לנס כמו טובי מלחמה נוגי ממועד ששבו מן
 המלחמה כי מולים היו כאשר תאמר שוב על מי ששב כבר ומול
 על שכל כבר כן תאמר לנוס על מי שנס כבר וקורונוס כלומר מוכרח
 ואס תאמר לנוס לברוח ותפרשהו לא תקחו כפר למי שיש לו לברוח
 לפוטרו מן הגלות לא ידעתי היאך יהמר לשוב לשבת בארץ הרי עדיין
 לא נס ומסיכון ישוב: לג ולא תחניפו ולא תחייבו כתרנומו:
 לד אשר אני שוכן בתוכה: שלא תשכינו אותי בטומאתכם: כי אני ה'
 שוכן בתוך בני ישראל: הף בזמן שהם טמאים שכינה ביניהם:
 במדבר כא 21 ג ונוסף

את נחלת צלפחד אחינו לבנתיו :
 ג והיו לאחד מבני שבטי בני ישראל
 לנשים ונגרעה נחלתן מנחלת אבותינו
 ונוסף על נחלת המטה אשר תהיינה
 להם ומגרל נחלתנו יגרע : ד ואסייהיה
 היכל לבני ישראל ונוספה נחלתן על
 נחלת המטה אשר תהיינה להם
 ומנחלת מטה אבותינו יגרע נחלתן :
 ה ויצו משה את בני ישראל על פי
 יהוה לאמר כן מטה בני יוסף דברים :
 ו זה הדבר אשר צוה יהוה לבנות
 צלפחד לאמר לטוב בעיניהם תהיינה
 לנשים אך למשפחת מטה אביהם
 תהיינה לנשים : ז ולא תסב נחלה
 לבני ישראל ממטה אל מטה כי איש
 בנחלת מטה אבותיו ידבקו בני ישראל :
 ח וכל בית ירשת נחלה ממשות בני
 ישראל לאחד ממשפחת מטה אביה
 תהיה

בעל הטורים זה הדבר (ע"ס) ג' בדור הזה שלל כנגד זה הדין הלא בחוקי
 הדור : ולא מסוב (מלא) נחלה ג' זו הוא הסבת בעל :

תהיה לאשה למען ירשו בני ישראל
 איש נחלת אבותיו : ט ולא תסב נחלה
 ממטה למטה אחר כי איש בנחלתו
 ידבקו

תרגום

לבנתיה : ג ויהיון לחד מבני שבטיא רבני ישראל לנשין
 ותתמנע אחסנתהון מאחסנתא אבהתנא ותחוסף על אחסנת
 שבטיא די יהוין להון ומערב אחסנתנא יתמנע : ד ואס
 יהי יוביא רבני ישראל ותחוסף אחסנתהון על אחסנת
 שבטיא די תהוין להון ומאחסנת שבטיא דאבהתנא יתמנע
 אחסנתהון : ה ופקיד משה ית בני ישראל על מקרא דין
 למימר יאות שבטיא רבני יוסף ממלרין : ו דין פתנמא
 די פקיד יי לבנת צלפחד למימר לרתקון בעיניהון תהוין
 לנשין ברם לורעית שבטיא דאבוהון תהוין לנשין : ז ולא
 תסחר אחסנא לבני ישראל משבטיא לשבטיא ארי גבר
 באחסנת שבטיא דאבהתוהי ידבקון בני ישראל : ח וכל
 ברהא ירפת אחסנא משבטיא רבני ישראל לחד מורעית
 שבטיא דאבוהא תהי לאנתו בדיל דירתון בני ישראל
 גבר אחסנת אבהתוהי : ט ולא תסחר אחסנא משבטיא
 לעבטיא אוחרנא ארי גבר בארסנתיה ידבקון שבטיא
 רבני

רש"י

ג ונוסף על נחלת המטה * שהרי בנה יורשה והגן מתיחס על שבט אביו :
 ד ואם יהיה היובל * מכלן היה רבי יהודה אומר עמיד היובל שיפסקו :
 ואם יהיה היובל * כלומר אין זו מכירה שחורת ביובל שהירושא הינה
 חוזרת והפילו אם יהיה היובל לא תחזור הנחלה לשבטו ונמלא
 שנוספה על נחלת המטה אשר תהיינה להם : ח וכל בת יורשת נחלה *
 שלל

יִדְבְּקוּ מִטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ מִפֶּטִיר׃ כִּי אֲשֶׁר
 צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ בְנוֹת
 צִלְפַּחֵד׃ יֵא וְתַהַיִּינָה מַחֲלָה תִרְצָה
 וְחַגְלָה וּמִלְכָּה וְנָעָה בְנוֹת צִלְפַּחֵד
 לְבָנֵי דְרִיהֶן לְנָשִׁים׃ יב מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי־
 מְנַשֶּׁה בֶּן־יוֹסֵף הָיוּ לְנָשִׁים וְתַהִי נַחֲלַתָּן
 עַד־מֵטָה מִשְׁפַּחַת אֲבִיהֶן׃ יג אֵלֶּה
 הַמִּצְוֹת וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 בְּיַד־מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבַת
 מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן יְרַחוּ׃

ח ז ק

סכום פסוקי דספר במדבר אלף ומאתים ושמונים ושמונה ארפ"ח
 סימן וחציו והיה האיש אשר אבחר בו מטרו יפרח ופרשיותיו
 עשרה ה' בדרך ינחנו סימן וסדריו ל"ב לב טהור ברא לי
 אלהים סימן ופרקיו ל"ו לו הכמו ישכילו זאת סימן מנין הפתוחות
 שתים ותשעים והסתומות ששים ושש הכל מאה
 וחמישים ושמונה פרשיות אני חלקך ונחלתך סימן׃

תם ונשלם ספר במדבר *

שבח לאל חסדו עלינו גבר׃

דְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל׃ י כִּמָּא דִּי פְקִיד יֵי ית מֹשֶׁה בֶּן עֲבָדוֹ בְּנַת
 צִלְפַּחֵד׃ יא וְהַנְּאֻרָה מַחֲלָה תִרְצָה וְחַגְלָה וּמִלְכָּה וְנָעָה
 בְּנַת צִלְפַּחֵד לְבָנֵי אַחֵי אֲבוּהֶן לְנָשִׁין׃ יב מוֹרְעֵנַת בְּנֵי
 מְנַשֶּׁה בֶּר יוֹסֵף הַנְּאֻרָה לְנָשִׁין וְהוֹת אֶת־סִנְתָהֶן עַל שִׁבְטָא
 זְרַעִית אֲבוּהֶן׃ יג אֵלִין פְּקִידֵיא וְדִינֵיא דִּי פְקִיד יֵי בִידָא
 דְּמֹשֶׁה לְנַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִשְׁרֵיא דְּמוֹאָב עַל יַרְדֵּנָא דִּירַחוּ׃

ח ז ק

רש"י

שלא היה בן לאביו׃ יא מחלה תרצה * כאן מנאן לפי גדולתן זו
 מזו בשנים ונשאו כסדר תולדותן ובכל המקרא מנאן לפי חכמתן
 ומניד שסקילות זו כזו׃

רות

א ויהי בימי שפט השפטים ויהי רעב בארץ
 וילך איש מבית לחם יהודה לגור
 בשדי מואב הוא ואשתו ושני בניו ושם האיש
 אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני בניו מחלון
 וכליון אפרתים מבית לחם יהודה ויבאו שדי
 מואב ויהיו שם : וימת אלימלך איש נעמי
 ותשאר היא ושני בניה : וישאו להם נשים
 מאביות שם האחת ערפה ושם השנית רות
 וישבו שם בעשר שנים : וימתו גם שניהם מחלון
 וכליון ותשאר האשה משני ירדיה ומאישה :
 ותקם היא וכלתיה ותשב משדי מואב כי שמעה
 בשדה מואב כיפקד יהוה את עמו לתת לחם
 לחם : ותצא מן המקום אשר היתה שמה ושתי
 כלתיה עמה ותלכנה בדרך לשוב אל ארץ
 יהודה : ותאמר נעמי לשתי כלתיה לכנה שבנה
 אישה לבית אמה יעשה יהוה עמכם חסד כאשר
 עשיתם עם המתים ועמדי : יתן יהוה לכם
 ומצאן מנוחה אשר בית אישה ותשק להן
 ותשאנה קולן ותכבנה : ותאמרנה לה כיה אתך
 נשוב לעמך : ותאמר נעמי שבנה בנתי למה
 תלכנה עמי העוד לי בנים במעי והיו לכם
 לאנשים : שבנה בנתי לכן כי זקנתי מהיות
 לאיש

יעש ק

לאיש כי אמרתי ישלי תקוה גם הייתי הליוה
 לאיש וגם ילדתי בנים : הלהן תשבנה עד
 אשר יגדלו הלהן תעננה לבלתי היות לאיש אל
 בנתי כי מרלי מאד מכם כייצאה בי יד יהוה :
 ותשנה קולן ותכבנה עוד ותשק ערפה לחמותה
 ורות דבקה בה : ותאמר הנה שבה יבמתך אל
 עמה ואל אלהיה שובי אחרי יבמתך . ותאמר
 ר ת אל תפגעו בי לעזובך לשוב מאחריך כי אל
 אשר תלכי אלך ובאשר תליני אליו עמך עמי
 ואלהיך אלהי : כאשר תמותי אמות ושם אקבר
 כה יעשה יהוה לי וכה יסוף כי המות יפריד ביני
 ובינך : ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה
 ותחדל לדבר אליה : ותלכנה שתיהם עד
 בואנה בית לחם ויהי כבאנה בית לחם ותהם כל
 העיר עליהן ותאמרנה הזאת נעמי : ותאמר
 אליהן אריתקראנה לי נעמי קראן לי מרא כי
 המר שדי לי מאד : אני מלאה הלכתי וריקם
 השיבני יהוה למה תקראנה לי נעמי ויהוה ענה
 כי ושדי הרע לי : ותשב נעמי ורות המואבית
 כלתה עמה השבה משדי מואב והמה באו בית
 לחם בתחלת קציר שערים :

ב וילנעמי מידע לאישה איש גבור חיל
 ממשפחת אלימלך ושמו בעו :
 ותאמר רות המואבית אל נעמי אלכה נא השדה
 חסר א א במקום ה מודע ק' ואלקטה

ואלקטה בשבלים אחר אשר אמצא-חן בעיניו
 ותאמר לה לכי בתי : ותלך ותבוא ותלקט בשדה
 אחרי הקוצרים ויקר מקרה חלקת השדה לבעז
 אשר ממשפחת אלימלך : והנה בעז בא מבית
 להם ויאמר לקוצרים יהוה עמכם ויאמרו לו
 יברכה יהוה : ויאמר בעז לנערו הנצב על-
 הקוצרים למי הנערה הזאת : ויען הנער הנצב
 על-הקוצרים ויאמר נערה מואביה היא השברה
 עם-נעמי משדי מואב : ותאמר אלקטה-נא
 ואספתני בעמרים אחרי הקוצרים ותבוא ותעמוד
 מאז הבקר ועד-עתה זה שבתי הבית מעט :
 ויאמר בעז אל-רות הלוא שמעת בתי אל-הלכי
 ללקט בשדה אחר וגם לא תעבורי מזה וכה
 תדבקין עם-נערתִי : עיניך בשדה אשר-יקצרון
 והלכת אחריהן הלוא צויתי את-הנערים לבלתי
 נגעך וצמת והלכת אל-הפלים ושתירי מאשר
 ישאבון הנערים : ותפל על-פניה ותשתחו ארצה
 ותאמר אליו מדוע מצאתי חן בעיניך להכירני
 ואנכי נכריה : ויען בעז ויאמר לה הנד הנד לי
 כל אשר-עשית את-חמותך אחרי מות אישך
 ותעבי אביך ואמך וארץ מולדתך ותלכי אל-
 עם אשר לא-ידעת תמוד שלשום : ישלם יהוה
 פעך ותהי משכרתך שלמה מעם יהוה אלהי
 ישראל אשר-באת לחסות תחת-כנפיו : ותאמר

אמצא

אמצא-חן בעיניך אדני כי נחמתני וכי דברת
 על-לב שפחתך ואנכי לא אהיה כאחת שפחתך :
 ויאמר לה בעז לעת האכל גשי הלם ואכלת מן
 הלחם וטברת פתך בחמין ותשב מצד הקוצרים
 ויצבט-לה קלי ותאכל ותשבוע ותתר : ותקם
 ללקט ויצו בעז את-נעריו לאמר גם בין העמרים
 תלקט ולא תכלימוה : וגם של-תשלנו לה מן-
 הצבתיים ועובתם ולקטה ולא תגערי-בה : ותלקט
 בשדה עד-הערב ותחבט את אשר-לקטה ויהי
 כאיפה שערים : ותשא ותבוא העיר ותרא
 חמותה את אשר-לקטה ותוצא ותתן-לה את
 אשר-הותרה משבעה : ותאמר לה חמותה איפה
 לקטת היום ואנה עשית יהי מכירך ברוך ותגד
 לחמותה את אשר-עשתה עמו ותאמר שם
 האיש אשר עשיתי עמו היום בעז : ותאמר נעמי
 לכלתה ברוך הוא ליהוה אשר לא-ענב חסדו
 את-החיים ואת-המתים ותאמר לה נעמי קרוב
 לנו האיש מגאלנו הוא : * ותאמר רות המואביה
 גם כִּי-אמר אלי עם-הנערים אשר-לי תדבקין
 עד אם-כלו את כל-הקציר אשר-לי : ותאמר
 נעמי אל-רות כלתה טוב בתי כי תצאי עם-
 נערותיו ולא יפגעו-בך בשדה אחר : ותדבק
 בנערות בעז ללקט עד-כלות קציר-השערים וקציר
 החטים ותשב את-חמותה :

ותאמר

ה בלא מפיק הצי הספר במסוקים

ג ותאמר לה נעמי חמותה בתי הלא אבקש
 לך מנוח אשר ייטב לך : ועתה הלא
 בעו מודעתנו אשר היית את גערותיו הנהיהו
 זרה את גרן השערים הלילה : ורחצת וסכת
 ושמת שמלתך עליך וירדת גרן אל תודעי
 לאיש עד בלתו לאכל ולשתות : ויהי כשכבו
 וידעת את המקום אשר ישכב שם ובאת וגלית
 מרגלותיו ושכבתו והוא יגיד לך את אשר תעשין :
 ותאמר אליה כל אשר תאמרי אעשה : ותרד
 הגרן ותעש ככל אשר צותה חמותה : ויאכל
 בעו וישת וייטב לבו ויבא לשכב בקצה הערמה
 ותבא בלט ותגל מרגלותיו ותשכב : * ויהי בחצי
 הלילה ויחרד האיש וילפת והנה אשה שכבת
 מרגלותיו : ויאמר מי את ותאמר אנכי רות
 אמתך ופרשת כנפך עראמתך כי גאל אתה :
 ויאמר ברוכה את ליהוה בתי היטבת חסדך
 האחרון מן הראשון לבלתי לכת אחרי הבחורים
 אסידל ואסעשיר : ועתה בתי אל תיראי כל
 אשר תאמרי אעשה לך כי יודע כל שער עמי
 כי אשת חיל את : ועתה כי אמנם כי אם גאל
 אנכי וגם יש גאל קרוב ממני : ליני הלילה
 והיה בבקר אסיגאלך טוב יגאל ואסילא יחפץ
 לגאלך וגאלתיך אנכי חי יהוה שכבי עד הבקר :

כצ"ל וירדת ק' ושכבת ק' אלי ק' ולא כתיב ותשכב
 חצי הספר אם כתיב ולא קרי

ותשכב מרגלותו עד הבקר ותקם בטרום יכיר
 איש את רעהו ויאמר אל יודע כי באה האשה
 הגרן : ויאמר הכי מטפחת אשר עליך ואחוזי
 בה ותאחזי בה וימד שששערים וישת עליה
 ויבא העיר : ותבוא אל חמותה ותאמר מי את
 בתי ותגדלה את כל אשר עשה לה האיש :
 ותאמר שששערים האלה נתן לי כי אמר *
 אל תבואי ריקם אל חמותך : ותאמר שבי בתי
 עד אשר תדעין איה יפל דבר כי לא ישקט
 האיש כי אם בלה הדבר הזם :

ד ובעו ערה השער וישב שם והנה הגואל
 עבר אשר דבר בעו ויאמר סורה שבה
 פה לפני אלמני ויסר וישב : ויקח עשרה אנשים
 מזקני העיר ויאמר שבו פה וישבו : ויאמר לגאל
 חלקת השדה אשר לאחינו לאלימלך מכרה
 נעמי השבה משרה מואב : ואני אמרתי אגלה
 אזנה לאמר קנה נגד היושבים ונגד זקני עמי אם
 תגאל גאל ואסילא יגאל הגידה לי ואדע כי
 אין זולתך לגאול ואנכי אחרך ויאמר אנכי
 אגאל : ויאמר בעו ביום קנותך השרה מיד נעמי
 ומאת רות המואביה אשת המת קניתי להקים
 שם המת על נחלתו : ויאמר הגאל לא אוכל
 לגאול לי פן אשחית את נחלתי גאל לך אתה

חסר ו יתירה אלי ק' ולא כתיב ואדעה ק' קניתי ק' ויתירה את

את-גאלתי כי לא-אוכל לגאול : וזאת לפני
 בישאל ער-הגאלה ועל-התמורה לקים כל-
 דבר שלף איש נערו ונתן לרעהו וזאת התעודה
 בישאל : ויאמר הגאל לבעו קנה-לך וישלף
 נערו : ויאמר בעו לוקנים וכר-העם עדים אתם
 היום כי קניתי את-כל-אשר לאלימך ואת כל-
 אשר לכריו ומחלון מיד נעמי : וגם את-רות
 המאכיה אשת מחלון קניתי כי לאשה להקים
 שם-המת על-גחלתו ולא-יכרת שם-המת מעם
 אחיו ומשער מקומו עדים אתם היום : ויאמר
 כל-העם אשר-בשער והזקנים עדים יתן יהוה
 את-האשה הבאה אל ביתך כרחל וכלאה אשר
 בנו שתיחם את-בית ישראל ועשה-חיל באפרתה
 וקרא-שם בבית לחם : ויהי ביתך כבית פרץ
 אשר-ילדה תמר ליהודה מן-הזרע אשר יתן יהוה
 לך מן-הנערה הזאת : ויקח בעו את-רות ותהי-
 לו לאשה ויבא אליה ויתן יהוה לה הריון ותלד
 בן : ותאמרנה הנשים אל-נעמי ברוך יהוה אשר
 לא השבית לך גאל היום ויקרא שמו בישאל :
 והיה לך למשיב נפש ולכלכל את-שבתך כי
 כלתך אשר-אהבתך ילדתו אשר-היא טובה לך
 משבעה בנים : ותקח נעמי את-הילד ותשתהו
 בחיקה ותהי-לו לאמנת : ותקראנה לו השכנות
 שם גאמר יד בן לנעמי ותקראנה שמו עובד

ת סגול ומלעל

הוא

הוא אבי-ישי אבי דוד : ואלה תולדות פרץ פרץ
 הוליד את-הצרון : והצרון הוליד את-רם ורם
 הוליד את-עמינדב : ועמינדב הוליד את-נחשון
 ונחשון הוליד את-שלמה : ושלמון הוליד את-בעז
 ובעז הוליד את-עובד : ועובד הוליד את-ישי
 וישי הוליד את-דוד :

חזק

סכום פסוקי דספר רות שמונים וחמשה וסימן ובעז הוליד את
 עובד והקאפישולי הם ארכעה והרמו אבא בכבודות ה' וגומר *
 וחציו ותאמר רות המואכיה גם כי אמר אלי :

נשלם ספר רות

תהלה לצור מוציאנו מעברות לחירות:

ברכות ההפטרה

קודם ההפטרה יברך

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם אשר בחר
בנביאים טובים ורצה בדבריהם הנאמרים
באמת ברוך אתה יהוה הבוחר בתורה במשה
עבדו וב ישראל עמו ובנביאי האמת והצדק :

הספרים והאיטליאני אחר ההפטרה אומרים

נאילנו יהוה צבאות שמו קדוש ישראל :

ואחר קריאתה יברך ארבע ברכות אלו

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם צור כל
העולמים צדיק בכל הדורות האל הנאמן
האומר ועושה מדבר ומקים פי כל דבריו אמת
וצדק נאמן אתה הוא יהוה אלהינו ונאמנים
דבריה ודבר אחד מדבריה אחר לא ישוב ריקם
כי אל מלך נאמן אתה ברוך אתה יהוה האל
הנאמן בכל דבריו :

רחם על ציון כי היא בית חיינו ולעלובת נפש
תושיע במהרה בימינו ברוך אתה יהוה
משמח ציון בכניה :

שמחנו יהוה אלהינו באליהו הנביא עבדך
ובמלכות בית דוד משיחך במהרה יבא
ויגל לבנו (על כסאו לא ישב זר ולא ינחלו
עוד אחרים את כבודו) כי בשם קדשך נשבעת

ל

לו שלא יכבה נרו לעולם ועד ברוך אתה
יהוה מגן דוד :

על התורה ועל העבודה ועל הנביאים ועל
יום השבת הזה שנתת לנו יהוה אלהינו
לקדושה ולמנוחה לכבוד ולתפארת על הכל
יהוה אלהינו אנו מודים לך ומברכים אותך
יתברך שמה בפי כל חי תמיד לעולם ועד ברוך
אתה יהוה מקדש השבת :

הפטרות כל השנה

כמנהג כל קהלות הקדש

הפטרת במדבר סיני תרי עשר הושע סימן כ'

וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיּוֹם אֲשֶׁר לֹא־
 יָמַד וְלֹא יִסְפַּר וְהָיָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יֹאמַר
 לָהֶם לֹא־עָמִי אַתֶּם יֹאמַר לָהֶם בְּנֵי אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וְנִקְבְּצוּ
 בְּנֵי־יְהוּדָה וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל יַחְדָּו וְשָׁמוּ לָהֶם רֹאשׁ אֶחָד
 וְעָלוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי גָדוֹל יוֹם יוֹרְעָאֵל : אָמְרוּ
 לֹא־חִיבִים עָמִי וְלֹא־חֹתִיכֶם רַחֲמָה : רִיבוּ בְּאִמְכֶם
 רִיבוּ כִּי־הָיָה לֹא אִשְׁתִּי וְאֲנֹכִי לֹא אִישָׁה וְתִסַּר
 זְנוּנִיָּה מִפְּנֵיהָ וְנֹאפּוֹפִיָּה מִבֵּין שְׂדֵיהָ : פֶּן־אֶפְשִׁיטֶנָּה
 עֲרֻמָּה וְהִצַּנְתִּיהָ כְּיוֹם הַגֹּדֵדָה וְשָׁמַתִּיהָ כַּמְדַּבֵּר
 וְשָׁתָה בְּאָרֶץ צִיָּה וְהַמַּתִּיהָ בְּצִמָּא : וְאֶת־בְּנֵיהָ
 לֹא אָרַחֵם כִּי־בְנֵי זְנוּנִים הֵמָּה : כִּי זָנְתָה אִמִּים
 הוֹבִישָׁה הוֹרְתָם כִּי אָמְרָה אֲלֵכֶּה אַחֲרַי מֵאֲהַבֵּי
 נָתַנִּי לְחָמִי וּמִימֵי צִמְרֵי וּפִשְׁתֵּי שְׁמֵנִי וְשִׁקּוּי : לִבְנֵי
 הַנְּנִי־שָׁךְ אֶת־דַּרְכָּךְ בְּסִירִים וְגִדְרָתִי אֶת־גִּדְרָה
 וְנִתְיַבֹּתִיהָ לֹא תִמְצָא : וְרִדְפָה אֶת־מֵאֲהַבֵּיהָ וְלֹא־
 תִּשְׁיַג אֹתָם וּבְקִשְׁתָּם וְלֹא תִמְצָא וְאָמְרָה אֲלֵכֶּה
 וְאִשׁוּבָה אֶרֶץ־אִישֵׁי הָרֵאשׁוֹן כִּי טוֹב לִי אִן מַעֲתָה :
 וְהָיָה לֹא יָדְעָה כִּי אֲנֹכִי נָתַתִּי לָהּ הַדָּגָן וְהַתִּירֵשׁ
 וְהַיֵּצֵהָ וּכְסֵף הַרְבִּיתִי לָהּ וְזָהָב עָשׂוּ לְבַעַל : לִבְנֵי
 אִשׁוּב וְלִקְחָתִי דָגְנִי בְּעֵתוֹ וְהִיְיָוִשֵׁי בְּמוֹעֲדוֹ
 וְהַצִּלְתִּי

נ נחה והיור נשה ק ופה

וְהַצִּלְתִּי צִמְרֵי וּפִשְׁתֵּי לְכֶסֶת אֶת־עֵרֹתָהּ : וְעַתָּה
 אֲגִלָּה אֶת־נִבְלָתָהּ לְעֵינֵי מֵאֲהַבֵּיהָ וְאִישׁ לֹא־
 יִצְלַנָּה מִיָּדִי : וְהִשְׁבַּתִּי כָּל־מִשׁוּשָׁה חֲנֹה חֲדָשָׁה
 וְשִׁבְתָּהּ וְכָל מוֹעֵדָה : וְהִשְׁמַתִּי גִפְנֵה וְתֹאנְתָהּ
 אֲשֶׁר אָמְרָה אֶתְנָה הֵמָּה לִי אֲשֶׁר נִתְנֹרְלִי מֵאֲהַבֵּי
 וְשָׁמַתִּים לְיַעַר וְאֶכְלֶתֶם חֵית הַשָּׂדֶה : וּפְקַדְתִּי
 עָלֶיהָ אֶת־יְמֵי הַבְּעָלִים אֲשֶׁר תִּקְטִיר לָהֶם וְתַעַד
 נֹזְמָה וְחִלְתֶּיהָ וְתִלְךָ אַחֲרַי מֵאֲהַבֵּיהָ וְאֵתִי שִׁכַּחָה
 נֹאס־יְהוָה : לִכֵּן הִנֵּה אֲנֹכִי מַפְתִּיָּה וְהִלְכַתִּיהָ הַמְדַבֵּר
 וְדַבְּרָתִי עַל־לִבָּהּ : וְנָתַתִּי לָהּ אֶת־כְּרֻמָּיהָ מִשֶּׁם
 וְאֶת־עַמְקֵי עֵכוֹר לְפֶתַח תְּקוּהָ וְעֵנְתָה שְׂמָה בְּיָמֵי
 נְעוּרֶיהָ וְכִיּוֹם עֲלוֹתָהּ מֵאָרֶץ מִצְרַיִם : וְהָיָה בְּיוֹם־
 חֵהוּא נֹאס־יְהוָה תִּקְרָאִי אִישִׁי וְלֹא־תִקְרָאִי לִי עוֹד
 בְּעָלִי : וְחִסִּירְתִּי אֶת־שְׁמוֹת הַבְּעָלִים מִפִּיהָ וְלֹא־
 יִזְכְּרוּ עוֹד בְּשִׁמְם : וְכִרְתִּי לָהֶם כְּרִית בְּיוֹם הַהוּא
 עַם־חַיִּת הַשָּׂדֶה וְעַם־עוֹף הַשָּׁמַיִם וְרַמֵּשׁ הָאֲדָמָה
 וְקִשְׁתׁ וְהַרְבַּב וּמִלְחָמָה אֲשַׁבֵּר מִן־הָאָרֶץ וְהִשְׁכַּבְתִּים
 לְבַטָּח : וְאַרְשִׁתִּיךָ לִי לְעוֹלָם וְאַרְשִׁתִּיךָ לִי בְּצַדֵּק
 וּבְמִשְׁפָּט וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים : וְאַרְשִׁתִּיךָ לִי בְּאִמוּנָה
 וְיָדַעַת אֶת־יְהוָה :

הפטרת נשא שופטים סימן י"ד

וְהָיָה אִישׁ אֶחָד מִצְרַעָה מִמִּשְׁפַּחַת הַדְּנִי וְשָׁמוֹ
 מְנוּחַ וְאִשְׁתּוֹ עֲקָרָה וְלֹא יָלְדָה : וְרָאָה
 מִלֶּאֶךָ־יְהוָה אֶרֶץ־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֲלֶיהָ הִנֵּה־נָא אֶת־

במדבר כב 22 ע כשוא לבר עקרה

עקרה ולא ילדת והרית וילדת בן : ועתה השמרני
 נא ואל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טמא :
 כי הנך הרה וילדת בן ומורה לא יעלה על ראשו
 כי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן והוא יחל
 להושיע את ישראל מיד פלשתים : ותבא האישה
 ותאמר לאישה לאמר איש האלהים בא אלי
 ומראהו כמראה מלאך האלהים נורא מאד ולא
 שאלתיהו אימוזה הוא ואת שמו לא הגיד לי :
 ויאמר לי הנך הרה וילדת בן ועתה אל תשתי י
 יין ושכר ואל תאכלי כל טמאה כי נזיר אלהים
 יהיה הנער מן הבטן עד יום מותו : ויעתר מנוח
 אליהוה ויאמר בי אדוני איש האלהים אשר
 שלחת יבואנא עוד אלינו ויורנו מה נעשה לנער
 היולד : וישמע האלהים בקול מנוח ויבא מלאך
 האלהים עוד אל האישה והיא יושבת בשדה
 ומנוח אישה אין עמה : ותמהר האשה ותריץ
 ותגד לאישה ותאמר אליו הנה נראה אלי האיש
 אשר בא ביום אלי : ויקם וילך מנוח אחרי אשתו
 ויבא אל האישה ויאמר לו האתה האיש אשר
 דברת אל האישה ויאמר אני : ויאמר מנוח עתה
 יבא דבריך מה יהיה משפט הנער ויעשהו :
 ויאמר מלאך יהוה אל מנוח מכל אשר אמרת
 אליהושה תשמר : מכל אשר יצא מפני היין לא
 תאכל ויין ושכר אל תשת וכל טמאה אל תאכל
 ע בשוא לבר דגש אחר שורק כל

כל אשר צויתיה תשמר : ויאמר מנוח אל מלאך
 יהוה נעצרהנא אותך ונעשה לפניך גדי עזים :
 ויאמר מלאך יהוה אל מנוח אם תעצרני לא
 אכל בלחמך ואם תעשה עלה ליהוה תעלנה
 כי לא ידע מנוח כי מלאך יהוה הוא : ויאמר
 מנוח אל מלאך יהוה מי שמך כי יבא דבריך
 וכבר נודך : ויאמר לו מלאך יהוה למה זה תשאל
 לטמי והוא פלאי : ויקח מנוח את גדי העזים
 ואת המנחה ויעל על הצור ליהוה ומפליא
 לעשות ומנוח ואשתו ראים : ויהי בעלות הקרב
 מעל המזבח השמימה ויעל מלאך יהוה בלהב
 המזבח ומנוח ואשתו ראים ויפלו על פניהם
 ארצה : ולא יסף עוד מלאך יהוה להראה אל
 מנוח ואל אשתו אז ידע מנוח כי מלאך יהוה
 הוא : ויאמר מנוח אל אשתו מות נמורת כי
 אלהים ראינו : ותאמר לו אשתו לו חפץ יהוה
 להמיתנו לא לקח מידנו עלה ומנחה ולא הראנו
 את כבוד אלה וכעת לא השמיענו כזאת : ותלד
 האישה בן ותקרא את שמו שמשון ויגדל הנער
 ויברכהו יהוה : ותחל רוח יהוה לפעמו בגחנה
 הן בין צרעה ובין אשתאל :

הפטרת בהעלותך זכריה סימן ב'

רני ושמחי בת ציון כי הנני בא ושכנתי בתוכך
 נאם יהוה : ונלוו גוים רבים אלי יהוה ביום

ההוא

דברך ק' פלי ק' מלעיל

ההוא והיו לי לעם ושכנתי בתוכם וידעת כי יהוה
צבאות שלחני אליך : ונחל יהוה את יהודה חלקו
על אדמת הקדש ובהר עוד בירושלם : הם כל-
בשר מפני יהוה כי געור ממעון קדשו : ויראני
את יהושע הכהן הגדול עמד לפני מלאך יהוה
והשטן עמד ערמינו לשטנו : ויאמר יהוה אל-
השטן וגער יהוה בך השטן וגער יהוה בך הפחור
בירושלם הלא זה אוד מצר מאש : ויהושע היה
לבוש בגדים צואים ועמד לפני המלאך : ויען
ויאמר אל העמדים לפניו לאמר הסירו הבגדים
הצואים מעליו ויאמר אליו ראה העברתי מעליך
עונך והלבש אתך מחלצות : ואמר ישימו צניף
טהור ערראשו וישימו הצניף הטהור ערראשו
וילבשו בגדים ומלאך יהוה עמד : ויעד מלאך
יהוה ביהושע לאמר : כה אמר יהוה צבאות אם-
בדרכי תלך ואם את משמרת תשמר וגם אתה
תדין את ביתי וגם תשמר את חצרי ונתתי לך
מהלכים בין העמדים האלה : שמע נא יהושע
כהן הגדול אתה ורעיך הישבים לפניך כי אנשי
מופת המה כיהנני מביא את עבדי צמח : כי
הנה האבן אשר נתתי לפני יהושע על אבן אחת
שבעה עינים הנני מפתח פתוחה נאם יהוה
צבאות ומשתי את עון הארץ ההיא ביום אחד :
ביום ההוא נאם יהוה צבאות תקראו איש
לרעהו

לרעהו אלת תחת גפן ואל תחת תאנה : וישב
המלאך הדבר בי ועירני כאיש אשר יעור משנתו :
ויאמר אלי מה אתה ראה ויאמר ראיתי והנה
מנורה זהב כלה וגלה על ראשה ושבעה
נרותיה עליה שבעה ושבעה מוצקות לנרות
אשר על ראשה : ושנים זתים עליה אחד מימין
הגלה ואחד על שמאלה : ואען ואמר אל-
המלאך הדבר בי לאמר מה אלה אדני : ויען
המלאך הדבר בי ויאמר אלי הלא ידעת מה המה
אלה ואמר לא אדני : ויען ויאמר אלי לאמר זה
דבר יהוה אל זרפבל לאמר לא כחיל ולא בכח
פי אם ברוחי אמר יהוה צבאות : מי אתה הר-
הגדול לפני זרפבל למישור והוציא את האבן
הראשה תשאות חן חן לה :

הפטרת שלח לך יהושע סימן ב'

וישלח יהושע בן נון מן השטים שנים אנשים
מרגלים חרש לאמר לכו ראו את-
הארץ ואת יריחו וילכו ויבאו בית אשה זונה
ושמה רחב וישכבו שמה : ויאמר למלך יריחו
לאמר הנה אנשים באו הנה חלילה מבני ישראל
לחפר את הארץ : וישלח מלך יריחו אל רחב
לאמר הוציא האנשים הבאים אליך אשר באו
לביחך כי לחפר את פל הארץ באו : ותקח האשה
את שני האנשים והצפנו ותאמר כן באו אלי
כצ"ל ואמר ק' ה מסיק ה לא מסיק האנשים

האנשים ולא ידעתי מאין המה : ויהי השער לסגור בחשך והאנשים יצאו לא ידעתי אנה הלכו האנשים רדפו מהר אהריהם כי תשיגום : והיא העלתם הנגה ותטמנם בפשתי העץ הערכות לה על-הנג : והאנשים רדפו אהריהם דרך הירדן על המעברות והשער סגרו אחרי כאשר יצאו הרדפים אהריהם : והמה טרם ישכבון והיא עלתה עליהם על-הנג : ותאמר אל-האנשים ידעתי כי-נתן יהוה לכם את-הארץ וכי-נפלה אימתכם עלינו וכי נמנו כל-ישובי הארץ מפניכם : כי שמענו את אשר-הוביש יהוה את-מי ים-סוף מפניכם בצאתכם ממצרים ואשר עשיתם לשני מלכי האמרי אשר בעבר הירדן לסיון ולעוג אשר החרמתם אותם : וגשמע וימם לבבנו ולא-קמה עוד רוח באיש מפניכם כי יהוה אלהיכם הוא אלהים בשמים ממעל ועל-הארץ מתחת : ועתה השבעו-נא לי ביהוה כי-עשיתי עמכם חסד ועשיתם גם-אתם עם-בית אבי חסד ונתתם לי אות אמת : והחיתם את-אבי ואת אמי ואת אחי ואת אחי-ותי ואת כל אשר להם והצללתם את-נפשתינו ממות : ויאמרו לה האנשים נפשנו תחתיכם למות אם לא תגידו את דברינו זה והיה בית יהוה לנו את-הארץ ועשינו עמך חסד ואמת : ותורדם בחבל בעד החלון כי ביתה בקיר

החומה

אחיותי ק'

החומה ובהמה היא יושבת : ותאמר להם ההרה לכו פן-יפגעו בכם הרדפים ונחבתם שמה שלשת ימים עד שוב הרדפים ואחר תלכו לדרבכם : ויאמרו אליה האנשים נקים אנחנו משבעתך הוה אשר השבעתנו : הנה אנחנו באים בארץ את-תקות חוט השני הוה תקשרי בחלון אשר הורדתנו בו ואת-אביך ואת-אמך ואת-אחיו ואת כל-בית אביך תאספי אליך הביתה : והיה כל אשר-יצא מדלתי ביתך החוצה דמו בראשו ואנחנו נקים וכל אשר יהיה אתך בבית דמו בראשו אסיר תהיה-בו : ואס-תגידו את-דברנו זה והיינו נקים משבעתך אשר השבעתנו : ותאמר כדברכם כך הוא ותשלחם וילכו ותקשר את-תקורת השני בחלון : וילכו ויבאו ההרה וישבו שם שלשת ימים עד-שבו הרדפים ויבקשו הרדפים בכל-הדרך ולא מצאו : וישבו שני האנשים וירדו מההר ויעברו ויבאו אליהושע בן-נון ויספרו-לו את כל-המצאות אותם : ויאמרו אליהושע כי-נתן יהוה בידנו את-כל-הארץ וגם-נמנו כל-ישובי הארץ מפנינו :

הפטרת קרח שמואל א' סימן י"א

ויאמר שמואל אל-העם לכו ונלכה הגלגל ונחדיש שם המלוכה : וילכו כל-העם הגלגל וימלכו שם את שאול לפני יהוה בגלגל ויבחרו-שם זבחים שלמים לפני יהוה וישמה שם שאול

שֹׂאֵל וְכָל-אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל עַד-מָאֵד : וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל
 אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל הִנֵּה שָׁמַעְתִּי בְּקוֹלְכֶם לְכָל אֲשֶׁר-
 אָמַרְתֶּם לִי וְאִמְלִיךְ עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ : וְעַתָּה הִנֵּה-
 הַמֶּלֶךְ מִתְחַלֵּף לְפָנֵיכֶם וְאֲנִי זִקְנָתִי וּשְׁבֹתִי וּבְנֵי
 הַנֶּסֶם אֲתֶכֶם וְאֲנִי הִתְחַלַּכְתִּי לְפָנֵיכֶם מִנְעָרֵי עַד-
 הַיּוֹם הַזֶּה : הֲנִנִּי עֲנֵנוּ בִּי נָגֵד יְהוָה וְנִגַּד מִשִּׁיחוּ
 אֶת-שׁוֹר מִי לְקַחְתִּי וְחִמּוֹר מִי לְקַחְתִּי וְאֶת-מִי
 עֲשִׂקְתִּי אֶת-מִי רְצוֹתִי וּמִי־מִי לְקַחְתִּי כִּפֹּר וְאֲעֲלִים
 עֵינַי בּוֹ וְאָשִׁיב לָכֶם : וַיֹּאמְרוּ לֹא עֲשִׂקְתָּנוּ וְלֹא
 רְצוֹתָנוּ וְלֹא לְקַחְתָּ מִי־אִישׁ מְאוּמָה : וַיֹּאמֶר
 אֱלֹהִים עַד יְהוָה בְּכֶם וְעַד מִשִּׁיחוּ הַיּוֹם הַזֶּה
 כִּי לֹא מִצִּאתֶם בִּירֵי מְאוּמָה וַיֹּאמֶר עַד : וַיֹּאמֶר
 שְׂמוּאֵל אֶל-הָעָם יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה אִתְּכֶם אֵת-מִשֶׁה
 וְאֶת-אֶהֱרֹן וְאֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת-אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ
 מִצְרַיִם : וְעַתָּה הִתְיַצְבוּ וְאִשְׁפֹּטָה אֶתְכֶם לְפָנַי
 יְהוָה אֵת כָּל-צַדִּיקוֹת יְהוָה אֲשֶׁר-עָשָׂה אֶתְכֶם
 וְאֶת-אֲבוֹתֵיכֶם : כֹּאֲשֶׁר-בָּא יַעֲקֹב מִצְרַיִם וַיִּזְעַקוּ
 אֲבוֹתֵיכֶם אֶל-יְהוָה וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה וְאֶת-
 אֶהֱרֹן וַיּוֹצִיאוּ אֶת-אֲבוֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם וַיְשִׁיבוּם
 בְּמִקּוֹם הַזֶּה : וַיִּשְׁכְּחוּ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיִּמְכְּרוּ
 אֶת־בְּיַד סִיחָרָא שֶׁר־צָבָא חֲצוֹר וּבִיד-פְּלִשְׁתִּים
 וּבִיד מֶלֶךְ מוֹאָב וַיִּלְחַמוּ בָּם : וַיִּזְעַקוּ אֶל-יְהוָה
 וַיֹּאמְרוּ חָטָאנוּ כִּי עֲזַבְנוּ אֶת-יְהוָה וְנַעֲבַד אֶת-
 הַבְּעָלִים וְאֶת-הַעֲשָׂתְרוֹת וְעַתָּה הִצִּילְנוּ מִיַּד

וַיֹּאמְרוּ ק'

אִיבִינוּ

אִיבִינוּ וְנַעֲבֹדָהּ : וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת יִרְבֶּעֵל וְאֶת-
 בְּדֹן וְאֶת יִפְתָּח וְאֶת-שְׂמוּאֵל וַיִּצַּל אֶתְכֶם מִיַּד
 אִיבֵיכֶם מִסָּבִיב וְחָשְׁבוּ בָטָח : וְחָרְאוּ כִּי נָחַשׁ
 מֶלֶךְ בְּנֵי-עַמּוֹן בָּא עֲלֵיכֶם וְחָטְמוּ לִי לֹא כִּי-
 מֶלֶךְ יִמְלֵךְ עֲלֵינוּ וַיְהוֶה אֱלֹהֵיכֶם מְלֹכְכֶם : וְעַתָּה
 הִנֵּה הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם אֲשֶׁר שְׁאַלְתֶּם וְהִנֵּה
 נָתַן יְהוָה עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ : אִם-חָתְמוּ אֶת-יְהוָה
 וְעַבַּדְתֶּם אוֹתוֹ וּשְׁמַעְתֶּם בְּקוֹלוֹ וְלֹא תִמְרוּ אֶת-
 פִּי יְהוָה וְהִיתֶם גַּם-אִתֶּם וְגַם הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר-מָלַךְ
 עֲלֵיכֶם אַחֵר יְהוֶה אֱלֹהֵיכֶם : וְאִם-לֹא תִשְׁמְעוּ
 בְּקוֹל יְהוָה וּמְרִיתֶם אֶת-פִּי יְהוָה וְהִיתָה יַד-יְהוָה
 בְּכֶם וּבְאֲבוֹתֵיכֶם : גַּם-עַתָּה הִתְיַצְבוּ וּרְאוּ אֶת-
 הַדָּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אֲשֶׁר יְהוָה עָשָׂה לְעֵינֵיכֶם :
 חֲלוּא קְצִיר-חֹטִים הַיּוֹם אֶקְרָא אֶל-יְהוָה וַיִּתֵּן קִלְוֹת
 וּמָטָר וַדְּעוּ וּרְאוּ כִּי רַעַתְכֶם רַבָּה אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם
 בְּעֵינַי יְהוָה לְשֹׂאֵל לָכֶם מֶלֶךְ : וַיִּקְרָא שְׂמוּאֵל
 אֶל יְהוָה וַיִּתֵּן יְהוָה קִלְוֹת וּמָטָר בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּירָא
 כָּל-הָעָם מְאֹד אֶת-יְהוָה וְאֶת-שְׂמוּאֵל : וַיֹּאמְרוּ כָל-
 חָעַם אֶל-שְׂמוּאֵל הֲתִפְּלֵל בְּעַד-עַבְדֶּיךָ אֶל-יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ וְאֶל-נַמּוֹת כִּי-יִסְפְּנוּ עַל-כִּי-חָטָאנוּ רַעַה
 לְשֹׂאֵל לָנוּ מֶלֶךְ : וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל-הָעָם אֶל-
 תִּירְאוּ אִתֶּם עָשִׂיתֶם אֵת כָּל-הַרְעָה הַזֹּאת אֲנִי
 אֶל־תִּסּוּרוּ מֵאֲחֵרֵי יְהוָה וְעַבַּדְתֶּם אֶת-יְהוָה בְּכָל-
 לְבַבְכֶם : וְלֹא תִסּוּרוּ כִּי אַחֲרֵי הַתְּהוּ אֲשֶׁר לֹא-

ויעילו

ויעילו ולא יצילו כִּי־תֵהוּ הַמָּה : כִּי לֹא־יִטֹּשׁ יְהוָה
אֶת־עַמּוֹ בְּעֵבֹר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל כִּי הוֹאִיל יְהוָה
לַעֲשׂוֹת אִתְּכֶם לוֹ לַעַם :

הפטרות חקת שופטים סימן י"א

וּפִתַּח הַגְּלֻעֵי הָיָה גְבוּר הַיָּל וְהוּא בֶן־אִשָּׁה
זוֹנָה וַיֹּרֶד גִּלְעָד אֶת־יִפְתָּח : וַתֵּלֶד
אִשָּׁת־גִּלְעָד לוֹ בָנִים וַיַּגְדִּלוּ בְנֵי־הָאִשָּׁה וַיַּגְרְשׁוּ אֶת־
יִפְתָּח וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא־תִנְחַל בְּבֵית־אֲבִינוּ כִּי בֶן־
אִשָּׁה אַחֲרַת אֲתָה : וַיְבָרַח יִפְתָּח מִפְּנֵי אֲחִיו וַיֵּשֶׁב
בְּאֶרֶץ טוֹב וַיִּתְּלַקְטוּ אֶל־יִפְתָּח אַנְשֵׁים רַקִּים וַיֵּצְאוּ
עִמּוֹ : וַיְהִי מִיָּמַיִם וַיִּלְחַמוּ בְנֵי־עַמּוֹן עִם־יִשְׂרָאֵל :
וַיְהִי כִּאֲשֶׁר־נִלְחַמוּ בְנֵי־עַמּוֹן עִם־יִשְׂרָאֵל וַיִּלְכוּ זְקֵנֵי
גִלְעָד לְקַחַת אֶת־יִפְתָּח מֵאֶרֶץ טוֹב : וַיֹּאמְרוּ לִיִּפְתָּח
לָכֵה וְהִייתָ לָנוּ לְקַצֵּין וּנְלַחֲמָה בְּבָנֵי עַמּוֹן :
וַיֹּאמֶר יִפְתָּח לְזִקְנֵי גִלְעָד הֲלֹא אַתֶּם שְׂנֵאתֶם
אוֹתִי וְתִגְרְשׁוּנִי מִבֵּית אָבִי וּמִדֹּעַ בְּאַתֶּם אֵלַי
עַתָּה כִּאֲשֶׁר צַר לָכֶם : וַיֹּאמְרוּ זְקֵנֵי גִלְעָד אֶל־
יִפְתָּח רַבֵּן עַתָּה שְׂבָנוּ אֵלֶיךָ וְהִלַּכְתָּ עִמָּנוּ וּנְלַחֲמָתָ
בְּבָנֵי עַמּוֹן וְהִייתָ לָנוּ לְרֹאשׁ לְכָל יוֹשְׁבֵי גִלְעָד :
וַיֹּאמֶר יִפְתָּח אֶל־זְקֵנֵי גִלְעָד אִם־מְשִׁיבִים אַתֶּם
אוֹתִי לְהִלָּחֵם בְּבָנֵי עַמּוֹן וּנְתַן יְהוָה אוֹתָם לְפָנַי
אֲנִכִּי אֲהִיָּה לָכֶם לְרֹאשׁ : וַיֹּאמְרוּ זְקֵנֵי־גִלְעָד אֶל־
יִפְתָּח יְהוָה יְהִיָּה שְׁמֵעַ בְּעִוְתֵינוּ אִם־לֹא כַדְבָרְךָ
כִּן נַעֲשֶׂה : וַיֵּלֶךְ יִפְתָּח עִם־זְקֵנֵי גִלְעָד וַיִּשְׁמְעוּ הָעָם
אוֹתוֹ

אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם לְרֹאשׁ וּלְקַצֵּין וַיְדַבֵּר יִפְתָּח אֶת־
כָּל־דְּבָרָיו לִפְנֵי יְהוָה בְּמִצְפָּה : וַיִּשְׁלַח יִפְתָּח
מְלָאכִים אֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן לֵאמֹר מַה־לִּי וְלָךְ כִּי־
בָאת אֵלַי לְהִלָּחֵם בְּאֶרֶצִּי : וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן
אֶל־מְלָאכָיו יִפְתָּח כִּי־לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת־אֶרֶצִּי
בְּעִלוֹתוֹ מִמִּצְרַיִם מֵאֶרְנוֹן וְעַד־הַיַּבֵּק וְעַד־הַיַּרְדֵּן
וְעַתָּה הִשִּׁיבָה אֶתְהֶן בְּשָׁלוֹם : וַיֹּסֶף עוֹד יִפְתָּח
וַיִּשְׁלַח מְלָאכִים אֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן : וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה
אָמַר יִפְתָּח לֹא־לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת־אֶרֶץ מוֹאָב וְאֶת־
אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן : כִּי בְּעִלוֹתֶם מִמִּצְרַיִם וַיֵּלֶךְ יִשְׂרָאֵל
בְּמִדְבַר עַדְיִים סוּף וַיָּבֹא קִדְשָׁה : וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל
מְלָאכִים אֶל־מֶלֶךְ אֲדוּם לֵאמֹר אֶעֱבְרָה־נָא
בְּאֶרְצְךָ וְלֹא שְׁמַע מֶלֶךְ אֲדוּם וְגַם־אֶל־מֶלֶךְ מוֹאָב
יֵשֶׁלַח וְלֹא אָבִה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשׁ : וַיֵּלֶךְ בְּמִדְבַר
וַיִּסַּב אֶת־אֶרֶץ אֲדוּם וְאֶת־אֶרֶץ מוֹאָב וַיָּבֹא
מִמּוֹרָה־שֵׁשׁ לְאֶרֶץ מוֹאָב וַיַּחֲנוּ בְּעֵבֶר אֶרְנוֹן
וְלֹא־בָאוּ בְּגִבּוֹל מוֹאָב כִּי אֶרְנוֹן גְּבוּל מוֹאָב :
וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מְלָאכִים אֶל־סִיחֹן מֶלֶךְ־הָאֲמֹרִי
מֶלֶךְ חִשְׁבוֹן וַיֹּאמֶר לוֹ יִשְׂרָאֵל נְעַבְרָה־נָא בְּאֶרְצְךָ
עַד־מְקוֹמִי : וְלֹא־הָאֲמִין סִיחֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֹבֵר
בְּגִבּוֹלוֹ וַיֹּאסֶף סִיחֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיַּחֲנוּ בִּיהֲצֵה
וַיִּלָּחֶם עִם־יִשְׂרָאֵל : וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־
סִיחֹן וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וַיָּבוּס וַיִּרְשׁ
יִשְׂרָאֵל אֶת־כָּל־אֶרֶץ הָאֲמֹרִי וַיֵּשֶׁב הָאֶרֶץ הַהִיא :
וַיִּרְשׁוּ

וירשו את כל-גבול האמרי מארנון ועד-היבק
 ומן-המדבר ועד-הירדן : ועתה יהוה אלהי
 ישראל הוריש את-האמרי מפני עמו ישראל
 ואתה תירשנו : הלא את אשר יורישך כמוש
 אלהיך אותו תירש ואת כל-אשר הוריש יהוה
 אלהינו מפנינו אותו גירש : ועתה הטוב
 טוב אתה מבלק בן-צפור מלך מואב הרוב רב
 עם-ישראל אסנלחם נלחם בסם : בשבת ישראל
 בחשבון ובכנותיה ובכערעור ובכנותיה ובכני-
 הערים אשר על-ידי ארנון שלש מאות שנה
 ומדוע לא-הצלתם בעת ההיא : ואנכי לא-חטאתי
 לך ואתה עשה אתי רעה להלחם בי ישפט יהוה
 הישפט היום בין בני ישראל ובין בני עמון : ולא
 שמע מלך בני עמון אל-דברי יפתח אשר שלח
 אליו : ותהי על-יפתח רוח יהוה ויעבר את-
 הגלעד ואת-מנשה ויעבר את-מצפה גלעד
 וממצפה גלעד עבר בני עמון : וידר יפתח גדר
 ליהוה ויאמר אסנתון תתן את-בני עמון בידי :
 והיה היוצא אשר יצא מדלת ביתי לקראתי
 בשוכי בשלום מבני עמון והיה ליהוה והעליתיהו
 עולה : ויעבר יפתח אל-בני עמון להלחם בסם
 ויתנם יהוה בידו : ויפס מערוער ועד-בואף מנית
 עשרים עיר ועד אבל פרמים מכה גדולה מאד
 ויבנעו בני עמון מפני בני ישראל :

הפטרת בלק כמנהג האיטליאני מיכה סימן ה'

והיה זה שלום אשור כי-יבוא בארצנו וכי
 ידרך בארמנותינו והקמנו עליו שבעה
 רעים ושמנה נסיכי אדם : ורעו את-ארץ אשור
 בחרב ואת-ארץ נמרוד בפתחיה והציל מאשור
 כי-יבוא בארצנו וכי ידרך בגבולנו :

כאן מתחילים הספרדים והאשכנזים

והיה י שארית יעקב בקרב עמים רפים כטל
 מאת יהוה כרביבים עלי-עשב אשר לא-
 יקוה לאיש ולא יחל לבני אדם : והיה שארית
 יעקב בגוים בקרב עמים רפים כאריה בבהמות
 יער ככמיר בעדר-יצאן אשר אס-עבר ורמס וטרף
 ואין מציל : תרם ידך על-צריך וכל-איביך יכרתו :
 והיה ביום-ההוא נאם-יהוה והכרתי סוסיך מקרבך
 והאבדתי מרכבתיה : והכרתי ערי ארצה והרסתי
 כל-מבצריה : והכרתי כשפים מידך ומעוננים לא
 יהיו-לך : והכרתי פסיליה ומצבותיה מקרבך ולא-
 תשתחוה עוד למעשה ידך : ונתשתי אשיריה
 מקרבך והשמדתי עריה : ועשיתי באף ובחמה
 נקם את-הגוים אשר לא שמעו : שמעו נא את
 אשר-יהוה אמר קום ריב את-ההרים ותשמענה
 הגבעות קולך : שמעו הרים את-ריב יהוה והאתנים
 מוסדי ארץ כי ריב ליהוה עם-עמו ועם-ישראל
 יתוכח : עמי מה-עשיתי לך ומה הלאיתך ענה

בִּי: כִּי הֶעֱלִיתִךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמִבֵּית עֲבָדִים
 פָּדִיתִךָ וְאֶשְׁלַח לְפָנֶיךָ אֶת מֹשֶׁה אֶהְרֹן וּמֹרִים:
 עִמִּי זָכַר נָא מִה־יַּעַן בְּלֹק מֶלֶךְ מִזֶּמֶן וּמִה־עֵנָה
 אֹתוֹ בְּלָעַם בֶּן־בְּעֹר מִן־הַשָּׁטִיִּם עַד־הַגִּלְגָּל
 לִמְעַן דַּעַת צְדָקוֹת יְהוָה: בַּמָּה אֶקְדֵּם יְהוָה
 אִבְיָךָ לְאֱלֹהֵי מְרוֹם הָאֲקָדִמָנוּ בְּעוֹלוֹת בַּעַל־לִים
 בְּנֵי שָׁנָה: הִירְצָה יְהוָה כְּאֶלְפֵי אֵילִים בְּרַבְבוֹת
 גַּחֲלֵי־שָׁמֶן הָאֵתָן בְּכוֹרֵי פִשְׁעֵי פְרִי בִטְנֵי חַטָּאת
 נַפְשֵׁי: הַגִּיד לָךְ אֲדָם מִה־טוֹב וּמִה־יְהוָה דּוֹרֵשׁ
 מִמֶּךָ כִּי אִם־עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאֶהְבֵּת חֶסֶד וְהִצַּנַּע
 לִכְתֹּם עִם־אֱלֹהֶיךָ:

הפטרת פינחס ככונתו האיטאליאני מלכים א' סימן י"ט ולספרדים
 ולאשכנזים דברי ירמיהו וכשמשות ומסע נפרדות או קורין זו:

וַיֵּד יְהוָה הִיתָה אֶל־אֱלֹהֵיו וַיִּשְׁנֶם מִתְנִיּוֹ וַיִּרְץ
 לְפָנָיו אַחֲרָב עַד־בְּאֶרֶץ יִרְעָאֵלָה: וַיַּגִּד
 אַחֲרָב לְאִיזֶבֶל אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהֵיו וְאֵת
 כָּל־אֲשֶׁר הִרְגָה אֶת־כָּל־הַנְּבִיאִים בְּחָרֵב: וַתִּשְׁלַח
 אִיזֶבֶל מַלְאָךְ אֶל־אֱלֹהֵיו לֵאמֹר כֹּה־יַעֲשׂוּן אֱלֹהִים
 וְכֹה יוֹסִיפוּן כִּי־בַעַת מָחָר אֲשִׁים אֶת־נַפְשֵׁי כָּנָפֶשׁ
 אֶחָד מֵהֶם: וַיֵּרָא וַיִּקָּם וַיִּלְךָ אֶל־נַפְשׁוֹ וַיָּבֵא בְּאֵר
 שָׁבַע אֲשֶׁר לַיהוּדָה וַיִּנַּח אֶת־נַעֲרָו שֵׁם: וְהוּא־
 הָלַךְ בְּמִדְבַר דְּרוֹךְ יוֹם וַיָּבֵא וַיִּשֶׁב תַּחַת רֹתֶם
 אַחַת וַיִּשְׁאַל אֶת־נַפְשׁוֹ לְמוֹת וַיֹּאמֶר רַב עֲתָה
 יְהוָה קַח נַפְשִׁי כִּי לֹא־טוֹב אֲנִי מֵאֲבֹתִי: וַיִּשְׁכַּב

אחר ק'

ויישן

וַיִּישָׁן תַּחַת רֹתֶם אַחֲרֵי וְהִנְהִיחָה מַלְאָךְ נֹגַע בּוֹ
 וַיֹּאמֶר לוֹ קוּם אֲכֹל: וַיִּבֹט וְהִנֵּה מֵרָאשְׁתּוֹ עֵנַת
 רִצְפִים וְצַפְחַת מַיִם וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתַּ וַיִּשֶׁב וַיִּשְׁכַּב:
 וַיִּשֶׁב מַלְאָךְ יְהוָה שְׁנֵי וַיִּנְעֻבוּ וַיֹּאמֶר קוּם
 אֲכַל כִּי רַב מִמֶּךָ הִרְרָךְ: וַיִּקָּם וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתָּה
 וַיִּלְךָ בִּלְחָה הַאֲכִילָה הֵיחָא אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים
 לַיְלָה עַד הַר הָאֱלֹהִים הָרֵב: וַיָּבֵא־שֵׁם אֶל־הַמַּעֲרָה
 וַיִּכֹּן שֵׁם וְהִנֵּה דְבַר־יְהוָה אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־דִּבַּרְךָ
 פֶּה אֱלֹהֵיו: וַיֹּאמֶר קָנָא קָנָאתִי לַיהוָה אֱלֹהֵי
 צְבָאוֹת כִּי־עֹבְדוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מִזְבְּחֹתֶיךָ
 הִרְסוּ וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הִרְגוּ בְּחָרֵב וְאוֹתָר אֲנִי לְבָדִי
 וַיִּבְקְשׁוּ אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ: וַיֹּאמֶר צֵא וְעַמַּדְתָּ
 בְּהָר לְפָנַי יְהוָה וְהִנֵּה יְהוָה עֹבֵר וְרוּחַ גְּדֹלָה
 וְחֹק מִפְּרֹק הָרִים וּמִשֹּׁבַר סַלְעִים לְפָנַי יְהוָה לֹא־
 בְּרוּחַ יְהוָה וְאֶחָד הָרוּחַ רָעֵשׁ לֹא כְרַעַשׂ יְהוָה:
 וְאֶחָד הָרַעֵשׁ אִישׁ לֹא בְּאִשׁ יְהוָה וְאֶחָד הָאִשׁ קוֹל
 דְּמָמָה דָּקָה: וַיְהִי כִשְׁמַע אֱלֹהֵיו וַיִּלֵּט פָּנָיו
 בְּאֲדָרְתוֹ וַיֵּצֵא וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הַמַּעֲרָה וְהִנֵּה אֵלָיו
 קוֹל וַיֹּאמֶר מַה־דִּבַּרְךָ פֶּה אֱלֹהֵיו: וַיֹּאמֶר קָנָא קָנָאתִי
 לַיהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת כִּי־עֹבְדוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 אֶת־מִזְבְּחֹתֶיךָ הִרְסוּ וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הִרְגוּ בְּחָרֵב
 וְאוֹתָר אֲנִי לְבָדִי וַיִּבְקְשׁוּ אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ:
 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו לָךְ שׁוֹב לְדַרְכְּךָ מִדְּבַרָה דַּמְשִׁקַּךְ
 וּבֹאֵת וּמִשְׁחַת אֶת־הַזֹּאֵל לְמַלְכָּךְ עַד־אָרֶם: וְאֵת

ש בפתח ב בפתח

יהוא

יהוא בן נמשי תמשח למלך על ישראל ואת אלישע בן שפט מאבל מחולה תמשח לנביא מחתיק : והיה הנמלט מחרב חוזר ימית יהוא והנמלט מחרב יהוא ימית אלישע : והשארתי בישראל שבעת אלפים כלהברפים אשר לא כרעו לבער וכלהפה אשר לא נשק לו : וילך משם וימצא את אלישע בן שפט והוא חרש שנים עשר צמדים לפניו והוא בשנים העשר ויעבר אליהו אליו וישקף אדרתו אליו : ויעזב את הבקר וירץ אחרי אליהו ויאמר אשקה נא לאבי ולאמי ואלכה אחריה ויאמר לו לך שוב כי מה עשיתי לך : וישב מאחוריו ויקח את צמד הבקר ויזבחהו ובכלי הבקר בשלם הבשר ויתן לעם ויאכלו ויקם וילך אחרי אליהו וישרתהו :

הפטרות מטות כמנהג הספרדים ירמיה סימן א'

דברי ירמיהו בן חלקיהו מן הכהנים אשר בענתות בארץ בנימן : אשר היה דבר יהוה אליו בימי יאשיהו בן אמון מלך יהודה בשלש עשרה שנה למלכו : והיה בימי יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה עשרתי עשרה שנה לצדקיהו בן יאשיהו מלך יהודה עד גלות ירושלם בחדש החמישי : והיה דבר יהוה אלי לאמר : בטרם אצורך בבטן ידעתיך ובטרם תצא מרחם הקדשתיך נביא לגוים נתתיך : ואמר

אחה

אצורך

אחה אדני יהוה הנרה לא ידעתי דבר כי נער אנכי : ויאמר יהוה אלי אל תאמר נער אנכי כי על כל אשר אשקחך תלך ואת כל אשר אצווקך תדבר : אל תירא מפניהם כי אתה אני להצילך נאם יהוה : וישלח יהוה את ידו ויגע על פי ויאמר יהוה אלי הנה נתתי דברי בפיה : ראה הפקדתיך היום היה על הגוים ועל הממלכות לנתוש ולנתוץ ולרהאביד ולהרוס לבנות ולנטוע : והיה דבר יהוה אלי לאמר מה אתה ראה ירמיהו ואמר מקל שקד אני ראה : ויאמר יהוה אלי היטבת לראות כי שקד אני על דברי לעשותו : והיה דבר יהוה אלי שנית לאמר מה אתה ראה ואמר סיר נפוח אני ראה ופניו מפני צפונה : ויאמר יהוה אלי מצפון תפתח הרעה על כל יושבי הארץ : כי הנני קרא לכל משפחות ממלכות צפונה נאם יהוה ובאו ונתנו איש כסאו פתח שערי ירושלם ועל כרחומתיה סביב ועל כל ערי יהודה : ודברתי משפטי אותם על כל רעתם אשר עזבוני ויקטרו לאלהים אחרים וישתחוו למעשי ידיהם : ואתה תאור מתניף וקמת ודברת אליהם את כל אשר אנכי אצווקך אל תחת מפניהם פן אחתך לפניהם : ואני הנרה נתתיך היום לעיר מבצר ולעמוד ברזל ולהמות נחשת על כל הארץ למלכי יהודה

כמוכר כג 28 ה שניא מפיק א בשוא לכר והסר ו לשריה

לְשִׁיחַ לְכַהֲנֵיהָ וְלַעַם הָאָרֶץ : וְנִלְחַמּוּ אֵלֶיךָ וְלֹא-
 יִוָּכְלוּ לָךְ כִּי-אַתָּה אֲנִי נֹאס־יְהוָה לְהַצִּילֶךָ : וַיְהִי
 דְבַר-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר : הֲלֹךְ וּקְרֵאתָ בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם
 לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה זְכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ
 אֲהַבֵת בְּלוֹלְתֶיךָ לְכַתֵּךְ אַחֲרַי בְּמַדְבַּר בְּאֶרֶץ לֹא-
 זְרוּעָה : קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לִיהוָה רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ
 כֹּרֵא-אֲכָלוּ יְאִשְׁמוּ רַעַל תִּבֹּא אֵלֵיהֶם נֹאס־יְהוָה :

הפטרת ראשי המטות כמנהג האיטליאני כהרשע סימן יט

וַיִּתֵּן מֹשֶׁה לְמֹטֶה בְּנֵי-רְאוּבֵן לְמִשְׁפַּחְתָּם : וַיְהִי
 לָהֶם הַגְּבוּל מֵעֲרוֹעֵר אֲשֶׁר עַל-שַׁפַּת נַחֲל-
 אַרְנוֹן וְהָעֵר אֲשֶׁר בְּתוֹךְ-הַנַּחַל וְכָל-הַמַּיִשֵׁר עַד-
 מִדְבָּא : חִשְׁבוֹן וְכָל-עֵרִיָּה אֲשֶׁר בְּמִישׁוֹר הַיַּבֵּן
 וּבְמֹת בְּעַל וּבֵית בְּעַל מְעוֹן : וַיְהִצֵּה וּקְדַמַת
 וּמַפְעַת : וּקְרִיתִים וְשִׁבְמָה וְצַרַת הַשְּׁחַר בְּהַר
 הָעֵמֶק : וּבֵית פְּעוֹר וְאִשְׁדּוֹת הַפְּסָגָה וּבֵית הַיִּשְׁמוֹת :
 וְכָל עַרְי הַמַּיִשֵׁר וְכָל-מַמְלְכוֹת סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי
 אֲשֶׁר מֶלֶךְ בְּחִשְׁבוֹן אֲשֶׁר הִכָּה מֹשֶׁה אֹתוֹ וְאֶת-
 נְשִׂאֵי מֶדִין אֶת-אֹנִי וְאֶת-רָקֶם וְאֶת-צוּר וְאֶת-חֹר
 וְאֶת-רַבֵּעַ נְסִיבֵי סִיחֹן יִשְׁבֵי הָאָרֶץ : וְאֶת-בִּלְעָם
 בֶּן-בְּעוֹר הַקּוֹסֶם הֲרִגוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בַּחֲרֹב אֶל-
 חֲלֵיהֶם : וַיְהִי גְבוּל בְּנֵי רְאוּבֵן הַיַּרְדֵּן וּגְבוּל זֹאת
 נַחֲלַת בְּנֵי-רְאוּבֵן לְמִשְׁפַּחְתָּם הָעֲרִים וְחִצְרֵיהֶן :
 וַיִּתֵּן מֹשֶׁה לְמֹטֶה גַּד לְבְנֵי גַד לְמִשְׁפַּחְתָּם : וַיְהִי
 לָהֶם הַגְּבוּל יַעֲזֹר וְכַרְעִי הַגְּלָעַד וְחִצֵי אֶרֶץ בְּנֵי

א כשוא לבר

עמון

עֲמוֹ עַד--עֲרוֹעֵר אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי רֶבֶךָ : וּמַחֲשֹׁבוֹן
 עַד רַמַת הַמְצִפָּה וּבְטָנִים וּמַמְחֵנִים עַד-גְּבוּל
 דְּבָר : וּבְעֵמֶק בֵּית הָרִם וּבֵית נְמֵרָה וּסְפוֹת וְעַמּוֹן
 יֵתֵר מִמְּלְכוֹת סִיחֹן מֶלֶךְ חִשְׁבוֹן הַיַּרְדֵּן וּגְבוּל עַד-
 קֶצֶה יַם-כְּנָרַת עַבְר הַיַּרְדֵּן מִזְרַחָה : זֹאת נַחֲלַת
 בְּנֵי-גַד לְמִשְׁפַּחְתָּם הָעֲרִים וְחִצְרֵיהֶם : וַיִּתֵּן מֹשֶׁה
 לְחִצֵי שִׁבְט מְנַשֶּׁה וַיְהִי לְחִצֵי מֹטֶה בְּנֵי-מְנַשֶּׁה
 לְמִשְׁפַּחְתָּם : וַיְהִי גְבוּלָם מִמְּחֵנִים כָּל-הַבִּשָּׁן כָּל-
 מַמְלְכוֹת עוֹג מֶלֶךְ-הַבִּשָּׁן וְכָל-חֹת יְאִיר אֲשֶׁר
 בְּבִשָּׁן שִׁשִּׁים עִיר : וְחִצֵי הַגְּלָעַד וְעִשְׁתָּרוֹת וְאֲדָרְעִי
 עָרֵי מַמְלְכוֹת עוֹג בְּבִשָּׁן לְבְנֵי מְכִיר בֶן-מְנַשֶּׁה
 לְחִצֵי בְנֵי-מְכִיר לְמִשְׁפַּחְתָּם : אֱלֹהֵי אִשְׁרָן-נַחַל
 מִשֶׁה בְּעַרְבוֹת מִזָּב מַעְבַר לַיַּרְדֵּן יֵרִיחוֹ מִזְרַחָה :
 וְלִשְׁבַט הַלִּוִי לֹא-נָתַן מֹשֶׁה נַחֲלָה יְהוָה אֱלֹהֵי
 יִשְׂרָאֵל הוּא נַחֲלָתָם כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם :

הפטרת מסעי כמנהג האיטליאני יהושע י"ט

אֱלֹהֵי הַנַּחֲלָת אֲשֶׁר נָחֲלוּ אֲלֵעוֹר הַכֹּהֵן וַיְהוֹשִׁעַ
בְּ-נֹון וְרֵאשִׁי הָאֲבוֹת לְמִטּוֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל
בְּגוֹרָל בְּשִׁלְהָ לְפָנָי יְהוָה פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיְכַלּוּ
 מַחֲלֵק אֶת-הָאָרֶץ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-יְהוֹשִׁעַ לֵאמֹר :
 דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר תָּנוּ לָכֶם אֶת-עֵרֵי
 הַמַּקְלָט אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֵלֵיכֶם בְּיַד-מֹשֶׁה : לְנוֹם
 שְׂמָה רוֹצֵחַ מִכָּה-נַפְשׁ בַּשִּׁנָּה בְּכַל־יְדַעַת וְהָיוּ
 לָכֶם לְמַקְלָט מִגֹּאֵל הַדָּם : וְגַם אֶל-אַחַת מֵהָעֲרִים
 הָאֵלֶּה

האלה ועמד פתח שער העיר ודבר באזני קני
 העיר והיה את דבריו ואספו אתו העירה אליהם
 ונתגורלו מקום וישב עמם : וכי ירדף גאל הדם
 אחריו ולא יסגירו את הרצח בידו כי בבלידעת
 הבה את רעהו ולא שנא הוא לו מתמור שלשם :
 וישב בעיר ההיא עד עמדו לפני העדה למשפט
 עדמות הכהן הגדול אשר יהיה בימים ההם או
 ישוב הרוצח ובא אל עירו ואל ביתו אל העיר
 אשר נס משם : ויקדישו את קדש בגליל בהר
 נפתלי ואת שכם בהר אפרים ואת קרית ארבע
 היא חברון בהר יהודה : ומעבר לירדן יריחו
 מזרחה נתנו את בצר במדבר במישר ממטה
 ראובן ואת דראמות בגלעד ממטה גר ואת גרון
 בבשן ממטה מנשה : אלה היו ערי המועדה לכל
 בני ישראל ולגר הגר בתוכם לנוס שמה כל מכה
 נפש בשגנה ולא ימות ביד גאל הדם עד עמדו
 לפני העדה : ויגשו ראשי אבות הלויים אל
 אלעזר הכהן ואל יהושע בן נון ואל ראשי אבות
 המטות לבני ישראל : וידברו אליהם בשלה בארץ
 פנען לאמר יהוה צוה ביד משה לתת לנו ערים
 לשבת ומגריהן לבהמתנו : ויתנו בני ישראל
 ללויים מנחלתם ארפי יהוה את הערים האלה
 ואת מגריהן :

הפטרות מסעי כמנהג הספרדים והאשכנזים ירמיה סימן כ

שמעו דברי יהוה בית יעקב וכל משפחות
 בית ישראל : כה אמר יהוה מה מצאו
 אבותיכם כי עול כי רחקו מעלי וילכו אחרי
 ההבל ויהבלו : ולא אמרו איה יהוה המעלה
 אתנו מארץ מצרים המוליק אתנו במדבר בארץ
 ערבה ושוחה בארץ ציה וצלמות בארץ לא עבר
 בה איש ולא ישב אדם שם : ואביא אתכם אל
 ארץ הפרמל לאכל פריה וטובה ותבאו ותטמאו
 את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה : הכהנים לא
 אמרו איה יהוה ותפשי התורה לא ידעו והרעים
 פשעו כי והנביאים נבאו בבער ואחרי לא יעירו
 הלכו : לכן עד אריב אתכם נאם יהוה ואת בני
 בניכם אריב : כי עברו איי כתיים וראו וקדר
 שלחו והתבוננו מאד וראו הן היתה כזאת :
 ההימיר גוי אלהים והמה לא אלהים ועמי המיר
 כבודו בלוא יועיל : עמו שמים על זאת ושערו
 הרבו מאד נאם יהוה : כי שמים רעות עשה עמי
 אתי עזבו מקור מיים לחצב להם בארות
 בארת נשברים אשר לא יכילו המים : העבד
 ישראל אסיליד בית הוא מדוע היה לבו : עליו
 ישאנו כפירים נתנו קולם וישיתו ארצו לשמה
 עריו נצתה מבלי ישב : גם בני נף ותחפנים ירעוף
 קרקד : הלוא זאת תעשה ייך עובד את יהוה
 ח קמץ הטוף נצתו ק ותחפנתם ק אלהיך

אלהיך בעת מוליכך בדרך : ועתה מה לך לדרך
 מצרים לשנות מי שחור ומה לך לדרך אשור
 לשנות מי נהר : תיסרך רעתך ומשבותיך תזכהך
 ודעי וראי כי רע ומר עובך את יהוה אלהיך ולא
 פחדתי אליך נאם אדני יהוה צבאות : כי מעום
 שברתי ערך נתקתי מוסרותיך ותאמרי לא אעבוד
 כי על פרי גבעה גבהה ותחת כל עץ רענן את
 צעה זנה : ואנכי נטעתיך שורק כלה זרע אמת
 ואיך נהפכת לי סורי הנפץ נכריה : כי אסיתכבסי
 בנתר ותרבי לך ברית נכתם עונך לפני נאם אדני
 יהוה : איך תאמרי לא נטמאתי אחרי הבעלים
 לא הלכתי ראי דרכך בנאי דעי מה עשית בכרה
 קלה משרכת דרכיה : פרה למד מדבר באות
 נפשו שאפה רוח תאנתה מי ישיבנה כל מבקשיה
 לא ייעפו בחדשה ימצאוה : מנעי רגלך מיחף
 וגורנך מצמאה ותאמרי נואש לוא כי אהבתי
 זרים ואהריהם ארך : כבשת גנב כי ימצא בן
 הבישו בית ישראל המה מלכיהם שריהם וכהניהם
 ונביאיהם : אמרים קעץ אבי אתה ולאבן את
 יגדתני כי פגנו אלי ערך ולא פנים ובעת רעתם
 יאמרו קומה והושיענו : ואיה אלהיך אשר עשית
 לך יקומו אסיושיעוך בעת רעתך כי מספר
 עריך היו אלהיך יהודה :

כאן מסיימין ההפטרה קצת קהלות אבל הספרדים מרלגין ואומרים
 אלו

אעבור ק' נפשה ק' וגרונך ק' ילדתנו ק'

אלו שני פסוקים שנראש סימן ד'

אם תשוב ישראל נאם יהוה אלי תשוב ואם
 תסיר שקו ציך מפני ולא תנוד : ונשבעת חי
 יהוה באמת במשפט ובצדקה והתברכו בו גוים
 וכו' יתהללו :

והאשכנזים מרלגין ואומרים זה הפסוק שם סימן נ'

הלוא מעתה קראתי לי אבי אלוף נערי אתה :

קריאת מפטיר לשבת וראש הדרש

וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים
 ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ונסכו :
 עלת שבת בשבתו על עלת התמיד ונסכה :
 ובראשי חדשיכם תקריבו עליה ליהוה פרים
 בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה
 תמימים : ושלשה עשרנים סלת מנחה בלולה
 בשמן לפר האחד ושני עשרנים סלת מנחה
 בלולה בשמן לאיל האחד : ועשרן עשרון סלת
 מנחה בלולה בשמן לכבש האחד עליה ריח ניחח
 אשה ליהוה : ונסכיהם חצי ההין יהיה לפר
 ושלישית ההין לאיל ורביעת ההין לכבש יז
 זאת עלת חודש בחדשו לחדשי השנה : ושעיר
 עזים אחד לחטאת ליהוה על עלת התמיד
 יעשה ונסכו :

קראת ק'

הפטרה

הפטרה לשבת וראש חדש ישעיה ס"ו

כֹּה אָמַר יְהוָה הַשָּׁמַיִם כַּסְאֵי וְהָאָרֶץ הַדָּם רִגְלֵי
 אֵיזָה בֵּית אִישׁ תִּבְנוּ לִי וְאֵיזָה מְקוֹם
 מִנוּחַתִּי : וְאֵת-כָּל אֱלֹהֵי יָדֵי עֲשֵׂתָה וַיְהִי כֹל אֱלֹהֵי
 נְאֻם-יְהוָה וְאֵלֶיזָה אֲבִישׁ אֶר-עֵינֵי וּנְכַהֲרוּת וְחָרָד
 עַל-דִּבְרֵי : שׁוֹחֵט הַשּׁוֹר מִכֹּה-אִישׁ זֹבַח הִשָּׂה עֵרֶף
 כָּלֵב מַעֲלָה מִנְחָה דַס-חֹזֵר מִזְכִּיר לִבְנָה מִבְּרַךְ
 אֲזַן גַּם-הִמָּה בָּחָרוּ בְּדַרְכֵיהֶם וּבִשְׁקֻצֵיהֶם נִפְשָׁם
 חִפְצָה : גַּם-אֲנִי אֲבַחֵר בַּתְּעַלְלֵיהֶם וּמְגֹרֹתָם אֲבִיא
 לָהֶם יַעַן קָרָאתִי וְאִין עֲנָה דִבְרַתִּי וְלֹא שָׁעִי
 וַיַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינַי וּבְאִשֶׁר לֹא-חִפְצַתִּי בָּחָרוּ :
 שָׁמְעוּ דִבְרֵי-יְהוָה הַחֲרָדִים אַל-דִּבְרוּ אִמְרוּ אַחֲיִים
 שְׂנֵאִיכֶם מְנַדִּיכֶם לְמַעַן שְׁמִי יִכְבֵּד יְהוָה וּנְרָאָה
 בְּשִׂמְחַתְכֶם וְהֵם יִבְשׁוּ : קוֹל שְׂאוֹן מַעִיר קוֹל מַהִיכֵל
 קוֹל יְהוָה מִשְׁלֵם גְּמוּלָה לְאִיבֵי : בְּטָרִם תִּחִיל יִלְדָה
 בְּטָרִם יִבּוֹא חֶבֶל לָהּ וְהַמְלִיטָה זָכָר : מִי-שָׁמַע
 בְּזֹאת מִי רָאָה כֹּאֲלֵה הַיּוֹחֵל אֶרֶץ בְּיוֹם אֶחָד אִם-
 יוֹלֵד גּוֹי פֶּעַם אֶחָד כִּי-חָלָה גַם-יִלְדָה צִיּוֹן אֶת-
 בְּנֵיהּ : הֲאֲנִי אֲשַׁבֵּר וְלֹא אֲוֹלֵד יֹאמֶר יְהוָה אִם-
 אֲנִי הַמּוֹלֵד וְעֲצַרְתִּי אִמְרֵי אֱלֹהִים : שִׂמְחוּ אֶת-
 יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ כֹה כָּל-אֲחֻבֵיהָ שִׁישׁוּ אֶתְהָ מִשׁוֹשׁ
 כָּל-הַמֵּתְאֲבָלִים עֲלֶיהָ : לְמַעַן תִּינָקוּ וּשְׁבַעְתֶּם מִשֵּׁד
 תִּנְחַמְיָה לְמַעַן תִּמְצְאוּ וְהִתְעַנַּגְתֶּם מִזִּז כְּבוֹדָהּ

כ צירי כב טעמים כב טעמים ס"א א צ כשוא לבר ח צירי
כב טעמים והל כצירי

כִּי-כֹה יֹאמֶר יְהוָה הֲנִנִי נֹמֵה-אֵלַיָּה פְּנֹהַר שְׁלוֹם
 וּכְנַחַל שׁוֹטֵף כְּבוֹד גּוֹיִם וַיִּנְקַתֶם עַל-צַד תִּנְשְׂאוּ
 וְעַל-בְּרָכִים תִּשְׁעֲשְׂעוּ : כֹּאִישׁ אִשֶׁר אָמוּ תִנְחַמְנוּ
 בֶּן אֲנָכִי אֲנַחְמְכֶם וּבִירוּשָׁלַם תִּנְחַמוּ : וְרֵאִיתֶם
 וְשִׂשׁ לְבַבְכֶם וְעֲצֻמוֹתֵיכֶם כַּדִּשָׂא תִפְרַחְנָה וְנוֹדַעַה
 יְדִי-יְהוָה אֶת-עַבְדָּיו וְזַעַם אֶת-אִיבָיו : כִּי-הִנֵּה יְהוָה
 בָּאִישׁ יָבֹוא וּכְסוּפָה מִרְכַּבְתִּיו לְהִשִּׁיב בַּחֲמָה אָפוּ
 וּנְעֲרָתוֹ בְּלִבְיָאִשׁ : כִּי בָאִישׁ יְהוָה נִשְׁפָּט וּבְחָרְבוֹ
 אֶת-כָּל-בֶּשֶׂר וְרִבּוֹ חֲלָלֵי יְהוָה : הַמִּתְקַדְּשִׁים
 וְהַמְשַׁהֲרִים אֶל-הַנְּנוּת אַחַר אַחַד בַּתּוֹךְ אֲכָלֵי בֶשֶׂר
 הַחֹזֵר וְהַשִּׁקָּץ וְהַעֲכָבֵר יַחְדוֹ יִסְפוּ נְאֻם-יְהוָה :
 וְאֲנָכִי מַעֲשִׂיהֶם וּמַחֲשַׁבְתֵיהֶם בָּאָה לְקַבֵּץ אֶת-
 כָּל-הַגּוֹיִם וְהַלְשִׁנוֹת וּבָאוּ וּרְאוּ אֶת-כְּבוֹדִי : וְשִׁמְתִי
 בָהֶם אֹת וְשִׁלַּחְתִּי מֵהֶם פְּלִטִים אֶל-הַגּוֹיִם תְּרִישִׁישׁ
 פּוֹל וְלוֹד מִשְׁכֵּי קִשֵׁת תּוֹבֵל וַיּוֹן הָאִיִּם הַרְחִיקִים
 אִשֶׁר לֹא-שָׁמְעוּ אֶת-שְׁמִיעִי וְלֹא-רָאוּ אֶת-כְּבוֹדִי
 וְהִגִּידוּ אֶת-כְּבוֹדִי בְּגוֹיִם : וְהִבִּיאוּ אֶת-כָּל-אֲחֵיכֶם
 מִכָּל-הַגּוֹיִם מִנְחָה לִי-יְהוָה בְּסוּסִים וּבְרִכָב וּבְצַבִּים
 וּבְפָרָדִים וּבְכַרְכָּרוֹת עַל-הַר קָדְשִׁי יְרוּשָׁלַם אִמְרֵי
 יְהוָה כֹּאֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-הַמִּנְחָה בְּכָלִי
 טָהוֹר בֵּית יְהוָה : וְגַם-מֵהֶם אֶקַּח לְכַהֲנָיִם לְלוֹיִם
 אִמְרֵי יְהוָה : כִּי כֹאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ
 הַחֲדָשָׁה אִשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּדִים לִפְנֵי נְאֻם-יְהוָה
 בֶּן-יַעֲמֹד וְרַעְבֶכֶם וְשִׂמְכֶם : וְהָיָה מִדִּי-חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁ

ומדי

ומדי שבת בשבתו יבוא כל-בשר להשתחות לפני אמר יהוה : ויצאו וראו בפגרי האנשים הפשעים כי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו רראון לכל-בשר :

וחזורים זה הפסוק כרי לסיים כבי טוב

והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחות לפני אמר יהוה :

ואם הוא ראש חדש גם כאחר בשבת אומרים גם כן פסוק ראשו ופסוק אחרון מהפטרת ויאמר לו יהונתן

הפטרת לשבת ערב ראש חדש שמואל א' סימן ב'

ויאמר לו יהונתן מחר החדש ונפקדת כי יפקד מושבך : ושלשת תרד מאד ובאת אל-המקום אשר-נסתרת שם ביום המעשה וישבת אצל האבן האזל : ואני שלשת החצים צדה אורה לשלה-לי למטרה : והנה אשלח את-הנער לך מצא את-החצים אם-אמר אמר לנער הנה הם ! ממך והנרה קחנו ובאה כי-שלום לך ואין דבר חיי-הוה : ואם-כה אמר לעלם הנה החצים ממך והלאה לך כי שלחך יהוה : והדבר אשר דברנו אני ואתה הנה יהוה ביני ובינה עד-עולם : ויסתר דוד בשדה והיו החדש וישב המלך על-הלחם לאכל : וישב המלך על-מושבו בפעם בפעם אל-מושב הקיר ויקם יהונתן וישב אבנר מצד שאול ויפקד מקום דוד : ולא-דבר שאול מאומה ביום

ה בלא מפיק אל ק' ההוא

ההוא כי אמר מקרה הוא בלתי טהור הוא כי לא טהור : והיו ממחרת החדש השני ויפקד מקום דוד ויאמר שאול אל-יהונתן בנו מדוע לא-בא בן-ישי גס-תמול גס-היום אל-הלחם : ויען יהונתן אל-שאול נשאל נשאל דוד מעמדי עד-בית לחם : ויאמר שלחנינא כי זבח משפחה לנו בעיר והוא צוה-לי אחי ועתה אם-מצאתי חן בעיניך אמלטה נא ואראה את-אחי על-בן לא-בא אל-שלחן המלך : ויחר-אף שאול ביהונתן ויאמר לו בן-נעות המרדות הלוא ידעתי כי-בחר אתה לבן-ישי לבשתך ולבשת ערות אמה : כי-כל-הימים אשר בן-ישי חי על-האדמה לא תכון אתה ומלכותך ועתה שלח וקח אתו אלי כי בן-מות הוא : ויען יהונתן את-שאול אביו ויאמר אליו למה יומת מה עשה : ויטל שאול את-החנית עליו להפתו וידע יהונתן כי-כלה היא מעם אביו להמית את-דוד : ויקם יהונתן מעם השלחן בחרי-אף ולא-אכל ביום-החדש השני לחם כי נעצב אל-דוד כי הכלמו אביו : והיו בכקר ויצא יהונתן השדה למועד דוד ונער קטן עמו : ויאמר לנער רץ מצאנא את-החצים אשר אנכי מורה הנער רץ והוא-ירה החצי להעברו : ויבא הנער עד-מקום החצי אשר ירה יהונתן ויקרא יהונתן אחרי הנער ויאמר הלוא החצי ממך והלאה : ויקרא

מלעיל יהונתן

יְהוֹנָתָן אַחֲרַי הַנֶּעַר מִהָרָה חוֹשָׁה אֶל־תַּעֲמֹד
 וַיִּלְקֹט נֶעַר יְהוֹנָתָן אֶת־הַחֲצִי וַיָּבֵא אֶל־אֲדֹנָיו :
 וַהֲנֵעַר לֹא־יָדַע מֵאוֹמֶה אִךְ יְהוֹנָתָן וְדוֹד יָדָעוּ
 אֶת־הַדָּבָר : וַיִּתֵּן יְהוֹנָתָן אֶת־כְּלָיו אֶל־הַנֶּעַר אֲשֶׁר־
 לוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ לָךְ הֵבִיא הָעֵר : הַנֶּעַר בָּא וְדוֹד קָם
 מֵאֶצֶל הַנָּגֵב וַיִּפֹּל לְאִפָּיו אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ שְׁלֹשׁ
 פְּעָמִים וַיִּשְׁקוּ אִישׁ אֶת־רַעְוֵהוּ וַיִּבְכוּ אִישׁ אֶת־
 רַעְוֵהוּ עַד־דְּוֹד הַגָּדִיל : וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן לְדוֹד לָךְ
 לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְנוּ שְׁנֵינוּ אֲנַחְנוּ בְּשֵׁם יְהוָה
 לֵאמֹר יְהוָה יִהְיֶה בֵּינֵינוּ וּבֵינֶיךָ וּבֵין זָרְעֵנוּ וּבֵין
 זָרְעֶךָ עַד־עוֹלָם :

נשלים ספר במדבר
 שבח לאל חסדו עלינו גבר

לוח קריאת הפרשיות למועדים וישבתות
 המיוחדות וקריאת ראש חדש וחנוכה ופורים
 וצומות כל השנה

ראש השנה

ביום ראשון קורין חמשה בפרשת וירא מן וה' פקד את שרה עד
 ימים רבים * ואם הוא שבת קורין שבעה * והמפטיר קורא בפרשת
 פינחס ובחדש השביעי בחדש לחדש *
 ביום שני קורין חמשה בפרשת הנזכרת ויהי אהר הרברים האלה עד
 סוף הפרשה * והמפטיר קורא כאתמול :

צומות

בצום גדליה בשהרית ובמנחה קורין שלשה כפ' כי תשא מן ויחל משה
 עד אשר דבר לעשות לעמו * ומרגליו עד פסל לך * וקורין עד אשר אני
 עושה עמך * וכן בצום העשירי * ובצום אסתר * ובצום הרביעי *
 ובצום החמישי בשהרית קורין שלשה בפרשת ואתחנן מן כי תוליד
 כנים עד כל הימים * ובמנחה קורין ויחל משה כשאר הצומות *
 ופה ליוורנו יע"א ביום כ"ב בשבט שמתענים הצבור על הרעש קורין
 בשהרית ובמנחה פרשת ויחל :

יום כפור

בשהרית קורין ששה בפרשת אחרי מות מתהלת הסדר עד אשר
 צוה ה' את משה * ואם חל בשמת קורין שבעה * והמפטיר קורא
 בפרשת פינחס ובעשור לחדש השביעי *
 במנחה קורין שלשה בפרשת הנזכרת מן וירכר ה' וגו' כמעשה ארץ
 מצרים עד סוף הסדר :

סוכות

ביום ראשון קורין חמשה בפרשת אמור מן וירכר וגו' שור או כשב או
 עז עד אל בני ישראל * ואם הוא שבת קורין שבעה * והמפטיר קורא
 בפרשת פינחס ובחמשה עשר יום לחדש השביעי *
 ביום שני קורין חמשה כפ' אמור כאתמול * והמפטיר קורא כאתמול :

שבת וחול המועד של סוכות

בשהרית קורין שבעה כפ' כי תשא מן ויאמר משה אל ה' ראה אתה
 אומר אלי עד לא תבשל נדי בחלב אמו * והמפטיר קורא בפרשת
 פינחס בקרבנות עניינו של יום * ובמנחה קורין בסדר השבוע *
 חולו של מועד

חולו של מועד

ביום ראשון קורין ארבעה כפ' פינחס * ראשון קורא וביום השני * והשני
 קורא וביום השלישי * והשלישי חוזר וקורא וביום השלישי לכר *
 והרביעי

והרכיבי קורא ספיקא דיומא וביום השני וביום השלישי וכל הימים
 כזה הסדר ולא שכנזים שלישי קורא יום של אחריו ורכיבי ספיקא
 דיומא וביום הוש' ר' ג' ור' קורא כמו בהן ולוי :

שמיני עצרת

קורין חמשה ב' ראה מן כל הכבוד עד סוף הסדר ואם ה' בשבת קורין
 שבעה ומתחילין עשר תעשר והאיטליאני מתחילין כי ימכר
 והמפטיר קורא בפרשת פינחס ביום השמיני עצרת עד סוף הסדר :

שמחת תורה

קורין חמשה בפרשת וזאת הברכה והמפטיר קורא כאתמול :

ראש חדש

כשחל ראש חדש בחול קורין ארבעה ב' פינחס מן וירבר וגו' צו את
 בני ישראל עד יעשה ונסכו כהן קורא שלשה פסוקים לוי הוור
 יאמרת עד רביעית ההין שלישי עד ונסכה רביעי עד ונסכו
 וכשחל בשבת המפטיר קורא מן וביום השבת עד יעשה ונסכו :

הנוכה

ביום ראשון קורין שלשה ב' נשא בקרבנות הנשיאים מן וירבר וגו'
 כה תברכו כהן קורא עד ויקריבו אותם לפני המשכן לוי עד
 להנכת המזבח וישראל עד נחשון בן עמינדב והאשכנזים
 מתחילין ויהי ביום כלות :

ובשאר הימים קורין נשיא אחד לכל יום ויום כהן קורא חציו לוי גומרו
 וישראל הוור וקורא כלוי והאשכנזים קורין לשלישי ביום של אחריו
 וכן בכל יום ויום וביום שמיני מתחילים ביום השמיני עד סוף הפ'
 ויש מוסיפין פ' בהעלותך עד כן עשה את המנורה (וגן מנהגנו) :

וביום ר"ח טבת שחל בחול קורין שלשה ב' ר"ח :
 והרכיבי קורא בקרבנות הנשיאים בעניינו של יום וכשחל בשבת קורין
 ששה בדרך השבוע (והאיטליאני שבעה) ובספר שני קורא השביעי
 בפרשת ראש חדש וביום השבת עד יעשה ונסכו והמפטיר קורא
 בקרבנות הנשיאים בעניינו של יום :

שבת שקלים

קורא המפטיר מתחלת כי תשא עד לכפר על נפשותיכם :
 ואם חל ר"ח אדר להיות בשבת קורין ו' בפרשת השבוע (והאיטליאני
 ו') ובס' שני קורא השביעי ב' ר"ח והמפטיר כנו' :

שבת זכור

קורא המפטיר בסוף פרשת כי תצא מן זכור את אשר עשה לך עמלק
 עד סוף הפרשה :

פורים

פורים

קורין שלשה ב' בשלח מן ויבא עמלק עד סוף הסדר ויש כופלין
 פסוק האחרון (וכן מנהגנו) :

שבת פרה

קורא המפטיר מתחלת סדר הקת עד תמא עד הערב :

שבת החדש

קורא המפטיר ב' בא מן וירבר ה' וגו' החדש הזה לכם עד בכל
 מושבותיכם תאכלו מצות :
 ואם חל ר"ח ניסן להיות בשבת קורין ו' ב' השבוע (והאיטליאני
 ו') ובס' ב' קורא השביעי ב' ר"ח והמפטיר כנו' :

בפסח

ביום ראשון קורין חמשה ב' בא מן ויקרא משה על צבאותם ואם
 הל בשבת קורין שבעה ומתחילין מן והיה היום הזה והמפטיר
 קורא ב' פינחס ובחרש הראשון :
 וביום שני קורין חמשה ב' אמור מן וירבר ה' וגו' שור או כשב
 עד אל בני ישראל והמפטיר קורא כאתמול :

חולו של מועד

ביום ראשון קורין שלשה ב' בא מן וירבר ה' וגו' קדש לי כל בכור
 עד סוף הסדר והרכיבי קורא ב' פינחס והקרבן אשה עולה :
 ביום שני קורין שלשה ב' משפטים מן אם כסף תלוה עד לא תבשל
 גדי בחלב אמו והרכיבי קורא כאתמול :

ביום שלישי קורין שלשה ב' כי תשא מן ויאמר ה' אל משה פסל
 לך עד לא תבשל גדי בחלב אמו ואם הוא שבת קורין שבעה
 ומתחילין מן ויאמר משה אל ה' ראה אתה והרכיבי קורא כאתמול :
 ביום רביעי קורין שלשה ב' בהעלותך מן וירבר ה' אל משה במדבר
 סיני עד ולגר ולאזרח הארץ והרכיבי קורא כאתמול :

ביום שביעי קורין חמשה ב' ויהי בשלח פרעה מתחלת הסדר עד
 כי אני ה' רופאך ואם הל בשבת קורין שבעה והמפטיר קורא כאתמול :
 ביום שמיני קורין חמשה ב' ראה מן כל הכבוד עד סוף הסדר :
 ואם הוא שבת קורין ז' ומתחילים מן עשר תעשר (והאיטליאני
 מתחילין כי ימכר) והמפטיר קורא כאתמול :

ואת

ואת הסימן הזה תקח בידך לרעת סדר קריאת הפרשיות האלה :

משך תורה קדש בכספא פסל במדברא שלח בוכרא

זה הסדר הוא אם הל פסח בראשון בשבת או בשלישי בשבת או בשבת ואם יבא פסח בחמישי בשבת מהפכין סדר הקריאות על דרך זה :

משך תורה פסל קדש בכספא במדברא שלח בוכרא

ולעולם בשבת והול המועד של פסח קורין בפ' כי תשא מן ראה אתה אומר אלי עד לא תבשל גדי בחלב אמו והמפטיר קורא בפרשת פינחס והקריבהם :
ביום ראשון קורא המשה בפ' וישמע יתרו מן בחדש השלישי עד סוף הסדר והמפטיר קורא בפ' פינחס וביום הבכורים :

שבועות

ביום שני קורא המשה בפ' ראה מן כל הבכור עד סוף הסדר ואם הל בשבת קורין : ומתחילים מן עשר תעשר והאיטליאני מתחילין כי ימכר והמפטיר קורא כאתמול :

תפלה שחרית לשבת

סדר קימה

כשיעור משנתו יקום ויאמר

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוֹת בֵּי נִשְׁמָתֵי בְּחַמְלָה רַבָּה אֲמוּנָתְךָ :

קודם הניגוב אחר סגנונם יתחיל לברך כרכם זו

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם :

כל סיום כשעושה לרכיו כיון גדולים כיון קטנים ויאמר

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר יָצַר אֶת הָאָדָם בְּחִכְמָה וַיְבָרֵא בּוֹ נְקֻבִים וְנִקְבִים חַלּוּלִים חַלּוּלִים גְּרָוִי וְיָדוּעַ לִפְנֵי כִסֵּא כְבוֹדְךָ שְׁאֵם וְסִתָּם אַחַד מֵהֶם אוֹ אִם יִפְתַּח אַחַד מֵהֶם אִי אֶפְשֶׁר לְהִתְקַיֵּם אֶפְלוּ שְׁעָה אֶתֶּת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ רֹפֵא כָּל בָּשָׂר וּמַפְלִיא לַעֲשׂוֹת :

כרכת ארכע כנסות

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת צִיצִית :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתְּהַאֵה חֲשׂוֹבָה מִצְוֹת צִיצִית לְפָנֶיךָ כְּאֵדוֹ קִנְיַתִּיךָ בְּכָר פְּרִטְיָה וְדַקְדָּקִיךָ וּכְנֻנְתִּיךָ וְתִרְוַנִּי מִצִּית הַתְּלִימִים בְּהָ אֲמֵן סְלָה :

עטיפת טלית גדול

כשעת בדיקת טלית של טלית גדול קודם כרכם ויאמר אלו ספסוקים

בְּרַכֵּי נַפְשֵׁי אָרֶץ יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מַאֵד הוֹד וְהַדָּר לְבִשְׁתָּ עֹשֶׂה אִיר בְּשִׁלְמָה נוֹטָה שְׁמַיִם בְּיָרֵעָה :

קודם עטיפת טלית ויאמר זה

לְשֵׁם יְהוָה קוֹדֵשׁא בְּרוּךְ הוּא וְשְׂכִינְתִּיהָ בְּדַחֲרֵינוּ וְרַחֲמֵינוּ לַיְחָד שַׁבַּת

ליחר ישם ייה ביה ביחודא שלים בשם כל ישראל
הריני מתעטף גופי בציצית וכן התעטף נשמתו ורמיה אכרי
ושם גירי באור הציצית העולה תריג ובשם שאני
מתכפר בטלית בעולם הזה בן אברה לחלוקה דרבנן
ולטלית נאה לעולם הבא ועל ידי מצות ציצית ינצלו נפשי
רוחי ונשמתו ותפילתי מן החיצונים והטלית יפרוש בנפיו
עליהם ויצילם בנשר יעיר קנו ער גזליו ירחף ותהא
חשובה מצות ציצית לפני הקדוש ברוך הוא באלו קימתיה
בכל פרטיה ודקדוקיה וכונותיה ותריג מצות התלוים בה
אמן סלה :

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו
וצונו להתעטף בציצית :

ויכסה ראשו בטלית ויאמר אלו הספוקים

מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל בנפיד יחסיו : ירוין
מדשן ביתך ונחל עדניך השקם : כי עמד מקור חיים
באורך נראה אור : משוך חסדך ליריעה וצדקתך לישרי לב :

פתיחת אליהו הנביא זיע"א

כתב הא"י ו"ל שוב לאדם לומר פתיחת אליהו קודם כל תפלה ותפלה וסוף
לעזר ולהועיל לפתוח הלב ויאמר קודם ויסי כועס ה' אלקיכו וגו' :

פתח אליהו ואמר רבון עלמין דאנת הוא חד ולא בישבן אנת הוא
עלאה על כל כל עלאין סתימא על כל סתימין לית מחסבה תסיסא
נד כלל אנת הוא דאפיקת עשר תקונין וקרינן לון עשר ספירן לאנהגא
בהון עלמין סתימין דלא חתגליין ועלמין דאתגליין ובהון חתכסיאת (כ"א)
חתכסיאת) מכני נשא * ואנת הוא דקסיר לון ומיחד לון ובגין דאנת מלגאו
כל מאן דאפרוט חר מחבריה אלאין עשר חתכסיב ליה כאלו אפרוט בד *
זאלין עשר ספירן איגון אולין כסדרן חד אריך וחד קצר וחד בינוני * ואנת
הוא דאנהג לון * ולית מאן דאנהג לך לא לעילא ולא לתתא ולא מכל
סטרא * לבגין תקינת לון דמנייהו סרחין נשמתין לבני (דבני) נשא וכמה
נפין תקינת לון דאתקריאו גופא לבני לבגין דמכסין עליהון ואתקריאו
בתקופא

בתקופא דא חסד דרועא יומיא * גבורה דרועא סמאלא תפארת גופא נלח
וסוד תרין טוקין וסוד סיומא דגופא אות ברית קדש * מלכות פה תורה
שבכל פה קרינן ליה * מוחא חכמה איהו מחסבה מלגו * בינה לבא ובה הלב
מבין ועל אלון תרין כתיב ס:סחרות לה' אלהינו * כתר עליון איהו כתר
מלכות * ועליו אתמר מגיד מראשית אחרית ואיהו קרקצתא דתפילי (כ"א)
קרקצתא דלא מנח תפילי) מלגאו איהו יו"ד ה"א ו"ו ה"א דאיהו אורח
אלילות איהו סקיו דאילנא בדרועיו וענפיו (כ"א ואנפו) כמיא דאסקי
לאילנא ואתרבי בההוא סקיו :

רבון העולמים אנת הוא עלת העלות סבת הסבות דאסקי לאילנא
בההוא כביש וההוא כבישו איהו כנשמתא לגופא דאיהו חיים לגופא
ודך לית דמיון ולית דיוקנא מכל מה דלגו ולבר וברחת שמיא ורעא ואפיקת
מנהון שמשא וסיהרא וכוכביא ומולו ובארעא אילגין ודסאין ונמתא דעדן
(ועשכין) וחיוון ושפון וכוכין ובערין וכני נשא לאשתמודעא בהון עלאין
ואיך יתנסגון בהון עלאין ותתאין * ואיך אשתמודעאן מעלאי ותתאין ולית
דידע כד כלל ובר מיכך לית יחודא (ס"א יחודא) בעלאי ותתאין ואנת
השתמודע אדון על כלל * וכל ספירן כל חד חית ליה סס ידיע ובהון אתקריאו
מ אכיא ואנת לית לך סס ידיע דאנת הוא ממלא כל שמהן ואנת הוא שלימו
דכלהו וכד אנת תסתלק מנהון אשתארו כללו שמהן כגופא בלא נשמת' אנת
חכים ולאו בחכמה ידיעא אנת הוא מבין ולא מבינה ידיעא לית לך אתר
דיעא אלא לאשתמודעא תוקסד וחילך לבני נשא ולאחואה לון איך אתנהג
עלמא דבינא וברחמי דאינון דקד ומשפט כפוס עובדיהון דבני נשא * איך
איהו גבורה * משפט עמודא דאמלעיתא * דקד מלכותא קדישא * מאזני
דקד תרין סמכי קסוט * הין דקד אות ברית * כלל לאחואה איך אתנהג
עלמא * חבל לאו דאית לך דקד ידיעא דאיהו דין ולאו משפט ידיעא דאיהו
רחמי ולאו מכל אלון מדות כלל * קוס רבי שמעון ויתחדשון מלון על ידך
דאה רשותא אית לך (כ"א חתיביב לך) לגלגלה רזין טמירין על ידך מה
דלא חתיביב רשו לגלגלה לשום בר נש עד כען :

קם רבי שמעון פתח ואמר לך ה' הגדולה והגבורה וגו' עלאין שמעו
אינון דמיכין דחברון ורעיא מהימנא אתערו משנתכוון הקילו ורננו
שוככי עפר אלון אינון דליקיא דאינון משטרא דההוא דאתמר בה אני שנסה
ולבי ער ולאו אינון מתים ובגין דא אתמר בהון הקילו ורננו וגו' רעיא
מהימנא אנת ורבהן סקלו ורננו לאתערותא דשכינתא דאיהו ישנה בגלותא
דעד כען דליקיא כללו דמיכין וסכתא בחוריהון מיד יהיבת שכנינתא (כ"א)
אתערון) תלת קלין לבני רע"א מהימנא ויימא ליה קוס רעיא מהימנא דהא
עלך אתמר קול דודי דופק לגבאי בארבע חתון דליה ויימא בהון פתחי לי
אחותי רעייתו יונתי תמתי דהא תס עוכך בת זיון לא יוסף להגלותך *
שראשי נמלא טל * מאי נמלא טל * אלא אמר קב"ה אנת חשיבת דמיומא
דאתחרב

דחת חרב בי מקדשא דעאלנא בביתא דילי ועאלנא ביטובא . לאו הכי דלא
סאלנא כל זמנא דלגת בגלותא . סרי לך סימנא מראשי נמלא טל . ה"א
סכינתא בגלותא שלימו דילת וחיים דילס איסו ט"ל . ודא איסו י"ד ה"א וד"ו .
וה"א איסו סכינתא דלא מחוסכן ט"ל אלל וי"ד ה"א וד"ו דסליקו אתוון
לחושכן ט"ל . דאיסו מליא לסכינתא מכביעו דכל מקורין עלאין . מיד קס
רעיא מהימנא ודבסן קדישין עמים ע"כ רחא דזחודא . בילא"ו :

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינותיה ברחילו ורחימו
ורחימו ורחילו ליחדא שם י"ה בוי"ה ביחודא ש"ים
בשם כל ישראל הריני מתפלל הפלת (שחרית) (מוסף) .
ליחד ספירות העליונות ולהמשיך שפע וברכה עליהן ומשם
אל המדרגות החתונות ומשם וישפע על נפשנו רוחנו
ונשמתנו לעבדך וליראה ולאהבה את שמך נצח סלה ועד .
יהיה הפלתנו מקבלת ומרוצה לפני כסא כבודך להעלות
על ידי הפלתנו פירונו ניצוצי הקדושה אשר נתפדו בין
הקליפות חיל בלע ויקיאנו מפתנו יודישנו אל וכלע המות
לנצח ותצרף הפלתנו עם שאר תפלות הצדיקים היודעים
והמכונים כל בנות צירופי שמותיך הקדושים וכל החודרים
וזווגי מדות העליונות הבאים על ידי ההפלות והברכות .
ותפלתנו זו אנו מכונים בך כלל לרעת רבי שמעון בר
יוחאי הקדוש ולרעת רבי אלעזר בנו ולרעת יוחס בן עוויה
הקדוש ופינו בפייהם ותפלתנו כתפלתם וכונתנו ככונתם
ותרי אנו סומכים עליהם בכל מכל כל יהיו לרצון אמרי
פינו והניון לבנו לפניך יהוה צורנו וגואלנו :

ידיד נפש אב הרחמן משוך עבדך אל רצונך ירוץ עבדך
כמו אצל ושתחיה מול הדרך כי יערכ לו ידירתיך .
מנופת צוף וכל טעם :

חדור נאה זיו העולם . נפשי חילת אהבתך . אנא אל נא
רמא נא לה . בהראות לה נועם ויוך . אז תתחוק ותתפאר .
והיתה

והיתה לך שפחת עולם :
ותיק יהמו רחמיך . וחוסה נא על עם אהובך . כי יוה כמה
גכסוף גכסף . לראות בתפארת ענך . אנא אלי חמדת לפי .
וחוסה נא ואל תתעלם :
הגלה נא ופרוש חביב . עלי את סבת שלומך . תאיר ארץ
מכבודך . נגילה ונשמחה בך . מהר אהוב כי בא מועד .
וחננו כימי עולם :

קודם שזכנס לבית הכנסת ישחמום ויאמר זו

מה שבו אהליך יעקב משבנתיד ישראל : ואני ברכ חסדך
אבא ביתך אשתחודה אל היכל קדשך ביראתך : וי
אהבתי מעון ביתך ומקום משכן כבודך | ואני אשתחוד
ואכדעה אברכה לפני יי עשי : ואני תפילתי לך יי עת רצון
אלהים ברכ חסדך ענני באמת ישעד :

ארון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא : לעת נעשה
בחפצו כל . אזי מלך שמו נקרא : ואחרי בכלות הפל
ל בידו ימלוך נורא : והוא היה והוא הוה . והוא יהיה
כתפארה : והוא אחד ואין שני . להמשילו להחבירה : והוא
ראשון והוא אחרון לכל חומר ולכל צורה . בלי ראשית
כלי תכלית . ולו העוון והמשרה : בלי ערך בלי דמיון . בלי
שנוי והתמורה : בלי חבור בלי פירוד . גדול כח והגבורה :
והוא אלו וחי גואלי . וצור חבלי ביום צרה . והוא נסי
ומנוסי . מנת כוסי ביום אקרא : והוא רופא והוא מרפא .
והוא צופר . והוא עורר . בידו אפקיר רוחי . בעת אישן
ואעירה : ועכ רוחי גייתי . אדני לי ור"א אירא . במקדשו
תגל נפשי . משיתנו ישלח מהרה : ואז נשיר בבית קדשי
אמן אמן שם הנורא :

אברך את שם ה' אשר יעצני אף לילות יסרוני כליותי: שותי ה' הנגיד
תמיד כי מומיני כל אמוט: לכן שמח לבי ונגל כבודי אף כשרי
ישכון לבטח: כי לא תשוב נפשי לשאול לא תתן הסירך לראות שחת:
תודיעני אורה חיים שובע שמחות את פניך נעימות בומינד נצח: מי יתן
מציוי ישועת ישראל כשוב ה' שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל:

שְׁעִירֶיךָ בְּדַפְקֵי יְהוָה פָּתַחְהָּ וּלְדֵל שׂוֹאֵל לַפְּנֵיךָ יְהוָה סִלַּחְהָּ
לְךָ תְּבוּאָה תַּפְּלִתִי וְשׁוּעִי מְקוֹם כְּבֹשׁ וְעִשְׂרוֹן
וּמִנְחָה שְׁעִירֶיךָ מְאוֹר עֵינַי רִצְוָה וְשִׁמּוֹר לְשׁוּנֵי וְאִם אֲשַׁגְּרָה
לַפְּנֵיךָ יְהוָה סִלַּחְהָּ שְׁעִירֶיךָ הִרְיוּמוֹתַי לְךָ לְבִי וְעֵינַי נִטְרָה אֲוִן
וְגַם עֵין פְּקַחְהָּ שְׁעִירֶיךָ שִׁמְעוּ קוֹלִי וְשׁוּעֵתִי הַקְּשִׁיבָה וְתַפְּלִתִי
מְקוֹם קִרְבָּן לְקַחְהָּ שְׁעִירֶיךָ עֲנֵה קוֹלִי וְשׁוּעֵתִי וְנִכְוִי וְעֵינֶיךָ
עַל עַם נִכְאָה פְּקַחְהָּ שְׁעִירֶיךָ רְאֵה כִּי נִכְנַעְרָה רוּחִי בְּקִרְבֵּי
וְנִשְׁמַתִּי מְאוֹר הַלֵּלָה וְשַׁחַה שְׁעִירֶיךָ רַחוּם וְחַנּוּן לַפְּנֵיךָ חֲטָאֵנִי
סִלַּח לָנוּ וְשַׁלַּח לָנוּ הַרְּוַחָהּ שְׁעִירֶיךָ חוּס וְרַחֵם עַל פְּלִיטַת
אֲרִיאֵל וְהוֹצִיאֵם מִצְרָה לְרַוַּחְחָּ שְׁעִירֶיךָ מְקוֹם מְקַדְּשׁ מְכוּן
מְאוֹ עוֹלָמִים וְשֵׁם נְעִלָה וְנִרְאָה בְּשִׁמְחָה שְׁעִירֶיךָ הַשִּׁיבֵם
יְהוָה עִם אֲרַמְתָּם וּמְכוֹנָם וְהַשְׁכִּיבֵם בְּהַשְׁקֵט וּבְכַטְחָה
שְׁעִירֶיךָ מַחֵה עֵין וּפְשַׁע וְגַם חֲטָאָה וּדְוִנָּנוּ בְּרַחֲמֶיךָ יְהוָה סִלַּחְהָּ
שְׁעִירֶיךָ לְךָ עֵינַי וְתַחֲנוּנֵי יְיָ רְוִצִיאָנוּ מִצְרָה לְרַוַּחְחָּ שְׁעִירֶיךָ
אֲדוֹן עוֹלָם לְךָ תְּמִיד אֶקְוֶה וְשׁוּעֵתְךָ לְעַם עֵנִי שִׁלַּחְהָּ שְׁעִירֶיךָ
בְּנֵי אוֹלָם וּמְלוֹךְ לְעַד לְעוֹלָם וְאוֹרֶךְ עַל הַר צִיּוֹן וְרַחֲרָה
שְׁעִירֶיךָ יִרְנְנוּ שׁוֹכְנֵי אֶרֶץ וְעֵרֶץ וְיֹאמְרוּ לְךָ יְיָ תַּמְדְּכָהּ
שְׁעִירֶיךָ פָּתַח שַׁעַר לְקַבֵּר הַתַּחֲנֶה וְהַשְׁמִיעֵנוּ קוֹל שִׁשׁוֹן
וְשִׁמְחָה שְׁעִירֶיךָ

זה השער לה' צדיקים יבואו בו: אורך כי עניתני ותהי לי לישועה: אבן
מאסו הבונים היתה לראש פנה: מאת ה' היתה ואת היא נפלאת בעינינו:
זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו:
כל ברואי מעלה ומטה: יעידון יגידון כלם כאחד: יהוה
אחד ושמו אחד: שלשים ושתים נתיבות שביילך: וכל
מבין

מבין סודם יספרו את גדלך: והם יכירו כי הכל שקר:
ואתה האל המדק המיוחד: יעידון לבכות בחשבם עולם
בגווי: ומצאו כל יש בלתיך שגווי: במספר במשקל הכל
מגווי: כלם נתנו מרועה אחר: יעידון מראש ועד סוף יש
לך סימן: צפון וים וקדם ותימן: שחק ותכל לך עד נאמן:
מזה אחר ומזה אחר: יעידון הכל ממך נופד ובוד: אתה
תעמד והם יאבדו אבוד: לכן כל יצור לך יתן כבוד: כי

מראש ועד סוף הלא אב אחר: יעידון
ובתורתך יי אלהינו כתוב לאמר שמע ישראל יי אלהינו
יי אחר: וידעת היום והשבת אל לבבך כי יי
הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד:
יגדל אלהים חי וישתבח נמצא ואין עת אל מצואותו:
אחר ואין יחיד ביהודו: נעלם וגם אין סוף לאחדותו:
אין לו דמות הגוף ואינו גוף: לא נערוך אליו קדושתו:
קדמון לכל דבר אשר נברא: ראשון ואין ראשית לראשיתו:
הגו ארון עולם לכל נוצר: יורה גדלתו ומלכותו: שפע
נבואתו נתנו אל: אנשי סגלתו ותפארתו: לא קם בישראל
במשנה עוד: נביא ומביט את המונתו: תורת אמת נתן
לעמו אל: על יד נביאו נאמן ביתו: לא יחליף האל ולא
ימיר: דתו לעולמים לזולתו: צופה ויודע סתרינו: מביט
לסוף דבר בקדמותו: גומל לאיש חסיד במפעלו: נתן
לרשע רע ברשעתו: ישלח ריקן ימין משיחנו: לפדות
מחבי קץ ישועתו: מתים יחיה אל ברוב חסרו: ברוך עדי
עד שם תהלתו: אלה שלש עשרה לעקרים: הן הם יסוד
דת אל ותורתו: תורת משה אמת ונבואתו: ברוך עדי עד
שם תהלתו:

והתפלל חנה ותאמר עליו לבי ביה רמה קרני ביה רחב
פי על אויבי כי שמתתי בישועתך: אין קרוש ביה
כי אין בלתיך ואין צור באלהינו: אל תריבו תדברו גבורה
נבחה וצא עתק מפיקם כי אל דעות יי ולו נתבנו עלילות:
קשת גבורים חתים ונכשלים אורו חיל: שבעים בלחם
נשפרו ודעכים חדרו עד עקרה ידה שבעה ורבת בנים
אמללה: יי ממית ומחיה מזריר שאול ויעל: יי מוריש
ומעשיר משמיל אף מרומם: מקים מעפר דל מאשפות
ידים אביון להשיב עם נדיבים וכסף כבוד ינחילם כי לוי
מצקי ארץ וישת עליהם תבל: רגלי תסידיו וישמור ורשעים
בחשך ידמו כי לא בלח יגבר איש: יי יחתו מריכויו עליו
בשמים ירעם יי ידיו אפסי ארץ ויתן עוז למלכו וירם קרן
משחו: גרותוהי כמה רבובין ותמהורו כמה תקיפון
מלכותיה מלכות עלם ושלטניה עם דר ודר: וגאנחנו עמך
וצאן מרעיתך נודה לך לעולם לדור ודור נספר תהכתך:
ערב ובוקר וצהרים אשוחה ואהמה וישמע קולי: ברו יחד
בוכבי בוקר ויריעו כל בני אלהים: לא אירא מרבבות עם
אשר סביב שתי עלי: ואני ביהוה הצפה אוחלה לאלהי
ישעי ושמעני אלהי: אל תשמחי איבתי לי כי נפלתי קמתי כי
אשב בחשך יי אור לי: כי לך יי הוחלתי אתה תענה אלני
אלהי רגלי עמדה במישור במקהלים אברך יי:
תהלת יי ידבר פי ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד:
וגאנחנו נברך יה מעתה ועד עולם הללויה:
אלתי נשמה שנתת בי טהורה (היא) אתה בראתה אתה
יצרתה אתה נפתתה בי ואתה משמרה בקרבי
ואתה

ואתה עתיד לפלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבא כל
זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך יי אלהי ואלהי
אבותי שאתה הוא רבון כל המעשים ארון כל הנשמות
מושל בכל הבניות חי וקים לעד ברוך אתה יי המחזיר
נשמות לפגרים מתים:
ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם הנותן לשכני בינך
להבחין בין יום ובין לילה:
בא"י אמ"ה פוקח עורים
בא"י אמ"ה מתיר אסורים
בא"י אמ"ה זוקף כפופים
בא"י אמ"ה מלביש ערומים
בא"י אמ"ה הנותן ליעף כח
בא"י אמ"ה רוקע הארץ על המים
בא"י אמ"ה המכין מצעדי גבר
בא"י אמ"ה שעשה לי כל צרכי
בא"י אמ"ה אוזר ישראל בגבורה
בא"י אמ"ה עוטר ישראל בתפארה
בא"י אמ"ה שרא עשני נוי (סאשס אומרת גיור)
בא"י אמ"ה שלא עשני עבד (סאשס אומרת שפחה)
בא"י אמ"ה שרא עשני אשה (סאשס אומרת שעשני כרצנזו):
בא"י אמ"ה המעביר חבלי שינה מעינינו ותנומה מעפעפינו:
ויהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתרגילנו
בתורהך ותרדביקנו במצותיך ואל תביאנו לירי
חטא ולא לירי עברה ולא לירי נסיון ולא לירי בוזין
ותרחיקנו מיצר הרע ותרדביקנו ביצר הטוב ותננו לאהבה
לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו ונמלנו
חסדים

חסדים טובים ברוך אתה יי גומל חסדים טובים לעמו ישראל :

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתצילנו היום ובכל יום ויום מעוי פנים ומעוות פנים מאדם רע מאשה רעה מיצר רע מחבר רע משכן רע מפגע רע מעין הרע ומלשון הרע ממלשינות מערות שקר משנאת הבריות מעלילה ממיחה משונה מחולאים רעים ממקרים רעים מדין קשה ומפעל דין קשה בין שהוא בין ברית ובין שאינו בין ברית ומדינה של גיהנם :

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על דברי תורה : והערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפנינו ובפיפיות עמך בית ישראל ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו כלנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה ברוך אתה יי המלמד תורה לעמו ישראל : ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו ברוך אתה יי נתן התורה : ודבר יי אל משה לאמר : דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל אמור להם : יברכך יי השם : יאר יי פניו אליך ויחנך : ישא יי פניו אליך וישם לך שלום : ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם : אלהינו ואלהי אבותינו זכרנו בזכרון טוב מלפניך ופקדנו בפקודת ישועה ורחמים משמי שמי קדם : וזכור לנו יי אלהינו אהבת הקדמונים אברהם יצחק וישראל עבדך את הברית ואת החסד ואת השבועה שנשבעת לאברהם אבינו בחר המורה ואת העקרה שעקר את יצחק בנו על גבי המזבח ככתוב בתורתך :

ויהי

ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני : ויאמר קח נא את בנוך את יחידך אשר אהבת את יצחק ולך לך אל ארץ המדינה והעלהו שם לעולה על אחד ההרים אשר אמר אליך : וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמרו ויקח את שני נעריו אתו ואת יצחק בנו ויבקע עצי עולה ויקם וילך אל המקום אשר אמר לו האלהים : ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחוק : ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחווה ונשובה אליכם : ויקח אברהם את עצי העלה וישם על יצחק בנו ויקח בידו את האש ואת המאכלת וילכו שניהם יחדו : ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אביו ויאמר הנני בנו ויאמר הנח האש והעצים ואיה השה לעולה : ויאמר אברהם אלהים יראה לו השה לעולה בני וילכו שניהם יחדו : ויבאו אל המקום אשר אמר לו האלהים ויבן שם אברהם את המזבח ויערוך את העצים ויעקד את יצחק בנו וישם ארזו על המזבח מפעל לעצים : וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחוט את בנו : ויקרא אליו מלאך יי מן השמים ויאמר אברהם אברהם ויאמר הנני : ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנוך את יחידך ממני : וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחד נאחו בפסד בקרניו וילך אברהם ויקח את האיל והעלהו לעולה תחת בנו : ויקרא אברהם שם המקום ההוא יי יראה אשר יאמר היום בחר יי יראה : ויקרא מלאך יי אל אברהם שנית מן השמים ויאמר בי נשבעתי נאם יי כי יען אשר עשית

עשית

עשית את הדבר הזה ולא חשבת את בנך את יחידך : כי
ברך יברכך ותרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים
וכחול אשר על שפת הים וירש זרעך את שער אויביו :
והתברכו בזרעך כל גווי הארץ עקב אשר שמעת בקולי :
וישב אברהם אל נערי ויקמו וילכו יחדו אל באר שבע
וישב אברהם בבאר שבע :

ושחט אתו על ירך המזבח צפנה לפני יי וזרקו בני אתחן
הכהנים את דמו על המזבח סביב :

רפוני של עולם כמו שבכש אברהם אבינו את רחמי
לעשות רצונך בלבב שלם בן יכבשו רחמיך את בעטך
ויגורו רחמיך על מדותיך ותרחנה עמנו יי אלהינו
במדת החסד ובמדת הרחמים ותכנס לנו לפנים משורת
חדין ובטובך הגדול ישוב חרון אפך מעמד ומעריך

ומאריך ומנחלתך וקיים לנו יי אלהינו את הדבר
שהבטחתנו בתורתך על ידי משה עבדך כאמור : וזכרתי
את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי
אברהם אזכור והארץ אזכור : ונאמר ואף גם זאת בריותם
בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפך
בריתי אתם כי אני יי אלהיהם : ונאמר וזכרתי להם ברית
ראשונים אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לעיני הגוים
להיות להם לאלהים אני יי : ונאמר ושב יי אלהיך את
שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך יי
אלהיך שמה : אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך
יי אלהיך ומשם יקחך והביאך יי אלהיך אל הארץ אשר
ירשו אבותיך וירשתה והטיבך והרבה מאבותיך : ונאמר
על ידי נביאך יי חבנו לך קיינו היה זרעם לבקרים אף
ישועתנו

ישועתנו כעת צרה : ונאמר ועת צרה היא ליעקב וממנה
ישע : ונאמר בכל צרתם לו צר ומלאך פניו הושיעם
באהבתו ובחמלתו הוא גאלם וינצלם וינשאים כל ימ עולם :
ונאמר מי אל כמוך נשא עין ועיבר על פשע לשארית
נחלתו לא החזיק לעד אפו כי חפץ חסד הוא : ישוב ירחמינו
יכבול עונותינו ותשליך במצולות ים כל חטאתם : תתן
אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבותינו מימי
קדם : ונאמר והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית
הפלת עולותיהם וזבחייהם לרצון על מזבחי כי ביתי בית
הפלה יקרא לכל העמים :

אלו דברים שאין להם שיעור תפאה ותכבירים והראיון
וגמילות חסדים ותלמוד תורה : אלו דברים שאדם
עושה אותם אוכל מפרותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו
לעולם הבא וארו חן כבוד אב ואם וגמילות חסדים
יבקר חלקים והכנסת אורחים והשכמת בית הכנסת והבאת
שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו ותלמוד תורה
בנגד כלם :

לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר כבגלוי ומודה על
האמת וזוכר אמת בלבבו וישכים ויאמר רבון העולמים
וארוני הארונים לא על צדקותינו אנחנו מפילים
חתוננו לפניך כי על רחמיך הרבים : אדני שמעה אדני
סלחה אדני הקשיבה ועשה אל תאחר למענך אלהי כי
שמך נקרא על עירך ועל עמך : מה אנו מה חיינו מה
חסדנו מה צדקותינו מה ישועתנו מה כחנו מה גבורתנו
מה נאמר לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו הלא כל הגבורים
באין לפניך ואנשי השם ברא היו ותכמים בכלי מדע
ונבונים

ונבינים ככלי השֹׁכֵר . כי רוב מַעֲשֵׂינוּ תהוּ . יומי חֵינּוּ הַכֵּל
לִפְנֵיךָ וּמִזֵּתֵר הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה אִין כִּי הַכֵּל הַכֵּל : לְבַד
הַנְּשָׁמָה הַטְּהוּרָה שֶׁהִיא עֵתִידָה לָתֵן הָיִן וְחִשְׁבוֹן לִפְנֵי כֹסֵא
כְּבוֹדֶךָ . וְכָל הַגִּוִּים כִּאִין נִגְדֶךָ . שֶׁנֶּאֱמַר הֵן גִּוִּים כִּמְרֵי מִדְּלֵי
וּבְשִׁתֵּק מֵאֲוִיִּים נִחְשְׁבוּ הֵן אִיִּים כִּדְק וְשׁוֹל : אֲבָל אֲנַחְנוּ עִמְךָ
בְּנֵי כְרִיתֶךָ בְּנֵי אֲכָרְהֶם אוֹהֲבֶךָ שֶׁנִּשְׁבַּעְתָּ לֹא בַחַר הַמִּוִּירָה
זְרַע יִצְחָק עִקְרֶךָ שֶׁנֶּעֱקַר עַל גְּבֵי הַמּוֹצֵחַ עֵרֶת יַעֲקֹב בְּנֶךְ
כְּבוֹדֶךָ שֶׁמֵּאֲהַבְתָּךְ שֶׁאֲהַבְתָּ אוֹתוֹ וּמִשְׁמַחְתָּךְ שֶׁשְׂמַחְתָּ בּוֹ
קְרֵאת אִיתוֹ יִשְׂרָאֵל וְיִשְׂרָוִן :

לְפִיכֶךָ אֲנַחְנוּ חַיִּיבִים לְהוֹדוֹת לְךָ . וּלְשַׁבְּחֶךָ וּלְפָאֲרֶךָ
וּלְרוֹמְמֶךָ . וּלְתֵן שִׁיר שִׁבְחָ וְהוֹדָאָה לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל
וְחַיִּיבִים אֲנַחְנוּ לִזְמֵר לִפְנֵיךָ שִׁירָה בְּכָל יוֹם תְּמִיד . אֲשֶׁר־נִנוּ
מֵה טוֹב הִקְלֵנוּ . מֵה נֶעֱעִים גּוֹרְלֵנוּ . וּמֵה יָפָה מֵאֵד יְרוּשָׁתֵנוּ .
אֲשֶׁר־נִנוּ כְּשֶׁאֲנִנוּ מִשְׁכִּימִים וּמַעֲרִיבִים כְּבַתִּי כְּנִסְיוֹת וּכְבַתִּי
מִדְּרָשׁוֹת וּמִיַּחֲדִים שִׁמְךָ בְּכָל יוֹם תְּמִיד וְאִמְרִים פְּעֻמִּים
בְּאַהֲבָה . שֶׁמַּעֲיִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד : כִּלְמַת בְּרוּךְ שֵׁם
כְּבוֹד מְלֻכוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֵד : ע"כ

אַתָּה הוּא אֶחָד קִדְּם שֶׁבְּרַאת הָעוֹלָם וְאַתָּה הוּא אֶחָד
לְאַחַר שֶׁבְּרַאת הָעוֹלָם . אַתָּה הוּא אֵל בְּעוֹלָם הוּהוּ .
וְאַתָּה הוּא אֵל בְּעוֹלָם הַבָּא . וְאַתָּה הוּא וְשִׁנּוּתֶיךָ לֹא יִהְיֶה .
קִדְּשׁ שִׁמְךָ בְּעוֹלָמְךָ עַל עַם מִקְדָּשֵׁי שִׁמְךָ וּבִישׁוּעָתֶךָ מִכְּבוֹנוֹ
תְּרוּם וְתִגְבִּיָה קִרְנֵנוּ . וְתוֹשִׁיעֵנו בְּקְרוֹב לְמַעַן שִׁמְךָ . בְּרִדֶךָ
הַמִּקְדָּשׁ שְׁמוֹ בְּרַבִּים :

אַתָּה הוּא יְיָ הָאֱלֹהִים בְּשֵׁמִים מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ סַחַחַת
בְּשֵׁמֵי הַשָּׁמַיִם הָעֲלִיוֹנִים וְהַתְּהוֹמוֹנִים . אַתָּה הוּא
רֵאשׁוֹן וְאַתָּה הוּא אַחֲרוֹן . וּמִבְּלַעֲדֶיךָ אִין אֱלֹהִים . קִבֶּץ
נְפֻצוֹת

נְפֻצוֹת קִוֶּיךָ מֵאַרְבַּע בְּנִפְּוֹת הָאָרֶץ . יִכִּירוּ וְיִדְעוּ כָּר בְּאִי
עוֹלָם כִּי אַתָּה הוּא אֱלֹהִים לְבָרֶךְ עֲלִיוֹן לְכָל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ :
אַתָּה עֲשִׂיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּר אֲשֶׁר
בָּם . יוֹמֵי כְּכָר מַעֲשֵׂי יְדִיךָ בְּעֲלִיוֹנִים וּבַתְּהוֹמוֹנִים שִׁי אִמְר
לְךָ מֵה תַעֲשֶׂה וּמֵה תַפְעַל : אֲכִינוּ שְׁבַשְׁמִים חֵי וְקִים עֲשֵׂה
עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד בְּעֵבֹר כְּבוֹד שִׁמְךָ הַגְּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא
שֶׁנִּקְרָא עֲלֵינוּ . וְקִים לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת הַדְּבָר שֶׁהַכְּסֻחְתָּנוּ
עַל יְדֵי צַפְנִיָה חוֹזֵךְ כְּאִמּוֹר : בַּעַת הַהִיא אָבִיא אֲתָכֶם וּבַעַת
קִבְּצִי אֲתָכֶם כִּי אֲתָן אֲתָכֶם לְשֵׁם וּלְתַהֲלָה כְּכָל עַמֵּי הָאָרֶץ
בְּשׁוֹבֵי אֶת שְׁבוֹתֵיכֶם לְעֵינֵיכֶם אִמְר יְיָ :

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתִּרְחַם עֲלֵינוּ
וְתַמְחוֹל לָנוּ אֶת כָּל חַטְאוֹתֵינוּ . וְתִכַּפֵּר לָנוּ אֶת כָּל
עֲוֹנוֹתֵינוּ וְתַמְחוֹל וְתַסְלַח לְכָל פְּשַׁעֵינוּ וְשִׁתְּכֵנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ וְנִקְרִיב לִפְנֵיךָ קִרְבָּן תְּמִיד שִׁיכַפֵּר בְּעֲדָנוּ
כְּמוֹ שֶׁבְּתַבַּת עֲלֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ עַל יְדֵי מִשָּׁה עֲבָדֶךָ כְּאִמּוֹר :
וְיִדְבֵר יְיָ אֵל מִשָּׁה לֵאמֹר : צוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרָתָ
אֱלֹהִים אֶת קִרְבָּנִי לְחַמֵּי רִיחַ נִיחּוּחֵי תְּשַׁמְרוּ
לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֵדוֹ : וְאִמְרָתָ לָהֶם זֶה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ
לִי כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לְיוֹם עֹלָה תְּמִיד : אֶת
הַכֶּבֶשׂ אַחַר תַּעֲשֶׂה בְּבֶקֶר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשְּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין
הָעֲרִבִים : וְעֵשִׂירִית הָאִיפָה סֹלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן בְּתִית
רְבִיעִית תְּהִיִן : עוֹלֹת תְּמִיד תַּעֲשֶׂה בַחַר סִינֵי לְרִיחַ נִיחּוּחַ
אִשָּׁה לַיְיָ : וְנִסְכּוֹ רְבִיעִית תְּהִיִן לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד בְּקִדְּשׁ הַסֶּךְ
נֶסֶךְ שֶׁכֶר לַיְיָ : וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשְּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרִבִים כְּמִנְחַת
הַבֶּקֶר וּכְנִסְכּוֹ תַעֲשֶׂה אִשָּׁה רִיחַ נִיחּוּחַ לַיְיָ :

וְכִיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם וְשְׁנֵי עֲשָׂרוֹנִים
סֹלֶת

סֵלַת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וְנִסְכּוֹ: עֲלַת שֶׁבֶת בְּשֶׁבֶתוֹ עַל
עֲלַת הַתְּמִיד וְנִסְכָּה:

אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ שֶׁהַקְּטִירוֹ אֲבוֹתֵינוּ לִפְנֵיךָ אֶת קִטְרַת
הַסַּמִּים בְּזֶמֶן שֶׁבִּית הַמִּקְדָּשׁ קָיִים כְּאִשֶׁר צִוִּית אֹתָם
עַל יַד מֹשֶׁה נִבְיִיךָ בְּכַתוּב בְּתוֹרַתְךָ: וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה
קַח לְךָ סַמִּים נְטֹף וְשַׁחֲלֵת וְחַלְבֵּנָה סַמִּים וּלְבוֹנָה זָכָה בַד
בְּבַד יִהְיֶה: וַעֲשֵׂת אֶתָּה קִטְרַת רִקַח מַעֲשֵׂה רִקַח מִמֶּלֶח
טְהוֹר קֹדֶשׁ: וְשַׁחֲקֵת מִמֶּנָּה הֶרֶק וְנִתְתָּה מִמֶּנָּה לִפְנֵי הָעֵדֻת
בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר אֵעָד לְךָ שִׁמָּה קֹדֶשׁ קִדְשִׁים תִּהְיֶה לְכֶם:
וְנֹאמַר וְהַקְטִיר עֲלֵיו אֶהְרֹן קִטְרַת סַמִּים בְּבִקְרָה בְּבִקְרָה
בְּהִיטְבוֹ אֶת הַנְּרוֹת וְקִטְרֵנָה: וּבְהִעֲלַת אֶהְרֹן אֶת הַנְּרוֹת
בֵּין הָעֲרֻפִים וְקִטְרֵנָה קִטְרַת תְּמִיד לִפְנֵי יי לְדֹרֹתֵיכֶם:
תְּנוּ רִבְנָן פְּטוּם הַקְּטִירָה בִּיצֵד: שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְשִׁמְנֵה
מָנִים הֵיוּ כֹה: שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְחֲמִשָּׁה כְּמִנְיֹן יָמוֹת
הַחֹמֶה: וְשִׁלְשָׁה מָנִים יִתְרוּם שִׁמְהֶם מִכְּנִים כֹּהֵן גְּדוֹל מְלֹא
חֲפָנָיו בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים: וּמִתְחוּרֵן לְמִכְבֵּשֶׁת בְּעֶרְבַיּוֹם
הַכַּפּוּרִים כְּרִי לְקָיִים מִצוֹת דָּקָה מִן הַדֶּקָּה: וְאַחַר עֲשֵׂר
סַמִּים הֵיוּ כֹה וְאֵלוֹ הֵן: הַצְרִי: וְהַצְפוּרֵן: וְהַחֲלִבְנָה:
וְהַלְבוֹנָה: מִשְׁקַל שְׁבַעִים שְׁבַעִים מָנֶה: מוֹר: וְקִצִּיעָה:
וְשִׁבּוֹלֵת נֶרְדִּי: וְכַרְבוּם: מִשְׁקַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵי שֵׁשׁ עֶשְׂרֵי מָנֶה
הַקִּשְׁטֵי שָׁנִים עֲשֵׂר: קְלוּפָה שְׁלֹשָׁה: קִנְמוֹן תְּשַׁעַה: בּוֹרִית
כְּרִשְׁנָא תְשַׁעַה קִבּוּן: וַיִּן קְפָרִיסִין סְאִין תֵּלֶת וְקִבּוּן תֵּלֶת:
וְאִם לֹא מִצָּא וַיִּן קְפָרִיסִין מִבִּיא חֲמֵר חִיּוֹר עֲתִיק: מִלַח
סְרוּמִית רוֹבַע: מַעֲלָה עֵשֶׂן כָּל שְׁהוּא: רַבִּי נֶתָן הַבְּבֵלִי אֵימַר
אִף מִכֶּפֶת הַיְרֵדֵן כָּל שְׁהוּא: אִם נֶתָן כֹּה דְבַשׁ פֶּסֶלָה: וְאִם
חֲסַר אַחַת מִכָּל סַמִּמָּנֵיהָ חַיִּיב מִיתָה:

רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלוּיָאֵל אֹמֵר הַצְרִי אֵינִי אֵלָּא שְׂרָף הַנוֹטֵף
מֵעֵצֵי הַקֶּטֶף: בּוֹרִית כְּרִשְׁנָא לְמָה הוּא כְּאֵה כְּרִי
לְיֹפֹת כֹּה אֶת הַצְפוּרֵן כְּרִי שְׁזָהָא נָאֵה: וַיִּין קְפָרִיסִין לְמָה
הוּא כְּאֵה כְּרִי לְשֵׁרוֹת כֹּו אֶת הַצְפוּרֵן כְּרִי שְׁזָהָא עֵינָה: וְהֵלָּא
מִי רַגְלִים וְפִין לָה אֵלָּא שְׁאִין מִכְּנִיסִין מִי רַגְלִים כְּמִקְדָּשׁ
מִפְּנֵי הַכְּבוֹד:

תְּנִיָּא רַבִּי נֶתָן אֹמֵר בְּשֶׁהוּא שׁוֹחֵק אֵימַר הֶרֶק הַיֵּטֵב הַיֵּטֵב
הֶרֶק: מִפְּנֵי שֶׁהַקּוֹל יֹפֵה לְבִשְׂמִים: פְּטָמָה לְחֲצִאִין
כְּשֶׁרָה לְשָׂדִישׁ וְלִרְבִיעַ לֹא שְׁמַעְנוּ: אֵמַר רַבִּי יְהוֹדָה זֶה
הַכֶּלֶל אִם כְּמִדְתָּהּ כְּשֶׁרָה לְחֲצִאִין: וְאִם חֲסַר אַחַת מִכָּל
כְּמִמְנֵיהָ חַיִּיב מִיתָה:

תְּנִי בַר קַפְרָא אַחַת לְשִׁשִּׁים אוּ לְשִׁבְעִים שְׁנֵה הִיתָה כְּאֵה
שֶׁל שִׁירִים לְחֲצִאִין: וְעוֹד תְּנִי בַר קַפְרָא אֵלּוֹ הִיָּה נִתָּן
כֹּה קָרְטוֹב שֶׁל דְּבַשׁ אִין אָדָם יִכּוֹל לְעִמּוֹד מִפְּנֵי רִיחָה:
וְלָמָּה אִין מַעֲרָכִין כֹּה דְּבַשׁ מִפְּנֵי שֶׁתְּתוֹרָה אִמְרָה כִּי כָּל
שְׂאוֹר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תִקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשָּׁה לִי: לִי הִישִׁיעָה
עַל עַמְּךָ בְּרַכְתֶּךָ סֵלָה: וַיִּ צְבָאוֹת עֲמָנוּ מִשְׁגֵּב לָנוּ אֱלֹהֵי
יַעֲקֹב סֵלָה: וַיִּ צְבָאוֹת אֲשֶׁרֵי אָדָם כִּטַּח כֶּךָ: וַיִּ הוֹשִׁיעָה
הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם קְרָאֵנוּ: הִשִּׁיבֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְנִשׁוּבָה חֲדָשׁ
יְמֵינוּ בְּקֶדֶם וְעֲרַבְתָּ לִי מִנְחַת יְהוֹדָה וַיְרוּשָׁלַם כִּי מִי עוֹלָם
וְכִשְׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת:

אֲבִי הוּהוּ מְסִדֵּר סֵדֵר הַמַּעֲרָכָה מִשְׁמָא דְגִמְרָא וְאֵלְבָא
דְּאֲבָא שְׂאוּל: מַעֲרָכָה גְדוּלָה קוֹדֶמַת לְמַעֲרָכָה שְׁנִיָּה
שֶׁל קִטְרַת: וְמַעֲרָכָה שְׁנִיָּה שֶׁל קִטְרַת קוֹדֶמַת לְסִדּוֹר שְׁנִי
גְזוּרֵי עֲצִים: וְסִדּוֹר שְׁנִי גְזוּרֵי עֲצִים קוֹדֶם לְדִשׁוֹן מוֹבַח
הַפְּנִימִי: וְדִשׁוֹן מוֹבַח הַפְּנִימִי קוֹדֶם לְהַטְבַּח חֲמֵשׁ נְרוֹת:

והטבת חמש גרות קודמת לרם התמיד ורם התמיד קודם
 להטבת שתי גרות והטבת שתי גרות קודמת לקטרת
 וקטרת קודמת לאברים ואברים למנחה ומנחה לחביתין
 וחביתין לנסכין ונסכין למוספין ומוספין לבויכין ובויכין
 קודמין לתמיד של בין הערבים שנאמר ועד עליה העלה
 והקטיר עליה חלבי השלמים עליה השלם כל הקרבנות
 כלם :

אנא בכח גדולת ימינך תתיר צרורה : קבל רנת עמך
 שנבנו טהרנו נורא : נא גבור דורשי יחודך ככבת
 שמים : ברכם טהרם רחמי צדקתך תמיד גמלם : חסין
 קדוש ברוב טובך נהל ערתך יחיד גאה לעמך פנה וזכרי
 קדושתך : שועתנו קבל ושמע צעקתנו יודע תעלומות :
 ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד :

רבון העולמים אתה צייתנו להקריב קרבן התמיד במועד
 ולהיות כהנים בעבודתם ולוים ברוכנם וישראל
 במעמדם ועתה בעונותינו חרב בית המקדש ובטל התמיד
 ואין לנו לא כהן בעבודתו ולא לוי ברוכנו ולא ישראל
 במעמדו ואתה אמרת ונשמך פרים שפתינו :

לכן יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שיהא זה
 שיש שפתותינו חשוב ומקביל ומרוצה לפניך כאילו
 הקרבנו קרבן התמיד במועדו ועמדנו ער מעמדו ונאמר
 ושחט אתו על ירך המזבח צפונה לפני יי וזרקו בני אהרן
 הכהנים את דמו על המזבח סביב : ונאמר זאת התורה
 לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמולאים ולזבח השלמים :
 איזהו מקומן של זבחים קדשי קדשים שחיתתן בצפון פר
 ושעיר של יום הכפירים שחיתתן בצפון וקבול דמן
 בכלי

בכלי שרת בצפון ודמן טעון תורה על בין הכדים ועל
 הפרוכת ועל מזבח הזהב מתנה אחת מהן מעבבת שיירי
 הדם היה שופך על יסוד מערכי של מזבח החיצון ואם לא
 נתן לו עכב : פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים שחיתתן
 בצפון וקבול דמן בכלי שרת בצפון ודמן טעון היה על
 הפרוכת ועל מזבח הזהב מתנה אחת מהן מעבבת שיירי
 הדם היה שופך על יסוד מערכי של מזבח החיצון ואם לא
 נתן ראו עכב אלו ואלו נשרפין בבית הרשן : חטאת
 הצבור והיחיד אלו הן חטאת הצבור שעירי ראשי חדשים
 ושל מועדות שחיתתן בצפון וקבול דמן בכלי שרת בצפון
 ודמן טעון ארבע מהנות על ארבע קרנות ביצר עליה
 בכבש ופנה לסוכב ובא לו לקרן הרומית מורחית מורחית
 צפנית צפנית מערבית מערבית הרומית שיירי הדם
 היה שופך על יסוד הדרומי ונאכלין לפניו מן הקלעים
 לזכרי כהנה בכל מאכל ליום ולילה עד חצות העולה
 קדש קדשים שחיתתה בצפון וקבול דמה בכלי שרת בצפון
 ודמה טעון שתי מהנות שהן ארבע וטעינה הפשט ונתוח
 וכליד לאשים : זבחי שלמי צבור ואשמות אלו הן אשמות
 אשם גולות אשם מעילות אשם שפחה חרופה אשם
 גזיר אשם מצורע אשם הלוי שחיתתן בצפון וקבול
 דמן בכלי שרת בצפון ודמן טעון שתי מהנות שהן ארבע
 ונאכלין לפניו מן הקלעים לזכרי כהנה בכל מאכל ליום
 ולילה עד חצות התורה ואיל גזיר קדשים קלים שחיתתן
 בכל מקום בעורה ודמן טעון שתי מהנות שהן ארבע
 ונאכלין בכל העיר לכל אדם בכל מאכל ליום ולילה עד
 חצות המורס מהם כיוצא בהם אלא שהמורס נאכל לפהנים
 לנשיהם

לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם. שלמים קדשים קלים שחיתתן
 ככל מקום בעורה. ודמן טעון שתי מתנות שהן ארבע
 ונאכלין בכל העיר לכל אדם בכל מאכל לשני ימים ולילה
 אחר: המורס מהם ביוצא בהם אלא שהמורס נאכל לכהנים
 לנשיהם. ולבניהם. ולעבדיהם: הבכור והמעשר והפסח.
 קדשים קלים שחיתתן ככל מקום בעורה. ודמן טעון מתנה
 אחת ובלבד שיתן כנגד היסוד. שנה באכילתן. הבכור
 נאכל לכהנים. והמעשר לכל אדם. ונאכלין בכל העיר
 בכל מאכל. לשני ימים ולילה אחר. הפסח אינו נאכל
 אלא בקידה. ואינו נאכל אלא עד חצות ואינו נאכל אלא
 למנויו. ואינו נאכל אלא צלי:

דבי ישמעאל אומר. בשלש עשרה מדות התורה נדרשת
 מקל וחומר. מגזרה שוח. מפנין אב וכתוב אחר.
 מפנין אב ושני כתובים. מכלל ופרט. מפרט וכלל. ככל
 ופרט וכלל. אי אתה דין אלא כעין הפרט. מכלל שהוא
 צריך לפרט. ומפרט שהוא צריך לכלל. וכל דבר שהיה
 בכלל ויצא מן הכלל ללמד. לא ללמד על עצמו יצא.
 אלא ללמד על הכלל כלו יצא. וכל דבר שהיה בכלל.
 ויצא לטעון טעון אחר שהוא כענינו. יצא להקל ולא
 להחמיר. וכל דבר שהיה בכלל ויצא לטעון טעון אחר
 שלא כענינו יצא להקל ולהחמיר. וכל דבר שהיה בכלל.
 ויצא לדון בדבר חדש. אי אתה יכול להחמירו לכללו עד
 שיחזורנו הכתוב לכללו בפירוש. ודבר הלמד מענינו.
 ודבר הלמד מסופו. וכן שני כתובים המכחישים זה את
 זה. עד שיבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם:

והורה בן תימא אומר הווי עו כנגמר וקל כנשר ורץ כצבי
 ונבור

ונבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים. הוא הויה
 אומר עו פנים לגיהנם ובשח פנים לגן עדן.
 יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתבנה בית
 המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך לעשות
 רצונך בלבב שלם:

ואומר קדיש דרכני

הודו ליי קראו בשמו הודיעו כעמים עלילותיו: שירו לו
 זמרו לו שיחו בכל נפלאותיו: התהלכו בשם קדשו
 ישמה לב מבקשו יי: דרשו יי ועזו בקשו פניו תמיד: זכרו
 נפלאותיו אשר עשה מופתיו ומשפטי פיהו: זרע ישראל
 עבדו בני יעקב בחיריו: הוא יי אלהינו בכל הארץ משפטיו:
 זכר לעולם בריתו דבר צוה לאלה הוד: אשר ברת את
 אברהם ושבעתו יוצחק: ונעמידה ליעקב לחק לישראל
 ברית עולם: לאמר לך אתן ארץ כנען חבל נחלתכם:
 בהיותכם מתי מספר כמעט ונרים בה: ויתהלכו מגוי אל
 גוי ומממלכה אל עם אחר: לא הניח לאיש לעשקם ויזכח
 עליהם מלכים: אך תגעו כמשיחי ובנביאי אל תרעו:
 שירו ליי כל הארץ בשרו מיום אל יום ישועתי: ספרו
 בגוים את כבודו בכל העמים נפלאותיו: כי גדול יי ומהלל
 מאד ונודא הוא על כל אלהים: כי כל אלהי העמים
 אילים. ויי שמים עשה: הוד והדר לפניו עזו וחדוה
 במקומו: הבו ליי משפחות עמים הבו ליי כבוד ועזו: הבו
 ליי כבוד שמו שאו מנחה ובאו לפניו השתחוו ליי בהדרת
 קדש: חילו מלפניו כל הארץ אף תבון חבל כל תמוט:
 ישמחו השמים ותגל הארץ ויאמרו בגוים יי מלך: ירעם
 הים ומלואו יעלוץ השדה וכל אשר בו: או ירגנו עצי היער
 מלפני

מלפני יי כי בא לשפוט את הארץ : הודו לוי כי טוב כי לעולם חסדו : כיצ ואמרו הושיענו אלהי ישענו וקבצנו והצילנו מן הגוים להודות לשם קדשך להשתבח בתהלתך : ברוך יי אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ויאמרו כל העם אמן והלל לוי : רוממו יי אלהינו והשתחוו להדם דגליו קדוש הוא : רוממו יי אלהינו והשתחוו להר קדשו כי קדוש יי אלהינו : והוא רחום וכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו : אתה יי לא תכלא רחמך ממני חסדך ואמתך תמיד יצרוני : זכור רחמך יי וחסדך כי מעולם המה : תנו עוז לאלהים על ישראל גאותו ועוז בשחקים : נורא אלהים ממקדשיך אל ישראל הוא נותן עוז ותעצמות לעם ברוך אלהים :

אל נקמות יי אל נקמות הופיע : הנשא שופט הארץ השב גמול על גאים : לוי הושיעה על עמך ברכתך סלה : יי צבאות עמנו משנב לנו אלהי יעקב סלה : יי צבאות אשרי אדם בוטח בך : יי הושיעה המלך וענו ביום קראנו : הושיעה את עמך וברך את נחלתך ורעם ונשאם עד העולם : נפשנו חפתה לוי עורנו ומנננו הוא : כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו : יהי חסדך יי עלינו כאשר יחלנו דך : הראנו יי חסדך וישעך תתן לנו : קומה עזרתה לנו ופרנו למען חסדך : אנכי יי אלהיך המעלה מארץ מצרים הרחב פיך ואמלאהו : אשרי העם שככה לו אשרי העם שוי אלהיו : ונאני בחסדך בטחתי ונגל לבי בו ישועתך אשירה לוי כי גמל עלי :

(כחוכה אומרים מזמור שיר חננת הפיה לדוד :)
ארוםמך יי כי דליתני ורא שמחת אויבי לי : יי אלהי שועתי

שועתי אליך ותרחמיני : יי העלית מן שאור נפשי חייתי מירדי בור : זמרו לוי חסידיו והודו לזכר קדשו : כי רגע באפו חיים ברצונו בערב יליו ככי ולפקר רגו : ואני אמרתו בשלוי בר אמוט לעולם : יי ברצונך העמדתה להררי עזי הסתרת פניך הייתי נבהל : אליך י אקרא ואל יי אתחנן : מרה בצע בדמי בדתני אל שחת היוודך עפר היגיר אמתך : שמע יי וחנני יי היה עוזר לי : הפכת מספדי למחול לי פתחת שקי ותאורני שמחה : למען זמרך כבוד ולא יהום יי אלהי לעולם אודך :

לדוד ברכי נפשי את יי וכד קרבי את שם קדשו : ברכי נפשי את יי ואל תשכחי כל גמוליו : הסולח לכל עיני הרופא לכל תחלואיכי : הגואל משחת חייכי המעטרכי חסד ורחמים : המשביע בטיב עדיך התהדש כנשר נעורייכי : עושה צדקות יי ומשפטים לכל עשוקים : יודיע דרכיו למשה לבני ישראל עלילותיו : רחום וחנן יי ארך אפים ורב חסד : לא לנצח יריב ולא לעולם ישור : לא כחטאינו עשה לנו ולא כעונותינו גמר עלינו : כי כנבוה שמים על הארץ גבר חסדו על יראיו : ברחוק מורח ממערב הרחוק ממנו את פשעונו : ברחם אב על בנים רחם יי על יראיו : כי הוא ידע יצרנו וזכור כי עפר אנחנו : אנש כחציר ימיו כציץ השדה כן יציץ : כי רוח עברה בו ואיננו ולא יכירנו עוד מקומו : וחסד יי מעולם ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני בנים : לשמרי בריתו ולזוכרי פקדיו לעשותם : יי בשמים הכין כסאו ומלכותו בכל משדה : ברכו יי מלאכיו גבורי כח עשי דברו לשמוע בקול דברו : ברכו יי כל צבאו משרתיו עשי רצונו : ברכו יי פד מעשיו בכל מקומות ממשלתו

ממשלתי ברכי נפשי את יי :
 (כשכת תשיבם אומרים יי הוא האלהים יי הוא האלהים : כ"פ)
 יי מלך יי מלך יי ימלוך לעולם ועד : כ"פ
 ויהי יי למלך עד כל הארץ ביום ההוא יהיה יי אחד ושמו
 אחד : הושיענו יי אלהינו וקבצנו מן הגוים להודות
 לשם קדשך להשתבח כהלתך : ברוך יי אלהי ישראל
 מן העולם ועד העולם ואמר כל העם אמן הללויה : כל
 הנשמה תהלל יה הללויה : וש כוונתם לומר
 למצנח בנינו את מומור שיר : אלהים יחננו ויברכנו יאר
 פניו אתנו סלה : לדעת בארץ דרכך בכל גוים
 ישעתך : יודוך עמים אלהים יודוך עמים כלם : ישמחו
 וירננו לאמים כי תשפוט עמים מישור ולאמים בארץ תנחם
 סלה : יודוך עם אלהים יודוך עמים כ"ס : ארץ נתנה
 יכולה יברכנו אלהים אלהינו : יברכנו אלהים וייראו אותו
 כל אפסי ארץ : ע"ב
 למצנח מומור לדוד : השמים מספרים כבוד אל ומעשה
 ידיו מגיד הרקיע : יום ליום יביע אמר ולילה
 ללילה יתנה דעת : אין אמר ואין דברים בלי נשמע קולם :
 בכל הארץ יצא קום ובקצה תכל מליהם לשמש שם אהל
 בהם : והוא כחתן יוצא מחפתו ישיש כגבור לרוץ ארח :
 מקצה השמים מוצאו ותקופתו עד קצותם ואין נסתור
 מחמתו : תורת יי תמימה משיבת נפש עדות יי נאמנה
 מחכימת פתי : פקודי יי ישירים משמחי לב מצות יי ברה
 מאירת עינים : יראת יי טהורה עומדת לעד משפטי יי
 אמת צדקו יחדו : הנחמדים מוהב ומפו רב ומתוקים מדבש
 ינפת צופים : גם עבדך נזהר בהם בשמרם עקב רב :
 שגאת

שגיאות מי יכין מנסתרות נקני : גם מודים חשך עבדך אל
 ימשלו כי אז איתם ונקיתי מפשע רב : יהיו לרצון אמרי פי
 והגיון לבי לפניך יי צורי וגאלי :
 רננו צדיקים בני ישראלים נאווה תהלה : הודו ליי ככבוד
 בנבל עשור זמרו לו : שירו לו שיר חדש היטיבו
 נגן כתרועה : כי ישר דבך יי וכל מעשהו באמונה : אהב
 צדקה ומשפט חסד יי מלאה הארץ : בדבר יי שמים געשו
 וברוח פיו כל צבאם : כנס כנר מי היס נותן באוצרות
 התמונת : ייראו מיי כל הארץ ממנו יגורו כל יושבי תבל :
 כי הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמד : יי הפיר עצת גוים
 הניא מחשבות עמים : עצת יי לעולם תעמד מחשבות לבו
 לדוד ודר : אשרי הגוי אשר יי אלהיו העם בחר לנחלה לו :
 משמים רביט יי ראה את כל בני האדם : ממכון שבתו
 השגיח אל כל יושבי הארץ : היוצר יחד לבם המבין אל
 כל מעשיהם : אין המלך נושע ברכיחיל גבור לא ינצל
 ברכיפת : שקר הפוס לתשועה וברוב חילו לא ימלט : הנה
 עין יי אר יראו למיתלים לחסדו : להציל ממות נפשם
 ולהיותם ברעב . נפשנו חפתה ליי עורנו ומגננו הוא : כי
 בו ישמח לבנו כי בלשם קדשו כטחנו : יהי חסדך יי עלינו
 באשר יחלנו לך :
 לדוד בשנותו את טעמו לפני אבימלך ויגרשוהו וילך :
 אברכה את יי בכל עת תמיד תהלתו כפי : ביי
 תהלה נפשי ישמעו עניים וישמחו : גדלו ליי אתי וגרוממה
 שמו יחדו : דרשתי את יי וענני ומכד מגודותי הצילני :
 הבישו אליו ונהרו ופניהם אל יחפרו : זה עני קרא ויי שמע
 ומכל צרותיו הושיעו : הנה מלאך יי סביב ליראיו ויחלצם :
 טעמו

טעמו וראו כי טוב יי אשרי הגבר יחסה בו : יראו את יי
 קדשו כי אין מחסור ליראיו : כפידים רשו ורעבו וירששו
 יי לא יחסרו כל טוב : לכו בנים שמעו לי וראת יי אלמרכם :
 מי האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב : נצור לשינוך
 מרע ושפתך מדבר מרמה : סור מרע ועשה טוב בקש
 שלום ורדפהו : עיני יי אל צדיקים ואוזניו אל שועתם : פני
 יי בעשי רע להכרית מארץ זכרם : צעקו ויי שמע ומכל
 צרותם הצילם : קרוב יי לגשברי לב ואת דבאי רוח יושע :
 רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו יי : שומר כל עצמותיו
 אחת מהנה לא נשברה : תמותת רשע רעה ושנאי צדיק
 יאשמו : פודה יי נפש עבדיו ולא יאשמו כל החוסים בו :
 תפלה למשר איש האלהים אדני מעון אתה היות לנו
 בדר ודר : בטרים הרים ידנו ותחולל ארץ ותבל
 ומעילם עד עולם אתה אל : תשב אנוש עד דבא והאמר
 שוכו בני אדם : כי ארף שנים בעיניך ביום אתמול כי יעבר
 ואשמורה בלידה : זרמם שנה יהיו בבקר כחציר וחלף :
 בבקר יציץ וחלף לערב ימולל ויבש : כי בלינו כחפך
 ובחמתך נבהלנו : שמה עונותינו לגנהך עלמנו למאור
 פניך : כי כל ימינו פנו בעברתך בלינו שנינו כמו הגה :
 ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה
 ורהבם עמד ואון כי גו חיש ונעפה : מי יודע עוז אפך
 וכיראתך עברתך : למנות ימינו בן הידע ונביא דבב חכמה :
 שובה יי עד מתי והנחם על עבדיך : שכענו בבקר חסדך
 גרננה ונשמחה בכל ימינו : שמחנו כימות עניתנו שנות
 ראינו רעה : יראה אל עבדיך פעלך והדרך על בניהם :
 יהי נועם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידנו כוננה עלינו
 ומעשה

ובעשה ידנו כוננה :

ישב בסתר עריון בצל שדי יתלונן : אמר ליי מחסי ומצודתי
 אלרוי אבטח בו : כי הוא יצילך מפח יקלש מדבר
 חזות : באברתו יסך לך ותחת כנפיו תחסה צנה וסוחרה
 אמתו : לא תירא מפחד לילה מחץ יעוף יומם : מדבר
 כאפל והלוד מקטב ישוד צהרים : מפל מצדה ארף ורכבה
 כי מיניך אליך לא יגש : רק בעיניך תביט ושלמת רשעים
 תראה : כי אתה יי מחסי עריון שמה מעונך : לא תאנה
 אליך רעה ונגע לא יקרב באהלקך : כי מלאכיו יצוה לך
 לשמרך בכל הרכיך : על בפיים ישאונך פן הגוף באכן
 ריגלך : על שחל ופתן תדרוך הרמוס כפיר ותנין : כי כי
 חשק ואפלהו אשגבהו כי ידע שמי : יקראני ואענהו עמו
 אנכי בצרה אתחצוהו ואכברהו : אךך ימים אשביעתי
 ואראהו בישועתי :

מומר שירו ליי שיר חדש כי נפלאות עשה הושיעה לו
 ימינו וזרוע קדשו : הודיע יי ישועתו לעיני הגוים
 גלה צדקתו : זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל ראו כל
 אפסי ארץ את ישועת אלהינו : הריעו ליי כל הארץ פצחו
 ודננו זמרו : זמרו ליי בכבוד וקול זמרה : בחצוצרות
 וקול שופר הריעו לפני המלך יי : ירעם הים ומלאו תבל
 וישבי בה : נהרות ימחאו כף יחד הרים ירננו : לפני יי כי
 בא לשפט הארץ ישפט תבל בצדק ועמים במישרים :
 שיר למעלות אשא עיני אל התרים מאין יבא עורי : עורי
 מעם יי עשה שמים וארץ : אל יתן למוט רגלך אל
 ינום שמרך : הנרה לא ינום ולא יישן שומר ישראל : יי
 שומרך יי צלך על יד ימינך : יומם השמש לא יכבה וירח
 בלידה

עולתה בו :

וְיִמְלֹךְ גַּאֲוֹת לְבַשׁ לְבַשׁ וְיִעַן הַתְּאֹדָר אֶף תְּכוּן תִּבְל כָּל
תְּמוּט : נִכּוּן כְּסֵאָךְ מֵאֵי מַעֲלָם אַתָּה : נִשְׂאוּ נְהֻרוֹת וְיִשְׂאוּ
נְהֻרוֹת קוֹלָם וְיִשְׂאוּ נְהֻרוֹת הַכִּיּוֹם : מִקְּלוֹת מַיִם רַבִּים
אֲדִירִים מִשְׁבְּרֵי יַם אֲדִיר כְּמָרוֹם וְיִי : עֲדִיתִךְ נִשְׂמַנּוּ מֵאֵד
לְבֵיתִךְ נִאֲוָה קִדְשׁ וְיִי לְאַרְךְ יָמִים :

יְהִי כְבוֹד וְיִי לְעוֹלָם יִשְׁמַח וְיִי בְּמַעֲשָׂיו : יְהִי שֵׁם וְיִי מְבוֹרָךְ
מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם : מִמְּוֹרָח שְׁמֵשׁ עַד מְבוֹאוֹ מִהַר שֵׁם
וְיִי : רַם עַל כָּל גּוֹיִם וְיִי עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ : וְיִי שִׁמְךָ לְעוֹלָם
וְיִי זְכוּר לְדָר וְדָר : וְיִי בְּשָׁמַיִם הַכִּיּוֹן כְּסֵאוֹ וּמַלְכוּתוֹ בְּכָל
מְשָׁלָה : וְיִשְׁמַחוּ הַשָּׁמַיִם וְתִנְלֵה הָאָרֶץ וְיִאמְרוּ בְּגוֹיִם וְיִי מְלֹךְ :
וְיִי מְלֹךְ וְיִי מְלֹךְ וְיִי יִמְלוֹךְ לְעוֹלָם וְעַד : וְיִי מְלֹךְ עוֹלָם וְעַד
אֲבָדוֹ גּוֹיִם מֵאַרְצוֹ : וְיִי הַפִּיר עֲצַת גּוֹיִם הַנִּיא מַחֲשָׁבוֹת עַמִּים :
רַבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ וְעֲצַת וְיִי הִיא תְּקוּם : עֲצַת וְיִי
לְעוֹלָם תְּעַמֵּד מַחֲשָׁבוֹת לְבוֹ לְדָר וְדָר : כִּי הוּא אֵמֵד וְיִהְיִי
וְהוּא צִוְיָה וְיִעֲמֵד : כִּי כַחַד וְיִי בְּצִוּוֹן אוֹהַ לְמוֹשֶׁב לוֹ : כִּי
יַעֲקֹב כַּחַד לוֹ וְיִהְיֶה יִשְׂרָאֵל לְסִגְלָתוֹ : כִּי לֹא יִשָּׁשׁ וְיִי עַמּוֹ
וְנִחַלְתּוֹ לֹא יַעֲזוּב : וְהוּא רַחוּם יִכַּפֵּר עֵינַי וְלֹא יִשְׁחִית וְהִרְבָּה
לְהַשִּׁיב אִפּוֹ וְלֹא יַעֲזוּר כָּל תְּמִתּוֹ : וְיִי הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲגִנּוּ
בְּיוֹם קִרְאָנוּ :

אֲשֶׁרִי יוֹשְׁבֵי בֵיתִךְ עוֹד יִהְלִיךְ סֵלָה : אֲשֶׁרִי הָעַם שִׁבְכָה
לוֹ אֲשֶׁרִי הָעַם שִׁי אֲלֵהוּ :

תְּהִלָּה לְדָרֵךְ אֲרוֹמְמֵךְ אֱלֹהֵי הַמֶּלֶךְ וְאֲבָרְכָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם
וְעַד : בְּכָל יוֹם אֲבָרְכְּךָ וְאֲהַלְלֶךָ שִׁמְךָ לְעוֹלָם וְעַד :
גָּדוֹל וְיִי וּמְהַלֵּל מֵאֵד וְלִגְדֻלְתּוֹ אֵין תִּקְרָה : הוֹר לְרוּר וְיִשְׁבַח
מַעֲשֵׂיךָ וְנִכְבוֹלְתֵיךָ יִגִּירוּ : הַדָּר כְּבוֹד הוֹכֵךְ וְדַכְרֵי נִפְלְאוֹתֶיךָ
אִשׁוּחָה

אִשְׁחָה : וְעוֹנוֹ נִרְאוֹתֶיךָ יִאמְרוּ וְנִרְוֹלְתֶךָ אֲסַפְרָנָה : זָכָר
רַב טוֹבֶךָ יִבְעוּ וְצִדְקָתֶךָ יִרְנְנוּ : חֲנוּן וְרַחוּם וְיִי אֲרָךְ אַפִּים
וְנִגְדַל-חֶסֶד : טוֹב וְיִי לְכָל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו : וְיִוְדוּךָ וְיִי
כָּל מַעֲשֵׂיךָ וְחִסְדֵיךָ יִבְרַכְכוּבְרָה : כְּבוֹד מִלְּכוּתֶךָ וְאִמְרוּ
וְנִכְבוֹרְתֶךָ יִדְבְּרוּ : לְהִדְרִיעַ לְבַנְיָהּ הָאָרֶם גְּבוּרָתוֹ וּכְבוֹד הַדָּר
מִלְּכוּתוֹ : מִלְּכוּתֶךָ מִלְּכוּת כָּל עוֹלָמִים וּמִמְשָׁלְתֶךָ בְּכָל הוֹר
וְדָר : סוֹמֵךְ וְיִי לְכָל הַנוֹפְלִים וְזוֹקֵף לְכָל הַכְּפוּפִים : עֵינַי
כָּל אֱלֹהִים יִשְׁבְּרוּ וְאַתָּה נִתַּן לָהֶם אֶת אֲכֵלָם בְּעַתּוֹ : פֹּתַח
אֶת יָדְךָ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן : צְדִיק וְיִי בְּכָל הַרְבִּיבוֹ וְחִסְדֵי
בְּכָל מַעֲשָׂיו : קְרוֹב וְיִי לְכָל קוֹרְאָיו לְכָר אֲשֶׁר יִקְרָאוּהוּ
בְּאֵמֶת : רִצּוֹן יִרְאוּ וְעֲשֶׂה וְאַתָּה שׁוֹעֲתָם וְיִשְׁמַע וְיִוִּשְׁעֵם :
שׁוֹמֵר וְיִי אֶת כָּל אֲהַבָיו וְאַתָּה כָּל הַרְשָׁעִים וְיִשְׁמִיד : תְּהַלֵּל
וְיִי וְיִבְרַר פִּי וְיִכְרַךְ כָּל בָּשָׂר שֵׁם קִדְשׁוֹ לְעוֹלָם וְעַד : וְאַנְחֵנוּ
נִבְרָךְ יְהִי מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּיָהּ :

הַלְלוּיָהּ הַדְּלִי נִפְשֵׁי אֶת וְיִי : אֲהַלְלֶה וְיִי בְּחַיֵּי אֲזוּמְרָה לְאַלְהֵי
בְּעוֹרֵי : אֵל הַכְּטָחוּ בְּנִדְרֵיכֶם בְּכֵן אֲדָם שְׂאֵין לוֹ
תְּשׁוּעָה : תִּצַּא רִחוּ וְיִשׁוּב לְאַדְמַתּוֹ בְּיוֹם תְּרוּאָה אֲבָדוֹ
עֲשִׂתוֹנוֹתָיו : אֲשֶׁרִי שְׂאֵל יַעֲקֹב בְּעוֹרָו שָׁבְרוּ עַד וְיִי אֱלֹהֵי וְיִי :
עֲשֶׂה שְׁמִים וְאַרְצָן אֶת הַיָּם וְאַתָּה כָּל אֲשֶׁר בְּסֵם הַשׁוֹמֵר אֵמֶת
לְעוֹלָם : עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט לְעֹשִׂיקוֹם נִתַּן לָחֵם לְרַעֲבִים וְיִי מַתִּיר
אִסוּדִים : וְיִי פּוֹקֵחַ עוֹרִים וְיִי זוֹקֵף כְּפוּפִים וְיִי אֲהַב צְדִיקִים :
וְיִי שֹׁמֵר אֶת גְּרִים יְתוֹם וְאַלְמָנָה יַעֲזוּר וְדָרֶךְ רַשָּׁעִים יַעֲזוּר :
יִמְלוֹךְ וְיִי לְעוֹלָם אֱלֹהֶיךָ צִוּוֹן לְדָר וְדָר הַלְלוּיָהּ :

הַלְלוּיָהּ כִּי טוֹב זְמִרָה אֱלֹהֵינוּ כִּי נַעֲסִים נִאֲוָה תְּהִלָּה : בּוֹנֵה
יְרוּשָׁלַם וְיִי נִדְרֵי יִשְׂרָאֵל וְכִנְסָם : הַרְוִיפָא לְשִׁבְרֵי
לֵב וּמַחֲבֵשׁ לְעַצְבוֹתָם : מוֹנֵה מִסְפָּר לְבוֹכֵבִים לְכֵלֵם שְׁמוֹת
ה 5 שבת יקרא

יִקְרָא : גְּדוֹד אֲרֻנָּנוּ וְרַב כַּח לַחֲבוּנָתוֹ אֵין מִסְפֵּר : מְעוֹדֵר
 עֲנִיִּים יי מִשְׁפִּיל רַשְׁעִים עָרֵי אֶרֶץ : עֵנּוּ לֵוִי בַתְּחִדָּה וּמְרוּ
 לְאֵלֹהֵינוּ כְּכֹנֹד : הַמְכַסֶּה שָׁמַיִם בְּעָבִים הַמְכִּיז לְאֶרֶץ מִטֵּר
 הַמְצַמֵּחַ הָרִים חֲצִיר : נוֹתֵן לְבַהֲמָה לַחֲמָה לְבָנֵי עֵרֶב אֲשֶׁר
 יִקְרְאוּ : לֹא כְּגֹבֶרֶת הַסּוֹס יִהְפֵּץ לֹא כְּשׂוֹקֵי הָאִישׁ יִרְצֶה :
 רוֹצֵה יי אֵת יִרְאִיו אֶת הַמִּיחַלִּים לְחֶסְדּוֹ : שִׁבְחֵי יְרוּשָׁלַם
 אֵת יי הַלְלֵי אֱלֹהֵיךָ צִיּוֹן : כִּי חֹק בְּרִיתִי שְׁעִיךָ כַּבֵּד בְּנִיךָ
 בְּקִרְבֶּךָ : הַשֵּׁם גְּבוּלֶךָ שְׁלוֹם חֶלֶב חַטִּיִּים יִשְׁבֹּעֶךָ : הַשְׁלַח
 אֲמַרְנוּ אֶרֶץ עַד מֵהַרְרֵי יְרוּשָׁה הָרֹז : הַנּוֹתֵן שֶׁלֵּג בְּצִמֵּר
 כְּפֹד כְּאֶפֶר יַפּוֹד : מִשְׁלֵיךְ קָרְחוֹ כְּפַתִּים לִפְנֵי קָרְחוֹ מִי
 יַעֲמֹד : יִשְׂרָח דְּבָרוֹ וַיִּמְסַם יֵשֶׁב רוּחוֹ וַיִּרֹ מַיִם : מְגִיד
 דְּבָרָיו דְּיַעֲקֹב חֲקִיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל : לֹא עֲשָׂה בֶן לְכֹל
 גֹּיִם וּמִשְׁפָּטִים בְּלִי יַדְעִים הַלְלוּיָהּ :

הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵת יי מִן רַשְׁמִים הַלְלוּהוּ בְּמְרוֹמִים :
 הַלְלוּהוּ בְּלִי מְלֹאכֵי הַלְלוּ בְּלִי צְבָאוֹ : הַלְלוּהוּ
 שְׁמֵשׁ וּרְחַם הַלְלוּהוּ בְּלִי כּוֹכָבֵי אוֹר : הַלְלוּהוּ שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם
 וְחַמִּים אֲשֶׁר מַעַל הַשָּׁמַיִם : יִהְלֹו אֵת שֵׁם יי כִּי הוּא צוּר
 וְנִבְרָאוּ : וַיַּעֲמִירֵם לְעַד לְעוֹלָם חֲקִנְתָּם וְלֹא יַעֲבֹד : הַלְלוּ
 אֵת יי מִן הָאֶרֶץ הַיְנִינִים וְכֹל תְּהִמוֹת : אֲשֶׁר יִבְרָךְ שֶׁלֵּג וְקִיטוֹר
 רוּחַ סַעֲרָה עוֹשֶׂה דְּבָרוֹ : הַהָרִים וְכֹל גְּבֻעוֹת עֵץ פְּרִי וְכֹל
 אֲרָוִים : תְּחִיָּה וְכֹל בְּהֵמָה רִמֵּשׁ וְצִפּוֹר כְּנָף : מְלֹכֵי אֶרֶץ
 וְכֹל לְאֻמִּים שָׂרִים וְכֹל שׁוֹפְטֵי אֶרֶץ : בַּהֲוִירִים וְגַם בַּתּוֹלוֹת
 זְקִנִּים עַם נְעָרִים יִהְלֹו אֵת שֵׁם יי כִּי נִשְׁגַּב שְׁמוֹ לְבָדוֹ
 חוֹדוּ עַד אֶרֶץ וְשָׁמַיִם : וַיִּרַם קֶרֶן לְעַמּוֹ תְּהַלֵּה לְכֹל חֲסִידָיו
 לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל עִם קְרוֹבֵי הַלְלוּיָהּ :

הַלְלוּיָהּ שִׁירוֹ לֵוִי שִׁיר הַדָּשׁ תְּהַלְתִּי בְּקֹהַל חֲסִידִים : וְשִׁמַּח
 יִשְׂרָאֵל

יִשְׂרָאֵל כְּעוֹשֵׂיו בְּנֵי צִיּוֹן יִגִּירוּ כְּמַלְכָּם : יִהְלֹו שְׁמוֹ
 בְּמַחֲוֵל בְּתוֹף וְכִנּוֹד וּזְמִירוֹ לֹו : כִּי רוֹצֵחַ יי בְּעַמּוֹ יִפְאֵר
 עֲנִיִּים כִּישׁוּעָה : יַעֲלוּ חֲסִידִים כְּכֹכֹד יִרְנְנוּ עַל מִשְׁבְּכוֹתֵם :
 רוֹמְמוֹת אֵל בְּנִרְוָם וְחָרַב פִּיפּוֹת בְּיָדָם : לַעֲשׂוֹת נִקְמָה
 בְּגוֹיִם תּוֹכְחוֹת בְּלֹאמִים : לְאֲסוֹר מַלְכֵיהֶם בְּזֻקִים וּנְכַבְדֵיהֶם
 בְּכִכְלֵי בְרוֹז : לַעֲשׂוֹת בָּהֶם מִשְׁפָּט כְּתוֹב הַדָּר הוּא לְכֹל
 חֲסִידָיו הַלְלוּיָהּ :

הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵל בְּקִדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בְּרִקִיעַ עֵו : הַלְלוּהוּ
 בְּגִבּוֹרוֹתָיו הַלְלוּהוּ בְּרוֹב גְּדָלוֹ : הַלְלוּהוּ בַּתְּקֵעַ
 שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנִבְל וְכִנּוֹד : הַלְלוּהוּ בַּתֶּף וּמְחֹל הַלְלוּהוּ
 בְּמִנִּים וְעֵבֶב : הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי שְׁמַע הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי
 תְּרוּעָה : כֹּל תְּנַשְׁמָה תְּהַלֵּל יְהִי הַלְלוּיָהּ : כַּתְּחִילָה
 בְּרוּךְ יי לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן : בְּרוּךְ יי מְצִיּוֹן שׁוֹבֵן יְרוּשָׁלַם
 הַלְלוּיָהּ : בְּרוּךְ יי אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֹשֶׂה
 נִפְלְאוֹת לְבָדוֹ : וּבְרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם וַיִּמְלֵא כְּבוֹדוֹ
 אֵת כָּל הָאֶרֶץ אָמֵן וְאָמֵן :

וַיְבָרֶךְ דָּוִד אֵת יי לְעֵינֵי כָּל הַקֹּהֵל וַיֹּאמֶר דָּוִד בְּרוּךְ אַתָּה
 יי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲבוֹנֵי מַעֲוָלָם וְעַד עוֹלָם : לֵךְ יי
 הַגְּדִלָה וְהַגְּבֹרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנְּצִחַ וְהַחֹדֵד כִּי כֹל בְּשָׁמַיִם
 וּבְאֶרֶץ לֵךְ יי הַמְּמַלְכֶה וְהַמְּרַנְשָׂא לְכֹל לְרֹאשׁ : וְהַעֲשֵׂה
 וְהַכְּבוֹד מְלַפְנֶיךָ וְאַתָּה מוֹשֵׁל בְּכֹל וּבִידֶךָ כַּח וְנִבְרָה וּבִידֶךָ
 לְגִדֵּל וּלְחַוֵּק לְכֹל : וְעַתָּה אֱלֹהֵינוּ מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ וּמְחַלְלִים
 לְשֵׁם תְּפָאֶרֶתְךָ : וַיְבָרְכוּ שֵׁם כְּבוֹדֶךָ וּמְרוֹמָם עַל כָּל בְּרָחָה
 וְתִהְיֶה : אַתָּה הוּא יי לְבָרֶךְ אַתָּה עֹשֶׂה אֵת הַשָּׁמַיִם שְׁשֵׁי
 הַשָּׁמַיִם וְכֹל צְבָאָם הָאֶרֶץ וְכֹל אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכֹל אֲשֶׁר
 בָּהֶם וְאַתָּה מְחִיָּה אֶת כָּדָם וְצָבָא הַשָּׁמַיִם לֵךְ מִשְׁתַּחֲוִיִּים :
 אַתָּה

אתה הוא יי האלהים אשר כחרת באברם והוצאתו מאור
 בשמים ושמת שמו אברהם : ומצאת את לכו נאמן לפניך
 וכרות עמו הכרית לתת את ארץ הכנעני החתי האמורי
 והפרוי והיכוי והגרנשי לתת לזרעו ותקם את דבריך כי
 צדיק אתה : והרא את עני אבותינו במצרים ואת זעקתם
 שמעת על ים סוף : ותתן אותם ומיפתיים בפרעה ובכל
 עבדיו ובכל עם ארצו כי ידעת כי הוירי עליהם ותעש לה
 שם כהיום הזה : והיום בקעת לפניהם ויעברו בתוך הים
 ביבשה ואת רודפיהם השלכת במצולת כמו אבן במים עינים :
 ויושע יי ביום תהוא את ישראל מיד מצרים וירא ישראל
 את מצרים מת על שפת הים : וירא ישראל את
 ה' והגדלה אשר עשה יי במצרים ויראו העם את יי
 ויאמינו ביי ובמשה עבדו :
 אז ישיר משה ובני ישראל את השירה
 הזאת ליי ויאמרו לאמר
 אשירה ליי כי גאה גאה סוס ולכו רמה
 בים : עני וזמרת יה
 ויהי לי לישועה זה אלי ואנוהו אלהי אבי
 וארוממנהו : יי איש
 מלחמה יי שמו : מרכבות פרעה וחילו
 ירה בים ומבחר שלשיו
 טבעו בים סוף : תהמות יכסימו ירדו
 במצולות כמו אבן :
 מיניך יי נאדרי בכח : מיניך יי תרעץ אויב :
 וכרוב גאונך תהרס קמיד
 תשלח חרונך אכלמו בקש : וברוח אפך
 נערמו

נערמו מים נצכו כמו נד
 גזלים קפאו תהמות בלב ים : אמר אויב
 ארדוף אשיג אחלק שלל ארדוף אשיג אחלק שלל
 תמלאמו נפשי אריק חרבי תירישמו ידי :
 נשפת ברוחך בפסו ים
 צללו בעופרת במים אדירים : מי כמכה
 כאלים יי מי כמכה
 נאדר בקדש נרא תהלות עישה פלא :
 נטית מיניך תבלעמו
 ארץ : נחית בחסדך עם זו גאלת נחלת בעוד
 אל נוח קדשך : שמעו
 עמים ירגזון חיל אחו ישבי פלשת : אז נבהלו
 ארופי ארום אידי מיאב
 יאחזמו רעד נמנו כל ישבי כנען : הפוד
 עליהם אימתה ופחד
 בגדל זרועך ידמו כאבן עד יעביר עמך יי
 עד יעביר עם זו קניית :
 תבאמו ותטעמו בחר נחלתך מכון
 לשבתך פעלת יי
 מקדש אדני כוננו יריך : יי ימלוך לעולם ועד :
 יי ימלוך לעולם ועד :
 יי מלכותיה קאים לעם ולעמי עלמיא :
 כי בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו בים וישב יי עליהם את
 מי הים ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים :
 כי ליי ר מלוכה ומושל בגוים : ועלו מושיעים בהר ציון
 לשפוט את הר עשו והיתה ליי המלוכה : והיה יי למלך
 על

על כל הארץ ביום ההוא יהיה יי אהד ושמו אהד :
נשמט כל חי תברך את שמך יי אלהינו ורוח כל בשר
תפאר ותרום וברך מלכנו תמיד מן העולם ועד
העולם אתה אל ומבדל עריך אין לנו מלך גואל ומושיע
פורח ומציל ועונה ומרחם בך עת צרה וצוקה אין
לנו מלך עוזר וסומך אלא אתה :

אלהי הראשונים והאחרונים אלוהי כל בריות ארון כל
תולדות המהלך בך בתשבחות המננה עולמו
בחסד ובריותיו ברחמים וני ער לא יגום ולא יישן המעורר
ישנים והמקיץ נרדמים מחיה מתים ורופא חולים פוקת
עורים וזקף כפופים המשיח אלמים והמפענח געגמים
ולך לברך אנחנו מורים :

ואלו פיננו מלא שירך כים ולשוננו רנה בהמון נקיו
ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע ועינינו מאירות כשמש
וכיכר ירדנו פרושות כנשרי שמים ורגלינו מלוות כאילות
אין אנו מספיקין להודות לך יי אלהינו ולברך את שמך
מלכנו על אחת מארץ אלפי ארפים ורוב רבי רבבות
פעמים הטובות נסים ונפלאות שעשית עמנו ועם אבותינו
מלפנים ממצרים נאלתנו יי אלהינו מבית עבדים פריתנו
ברעב ונתנו ובשבע כלכלתנו מחרב הצלתנו ומדבר
מלטתנו ומחלאים רעים ורבים היתנו ער הנה עורנו
בתמיד ולא עזבונו חסדיך על כן אכרים שפלתנו בנו
ורוח ונשמה שנפתח כאפנו ולשון אשר שמת בפינו תן
הם יודו ויברכו וישבחו ויפארו וישוררו את שמך מלכנו
תמיד כי כל פה לך יודה וכל לשון לך תשבח וכל עין
לך תצפה וכל בך לך תכרע וכל קוטה לפניך תשתתח
והרבבות

והדבבות יראוך וכל קרב וכליות יזמרו לשמך בךבר
שנאמר כל עצמותי תאמרנה יי מי כמוך מציל עני מחוק
ממנו ועני ואביון מגוזלו : שועת עניים אתה תשמע צעקת
הדל תקשיב ותושיע : וכרחוב רגנו צדיקים בני לישרים
נאוה תהלה :

בפי	י	שרים	ת	ר	ומם :
ובשפתי	צ	דיקים	ת	פ	רך :
ובלשון	ח	סידים	ת	ק	דש :
ובקרב	ק	רושים	ת	ה	לל :

במקהלות רבבות עמך בית ישראל שכן חובת כל היצורים
לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו להודות
להלל לשבח לפאר לרומם להדר ולנצח עד כל
דברי שירות ותשבחות דוד בן ישי עבדך משיחך ובכנ
ולשבח שמך לעד מלכנו האל המלך הגדול והקדוש
בשמים ובארץ כי לך נאה יי אלהינו ואלהי אבותינו
לעולם ועד שיר ושבחה הדר וזמרה עוז וממשלה
נצח גדולה גבורה תהלה ותפארת קדושה ומלכות
ברכות והודאות לשמך הגדול והקדוש ומעולם ועד עולם
אתה אל ברוך אתה יי מלך גדול ומהלל בתשבחות אל
ההודאות ארון הנפלאות בורא כל הנשמות רבון כל
המעשים הבוחר בשירי זמרה מלך (אל) חי העולמים
אמן :

יתגדר ויתקדש שמייה רבא בעדמא די ברא כרעותיה
וימליך מלכותיה ויצמח פורקניה ויבע קץ
משיחיה וישכלל היכליה ויפרוק עמיה בתיכון וביומיו
יבחי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמר אמן :

יְהִי שְׁמִי רַבָּא מְבָרַךְ לְעֵלְמֵי עֵלְמִיא וְיַחְבְּרֵךְ
וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה
וְיִתְהַלַּל שְׁמִי דְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְעֵילָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא
שִׁירְתָּא תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחְמְתָּא דְאִמְרִין בְּעֵלְמָא וְאִמְרוּ אָמֵן
וְאִמְרֵי סַחֲוֹן בְּרַכּוּ אֶת יְיָ הַמְּבֹרָךְ וְאִמְרֵי סַחֲוֹן כְּלַמֵּשׁ

ישתבח ויתפאר שמו של מלך מלכי המלכים הקדוש כבוד סוף * סוף
לאשון וסוף אחרון ומכלעדיך אין אלקים * ותי שס' מכוון
מעשה ועד עולם * ושמו מרומם על כל כרכה ותהלה :

וענין בקול רם ברוך יי המבורך לעולם ועד :

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם יוצר אור ובורא חשך
עשה שלום ובורא את הכל * הכל יודוך והכל
ישבחוך * והכל יאמרו אין קדוש כיוי הכל ירוממוך סלה
יוצר הכל * ריאל הפותח בכל יום דלתות שערי מזרח
ובוקע חלוני רקיע מוציא חמה ממקומה * ולבנה ממכון
שבתה * ומאיר לעולם כרוז וקויושביו שברא במדת רחמים
המאיר לארץ ולדברים עליה ברחמים * ובטובו מחדש בכל
יום תמיד מעשה בראשית * מה רבו מעשיך יי כרם
בחכמה עשית מלאה הארץ קנייך * המלך המרומם לבדו
מאז * המשבח והמפואר והמתנשא מימות עולם * אלהי
עולם ברחמיך הרבים רחם עלינו * ארון ענינו צור משגבנו
מגן ישענו משגב בעדנו * אין ערוך לך * ואין וולתך אפס
בלתך ומי דומה לך * אין ערוך לך יי אלהינו בעולם הוה
ואין וולתך מלכנו לחיי העולם הבא * אפס בלתך נאלנו
לימות המשיח * ומידומה לך * ושיענו לתחית המתים :
אל ארון על כל המעשים * ברוך ומבורך בפי כל נשמה :
נדרו וטובו מלא עולם * דעת ותכינה סובבים הודו :

המתנאה על חיות הקדש * ונהרר בכבוד על המרכבה :
זכות ומישור לפני כסאו * חסד ורחמים מלא כבודו * טובים
מאורות שבראם אלהינו * יצדם ברעת כבינה ובהשגד *
בח ונכורה נת' בהם * להיות מושלים בקרב חבל * מלאים
זיו ומפיקים נונה * נאה זיום בכל העולם : שמחים בצאתם
ששים כבואם * עושים באימה רצון קוניהם : פאר וכבוד
נותנים לשמו * צהלה ורנה לזכר מלכותו : קרא לשמש
ויורה אור * ראה והתקין צורת הלבנה * שבח יתנו לו כל
צבא מרום * הפארת ונדולה שרפים ואיפנים וחיות הקדש :
לאר אשר שבת מכל המעשים * וכיום השביעי נתעלה
וישב על כפא כבודו * הפארת עטה ליום המנוחה *
עונג קרא ליום השבת * זה שיר שבח שר יום השביעי שבו
שבת אל מכל מלאכתו * ויום השביעי משבח ואומר מזמור
שיר ליום השבת : לפיכך יפארו לאר כל יצירי שבת ויקר
ונדולה וכבוד יתנו למלך יוצר כל המנוחיל מנוחה לעמו
ישראל ביום שבת קדש :

שמך יי אלהינו והקדש וזכרך והפאר מלכנו בשמים
ממעל ועל הארץ מהחית על כל שבח מעשי ידיך
ועל מאורי אור שיצרת המה יפארוך סלה :
תתברך לנצח צורנו מלכנו ונאלנו בורא קדושים ישתבח
שמך לעד מלכנו יוצר משרתים * ואשר משרתיו
כלם עומדים ברום עולם * ומשמיעים ביראה יחד בקול
דברי אלהים חיים ומלך עולם * כלם אהובים * כלם
ברורים * כלם גבורים * כלם קדושים * כלם עושים באימה
וכוראה רצון קוניהם * וכלם פותחים את פיהם בקדושה *
ובטהרה בשירה ובזמרה מברכין משבחין מפאריין *
ומקרישין

ימקדישין ומעריצין וממליכין את שם האל המלך הגדול הגבור והנורא קדוש הוא וכלם מקבלים עליהם עול מלכות שמים זה מורה ונותנים רשות זה לזה להקדיש ליוצרים בנתת רוח בשפה ברורה ובנעימה קדושה כלם כאחד עונים באימה ואומרים ביראה קדוש קדוש קדוש י צבאות מלא כל הארץ כבודו והאיפנים וחיות הקדש ברעש גדול מתנשאים לעמתם משבחים ואומרים ברוך כבוד יי ממקומו :

לאל ברוך נעמורת יתנו למלך אל חי וקיים ומירות יאמרו ותשבחות ישמיעו כי הוא לבדו מרום וקדוש פועל גבורות עושה חדשות פעל מלחמות זרע צדקית מצמיח ישועות בורא רפואות נורא תהלות ארון הנפלאות המחפש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית כאמור לעושה אורים גדולים כי לעולם חסדו והתקון מאורות משמח עולמו אשר ברא ברוך אתה יי יוצר המאורות :

אהבת עולם אהבתנו יי אלהינו חמלה גדולה ויחנה חמלה עלינו אבינו מלכנו בעבור שמך הגדול ובעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדנו חקי חיים לעשות רצונך בלבב שלם בן חתננו אבינו אב הרחמן המרחם רחם נא עלינו ותן בלבנו בינה להבין להשכיל לשמוע לתמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה והאר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצותיך ויחד לבבנו לאהבה ויראה את שמך לא נבוש ולא נכלם ולא נבשל לעולם ועד כי בשם קדשך הגדול הגבור והנורא בטחנו נגילה ונשמחה בישועתך ורחמך יי אלהינו

אלהינו וחסדיך הרבים אל יעובדנו נצח סלרה ועד מהר והבא עלינו ברכה ושלום מהרה מארבע כנפות כל הארץ לשכור עול הגוים מעל צוארנו והוליכנו מהרה קוממיות לארצנו כי אל פועל ישועות אהה ובנו בחרת מכל עם ולשון וקרבתנו מלכנו לשמך הגדול באהבה להודות לך וליתודד ליראה ולאהבה את שמך ברוך אתה יי הבורח בעמו ישראל באהבה :

שמע ישראל יי אלהינו יי אחד ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ואהבת את יי אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך ושננתם לבניך ודברתם בס שבחך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך וקשרתם לאות על ירך וריו לטוטפות בין עיניך וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך :

ונראה אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את יי אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחוויתם להם וחרה אף יי בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והארמה לא תתן את יכולה ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה אשר יי נתן לכם ושמתם את דברי אהה על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אתם לאות על ידכם והיו לטוטפות בין עיניכם ולמדתם אתם את בניכם לדבר בס שבחך בביתך ובכל כחך בדרך ובשכבך ובקומך וכתבתם על מזוזות ביתך

ביתך ובשעריך: למען ירבו ימיכם וימי בניכם על הארמה
אשר נשבעתי לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ:
ויאמר יי אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל ואמרת
אלהם ועשו להם ציצת על כנפי כנדיהם לדרווחם
ונתנו על ציצת הכנף פתיל הבקלת: והיה לכם לציצה
וראייתם אתו וזכרתם את כל מצות יי ועשיתם אתם ולא
תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם וזנים אחריהם:
למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קרשים
לאלהיכם: אני יהיה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ
מצרים להיות לכם לאלהים אני יי אלהיכם:

ספ"ז חזק ה' אלהיכם אמת לתפלים רמ"ח מיכות

אמת ויציב ונכון וקים וישר ונאמן ואהוב וחכיב
ונחמד ונעים ונורא ואדיר ומתקן ומקבל
וטוב ויפה הדבר הזה עלינו לעולם ועד אמת אלהי
עולם מלכנו צור ועקב מגן ישענו לרוד ולר' הוא קים
ישמו קים וכסאו נכון ומלכותו ואמונתו לעד קימת:
ודבריו חיים וקמים ונאמנים ונחמדים לעד ולעולמי
עולמים על אבותינו עלינו ועל בנינו ועל דורותינו
ועל כל דורות ורע ישראל עבדיך: על הראשונים ועל
האחרונים דבר טוב וקים באמת ובאמונה חוק ולא יעבור:
אמת שאתה רוא יי אלהינו ואלהי אבותינו מלכנו מלך
כותינו גאלנו גאל אבותינו צורנו צור ישועתינו פורנו
ומצילנו מעולם הוא שמך ואין לנו עוד אלהים וילתך סלת:
עזרת אבותינו אתה הוא מעולם מגן ומושיע להם ולבניהם
אחריהם בכל דור ודור ברום עולם מושבך ומשפטך
וצדקתך עד אפסי ארץ: אמת אשרי איש שישמע למצותך
ותורתך

ותורתך ודברך ישים על לבו: אמת שאתה רוא ארון
לעמך ומלך גבור לריב ריבם לאכות ובנים: אמת אתה
הוא ראשון ואתה רוא אחרון ומבלעדיך אין לנו מלך
גואל ומושיע: אמת מצרים גאלתנו יי אלהינו מביית
עבדים פדיתנו כל בכוריהם הרגת ובכורך ישראל גאלת
יום סוף להם בקעת וודים טבעת וידידים עברוים ויכבו
מים צריהם אחד מהם לא נותר: על זאת שכחו אהובים
ורזממו לאל ונתנו ידידים וזמרות שירות ותשבחות
ברכות והודאות למלך אל חי וקים רם ונשא גדול גבור
ונורא משפיל גאים עדי ארץ מנביה שפלים עד מרום
מוציא אסירים פודה עניים עוזר דלים הענינה לעמו
ישראל בעת שועם אליו תהלות לאל עליון גאלם ברוך
הוא ומבורך משה ובני ישראל לך ענו שירה בשמחה
רבה ואמרו כלם: מי כמכה באלם יי מי כמכה נאדר
בקדש נורא תהלות עשה פלא: שירה חדשה שכחו גאולים
לשמך הגדול על שפת הים יחד כלם הודו והמליכו ואמרו
יי ימלך לעולם ועד: ונאמר גואלנו יי צבאות שמוקדוש
ישראל ברוך אתה יי גאל ישראל:

אדני שפתי הפתח ופי יגיד תהלתך:

ברוך אתה יי אלהינו ואלהי אבותינו אלהי אברהם אלהי
יצחק ואלהי יעקב האל הגדול הגבור והנורא
אל עליון גומל חסדים טובים קונה הכל וזוכר חסדי אבות
ומביא גואל לבני בנייהם למען שמו באהבה:
(בשבת תשובה אומרים זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים
כתבנו בכפר חיים למענך אלהים חיים):

מלך עוזר ומושיע ומגן ברוך אתה יי מגן אברהם:
אתה

אתה גבור לעולם אדני מתייה מתיים אתה רב להושיע
(בקץ מוריד הטל) (ובחורף משיב הרוח ומוריד
הגשם) מכלכל חיים בחסד מתייה מתיים ברחמים רבים
סומך נופלים ורופא חולים ומתיר אסורים ומקים אמונתו
לישני עפר מי כמוך בעד גבורות ומי דומה לך מלך
ממית ומחיה ומצמיח ישועה :
(בשבת תשובה אומרים מי כמוך אב הרחמן וזכר יצוריו
ברחמים לחיים)

ונאמן אתה להחיות מתים ברוך אתה ה' מתייה המתים :

כחודס אומר סגלית לכת

נקדישך ונעריצך כנועם שית סוד שרפי קדש חמשלשים
לך קדושה וכן כתוב על יד נביאך וקרא ויהי
אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש יי צבאות מלא כל הארץ
בכבודו לעמיתם משבחים ואומרים ברוך כבוד יי ממקומו :
יבדברי קדשך כתוב לאמר יי מלוד יי לעולם אלהיך ציון
לדר ודר הללויה : עיב

אתה קדוש ושמוך קדוש וקדושים בכל יום יהללוד סלה
(כי אל מלך גדול וקדוש אתה) ברוך אתה יי האל
הקדוש : (בשבת תשובה אומרים המלך הקדוש :)
תשמח משה במתנת חלקו כי עבד נאמן קראת לו כליל
תפארת בראשו נתת בעמדו לפניך על רגו סיני
ולשני לחות אבנים הזריר בידו וכתוב בהם שמירת שבת
וכן כתוב בתורתך : ושמו בני ישראל את השבת לעשות
את השבת לדורותם ברית עולם ביני ובין בני ישראל את
היא לעולם כי ששת ימים עשה יי את השמים ואת הארץ
וביום רשביעי שבת וינפש : ולא נתתו יי אלהינו לנו
הארצות

הארצות ולא הנחלתו מלכנו לעיבדי אלוים גם במנוחתו
לא ישכנו ערלים כי לעמך ישראל נתתו באהבה לזרע
יעקב אשר בם בחרת :

תשמחו במרכותך שומרי שבת וקוראי עונג עם מקדשי
שביעי כלם ישבעו ויתענגו מטובך והשביעי רצית
בו וקדשתו חמדת ימים אותו קראת :

אלהינו ואלהי אבותינו רצה נא במנוחתנו קדשנו
במצותיך שים חלקנו בתורתך שבענו מטובך
שמח נפשו בישועתך וטהר לבנו לעבדך באמת והנחילנו
י אלהינו באהבה וברצון שבת קדשך וינוחו בו כל ישראל
מקדשי שמך ברוך אתה יי מקדש השבת :

רצה יי אלהינו בעמך ישראל ולהפלתם שעה והשב
העבודה לדכיר ביתך ואשי ישראל ותפלתם מהרה
באהבה תקבל ברוצון ותדי לרוצון תמיד עבודת ישראל
עמך :

כשכת ורחש חדש אומרים

אלהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבא יגיע יראה וירצח ישמע
יפקד ויזכר ויכרונו ויכרונו אבותינו ויכרונו ירושלם
עירך ויכרונו משיח בן דוד עבדך ויכרונו בר עמך בית
ישראל לפניך לפליטה לטובה לחן ולחסד ולרחמים ביום
ראש החודש הזה ביום מקרא קדש הזה ברחם בו עלינו
ולהושיענו וכינו יי אלהינו בו לטובה ופקדנו בו לברכה
והושיענו בו לחיים טובים בדבר ישועה ורחמים חוס
רננו ונחמד ורחם עלינו והושיענו כי אליך עינינו כי אל
מלך חנון ורחום אתה : עיב

אתה ברחמיך הנבים תחפין בנו ותדענו ותחיונה עינינו
בשובך

בְּשׂוֹכֵךְ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְתִּיר
שְׂכִינְתִי לְצִיּוֹן :
מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְךָ שְׂאֵתָהּ הוּא יי אֶל־הַיְנוּ וְאֵלֵינוּ אֲבוֹתֵינוּ
לְעוֹלָם וָעֶד צוּרנו צוּר חַיֵּינוּ וּמִן יִשְׁעֵנו אַתָּה הוּא
לְדוֹר וָדוֹר נוֹדֶה לְךָ וְנִסְפֵּר תְּהִלָּתְךָ עַל חַיֵּינוּ הַמְסוּרִים
כִּי־רָךְ וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לְךָ וְעַל נְפִישׁ שְׂבָבֵל
יּוֹם עַמְּנוּ וְעַל נַפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שְׂבָבֵר עַת עָרַב וּבָקֵר
וְצַהֲרִים : הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ מִרַחֵם כִּי לֹא תִמָּו
חֲסִדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם קִוִּינוּ לְךָ :

עזרים דרכנו

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְךָ שְׂאֵתָהּ הוּא יי אֶל־הַיְנוּ וְאֵלֵינוּ אֲבוֹתֵינוּ
אֱלֹהֵי כָל בִּשְׁר יוֹצֵרנו יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית בְּרִכּוֹת
וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ עַל שֶׁ־חַיֵּינוּ וְקִיַּמְתָּנוּ
כִּן חַיֵּינוּ וְתַחַנְנוּ וְתַאֲסִיף גְּלוּתֵנוּ לְחַצְרוֹת קִדְשֶׁךָ לְשִׁמּוֹר
תְּקִיד וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ וְלַעֲבֹדְךָ בְּלִבְב שְׁלֵם עַל שְׁאֵנוּ מוֹדִים
לְךָ בְּרוּךְ אַל הַהוֹדָאוֹת :

כשכת חנוכה אומרים

עַל הַנְּסִים וְעַל הַפְּרָקָן וְעַל רַגְבּוֹרוֹת וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת וְעַל
חַנְּפְלָאוֹת וְעַל הַנְּחֻמוֹת שְׁעִשִׁית לְאֲבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הַהֵם
בְּזִמְן הַזֶּה : בַּיָּמִי מִתְּתִיחַ בֵּן יוֹחָנָן כִּדּוֹן גְּדוֹל חֲשִׁמוֹנָאֵי וּבְנָיו
כִּשְׁעַמְדָּה מַלְכוּת יוֹן הַרְשָׁעָה עַל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְשִׁבְחָם
מִתּוֹרְתְךָ וְלַעֲבִידֶם מַחְקֵי רְצוֹנְךָ וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים
עֲמַדְתָּ לָּהֶם בַּעַת צַרְתָּם רַבַּת אֶת רִיבָם דִּנְתָּ אֶת רִיבָם
נִקְמַתְךָ אֶת נִקְמַתָם מִסַּרְתָּ גְבוּרִים בְּיַד חַלְשִׁים וְרַבִּים בְּיַד
כְּעֲשִׂים וְרַשָּׁעִים בְּיַד צַדִּיקִים וְטַמְאִים בְּיַד טְהוֹרִים וְזָרִים
בְּיַד עוֹסְקֵי תוֹרָתְךָ לְךָ עֲשִׂיתָ שָׁם גְּדוֹל וְקְדוֹשׁ בְּעוֹלָמְךָ
וְלַעֲמָךְ

בְּצִאָר יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לְעוֹנוֹ : הֵיחָהּ יְהוּדָה
לְקַדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מִמְּשֻׁלוֹתָיו : הַיּוֹם רָאָה וַיִּנָּס הַיִּרְדֵּן
יָסוּב לְאַחֹר : הַהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים גְּבַעוֹת כְּבָנֵי צֹאן : מָה
לְךָ הַיּוֹם כִּי תִנּוּס רַיְרֵדֵן תִּסּוּב לְאַחֹר : הַהָרִים תִּרְקְדוּ
כְּאֵילִים גְּבַעוֹת כְּבָנֵי צֹאן : מִלִּפְנֵי אֲדוֹן חוֹלֵי אֶרֶץ מִלִּפְנֵי
אֱלֹהֵי יַעֲקֹב : תְּהוֹפְכֵי הַצּוּר אַנְס מִיָּם חֲלָמִישׁ לְמַעֲיָנוּ מִיָּם :

כשכת חנוכה אומרים

לֹא לָנוּ יי לֹא לָנוּ כִּי לְשִׁמְךָ תָּן כְּבוֹד עַל חֲסִדֶיךָ עַל אֲמַתְךָ :
לְמָה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אֵיחָ נָא אֱלֹהֵיהֶם : וְאֵלֵינוּ בְּשִׁמִּים
כָּל אֲשֶׁר חָפֵץ עֲשֵׂה : עֲצִבֵיהֶם כִּסְף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם :
פֶּה לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ עֵינֵים לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ : אֲזַנֵּים לָהֶם וְלֹא
יִשְׁמְעוּ אִף לָהֶם וְלֹא יִרְחֹוּן : יְרִיחֵם וְלֹא יִמְשֹׁן רְגְלֵיהֶם
וְלֹא יִחַלְכוּ לֹא יִהְיוּ בְּגִרוֹנָם : כְּמוֹתָם יִהְיוּ עֲשִׂיהֶם כָּל אֲשֶׁר
כָּטַח בָּהֶם : יִשְׂרָאֵל כָּטַח בְּיָי עוֹרָם וּמִנְגַּם הוּא : בֵּית אַהֲרֹן
כָּטַחוּ בְּיָי עוֹרָם וּמִנְגַּם הוּא : יִרְאֵי יי כָּטַחוּ בְּיָי עוֹרָם וּמִנְגַּם
הוּא : עֵב

י זְכַרְנוּ יְבָרְךָ יְבָרְךָ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל יְבָרְךָ אֶת בֵּית אַהֲרֹן :
יְבָרְךָ יִרְאֵי יי הַקְּטָנִים עִם הַגְּדוֹלִים : יִסַּף יי עֲלֵיכֶם
עֲלֵיכֶם וְעַל כְּנִיכֶם : בְּרוּכִים אַתֶּם לְיָי עֲשֵׂה שְׁמִים וְאַרְץ :
הַשְּׁמִים שְׁמִים לְיָי וְהָאָרֶץ נָתַן לְבָנֵי אָדָם : לֹא הַמְּתִים
יִחַלְלוּ יְהוָה וְלֹא כָל יוֹרְדֵי דוּמָה : וְאַנְחָנוּ נְבָרְךָ יְהוָה מַעֲתָה
וְעַד עוֹלָם הַלְלוּיָהּ :

כשכת חנוכה אומרים אסכמי

אֲהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע יי אֶת קוֹלֵי תַחֲנוּנֵי : כִּי הִשְׁרָה אֲזוֹנוֹ לִי
וּבְיָמֵי אֶקְרָא : אֲפַפּוּנֵי חֲבִלֵי מוֹת וּמִצְרֵי שְׂאוֹל
מִצְאוּנֵי צָרָה וַיִּנּוֹן אֲמַצָּא : וּבִשְׁם יי אֶקְרָא אֲנָא יי מַלְטָה
נַמְשִׁי

נפשי : חנון יי וצדיק ואלהינו מרחם : שמר פתאים יי
דלותי ולי יהושע : שובי נפשי למנוחכי כי יי גמר עליכי :
כי חלצת נפשי ממות את עיני מן דמעה את רגלי מדחקי :
אתהקך לפני יי בארצות החיים : האמנתי כי אדבר אני
עניתי מאד : אני אמרתי בחפזי כל הארס כוזב : עיני
מה אשיב לוי כל תגמולותי עלי : כוס ישועות אשא ובשם
יי אקרא : נדרי לוי אשלים נגדה נא לכל עמו יקר
בעיני יי המותה לחסידיו : אנא יי כי אני עבדך אני עבדך
כן אמתך פתחת למוסרי : לך אזכח זכח הודיה ובשם יי
אקרא : נדרי לוי אשלים נגדה נא לכל עמו : פתצרות בית
יי פתוככי ירושלם הללויה :

הללו את יי כל גוים שבחיהו כל האמים : כי נבר עלינו
חסדו ואמת יי לעולם הללויה :

הודו לוי כי טוב
יאמר נא ישראל
יאמרו נא בית אהרן
יאמרו נא יראי יי
כי לעולם חסדו :
כי לעולם חסדו :
כי לעולם חסדו :
כי לעולם חסדו :

מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה : יי לי לא אירא מה
יעשה לי ארם : יי לי בעוזי ואני אראה בשנאי : טוב
לחסות ביי מבטוח בארם : טוב לחסות ביי מבטוח בנדיבים :
כל גוים סבבני בשם יי כי אמילם : סבבני גם סבבני בשם
יי כי אמילם : סבבני כדבורים דועכו כאש קוצים בשם יי
כי אמילם : דחה דחיתני לנפל ויי עורני : עוי וזמרת יה ויהי
לי לישועה : קול רנה וישועה באהלי צדיקים ימין יי עשה
חיל : ימין יי רוממה ימין יי עשה חיל : לא אמות כי אחיה
ואספר מעשי יה : יסוד יסרני יה ולמורת לא נתנני : פתחו

לי שערי צדק אבא כס אורה יה : זה השער לוי צדיקים
יבאו בו : אורך כי עניתני נתת לי לישועה : אורך אכן
מאסו הבונים היתה לראש פנה : אכן מאת יי היתה זאת
היא נפלאות בעינינו : מאת זה היום עשה יי נגילה ונשמחה
כו : זה אנא יי הושועה נא : אנא אנא יי הצליחה נא : אנא
ברוך הבא בשם יי כדכנוכם מבית יי : ברוך אל יי ויאמר
לנו אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח אל אלי
אתה ויאורך אלהי ארוממך : אלי הודו לוי כי טוב
לעולם חסדו :

יהללוד יי אלהינו כל מעשיך וחסידך וצדיקים עושי רצונך
ועמך בית ישראל כלם ברנה יודו ויברכו וישבחו
ויפארו את שם כבודך : כי לך טוב להודות ולשמך נעים
לזמר : ומעולם ועד עולם אתה אל :

ברוך אתה יי מלך מהלל פתשפחות אמן :

ואומר סזון קדוש תתקבל וקודם שיועילו ספר מורס ואמר

אתה הראת לרעת כי יי הוא האלהים אין עוד מלבדו :
אין כמוך באלהים יי ואין במעשיך : יהי יי אלהינו
עמנו כאשר היר עם אבורינו אל יעובנו ואר יושנו :
הושיעה את עמך וברך את נחלתך ורעם וגשאים עד העולם :
ויהי בנסוע הארץ ויאמר משה קומה יי ופצו אויביך ונסו
משנאיך מפניך : קומה יי למנוחתך אתה וארון עונך :
כהניך ולבשו צדק וחסידך ירגנו : בעבור דוד עבדך אל
תשב פני משיחך :

ברוך שמיא דמארי ערמא בריך כתרך ואתרך : יהא
רעותך עם ישראל עמך לעקם ופרקו ומינך אחוי
לעמך בביר מקדשך לאמטוי לנא מטיב נהורך ולקבלא
צלותנא

צלותנא ברחמי יהי רעיא קרמך התוריד קן חיון בטיבו
 ולהיו אנא עבדך פקידא בגו צדיקיא למרחם עלי ולמנטר
 יתי וית בר דילי ודי לעמך ישראל אנת הואן לכליא
 ומפרנס לכליא אנת הוא שליט על כליא אנת היא
 דשליט ער מלכיא ומלכותא דילך היא אנא עבדא דקודשא
 בריך הוא דסנידנא קמיה מן קמי דיקר אורייתיה בכל עידן
 ועידן לא על אנש רחיצנא ולא על בר אלהין סמיכנא
 ארא באלהיא השמיא דהוא אלהא דקשוט ואורייתיה
 קשוט ונביאיהי קשוט ומסגני ר מעבד טבון וקשוט ביה
 אנא רחין ולשמייה וקירא קדישא אנא אימר תשבחן
 יהא רעיא קרמך דתפתח לבי באורייתך (ותיריב לי בנין
 דכרין דעבדין רעורך) ותשלים משאלין דלבאי ולבא דכל
 עמך ישראל לטב ולחיון ולשלם אמן :

ויולאו ספר תורס וסעליח לכור אומר

כי מציון תצא תורה ודבר יי מירושלם :

ברוך המקום שנתן תורה לעמו ישראל ברוך הוא :

אשרי העם שככה לו אשרי העם שני אלהיו גדלו לוי
 אתי ונרוממיה שמו יחדו : וסקל אומר

רוממו יי אלהינו והשתחויו להדם רגליו קדוש הוא רוממו
 יי אלהינו והשתחויו להר קדשו כי קדוש יי אלהינו :
 אין קדוש כיי כי אין ברהך ואין צור באלהינו : כי מי
 אלוה מבלעדו יי ומי צור וזלתי אלהינו : תורה צוה לנו
 משה מורשה קהלת יעקב : עץ חיים היא למחויקים בה
 ותומכיה מאשר : דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום :
 שלום רב לארבי תורתך ואין דמו מכשול : יי עו לעמו יתן
 יי בריך את עמו בשלום :

כי שם יי אקרא הכו גדל לאלהינו : הכל תנו עזו לאלהים
 ותנו כבוד לתורה :

ומגביס ספר תורס ומלאס סכתב לעס ואומרים

חצאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל תורה צוה
 לנו משה מורשה קהלת יעקב :

האל חמים דרכו אמרת יי צרופה מן הוא לכל החוסים בו :
 וקורין ספר תורס ומפטרין :

כשכת שלפני ראש חדש אומרים

יהי רצון מדפני אלהי השמים לכוין את בירת חיינו
 ולהשיב שכונתו לתוכו במתרה בימינו ואמרו אמן :
 יהי רצון מדפני אלהי השמים לרחם על פליטתינו
 ולעצור המגפה והמשחית והחרב והרעב והשבי
 והבונה מעלינו ומעל עמך ישראל ואמרו אמן :

יהי רצון מדפני אלהי השמים לקיים לנו את כל חכמי
 ישראל הם ונשיהם ובניהם ותלמידיהם בכל מקומות
 מושבותיהם ואמרו אמן :

יהי רצון מדפני אלהי השמים שנשמע ונתבשר בשורות
 טובות בשורות ישועות ונחמות מארבע בנפות הארץ
 ואמרו אמן :

מי שעשה נסים לאבותינו וממצרים גאדם הוא ונאר
 אותנו וישיב בנים לגבולם בסימן טוב יהא לנו ראש
 חדש (פלוגי) ביום (פלוגי ופלוגי) יחדשהו הקדוש ברוך הוא
 עלינו ועל עמו ישראל בכל מקום שהם לטובה ולברכה :
 לששון ולשמחה לישועה ולנחמה לפרנסה ולכלכלה
 לשמועות טובות ולבשורות טובות ולנשמים בעתם :
 ולרפואה

וְלִרְפוּאָה שְׁלֵמָה וְלְגֹאֲלָהּ קְרוּבָה וְאָמְרוּ אָמֵן :

כשנת שלפני ראש חדש אב במקום ימי רגון אומרים

מַחֲדָשׁ חֲדָשִׁים . יִקְבֹּץ קְרוּשִׁים : יִאֲנָשִׁים וְנָשִׁים . לְעִיר
הַבְּנוּת : וְיֵה זָרָה הַחֲדָשׁ . לְטוֹבָה יְחַדָּשׁ . וְרָצוֹן יֵצוּ יֵאָר .
כִּי הָעֲלִילָה :

ואחר כך ואמר מי שעה נסים לאבותינו ס"ל :

כשנת קודם עשרה בטבת ושבעה עשר בתמוז ט"ז מכת

אחינו בֵּית יִשְׂרָאֵל שְׁמָעוּ . צוּם (פלוני) יֵהיָה יוֹם (פלוני)
יִהְיֶה אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשִׁשּׁוֹן וְלִשְׁמִחָה
בְּרַכְתוֹב . כִּי אָמַר יי צְבֹאוֹת צוּם הַרְכִּיעֵי וְצוּם הַחַמְיָשִׁי
וְצוּם הַשְּׂבִיעִי וְצוּם הָעֲשִׂירִי יֵהיָה לְבִירַת יְהוּדָה לְשִׁשּׁוֹן
וְלִשְׁמִחָה וְלִמְעֻדִים טוֹבִים וְהַאֲמַת וְהַשְּׁלוֹם אָהָבוּ :

ומכך למלך ולקהל

הַנּוֹתָן הַשׁוֹעָה לְמַלְכִים וּמִמְשָׁלָה לְנַסִּיכִים וּמַלְכוּתוֹ מַלְכוּת
כִּי עוֹלָמִים . הַפּוֹצֵה אֶת הַדּוֹר עַבְדוֹ מַחֲרִב רַעֲוִי
הַנּוֹתָן בַּיּוֹם דְּרָךְ . וּבַמַּיִם עַיִם נְתִיבָה . הוּא יִבְרַךְ וְיִשְׁמֹר
וְיִנְצֹר . וְיַעֲזֹר . וְיִרְוֹם וְיַגְדֵּל . וְיִנְשֵׂא לְמַעַלְהָ לְמַעַלְהָ .
לְאֲדוֹנָיו הַמְּדָךְ :

מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִים בְּרַחֲמָיו יִשְׁמְרֵהוּ וְיַחֲיֵהוּ . וּמִכָּל צָרָה
וְנִיָּק יִצִּילֵהוּ . מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִים בְּרַחֲמָיו יָרוּם וְיַגְבִּיהַ
כּוֹכַב מַעְרַכְתּוֹ . וְיִאֲרִיךְ יָמָיו עַל מַמְלַכְתּוֹ . מֶלֶךְ מַלְכֵי
הַמַּלְכִים בְּרַחֲמָיו יִתֵּן בְּלִבּוֹ וּבְלִבְ כָּל יוֹעֲצָיו וְשָׂרָיו רַחֲמָנוֹת
לַעֲשׂוֹת טוֹבָה עִמּוֹ וְעַם כָּל יִשְׂרָאֵל אַחֲיוֹ . בְּיָמָיו וּבְיָמָיו
תִּשְׁעַ יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל יִשְׁכֹּן לְבִטָּח . וְכָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל . וְכֵן
יְהִי רָצוֹן וְנֹאמַר אָמֵן :

מִי שִׁבְרַךְ אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרְחָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְדָוִד
וְשְׁלֹמֹה . וְכֵן תְּקַהֲלוּת הַקְּרוּשִׁים וְהַטְּהוֹרוֹת . הוּא

יִבְרַךְ אֶת כָּל הַתְּקֵה הַקְּרוּשׁ הוּא . גְּדוּלִים וְקִטְנִים . הֵם
וּבְנֵיהֶם . וְנָשִׁים . וְתַלְמִידֵיהֶם . וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם מַלְכוּת
דְּעִלְמָא הוּא יִבְרַךְ יִתְכוֹן וְיִזְכֶּה יִתְכוֹן . וְיִשְׁמַע בְּקֹל צְלוֹתְכֶון .
תְּתַפְּרָקוּן וְתִשְׁתַּזְכְּבוּן מִכָּל צָרָה וְעַקְתָּא . וְיֵהֵא מִמְּרָדֵי
בְּסַעֲרְכֶם . וְיִגַּן בְּעַדְכֶם . וְיַפְרֹשׁ סִפְתָּ שְׁלוֹמוֹ עֲלֵיכֶם . וְיִשְׁע
בְּיַנִּיכֶם אֲתַכָּה וְאַחֲוֵה שְׁלוֹם וְרִיעוּת . וְיִסַּלַק שְׁנֵאת חָנָם
מִבְּיַנִּיכֶם . וְיִשְׁבֹּר עוֹל הַגּוֹיִם מֵעַל צִוְאַרְיֶכֶם . וְיַקְוִים בְּכֶם
מִקְרָא שְׂכַתוֹב . יי אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם יִסַּף עֲלֵיכֶם כְּכֶם אֱלֹהִים
פְּעָמִים וְיִבְרַךְ אֲתַכֶּם בְּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם . (כשנת תשובה
אומרים וְיִכְתְּבוּ הָאֵל בְּסֵפֶר חַיִּים טוֹבִים .) וְכֵן יְהִי רָצוֹן
וְנֹאמַר אָמֵן :

יְהִי חֲסֵדְךָ יי עֲלֵינוּ כְּאֲשֶׁר יִתְלַנו לָךְ :

אֲשֶׁרִי יוֹשְׁבֵי בֵיתְךָ עִיר יְהוּדָה סְלָה : אֲשֶׁרִי הָעַם שְׂפָכָה
לוֹ אֲשֶׁרִי הָעַם שְׂנֵי אֲדָהוּ :

תְּהִלָּה לְדָוִד אֲרוֹמָמְךָ אֱלֹהֵי הַמְּלָךְ וְאַבְרָכָה שְׂמֵךְ לְעוֹלָם
וְעַד : בְּכָל יוֹם אֲבָרְכְךָ וְאַהֲלִלְהָ שְׂמֵךְ לְעוֹלָם וְעַד :

גְּדוּל יי וּמַהֲלֵל מֵאֵד וְלַגְדִּלְתּוֹ אֵין חֶקֶר : הוּא לְדָוִד יִשְׁבַח
מַעֲשֵׂיךָ וּגְבוּרָתְךָ יַגִּידוּ : הַדָּר כְּבוֹד הוֹרֵךְ וְדַכְרֵי נִפְלְאוֹתֶיךָ
אֲשִׁיחָה : וְעוֹז נִירְאוֹתֶיךָ יֹאמְרוּ וְגִדְלוֹתֶיךָ אֲסַפְּרָנָה : וְכִי
רַב טוֹבְךָ יִבְעִיעוּ וְצַדִּיקְךָ יִרְנָנוּ : חַנוּן וְרַחוּם יי אֲרָךְ אַפִּים
וְגִדְלוֹתֶיךָ : טוֹב יי לְכָל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו : יוֹדוּךָ יי
כָּל מַעֲשֵׂיךָ וְחֲסִידֶיךָ יִבְרַכּוּכָה : כְּבוֹד מַלְכוּתֶיךָ יֹאמְרוּ
וּגְבוּרָתֶיךָ יִדְבְּרוּ : לְהוֹדִיעַ לְבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרָתְךָ וְכְבוֹד הַדָּר
מַלְכוּתוֹ : מַלְכוּתֶיךָ מַלְכוּת כָּל עוֹלָמִים וּמִמְשָׁלְתֶיךָ בְּכָל הוּר

וְדָר : סוּמַךְ יי לְכָל הַנוֹפְלִים וְזוֹקֵף לְכָל הַכַּפּוּפִים : עֵינֵי
כָּל אֱלֹהִים יִשְׁבְּרוּ וְאַתָּה נֹתֵן לָהֶם אֶת אֲכֵלֶם בְּעַתּוֹ : פִּתְחָה
אֶת יָדְךָ וּמְשִׁיבֵע לְכָל חַי רִצּוֹן : צְדִיק יי בְּכָל הַרְכִּיז וְחֲסִיד
בְּכָל מַעֲשָׂיו : קְרוֹב יי לְכָל קוֹרְאָיו לְכָר אֲשֶׁר יִקְרָאֵהוּ
בְּאֵמֶת : רִצּוֹן יִרְאֵיו יַעֲשֶׂה וְאֵת שׁוֹעֲתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם :
שׁוֹמֵר יי אֶת כָּל אֲהָבָיו וְאֵת כָּל הַרְשָׁעִים יִשְׁמִיר : תְּהַלֵּת
יי יִדְבַר פִּי וַיְבָרֵךְ כָּל בֶּשֶׂר שֵׁם קִדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד : וְאַנְחֵנוּ
נְבָרֵךְ יְיָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּיָהּ :

בְּרִיךְ יי אֲשֶׁר נִרְוֶן מְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר הִבֵּר
לֹא נִפְל הִבֵּר אַחַד מְכַל דְּבָרוֹ הַטּוֹב אֲשֶׁר הִבֵּר בְּיַד
מֹשֶׁה עֲבָדוֹ : יְהִי יי אֱלֹהֵינוּ עִמָּנוּ כְּאֲשֶׁר הָיָה עִם אֲבוֹתֵינוּ
אֵל יַעֲזֹבֵנוּ וְאֵל יִשְׁשֵׁנוּ : לְהַשׁוֹת לְבַכְּנוּ אֱלֹהֵינוּ לְלַכֵּת בְּכָל
הַרְכִּיז וּלְשַׁמֹּר מִצִּוְתָיו וְחֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו אֲשֶׁר צִוָּה אֶת
אֲבוֹתֵינוּ : וַיְהִי הַדְּבָרִי אֱלֹהֵי אֲשֶׁר הִתְחַנַּנְתִּי לִפְנֵי יי קְרוֹבִים
אֵל יי אֱלֹהֵינוּ יוֹמָם וּלְיַלְדָּה לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט עִבְדוֹ וּמִשְׁפָּט
עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל הִבֵּר יוֹם בְּיוֹמוֹ : לְמַעַן דַּעַת כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי
יי הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד : לֹא יִמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ
וְהִגִּית בּוֹ יוֹמָם וּלְיַלְדָּה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכֹר הַכְּרוֹב
כּוֹ כִּי אַז תַּצְלִיחַ אֶת הַרְכִּיב וְאַז תִּשְׁכֹּל : הֲלֹא צִוִּיתִיךָ חוֹק
וְאָמַץ אֵל תַּעֲרוֹץ וְאֵל תַּחַת כִּי עִמָּךְ יי אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר
תַּלְךְ :

וְאוֹמֵר חֲזוֹן כְּקוֹל רֹס שְׁנֵי פַעֲמַיִם

יְמַלֹּךְ יי לְעוֹלָם אֱלֹהֶיךָ צִיּוֹן לְדָר וְדָר הַלְלוּיָהּ :

וּמְחֻזְרֵי סֵפֶר תּוֹרָה לְמַקְוֵמוֹ וְאוֹמְרוֹס

מְזֻמֹּר לְדוֹר רַבּוֹ לִי בְּנֵי אֵלִים הָכּוֹ לִי כְּבוֹד וְעוֹ : הַכּוֹ
לִי כְבוֹד שְׁמוֹ הַשְׁתַּחֲוֹ לִי בְּהַדְרַת קִדְשׁ : קוֹל יי
עַל

עַל הַמַּיִם אֵל הַכְּבוֹד הַרְעִים יי עַל מַיִם רַבִּים קוֹל יי בְּכַח
קוֹל יי בְּרָדָר : קוֹל יי שׁוֹבֵר אֲרָזִים וַיִּשְׁבֵּר יי אֶת אֲרָזֵי
הַכְּבָנוֹן : וַיִּרְקִידֶם כְּמוֹ עֵגֶל לְבָנוֹן וּשְׂרִיזֵן כְּמוֹ כּוֹרֵאִמִים :
קוֹל יי חוֹצֵב לְהַבּוֹת אֵשׁ : קוֹל יי יַחִיל מִדְּבַר יַחִיל יי מִדְּבַר
קִדְשׁ : קוֹל יי יַחִילֵר אֵילֹת וַיַּחֲשֵׁף יַעֲזוֹת וּבְהִיכְלוֹ כְּלוֹ
אוֹמֵר כְּבוֹד : יי לְמַבּוֹל יִשָּׁב וַיִּשָּׁב יי מִדָּךְ לְעוֹלָם : יי עוֹ
לְעַמּוֹ יִתֵּן יי יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׂרוֹם :

כַּמְּכַנְסֵי סֵפֶר תּוֹרָה לְמוֹכַל לוֹמֵר סוּמַךְ

שׁוֹבָה לְמַעֲזַנְךָ וּשְׁכוֹן בְּבֵית מְאֹוֶיךָ : כִּי כָל פֶּה וְכָל לִשׁוֹן
יִתְנֶנּוּ הוֹד וְהַדָּר לְמַלְכוּתְךָ : וּבִנְחָה יֹאמֵר שׁוֹבָה יי
רַבְּבוֹת אֱלֹפֵי יִשְׂרָאֵל : הַשִּׁיבֵנוּ יי אֱלֹהִים וְנִשׁוּבָה חֲדָשׁ יִמִּינֵנוּ
בְּקָרְסָם :

וַיִּתְגַּדַּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמִיָּה רַבָּא : בְּעַדְמָא דִּי בְרָא בְּרַעְיָתָיָהּ
וַיִּמְלִיךְ מְלִכּוּתָיָהּ וַיַּצְמַח פּוֹרְקָנֵיהּ וַיִּקְרַב
מְשִׁיחֵיהּ : בְּחִיבוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל
בְּעַגְלָא וּבְזִמְן קְרִיב וְאָמְרוּ אָמֵן : יְיָ שְׁמִיָּה רַבָּא מְבָרֵךְ
לְעוֹלָם לְעַלְמֵי עַלְמֵי יַחְבְּרָךְ : וַיִּשְׁתַּבַּח וַיִּתְפָּאֵר : וַיִּתְרוֹמַם :
וַיִּתְנַשֵּׂא : וַיִּתְהַדָּר : וַיִּתְעַלָּה : וַיִּתְהַלָּל : שְׁמִיָּה דְקִדְשָׁא
כְּרִיךְ תּוֹא : לְעִידָא מִן כָּל בְּרַכְתָּא שִׁירְתָּא תְּשַׁבַּחְתָּא :
וְנַחְמְתָא : דְאָמִירָן בְּעַלְמָא וְאָמְרוּ אָמֵן :

מוסף לישבת

אֲדֹנָי שְׁפָתַי תִּפְתַּח וּפִי יַגִּיד תְּהִלָּתְךָ :
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי
יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב . הָאֵל הַגְּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא
אֵל עֲלִיּוֹן גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים קוֹנֵה הַכֹּל וְזוֹכֵר חֲסֵדֵי אֲבוֹת .
וּמְבִיא גּוֹאֵל לְבָנָי בְּנֵיהֶם לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה :
(בשבת תשובה אומרים וזכרנו לחיים מלך חפץ בחיים)
כְּתַבְנוּ בְּכַפְר חַיִּים לְמַעַן אֱלֹהִים חַיִּים :
מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמַגֵּן . בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ מִגֵּן אַבְרָהָם :
אַתָּה גְּבוּר לְעוֹלָם אֲדֹנָי מַחִיה מַתִּים אַתָּה רַב לְרוֹשְׁעֵי
(בקיץ מוריד הגשם) (ובחורף משיב הרוח ומוריד
הגשם) מְכַלְכֵּל חַיִּים בְּחֶסֶד מַחִיה מַתִּים בְּרַחֲמִים רַבִּים .
סוֹמֵךְ גּוֹפְלִים וְרוֹפֵא חוֹלִים וּמַתִּיר אֲסוּרִים . וּמְקַיֵּם אַמוּנָתוֹ
לְיִשְׂרָאֵל עֹפֵר מִי כְמוֹךְ בְּעַד גְּבוּרוֹת וּמִי רוֹמֵם לְךָ מֶלֶךְ
מַמְיָת וּמַחִיה וּמְצַמִּיחַ יְשׁוּעָה :
(בשבת תשובה אומרים מי כמוך אב ררחמן וזכר יצוריו
ברחמים לחיים)
וּנְאֻמֵּן אַתָּה לְהַחְיֶיה מַתִּים . בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ מַחִיה הַמַּתִּים :

בחדש אומר שלח לך

כְּתָר וְתָנוּ לְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מְלֹאכִים תְּמוּנֵי מַעֲלָה . עִם עַמְּךָ
יִשְׂרָאֵל קְבוּצֵי מִשָּׁח . יַחַד בָּלֵם קְרוּשָׁה לְךָ יִשְׁלָשׁוּ .
כְּדָבָר הָאָמֹר עַל יַד גְּבִיאֶךָ . וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר קְרוּשׁ
קְרוּשׁ קְרוּשׁ יִרְוֶה צְבָאוֹת מְלֹא כֹל הָאָרֶץ בְּכֹדוֹ : כְּבוֹדוֹ
מְלֹא עוֹלָם וּמִשְׁרָתוֹ שׂוֹאֲלִים אֵיזָה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ לְהַעֲרִיצוֹ :
לְעַמְּתָם מִשְׁבַּחִים וְאוֹמְרִים . בְּרוּךְ כְּבוֹד יְהוָה מִמְּקוֹמוֹ :
מִמְּקוֹמוֹ הוּא יִפֵּן בְּרַחֲמָיו לְעַמּוֹ . תְּמִיתָרִים שְׁמוֹ עָרַב וּבָקָר
בְּכֹל

מוסף לישבת לא

בְּכָל יוֹם תְּמִיד וְאוֹמְרִים פְּעָמִים בְּאַהֲבָה . שְׁמַע יִשְׂרָאֵל
יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד : הוֹיָא אֱלֹהֵינוּ . הוּא אֲבִינוּ . הוּא
מְלַכְנוּ . הוּא מוֹשִׁיעֵנו . הוּא יוֹשִׁיעֵנו . וַיִּגְאֹלֵנוּ שְׁנִירָה .
וַיִּשְׁמִיעֵנו בְּרַחֲמָיו לְעֵינֵי כָל חַי לֵאמֹר . הֵן גְּאֹלְתֵי אַרְחָכֶם
אַחֲרֵיהֶם בְּרִאשִׁית : לְהִיּוֹת לְכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם :
וּבְדַבְּרֵי קִרְשָׁךְ כְּתוּב לֵאמֹר . יִמְלֹךְ יְיָ לְעוֹלָם אֱלֹהֶיךָ צִיּוֹן
לְדָר וְלְדָר תִּלְלוּהָ : עֵיב
אַתָּה קְרוּשׁ וְשֹׁמֵךְ קְרוּשׁ וּקְרוּשִׁים בְּכָל יוֹם יִתְלַלֹּךְ סֵלָה .
(כי אל מלך גדול וקדוש אתה) בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הָאֵל
הַקְּדוֹשׁ : (בשבת תשובה אומרים הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ :)
לְמַשָּׁה צִיּוֹת עַל הַר סִינַי מִצּוֹרַת שִׁבְרַת זְכוּר וְשִׁמּוּר וְכוּ
צִיּוֹתֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְהַקְרִיב בָּהּ קָרְבָן מוֹסֵף שִׁבְרַת
בְּרִאוּי :

יש אומרים כמקום למשם זאת חכמת הלוג

תְּכַנֵּן שִׁבְרַת רְצִיַת קָרְבְּנוֹתֶיךָ צִיּוֹת פִּירוּשֵׁיהֶם עִם סְדוּרֵי
נִסְכֵיךָ מְעַנְנִיה לְעוֹלָם כְּבוֹד יִנְחֵלוּ טוֹעֲמֵיהֶם חַיִּים
זְכוּ וְנִם הָאוֹהֲבֵי דְבָרֶיךָ גְּדוּלָה בְּחָרוּ אוֹ מְסִינֵי נִצְטוּ צִוּוּ
פְּעֻלֶיךָ בְּרִאוּי וְתִצְוּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְהַקְרִיב בָּהּ קָרְבָן מוֹסֵף
שִׁבְרַת בְּרִאוּי : יְהִי רְצוֹן וְכוּ

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּעַלְנוּ
בְּשִׂמְחָה לְאַרְצֵנוּ וְתַשְׁעֵנוּ בְּנִבּוּלָנוּ וְשֶׁנַּעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ
אֵת קָרְבְּנוֹת חוֹבוֹתֵינוּ תְּמִידוֹן בְּסִדְרָן וּמוֹסְפִין בְּהִלְכָתָן . אֵת
מוֹסֵף יוֹם הַשִּׁבְעָה הַזֶּה נַעֲשֶׂה וְנִקְרִיב לְפָנֶיךָ בְּאַהֲבָה כְּמִצְוַת
רְצוֹנְךָ כְּמוֹ שֶׁכְּתַבְתָּ עֲלֵינוּ בְּתוֹרָתְךָ עַל יְדֵי מִשְׁרֵה עֲבָדֶיךָ
בְּאִמּוֹר :

וביום

ויהללו ויברכו את שמך הגדול באמת לעולם כי טוב
האל ישועתנו ועזרתנו סלה האל הטוב ברוך
אתה יי הטוב שמך ולך נאה להודות :

כחזק שלח לכוזר אומר

אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו בברכה המושלשת בתורה
הכתובה על ידי משה עבדך האמורה מפי אהרן
ובניו כהנים עם קדושיך באמור : וברכך יי וישמך : יאר
יי פניו אליך ויחנך : ישא יי פניו אליך וישם לך שלום :
ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם :

שים שלום טובה וברכה חיים חן וחסד צדקה ורחמים
עדינו ועל כל ישראל עמך וברכנו אבינו כלנו
כאחר פניך כי באור פניך נתת לנו יי אלהינו תורה
וחיים אהבה וחסד צדקה ורחמים ברכה ושלום וטוב
בעיניך לברכנו ולברך את כל עמך ישראל ברוב עוז
ושלום : (בשבת תשובה אומרים

ובספר חיים ברכה ושלום ופרנסה טובה וישועה ונחמה
וגזרות טובות נזכר ונכתב לפניך הנחנו וכל עמך
ישראל לחיים טובים ולשלום :

ברוך אתה יי המברך את עמו ישראל בשלום אמן :
יהיו רצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי :
אלהי נצור לשוני מרע וישפתו מדבר מרמה ולמקללי
נפשי תדום ונפשי כעפר לכל תהיה פתח לבי
בתורתך ואחרי מצותיך תרדוף נפשי וכל הקמים עלי
לרעה מהרה הפך עצתם וקלקל מחשבותם יהיו כמוץ
לפני רוח ומלאך יי הוזהר : עשה למען שמך עשה למען
ימינך

ימינך עשה למען תורתך עשה למען קדושתך למען
והלציון יירידך הושיעה ימינך וענני : יהיו רצון אמרי פי
והגיון לבי לפניך יי צור וגואלי :

טוב לומר שיר למעלות אשא עיני

עושה שלום במרומו הוא ברחמי עושה שלום עלינו ועל
כל עמו ישראל ואמרו אמן :

מוסף לשבת וראש חודש

אומר אבות ונכורות וקדושת השם ובמקום למשה לזאת אומר

אתה יצרת עולמך מקדם כלית מלאכתך ביום השביעי
בחרת בנו מכל האמות ורצית בנו מכל השונות
וקדשתנו במצויתך וקרבנתנו מלכנו לעבודתך ושמך
הגדול ותקדוש עלינו קראת : ותתן לנו יי אלהינו באהבה
שבתות למנוחה וראשי חודשים לכפרה ולפי שחטאנו
לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו חרבה עירנו ושמים
מקדשנו וגלה יקרנו ונשל כבוד מבית חינו ואין אנו
יכולין להקריב לפניך קרבן ולא כהן שיכפר בעדנו :

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתערינו
בשמחה לארצנו ותטענו בנבולנו וישע נעשה לפניך
את קרבנות חובותינו תמידין בסדרן ומוספין בתלכתן את
מוספי יום השבת הזה ויום ראש החודש הזה נעשה
ונקריב לפניך באהבה כמצות רצונך כמו שכתבת עלינו
בתורתך על ידי משה עבדך באמור :

וביום השבת שני ככשים בני שנה תמים ושני עשרונים
סלת מנחה גדולה בשמן ונסכו : עלת שבת בשבתו
על עלת התמיד ונסכה :

וּבְרֵאשִׁי חֲדָשִׁיכֶם תִּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהוָה פְּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנַיִם
וְאֵיל אֶחָד כִּבְשִׂים בְּנֵי שְׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִים :
וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵיהֶם כַּמִּדְבָּר שֶׁלֹּא עֲשֹׂרוֹנִים לֶפֶר וְשְׁנֵי
עֲשֹׂרוֹנִים לְאֵיל וְעֶשְׂרוֹן לְכֶבֶשׂ וַיִּזֶן כְּנֹסְכּוֹ וְשִׁעִיר לְכַפֵּר וְשְׁנֵי
תְּמִידִין כְּהִלְכָתָן :

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ חֲדָשׁ עָלֵינוּ אֵת הַחֲדָשׁ הַזֶּה לְטוֹבָה
וְלִכְרֻכָּה לְשִׁשּׁוֹן וְלִשְׂמֵחָה לְיִשְׁרָאֵל וְלִנְחֻמָּה
לְפָרְנֶסֶה וְלִכְלֻפְלָה לְמַחִילַת חַטָּא וְלִסְלִיחַת עוֹן וְיִיְהִא
הַחֲדָשׁ הַזֶּה סוּף וְקֶץ לְכָל צְרוּרֵינוּ תַּחֲתֵהּ וְרֵאשׁ לְפָרִיזֵן
נַפְשֵׁנוּ כִּי בְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל מְכַל הָאֲמוֹת בְּחַרְתָּ וְחָקִי רֵאשִׁי
חֲדָשִׁים לָהֶם קִבְעָתָּ :

וְיִשְׁמְחוּ בְּמַרְכֻּתְךָ שׁוֹמְרֵי שַׁבָּת וְקוֹרְאֵי עוֹנֵג עִם מַקְדְּשֵׁי
שְׁבִיעֵי כֶּלֶם וְשִׁבְעֵי וַיִּתְעַנְנוּ מִשׁוֹבֵךְ וְהַשְׁבִּיעֵי רִצִּית
כִּי נִקְדַּשְׁתָּ חֲמֵדַת יָמִים אוֹתוֹ קָרָאתָ זָכָר לְמַעֲשֵׂה
כְּרֵאשִׁית :

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ רִצְהָ נָא בְּמִנוּחַתֵּנוּ קִדְּשֵׁנוּ
בְּמִצְוֹתֶיךָ שִׁים חֵלְקֵנוּ בְּתוֹרַתְךָ שִׁבְעֵנוּ מִשׁוֹבֵךְ
שְׂמַח נַפְשֵׁנוּ בִּישׁוּעַתְךָ וְטַהַר לְבָבוֹ לְעִבְדְּךָ בְּאֵמֶת וְהַנְּחִילֵנוּ
יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה וּבְרִצּוֹן שַׁבָּת קִדְּשָׁךְ וַיִּנְחֵנוּ כֹּחַ כָּל יִשְׂרָאֵל
מִקְדְּשֵׁי שְׂמֶךְ בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ מִקְדַּשׁ הַשַּׁבָּת וְיִשְׂרָאֵל וְרֵאשִׁי
חֲדָשִׁים :

רִצְהָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ בְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וּלְתַפְלָתָם שְׁעָה וְחֹשֶׁב
הַעֲבוּדָה לְדַבֵּיר בִּיתְךָ וְאִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל וְתַפְלָתָם מֵהַרְהָ
בְּאַהֲבָה תִּקְבַּל בְּרִצּוֹן וְתִהְיֶה לְרִצּוֹן תְּמִיד עֲבוּדַת יִשְׂרָאֵל
עִמְךָ :

וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים תַּחֲפוּץ בְּנוֹ וְתִרְצַנּוּ וְתַחֲוִינָה עֵינֵינוּ
בְּשׁוֹבֵךְ

כְּשׁוֹבֵךְ לְצִיּוֹן בְּרַחֲמִים בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַמְּחַיֵּר שְׁכִינָתָה
לְצִיּוֹן :

מִדְּוִים אֲנַחְנוּ לְךָ שְׂאֵתָה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ
לְעוֹלָם וָעֶד צוּרנוּ צוּר חַיֵּינוּ וּמִנּוּן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה הוּא
לְדוֹר וָדוֹר נִזְדַּרְהָ לְךָ וְנִסְפַר תַּהֲדַתְךָ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים
בְּיַדְךָ וְעַל נַשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לְךָ וְעַל נַסִּיךְ שִׁבְכָל
יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נַפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שִׁבְכָר עַת עָרַב וּבָקָר
וְצַהֲרִים הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ רַחֲמֶיךָ כִּי לֹא תִפּוּ
חֲסִידֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם קוּיֵנוּ לְךָ :

מזדים ורכנן

מִדְּוִים אֲנַחְנוּ לְךָ שְׂאֵתָה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ
יְיָ אֱלֹהֵי כָל בָּשָׂר יוֹצֵרנוּ יוֹצֵר בְּרֵאשִׁית בְּרִכּוֹת
וְהוֹדָאוֹת לְשִׂמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ עַל שֶׁתְּחַיֵּיתָנוּ וְקִיַּמְתָּנוּ
כִּן תַּחֲיִינוּ וְתַחַנְנוּ וְתִאֲסֹף גְּלוּיֹתֵינוּ לְחִצְרוֹת קִדְּשֶׁךָ לְשִׂמּוֹד
חֲקִיד וְלַעֲשׂוֹת רִצּוֹנְךָ וְלַעֲבֹדְךָ בְּלִבְבֵנוּ שְׁלֵם עַל שְׂאֵנוּ מִדְּוִים
לְךָ בְּרוּךְ אַל הַהוֹדָאוֹת :

כטבת חנוכה ואמרים

עַל הַנְּסִים וְעַל הַפְּרָקָן וְעַל הַגְּבוּרוֹת וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת וְעַל
הַנְּפִלְאוֹת וְעַל הַנְּחֻמּוֹת שְׁעֵשִׂית לְאֲבוֹתֵינוּ בְּיָמֵם הַהֵם
בְּזִמְנֵי הַזֶּה בְּיָמֵי מַתְתִּיָּה בֶן יוֹחָנָן כִּהְיָ גָדוֹל חֲשִׁמוֹנָאֵי וּבְנֵי
כְּשַׁעְמֻדָּה מַלְכוּת יוֹן הַרְשָׁעָה עַל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְשִׁבְחָתָם
מֵהוֹרְתְךָ וְלְהַעֲבִירָם מִחֲקֵי רִצּוֹנְךָ וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים
עֲמַדְתָּ לָהֶם בַּעַת צַרְתָּם רַבַּת אֵת רִיבָם דָּנַת אֵת דִּינָם
נִקְמַת אֵת נַקְמָתָם מִסַּרְתָּ גְבוּרִים בְּיַד חַלְשִׁים וְרַבִּים בְּיַד
מַעֲשִׂים וְרַשְׁעִים בְּיַד צַדִּיקִים וּשְׂמַאִים בְּיַד טְהוֹרִים וְזָרִים
בְּיַד עוֹסְקֵי תוֹרַתְךָ לְךָ עֲשִׂית שֵׁם גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ בְּעוֹלָמְךָ
יְלַעֲמְךָ

וְלַעֲמֹד יִשְׂרָאֵל עֲשִׂיתָ תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה וּפְרָקָן כְּחַיִּים הַיּוֹם -
וְאַחַר כֵּךְ בָּאוּ בְּנֵיךְ לְדַבֵּר בֵּיתְךָ וּפָנּוּ אֶת הַיְכָלְךָ וַיִּתְהַוּוּ
אֶת מִקְדָּשְׁךָ וַיְהִדְלִיקוּ נְרוֹת כְּחִצְרוֹת קִדְשֶׁךָ וַיִּקְבְּעוּ
שְׁמוֹנֶה יָמִים אֵלּוּ בְּהִלָּל וּבְהוֹדָאָה וְעֲשִׂיתָ עִמָּהֶם נִסִּים
וּנְפִלְאוֹת וְנִזְדָּה לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל סֶלָה :

וְעַל כֵּן יִתְבָּרַךְ וַיִּתְרוֹמֵם וַיִּתְנַשֵּׂא תְּמִיד שְׁמֶךָ מִלְּכַנּוֹ
לְעוֹלָם וָעֶד וְכָל הַחַיִּים יוֹדִיךָ סֶלָה :

(בש"ת אומרים וכתוב לחיים טובים כל בני בריהך) :
וַיְחַלְלוּ וַיִּבְרְכוּ אֶת שְׁמֶךָ הַגְּדוֹל בְּאֵמַת לְעוֹלָם כִּי טוֹב
הָאֵל יִשׁוּעַתָּנוּ וְעֲזָרְתָּנוּ סֶלָה הָאֵל הַטּוֹב בְּרוּךְ
אַתָּה יי הטוב שמך ולך נאה להודות :

כתוסף שלוח לכור אומג

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ בְּרַבְּנוּ בְּבִרְכָה הַמְּשַׁלֶּשֶׁת בְּתוֹרַת
הַכְּתוּבָה עַל יְדֵי מִשֶּׁה עֲבָדְךָ הָאֲמוּרָה מִפִּי אֲהַרֹן
וּבְנֵי כְּהֻנִּים עִם קְדוּשֵׁיךָ כְּאֹמֵר : יִבְרַכְךָ יי וַיִּשְׁמַרְךָ : יֵאָר
יי פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנֵּךְ : יִשָּׂא יי פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשָּׂם לְךָ שְׁלוֹמִים
וַיִּשְׂמוּ אֶת שְׁמֵי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם :

שִׁים שְׁלוֹמִים טוֹבָה וּבְרַכָּה חַיִּים חֵן וְחֶסֶד צְדָקָה וְרַחֲמִים
עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וּבְרַבְּנוּ אֲבוֹתֵינוּ כָּלֵנוּ
כְּאַחַד בְּאוֹר פָּנֶיךָ כִּי בְּאוֹר פָּנֶיךָ נִתְּנוּ לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ תוֹרָה
וְחַיִּים אֲהַבָה וְחֶסֶד צְדָקָה וְרַחֲמִים בְּרַכָּה וְשְׁלוֹמִים וְטוֹב
כְּעֵינֶיךָ לְבָרְכֵנוּ וּלְבָרַךְ אֶת כָּל עַמֶּךָ יִשְׂרָאֵל כְּרֹב עוֹז
וְשְׁלוֹם : (בשבת תשובה אומרים

וּבִסְפָר חַיִּים בְּרַכָּה וְשְׁלוֹמִים וּפְרָנְסָה טוֹבָה וַיִּשְׁעָה וַנְּחַמְרָה
וְגִזְרוֹת טוֹבוֹת נִזְכָּר וְנִבְתָּב לְפָנֶיךָ אֲנַחְנוּ וְכָל עַמֶּךָ
יִשְׂרָאֵל לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשְׁלוֹם) :

ברוך

בְּרוּךְ אַתָּה יי הַמְּבָרַךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּשְׁלוֹם אָמֵן :
יְהִי לְרִצּוֹן אֲמָרֵי פִי וְהִגִּיזוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ יי צוּרֵי וְגֹאֲלֵי :
אֱלֹהֵי נַצּוּר לְשׁוֹנֵי מַרְעַ וְשִׁפְחוֹתַי מִדְּבַר מִרְמָה וּלְמַקְלֵלֵי
נַפְשֵׁי תְּהוֹם וְנַפְשֵׁי כַּעֲפָר לְכֹל תְּהוֹרָה פִּתַּח לְבִי

כְּתוֹרָתְךָ וְאַחֲרֵי מִצִּיתֶיךָ תִּרְדּוּף נַפְשֵׁי וְכָל הַקָּמִים עָלַי
לְרַעָה מְהֵרָה הֲפֵר עֲצָתְךָ וּקְלַקְל מַחְשְׁבוֹתַי : יְהִי כִּמְוִץ
לְפָנֵי רֹחַ וּמְלֶאכֶךְ יי הַיּוֹחָה : עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ עֲשֵׂה לְמַעַן
יְמִינְךָ עֲשֵׂה לְמַעַן תוֹרָתְךָ עֲשֵׂה לְמַעַן קְדוּשַׁתְךָ לְמַעַן
יִחַלְצוּן יְדִידֶיךָ הַיּוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וְעַנְנֵי : יְהִי לְרִצּוֹן אֲמָרֵי פִי
וְהִגִּיזוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ יי צוּר וְגֹאֲלֵי :

טוב לומר שר למעלות אשף ע"פ

עושה שלום כמרומוי הוא ברחמיו ועשה שלום עלינו ועד
כל עמו ישראל ואמרו אמן :

אחר תורת המוסף מחזן אומר קדיש תמקבל ואחר כך אומרים

כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא שְׁנֵאֲמַר וְעַמֶּךָ כָּלֵם
צְדִיקִים לְעוֹלָם יִרְשׁוּ אֶרֶץ נֹצֵר מַמְשְׁעֵי מַעֲשֵׂה יְדֵי
לְהַתְּפָאֵר : אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁעָמְלוּ בְּתוֹרָה
וְעוֹשֵׂה נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרוֹ גְּדַל בְּשֵׁם טוֹב וְנִפְטָר בְּשֵׁם טוֹב
מִן הָעוֹלָם וְעָלָיו אָמַר שְׁלֹמֹה בְּחֻכְמָתוֹ טוֹב שֵׁם מִשְׁמֵן
טוֹב וַיּוֹסֵם הַמּוֹת מִיּוֹם הַיּוֹלָדוֹ : לְמוֹד תוֹרָה הֲרַבָּה וַיִּתְּנוּ
לְךָ שִׁבְרֵי הֲרַבָּה וְרַע מִתֵּן שִׁכְרוֹן שֶׁל צְדִיקִים לְעֵתִיד לְבָא :
רַבִּי תַנְגִּינָה בֶן עֲקִישָׁא אֹמֵר רְצֵה הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא לְזִכּוֹת
אֶת יִשְׂרָאֵל לְפִיכֶךָ הֲרַבָּה לָהֶם תוֹרָה וּמִצּוֹת שְׁנֵאֲמַר
יי תַּפְּץ לְמַעַן צְדָקוֹ וַיְגַדִּיל תוֹרָה וַיֹּאדִיר :

אין כאלהינו אין בארוננו אין במלכנו אין כמושיענו :
מי כאלהינו מי בארוננו מי במלכנו מי כמושיענו :

נודה

נזרה לאלהינו נזרה לארוננו נזרה למלכנו נזרה
למושיענו כרוך אלהינו כרוך ארוננו כרוך מלכנו
כרוך מושיענו אתה הוא אלהינו אתה הוא ארוננו
אתה הוא מלכנו אתה הוא מושיענו אתה תושיענו
אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד :

יש כוונת לומר פטוס סקטור

תנא דבי אליהו כל השנה הלכות בכל יום מוכח לו
שהוא בן העולם הבא שנאמר הליכות עולם לו
אל תקרי הליכות אלא הלכות אמר רבי אלעזר אמר
רבי תנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר
וכל בנגד למודי יי ורב שלום בנגד אל תקרי בנגד א
בזוג יהי שלום בחילך שלום בארמנותיך למען אחי
ורעי אדברה נא שלום כך למען בית יי אלהינו אבקשה
טוב לך וראה בני לביך שלום על ישראל שלום רב
לאהבי תורתך ואין כמו מכשול יי עוז לעמו ותן יי ויברך
את עמו בשלום ואומר סתן

יתגדל ויתקדש שמייה רבא בעדמא די ברא כרעותיה
וימליך מלכותיה ויצמח פורקניה ויקרב
משיחיה בחייכון וביומיון ובחיי דכל בית ישראל
בענלא ובזמן קריב ואמרו אמן יהא שמייה רבא מברך
לעלם לעלמי עלמיא יתברך וישתבח ויתפאר ויתרום
ותנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמייה דקורשא
כריך הוא לעיא מן כל ברכתא שירתא תשבחתא
ונחמתא דאמרון בעלמא ואמרו אמן :

על ישראל ועל רבנו ועל תלמידיהו ועל כל תלמידי
תלמידיהו דעסקין באורייתא קדישתא די באתרא
הרין

הרין ודי בכל אתר ואתר יהא גנא ולהון ודכון שלמא
תנא וחסדא ורחמי ומוני רוחי מן קדם אלקא מאריה
שמיא וארעא ואמרו אמן :

יהא שלמא רבא מן שמיא חיים ושבע וישועה ונחמה
ושוכא ורפואה וגאולה וסליחה וכפרה וריוח והצלה לנו
ולכל עמו ישראל ואמרו אמן עושה שלום במרומו הוא
ברחמי ועושה שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ואמרו
אמן :

ברכו את יי המבורך :

וענוס בקול רם

כרוך יי המבורך לעולם ועד :

עלינו לשבת לארון הכל לתת גדרה ליוצר בראשית
שרא עשנו כגוי הארצות ולא שמנו כמשפחות
הארמה שלא שם חלקנו בהם וגורלנו ככל המונים
(שהם משתחיים להבל וריק ומתפללים אלא לא יושיע)
ואנחנו משתחיים לפני מלך מלכי המלכים הקדוש כרוך
הוא שהוא נוטה שמים ויוסד ארץ ומושב יקרו בשמים
מפעל ושכינת עוז בנבחי מרומים הוא אלהינו ואין עוד
אחר אמת מלכנו ואפס זולתו בכתוב בתורה וידעת
היום והשבות אל לבבך כי יי הוא האלהים בשמים
מפעל ועל הארץ מתחת אין עוד :

יש כוונת לומר על כן נקום לך וארון עולם :

יי נחני בצדקתך למען שררי הישר לפני דרךך ויעקב
הלך לדרך ויפגעו בו מלאכי אלהים ויאמר יעקב
באשר ראם מתנה אלהים זה יקרא שם המקום ההוא
מתנים :

לשבת זכור

יוסגוס פה ליוורנו יע"ק למר קידס מי כמנך זס ספוט

אך זה היום קויתי
כי מצאתי ראיתי
אנילה אנדילה
מחרב היונה

לשיר את נקמת צר
ישע מן המצר
אל צור אלי מבצר
בשמחה וברננה :
אנילה

בבסף אז קנני
צאן לשבח שמני
אך שקר בד חקר
חי אל אויב פנה

איש זר צורר הרע
כי צדיק לא ברע
הבל רוח זרע
בשמחה וברננה :
זך שקר

רשע נחש בריוח
פתח מלך הדיח
תם רשע כא ישע
על יד איש חרבונח

או בבל ואל
לשמיר את ישראל
מרא השבית גואל
בשמחה וברננה :
תם רשע

המן ובני הבית
הודי עלי בנות
זמרו דברו
עד שיכה עד זקנה

כלם על עץ נתלו
אך שרים נכתרו
חסדי אל לא יכלו
בשמחה וברננה :

זמרו

מהר שמחו גם גירו
זון שקר הזבילו
הכינו הרנינו
כל פלך ומדינה

עמי אתי רעי
עתה אל הוך מעי
שישו אל שעשועי
בשמחה וברננה :

חוקי

לשבת זכור

לו

חוקי באל לבטיח
קמים גבורי כח
נקומה נרומה
חיש תרוץ אלמנת

כי יוסר היכל
מחר חרב האכל
מדכנו כל יוכל
בשמחה וברננה :
נקומה

ממכון שבתו השנית
נתן ברת הרתיח
הובישו הובישו
אפרח שושנת

אוי האל רחמן
זכר זרע המן
גם הם בשור שלמן
בשמחה וברננה :
הובישו

מוציא אסורים פודה
כל צר צורר צודה
יעתירו יקטירו
מרדודר עם לבנה

מלך עולם ועד
הכרת כי בא מועד
פתח אהל מועד
בשמחה וברננה :
יעתירו

יקבוץ מפוזר
מבין עם אכזר
זכר טוב וזכר
יסיר עול ככר

בנבוכה נאזר
כי עובר אל זר
אל עם כשה אובר
ידבש שש משור :
ילבש

שפתו אויבים
חבור עצבים
השב לו נזר
השב עבודה

עובדים ושבים
את חונו פזר
והכרת עמלק ממוד
לבן אלעזר :
השב לו

אורה שמך יהוה כי פדיתיה אותי אביעה חירות מפי קדם קדמותי ואומר ליהוה מחסי ומצודתי אלדי אבטה בו ואומר קרא אקרא מהלך שמך יהוה על הנסים שעשית בימי מרדכי ואומר במקלות נערי ויקני מי כמכה באלים יהוה :

מי כמוד ואין כמוד מי דומה לך ואין דומה לך ארון חסדך כל יחדל אמתך מבצר עוז ומגדל כי היית מעוז להלך ומעוז לאביון בצר לו בימי חרפי מקדמוני כי דבר רוח יי והיום אם גרשוני עוני דודי לי ואני לו גמלני מאז טובות גלויות ידועות ללבבות גם אם יהיו הצרות קרובות אשרי כל חוכי לו דמי מתקוממי אזה ודגלי ארים ברבר כל חווה הנה אלהינו זה קוינו לו היום אביעה חירות היו מני קדם עתידות גפלא כם המבין צפוני סודות יוצרי מבטן לעבר לו ויהי בימי אחשורוש מך הוקם על כבדו גשאו ורם על כל קצין וראש ויי הניח לו זמן בשנת שלש למלכותו להראות לכל עבריו תכונתו ואבני נגד מתנוססות על ארמתו ועפרות זהב לו חק לכל בני שושן נתן והקדיש קרואיו בתתן בתצר גנת ביתן אורח למושב לו טעם עשות רצון בר איש ויצרו ויהיו אונם לאיש יין עברו ולתת לכל שואר די מחסורו אשר יחסר לו יחד אספו כל הנדרשים גם נשתי המלכך עשתה משתה נשים ומשתה הנשים באנשים שבעת ימים יספרו לו בטוב לב המלך ביין אמר להביא לפניו את יפת העין ותמאן בדברו לאמר אין העוה פניה ותאמר לו לקרובים אליו היושבים עלי כן שאל ויעצחו מסוכן הוא המן לפירענות

מוכן

מוכן לבו יקבץ און לו מועצותיו בדת נתונות היו לעמי רפואות צפונות כי לולי אגרות ראשונות גם פליטה לא היתה לו נועץ לקרא לכל המוני להביא כל יפת האר לפניו והנערה אשר תישב בעינו מהור ימהרנה לו סגמן ליאיר האיר וזרח ישיש כגבור לרוץ ארח טרם מכה ציץ רפואה פרח כי הפלח יי חסיד לו עמו גאמנה הרפה תמה היא אסתר בת דודו ברה בחמה וכמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו פנעה חן והלך והלום ותלקח אסתר אל בית המלך גורת יהלום ומרדכי צוה לה לבי לשלום כי הוא אלניך והשתחויו לו צדק לבשה בממלכתה לא הגידה אסתר עמה ומולדת והמלך אהבה וירב תפארתה כי מיי היתה לו קשב רב קשב צדור המור מסריסי המלך הקבועים לשמור והנם חושבים על המלך לאמר הבח נתחכמה לו רחשה אסתר למלך באמרי שפר בשם מרדכי ונכתב בספר בקיש ונמצא לפני צבי עופר כי כול הרים ישאו לו שניהם נתלו על העץ כי שמע מרדכי לשינם כהועץ נשקה למלך סם המות רועץ אולי יפתה ונ כלה לו תשועה זאת צפונה רדור אחרון נכתבה על ספר הזכרון להיות לו מן המלך תגמול ויתרון כי פועל אדם ישים לו :

אחר כל אלה הדברים אחשורוש את המן הרים ונישאהו מעל כל השרים ותועפות הרים לו נמנע מרדכי מסגוד לרשע נין עמלק אשר מבטן פשע וזה חוסף על חטאתו פשע לא יאבה יי סלוח לו יום כרעו לו כל עברי המלך ומרדכי פרומו הולך בקש לתרחר ריב על עם כל והלך עובר ומתעבר על ריב לא לו יעץ תחבולות

כשכים

כשבים בצדו . ויבו בעיניו בנאון חמדו . לשלוח יד במרדכי
 לבדו . בו לדבר יחבל לו : הרבה כסף וזהב לבלי חוק .
 ויאמר בלבו זה עת לשחוק . ויבא עצות מרחוק . לרשת
 משכנות לא לו : ויפר פור וידו כגורל הרה . וירא כי באדר
 מת אבי תתעוררה . ולא זכר כי היא עת תיירה . חבלי
 וילדה יבאו לו : הוב אורכ יעצוהו רעיוניו . וישאל שאלה
 מאדוניו . וגם הוא שני אריות שניו . ומתדעות לבוא לו :
 הן עם אחור נזורו . ורתיחם שונות ורתך כל ינצורו . רוח
 וידעו וסופתה יקצורו . קמה אין לו : הכינותי כסף לגנויך
 יעל . לאכר זה הגוי הננעל . כל תברכים אשר לא כרעו
 לבעל . וכר הפה אשר לא נשק לו : להביא אל גניו המלך
 אוסף . עשרת אלפים בכרי כסף . ונפש אכה לכל בית
 יוסף . פעם אחת ולא אשנה לו : ויאמר לו המלך יהי לך
 קנייך . וזאת טבעתי על יד ימינך . והעם לעשות בו כטוב
 בעיניך . וביא עד קצו ואין עיור לו : ויצא וסופרי המלך
 נקראו . ויכתבו ככל אשר אירחו . ובכל עם ועם רצים
 יצאו . שרי הרכב אשר לו : היה דברו נחויץ לאמר . כרם
 חמר ביום אחד לזמור . בשלשה עשר באדר החל ונמור
 לא אוסיף עוד עבור לו : קרע מרדכי בגדיו לפני אל . ויצעק
 בוד על גולת אריאל . הבנים אין לישראל . אם יורש אין
 לו : טרף טרף שאר המוני . מי נתן למשפר . יעקב למוני .
 וישראל לבוזים רלא יי . זו חטאנו לו . גערות אסתר
 הגיירה רבר . שמענו צעקה ביענים במרדכי . ומרדכי
 בלבוש שק עבר . לא ידענו מה היה לו : בגדים שרתה
 להלבישו . ולא קבל ממרירות נפשו . ותשלח להתך לחקת
 ולדרשו . לבעה מה יעשה לו : רחמי הוציא להתך וחוו :

ופרשת

ופרשת הכסף לפניו שוה . והפתשגן שלח ועל אסתר צוה .
 לבא אל המלך להתחנן לו . בתשובתה אמרה להשיבו .
 דע כי בן מות אשר לא יקרא ויבא : לבר מאשר ישיט לו
 המלך את שרביט זהבו . בקרב איש להשתחית לו : יקר
 כשמעו דברי הרסה . צעק אהה כי אין מנוסה . זעף יי אשא .
 כי חטאתי לו : שלח לה לאמר אל הרמי . לה מלט בית
 המלך מכל לאמי . כי את האכרי ואולי עמי . אחרי נמכר
 גאולה תהיה לו : ממקום אחר ישלח שלומיו עושה שלום
 כמרומיו . כי לא כלו רחמיו . על בן אוחיל לו : ותענהו לך
 בנוס כל חובי פדיוס . וצומו עלי שלשת ימים לילה ויום .
 ורחמים בקשו מאל נזר . ואיום . ואר תחננו רמי לו : אר
 נדרש בכל ריב ידרשנו . כי נכמדו רחמיו לעם יקראנו .
 ויאמר עוד זכור אוכרנו . עד בן המו מעי לו : לבשרה חן
 ביום השלישי ותלך . ותיקר עד מאד בעיני המלך . ויבו
 בכל אשר הוא מולך . ועל כל אשר יש לו : היפה בנשים
 נטע נעמן . מה שאלתך כי תכל מוזמן . ותאמר יבא המלך
 ותמן . אל המשתה אשר עשיתי לו : למחר קראתם לסוד
 נכמס . ויצא המן ביום ההוא שמח ונעלם . והוא במלכים
 יתקלס . ורזונים משחק לו : ויבא ארכיו וורש אשתו .
 ויספר להם כבודו וממשלתו . וגורה עומדת לעמתו . רזוי
 המרבה לא לו : יעצוהו עשות עין גבוה תמשים . לתלות
 ער יי קדש קדשים . ולהבינו כחפצו מכל חרשים חרש
 חכם יבקש לו :

אלהים עדר צאנו בקר . ותידר שנת המלך ער יהי חוקר .
 כספר הזכרונות והיה בקר . וידע יי את אשר לו :
 כמצאו רכר מרדכי מפורש . מה נעשה יקר וגרודה ררש .
 ויאמר

ויאמרו כי לא פירש מה יעשה לו : גרה און המן ברברו .
 מה לעשות באיש אשר המלך הפץ ביקרו : ויען וינקש
 במאמרו : פי כסיל מחתה לו : דבר לערותו בעדיו מלכים
 וללכת לפניו אחד מהנסיכים : ולבו במחשכיו הולך חשכים .
 ואין נוניה לו : השיבו המלך בן רבבת : עשה למרדכי היהודי
 ככל אשר אמרת : בן משפטך אתה תרצת : במשפט הוה
 יעשה לו : וישב מרדכי אל משמרתו : והמן נרתח אל ביתו .
 ויועדו אהביו חרש אשתו : לבא לגוד לו : ורע ישורון זכרו
 נכניו : אם יש מרדכי אחד מבניו : אשר החלות לנפול
 לפניו : לא תוכל לו : חכמיו עודם מרברים עמו : וסריסי
 המלך הבחילוהו להקימו : ולא ראה כי בא יומו : אלני
 ישחק לו : טרם כלות משתה הוין : אמר המלך אל יפת
 העין : שאלי כי הכל לנגדך כאין : ותכך ותתחנן לו : ינתן
 לי נפשי בשאאתי : ועמי אלני המלך בבקשתי : כי נמברנו
 לצורך ולא מכרתי : תאות לבו נתתה לו : כי מה הפצי
 אחר זה הצער : וכלי הקרב שות שתי השער : וישאנ אריה
 ביער : וטרף אין לו : לה אמר מי הוא זה מכל אנשי : וא
 זה הוא מכל מגרשי : או מי מנושי : אשר מכרתי אתכם
 לו : מהרה לענותו המן זה הרע : אשר פרעות בגוי צדיק
 פרע : אוי לרשע רע : כי גמול ידיו יעשה לו : נמלא חמה
 וקם אל גנו : ובשוכו ראהו נופל על בנו : יגרו שמים עוני
 וארץ מתקוממה לו : סרים אחר גלה חטאתו : הן עץ עשח
 למרדכי בביתו : ויצו המלך לחלותו : על העץ אשר הוכן
 לו : עמרה אסתר לבקש על עמה : להשיב ספרי החרף
 זהחמה : כי נחם יי על מכה עצומה : ושכ ורפא לו : פתשון
 הכתב להיות היהודים : להרוג בשונאיהם עתידים : כי נפל

פחד מרדכי על המורדים : ושלום היה לו : צוה מרדכי על
 עם לא אלמן : מושיע ורכ ונגיד ונאמן : והפקד על בית
 המן : ועל כל אשר יש לו : קדשתי לצוררי מוצח : ואכין
 לבניו מטבח : בעין אביהם המרצח : וארה שמות חילודים
 לו : רצחתי פרשנדתה דלפון אספתה : פורתא ארליה
 ארדתה פרמשתא אריסי ארידי ויותא : גם קבורה לא
 היתה לו : שולחתי שוללי ואריע ריע : כי עלה משאור
 אביון גוע : וימלט עני משוע : ויתום ואין עוזר לו : הכתב
 זאת לדור אחרון : ולבני בנים תהיה לזכרון : וכל המזכיר
 אותה ירון : אשרי העם שככה לו :

אכלו רעים שרנו ושכרו : וימי הפורים בשמחה שמרו :
 ועם שמחתכם האביונים זכרו : ושלחו מגזר לאין
 נכון לו : נפי אל מאז נשאוני : ובנבכי הים העבירוני : ולכן
 כדיותי יסרוני : דום לוי : ותחולל לו : יום צאת פרעה
 אחרי : לטרוף באריה עררי : נצבו בחומה מימי משברי
 וירגעשו כי חרח לו : וצא צר אחרי עם קדושו : וישלח
 צור עננו להפרישו : להזית צל על ראשו : להציל לו :
 והעבירו ביבשה וצרו החריד : פינו ובין רודפיו הפריד :
 ולתחתיות מצולה אותם הזריר : חוקקי בסלע משכן לו :
 ובשוב ויבם לאיתנו : נטבע פרעה וכל המונו : כי הים
 הכביר מרכבות גאונו : וירא כי לא יכול לו : דהרזת אבירים
 באדירים נפלו : וכעפורה במים רבים צללו : ודורשו יי
 שמו ותללו : כנגד עשור ומרו לו : הראנו ידו הנפלאה :
 על שפת הים נוראת : אשרה לוי כי נאה נאה : בומירות
 גרוע לו : רגלים עברו ביבשה : ולפניהם אל גערץ בקדושה :
 או שררו שירה חרשה : מי כמכה כאלים יי :

